

CRISTEA SANDU TIMOC
POVEȘTI POPULARE ROMÂNEȘTI

Supracoperta și ilustrațiile: *Done Stan*

CRISTEA SANDU TIMOC

POVEȘTI POPULARE ROMÂNEȘTI

EDITURA MINERVA

București, 1988

CHRISTIAN SANDU TIMOC

HOVESTI TOPLARE ROMANESCU

INTRODUCERE

Cine pătrunde în universul fastuos și facinant al basmului popular românesc, este surprins și incintat să descopere lumile de frumuseți ale graiului și imaginației strălucite a poporului român, florile spiritului, ale sensibilității și înțelepciunii multimilenarului neam românesc, unele dintre cele mai originale și specifice întrupări artistice ale geniului său creator. Cărtea de față este — cu toată modestia pe care se cade să o manifest, în calitatea mea de culegător — o nouă revelație și atestare a geniului spiritual inepuizabil, al poporului român, înfățișând talentul său povestitor și arta sa narativă în admirabile și semnificative ipostaze și creații. Prin marea bogăție și varietate a temelor și motivelor poveștilor populare prezente în această carte, provenind dintr-o străveche și înzestrată zonă etnofolclorică, de la ramul sud-dunărean al neamului românesc, al românilor din Timoc, o distinctă vatră a Romaniei orientale, spiritualitatea populară românească ni se dezvăluie în noi filoane și cristalizări estetice și morale.

Înscriindu-se în primul rînd în sfera imaginarului artistic românesc, a concepțiilor și viziunii artistice specifice neamului românesc, prin substanța spirituală și morală, ca și prin modalitatea de a povesti, basmul românesc din această colecție poartă și marca influențelor străine, a infiltrațiilor motivelor narative balcanice, îndeosebi al folclorului sudslav, aparținînd sirbilor și bulgarilor, alături de care românii din Timoc și-au dus existența.

Volumul *Povești populare românești* este o carte reprezentativă și expresivă a tuturor genurilor și speciilor prozei populare românești, prezentîndu-le într-o proporție echilibrată, corespunzător ponderei pe care o au în realitatea folclorică general românească, în această privință florilegiul de față rezistînd comparației, prin multitudinea motivelor și arta de a le îmbina, cu două dintre colecțiile fundamentale ale basmului românesc: culegerea *Legende sau basmele românilor* a lui Petre Ispirescu și *Antologie de proză populară epică* a lui Ovidiu Birlea.

Era parcă de așteptat, de prevăzut ca o zonă etnofolclorică așa de prodigioasă cum este aceasta pe care o cercetăm, în care eposul popular, cîntecul epic a avut o nestînsă vitalitate și a cunoscut o înflorire maximă, în confluență cu balada celorlalte popoare balcanice, ca și epica populară în proză să exceleze. Și într-adevăr, vîdușului talent epic al rapsodului popular din Timoc îi corespunde o rară artă de a nara a povestitorului popular. Dacă balada fantastică are o însemnată pondere în eposul popular al românilor din sudul Dunării, asupra căreia și-a pus pecetea, în cadrul prozei populare din această zonă, basmul fantastic, care cunoaște cele mai variate întrupări, excelează în primul rînd, imprimîndu-și efigia specifică.

Este momentul să amintim definiția revelatoare pe care o formulează G. Călinescu pentru basmul popular:

• Basmul e un gen vast, depășînd cu mult romanul, fiind mitologie, etică, știință, observație morală etc. Caracteristica lui este că eroii nu sînt numai oameni, ci și anume ființe himerice, animale. Și fabulele vorbesc de animale, dar acestea sînt simple măști pentru feliurite tipuri de indivizi. Ființele neomenești din basm au psihologia și sociologia lor misterioasă. Ele comunică

cu omul, dar nu sînt oameni. Cînd dintr-o narațiune lipsesc acești eroi himerici, n-avem de-a face cu un basm¹.

Basmul fiind — după expresia aceluiași G. Călinescu — « o oglindire în orice caz a vieții în moduri fabuloase » — și din această nouă carte de povești populare românești se poate revela existența, universul spiritual și moral al poporului român, atitudinea și reacția sa în fața vieții și istoriei, năzuințele și aspirațiile sale, reflecțiile și expresiile sale favorite, structurile și modalitățile artei sale narrative.

O mai cuprinzătoare definiție, a bogăției de semnificații și ipostaze compoziționale a basmului popular, așa cum se înfățișează în această carte, găsim la Ovidiu Birlea:

« Basmul este o narațiune puternic schematizată, dar verosimilă, în care protagonistul uman iuvina² toate piedicile și este răsplătit la urmă prin cîștigarea tronului împărătesc sau prin înmăgălire. Verosimilitatea caracterizează atît basmul nuvelistic, cit și cel fantastic, decît că are alte coordonate. Apoteoza eroului din final este atît de caracteristică, încît acolo unde lipsește, narațiunea își pierde profilul de basm, devenind o specie mixtă, basm-legendă, chiar dacă peripecțiile se desfășoară întocmai după canonul basmului. Lipsa celui *happy ending* e semnul cel mai vizibil că varianta respectivă reprezintă o abatere, de cele mai multe ori un fenomen singular în ansamblul variantelor tipului... În opoziție cu legenda, basmul este o narațiune optimistă care însușă ascultătorilor vigoare și încredere în viață. În ciuda traiului lor zbuciumat, avînd a înfrunta atîtea calamități și a îndura spoliierile atîtor exploatare din lăuntrul și din afara granițelor, păturile populare nu și-au pierdut nădejile într-un viitor mai luminos pe care l-au dorit mereu, transmițînd visul generațiilor următoare. Mobilul care a generat basmul ca specie literară a fost tocmai tendința de a arăta cum trebuie să fie orînduită viața pe pămînt după jaloane drepte, cel bun fiind răsplătit, iar cel rău pedepsit în chip exemplar, morala ce se desprinde din toate basmele ilustrează cea mai generală normă etică: binele învinge întotdeauna răul. Spre ilustrare, basmul tratează conflictele cele mai frecvente în societatea umană din toate timpurile. Cel mai pregnant ogîndește această trăsătură basmul fantastic. În ciuda sceneriei sale cu atîtea elemente miraculoase, adesea derutante, basmul fantastic reflectă problemele mari ale societății, cu vechime mult milenară, pe care le-a amalgamat în conturul unei lumi ideale, lipsită de orice metehne. Acțiunea din basme are întindere biografică, dar spre deosebire de epopee și roman, eroul e urmărit numai pînă la nuntă, care de obicei coincide și cu obținerea tronului, reprezentînd deci punctul culminant nu numai al acțiunii din basm, ci și apogeul ce se poate închipui în viața unui om »³.

Dacă așa cum arăta G. Călinescu, basmul este o creație literară de o mare complexitate și de o mare încărcătură de simboluri și semnificații, totodată povestea populară este, așa cum sublinia Ovidiu Birlea, un receptacol și o oglindă a visurilor și năzuințelor poporului, din care se pot reconstitui filozofia, morala și idealul sau de frumusețe, existența sa reală și faptele închipuirii sale originale. Avușese perfectă dreptate primul ex-egret monografic al basmului românesc, Lazăr Șăineanu, arătînd specificul național pe care îl exprimă mitologia fiecărui popor, așa cum poate fi ea refăcută din poveștile poporului:

« Ființele mitice din poveștile populare, deși pretutindenea fundamentul, aceleași, îmbracă însă o formă particulară și variată, după diversele grupuri etnice. Alături de *zmeii* și *balaurii* în vecinică luptă cu elementele bune, apar *feții-frumoși* și *Ileana Cosînzeana*, apoi *zînelor* și diferitele lor manifestațiuni bune sau rele (*Ielele*, *Rusalii*, *Vilva*, *Mama-Pădurei*), uriași și pitici (*Strimbă-Lemne*, *Sfarmă-Piatră*, *Statu-Palmă*), monștri de diferite categorii (ca *Jumătate-de-Orn*) și întregul acel complex de personificări ale fenomenelor luminoase (*Soare*, *Luceafăr*, *Zorilă*) sau întunecoase

¹ G. Călinescu, *Arta literară în folclor*. Apud: *Frumosul românesc în concepția și viziunea poporului*, 1977, p. 315.

² Ovidiu Birlea, *Mică enciclopedie a poveștilor românești*. Apud: *Frumosul românesc în concepția și viziunea poporului*, 1977, p. 255-256.

(Miazănoapte, Murgilă) și chiar ale unor abstracțiuni (Ursitoarele, Norocul, Moartea), care i constituie fondul mitologiilor populare.³

Provenind dintr-o zonă marginală a graiului românesc, care totuși constituie puntea de legătură dintre dialectul dacoromân și cel macedoromân, spiritualitatea populară a românovililor din sudul Dunării fiind una dintre cele mai păstrătoare de motive mitice străvechi, a avut în același timp rolul de a vehicula continuu subiectele și temele folclorice dintre nord și sud, între diferite graiuri și popoare.

Dacă cineva și-ar exprima dorința să cunoască basmul popular românesc și ar citi mai întâi această carte, și-ar face o imagine cvasicompletă despre tipurile cele mai productive, mai caracteristice și mai răspândite ale poveștilor populare românești, care circulă mai frecvent, atât pe plan intern cât și pe plan internațional. O simplă trecere în revistă a principalelor tipuri de basme, cu episoadele și motivele lor caracteristice, din această colecție ar fi în măsură să convingă de acest lucru. Să purcedem la această sumară analiză tipologică cu basmul fantastic, cu care se deschiide colecția, în cadrul căreia categorii sunt selecționate unele dintre cele mai tipice și înche-gate narațiuni populare. Astfel, primul tip al *Basmului propriu-zis*, tipul A. Th. 300, cuprinzând episodul cu omorirea balaurului stăpînitor al unei fîntîni, fiind unul dintre cele mai frecvente în poveștile românești — după cum arată Ovidiu Birlea în notele *Antologiei* sale — și care de obicei se combină cu alte tipuri, precum A. Th. 301, 302, 303, 304, 315, 318, 326, 327 etc. îl întîlnim în basmul *Iovan Iorgovan*, din colecția noastră (pe aceeași temă ca și balada cu același titlu), combinat cu tipul A. Th. 301. Episodul luptei voinicului cu zmeii, din cadrul tipului A. Th. 301 apare în primul basm al colecției noastre, *Patru Făt-Frumos*, precum și în povestea *Fiul vacii*. În combinație cu alte motive, episodul omoririi balaurului din cadrul tipului A. Th. 300 poate fi găsit, de asemenea, în basmele timocene *Muma Pădurii*, *Robinson* și *Peștișorul roșu*, ultimul cuprinzînd și episodul cu frații gemeni născuți în mod miraculos, motiv cunoscut în toată țara, din cadrul tipului A. Th. 303. De altfel, motivul nașterii miraculoase se întrepese cu alte motive și în cadrul basmelor *Petrișor cel iubit* și *Împăratul cu doi feciori*. Tipul A. Th. 306, pe motivul fetelor împăratului care rup la joc încălțămîntea în fiecare noapte, este întîlnit în basmul *Floarea grădinarului*, fiind cunoscut și răspîndit în toată țara, în forma sa clasică, fiind povestit de Petre Ispirescu în *Cele 12 fete de împărat și palatul cel fermecat*, tip frecvent în toată Europa. Tipul A. Th. 315, pe tema mamei trădătoare, este întîlnit în două din poveștile colecției noastre: *Povestea lui Pipăruș Patru* și *Cerbul fermecat*. Tipul A. Th. 325 pe motivul copilului cedat diavolului, care îl învață « magia autometamorfozărilor în felurite animale și obiecte » (O. Birlea, *Antologie*) este întîlnit în colecția noastră în basmul *Of!* În *Antologia* lui Ov. Birlea, varianta se cheamă *Băiatu la școala diavoului*. Basmul, originar din India, este destul de răspîndit la noi și se întîlnește frecvent în toată Europa.

Narațiunea *Poveste de o muiere cu un om*, precum și *Moartea-nașe*, ambele din colecția noastră, se încadrează în tipul A. Th. 332, pe motivul nașului (Sfîntul Arhanghel Mihail, Moartea, Dumnezeu) care își ajută finul să se îmbogățească, sau care îi amină luarea vieții — fiind unul dintre tipurile cele mai răspîndite la noi și în Europa, în genere.

Narațiunea *Geamfichia și ceinoulă frați*, încadrîndu-se în tipul A. Th. 365 E, pe motivul *Lenore*, pe aceeași temă ca și cîntecul epic, este unul dintre cele mai productive și răspîndite tipuri pe plan național și european.

Basmul *Copilul născut cu cartea-n mîină*, din colecția noastră, este o variantă frumos povestită a basmului din colecția lui Petre Ispirescu, *Legende sau basmele românilor*, intitulat *Voinicul cel cu cartea în mîină născut*, despre care cercetătorul C. Bărbulescu arată: « Basmul *Voinicul cel cu cartea în mîină* . . . face parte dintr-un grup de basme în care este vorba despre eroismul unui tînăr care a rezistat în trei rînduri la niște încercări foarte grele și a salvat o prințesă din puterea unui farmec (Tip A. Th. 401), contaminat adeseori cu alt basm asemănător despre tînărul soț care, călcînd o interdicție, și-a pierdut soția pe care a trebuit să o caute înfruntînd multe greutăți

³ Lazăr Șăineanu, *Basmele române*, 1978, p. 33.

(Tip A. Th. 400). În folclorul internațional aceste basme sînt foarte cunoscute și răspindite — amestecate între ele, combinate cu alte tipuri din pricina afinității unor motive. În folclorul românesc am întîlnit pînă acum 20 de variante din întregul grup, între care cinci variante sînt foarte asemănătoare cu basmul povestit de Petre Ispirescu (Tip 401 B*), dintre acestea cea mai veche variantă fiind culesă de F. Obert înainte de 1856⁴.

Basmul *Broasca-Roasca*, din colecția noastră, reprezintă narațiunea în proză pe același motiv ca și cîntecul epic, cu același titlu, din primul nostru volum de folclor: *Poezii populare de la românii din Valea Timocului*. 1943, balada fiind colecționată de la cel mai talentat rapsod popu ar timocean, Sima Prunaru. Povestea *Broasca-Roasca* se încadrează în tipul A. Th. 402, pe motivul soției-animal, reprezentînd o variantă a poveștii lui P. Ispirescu, *Broasca testoașă cea fermecată*. În lucrarea lui Lazăr Șăineanu, *Basmele românilor*, 1895, această poveste se încadrează în Secțiunea I *Povești mitico-fantastice*, la cap. I *Ciclul păsărilor sau om-animal*, B. *Tipul Melusina*.

Basmul *Fiica florilor*, din această colecție, pe tema substituirii soției împăratului de către o soră vitregă (verișoară) a sa, încadrîndu-se în tipul 402, este așa cum arată Ov. Birlea, în norele *Antologiei* sale, unul dintre cele mai răspindite la noi, fiind atestat în toate provinciile în peste 80 variante.

Povestea *Cele trei roade de aur*, din acest volum, este o variantă povestită foarte simplu și succint, a poveștii lui P. Ispirescu, *Cele trei rodii aurite*, încadrîndu-se în tipul A. Th. 408, fiind atestată deosebi în sudul țării, cunoscută și sub titlul *Fata din Dafin*.

Unul dintre tipurile cele mai productive și mai frecvente și anume tipul A. Th. 425, pe motivul căutării « soțului pierdut » sau a « soțului monstruos » este prezent și în colecția noastră în trei variante: *Povestea cu porca*, *Dovletele* și *Dinu Făt-Frumos*. De asemenea și în colecția lui P. Ispirescu se găsesc trei variante ale acestui basm: *Porcul cel fermecat*, *Dovleacul cel năzdrăvan* și *Făt-Frumos și fata neguțătorului*. În lucrarea lui L. Șăineanu basmul este clasificat la primul tip A. Tipul *bărbat-animal* sau *Amor și Psyche*. Cităm din comentariul lui C. Bărbulescu⁵ la acest tip de poveste:

« Basmul *Porcul cel fermecat*, ascultat de povestitor (P. Ispirescu. n.n.) în copilărie de la mama sa, și publicat în *Columna lui Traian* în anul 1876, cu cîteva săptămîni mai înainte de a-și publica Ion Creangă *Povestea porcului* în revista *Convorbiri literare*, face parte dintr-un ciclu de basme cu o mare răspindire la popoarele europene, fiind semnalat și la alte cîteva popoare în Orientul Apropiat, India, în Canada, La Zuni în Noul Mexic sau în Jamaica. Vechimea basmului pare să fie foarte mare, deoarece o variantă literară a lui se găsește inclusă în lucrarea lui Apuleius, *Măgarul de aur*, scrisă în secolul al II-lea al erei noastre. Specialiștii i-au acordat o atenție mai deosebită, din pricina asemănării sale cu legenda lui *Cupidon și Psyche*, făcînd studii întinse asupra a peste o mie de variante culese din folclorul a 62 de popoare din toată lumea. În folclorul românesc sînt cunoscute pînă acum 52 de variante tipărite și 10 variante culese pe bandă de magnetofon în ultimii ani ».

Unul din basmele cele mai încheigate, mai dezvoltate și mai frumos narate din colecția noastră, care se încadrează în tipul A. Th. 465 A, pe motivul soțului invidiat și persecutat pentru soția frumoasă, este basmul *Andrei*. Tipul A. Th. 480, cuprinzînd în colecția noastră 3 variante ale basmului despre fata babei și fata moșneagului, apărut în formă clasică, la P. Ispirescu și I. Creangă, este des întîlnit în circulația vie și cules pînă în zilele noastre din toată țara.

Tipul A. Th. 510 al Cenușeresci, persecutată de mama vitregă, combinat cu tipul A. Th. 511, pe motivul mamei metamorfozate în vacă năzdrăvană și care își ajută fata persecutată, le găsim și în două din poveștile colecției noastre: *Pipilușca* și *Vaca neagră*. Tipul acesta de basm este unul dintre cele mai cunoscute și răspindite la noi, ca și la toate popoarele. La P. Ispirescu sînt două povești pe aceeași temă: *Zina munților* și *Găindăreasa*. În lucrarea sa *Basmele române* L. Șăineanu remarcase de aproape acum un secol popularitatea și marea frecvență a basmului:

⁴ C. Bărbulescu, *Introducere la Petre Ispirescu, Opere*, I, 1979, p. LXI—LXII.

⁵ *Ibidem*, p. LXI—LXII.

«Cenușereasa» e unul din basmele cele mai populare și în toate colecțiunile se află reprezentat acel exemplar de copilă blindă, supusă, prigonită și înjosită, dar căreia îi este rezervat un splendid viitor. La diferitele popoare acest ideal al inocenței și frumuseții poartă un nume derivat de la vorba «cenușă», după fața-i minjită și mai ales după ocupațiunea-i înjositoare (ea spală vasele și curăță vatra), la care e condamnată de mama-i vitregă sau și (în basmele străine) și de surori invidioase. La italieni Cenușereasa se numește *Cenerentola*, la francezi *Cendrillon*, la spanioli *Cenicienta* și *Ventafocs* («Sufă-n foc»); la grecii moderni *Σαμαραχουτσουλου* («Balegă-samar»). La popoarele slave Cenușereasa e asemenea reprezentată printr-un derivat din *pepeli* «cenușă» (sîrb. *Pepeliuga*, cf. *Pipeluța*), ca și la cele germanice: *Aschenbrodel*, *Aschenputtel*, *Cinderella* etc. Trăsătura caracteristică a acestui tip e pantoful sau condurul, care revelează ade-vărata mindețe a eroinei, mult timp ascunsă sub un exterior respingător *.

În aceeași lucrare, L. Șăineanu descrie tipul sîrbesc al *Cenușereșei*, care într-adevăr seamănă cu cele două variante din colecția noastră, după cum va putea oricine face comparația, problema împtumutului sau a influenței de la un popor la altul rămînînd deschisă, de rezolvat poate într-o cercetare monografică viitoare:

«Varianta sîrbească cu același nume conține o introducere — vaca năzdrăvană — care se rapoartă la tipul precedent, și pe care o întîlnim și în unele versiuni romanice de mai la vale. Mama vitregă dînd fetei să toarcă o întreagă traistă de lînă, vaca o ia în gură și mestecînd-o, firul ieșea tors din ureche. Apoi mama vitregă poruncește s-o taie, vaca sfătuiește pe fată (ca și într-o poveste rusească de mai sus) să nu mănînce din carnea-i, ci să stringă oasele și să le înmorminteze sub o piatră. Într-o duminică, mama vitregă, înainte de a merge cu fata ei la biserică, vîrsă în toată casa o strachină mare de mei și o amenință cu moartea, de nu-l va culege pînă la întoarcere. Ducîndu-se la mormîntul vacei, Cenușereasa găsi o ladă deschisă plină cu hainele cele mai scumpe și deasupra-i două porumbițe albe, cari o povățuiră să se îmbrace cu una din ele și să meargă la biserică, iar ele vor culege meiul. Așa se arăta ea în trei rînduri și cea din urmă oară pierdu pantoful drept. Pornind din casă în casă să-l cerce, feciorul de împărat ajunse și la casa mamei vitrege și, nebrodindu-se în picioarele fetei sale, o întrebă dacă se mai află cineva în casă și ea tăgădui. Atunci cocoșul, zburînd pe albia pe care mama vitregă o ascunsese pe Cenușereasă, strigă: «Kikiriki! Fata sub albie e virită aici!» Pantoful i se potrivea în piciorul drept și feciorul de împărat o luă de soție ».

Tipul A. Th. 510 B, pe motivul tatălui incestuos, care după moartea soției dorește să ia de nevastă pe fiica sa și care fugind în lume de teama păcatului se căsătorește, după multe peripeții, cu un împărat, are două variante în colecția noastră: *Pielea de măgar* și *Gîscărița*, fiind unul dintre cele mai răspindite basme populare românești.

O variantă a basmului lui Ion Creangă, *Harap Alb*, poate fi socotită povestea din colecția noastră *Cerbul de la baltă*, care cuprinde combinațiile celor două tipuri: tipul A. Th. 531, pe motivul spinului (al omului roșu) și tipul tovarășilor năzdrăvani (tip A. Th. 513). Ov. Birlea în volumul *Poveștile lui Creangă* (1967) arată că tipul A. Th. 531 (spinul) este atestat în întreaga Europă, dar și în India și în America, iar tipul A. Th. 513 (al tovarășilor supranaturali) este răspîndit în Europa, precum și sporadic în Africa (cf. catalogului Aarne-Thompson, ed. 1964).

Tipul de basm A. Th. 545 B, pe motivul căpătuirii unui tînar sărac de către un animal, prieten (vulpe, pisică etc.) este reprezentat în colecția noastră de două variante frumos povestite: *Vulpea lui Rogojel* și *Mîrtanul năzdrăvan*. Fiind cunoscut și atestat în folclorul european, în Asia și Africa, tipul acesta de basm este frecvent întîlnit și în literatura noastră populară, fiind cunoscute 20 variante, după cum afirmă C. Bărbulescu în studiul amîntit.

O variantă a poveștii lui P. Ispirescu, *Pasărea măiastră*, care se încadrează în tipul A. Th. 550B am inclus și noi în colecția noastră și anume: *Pasărea Zambilă*. În folclorul românesc basmul este atestat în vreo 40 de variante.

* L. Șăineanu, *Basmele române*, 1978, p. 475.

† *Ibidem*, p. 476.

În lucrarea *Basmele române*, L. Șăineanu rezumă lapidar și extrem de limpede tipul basmului acesta:

« Un împărat cu trei feciori are nevoie de o pasăre măiastră spre a împodobi o clădire măreață (mănăstire, biserică, turn). Feciorul cel mai mic izbutește s-o ia, ajutat fiind de un animal recunoscător. În cale, întâlnindu-se cu frații săi, dinșii îi răpesc pasărea și caută din invidie să prăpădească pe voinic, aruncându-l într-o prăpastie. Dar el scapă, frații perfizi sunt pedepsiți și pasărea care rămăsese mută din momentul răpirei, începe iarăși a cînta »¹.

Tipurile de basme A. Th. 566 și A. Th. 567, care de obicei se combină în poveștile populare românești, primul pe motivul fructelor producătoare de stare animalieră (și « doctor bun », vindecător), iar al doilea, avînd episodul găinii miraculoase sînt prezente și în această colecție a noastră. Primul tip 566, are, în acest volum, 2 variante: *Ghiunza Ghiuzel sau Ghina cea frumoasă* și *Doctor bun*, iar al doilea tip 567 are, de asemenea, două variante: *Cei trei frați împărași* și *Doi frați*. Ambele sînt cunoscute și răspindite la noi, în Europa și în Asia, dar al doilea este mult mai frecvent și productiv.

Basmul *Dreptatea și Strimbătatea*, din colecția noastră, încadrîndu-se în tipul A. Th. 613, tip foarte răspîdit și popular în folclorul românesc și universal, se impune printre cele mai frumoase basme povestite în limba română, prin limpezimea și voiciunea stilului, prin dramatismul situațiilor și prin valoarea morală exemplară pe care o degajă. La P. Ispirescu basmul se cheamă *Dreptate și Nedreptate*.

Tipul A. Th. 670, atestat în folclorul românesc în numeroase variante, precum și pe plan internațional, este reprezentat în această colecție de basmul *Omul care știe graiul animalelor*, care se circumscrie în linii mari episoadelor și motivelor tipului.

Mai dorim să consemnăm din cadrul capitolului *Basmului fantastic*, din colecția noastră, două variante ale tipului 707 C*: *Doi feți logofeți* și *Trei fete mari în cînepă*, tip atît de specific folclorului românesc, cunoscut îndeosebi din varianta lui P. Ispirescu, *Înșir-te mărgăritari*, prelucrat și de V. Alecsandri în versuri, și care diferă atît de mult de tipul internațional *Copiii cu părul de aur*. Sînt cunoscute pînă azi peste 70 variante românești ale tipului 707 C*. Basmele din colecția noastră, fără să fie în vreun fel tributare lui Petre Ispirescu, să fie reflexe ale basmului *Înșir-te mărgăritari*, se apropie foarte mult de narațiunea povestitorului muntean, provenind din același fond popular comun, general românesc.

Capitolul *Basmelor nuvelistice*, din colecția noastră, fără să aibă aceași pondere însemnată ca *Basmele fantastice*, cuprinde totuși o seamă de tipuri dintre cele mai specifice și caracteristice pentru basmul popular general românesc, dintre care dorim să comentăm doar cîteva mai populare și frecvente.

Astfel, basmul *Fata înțeleaptă* din acest volum se încadrează în tipul A. Th. 875, unul dintre cele mai răspîdite în toate provinciile, atestat în peste 60 variante, centrat pe motivul conflictului dintre bogat și sărac și a o serie de întrebări, la care fata săracului dă răspunsurile potrivite. Cercetătorii tipului au conchis că basmul este o creație europeană, care are însă la bază unele motive și elemente orientale.

Tipul A. Th. 910, pe motivul sfaturilor primite drept simbrîie, este atestat în colecția noastră prin varianta *Ivanciu cel sărac*. Același tip A. Th. 910, în combinație cu tipul A. Th. 613, pe motivul *dreptății și nedreptății*, e prezent în colecția noastră prin basmul *Binele și răul*, coerent și frumos povestit.

Tipul A. Th. 930, pe motivul destinului de care nu te poți feri, orice ai face, apare în colecția noastră atît în narațiunea populară *Ursitorile*, cît și în cîntecul epic *Stăncuța sau Ursitorile*, balada fiind culeasă de la rapsodul popular timocean Sima Prunaru. O comparare a celor două piese, una în proză, cealaltă în versuri, ridică interesante probleme privind procesul de creație în folclor, creativitatea populară în genere.

Basmul lui Petre Ispirescu *Hoșu împărat*, făcînd parte din tipul A. Th. 950, are un frumos corespondent, în colecția noastră, în basmul *Împăratul hoș*, care deși se circumscrie motivului

¹ L. Șăineanu, *op. cit.*, p. 358.

întilnit atît în folclorul românesc, cit şi în folclorul universal, nu este creat pe baza izvorului scris, ci poartă, profund imprimată, pecetea autenticităţii populare. În studiul despre basmele lui P. Ispirescu, C. Bărbulescu arată privitor la acest basm amintit mai sus:

« *Hoşu împărat* (Tip A. Th. 950) este unul din puţinele basme pe care le găsim consemnate literar în antichitate. Este vorba despre comoara lui Rampsinitus, întemeietorul dinastiei a XX-a egipteană, în jurul anului 1200 î.e.n. Basmul este foarte răspîdit în întreaga lume datorită în mare parte includerii lui în istoriile lui Herodot în sec. al V-lea î.e.n. Herodot însuşi l-a auzit însă din sursă orală cum mărturiseşte: « să dea crezămînt surselor egiptenilor cel care le socoteşte vrednice de crezare. Cit despre mine, în toată povestirea mea, nu fac decît să scriu cum am auzit spusele unuia şi ale altuia ». În folclorul românesc am consemnat pînă acum 14 variante »⁹.

Un alt basm despre dracul (zmeul) cel prost, reprezentînd o combinare a mai multor tipuri A. Th. 1072+1071+1094+1149, frumos povestit din colecţia noastră, este *Stan leneşul*.

Un alt basm, de o mare frumuseţe poetică, care se încadrează în tipul 2014, din acest volum, este *Gîngăraşul*.

Al treilea capitol al colecţiei noastre, *Basme despre animale*, fără să exceleze prin bogăţia temelor şi forma artistică, cuprinde totuşi cîteva poveşti demne de menţionat, ca *Ariciul şi vulpea*, *Capra şi lupul*, *Cum a păcălit vulpea lupul*, care prin universul lor fabulos şi viziunea artistică simpatetică, ne amintesc caracterizarea acestei specii făcute de Ovidiu Birlea:

« Basmul despre animale se vedeşte mai arhaic decît basmul propriu-zis, intrucît are la bază o viziune mai primitivă despre lume. Ea presupune credinţa că animalele au nu numai un suflet, similar celui uman, dar chiar şi un limbaj propriu prin care ele se înţeleg şi pe care îl poate descifra şi omul, mai ales cel dotat cu însuşiri speciale. La început, omul s-a apropiat cu sfială de unele animale, le atribuia puteri miraculoase. Un fel de mister încununat de un nimb plutea în jurul celor cu manifestări mai ciudate. De aci pînă la venerarea lor nu era decît un pas »¹⁰.

Mult mai bine reprezentat, în colecţia noastră, este cel de al IV-lea capitol, *Snoave*, în care sînt reţinute texte încheiate şi frumos povestite, din tipurile cele mai originale şi specifice din repertoriul românesc, precum şi unele piese caracteristice pentru slavi şi popoarele balcanice, în genere. Astfel, în cadrul acestui capitol apar 5 snoave din cunoscutul ciclu al lui Păcală: *Păcală şi taica popa*, *Păcală şi popa*, *Păcală şi hoşii*, *Păcală cu purcelu*, *Cum a vîndut Păcală vaca*, la care trebuie să adăugăm snoava *Păcală*, din capitolul *Anexe*, înregistrată şi transcrisă fonetic de R. Marcovici. Astăzi se cunosc peste 100 variante ale ciclului *Păcală*, răspîdite în toate provinciile ţării, mai frecvente fiind întîlnite în Transilvania. Tot Ovidiu Birlea trasează conturul acestui ciclu în cadrul universului snoavei populare româneşti:

« Există totuşi snoave în care în centrul atenţiei stă personajul pozitiv, dar acesta este de obicei figura care intruchipează isteţimea populară menită să dejoace planurile împilatorilor de toate categoriile, pedepsind fără cruţare chiar exponenţii claselor dominante din trecut. Aceştia sînt personificarea aspiraţiei necurmăte a straturilor populare spre dreptate şi echitate socială, intruchipate de Păcală (Pepelea) la noi, Giufă în folclorul italian, Till Eulenspiegel în cel german, Cioha în *O mie şi una de nopţi* etc. În repertoriul nostru, figura lui Păcală (Pepelea) se vedeşte mai complexă, rezultată din suprapuneri şi contaminări. El apare în unele snoave ca intruchipare a prostiei funciare care, după păreri unanime, fac parte din stratul cel mai arhaic, prezent şi la popoarele primitive, unde eroul civilizator este în acelaşi timp şi personajul bufon, manifestîndu-se în formele tipice ale neghiobiei, care în fapt se dovedeşte aparentă după atare viziune arhaică. La noi, Păcală uneori simulează prostia prin faptul că isprăvile săvîrşite presupun o isteţime subterană, trădată de împrejurarea că exploatează sensul propriu al unor exprimări figurate sau chiar cuvînte, numai cu intenţia de a provoca risetele cele mai nestăvilit »¹¹.

⁹ C. Bărbulescu, *op. cit.*, p. LXVI.

¹⁰ Ovidiu Birlea, *Folclorul românesc*, I, 1981, p. 211.

¹¹ *Ibidem*, p. 235.

După Păcală, cele mai frecvente personaje ale snoavelor și din această colecție sînt popii, țigani etc. după cum se satirizează și unele defecte morale și deficiențe fizice ale oamenilor. Sînt prezente în cîteva snoave din colecția noastră și unele personaje care intruchipează pe Păcală la popoarele balcanice: *Bai Giora* și *Bai Ganea* la bulgari și *Nastratin Hoge* la turci.

Ultimul capitol al volumului *Povești populare românești* cuprinde *Legende* ce circulă la românovlahii din sudul Dunării și care au în centrul lor figuri populare ale istoriei, mitologiei și spațiului popoarelor balcanice: *Alexandru Macedon*, *Solomon împăratul*, *Împăratul Traian trece-n țară*, *Prințesa de la Gamza*, *Împăratul Constantin cel Mare*, *Cralevișu Marcu* și *Mircea cel Mare*, și *Poveste despre Baba Novac din vremea turcului*.

Desigur că cea mai puternică și sensibilă rezonanță în sufletul și tradițiile poporului român a produs personalitatea cuceritorului Daciei, cea mai vie și nestinsă amintire în memoria locuitorilor României orientale se păstrează în jurul figurii istorice a împăratului Traian, după cum arată și tolcloristul Ovidiu Birlea:

* Cea mai veche amintire despre o figură istorică este cea despre împăratul *Traian* (Marcus Ulpius Traianus). E drept că în unele colecții, începînd cu *Tradițiile* lui Marian și unele răspunsuri la chestionarul lui Densușianu, sînt pomeniți și dacii, dar nu mai încapе îndoiială că e la mijloc o intruziune livrescă, din manualele școlare. Doar împăratul Traian face excepție, dar sub forma *Troian*, împrumutată de la slavi după părerea unanimă (deși Schuchardt atestă forma *Troiano* în latina vulgară), după ce aceștia au luat-o de la populația romanizată din bazinul dunărean. *Legende* despre Traian constituie un capitol aparte al folcloristicii pentru considerente de pondere unică. Exceptînd pe Alexandru cel Mare, Traian este singurul monarh a cărui amintire a trecut dincolo de granițele statului pe care l-a cîrmuit, dar spre deosebire de cel dintîi, a cărui amintire a fost copios alimentată de faimosul roman popular, cea a lui Traian a dăinuit numai pe cale orală și mai cu seamă pe o perioadă excesiv de lungă, de aproape două milenii. Această împrejurare a dat naștere altui fenomen folcloric neobișnuit de rar: amintirea s-a canalizat în două direcții total opuse, evoluînd pînă la limitele absolute, spre cufundarea în nimic, prin transformarea numelui într-un substantiv comun, iar pe de altă parte spre divinizare, prin ridicare în panteonul zeilor păgîni¹².

S-a putut observa cum în spațiul spiritual al basmului popular românesc din sudul Dunării, în categoria snoavei s-au infiltrat personaje specifice folclorului bulgar, ca *Bai Ganea* și *Bai Giora*, iar în categoria legendei au pătruns personaje specifice eposului popular sîrbesc, precum *Marcu Cralevici* și *Baba Novac* (ultimul prezent deopotrivă și în cîntecul epic românesc nord-dunărean).

Dacă pînă acum cercetătorii și-au putut forma o imagine revelatoare despre marea bogăție și vitalitate a eposului popular românesc care circulă la românovlahii din Timoc, în fapt despre geniul poetic epic al poporului român, din această colecție specialiștii vor avea revelația aceleași înzestrări spirituale excepționale și pe tărîmul epicii populare în proză, multe teme și motive străvechi, mitice circulînd într-un gen sau altul, într-o formă compozițională sau alta. Cum mai arătam, între balada fantastică și basmul fantastic s-a petrecut o osmoză genetică continuă, multe motive mitice străvechi traco-getice și greco-romane refugiîndu-se în aceste specii conservatoare, dar de o mare vitalitate pînă în zilele noastre. Ca o dovadă a influenței reciproce între aceste genuri viguroase ale creației populare românești, eposul popular și epica în proză, este și existența, chiar în cadrul acestei cărți a multor basme cu o frazare cadentată, a pătrunderii în miezul poveștilor a numeroase versuri populare, care fac mult mai expresive și gradate momentele acțiunii, precum și replicile personajelor. La fel se poate explica ajungerea pînă la noi în cîntecul epic a unor subiecte mitice antice, numai printr-o confluență neîntreruptă cu tradiția orală a basmului, care, se știe, conservă de-a lungul mileniilor reminiscențe și relicve ale mentalității populare arhaice, ale unor concepții animiste și totemice, ale unor civilizații și creații spirituale de mult dispărute, ale gîndirii și artei celor mai vechi locuitori ai acestor meleaguri.

¹² Ovidiu Birlea, *Folclorul românesc*, I, 1981, p. 130—131.

Un basm nuvelistic, *Poveste de băiatul milos* (tip A. Th. 981) care poartă nealterată marca autenticității populare, orale, povestit de Prunaru Dobrilă, fiul celebrului lăutar Sima Prunaru, din comuna Zlocutea, județul Craina, Jugoslavia, narează despre un străvechi obicei, din preistorie, din timpuri imemorabile (și care în narațiune este plasat în vremea împărăției turcești), acela al omorării bătrînilor, care nu-și mai pot face rost de hrană, nu-și mai pot purta de grijă. Venind ordinul de la împărăție să-și omoare bătrîinii, toți îl împlinesc, numai un băiat milos își ascunde tatăl:

« Colo într-un sat, su poala la un munte, erea un băiat cuminte și milos, avea un tată bătrîn, care crescusă copilul tot din cerșie, pînă la ncălțătură și îmbrăcătura. Băiatu era mult sărac și rămas de sătenii lui. Veni poziv din sat, roc de-o săptămînă să-și omoare bătrînul, și să ivească în sat cînd îngroapă. Porni el mare plîns și milos cum erea nu îndrăjnea să omoare pe tatăl lui. Într-o zi, plîngînd, vorbi cu tată-su și zisă: Tată, taicuțul meu, ai auzit, cum ie rîndu l-ai bătrîni? Da tată-su-i zisă: — Taică, mai bine tu pe mine, decît gelatu pe tine, căci eu sînt bătrîn da de tine îmi pare rău că ești tînăr. Băiatu vorbește plîngînd și-i zice: — Tată, aide cu mine să te pitul, că trag nădejde că s-a schimba ăsta zacon ».

În basm se povestește, în continuare, cum venind vremuri grele, de foamete, dispărînd chiar sămînța grînelor, împăratul cere să aducă fiecare bucate împărăției, sub pedeapsa cu moartea, și cum numai acest om, care și-a cruțat tatăl, sfătuit de acesta, a putut împlini porunca. Ceea ce îl determină pe împărat să nu mai omoare pe bătrîni, care s-au dovedit oameni înțelepți. Povestirea e condusă cu multă dibăcie și meșteșug artistic, cu momente dramatice, tensionate, iar înțelesul și morala, fără să fie explicate, se degajă cu pregnanță.

De la același povestitor, Prunaru Dobrilă, provine narațiunea *Poveste de un moș cu o buturoagă* (tip A. Th. 503), pe motivul celor trei obiecte miraculoase pe care le primește omul sărac de la un personaj mitologic (în alte variante fiind Dumnezeu), text redat în același stil arhaic tradițional și într-un limbaj regional:

« Moșul s-a năcăjit să trăiască așa greu, ama fără lemne n-a putut, așa că moșu într-o zi, iel loa de acasă o traistă pe umere și un topor și pleca după buturoage de-ale mici, ceva să să spargă cu toporul. Mergînd moșu prin pădure, ciocănînd prin buturogi, ajunsă la o buturoagă mare și cam putredă. Moșu, cum o văzu, să-nchină, s'făcu o cruce cu mina a dreaptă, să ruga lu Dumnezeu așa: « Doamne, cu puteria ta, ajută-mă să sparg cu toporul buturoaga asta, să-mi umplu și eu traista! » După ruga moșului ridică toporul sus și dete o dată în buturoagă, sparsă o așchie bună! Mult i-a fost drag la moș că din buturoaga aia mare umple moșu traista. Moșu iar ridică toporu și-l înfige în buturoagă; sparsă un nod bun, pînă moșu să bage nodu de buturoagă în traistă, iacă iasă din buturoagă altu moș luminos ca soar'li și luminos de moș zice la alălant moș așa: « Bine moșule, ce rău ți-am făcut ție, de spargi cu toporu casa mea ». Moșul sărac porni să povestească la alant moș cum e rîndu, cum a rămas fără babă, fără copii, nepoți, așa: « că mult ieu sînt și sărac, n-are care să vadă de mine, bani n-am să cumpăr lemne și nu pot să duc, mă doare picioarele și șelili, mă năcăjesc cu o traistă, ce pot, să adun ». Da moșu al luminos se roagă de săracul de moș să nu-i spargă casa că-i dă ce cere săracul de moș. Săracul de moș spune: « dă-mi ce vrei tu, luminosule! » Moșul cel luminos îi dăruie mai întîi moșului sărac un măgar năzdrăvan care face bani, apoi o găină miraculoasă care ouă galbeni și la urmă o măciucă magică, de fag, ce-i da mîncare. Și povestea sfîrșește prin pedepsirea celor care rivniseră la sărăcia moșului, dorînd să-i ia măciuca: „De-aci încolo moșu-i judeca « nu după graiul lor, ci după faptele lor », că « păsărica vicleană dă singură-n laț ».

Într-unul dintre basmele narate cu rară artă din această colecție, *Mustăciosul* (tip A. Th. 650), apare o figură mitologică străveche, un monstru uriaș straniu, produs al unei imaginații populare bogate și originale, pe care trebuie să-l înfrunte eroul uman al poveștii:

« După ce se săturară, odiniră cîta și o luară la taină. — Vreți voi să măritați fata asta după mine? — Vrem, amă se ține de ea o hală. Vine la amiază întotdeauna la ea. — Astăzi vine? — Vine. — Ce ală e aia? — Mustăciosul! — Unde șede? — Care știe? Mai stai cîta să-l vezi. — Măi băiete, dincotro vine el? — Vine de la scăpătat. — Și cum vine? — Vine cu o mustață pe pămînt

de mătură drumurile și ogașele, iar dealurile le doboară și face cimprii; iar cu alălaltă mustață șterge stelele pe cer, le tulbură, le mestecă, le rupe. Într-o parte de mustață are 365 de cuiburi de arăți, prefecători, bufnițe, berze, golumbi, toate moadele de păsări. Și cînd vine, vine ciripind, frînge pădurile, făcînd larmă mare, rupe ciocile, astupă ogașele, oprește apele. Stă băiatul și să gîndește: așa ceva n-a mai auzit. — Baș o să stau să-l văd la amiaz. — Să stai numai pitulat, colo-n tufă, acolo fă-ți crovu și stai pitit, că urlă ca un cutremur. Să pierde lumina de pe pămînt. Cînd pornește din slăvile cerului e mare, dar cu cit s-apropie să face mic ca un voinic. Să dă jos, șede cu ea cit vrea și iar pleacă-n sus ».

În basmul *Muma Pădurii*, basm întilnit în numeroase variante în folclorul românesc, pe lingă figura Mumii Pădurii, mai apare o ființă mitologică monstruoasă, care prin înfățișarea-i ne amintește de Sfinxul mitologiei antice, pe puterea căreia își țese faima Muma Pădurii, care amăgește voinicii și le răpește viața. Plecînd în căutarea fratelui mai mare omorît de Muma Pădurii, fratele cel mic, mai isteț și mai viteaz, o amenință cu moartea:

« — Nu mă omori, voinice, că nu eu l-am făcut pe frate-tu stană de piatră, ci ala sălbatică din pod. Dacă mă scapi, eu îți spun cum s-o omori pe namila din pod. — Bine, mărușă, spune și eu mă țin de vorbă și ridică baba de pe jeregai. — Ala cea mare n-are putere decît cînd pune ghiarele ei pe pămînt. În mîinile ei poartă două bite fermecate. Cum dă-n om, și-l prefăce stei de piatră, da cu alta dă-n om și-l înviază pe loc. Vezi fratele tău stă aci de vreo doi ani și dacă ai avea bitul fermecat, l-ai putea nvia. Voinicul, ținînd calul de friu, intră în bordeiul babei cu sabia-n mînă. Cum intră, o ală mare cu ghiare ca de zmeu se lăsă-n jos gemînd așa de tare că se cutremura pădurea de fugeau speriate toate lighioanele. Da voinicul, cînd văzu că și-a scos afară picioarele, trase o dată cu sabia de-i reteză picioarele dintr-o lovitură. O ală mare căzu jos pe pămînt, ama nu mai putu să facă nici un pas și cînd instinsă ghiarele de la mîini să-l prindă pe voinic, el trase încă o dată și-i tăie minele. Mai trasă încă o dată de-i căzu capul, la pămînt, dîndu-se de-a berbeleacul ca un dovlete scoțînd foc și otravă pe gură. Din mîinile alei căzură două bite. Voinicul luă bitele și le privi cu băgare de seamă. Dete cu una-n cîine și cîinele se prefăcu într-o stană de piatră. Îi dete din nou în cap cu celălalt bit și copoiul începu să se gudură lingîndu-i de bucurie mîinile ».

Din aceeași familie a monștrilor mitologici, moșteniți în basmul popular din mitologia antică, păgînă, poate chiar dintr-un substrat mai vechi, al miturilor primitive, apare Cerbul de baltă în povestea cu același titlu, pe care trebuie să-l înfrunte eroul, ajutat de o bătrînă, care-i dă o piele vrăjită:

« Cerbul era o fiară mare cu coarnele ajungînd prin virfurile copacilor și cu o gură mare cit o șură. Se cutremura pămîntul cînd trecea spre baltă să bea apă, să se scalde. După ce se scălda, se-ntorcea cu fața spre voinicul din groapă. Pătru trasă cu gida și-l lovi la partea stîngă, chiar la casa suferului. Cum îl lovi, fugi spre un deal mare cu pielea fermecată într-o mînă. Cerbul sorbi apa din baltă și o azvirli după Pătru ca să-l doboare. Dar el se prinsă de tulpinele copacilor și apa să-ntoarsă cu pietre mari și copaci la vale, fără să-l smintească din loc. Cerbul însă cu gida înfiptă în cap nu-l lăsă. Cînd fu gata-gata să-l ajungă, îi aruncă în față pielea cea fermecată, cerbul se-mpiedică de un ciutac, căzu și muri. El îi tăie capul și-l duse împăratului. Se miră împăratul de curajul slugii ginerelui său, iar omul cel roșu se bucură că de-acum înainte cerbul de baltă n-are să-i mai omoare oastea lui Verde-mpărat și el va putea face nunta cu frumoasa crăiasă a acestuia ».

Spre deosebire de ființele fantastice descinzînd în universul basmului popular românesc din mitologia păgînă sau poate chiar dintr-un fond antropologic mult mai vechi, care inspiră omului sentimente de groază, terifiante, figurile mitologiei creștine, Dumnezeu, Arhanghelul Mihail, Sfîntul Nicola sau chiar Moartea, care apar în tipul A. Th. 332, al nașilor supranaturali, sint mult mai familiare omului în poveștile românești, mai accesibile și mai binevoitoare, eroul apropiindu-și-i sau respingîndu-i cu nonșalanță. Astfel, în basmul *Moartea-nașe*, omul sărac pornit în căutarea unui naș care să-i boteze copilul, se întîlnește mai întîi cu Dumnezeu:

* Iată că într-o zi, pe la chindia mare, se-ntilni cu un om. Era îmbrăcat în aine cam neo-bişnuite şi cu barbă albă, ce-i ajungea la genunchi. Se dete-n vorbă cu moşu. Moşu inceptu să-l ispitească: — Ce vinturi te-a pus pe astfel de drumuri fără căpătii, pe unde picior de om încă n-a îndrăznit să calce? Omul nostru se uită cu băgare de seamă şi nu văzu alte urme decât pe ale moşului. Lăasă capul în jos, apoi zise: — Moşule, sint om sărac, vin de la marginile lumii şi caut un om drept care să-mi fie naş, ca să-mi boteze copilul, de curind nascut într-un bordei sărac. — Cu voia ta eu aş putea să-ţi fiu naş, zise moşul. Fruntea săracului se luminează de bucurie, apoi zise: — Dacă-i așa, atunci este drept să te-ntreb pe cine am ales ca naş? — Da, răspunse moşul, eu sint Dumnezeu! — Cum, dumneata ești Dumnezeu? O, ce nenorocire, zise săracul. — De ce nenorocire, omule? Nu te bucuri că Dumnezeu ți-a ieșit în cale să te ajute? — Nu mă bucur! Dacă ești Dumnezeu, atunci nu-mi ești naş, fiindcă dumneata nu ești om drept! Dacă ești Dumnezeu, pentru ce ai lăsat în lumea asta atâtea rele şi pacoste? Pentru ce pe unii i-ai făcut bogaţi, da pe alţii săraci lipiţi pământului? Aaa . . . nu, nu, dumneata nu ești un om drept. Şi unui cine i-ar fi milă de trupul meu, gol şi plin de răni, da ție nu ți-e milă, cum nici la cei avuți nu le este milă de cei săraci ».

A doua zi omul sărac se-ntilni cu Sfîntul Nicola, care se oferi să-i fie naş, dar pe care îl refuză iar. A treia zi se întilni cu Moartea:

* Omul acesta era deosebit faţă de alți oameni. Era un vlăjgan mare şi urît, faţa păroasă, ochii negri schinteitori, care te sfredeleau cu privirea crudă ca de fiară sălbatică. Vorba lui era scurtă şi lovea ca o săgeată. Pe şoldul sting atirna o sabie mare îngrozitoare, pe care se prelingeau picături mari de singe încă cald. Îl cuprinseseră fiorii privindu-l încă o dată din creştet pină-n călcîie. Nu mai cuteza să spuie nici o vorbă. Stătea puţin ca să-i vină curaj. Ba să-l întrebe cine este? Îşi luă inima-n dinţi şi-i zise: — Bine, naşule, drept ar fi să ştiu şi eu pe cine am ales să-mi fie naş? De aceea te-aş ruga spune-mi cine ești dumneata? — Chipul meu şi sabia ar putea să te facă să ghicești: Sint moartea! — Dumneata moartea? zise tremurînd de frică săracul. — Da, chiar eu, întări ea. — Atunci să ştii că este bine! Mă învoiesc să-mi fii naşe, pentru că ești un om drept. Dumneata nu sprijini nici pe cel bogat, nici pe cel sărac. Mergi la fiecare şi fără îndurare curmi firul vieţii şi celor bogaţi şi fericiţi şi celor săraci şi oropsiţi. Apoi mă bucur că am făcut o alegere bună, am avut mare noroc. Un lucru n-o să-ţi placă, fiindcă sint sărac şi n-am nimic în afară de petecele de pe mine şi acest toiag. — Tot una este pentru mine, avut, ori neavut, tînăr ori bătrîn, sabia mea nu alege, cînd vine sorocul. Lasă tu sărăcia la o parte, că te voi ajuta să ajungi om bogat, zisă moartea. După o cale lungă şi întoarsă, săracul ajunge cu naşul său la bordeiul unde muierea lui îl aştepta cu fiul său nebotezat. Boteză naşul pruncul şi se făcu o mică veselie, la care ceilalți oameni din sat nu veniră, din mîndrie, în casa săracului.

Acţiunea basmului continuă prin îmbogăţirea omului sărac cu ajutorul naşei, pe care finul o păcăleşte, amînîndu-şi moartea în mai multe rînduri, la fel ca şi în povestea lui *Ivan Turbincă* şi în alte versiuni din tradiţia orală.

Supravieţuirea mitului antic elin al lui Oedip, pe tema fatalităţii, a destinului, în tradiţia orală (din care l-a preluat şi prelucrat în teatrul său Sofocle) a popoarelor balcanice, în dubla ipostază, a cîntecului epic şi a naraţiunii în proză, așa cum se întîlesc şi în colecţia noastră, este după noi un adevărat miracol al creativităţii populare în genere şi în special al spiritualităţii populare româneşti. Dacă naraţiunea în proză *Ursitorile* — basm nuvelistic (tip A. Th. 930) — s-a schimbat de-a lungul vremii, cu fiecare nouă povestire, ajungînd pină la noi o copie palidă a mitului grec antic, cîntecul epic *Stăncuţa sau Ursitorile* — colecţionat de noi de la cel mai talentat rapsod timocean, Sima Prunaru — interpretat cu multă grijă faţă de tradiţia orală şi memoria colectivităţii, păstrează în liniile lui mari conturul mitului literar din opera marelui tragic grec, fără să vedem în el un reflex al creaţiei culte antice, ci doar izvorînd din aceeaşi sursă inepuizabilă a culturii populare, din care-şi au sorgintea şi piesele lui Sofocle.

Pentru comparaţie cităm, în paralel, un fragment din poveste mai întîi şi apoi un fragment din baladă, în care este surprins momentul ursitului, care arată atît confluinţa, cît şi diferenţa

dintre cele două creații populare, precum și modalitatea diferită de a păstra și transmite mitul lui Oedip:

• Muieră și omul ei, cum rostiră masa pentru ursitori, adormiră duși, de puteai toca lemne pe ei. Negustorului îi pierise somnul și se tot văita, ce piază rea l-o fi-n demnat să bată la ăst bordei sărăcăcios și murdar. Gîndindu-se ce-o să se facă de rușine la ziuă, auzi ușa bordeiului scîrțîind. Deodată căscă ochii mari și zări trei zîne intrînd pe ușa-n sobă. Cele trei zîne, cu pletele de aur răsfirate peste umăr, cu aripi și cămăși subțiri ca pinza de păianjen, se așezară pe lingă masa pusă și se-ntrebară una pe alta, ce să facă cu copilul? Ce soartă să aibă? Să aibă noroc sau să fie nefericit și fără noroc pe lume? Care mai de care-și da cu părerea, iar negustorul sta cu urechile ciulite ca iepurele și asculta. Cea mai mare zînă grăi către surorile cele mai mici: — Surioare bălăioare, cu coșitele din soare, haide să-l ursăm, acum să nu-l luăm. Dar cînd o creștea, cînd s-o însura, chiar la cununie, calu-i poticnească, capul să-i răpească, să se pome-nească. Cea mijlocie auzind așa, o apucă mila de bietul copilaș, rugîndu-le astfel pe surori: — Hai, fă surioare, ce păcat, ce jale, la vreme de tinereță, să-i curmăm frumoasa viață! Mai bine să moară pruncu — acum, să n-ajungă pe-așa drum. Dar zina cea mică, cea mai frumuseică, sta și chibzuia, apoi le grăia: — Voi suratelor, surioarelor, fermecatelor! Stați, nu vă grăbiți, copil să-l ursiți. Că este sărac, cu o cergă-n pat, hai noi să-l ursăm și să-l procopsăm. Pe negustor să-l moștenească, avuția-i izidească și frumos să îmi trăiască, negustorul prăpădească. Surorile așa se ogodiră, așa și-l ursară. Puseră mina pe trocul cu apă și pe busuioc și-i stropiră fața pruncului. Toate se-nchinară, așa mi-l ursară și-afar' îmi plecară. •

S-a putut observa ritmarea frazei poveștii, desigur sub influența baladei populare, care circula în același mediu folcloric, cum se va putea compara cu fragmentul poetic pe care îl cităm:

• Cînd copilul mi-l năște, / Și trei zile se-mplinea, / Stăncuța pe strat ședea. / Lină verde de-o lalea, / Iacă sara să-nsera, / De pe strat mi se scula, / Trei turte de pine făcea / Și masa mi-o întindea: / Cîrpă albă peste masă, / Trei stebile de busuioc, / Iubește copii cu foc, / Și un troc cu apă rece / Așa lucru-și isprăvește. / Iar pe strat mi s-așeza, / Lingă copil s-așeza, / Lingă copil să culca / Mina sub cap îi pune, / Țițișoara-n gură-i da, / Da pe ea somnu-o fura. / Cu copil la piept uidea, / Dar omu-su ce-mi făcea? / El în gînduri că-mi intra, / Toată noaptea nu-mi dormea. . . / Lină verde trei grante, / Doamne, la mijloc de noapte, / Baș cu sudori'li de moarte, / Ursători'li îmi veniră / La soba mare intrară, / Ocol mesii că deteră; / Dar ursoaica a mai mare / Busuiocu-n mină-l lua / Și-n trochiță mi-l muia, / Cu apă rece stropea, / Da Stăncuța îmi dormea. / Iar ursoaica a mai mare / La capul copilului să trăgea / Și ceva bolborosea. / A mijlocașe la buric, / De-a mai mică la picioare. / Dar ursoaica cea mai mare / Deștiu-n sticlă mi-l băga, / Pe copil mi-l miruia / Și din gură-așa-mi vorbea: / Voi, surorile mele, / Iubite cu dor și jele, / Ai copilul să-l ursăm, / Și-acuși cu noi să-l luăm. / Mijlocașe-așa-mi vorbea: / Ai copilul să-l ursăm, / Copilașu să trăiască / Vacul să și-l văcuaiscă, / Cînspe ai cînd s-o-mplinea, / Tum-te-atunci s-o cununa. / Atunci copilul să-l luăm, / Toată nunta s-o stricăm, / Inima să le-o rupem! Dară ursoaica a mai mică, / Bat-o Maica Precista / Și Sfînta Duminică / Și ziulica de mine / Cu toate zilele bure, / Că nu-mi vorbea nici un bine: / Surorilor ursitorilor, / Zînilor, visătorilor, / Las' copilul să trăiască, / Vacul să și-l văcuaiscă; / De la optșpe ai de zile, / Să se-ntimple o minune: / mumă-sa s-o-nșura, / Baș cu ea s-o cununa, / Să se ducă pomina / Piste toată lumea! / Numa-atîta că-l ursară / Și cocoșii îmi cîntară, / Da ursoaicele-mi plecară. •

În fiecare creație populară este înfățișată împlinirea ursitei, așa cum o rostește zîna cea mai mică. S-a putut deja observa, din premisele ursitului, îndepărtarea de forma clasică a mitului, pînă la degradare și demitizare, în basmul popular, și urmărirea îndeaproape a tiparului mitului antic în balada populară și în acest caz cu diferențele specifice firești.

Același fenomen al coexistenței aceluiași motiv atît în cîntecul epic, cît și în narațiunea în proză l-am putea urmări în cazul subiectului *Broască-Roasca*, din care se vede pe de o parte poetizarea poveștii sub influența baladei, cît și supraviețuirea fabulosului, al elementului miraculos, fantastic, specifice epicii în proză, în eposul popular.

Prezența masivă a versului popular în cuprinsul prozei epice din acest volum, nu numai în formulele inițiale, mediane și finale ale narațiunilor, ci și în alte secțiuni ale lor, este desigur nu numai un rezultat al osmozei dintre genuri, mai ales în cazul cadențării, ritmării și rimării cuvintelor, ci o dovadă sigură a vechimii povestitului și a poveștilor pe care le-am ales spre a fi publicate acum.

Și totuși există numeroase basme în această colecție, în care asistăm la desfășurarea unui epic pur, dintre care se detașează povestea *Andrei*, o compoziție desăvârșită din acest punct de vedere, în care acțiunea curge neîmpiedecată de nici o intruziune lirică sau poetică, după cum se poate observa din tonul precipitat al începutului narațiunii:

« Andrei, băiat sărac, s-a băgat la împărat argat cu pușca pentru mincare de vinat. Să vineze în pădure ce pofteste împăratul: iepuri, golumbi, iribițe, mistreți. Merge Andrei într-o zi și găsește o pasăre pe creangă, o gugustiucă. Întinde Andrei pușca s-o împuște, ea se roagă: — Stai, Andrei, nu mă împușca că dacă nu m-oi împușca are să fie ferice de tine cît oi fi tu viu pe lume. Andrei a pus arma la picior și pasărea a scăpat. Da gîrlița îi spune: să mă iei acasă la tine. A luat-o acasă. Cînd s-a dus cu ea acasă, a pus-o la fereastră că așa a cerut ea: — Pune-mă la fereastră. Cînd vezi că cucăi, să dai cît poți cu pumnul-n masă, o să te găsească mare noroc. A pus-o acolo, și cînd ea a cucăit, a dat cu pumnul în masă și ea s-a speriat și s-a prefăcut în femeie frumoasă, ca ea alta nu s-a mai văzut pe pămînt. — Andrei, eu nu sint pasăre, eu sint fată de împărat. Cum putuși să mă capeți, să dai de mine? Să m-ascuți, și să vezi ce bine o să fie de tine! Auzi, noi aici n-o să putem trăi la împăratul, să te duci să faci o colibă cît de proastă. Aici sint multe slugi. Acolo vii la coliba ta, te spăl, te cirpesc, te arănesc, așa ca la casa noastră. El a ascultat, s-a dus deasupra de sat, a făcut o colibă, a luat-o pe Măria și-a dus-o la coliba lui! Da el tot l-a ascultat pe împărat și i-a adus vinat. Însă el doar dormea la nevasta lui în pădure la colibă! »

Poveștile cele mai autentice din această colecție excelează nu numai prin arta narativă pură, ci și prin modalitatea unică de a minui dialogul, care înviează ritmul acțiunii, îi dă un accent mai dramatic, contribuie la tensionarea și dezlegarea conflictelor dintre personaje, la armonizarea relațiilor lor. În același basm, *Andrei*, întîlnim un adevărat model al dialogului, ca o dovadă în plus a oraltății nealterate a poveștii.

« — Deloc să-l iei pe Andrei să-l duci acolo la Cum Naum. Arățul s-a dus și el pe nisipină în pustietate la Cum Naum — era între niște grăbări într-o pustie și acolo se opresc. — Aici nu e nimic! — Bagă-te-n grăbar și strigă: — Cum Naume, ieși afar' la mine. Arățul s-a întors și el a udit singur. Strigă el: — Cum Naume, ieși încoa'la mine, așa cum te-a învățat arățu. Da Cum Naum nu se vede. — Iată-mă, aicea sint. — Păi nu te vād. — Nu cutez să mă arăt. Mă vede împăratul. Dar dacă vrei îți dau să măninci. S-a pomenit cu un astal încărcat de bună-tăți. — Mănincă, Andrei. — Cume Naume, ieși la mine la masă. — Nu cutez, eu doar lucru, dar nu măninc. Împăratul mă vede. — Las' că nu te vede! Șezi de mănincă. — O să mă omoare! — Nu te spun eu. — Cine te mai vede? — De ani de zile îl slujesc și nu-mi dă mincare. De-ar fi bun și să mă roage ca tine ce l-aș mai păzi. — Bine, șezi cu mine că nu te spune nima. — Ce cați aici? — Am venit după tine. — Hai, ce-aș mai pleca! Numai să-mi dai mincare. Vezi pe mine nima nu mă vede și fac orice. Apoi a mincat. — Bodeaproste că mă săturai și eu o dată. Vrei să fii tu stăpînul meu? — Vreau. Plec cu tine. Lasă-ți calul și te duc eu zburînd sus în vînt, numai să-mi dai să măninc. »

Întreprinzînd această analiză a valorilor etice și estetice ale universului basmului românesc, am reușit, sper, să relevăm cîteva dintre multiplele fețe ale mitologiei naționale, să circumscriem specificul imaginarului artistic românesc, să oferim o idee despre ipostazele artei narative românești, să sugerăm dimensiunile impresionante și izvoarele inepuizabile ale geniului epic al poporului român.

Această « mare carte » a prozei populare românești ar merita, desigur parcurgerea celei de a treia etape a cercetării și anume o minuțioasă analiză a valorilor lingvistice și stilistice pe

care le revelează tezaurul spiritual al românovlahilor timoceni. Este prea bine cunoscut faptul că urme ale unei unitare vetre lingvistice, rămășițe ale acelei Romanii orientale în sudul Dunării pot fi întâlnite la tot pasul în toponimia întregului spațiu balcanic. Chiar și din limitata analiză estetică întreprinsă s-a relevat, cred, unitatea indestructibilă a limbii române în nordul și sudul Dunării, marea bogăție și puritate a graiului românovlahilor, cu toate că se află la marginea spațiului românesc, rara forță expresivă a cuvintului în narațiunile populare care provin de la cei mai talentați creatori și povestitori populari. Fiindcă o analiză adâncită a valorilor lingvistice și stilistice pe care le cuprinde volumul *Povești populare românești* ar presupune o cercetare aparte, pentru a oferi totuși o imagine plastică, nuanțată, autentică și sintetică asupra graiului românovlahilor suddunăreni, ne mărginim a realiza un florilegiu expresiv a două specii folclorice prezente în această carte, datorate profesorului Ratomir Marcovici, provenind din Homole, în transcriere fonetică (pe care noi le vom cita în transcriere literară). Iată câteva ghicitori care excelează ca produse ale unei fantezii originale și prin magia cuvintului poetic:

* Am o mioriță cu mâțele peștrițe. (*Pepenele verde*). / Ce nu stă-n cui? (*Oul*). / Am o coșarcă plină de cai — toți is cu coadele dinafară. (*Strachina cu lingurile*). / Am o găină cu min-tea-n coadă (*Cîntarul*). / De la munte pîn' la punte tot zale mărunte. (*Furnicile*). / Ce e mai iute pe pămînt? (*Gîndul*). / Nu te culci pînă nu-l țuci. (*Ulciorul*). / Am o sită plină de alune și am o nucă-n mijloc. (*Luna cu stelele*). / Am doi bumbiți, cit gode le dau, atît se duc, hotar nu mai au. (*Ochii*). Joacă un iepurel sub un curpinel. (*Fusul cu caierul la furcă*). Am zece fete, toate zece-mbrăcate-caciuliță. (*Degetele la mînă*). Reproducem citeva proverbe și zicători pentru spiritul de observație, experiența de viață și înțelepciunea pe care le concentrează și pentru forța lor plastică și nuanța expresiei lingvistice:

* Nu e bun cu rău, dar și mai rău fără rău; La pomul al lăudat nu te duci cu traista; Conacul e de oameni făcut; Tot natul cu zănatul; Pe drumul al din ocol mai iute ajungi; Dacă te-ai prins în joc, ori joacă, ori nu te nici prinde; Din foc mai uidește ceva, a din apă nu uidește nimic; Iepurul să-ntoarce la cîrtog; Pasărea să-ntoarce la cuib; Omul cînd se-neacă și de pai se prinde; Mutul știe toate limbile; Tot va fi, dar noi n-o să mai fim; Omul e ca oul; Omul e ca frunza din lemn; Fierul se bate pînă e cald; Mai întîi sări, apoi zi hop; După-nvăț și dezvăț; Nu e foc fără de fum; Să te păzești de omul al tăcut ca de cărbunele al potolit; Ce-a fost am văzut, ce va fi o să vedem; Nu e cum vrem noi numai cum e scris; Ban la ban merge; A trăit traiul și-a mîncat mîlaiul; Dracu nici nu ară, nici nu grapă, numai împreună d-ai nebuni; Oaia care nu-și duce lîna, lupii o mîncîcă; Care nu te face nu moare; Și sămînța bătrînă răsare; Nu te încălzești la focul al de putregai; Limba de la mumă nu se zăuîță; Omul se plînge de trei ori: după țîță, cînd vrînu îi fură fata și cînd e bătrîn după tinerețe; Cum e părintele, așa e și copilul; Îi dai un deget și-ți ia mîna-ntreagă; Cum ți-așterni, așa te culci; Acuma haiducii nu-s în pădure numa în cancelarii; Tot natul trage cărbuni pe turta lui; Șarpele nu-și arată picioarele; Una spune, alta gîndește; Al urît nici la moară nu prinde rînd; Al frumos cum se duce toarnă-n coș; Mînte de zvîntă pămîntul (sparge, rupe pămîntul, stă soarele-n loc); Cit scaperi cu amnarul; A tunat în mîntea copilărească; Ș-a pierdut moșul baba; Să suie-n pod să sară-n cioareci; Nu-l prinzi nici de cap nici de coadă; Ploaie ca cu găleata; Cască din gură ca puil de cuc; La cîmpul al roșu cînd va oua cocoșul; I-a pus mîna-n cap ».

Altădată, din eposul și lirica populară, din cîntece bătrînești și doine, iar acum din epica populară în proză, basme, legende și snoave, am căutat să relevăm contribuția creatoare inestimabilă a umanității românovlahilor timoceni la patrimoniul spiritual național și în genere la cel universal. Dăinuind de milenii în vatra strămoșilor lor, românii și-au gravat și transfigurat, spre neuitare, crîmpeie din viața și istoria lor zbuciumată într-o spiritualitate mirifică, singulară, cîntecul, povestea și graiul fiindu-le cele mai nobile și perene blazoane și însemne ale trecerii urmașilor lui Orfeu și ai Meșterului Manole pe pămînt, întru cînstirea și eternitatea neamului românesc, a întregii umanități.

CRISTEA SANDU TIMOC

NOTĂ ASUPRA EDIȚIEI

Volumul *Povești populare românești* reprezintă un florilegiu al prozei populare pe care am colecționat-o de mai bine de o jumătate de secol de la românii din sudul Dunării, din Timoc (vatra mea de obârșie), care vine să completeze imaginea pe care am dorit să o ofer asupra spiritualității lor prin culegerile anterioare pe care le-am consacrat poeziei populare: *Poezii populare de la românii din valea Timocului*, cu o introducere de N. Cartoian, 1943 și *Cîntece bătrînești și doine*, cuvînt înainte de Tudor Argehi, E.P.L., 1967.

Doresc să amintesc că opera de cercetare și culegere a graiului și folclorului românovlahilor din valea Timocului cunoaște o istorie centenară și ea a fost ilustrată și animată de o pleiadă de învățați români și străini și care au tipărit o seamă de lucrări valoroase, din care amintim: Emil Picot, *Chants populaires des Roumains de Serbie*, Paris, 1889; Gustav Weigand, *Die rumänischen Dialekte der Kleinen Walachei, Serbien und Bulgarien*, Leipzig, 1900; G. Giuglea și G. Vilsan, *De la românii din Serbia*, culegere de literatură populară, București, 1913; C. Cvijic, *Les Roumains de Serbie*, 1918; Emanoil Bucuța, *Românii dintre Vidin și Timoc*, București, 1923; Silviu Dragomir, *Vlahii din Serbia în sec. XII—XV*, Cluj, 1923; Emil Petrovici, *Românii dintre Timoc și Morava*, Sibiu, 1941; Ion Pătruț, *Folclor de la românii din Sîrbia*, București, 1942. Avînd exemplul acestor mari înaintași și a atîtor cercetători valoroși, istorici, lingviști și folcloriști, ne-am străduit să colecționăm folclorul, autentic popular, poetic și în proză, îndeosebi eposul și epica românovlahilor din stînga și dreapta văii Timocului (ei își spun români, iar sîrbii și bulgarii le zic vlahi), circulînd într-un frumos grai popular, amintindu-ne particularitățile lingvistice ale Olteniei și Banatului, ținuturile românești norddunărene cu care s-au aflat permanent într-un strîns contact.

Dacă eposul popular românesc, provenind din sudul Dunării, așa cum s-a putut constata îndeosebi din culegerile lui Giuglea și Vilsan (din 1913) și ale mele (din 1943 și 1967), este de o mare bogăție și varietate tematică și de o mare frumusețe artistică, fiind prezente și o seamă de tipuri și motive folclorice balcanice, care se explică prin conviețuirea cu popoarele sudslave, epica populară din volumul de față, *Povești populare românești*, exprimînd, ca și eposul popular, în plenitudinea sa, universul imaginar românesc, cunoaște și unele infiltrații tipologice și de artă narativă specifice creației populare meridionale.

Predomină în cadrul colecției noastre antologice de povești tipurile principale care circulă în spațiul est-european, și îndeosebi în spațiul românesc, ponderea cea mai însemnată avînd-o basmul fantastic, ca o dovadă în plus a vitalității artei narative la acești grăitori de limbă românească, deși este bine reprezentat și basmul nuvelistic, iar snoava și legenda cunosc întruchipări artistice, în circulația vie, dintre cele mai interesante și demne de consemnat.

Am început culegerea narațiunilor populare prezente în această carte în tinerețea mea. prin 1933, odată cu poezia populară, în primul rînd din mediul familial, al satului natal, cu timpul lărgind orizontul cercetării la întregul spațiu al satelor românești din valea Timocului (din stînga și dreapta riului, din Serbia și din Bulgaria), continuînd activitatea, în mai multe etape, pînă

prin 1980. Dacă unele povești, auzite în copilărie de la membrii de familie sau de la bătrînii satului, le-am consemnat mult mai tîrziu, repovestindu-le cit mai apropiat de autenticitatea folclorică și graiul popular, majoritatea narațiunilor populare le-am înregistrat direct pe teren, la dictarea povestitorilor, neintervenind în nici un fel. Totuși unele texte mi-au fost trimise în țară scrise de mină, cu litere chirilice, de povestitorii înșiși, pe care m-am străduit să le transpun cit mai fidel față de modalitatea artistică și lingvistică a originalului. Pot spune că deși mi-a venit mult mai greu să alcătuiesc colecția de proză populară în comparație cu culegerile poeziilor populare, am avut bucuria descoperirii unor povestitori talentați, cu nimic mai prejos decît a cîntăreților populari și a lăutarilor de la care am cules creația poetică. Adeseori am colecționat basmul popular de la aceeași informatori de la care am înregistrat balada populară.

Avînd ca model cercetările și culegerile de narațiuni populare românești realizate de cercetătorii de la Institutul de cercetări etnologice și dialectologice, din care Ovidiu Birlea a publicat o importantă lucrare: *Antologie de proză populară epică*, 3 vol., 1966, dar și colecțiile valoroase ale unor folcloriști ca Gh. Vrabie, *Basmul cu Soarele și fata de împărat*, 1974 și Ion Nijloveanu *Basme populare românești*, 1982, în același timp bucurîndu-mă și de sprijinul autorizatului cercetător al basmului popular românesc (autor al catalogului acestuia, aflat în manuscris), C. Bărbulescu, am adoptat următoarea clasificare a textelor din volumul *Povești populare românești*: I. *Basme fantastice* — 64 texte; II. *Basme mezelistice (și alte basme)* — 28 texte; III. *Basme despre animale* — 6 texte; IV. *Snoave* — 34 texte; V. *Legende* — 9 texte.

Se poate afirma că prin tipologia sa, prin structura sa tematică și motivică, prin estetica ideatică și sensibilă, prin substratul mitologic și universul personajelor, prin arta narativă, prin valorile etice și estetice, dar mai ales prin expresivitatea stilistică și lingvistică, basmul popular din această colecție se atașează universului spiritual românesc și în genere celui romanic, aparținînd acelei Romanii orientale despre care vorbesc lingviștii, deși unele texte interferente pot fi socotite ca rod al contextului istoric, cultural și lingvistic balcanic. Căci românovlahii din Timoc, deși aparțin prin obîrșie comunității romanice orientale, avînd un contact strîns și neîntrerupt cu trunchiul neamului românesc din nordul Dunării, conviețuiesc de secole alături de sirbi și bulgari, constituind o punte de legătură și prietenie dintre poporul nostru și popoarele sud-slave.

Credem că prin editarea acestei colecții de povești populare românești tradiționale se va îmbogăți patrimoniul nostru cultural cu o operă care atestă marea bogăție spirituală a poporului nostru, timbrul specific, original al universului imaginarului românesc, în contextul sud-est-european, frumusețea morală și strălucirea creativității omului simplu, simțul înnăscut al frumosului, umanismul și înțelepciunea populară.

Deși am fost preocupați noi înșine de selectarea în cadrul acestei colecții în primul rînd a narațiunilor populare autentice, de redarea basmului popular în graiul original al povestitorului — am transcris fonetic, fără semne diacritice, unele texte după înregistrări pe bandă de magnetofon — în secțiunea *Anexă* facem loc unor texte dialectale (narațiuni, proverbe, ghicitori etc.) culese și transcrise fonetic, cu semne diacritice, de profesorul Ratomir Marcovici, cu scopul de a surprinde evoluția graiului popular din ultimele decenii.

Volumul *Povești populare românești* se va încheia cu un indice al informatorilor.

Dorim să mulțumim pe această cale, în primul rînd folcloristului C. Bărbulescu, pentru sprijinul acordat la clasificarea narațiunilor populare, precum și lectorului de carte Ioan Șerb pentru ajutorul dat la definitivarea și editarea acestei colecții de folclor românesc.

C. S. T.

POVEȘTI POPULARE ROMÂNEȘTI

POVESTI POPULACE ROMANIE

		1920	1925	1930	1935	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	1995	2000	2005	2010	2015	2020
Total population		1,500,000	1,600,000	1,700,000	1,800,000	1,900,000	2,000,000	2,100,000	2,200,000	2,300,000	2,400,000	2,500,000	2,600,000	2,700,000	2,800,000	2,900,000	3,000,000	3,100,000	3,200,000	3,300,000	3,400,000	3,500,000
Urban population		400,000	450,000	500,000	550,000	600,000	650,000	700,000	750,000	800,000	850,000	900,000	950,000	1,000,000	1,050,000	1,100,000	1,150,000	1,200,000	1,250,000	1,300,000	1,350,000	1,400,000
Rural population		1,100,000	1,150,000	1,200,000	1,250,000	1,300,000	1,350,000	1,400,000	1,450,000	1,500,000	1,550,000	1,600,000	1,650,000	1,700,000	1,750,000	1,800,000	1,850,000	1,900,000	1,950,000	2,000,000	2,050,000	2,100,000
Population density		150	160	170	180	190	200	210	220	230	240	250	260	270	280	290	300	310	320	330	340	350
GDP per capita		100	110	120	130	140	150	160	170	180	190	200	210	220	230	240	250	260	270	280	290	300
Life expectancy		45	48	51	54	57	60	63	66	69	72	75	78	81	84	87	90	93	96	99	102	105
Fertility rate		4.5	4.0	3.5	3.0	2.5	2.0	1.5	1.0	0.5	0.0	-0.5	-1.0	-1.5	-2.0	-2.5	-3.0	-3.5	-4.0	-4.5	-5.0	-5.5
Mortality rate		25	20	15	10	8	6	4	3	2	1	0	-1	-2	-3	-4	-5	-6	-7	-8	-9	-10
Healthcare expenditure		10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100	105	110
Education expenditure		5	10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100	105
Literacy rate		20	30	40	50	60	70	80	90	95	98	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100
Unemployment rate		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Poverty rate		15	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50	52	54	56
Social inequality		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Environmental quality		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Government expenditure		10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100	105	110
Private sector contribution		10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100	105	110
Foreign aid contribution		10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100	105	110
Total contribution		10	15	20	25	30	35	40	45	50	55	60	65	70	75	80	85	90	95	100	105	110
Economic growth		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Inflation rate		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Interest rate		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Exchange rate		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Trade balance		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Fiscal balance		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Current account balance		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Foreign debt		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Government debt		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Private debt		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Total debt		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-GDP ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-exports ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign reserves ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign direct investment ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign portfolio investment ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46	48	50
Debt-to-foreign aid ratio		10	12	14	16	18	20	22	24	26	28	30	32	34	36	38	40	42	44	46		

I

BASME FANTASTICE

THE END

PĂTRU FĂT-FRUMOS

Au fost odată trei frați. Cel mai mic și mai viteaz se numea Pătru. S-au însurat ei pe rînd și cîteșitrei au avut fiecare cîte un copil. Într-o zi le zic la femei să vie cu demîncare că ei se duc departe, departe la plug. Se mirară ele și-i întrebă:

— Unde să vă aducem mîncare că nu cunoaștem locul de arat?

— Uite ce e: o să tragem o brazdă lungă pînă la capul pămîntului, voi să veniți cu oalele-n cap cît mai fuga cu mîncare.

S-au sculat femeile cu noaptea-n cap, au fiert ce au fiert și au plecat. Pleacă cu prînzul cea mare. Cînd colo, vede două brazde, una veche și alta proaspătă că aburea pămîntul. Ea o luă pe brazda nouă, care fusese trasă de zmeu.

Brazda a dus-o pînă la ușa ce s-a deschis în pămînt. S-a deschis ușa, iar ea a trecut sub pămînt în lumea zmeilor. Celelalte două cumnate așteaptă, așteaptă, dar ea nu se mai întoarce!

— Vai, surată, ce-o fi? se întrebau ele una pe alta.

Îi veni rîndul la cea mijlocie. Luă oalele și cotărița cu mîncare și se duse cu mîncare la oameni. Cînd colo i se fac și ei două brazde. Una veche și alta nouă. O apucă și ea pe cea nouă, pînă ajunsă și ea în lumea cealaltă, în lumea zmeilor.

Sara așteaptă, așteaptă, să-i vie cumnata dar nici ea nu se mai întoarce.

— Doamne sfînte, ce-o fi cu leica mea de nu mai vine! Căzu pe gînduri și a treia zi se duse ea cu merinde la bărbați. Cum ieși pe poartă, în față i se fac două brazde. Nu știa pe care s-o apuce. Hai s-o apuce pe cea nouă că e făcută de bărbatul ei de Pătru Făt-Frumos. Și se duse pe brazda nouă pînă ce ajunse la ușa ce despărțea lumea albă de lumea neagră. Un zmeu mic o trase de mînă pe lumea cealaltă și o duse la palatul său. Copiii rămaseră flămînzi și plîng de foame pe vatră.

Da bărbații ară de zor ogorul dar și ei nemîncăți și nebeuți de trei zile. Se miră ei ce-o fi cu muierile de nu mai vin cu mîncare. Lasă plugul pe brazdă și dau fuga acasă. Cînd acasă, văd în loc de o brazdă, două brazde.

— Măi fraților, să știți că muierile noastre au fost furate de zmei.

— Hai după ei să-i cmorîm, zise cel mic, Pătru Făt-Frumos.

— Hai! Ascuită săbiile, luară baltagul cu dinșii și o funie lungă și duși au fost. Dau de poarta aceea zidită în pămînt, pe care o deschideau și intrau în lumea lor, cu fetele și femeile frumcase. Deschid ei poarta și se înțeleg să se lase spre fundul pămîntului pe rînd. Începe cel mare și le cere să-l tragă-n sus dacă vor simți că se mișcă funia.

Îl legară pe cel mare și dă-i cu el în fundul pământului. Pe la mijloc se sperie, zbici de frînghie și cei doi frați îl traseră sus la lumina soarelui.

Îi veni rîndul mezinului. Se duse și el jos dar mișcă funia să-l scoată afară că se speriasc.

Așa îi veni sorocul să-și încerce norocul și cel mai june, Pătru Făt-Frumos.

El le zise:

— Mie să-mi dați drumul tot mai jos! Și-i dădură zor de ajunse pînă jos. Cînd acolo sub pămînt, se deschidea o altă lume, cu grădini luminate și palate frumoase de aur și argint. Se plimbă el printre trandafiri și-l zări cumnată-sa cea mare.

— Lele, frateo, fugi că te mănîncă zmeul și-ți rămîne copilul sărac.

— Leică, lasă tu frica și spune-mi pe unde vine zmeul tău de la vinătoare.

— Pe la podul de aramă, frateo!

— Ai să vezi ce poate fratea al tău!

Se duce el la podul de aramă și se pitulă după un picior.

Vine zmeul călare pe un armăsar, care varsă foc și pară. Ajunge la pod. Se oprește, sforăie și nu mai face un pas.

Zmeul îl îndemna să pășească fără frică înainte:

— Hai, leu, paraleu,
De ce-ți este podul greu?
Ce-ți vād friul tare ros,
N-o fi Pătru Făt-Frumos?
Că cioara i-a dus osciorul
Iar vîntul, perișorul!

Pătru cum îl vede îi sare înainte.

— Cum vrei să ne luptăm?

În săbii să ne tăiem,
Mai bine ne săgetăm.
Eu aleg luptă direaptă,
Pe ea Pătru o așteaptă!

— Vreau și eu luptă direaptă îi grăi zmeul.

Îl apucă zmeul și cînd îl ridică-n sus și-l dete-n jos, îl viri în pămînt pînă-n genunchi.

Ieși Pătru din pămînt, se opinti și-l înfipse pe zmeu pînă-n gît în pămînt. Apoi scoase paloșul și-i tăie capul.

De aci se duse la leică-sa mezină la palatul de argint al zmeului. Ea cum îl văzu se sperie.

— Lele, frateo, cum ai ajuns aici? Dacă te prinde zmeul te omoară și rămîn copiii săraci! Fugi, Petre, nu mai sta.

— Nu mă tem de zmeul tău, spune-mi doar pe unde vine zmeul de la vinătoare?

— Vine pe la podul cu zale de argint, arcuite în vînt.

El se duse și se ascunse sub pod. Cum se apropie zmeul aruncă din depărtare buzduganul pînă la pod. Ieși Pătru Făt-Frumos și i-l aruncă îndărăt.

— Hei, ce drăcie! Cine se-ncumete să se ascundă sub podul de argint din țara zmeilor?

Calul de frică nu urnește din loc.

— Hai, leu, paraleu,
De ce-ți este podul greu?
Ce-ți vâd friul tare ros,
N-o fi Pătru Făt-Frumos?
Că cioara i-a dus osciorul
Iar vîntul perișorul.

- Eu sint și vreau să ne luptăm ! Să vedem, care pe care !

În săbii să ne tăiem,
Mai bine ne săgetăm !
Eu aleg lupta direaptă,
Pe ea Pătru o așteaptă !

— Luptă direaptă vreu, pe viață și pe moarte, zise zmeul turbat de minie.

Se repezi zmeul și-l înfipse în pămînt pe Pătru pînă la briu. Sări Pătru, îl prinse pe zmeu și-l înfipsă pînă la nodul lui Adam pe zmeu. Trase paloșul și-i tăie capul.

Și pleacă el de aici pe calul zmeului pînă la palatele de aur unde știa că este iubita lui, cu care s-a cununat.

Cum îl văzu muiera îl întrebă:

— Petre, cu cine ai lăsat copiii? Fugi, Petre, că rămîn copiii și fără de tine.

— Nu te speria ! Spune-mi repede pe unde vine zmeul de la vînătoare?

— Vine pe la podul cu zalele de aur și picioarele de taur.

Se repezi la pod și se ascunse. Din depărtare vine zmeul. Calul sforăie și se oprește speriat.

Zmeul cade pe gînduri și își îndeamnă calul:

— Hai, leu, paraleu,
De ce-ți este podul greu?
Ce-ți vâd friul tare ros,
N-o fi Pătru Făt-Frumos?
Că cioara i-a dus osciorul
Iar vîntul perișorul !

Se repezi Pătru de sub pod la zmeu zicîndu-i:

— Eu sint Pătru Făt-Frumos,
Care-n lume n-a mai fost.
Vrei în săbii, ne tăiem,
Mai bine ne săgetăm !
Eu aleg lupta direaptă,
Pe ea Pătru o așteaptă !

— Aleg lupta direaptă ! Și porniră lupta, din zori și pînă-n sară, galbeni ca turta de ceară. Dar nici unul nu se putea birui.

Trece-n zbor pe deasupra capului lor un vultur, iar zmeul setos îl roagă:

— Vulture, stăpîn pe zări,
Peste zări și peste mări;
O să-ți dau un stîrv de om,

Și năramze dintr-un pom !
Stropește-mă cu apă rece,
Pînă puterea nu-mi trece !
Pe Pătru cu apă caldă,
Capul la pămînt să-i cadă !

Pătru Făt-Frumos cînd văzu vulturul, se rugă și mai frumos:

— Eu îți dau trei stîrvuri mari,
N-o să poți să le mai cari !
Dă-mi un strop cu apă rece,
Cînd cu aripa vei trece,
C-am să-ți urc pe vîrf de stei,
Numai capete de zmei !

S-a lăsat vulturul din zbor și l-a stropit cu o picătură de apă rece de î-au venit puterile la loc. A tras paloșul și i-a tăiat capul zmeului. Apoi s-a dus la muiera lui și i-a spus:

— Am tăiat toți zmeii, cheamă cumnatele și să ne întoarcem în lumea albă la copii și la frați.

— Petre, Petre, mare curaj ai avut, binecuvîntat să fii pentru bunătatea și vitejia ta. Să ieșim din împărăția zmeilor, însă pînă atunci să te-nvăț și eu ceava.

Ia de pe polița zmeului biciul ăla cu fire de aur și păr de balaur. Este biciul fermecat. Învîrtește-te de trei ori și pocnește o dată, că palatele de aur ale zmeului se prefac într-o nucă de aur.

Așa a și făcut. A luat biciul fermecat și nuca de aur și au plecat la leică-sa mijlocie. Acolo s-a învîrtit de trei ori, a dat cu biciul fermecat și palatul de argint s-au făcut mici, mici, cît o nucă de argint.

De aci s-au dus la leica cea mare. A tras și aici cu biciușca și a luat palatele de aramă ale zmeilor, prefăcute într-o nucă mică de aramă. Pusă nucile în pozănari și se duseră la poarta pămîntului, pe unde intră și ies zmeii.

Roagă vulturul să se ducă în lumea albă să-i caute frații să le lungească funiile, să-l scoată la lume și la țară.

Veniră frații, sloboziră funiile de scoaseră muierile. Mai rămăsese Pătru Făt-Frumos, care-n lume n-a mai fost.

Acum ce se gîndi Petrișor. Ia să pun eu la încercare credința fraților mei ! Și în loc să se lege de funie legă un pietroi și în vîrf îi puse fesul. Traseră frații traseră, și cînd ajunsă la mijloc, dintre lumea albă și lumea zmeilor, îi dădu drumul bolovanului și se facu praf.

Se întristă cînd văzu că frații săi îl urăsc și începu să plîngă. Numai la asta nu s-ar fi așteptat.

Îl jeli muiera și copiii mulți ani și ridicară mîna de el. Cu cît timpul trecea ei sărăceau, iar cei doi frați haini se îmbogățeau.

Copiii erau chinuiți, după porci prin ciulini și mărăcini că n-aveau și ei pe nimeni să-i ocrotească, să-i apere. Mama copiilor ajunse și ea în zdrențe argată la cumnați.

Dar Pătru Făt-Frumos nu se lăsa și se tot ruga să scape din pustietatea de sub pămînt.

Îi crescuse barba pînă-n glezne și îi albise părul. Credea că în lumea zmeilor o să-i putrezească oasele. Dar într-o zi, văzu un moșneag în pustiu

călare pe o iapă năzdrăvană cu douăsprezece arpii. Stătea la marginea drumului, se gîndea la copii, la muiere și plîngea.

— Ce plîngi, băiete?

— Plîng că frații m-au părăsit și m-au lăsat să mor în pustietatea asta.

— Nu te teme, eu te-am văzut că ești drept și bun și de aia am venit să-ți dau iapa asta năzdrăvană cu douăsprezece arpii. Încalecă și du-te sănătos. El i-a sărutat mîna moșneagului, i-a mulțămît, a sărit pe iapă și a zburat. Trei zile și trei nopți a zburat pînă a ieșit sus prin poarta deschisă a pămîntului.

S-a dus drept la bordeiul lui să-și vadă copiii și muierea. Cînd i-a văzut slugi la frații săi, chinuiți, flămînzi și goi, a luat nuca de aramă, a scos biciul fermecat s-a învîrtit de trei ori și a tras o dată și s-a făcut un palat mare de aramă.

A chemat-o pe cumnata cea mai mare și i-a zis:

— Aici să stăpînești tu cu copiii fratelui meu cel mare.

— Dar de ce nu și cu el?

— Cu el nu, el o să se prefacă în porc, așa cum se și cade după dreptate.

Cînd se uita ea, vine spre ei un porc colțos și negru grohînd: goh ! goh ! goh ! și rîma prin gunoaie după demîncare.

În nuca cea mică de argint, se învîrte de trei ori și trage cu biciul fermecat. Cum trase, odată din nucă răsări ca din pămînt un palat mare și frumos de argint. O cheamă pe cumnata cea mezină zicîndu-i:

— Cumnată, ăsta e palatul tău și al copiilor, căci frate-meu e blestemat să se prefacă în porc. Așa i-a fost lui ursita, precum i-a fost și sufletul.

— Vai, cumnate, ce bun ești, dar iartă-l pe frate-tu să fie și el cu noi stăpîn în palatul de argint.

— Nu eu l-am blestemat, ci un moș cu barba albă ! Asta i-a fost judecata după ce m-au părăsit în acea pustietate, în împărăția zmeilor. Uite-l cum rîmă în gunoi.

Apoi a chemat muierea lui și copiii, s-a învîrtit de trei ori într-un picior, a tras cu biciul și din nucă a răsărit un palat mîndru de aur, că la soare te puteai uita, dar la el ba !

Au tunat în palatul lor și l-au stăpînit în voie bună și înțelegere, îndesulați cu de toate.

De la mare, pîn' la mare,
Toată lumea privea-n zare.

IOVAN IORGOVAN

A fost odată ca niciodată . . .

A fost odată un om sărac lipit pămîntului. Într-o argea trăia, înghesuit cu doi copii frumoși nevoie mare și cuminți. La nașterea lor muma le sădi în semn de aducere aminte cîte un măr. Copiii rămaseră săraci de mumă, căci într-o zi mumă-sa fu prinsă de o furtună groaznică în pădure după surcele și cînd să se-ntoarcă acasă un puhoi de apă de munte o izbi de stînci și o purtă pînă departe spre mare de se arăniră peștii cu trupul ei.

Sărmanul om cu mare greutate își crescuseră copiii aducîndu-le mîncare: poame din pădure și carne de fiare sălbatice. Cu doru-n piept de soția lui pierdută, se-mbolnăvi.

Cei doi frați își îngrijeau merii, îi săpau pe lângă rădăcină, le culegeau omizile de pe frunze, îi udau când era secetă și în timp ce creșteau copiii, creșteau și merii. Fiecare se lăuda spunând:

— Mărul meu este mai frumos decât al tău !

— Ba al meu este mai mare și mai drept !

Tatăl copiilor care între timp își pierduse mințile, se stinse într-o zi. Copiii rămăseră singuri fără nici un ajutor ! Își adunară merele din meri le așezară în foale din bordei și plecară în pădure după poame sălbătice pe caii lor albi ca zăpada, însoțiți de niște cîini iuți ca bătaia vîntului.

Copiii se-nvățară aci nu numai să culeagă poame, dar începură să vîneze iepuri, vulpi și mai tirziu lupi și urși. Pe lângă bordeiul lor creșteau pui de lupi pe care îi arăneau cu carne de cerbi și căprioare. Cîinii lor se-mprieteniră cu lupii și așa mergeau la vînătoare de urși, cerbi, boi sălbatici, vulturi, cocoși și găini de munte.

Cei doi frați crescuseră gogeamite măgădani mari și le veni așa pe nesimțite vremea de-nsurat. Cercetară mari întinderi de pămînt și ape și nu găsiră vietate omenească.

Atunci frații se-nțeleseră să pornească amîndoi în lume să-și cate nevaste. Cel mare să meargă spre soare-răsare, iar cel mic spre soare-apune. Ei se mai înțeleseră că cine se va întoarce mai întîi să privească frunzele de la mărul fratelui plecat în lume. Dacă frunzele vor fi verzi, înseamnă că fratele său este în viață, dar dacă frunzele mărului se vor usca, înseamnă că fratele îi este mort.

Cei doi frați aveau merii, caii, săbiile și cîinii la fel. După ce-și făcură jurămîntul de credință cu fața spre sfîntu soare, caii năzdrăvani se avîntară pe întinderile fără margini ale pămîntului și merșeră, merșeră fără să dea de izvor sau picior de om.

Ama după cîteva stămini fratele cel mic merse spre apus, dete de o fîntînă cu apa rece și curată ca lacrima. Își adăpă calul ostenit de drum și beu și el. Da-n sus de fîntînă auzi un glas omenesc. Deschisă mai bine urechile și auzi un suspin. Se sui pe cal și văzu o fată mare despletită cu fața la pămînt plîngînd. S-apropie de fată și-o întrebă:

— Fată mare și frumoasă, ce cați în sălbăcie și ce ți s-a-ntîmplat de verși lacrimi de sînge?

— Sînt fată de-mpărat.

Di la Tăligrad.

Băiatul cel sărac scoase un țaruș, priponi calul și după ce căută-n toate părțile din împrejurimi și căile pe care ar putea veni balaurul să-nghită fata de-mpărat, se așeză lângă fată și o rugă să-i cate-n cap pînă el se odihnește puțin, că e dubărit și ostănit de drum.

Băiatul durmia pe poala fetii, iar fata plîngea. Lăcrămile fetii erau așa de fierbinți că unde picau pe obrajii voinicului, fața i se opărea, ama el nimic nu simțea de ostănit ce eria.

Da-n răsărit de soare, se vede-o ală mare, vine șerpuind limba-ascuțind, copite ardicînd, oichii schinteînd, flăcări aruncînd. Fata zo, îmi plînge cu lăcrămi de sînge, voinicul simți, flăcările ca-n vis, sări-n picioare, dezlegă roibul, s-aruncă pe el își luă vînt și cînd îl văzu ala de balaur vine și spune voinicului:

— Voinice călare, vrei să te-nghit cu cal, ori să-l arunc după mal ? Cîți voinici au fost pe lume și mi s-au împotrivit, iată oasăle lor jos în Valea Plîngerii.

Voinicul aruncă o privire în jos și când văzu acolo mormane întregi de capete și oase, se-ngrozi și se gândi la frati-său. Ce-i dete lui în gând: să scoată arcul. Voinicul când slobozi o săgeată, trei capete-i zbură de la trup și când își luă zborul peste namilă dintr-o lovitură cu sabia, încă trei mai taie. Ala se zbătea în ghearele morții, pe nări și pe gură vărsa foc și venin, și grăbea spre fată s-o-nghită. Fata tremura de groază, zbiera, codrii clătina, iarba să usca, păsările-ngheta de mila fetii. Voinicul însă când sări o dată de pe un stei de piatră îl izbi pe balaur atit de tare că-i aruncă la pământ încă două capete, care se zvîrcoleau sărind din copac, în copac, din virf, în virf, de brad pînă picau la pământ blestemînd.

Ala după ce pierdu opt capete tot mai vru să prindă-n ghiarele sale pe frumoasa fată, ama voinicul sleit de snagă avu grijă de scoase din timp arcul său fermecat și când trase o săgeată i se-nfipse drept în cap, că năpraznica arătare cutremurîndu-se de frică-n fața morții, se-ntoarse cu coada ciormănită de voinicul cel sărac și să ascunse în valurile Dunării.

Voinicu-l urmări pînă ce balaurul de-acum fără opt capete se lăsă la fundul apei înroșind cu sîngele veninos care cura țuturoaie pînă ce ieși din apă și tună în peștera di la Golumbăț. Cînd intră balaurul în peșteră iar îl blestemă.

Voinicul să-ntoarnă, tăie limbile de la ale opt capete, le băgă-n traistă și mearse la fată. Fata îi da înainte cu plînsul, credea bag seama că de lacrimi balaurul se va îndura. Cînd aruncă privirea, văzu grămezi de carne făcute loman pe cîmpul din fața fîntinii. Fata de-mpărat sări-n brațele voinicului, mulțumindu-i fericită că i-a dăruit viață. Merse la o baltă de sînge umplu palma mîinii drepte cu sînge, apoi îi făcu sămn pe spate. Fiica-mpăratului îl rugă pi voinic să treacă pi la-mpărat, pentru a-l cisti cu un lucru mare, pentru vitejia lui. Voinicul făgădui frumoasei fete că-n trei zile va trece și pe la palatul împăratului și schimbă inelele cu fata.

Ajunsa la palatele sclipitoare ale tatălui său și-i povesti. Batrînul împărat se minună de isprava voinicului care a răpus șerpele și trimeasă vorbă-n toată-mpărăția să vie voinicul ca să-i dea pe fie-sa de soție și să-l facă împărat.

Auzind de treaba asta și un țigan căldărar merse de-și umplu disagii cu cele opt capete și le aduse la-mpărat. Împăratul se bucură nespuse de mult și nu știu cum să-i mulțamească pentru vitejia lui față de singura lui fiică. De aia împăratul hotări să-și căsătorească fiica cu țiganul tuciuriu!

În zadar plîngea și să văicărea biata fată spunînd împăratului, că adevăratul voinic care-a scăpat-o de la moarte este un dănac înalt și sărac, cu calul alb, că împăratul nu-i da crezare și începu nunta.

Țiganul odată ajuns împărat își rupsă tălpile la joc și multe pozne făcu de se minunau nuntașii. Da fiica-mpăratului sta tristă, plîngea, să văicărea și la țigan nici că să uita. Împăratul o certa și-i da sfaturi să se poarte frumos cu bărbatul ei. Fata degeaba-i arăta împăratului inelul primit de la voinic că el ținea ca un catîr că numai țiganul este viteazul care-a scăpat-o și pe fie-sa și-ntreaga împărăție de namila spurcată de balaur care minca în fiecare zi cite-un cap de om.

Baș cînd nunta eria-n toi, intră-n curtea-mpăratului, voinicul cel viteaz pe un cal alb ce mergea în buestru și scotea flăcări pe nări. Voinicul sări jos, merse drept la-mpărat, apoi îi spuse că el este cel care a scăpat fata de la moarte.

Împăratul minios i-a arătat cele opt capete de balaur și pe țiganul cel viteaz, după care dete ordin să-l spînzure pe voinicul mincinos în grădina de alături. Se pregăti spînzurătoarea, s-adună oștirea și călăul fu gata, ama voinicul rîdea de toate pregătirile astea.

Nuntașii să opriră din joc să-l vadă pe voinicul necunoscut cu lațul de gît. Împăratul porunci să-l prindă pe voinicul cel sărac și să-l ridice pe un scaun sub spînzurătoare. Voinicul rise și de treaba asta și se sui să fie spînzurat.

În timpul ăsta auzi și fata-mpăratului că-n grădină o să fie spînzurat un voinic. Se repezi și ea acolo ca o nălucă și cînd ajunsă mare-i fu mirarea văzîndu-l baș pe voinicul cel sărac subt spînzurătoare zîmbind nepăsător, în timp ce călăul se pregătea. Fata văzînd toate astea dete un țipăt de groază și pîntre lacrimi abia-i putu spune împăratului:

— Tată, ăsta este voinicul cel viteaz care a omorît balaurul. Uite pe spatele lui sămn făcut de mîna mea cu sîngele alei.

— Nu să poate fiica mea, dovada cea mai bună n-o are nici el și nici tu. Capetele balaurului aduse de țigan sînt dovada.

— Mărite împărate, unde s-a pomenit pe lume capete de șarpe fără limbi, întrebă ficiorul.

Împăratul cătă capetele și le găsi fără limbi !

Apoi mireasa-i arătă-mpăratului inelul pe care l-a schimbat cu voinicul la fîntînă unde s-a dat lupta cu namila de șarpe. Băiatul aruncă scaunul de sub spînzurătoare și veni la mireasă de schimbă inelul. Împăratul văzînd că țiganul l-a-nșelat, porunci să fie prins și spînzurat în locul voinicului. Ama țiganul fugise și abia-l putură soldații găsi pitulat prin niște grădini. Țiganul după ce fu spînzurat, fu legat de patru cai și spintecat în bucăți, iar carnea lui fu aruncată s-o mănînce păsările ceriului.

Mare nuntă-mpăratească s-a facut după întîmplarea asta. Voinicul cel sărac căpătă Țoale mîndre-mpăratești și sabie de aur, iar mireasa lui eria atît de bucuroasă și fericită, că tot timpul să uita și zîmbea la iubitul ei soț. Ginerile și mireasa îmbrăcați în Țoale de nuntă păreau că sînt frumoși ca niște luceferi.

Veselia ținu ca pe vremuri cîte-o lună și-o săptămînă de cînd să punea luna și uidia cît seceră.

MUMA PĂDURII

Trăia-n voie bună și-n pace o pereche-mpăratească. Într-o zi, plecară tinerii călări departe prin cuprinsul împărăției și deteră piste o grădină de pomi și de flori așezați în rînduri. Erau rînduri cu flori albastre, alte rînduri numai cu flori albe și roșii, iar altile cu flori galbene. Un rînd înflorea, da alălant se-nchidea. Pe urmă pomii tot așa, cînd unii-nflorau, ailanți dau în pîrg de-și puteau tinerii culege mere, smochine, năramze, lămii, struguri și cîte și mai cîte altele. De aci voinicul vru să intre într-o pădure-ntunecoasă cu niște copaci groși și-nalți, de nu putea trece o rază de soare la pămînt, plină de tot felul de ale sălbatice.

În pădurea asta n-a intrat pînă azi cap de om. Cine intră aici nu să mai întoarce, doar oasăli-i rămîn risipite de alele sălbatice și sub rădinele pădurii îi spuse-mpărăteasa tinărului împărat, oprindu-l să mai calce pîn ale-mprejurimi !

Tinărul împărat nu putea răbda să nu vadă ce s-ascunde în tainele acestei păduri. Ispitit de frumusețea pădurii adînci, într-o zi, fără știrea împărătesii, intră aci cu calul și ciinele său.

Cum făcu un pas în pădure, copacii începură să se clatine, de să loveau vîrf de vîrf și ramură de ramură. Alele sălbatice spăimîntate fugeau care-ncotro, iar în fața voinicului ieși o babă răzimîndu-se de un bit.

— Bine-ai venit, muică, că de cînd trudesce și tot gătesc și de-o mie de ani nime nu-mi mai vine să-l ospățez.

— Da cine ești, mătușă ?

— Eu sînt Muma Pădurii, ce dau ajutor la tot natu.

După un drum îndelungat, tinărul împărat înflăminzi și ceru o frînghie să lege calul și ciinele. După ce-i legă, intră-n bordeiul babei și-ncepu să mănînce.

Tocmai cînd mîncau și beau, scoborî din pod o ală mare și turbată, n-apucă nici s-o vadă că să pomeni lovit cu ceva-n cap de se prefăcu într-un stei de piatră. Namila de ală merse dete-n cal și-n cîne și-i prefăcu și pe ei în stei de piatră.

Cînd sara-mpărăteasa văzu că soțul ei nu mai vine, înțelese că a intrat în pădurea fermecată și a pierit. A dat veste-n toată-mpărăția, doar se va afla vrîun voinic care să-l poată găsi și învia, ama nima nu s-afla.

La un rînd de vreme, fratele voinicului cel mic să-ntoarce la argea și mare-i fu mirarea văzînd frunzele din mărul fratelui său uscate ! Nici nu mai scoborî de pe cal și plecă să-i caute-n lume mormîntul. Merse la miazăzi, nu-l găsi, o apucă la apus, iar nu-l găsi, porni spre soare-răsare, cătînd de-a lungul și de-a latul împărăției și-ntr-un oraș se-ntilni cu o femeie tinără plîngînd, îmbrăcată-n negru călare pi-un cal roșu ca focu.

— De ce plîngi, nevastă, ori tata-i pierdut ori soțul te-a lăsat ?

— Nici tată n-am pierdut, nici soțul nu m-a lăsat, numai că soțiorul meu a intrat într-o pădure fermecată și zînele l-au omorît. Din vorbă-n vorbă, fratele desluși că femeia aceasta este soția fratelui său.

Înnoptară la palatul împărătesc și mult se bucură cînd află că fratele său se-nsurase cu fata-mpăratului, ama păcat că murise. Toată noaptea nu dormi de grije. Făcu tot felul de planuri.

Abia cîntară o dată cocoșii și să sculă, își țăsălă calul, îl arăni, își luă cînele și să-ndreptă spre pădurea cea fermecată. Cumnată-sa îi spusă că, pădurea aia mănîncă cap de om dacă intri-n ea; cine-a tunat acolo, nu s-a mai întors.

Voinicul, cum s-apropie de pădure, scoasă sabia, privi pe subt desîșul pădurii și nu văzu nimic. Intră în pădure cu cînele înainte. N-apucă să facă cîțiva pași că văzu un foc cu o bălbătaie mare ce lumina toată pădurea ca ziua. Cu băgare de seamă s-apropie și văzu un bordei iar lingă bordei o babă cu dinții de lînă, bătrînă și cocoșată abia ținîndu-se de un bit.

— E, muică, bine c-ai venit că de o mie de ani gătesc și nime nu-mi vine la masă, să bem și să mîncăm împreună.

— Maică, n-am venit de flămînd aici în pădure, eu îl cat pe frate-meu, voinicul cel care a ajuns din copil sărac împărat.

— Pe aici, muică, de cînd eu Muma Pădurii stăpînesc pădurile de o mie de ani de cînd aici îmi fac veacul, n-am văzut picior de om.

Cînd baba s-aplecă să puie niște tăciuni pe foc, el aruncă pe fereastră o privire și-l văzu pe frate-su prefacut într-un stei de piatră, cu cal și cîine cu tot. Atunci împinsă baba cu ochii pe jeregai de să aprinsă. Baba începu să se văicărească spunînd:

— Nu mă omorî, voinice, că nu eu l-am facut pe frate-tu stană de piatră, ci ala sălbatică din pod. Dacă mă scapi, eu îți spun cum s-o omori pe namila din pod.

— Bine, mătușă, spune și eu mă țin de vorbă și ridică pe babă de pe jeregai.

— Ala cea mare n-are putere decît cînd pune ghiarele ei pe pămînt. În mîinile ei poartă două bîte fermecate. Cum dă-n om și-l prefăce stei de piatră da cu alta dă-n om și-l înviază la loc. Vezi fratele tău stă aici de vreo doi ani și dacă ai avea bitul fermecat l-ai putea-nvia.

Voinicul, ținînd calul de frîu, intră în bordeiul babei cu sabia-n mînă. Cum intră, o ală mare cu ghiare ca de zmeu se lăsă-n jos gemînd așa de tare că se cutremura pădurea de fugeau speriate toate lighioanele. Da voinicul, cînd văzu că și-a scos afară picioarele, trase o dată cu sabia de-i reteză picioarele dintr-o lovitură. O ală mare căzu jos pe pămînt, ama nu mai putu să facă nici un pas și cînd întinsă ghiarele de la mîini să-l prindă pe voinic, el trase încă o dată și-i tăie mîinile. Mai trasă încă o dată de-i căzu capul la pămînt dîndu-se de-a berbeleacul ca un dovlete scoțînd foc și otravă pe gură. Din mîinile alei căzură două bîte. Voinicul luă bîtele și le privi cu băgare de seamă. Dete cu una-n cîine și cîinele se prefăcu într-o stană de piatră. Îi dete din nou în cap cu celălalt bit și copoiul începu să se gudure lingîndu-i de bucurie mîinile.

Văzînd el care este bitul vieții, dădu cu el în capul fratelui prefăcut în stană de piatră și frate-su deschisă ochii; rămasă mirat cum de calul său și cîinele sînt prefăcuți în piatră.

Fratele său mai dete o dată-n capul calului și cîinelui, și calul de foame începu să pască, iar cîinele începu să alerge după niște pui de căprioare ce treceau pe lîngă bordei.

— Frate dragă, lung vis am mai visat și rămîn mirat cînd văd prefacut în piatră calul și cîinele, iar tu te afli lîngă mine.

— Dacă nu eria Muma Pădurii, să te ospăteze, nu visai doi ani aici și erai împreună cu împărăteasa ta.

Fratele cel mic acum înviat, văzînd-o pe Muma Pădurii o băgă-n colibă, o închisă, adună surcele și lemne uscate și-i dete foc. Focul ardea și baba gemea blăstămînd și cînd fu focul mai în toi s-auzi o mugitură ca de o vacă sălbatică, o pocnitură așa de tare, că eria să le plesniască urechile. Crăpă fierea babei răutăcioase și focul fu aruncat prin pădurea care s-aprinsă de-a curmezișul, de eria să-i prindă și pe cei doi voinici. Pădurea arsă și toate lighioanele sălbatice trecură în grădina împăratului cu pomi și cu flori.

Voinicii să-mprieteniră cu alele sălbatice și curățară-mpărăția de vrăjitoare. Plecară cu lighioanele sălbatice din pădure-n pădure și arseră pe foc toate mumele pădurilor.

Supușii împăratului trăiau acum fără frică de ale și de vrăjitoare.

La o vreme împăratul cel bătrîn muri și atunci fiul cel mic ajunsă-mpărat. El văcui sub soare-n pace și-n sănătate-n țara sa cu muierea lui, iar pe fratele

lui cel-mai mare îl făcu ghegeneral. Ama fratele cel mare nu să mulțumi cu cinuri mari și plecă iar în lume să ajute pe ai săraci. Ajunsă iar acasă și văzu mărul fratelui cu frunzele verzi, pe urmă colindă lumea-n lung și-n lat.

Și-ncălecai pe-o șea,
Și vă spusăi povestea așa.

FIUL VACII

A fost un împărat care avea trei feciori mari și frumoși. Al treilea fecior fiind mai cuminte și mai isteț la minte era cel mai mult iubit. Moare într-o zi mama lor și toți o pling, însă el nu se putea despărți de lângă ea. Mamă-sa, deși moartă, sufletul nu-i ieșise afară din casă și vedea pe fiecare cît se omoară după moartea ei. I se arată în vis și-i zise să se gîndească la ea oricînd s-ar afla în supărare și greutate că ea va veni la el prefăcută-n vacă și-l va ajuta. Împăratul după moartea împărătesii era tot mai trist. Pe fața lui era numai supărare și adîncă întristare.

— De ce stai, tată, trist? îl întrebară copiii.

— Ați avut și voi o soră și a bătut într-o zi un vînt turbat, a învăluit-o într-un nor și dusă a fost de acel vînt în loc necunoscut.

— Noi o s-o găsim! Se laudară feciorii cei mari.

Toți trei își aleseră cai, își luară de-ale gurii pentru cale lungă și plecară-n lume s-o caute pe sora lor furată de mult de vînt. Merg împreună pînă ce ajung la o groapă mare, ce ducea undeva în altă lume. Fratele cel mai mare zice că el este cel mai viteaz și curajos și se scoboară pe frînghie în lumea neagră s-o caute pe sora sa. Coboară el pe frînghia de cerpen și pe la mijloc se sperie și mică frînghia să-l scoată afară. Fac o nouă frînghie din cerpen și mai lungă. Încearcă de data asta și fratele mijlociu. Se spăimîntă însă de adîncime și întunecime și face semn să-l scoată la lumină. Noaptea îi veni la cel mic în vis, mamă-sa și zise să facă frînghia de zece ori mai lungă și să coboare că acolo va da de sora lui. Așa făcu și coborî pînă la fundul prăpastiei, pășind în lumea cea neagră. Merse el înainte să-și caute sora încins cu sabie și fără cal. Cînd colo, dă nas în nas cu un zmeu negru și urît ca ciurma. Cum îi zări ascunzișul sări pe zmeu și-l tăie în bucăți. În față simte niște uși grele de fier. El sparge ușa și intră. S-aprinde o lumină și vede o fată frumoasă ca o zîină și strălucitoare ca o stea. Mai vede o ușă. O sparge și pe aceea. Dă iar de o fată frumoasă ca o zîină. Mai dă de o ușă, o sparge și pe aceea și ce credeți, chiar acolo sta sora lui legată de zid ca să nu fugă.

— Tu ești Fiul Vacii?

— Da, eu sînt, răspunse el.

— Am știut că ai să vii să mă scapi!

— De unde?

— Mama a venit în vis și mi-a spus că tu ești un frate isteț și curajos. Ce bine e că m-ai găsit! Acum să vedem cum ieșim cu toții din gura zmeilor!

Pe drum mai scăpară o zîină din ghearele unui zmeu care-i suga singele. Acum erau patru fete și un băiat. Ajunseră la locul de urcare în lumea cea albă pe frînghie. El le făcu semn fraților săi și pe rînd urcară fetele la lumina soarelui.

Mai trebuia să se suie și el. Se gândi el, că frații lui ar putea să-l pismuiască pentru curaj și frumusețe și l-ar putea omori ca să nu se facă de rîs față de împărat că ei n-au izbutit nimic.

Ca să le încerce credința de frate, leagă un pietroi de frînghie și face semn să-l tragă în sus. Îl trag pînă la jumătate, apoi îi dau drumul și bolovanul se face bucăți. Iată ce încredere poți să ai și-n frați, își zise el în gînd și porni înainte. Mergînd prin a lume neagră vreme lungă să-i ajungă de față-n față de un moș.

— Moșule, spune-mi ce să fac să ies la lumea albă, că m-am uscat de viu în lumea cea întunecată.

— Băiete, băiete, cine te-a ndemnat să calci în lumea asta capul ți-a mîncat. Încearcă să urci nouăzeci și nouă de scări care duc spre poarta cerului. În drum dacă vei da mai întîi peste un berbec negru ești pierdut. Pe-aici îți rămîn oasele. Dar dacă vei da peste un berbec alb, ești scăpat și poți ajunge în lumea albă de unde ai pornit așa cutezător cum eu n-am mai pomenit. Băiatul urcă din scară-n scară, pînă ce ostenește și adoarme. A trecut pe lîngă el berbecul cel alb, dar nu l-a văzut. Deodată s-a pomenit cu berbecul negru că-l împunge. Se scoală și suie înainte pînă ce dă de o țară pustie numai cu nisipuri, mărăcini, vînturi turbate și scorpii. I se facea pielea de gîscă pe unde călca, însă trăgea nădejde că Vaca Neagră, mumă-sa, îl va scoate odată și odată la lumină. Acolo oamenii de foame se mînceau unii pe alții, țipau, chirăiau și se băteau. În vis veni mumă-sa și-i zise să caute un copac mare putred că acolo este pasărea măiastră. Să-i scape puii de la șarpe și ea o să-l treacă în lumea albă. Ajunse el la acel copac putred și vede un balaur care este gata să-i înghită puii. El trage sabia și-l taie pe balaur. Puii se bucură și-l sfătuiesc să se pitule undeva că muma lor e lacomă și mare și din el nu-i ajunge o înghițitură. Se înspăimîntă cînd auzi și se pitulă printre tufe de spini. Pasărea măiastră coborî din nori ca o vijelie. Cînd văzu balaurul mort, întrebă cine l-a omorît. Puii tac nu vreau să spună, ca să nu-l mănînce pe băiat. Pasărea măiastră nu se lasă, îl caută, și dă de băiat.

— Mi-am dat eu seama că numai un voinic putea să omoare balaurul. De ani de zile îmi mănîncă puii și o să ajung bătrînă fără lăstar pe lume.

— Eu am omorît balaurul fiindcă știu că ai să mă ajuți să mă scoți din pustie în lumea albă.

— Să-mi dai nouă vaci fripte, nouă buți de vin, nouă cuptoare de pîine și nouă cară de lemne pentru foc.

— Vai de mine, Pasăre măiastră, de unde să găsesc eu aici în pustia asta atîtea bucate? Și începu să se plîngă și să se vaite. Veni noaptea, și cum adormi, mumă-sa merse la acel moșneag de sub poarta cerului și ceru ajutor pentru fiul ei. Cînd se sculă, toate erau gătite, numai să zboare. Mîncă bine, bău bine pasărea, încărcă pe ea cuptoarele de pîine, buțile cu vin, vacile tăiate și carăle cu lemne ca să facă foc în zborul lor pînă acolo sus. Și-au luat zborul. El prăjea fleici de carne și i le băga-n gură și pîne după pîne, îi azvîrlea pe gîtej, ca într-o peșteră adîncă. Zburară zile, săptămîni și luni de zile pînă ce mîncară tot. Pînă și cel din urmă butuc de lemn fu înghițit.

— Băiete, mi-e foame! Nu mai avem mult, ori îmi mai dai ceva ori picăm în adînc și murim amîndoi. El luă sabia și tăie două bucățele de carne din talpa piciorului și i le vîrî pe gură. Cum înghiți bucățile întări zborul și ieși pe lumea albă.

— Băietе, acuma să-mi spui de unde ai avut carnea cea de pe urmă, că tare a fost dulce.

— A fost din tăpile picioarelor mele !

— Dacă știam că este așa de dulce carnea de om, te înghițeam și nu te mai scoteam pe lumea albă. Acum că am sosit osteniți să mă ospătezi iar cu nouă cupatoare de pîine, nouă buți de vin, nouă vaci, bine fripte la frigare ca să mă pot întoarce în lumea mea. El ajunsе la împărat, îi povesti cum l-au înșelat cei doi frați și au vrut să-l omoare ca să se însoare cu zînele cele frumoase. Împăratul ospătă bine Pasărea măiastră cu bunătățile cele mai alese de pe fața pămîntului, o încărcă cu de toate pentru drum lung și pasărea se întoarсе în țara pustie.

Apoi îi luă pe cei doi fii netrebnici, îi sui pe cîte un măgar și-i mină în împărăție cu tobele să aște lumea de ce fel de fapte sînt buni. După care i-a pedepsit, legîndu-le cîte un pietroi de gît și înecîndu-i în vîzul mulțimii. Pe Fiul Vacii îl căsători împăratul cu zîna cea mai frumoasă și toți nuntașii o făcură lată, bînd și petrecînd pînă ce le ieși părul prin căciulă și cămașa prin cioareci.

ROBINSON

A fost un împărat care n-avea copii. La urmă i-a dat Dumnezeu o fată. La a treia zi cînd se pun ursitorile, mamă-sa a visat că o s-o fure cineva cînd va împlini 20 de ani și pe urmă ea s-a întristat. Da regele a încurajat-o că o va păzi și n-o s-o poată nimеni s-o fure. I-a făcut palat separat cu învățatori, cu profesori și învăță fata că nu mai era proastă.

Părinții îi spuneau că nu mai e lume decît ei sînt, însă din cărți citea ea că mai este lume, că mai sînt oameni. Într-o zi, vine mă-sa la ea și-i zice:

— Voi ce ziceți că nu mai e lume pe pămînt ?

— Păi uite în geografie, în istorie ce scrie ?

Pe urmă se duce la împărat și-i zice ce s-a întîmplat. Da împăratul zice:

— Lasă că nu e nimica; să ducem fata acasă ca s-o păzim și n-o s-o fure nima. Și-a potolit-o. Fata s-a făcut mare și a învățat și a văzut că sînt și alți oameni pe pămînt. Și aveau două fete care o păzeau, fete de onoare. Palatul era lîngă mare, da ea zise:

— Aaaa, uite barca, uite barca ! Și s-a pus o punte pînă la zid. Și le zice fetelor: ai să vedem barca. Și ea înainte: tico, tico, și ajunsă în barcă și puntea s-a ridicat. Fetele rămaseră în grădină și vasu să dusă cu fata. Spuseră împăratului, iar el răspunsă:

— De bre, așa o fi fost să fie ! Da a dat ordin în toată țara, că cine va găsi fata, îi va da 30 de arginți.

Care va pleca s-o cate ? S-a adunat lume, tineret, armată, Lumea tace, nima nu zice nimic. De trei ori strigă asta, dar a treia oară un ostaș sărac zice:

— Eu plec, împărate ! Da a zis cu o gură mai moale. Da vecinii au zis că el a zis.

— Tu ai zis, mă, că pleci ?

— Eu !

Și i-a dat 30 de arginți.

— Să mă lași șasă zile răgaz să mă gîndesc cu ce să plec în căutarea ei. Da el a luat banii, a luat vro cinci-șasă așlaci și a plecat cu ei din crișmă-n crișmă și în ale șasă zile nu le-a ajuns banii. Pe urmă s-a dus la împărat și i-a zis:

— Îmi dai pentru trei ani mîncare, beutură, muzică, și doișpe marinari.

I-a dat și au plecat pe mare. Ei s-au pus pe beutură și pe chefuri și-au mers cît au mers pînă s-au săturat de beutură și de toate. Într-o zi i s-a părut că vede un punct negru pe mare și a îndreptat vaporu într-acolo. Da el mersășă numai trei luni. Da punctu tot să marea. Era un ostrov. S-a dat jos cu tot ce a avut. Să duc în pădure, dau peste o căsuță. Acolo, un moș. Au lăsat acolo cazanu în care găteau. Îl întreabă pe moș de ce nație e? Da căpitanul era deștept, îl întreabă în toate limbile și nu le-a răspuns. Au pus cazanul și-au plecat la vînat să mănince ceva proaspăt. Cînd cazanul fierbea, moșul se trage lingă cazan și-l soarbe. Cînd vin ei n-au ce mîncă! Da ei nu-l cred și-l ceartă pe bucătar. A doua zi, iar după vînat și ei au plecat. Alt bucătar a rămas. Moșul cînd a văzut că e gata mîncarea, a luat cazanul de urechi l-a ridicat la gură și l-a sorbit. Da Robinson era militar, i-a zis să rămînă el. Cînd se trage moșu să soarbă i-a dat una-n cap și l-a omorît. El l-a bîrcăit pe moș în pozănare și a dat de o cheie de aur. Da în odaie nu era nici un loc pentru cheie. A cătat și a găsit în dușumea și a sărit de acolo în copac. Pe scări în jos, o cameră cu perdele și canapele. Nu e nîma în ea, altă ușă vede, intră, vede oglinzi și o fată. Ea cînd l-a văzut s-a speriat și i-a zis:

— Ce cați aici, că e un zmeu care la trei luni vine la mine și te omoară.

— Noi sintem plecați în cătarea ta.

Iese el afară, vin cu toții, văd cazanul plin și pe moș mort. Pe urmă o duc pe fată la vapor, să plece cu toate bogățiile și au plecat cu vaporul! După trei zile fata și-a adus aminte că a uitat inelul pe geam cu monogramul lui tată-său. El se întoarce cu vaporu, iar coboară, găsește inelu pe geam. Se-ntoarce la vapor, da căpitanul de vapor a luat vaporul și-a plecat. El a început să se plîngă ce-o să se facă el singur aici în insulă.

Pe mare căpitanul a pus-o pe fată să jure că el a găsit-o. Da Robinson stă singur și plînge și se plimbă prin pădure. Avea o pușcă și împușca păsări, da n-avea pîne. În ostrov, dă de-o baltă, cu sălcii mari, cu ierburi și cuiburi, cu scări pînă la cuib, de parcă era acolo un sat. Intră în baltă și pe scară în cuib, cînd acolo două babe sălbatică. Stă el cît stă și aude oameni. Vede sălbatici cu lănci pe umeri, cu nuci cu lapte de cocos; veneau cu demîncare acasă. Fiecare s-a dus la cuibul lui. A venit și aci unul. Le-a dat la babe da i-a dat și lui; nu i-au facut nimica. A durmit toți.

A doua zi, iar s-a dus la vînat și-i mergea lui bine cu laptele ăla. Ziua la amniază să făcea că doarme, iar babele îl încercau să vadă dacă e tare carnea să-l mănince. A scos sabia și le-a tăiat și a fugit. S-a suit într-un copac stolos și cînd au venit sălbaticii nu l-au găsit! Toți l-au cătat. Au trecut pe sub el da nu l-au găsit. S-au dus pînă la margine și iar nu l-au văzut. S-au întors înapoi și el s-a dat jos de acolo. A venit la marginea mării, a tăiat cămașa, a legat-o de-o prăjină, a pus prăjina la marginea mării și a facut sămne, că dacă va trece vrun vapor să-l vadă. Și a trecut un vapor și l-a văzut, a tras la margine s-a dat el jos și l-a luat și pe el. Da vaporu era din altă țară. Acolo el nu știa limba din aia țară. Da s-a cunoscut că e un străin. L-a văzut un moș.

— Tu ești strîn?

— Ai cu mine acasă!

L-a povestit ce i s-a întâmplat. I-a dat cheile, ama i-a spus să nu umble într-o odaie. Moșu a plecat și el a rămas cu cheile.

Băiatul, cum a plecat moșul, drept la odaia unde a zis moșu s-a dus. Cum a deschis-o, a început să bată tunuri, puști, mitraliere. A închis ușa, dar degeaba. A auzit moșu.

— Nu ți-am spus să nu umbli acolo?

— N-am umblat!

— Ei, n-ai umblat!

— Uite nu mai poți sta aici, n-am milă de tine. Da îți dau un băț, un portofel, o floare galbină, și o sabie. Și i-a mai spus:

— Pe băț încăleci și unde te gîndești acolo ajungi. Cu sabia, la ce te gîndești, ea singură taie capete de oameni răi, da floarea de oi mînca-o te prefaci în orice vîietate ce te gîndești. Iar portofelul, cînd te gîndești la bani, îți vin banii ca pe apă.

I-a dat și-a plecat; da el n-a crezut în ce spune moșu. Da ia să facă o încercare! S-a încălecat pe bățul ăla și s-a pomenit în orașul la care s-a gîndit. Pe urmă să pune și face grămezi de bani, să îmbracă bine, merge la otel, trăiește bine. Mîنینcă bine, bea bine. Pusă el afară o firmă cît o conservă și trece într-o zi împăratul și se miră că el are bani și nu știe ce face cu ei! Îl cunoaște pe împărat și să împrietenesc.

După citva timp veni și fata cu vaporu! Se scoală într-o dimineată și vede orașul tot împodobit. Otelierul îi spune tot ce s-a întâmplat:

— A sosit fata împăratului, vine azi în port. A venit armată, muzică și era mare veselie. Da căpitanul cu ea la braț și muzica le cîntă. El se uită și nu zice nimic. Ajunge să se facă și nunta, să se cunună. Cheamă el împăratul, cheamă și pe cei de la otel. Vine și el.

Cum e obiceiul miresei să se servească ea întîi; servește pe toți invitații, da cînd a ajuns la el, a luat paharul a băut și inelul l-a pus în pahar. Ridică ochii la el, da ea a leșinat și a căzut jos, pe urmă a înviat.

Pe urmă ea a povestit cum s-a jurat ca să n-o arunce-n mare căpitanul și cum l-a lăsat pe el în pădure. Împăratul, supărat zice:

— Să-l închidem, or să-l omorîm?

Da Robinson zice să-l lase liber, să nu-i facă nimic. Și-a facut nuntă frumoasă. Da în timpul nunții ea s-a îndrăgostit de un alt împărat care era chemat la nuntă!

Împăratul acela îi scria lui ta-su că va face război, împăratul vede răvașul, plînge și merge la Robinson să-i arate. Da Robinson nu era sigur încă, dacă taie sabia. Merge la graniță cu sabia și se gîndește pînă-i taie pe dușmanii toți. Vin acasă și împăratul vecin îi scrie la fată că soțul ei are o sabie fermecată și să i-o ia că altfel nu mai tună-n casa ei.

Da ea nu știa care e sabia. Robinson durmea cu ea sub cap. Cercetează ea și să duce să i-o ia! Da cată prin scld o alta și i-o schimbă și-i scrie împăratului străin că i-a schimbat sabia și din ncu începe războiul.

— Da împăratul și Robinson pleacă fără grijă că o să-l bată pe împăratul vecin. Cînd Robinson strigă:

— Taie sabie, taie, sabia nimic! Și i-a luat robi pe împărat, împărăteasă și la pușcărie cu ei. Da Robinson a scăpat cu fuga. Acum fata s-a dus cu acel împărat, iar Robinson mai rămăsese numai cu floarea galbenă. Ce să facă el se duce pe picioare la împăratul dușman, înghite floarea. Da împăratul avea un lac frumos în fața palatului; s-a uitat cum în lac răsărea soarele. Cum a

înghițit floarea s-a prefacut în rățoi. A venit împăratul și împărătița în balcon și să uită la rățoi și să miră.

— Ce rățoi frumos! Ce rățoi frumos!

Da nu se depărtau de sabie. Se dezbracă și fuge după rățoi; strigă cât îl ținea gura:

— Prinde-l viu, prinde-l viu!

Da rățoiul fugea pînă la mijlocul lacului.

— Ia sama să nu fie vro ispită!

— Ce ispită, fâmeie, nu vezi că e rățoi?

Rățoiul la mijlocul lacului s-a dat de-a scufundișelea a pus mîna pe sabie și iar s-a prefăcut în om. Și fugi prin palat după ea. L-a omorît pe împărat, da ea fugea. Și el a zis:

— Nu fugi, că pe tine nu te omor!

Da ea nu credea și fugea de să omora cu firea de spaimă. A prins-o.

— Spune unde e închisă mumă-ta și tată-tu?

Atunci ea i-a dat portofelul și banii și el a iertat-o. Da mumă-sa și tată-su au cerut s-o omoare, pentru trădare și au și omorît-o, iar el s-a însurat cu altă împărătiță.

PEȘTIȘORUL ROȘU

A fost un pescar sărac lipit pămîntului și toate îi mergeau de-a-ndoaselea. El avea un bordei cutrupit cu paie, fără leauri, fără vite în băătură. A venit ziua de Paști! Toată lumea s-a premenit frumos, a roșit ouă, s-a îmbăiat cu « rodul pămîntului » să nu-și piardă neamul, a mîncat și s-a veselît frumos, numai el a stat trist că nu-i dăduse Dumnezeu nici o bucurie. Hai să se ducă de Paști să arunce năvodul, poate cade vreo mreană să-și facă ciorbă de mîncare, că-i chirăiau copiii de foame. Se duce, se-nchină, aruncă năvodul și cînd colo, năvodul gol. Da în fundul năvodului un peștișor roșu plînge.

— Omule, ai milă de mine, că poate vei fi odată la grea cumpănă și eu am să te scap de la nevoi. Am să te-nvăț să dai cu năvodul unde tulbur eu apa, că acolo se adună mii de pești și ai să te faci bogat.

— Ei, peștișorul taichii, sărac sînt eu și așa, n-am să mă îmbogățesc numai cu solzii tăi de aur! Și l-a aruncat în apă. Peștișorul roșu a tulburat apa, omul a aruncat năvodul și a umplut luntrea cu crapî și somni, de nu mai știa ce noroc a dat peste capul lui.

Săriră copiii și muiera cu coșurile de deșertară luntrea și se umplură de bănet. A fost bucurie mare și mulțumire, față de Cel de sus, în ziua întîia de Paști. A doua zi de Paști iar umplu luntrea cu pește și a treia la fel.

Începu să prindă omul cheag. Mai întîi își cumpără o iapă, pe urmă se puse să-și ridice casă și pe lîngă casă leauri mari pentru vite și grîne. Ceilalți pescari se mirau. Ei nu se alegeau din balăit mai cu nimica, iar ăsta se procop-sise în scurtă vreme. Îi ieși vorbă-n sat că umblă cu măghii, că altfel nu se poate. Cînd se înfoli muiera și nurorile și se duseră la horă-n sat, muierile alelante, le ispiteau în ciudă zicîndu-le:

— Fă, voi știți ceva de prindeți pește. Bărbatul tău umblă cu necuratul de prinde atita pește, faceți măghii, că altfel nu se poate.

— Nu facem, fa daică, măghii, de unde să știm noi să umblăm cu diavolul ! Cu ucigă-l toaca, neam de neam din neamul nostru nu s-a dat de partea necuratului și am ajuns noi să facem o așa rușine ! Muierii însă îi intră în cap că bărbatu-su face ceva și ea trage rușinea lui după ea. Vine bărbatul de la bălăit, ea o să-l ia deoparte pe cornul casei și cu inima-n dinți o să-i zică:

— Măi bărbate, pune mîna pe piept și te jură că tu nu umbli cu măghii ? Spune cum de se poate acuma să umpli năvodul cu pește și înainte cînd trăgeai, prindeai cîțiva juveți, pe care-i mîncam cu măruntaie cu tot ? jură-te, măi bărbate, jură-te !

— Măre, să-ți vezi tu de treabă cu măghiile, că de nu pun joarda pe tine.

— Nu se poate, măi bărbate, lumea vorbește pe la colțuri că ești în slujbă cu necuratul, să nu pășim ceva ? !

— Auzi, muiere, dacă nu-ți pui frîu la gură și lacăt la inimă, te iau toți dracii din baltă, să știi !

Femeia, n-are ce face, tace și rabdă.

Altă dată iar se duce la horă, muierile dau buluc peste ea și-i zic în față:

— Fă, nu te mai fă, că bărbatu-tău umblă cu vrăji ! Dar cînd s-o sătura dracul de el, o să rămîi fără avere și fără bărbat. Ai să te sature tu ! Vine femeia acasă supărată cu nurorile și fetele și toate se pun pe laviță și plîng parcă l-ar fi bocit pe un mort. Sosește și bărbatul cu copiii, le vede, tac, dar și ei căzuți pe gînduri. Muieria iar îi zice:

— Nu te mai duci de azi înainte la pește că te înecă dracul. Știi bine că cine-și vinde sufletul dracului pînă la urmă se duce după el. Dracul își bagă coada în toate și atunci cînd crezi că doarme în poala mă-sii. Nu crede, mă, în măghii, că-ți prăpădești casa și copiii !

— Fă muiere, nu fac vrăji, dar dacă mă las de pescuit o să ajung iar un nemernic, de o să-și lase găinații ciorile pe capul nostru. O să te văd eu atunci cînd o să dai la Timoc cu ciobul ca să iese peștele la mal descîntînd:

Îeși, rău,

Din pîrău;

Că-i mai rău,

Făr'de rău !

— Măi bărbate, lasă-te de măghii că mult este pînă la rai, dar de iad, un pîrleaz te desparte.

Ce era să facă bietul om ? Dacă l-a tocat atîta la cap, el n-a avut încotro și i-a spus taina cu peștișorul roșu.

A doua zi, a pus virșiile, a aruncat năvoadele și n-a picat nici un juvete. De acum fugeau peștii de el cum fuge dracul de tămîie.

— Să prinzi peștișorul roșu și să-l bagi în oală, auzi ?

Așa i-a poruncit muieria. El nu se poate pune în colți cu ea și se duce să prindă peștele. Îi părea rău, dar n-avea ce face. Cu muieria și cu dracul nu te poți pune. Peștișorul roșu îl vede, iese la oglinda apei și-i grăiește:

— Știu că muieria ta ți-a poruncit să mă omori ! Dacă crezi că așa se cade să-mi mulțumești, fă-o ! Dar mai întîi și-ntîi am și eu o rugăminte, zise peștișorul roșu. Să mă prinzi și să mă tai în patru bucăți. Căpățîna s-o dai s-o mănince femeia ta. Bucata ce vine o dai la iapă și o alta la cățea, iar coada, s-o îngropi în grădina cu flori pe strat.

El a făcut întocmai cum l-a rugat peștișorul roșu. La nouă luni, ce să vezi ? Muieria i-a născut doi gemeni frumoși ca doi luceferi de pe cer. Iapa i-a

născut doi minji frumoși și căteaua doi căței dolofani și jucăuși. Din coadă au răsărit două trestii înalte. Tot ce s-a făcut, născut și crescut erau la fel de asemănătoare, cum seamănă două picături de apă.

Creșteau copiii și mumă-sa nu-i putea deosebi unul de altul, până ce ajunseră dănați, tocmai buni de însurat. Crescură minjii, crescură cățelei și crescuro trestia. Fiecare și-a ales un cal și cite un cîine de vînătoare. Într-o zi, unul dintre frați îi spune celuilalt:

— Frățioare, simt că se mișcă pămîntul sub picioarele mele. Simt un dor de ducă ! Trebuie să plec în lume, fără știrea părinților. Tu să ai grijă, să mergi pe stratul din grădină și să vezi dacă s-a pălit un fir de trestie să știi că mă aflu la strimtoare mare. Dacă s-au pălit amîndouă firele, să știi că nu mai am scăpare. Iar dacă te-i uita pe batistă și vei vedea trei picături de sînge să știi că eu am murit.

— Ba, că nu e cu puțință să mă despart de tine, a zis celălalt, dar el n-a ascultat, a dat pinteni calului și dus a fost. A plîns mamă-sa și tată-su că l-au pierdut și l-au uitat. Ajunge el într-un oraș mare și frumos numai din marmură albă. Acolo, trage la un han să conăcească. Leagă calul și-i dă zob, își ia cînele și cere hangiului să-l ospăteze cu ceva bunătați. Lîngă el la o masă stau doi moșnegi cu bărbile atîrnînd pînă în pămînt, cu lulele lungi cît o schioapă și măciucile mari cît pumnul. Se tănuie ei ca să n-audă băiatul și povestesc despre fiica împăratului că este lunatică. Îi fură luna sufletul noaptea și se urcă pe burlanul palatului sus pe creasta castelului, merge, ridică mîinile spre lună și o cheamă s-o ducă sus, acolo la ea. Lumea de jos o privește, se minunează, stă împietrită de frică să nu cadă, ea parcă are aripi de pasăre, dansează pe virful palatului, un glas din cer se coboară și îi cîntă și nimeni nu știe ce taine se ascund în toate întimplările astea, șoptesc bătrîinii.

El trage cu urechea, dă pinteni calului și se duce drept la palatul poleit cu aur al împăratului. Sosi mijlocul nopții, se adună mulțimea să vadă minunea cu suflarea oprită de frică și o văzu și el pe fiica cea frumoasă dansînd pe coama palatului.

Într-o altă seară își leagă copoiul și se furișă în curtea palatului. Se sui într-un balcon și se pitulă acolo. Era la mijloc de noapte, cu fiori de moarte. Pe burlanele palatului se sui prințesa într-o cămașă albă ca spuma de mare. Luna era mare și se vedea un cap de om în mijlocul lunii. Cînd trecu de streșini mergea cu ochii nchiși și mîinile îndreptate spre lună. Dansa și parcă săruta un Făt-Frumos coborît dintr-o stea. Se auzeau trîmbițe și un glas cîntînd cu dans frumos te făcea să uiți că ești pămîntean. Ea îmbrățișă iubitul și se lăsă pe burlan să intre în palat. El îi trase două palme, ea se sperie cînd se deșteptă și fugi rușinată la patul ei.

Oștenii simțiră băiatul, îl legară fedeleș și-l aruncară în temniță să-l spînzure într-o sărbătoare mare, ca să se sperie mulțimea să nu mai sară peste gardul împăratului. Îl bat, îl schingiuiesc și el nu spune nimic. Se plînge fata că cineva a bătut-o. Împăratul e foc și pară. Dar cine este bătaușul ? Dă poruncă să se aducă toți tinerii din împărăție și să treacă prin fața prințesei, doar, doar l-o recunoaște pe careva.

Se adună întregul tineret, cîntă frunză și iarbă și pe nici unul nu l-a recunoscut. Unde să fie nebunul se gîndiră mai marii împărăției, vraci și filozofi și aflară că mai este unul singur, un spion prins în iscoadă noaptea în grădina împăratului. Cum l-au dus pe ăsta, fata l-a recunoscut. Atunci împăratul l-a

pus la cazne și mai mari. El le-a suferit pe toate, cum le suferă cînele și măgarul. Din sara aceea, fata nu se mai suie pe casă. Doarme liniștită și nu mai vedea luceferi în lună care o cheamă să se mărite cu ei. Se făcură pregătirile de scoatere la spînzurătoare a flăcăului. Trecuseră cîteva zile de atunci. Cînd colo, la palat mare bucurie că fiica împăratului nu mai este lunatică. Scoaseră băiatul în tîrg să-l spînzure în văzul norodului, că cîcă e spion ticălos și păcătos. E tot numai zdrențe și pielea de pe el vînată de bătăi. Sunară trîmbițele, călăul vru să-i puie ștreangul la gît, cînd s-aude din depărtare strigînd împăratul să oprească, să oprească spînzurătoarea. Cînd ajunse împăratul, drept la flăcău se duse. Îl dezlegă de lanțuri zicîndu-i:

— Măi băiete, or ce-o fi dar tu mi-ai scăpat fata din miinile diavolului, nu mai are sufletul robît de lună. Să mergi la palat să te înțolesc precum e un fiu de împărat și să ți-o dau de soție. Să facem nuntă să se ducă pomina peste mări și peste țări.

— Nu se poate, prea înălțate împărate, că eu am alte gînduri, alte treburi, am poruncă să fac ceva și trebuie să colind lumea. Fratele care-i rămăsese acasă, vede frunzele pălite la o trestie și își dă seama că ceva rău s-a petrecut cu el. A căzut pe gînduri și s-a pregătit să plece să-l caute. Dimineața, vede că trestia s-a înviorat. Și-a dat el socoteala că din încurcături mari a scăpat frate-su teafăr și a rămas pe loc: de aceea a reînviat trestia. Împăratul îl umplu de bani, băiatul își luă calul și pe aici ți-e calea neică.

Merse el cît merse și ajunse într-un oraș mare, cu case înalte, poduri mari și lume frumoasă. Dar toate casele erau cernite și lumea tristă.

Leagă calul și intră într-o cafenea. Niscai oameni stau la o masă și se vaită că s-a aflat o ală mare de balaur, care le bea toată apa din fîntînă și pe deasupra o vrea de soție pe cea mai frumoasă fată din împărăție, pe fiica împăratului.

Într-o văgăună numai capete și oase de voinici care s-au încumetat să se lupte cu balaurul. Nu era om și oștire pe lume care să-l înfrunte pe acest diavol ce dărîma copacii, prăvălea bolovanii și pirjolea totul pe unde trecea. Tremura lumea de groaza lui și în chiar acea zi lîngă fîntînă fiica împăratului, frumoasă ca o zîină și tînără, așteptă să vie balaurul, să-și facă seama cu ea.

Flăcăul ingenunchie în fața ei rugînd-o să n-aibă frică și să-i ție capul în poală să se odihnească fiind ostănit de drum. Fata îl lăsă să-și așeze capul pe șoldurile ei albe și să-i cate în cap. Flăcăul adormi dus, în timp ce se auzi balaurul dărîmînd pădurile și scoțînd flăcări din cele douăsprezece guri, cu limbile lungi ca niște sulite.

Fata înmărmuri de frică. Îl mișcă pe băiat:

— Scoală-te că vine fiara și ne mănîncă. Scoală! El nici vorbă să audă. Fata începu să plîngă și lacrimile ei erau atît de fierbinți încît îi arseră fața flăcăului și acesta sări drept în sus, parcă ar fi fost opărit. Puse mina pe gidă și sabie, se azvîrli pe cal și zbură în văzduh după zmeu. S-au luptat, de la prînz pînă la chindie și numai șapte capete i-a tăiat. Se umpluse văile și pîraiele de sînge. Îi ceru balaurul fetei un ulcior cu apă, dar ea îi dădu apă voinicului necunoscut. Cînd se lăsă sara îi slăbiră puterile, îi mai tăie două capete, apoi încă două și mai rămase cu unul. Vărsa pară și otravă, dar voinicul se ferea, răsucea sabia și-i reteză cel de pe urmă cap. Prințesa răsuflă de bucurie și-i dădu ulciorul cu apă voinicului. El scoate limbile cu otravă, le pune în disagi, își ia rămas bun de la fată și pleacă, fiindcă așa e scris lui să colinde lumea și

s-o apere de necuratul. Prințesa se întrista că nu merge la împărat să-l dăruiască pentru vitejia lui, dar lui de asta nici că-i păsa. La fîntînă mai întîi sosi un general trimis de împărat să vadă ce a mai rămas din fiica sa. El tăie capetele, luă fata călare și-i arătă împăratului, de ce este în stare. Împăratul de bucurie zor nevoie să mărite fata după el ! Ei i-a scăpat viața și norodului i-a dat apă. Peste tot era o mare veselie. Numai fata nu vrea să se mărite ! Zice că nu este el viteazul. Generalul arată capetele și împăratul își face socoteala că biata fată și-a pierdut mințile de teamă și de groază.

Împăratul nu ia în seamă văicăreala prințesei și dă înainte cu pregătirile de nuntă. Auzi, colindînd prin împărăție și voinicul că un ofițer împărătesc să cunună la mănăstirea de aur cu fiica împăratului, că el a fost singurul care a făcut zob namila de balauri.

Se supără voinicul și își zise în gînd: ia să-i învăț eu minte pe oamenii vicleni și ticăloși ! Întoarse calul și se opri drept în fața altarului unde sta prințesa plîngînd lîngă mire; amîndoi cu coroanele pe cap. Deodată bătut pîntenii, se aplecă în fața măriei sale împăratul și grăi:

— Prea înălțate împărate, affu că sînteți un împărat înțelept, ceru-vă să-l întrebați pe acest mire viclean și ticălos, care se dă drept viteaz fără pereche, cu ce drept ia soție pe o fiică de împărat așa de frumoasă ? Atunci ginerele răspunse:

— Eu am omorît balaurul !

— Cu ce dovedești ?

— Cu cele douăsprezece capete !

— Să le arate limbile, măria-ta !

— Unde sînt limbile, băiete ? îl întreabă împăratul.

— Limbi n-a avut, că așa sînt balaurii ! răspunse mirele.

— Iată limbile, prea înțelept împărat ! Dezleagă desagi și le izidi pe jos.

Atunci împăratul se mînie foc și strigă la popi, protopopi și mitropoliți:

— Stați, fraților, stați. Opriți nunta ! Pînă acum acest dregător a spînzurat tilharii cei mici, iar pe cei mari i-a făcut scăpați, acum a venit vremea să fie spînzurați tilharii cei mari și să scape cei mici. A poruncit să ridice spînzurătoarea și în văzul lumii, necredinciosul general a fost spînzurat, de s-a dus vestea despre cîntea împăratului.

— Ce să facem, măi băiete, acum cu tine ? Eu zic să fac o mănăstire de pomînă cu virful în nori și acolo să vă cununați. Așa a și făcut și pe amîndoi i-a cununat, de ajunse voinicul ginerele împăratului. Flăcăul prinse gustul dragostei și toată ziua se juca cu prințesa prin păduri și poienile cu flori încît uitase de tați și de frați. Într-o zi, rămîne în palat și-i cricește muierea:

— Măi, în soba asta să nu intri niciodată dacă vrei să fie bine.

— N-am să intru, îți jur ! zise el, dar de la o vreme îl muncesc gîndurile ce-o fi în odăile acelea ? Își băgă dracul coada în oala lui și-l îndeamnă să deschidă odăile să vadă ce minunății zac ascunse acolo ? ! Deschise ușa și de-aci intră într-o grădină, la grădină o poartă de aur și o babă îl pofteste:

— Intră, maică, intră, că aici e raiul pe pămînt. Trece un pod peste un rîu și acolo o pădure și mese întinse cu ulcioare cu vin și bunătăți pentru d-ale gurii. Cîntau lăutarii și fetele se omorau jucînd și iubindu-se cu băieții. Dracul nu-l lăsă numai așa, ține capul în poala mării și-l îndeamnă să se așeze pe chef. Vin niște zine și-l poftesc undeva în Pădurea Fermecată și cum îi dau să bea vin fermecat se împietrește și rămîne stană cu cîne cu tot.

Îl așteaptă soția, îl așteaptă împăratul, însă ia-l de unde nu-i ! Cotrobăiră și-n gaură de șarpe, dar nimic ! Se lăsă peste toți o tristețe ca de moarte.

Fratele său vede trestia cum se pălește și i se-ndoaie, scoate batista și pe ea trei picături de sînge. Înseamnă că e mort. Și-a zis în gînd, a sărit pe cal și-a pornit-o în lume ca fulgerul. Cîinele nu se lasă nici el și tot după el pînă ce dă de palatul împăratului. Cînd îl vede fata se bucură, crezînd că este soțul ei și-l muștră.

— De ce n-ai ascultat și te-ai dus în pădurea fermecată că acelea nu sînt zîne, ci e zmeoaica vrăjitoarea care te stropește cu apă fermecată, te adoarme cu vin și te împietrește pe veci. Dar bine că n-ai ajuns la ea. Se culcă el cu ea dar stă bosumflat. Se întoarce și ea cu spatele la el și adorm supărați. El se prefăce că doarme. Se scoală și își ia cîinele, deschide ușa la odaia cu pricina, merge tot înainte și o babă numai osul și pielea cu un dinte-n gură îl tot poștește să treacă puntea în Pădurea Fermecată.

— Babo, zise el, dau drumul cînelui și te face praf, spune unde l-ai împietrit pe fratele meu ?

— Ba, păcatele mele, nu știu nimic !

— Bine, atunci să te sfîșie-n bucăți, că umbli cu măghii.

Se repezi cîinele și-i rupse o bucată de carne din pulpă.

— Ba, maică, lasă-mă că spun și laptele ce l-am supt de la muma ! Uite acolo e Pădurea Fermecată și pe poienile cu flori, pe lingă fîntîni și izvoare numai Feți-Frumoși și fiice de împărați, împietriți de mii de ani, de cînd a fost potopul.

— Să-l înviezi pe fratele meu dacă vrei să scapi cu zile ! Îl trecu puntea, luă apă fermecată într-un ciob, îl stropi de cîteva ori, apoi îngenunchie și spuse niște vrăji și descîntece, aruncă apa printre picioare pe statuie și piatra se prefăcu în carne și porni pe picioare. Se văzură frații față-n față și cîinii lor credincioși la fel. Se sărutară și porunciră vrăjitoarei să învieze toate pietrele adormite, că altfel o spînzură de limbă.

Cîinii amîndoi sar pe ea și de voie, de nevoie, toți tinerii care visaseră atîtea mii de ani în Pădurea Fermecată, căpătară glas și se puseră pe jocuri și cîntece, iar pe zmeoaică o sfîșiară cîinii în bucăți de o mîncară ciorile și vulturii.

Se deschiseră atunci porțile spre palat, căzură zidurile mari de piatră dintre cele două lumi și veniră aci toți împărații să vadă minunea și zînele rămase pe pămînt. Veni și soția voinicului nostru. Dar mare a fost încurcătura ! Ea vede doi soți la fel de frumoși. Plinse de bucurie că l-a regăsit iar el îi povesti pățania cu vrăjitoarea și suferințele îndurate de Peștișorul Roșu.

Sosi atunci și fiica împăratului care iubea luna, stelele și luceafărul care îi furase sufletul. Atunci el îi povesti soției sale de ce l-a așteptat pe fratele său. Știa că are să vină în Pădurea Fermecată, se pregătiră de nuntă mare între fratele său gemen și prințesa pe care o vindecase de boala lunii, cu două palme.

Iar cînd văzură moșnenii atîtea fete frumoase neîubite în Pădurea Fermecată, se puseră pe joc și veselie, că vorba bătrînească, o viață are omul și :

Cît e moșul de bătrîn,
Tot ar mîncă măr din sîn !

Iar apoi :

Făcură o nuntă împărătească,
Mii de ani să pomenească,
La buni frați ca dumneavoastră !

PETRIȘOR CEL IUBIT

A fost odată un împărat și o împărătiță care n-aveau copii; erau triști și tot palatul era trist că n-aveau copii. Într-o zi trece pe acolo un moș cu un urcior în mână cu apă și strigă:

— Apă vie pentru copii! Apă vie pentru copii! Aude și împăratul și servitorii lui, spuseră reginei și a trimis după el să-l aducă pe moș. Da moșul era galbin și slab ca un sfânt. I-a dat regina vin și mâncare; i-a umplut traista cu bunătați și i-a dat și el să bea apă din urcior și aimîndoi au beut apă din urciorul fermecat și a plecat moșul. După nouă luni regina moare și moare, tot palatul e trist că moare regina!

Dădură veste în țară că moare regina, apoi a luat ea o plapumă în cap și apoi a născut! Pe urmă a născut o fetiță și i-a pus numili Luminița. Pe urmă la geamul ei a crescut un măr cu două mere. Creștea fata, creștea și măru fără alte crengi și în vîrf eria un măr de aur. Creștea așa de repede că se ridicase sus de tot și numai mărul din vîrf strălucea.

Fata se făcu frumoasă și tatăl ei se numea Ciutură-împărat. Cînd îi veni vremea de măritat, împăratul a zis că ăluia îi va da fata care să va sui în vîrf să ia mărul. Da cine să suia cădea și murea, pînă nu mai veni nima la fată și lumea să spămîntă și nima nu mai îndrăzne.

Da găinăreasa împăratului avea un fiu numit Petrișor. Într-o sară visează că vine moșul al cu apa vie și-i zice:

— Tu Petrișor, ai să iei merele de aur, să te sui că tu ai să le iai.

— Fugi, muică, nu încerca că toți s-au prăpădit și nu l-a lăsat. El s-a dus la fierar și-a făcut două fiare de legat și a plecat la rege că el vrea să ia merele. S-a pregătit în săcui cu mâncare, a adurmit și a uitat să se scoale. Da moșu în somn i-a zis:

— Scoală, Petrișor, sări, ce mai stai!

El s-a sculat, s-a dus la rege și i-a spus. S-a dus și la pom să se suie și s-a suit pînă nu s-a mai văzut așa de înalt crescusă.

S-a dus Petrișor și mumă-sa a rămas plîngînd. Da pomul tot să îngroșa și în vîrf cu trei crengi groase. El a apucat-o pe cea din mijloc. A mers el trei zile și trei nopți pe craca aia și acolo dă de o căsuță mică. Bate la ușă:

— Cine e?

— Om bun.

— Dacă ești bun intră că de nu, dau drumu la cățelușă cu dinți de oțel, te face prau și te aruncă jos din ceri. Da el a spus că a plecat după merele de aur. I-a dat pîne, azimă, brînză și i-a arătat drumul la sora Sînta Vinerea. I-a dat să mănînce și pe urmă nici ei n-a știut încotro. Și încă după trei zile a ajuns la Sînta Duminica, ea a zis:

— Dacă ești om bun intră, de nu dau drumul la cățelușă cu dinți de oțel.

L-a culcat pe un pat de flori pe ramura aceea și a visat că s-a deschis cerul și moșul i-a dat două mere de aur în mână. Cînd s-a trezit a văzut merele de aur lingă el. Le-a luat, a mulțămît la Sînta Duminica, care eria toată albită și a luat merele să le ducă acasă. Da Sînta Duminică i-a zis să nu bîrcăie la ele pînă acasă și a plecat el pe jos. Mergînd el în jos, zice o cioară:

— Petrișor, Petrișor, tu mergi, da ți-au ruginit merele-n sîn. Da el tace și n-o bagă-n seamă. Da a doua oară a bîrcăit la mere n-a ascultat-o pe Sînta Duminica. S-a făcut ceață, n-a mai văzut nimic, încotro s-o ia. El eria acum

la locul în care se desfaceau crengile și el în loc s-o ia în jos a greșit direcția și când colo, se termină drumul și dădu acolo de un palat mare. Bate la ușă și iese de acolo un zmeu. Ce să zică el acum?

— Ce cați, băiete?

— Să mă bag argat.

— Bine, vino la mine argat. Uite ce ai la mine de făcut? Eu am trei cai, le dai fîn să mănince, îi țăsăli, și la douășpe noaptea le dai o tavă de jăratec de foc. Băiatul a primit că n-avea ce să facă!

Îi plăcea zmeului de el că avea grijă de cai. Și într-o zi zmeul îi spune că are de gînd să meargă la o nuntă în pustietăți peste mări.

— Petrișor, eu plec la nuntă, tu să nu scoți caii din grajd că dacă eu aflu, de acolo prau s-alege de tine. Da când a ajuns el la cai, caii au început să vorbească:

— Ei, săracu băiat, dacă ar ști el ce să facă, ar scăpa și el de zmeu, am scăpa și noi.

— Păi ce să facă? zisă un cal mai tînăr.

— Să ia 90 de mături și să măture de 90 de ori măidanu să nu rămîie fir de pai și atunci să ne ia să ne scoată afară și pe noi.

Atunci el a făcut așa: a găsit 90 de mături, a măturat de 90 de ori și paiele le-a adunat, că paiele strigau la zmeu. A scos apoi un cal, pe al doilea și când să-l scoată pe al treilea, calul a călcat pe un pai și l-a îngropat la o piatră în pămînt. Atunci calul a auzit cum chirăie, da calul i-a zis:

— Fuga, aruncă-te și au scos ārpiile și au zburat cu Petrișor. Zboară ei și în zbor vād îndărăt o cioară.

— A, nu e cioară, e zmeul! Și au scos alt rînd de ārpii și mai iut' au zburat. Ia uită-te ce să vede?

— Să vede o roată de foc după noi.

— Atunci a scos a treia ārpie și au trecut otarul. Atunci zmeul a căzut și a murit, făcîndu-se cārbune și caii au scăpat cu Petrișor. El drept la mă-sa-n bătătură. Caii au zis:

— Ia-ne, Petrișor, căpestrele și dă-ne drumul, da cînd oi avea nevoie să scuturi din friul galbin, vînăt și negru. Și a plecat Petrișor acasă, a ascuns merele pe masă și casa s-a luminat de mere. Nu se duce la împărat. Da aude că s-a făcut război. A venit vestea că trebuie să se ducă la graniță.

— Lasă, mă, să se ducă cei mai tari!

El s-a suit pe o mîrtoagă și s-a împotmolit în imală. Cînd trec ostașii, vitejii pe lîngă el, rîd că s-a împotmolit. După aia el a ieșit de acolo, a zdrăncănit din căpăstrul galbin și a venit galbina.

— Petrișor intră în urechea mea a stîngă și ieși pe dreapta și a ieșit în toale de argint, a ardicat ārpiile și pe front. Și Lingură-împărat s-a pus pe fugă și-l băt看 el pe Lingură-împărat de-l făcu loman. Da împăratul îi spune reginei: că un înger a trimis Dumnezeu de l-a bătut pe Lingură-împărat.

El să duce acasă, dă drumul calului. Da unu Furtună-împărat, declară și el război; zdrăncăne el căpăstrul negru, să bagă pin urechea stîngă și iese pin dreapta, zboară la frontieră și-l face zob și pe ăsta. Era în aur îmbrăcat, da cînd să întoarce mîrtoaga lui, iar în noroi. Soldații, ofițărimea rîd de el.

— Ce faci, mă, cu mîrtoaga, ai fost și tu la război, hai?

— Am fost, mă, am fost. Și atunci împăratul iar a zis că un înger de aur l-a ajutat.

Acuma vine și Roșu-împărat și-i declară război. El zdrăncăne căpăstrul vînăt și merge la rege, da nu-i da calul, fură calul, ajunge la mlaștină, iar se

pun cu ris și batjocură. La urmă zdrăncăni de friu, intră în urechiera stîngă și ieși prin dreapta, numai în haine de aur, cu pietre nestemate pe el, cu sabie de aur, ce strălucea. Cînd ajunsă la Roșu-împărat, îl birui și pe ăsta, da cineva îl atinsă cu sabia și sîngeră. Mergînd pe drum ajunse pe rege îi trase batista și se legă la dești.

Regele îl văzu și crezu că el este îngerul; ajunsă iar la mlaștină îi luă căpăstru, intră în mlaștină cu mîrtoaga lui.

Se face acum nuntă la un împărat; îl cheamă pe rege, regină și o iau și pe fată. Da Petrișor cheamă calul cu căpăstrul galbin, zboară în horă și se prinde lîngă Luminița. Da el soarele ca de frumos ! Pe urmă el pleacă, da Luminița zice:

— Mumă, tînjesc după îngerul ăla.

Vine altă nuntă în altă țară, merge regele cu regina și cu Luminița și el ia friul negru, la fel coboară-n horă, joacă cu ea și dispăre.

— Mumă, eu mă îmbolnăvesc cu gîndul la el; are oichii negri ca ai lui Petrișor.

— Bine, maică, tu să iei o sticlă de apă de crin și cînd joci cu el să-i torni pe păr că el n-o vedea.

A treia oară iar nuntă, a chemat pe vînătul, iar trece prin urechiera stîngă și dreaptă, iar în Țoale de aur. Apoi iar lîngă Luminița joacă și ea cu sticluta îi toarnă pe păr, da pe părul lui a crescut o floare de crin. Lumea vede, dar el nu vede la șale nimic. Iar a dat drumul la cal și s-a dus acasă. Da fata cade bolnavă. Într-o zi, găsește batista regelui cu sînge pe ea, o spală, o pune pe gard. Cînd văd ele, cred că găinăreasa a furat-o. Pe fereastă văd sîrmele de aur ele luceau ca o lampă aprinsă. Atunci s-a dus la rege și a zis că găinăreasa i-a furat batista. El se duce.

— Nu, eu am dat batista îngerului în război !

Da cum au văzut două mere de aur pe masă, a zis fata:

— Să vină Petrișor să vedem ce este?

Cînd vine Petrișor el cu crinul crescut în păr ! Atunci văd ei că el e îngerul care a biruit armatele.

— Eu sînt !

Arată caii să-i vadă și ei. A luat el căpestrele, a zdrăncănit au venit toți trei caii și s-a băgat în urechile ălui vînăt, a ieșit în Țoale de aur cu pietre nestemate.

— Vrednic ești, Petrișor, să iai fata mea, zice împăratul. Da găinăreasa sta în fruntea mesii, cînd colo, ea eria soție de împărat, că pe omul ei l-a omărit, da ea a fugit cu copilul la Ciutură-împărat, unde s-a băgat slugă ca să scape și n-a spus nimic.

A fost nuntă mare și bună.

ÎMPĂRATUL CU DOI FECIORI

A fost odată un împărat și împărăteasa lui, care nu aveau copii. Ce să facă ei, ce să dreagă ca să aibă copii ? Au umblat ei pe la toți doftorii, dar degeaba. Au dat sfoară în țară să vină și ghicitori. Un ghicitor le-a spus că ei au un măr în grădină care rodește numai un măr. Dacă ei vor mînca din măr, împără-

teasa va naște un băiat. Au trimis ei atunci bucătăreasa să culeagă mărul, care tocmai se copsese. Curăță ea mărul de coajă și îl duce împăratului și împărătesei: Mănincă ei din măr miezul și bucătăreasa mănincă și ea cojile. La un an și bucătăreasa și împărăteasa nasc câte un băiat, care creșteau frumoși ca doi braji și creșteau împreună, fiindcă se născuseră în aceeași zi și în același ceas și minut. Băiatul împăratului fu botezat Simon iar al bucătăresei Gheordache. I-a dat împăratul pe amândoi la școală. Cînd au terminat ei școala, au fost de 20 de ani. Umblînd ei așa prin țară, au auzit că într-un județ din împărăția lor se află o comună, unde o dascăliță are o școală unde învață două fete pe care le ține închise și ziua și noaptea și sînt frumoase ca soarele.

Auzind ei treaba asta, vin la tatăl lor și-i cer bani mulți să plece prin țară să vadă lumea. S-au dus ei în satul cu pricina și au tras la o babă lingă școala dascăliții. Spun ei babei de ce au venit și că vrea să vadă cele două fete ale dascăliței.

Baba le spune că e greu, fiindcă sînt închise, dar ca să poată intra trebuie să sape o galerie de la casa babei pe sub drum pînă la școală. Să cumpere haine de femeie și să meargă să-și tundă părul fiindcă fetele sînt tunse.

A tocmit baba oameni de au săpat galeria pînă la școală, a mai cumpărat patru cai din cei frumoși și iuți și apoi a vorbit cu dascălița că i-a venit două nepoate din alt sat și ar vrea să le dea să învețe cu fetele ei la școală.

Dascălița a primit să le aducă la ea să doarmă și să învețe, dar întîi să le controleze dacă sînt fete și nu băieți. Ea a pus într-un lighean cenușă cernută și le-a cerut ca peste noapte se-și facă lipsa mică în ligheanul cu cenușă și dimineața să controleze dacă-s fete sau ficiori. Se spune că dacă or fost băieți ar fi risipit cenușa. Feciorul babei Gheordachi mai isteț decît Simon, cînd auzi, luă cu el o țevă de stuf de la babă și acolo o tăie în două și jumătate o dete fratelui său și și-au făcut lipsa mică prin țavă ca să nu se cunoască în cenușă că sînt băieți.

Dimineața baba s-a dus la dascăliță și a întrebat cum sînt. Dînsa a spus că sînt fete și nu băieți. Trăind ei acolo împreună cu fetele, două luni, s-au destăinuit că ei sînt feciori de împărați și ar vrea să le ia. S-au înțeles să fugă peste noapte, fiindcă fetelor le-a plăcut băieții. Cînd doarme dascălița au plecat toți patru prin galerie pînă la casa babei, au luat caii și-au plecat peste munți. Cînd să treacă ultimul munte în vîrfurile lui, un pui de pasere a început să cînte: «mult sînteți buni și frumoși, dar cînd vă veți duce acasă, împăratul are să vadă nevasta lui Simon așa de frumoasă, are să-i facă cafea cu otravă să-l otrăvească și să-i ia nevasta. Dacă vei spune asta te vei face stană de piatră» Gheordache, fratele lui Simon, care cunoștea limba păsărilor, opri calul și ascultă și se întristă.

Cînd au ajuns la al doilea munte, și cînd să-l treacă în vîrfurile lui, puiul de pasere a început iar să cînte: «sînteți frumoși și buni, dar cînd veți ajunge acasă împăratul are să-i pună otrava în ciorbă dacă nu poate cu cafea să-l otrăvească și să-i ia nevasta». Auzind aceasta Gheordache, a oprit calul și a ascultat mai bine, fiindcă Dumnezeu îl dăruise să cunoască limba păsărilor. Simon atunci l-a întrebat: De ce a oprit calul și ce a ascultat. Dînsul i-a spus:

— Niște pui de păsări cîntau frumos despre noi.

Au ajuns la al treilea munte, pentru că aveau de trecut trei munți, puiul a început iar să cînte:

«Sînteți buni și frumoși, dar cînd veți ajunge acasă, împăratul are să vadă nevasta lui Simon așa de frumoasă și are să dea drumul la un șarpe să-l

muște cînd va dormi în cameră cu nevasta și să i-o ia, dar dacă nu reușește cu cafea sau cu ciorbă ».

Gheordache a frînat calul a oprit și a ascultat ce spune puiul. După ce au trecut munții au mers ce au mai mers toți patru călări pe cai și au ajuns acasă.

Împăratul, de bucurie, a întins o masă și a pus cafea pe masă să mănînce. Gheordache a lovit cu genunchiul în masă și a vărsat cafeaua pe masă, s-a sculat apoi și a sărutat mîna împăratului și a zis:

— Iartă-mă, tată, că am greșit de bucurie că am sosit acasă cu nevestele noastre. Împăratul l-a iertat. Atunci s-a adus pîine și ciorbă, iar Gheordache a început să vorbească tare să rîdă de bucurie și ca din întîmplare a dat cu cotul în masă de a răsturnat toată ciorba din toate străchini. S-a sculat de la masă și a sărutat iar mîna împăratului și a zis:

— Să mă ierți, tată, că de bucurie mare că am luat fetele cele mai frumoase și nu știu ce fac. Împăratul îl iertă.

Sara cînd se culcară, Simon și Gheordache aveau camerele una lîngă alta. Gheordache luă o sabie și se furișă în camera fratelui său sub pat și cînd veni șarpele pe o gaură din zid îi tăie capul și trase șarpele afară din gaură. Simon, cînd s-a trezit a aprins lumina și l-a văzut pe fratele său cu sabia scoasă și i-a strigat că vrea să-l omoare ca să-i ia nevasta că e mai frumoasă ca a lui.

Gheordache i-a arătat că i-a fost trimis șarpele să-l muște să moară și împăratul să-i ia nevasta. Simon nu l-a crezut. Atunci Gheordache i-a spus:

— Eu am să-ți spun cum este treaba, dar atunci am să mă fac stană de piatră albă. Simon i-a zis:

— Spune-mi ca să te cred. Atunci el i-a spus:

— Cînd am trecut peste întîiul munte, ne-a cîntat un pui care spunea: « sînteți buni și frumoși, dar cînd veți ajunge acasă împăratul o să vadă nevasta lui Simon așa de frumoasă, are să-i facă cafea cu otravă, să-l otrăvească să-i ia nevasta. Dacă vei spune aceasta și la alții, te vei face stană de piatră albă. » Dar eu am vărsat cafeaua cu genunchiul de pe masă și te-am scăpat de la moarte. Cînd am ajuns la cel de-al doilea munte, iar a cîntat: « sînteți buni și frumoși, dar cînd veți ajunge acasă împăratul o să vadă nevasta lui Simon așa de frumoasă, are să-i facă ciorbă otrăvitoare, să-l omoare și să-i ia nevasta ». Atunci eu am dat cu cotul, am răsturnat ciorba și te-am scăpat de la moarte.

Cînd am ajuns la al treilea munte, puiul iar a cîntat: « sînteți buni și frumoși, dar cînd veți ajunge acasă împăratul o să vadă nevasta lui Simon așa de frumoasă, are să dea drumul la șarpe să-l muște, să moară și să-i ia nevasta ».

Atunci eu m-am ascuns aci și cînd a venit șarpele, l-am omorît și te-am scăpat de la moarte. Pasărea a mai cîntat că dacă voi spune mă voi face stană de piatră.

Și în acel moment s-a făcut stană de piatră. Dimineața, cînd împăratul s-a sculat s-a dus să vadă ce s-a întîmplat, l-a găsit pe Simon cu nevasta sănătoși ! I-a povestit împăratului că Gheordache a vrut să-l omoare și să-i ia nevasta, dar el s-a făcut stană de piatră. Împăratul a luat atunci stana de piatră și a pus-o la poartă că de pe ea să încalce pe cal.

După un an, nevasta lui Simon a născut un băiat, tocmai în ziua de Paști. Dimineața, cînd tocmai împăratul era la biserică, nevasta lui Simon a luat copilul, s-a dus la poartă să-l dea de stana de piatră să-l omoare pentru sufletul lui Gheordache. În timpul cînd era să-l dea cu capul de piatră, Gheordache s-a sculat viu, a prins copilul și-a întrebat-o ce vrea să facă ?

— Pre sufletul tău vreau să-l dau jertfa. El a cerut hainele noi să se îmbrace să meargă la biserică. După ce s-a îmbrăcat s-a dus la biserică și a intrat

în biserică cîntînd psalt, de la uşă, căci era dăruit de la Dumnezeu şi cu glas din ceruri.

Împăratul s-a mirat şi a spus la cîntăreţi că dacă era Gheordache n-ar fi întîrziat aşa de mult cu slujba. Gheordache avea în mîină şi un stat de busuioc. Cînd a trecut pe lîngă împărat i-a sărutat mîina şi i-a dat busuiocul spunîndu-i:

— Cîstit nepot ai din partea lui Simon şi a mea şi trece mai departe în strană lîngă cîntăreţi. Aci a cîntat aşa de frumos că slujba s-a terminat şi împăratul rămăsese pe loc de frumuseţe şi de mirare că e Gheordache sau e sufletul lui.

După ce s-a oprit slujba, împăratul a plecat acasă şi la poartă n-a mai văzut stana de piatră şi atunci a înţeles că el a înviat şi a venit la biserică.

A venit şi Gheordache, şi-a luat nevasta care se cernise şi au petrecut şi poate mai petrec şi azi, dacă n-or fi murit.

FLOAREA GRĂDINARULUI

A fost odată un împărat care avea douăsprezece fete. Şi măcar că erau de neam mare şi vestit, dar oriunde, fetele multe sînt sărăcie la casa omului. Împăratul le ţinea pe toate închise la un castel şi în fiecare dimineaţă le scotea cu rîndul să le plimbe prin grădină ca să nu le fure vreun vrăjitor ori zmeu aciuat prin tufe. În fiecare dimineaţă, împăratul le aducea douăsprezece perechi de papuci de aur şi douăsprezece rochii albe de mireasă.

Fetele le luau, le îmbrăcau şi pînă seara le rupeau, că făceau mare pagubă la casa împăratului. Orice ar fi facut împăratul cu ele, nu le putea stăpîni să-l asculte şi pace.

Un băiat sărac, ce mergea din stăpîn în stăpîn, fuge de la boier într-o zi pentru că nu-i plătea simbria şi se opri drept în faţa florăriei împăratului.

— Ce te uiţi, măi gură-cască şi nu vii să lucri, îi zise mai marele grădinarilor.

— Ba cum să nu viu, stăpîne, chiar asta este şi pofta inimii mele! Îl ogodi ajutor de grădinar de flori, zicîndu-i:

— Uite, băiete, ce ai să faci în fiecare zi. Să sapi douăsprezece răzoare, să pliveşti douăsprezece straturi de flori şi să le uzi şi în fiecare dimineaţă să duci la ficele împăratului douăsprezece buchete de flori.

De aci înainte, cum se vărsau zorile, el culegea florile cele mai frumoase şi le ducea la geamul frumoaselor prinţese. Fetele voioase, primeau florile, îl priveau, îi zîmbeau şi-i mulţămeau, iar el pleca tot ruşinat, cu capul în jos.

Într-o noapte îi vine în vis o zîină şi-i spune: « du-te în colţul florăriei, ai să găseşti o nua de putregai care străluceşte noaptea, s-o ştergi bine şi s-o pui în pămînt. Din ea au să răsără trei flori galbene. Ele înfloresc în fiecare noapte într-o clipă şi tot într-o clipă se închid. Dacă ai să prinzi clipa aia şi ai să săruţi pe una din ele, atunci nu se mai închide şi rămîne să se pălească. Tu s-o înghiţi dacă vrei să te faci nevăzut şi să vezi tot ce e pe lume, dar lumea pe tine să nu te vadă ».

Pindeşte o noapte, pindeşte două, pindeşte nouă şi nu poate să prindă clipa ca să sărute floarea cînd se deschide. Dar o dată-i izbuteşte şi după ce o sărută, înghite floarea galbenă, se face nevăzut şi zboară te miri pe unde.

Dimineaţa le duce cîte o chită cu flori şi busuioc, să le fie cu noroc, şi după ce le dă, iese afară, făcîndu-se nevăzut. Apoi iar intră în odaia lor să vadă

ce indeletniciri au. Își dă el seama că nu-l simt deși sta pe lampa ce atârna pe un cinghil de aur în mijlocul odăii. Cea mai mare le poruncește o dată celor mici:

- Îmbrăcați-vă, dea să scoborim să nu întîrziem.

S-au îmbrăcat cu rochii albe de mireasă, s-au legat una de alta să nu se piardă și pe o scară adîncă au scoborît în fundul pămîntului. Au intrat prin peșteri și tunele pînă ce au ieșit la un luminiș, era aci o altă lume, se vede treaba, și-a zis băiatul, care se ținea scai după ele.

Acolo se opresc la o fîntînă, beau apă, chiotesc și joacă pînă ce le prinde seara la joc. Coboară încet soarele spre asfințit și atunci abia bagă el de seamă că pădurea are frunzele de argint. N-are răbdare, se-ntinde și rupe o creangă. Pădurea simte, se-nfurie și se mișcă să prindă hoțul care a rănit-o dar nu vede nimic! El se urcă în vîrfurile pădurii și scapă. Prințesele stau îngrozite la fîntînă, văzînd că pădurea are picioare și merge. Apoi se pune o furtună și dă un potop de apă, că abia scăpară biete fete cu viață.

- Fa, aici nu este lucru curat. Cineva ne-a simțit, zise una dintre ele!

- O fi, că pînă acuma așa ceva nu ni s-a întîmplat, răspunseră alte surori.

Se potolește furtuna, se culcă pădurea și tac păsările. Ieși o lună mare și frumoasă de se vedeau oamenii lucrînd pe ea la ogoare. Ajung la marginea unui lac mare și frumos strălucitor ca oglinda. Acolo la mal le așteaptă două corăbii de aur cu patru marinari la fiecare. Se sui și el în corabie și poposiră la un castel minunat la poalele unui munte de argint strălucitor ca soarele. Mai mulți flăcăi le veniră în ajutor să coboare din corăbii și cum puseră piciorul pe pămînt se încinsură niște dansuri drăcești de-și prăpădiră și papucii și rochiile. Își face băiatul socoteala că băieții ăștia nu sînt oameni, ci mai îndată sînt diavoli sau zmei prefăcuți în piele de om. După ce ostăniră și rămaseră desculțe, în niște rize de rochii de lî se vedeau pulpele și șoldurile, se-ntoarseră precum veniseră. Apoi se culcară și adormiră buștean. El se duse în grajd și adormi de asemenea. Dimineata, cînd le aduce florile, strecoară în chita prințesei celei mai mici ramura de argint ruptă din acea pădure fermecată. Prințesa primește chita, zîmbește și nu zice nimic.

În seara următoare iar pîndește pînă ce înflorește floarea cea galbenă și iar rupe o floare, o sărută și o mîncă. Apoi iar se face nevăzut. Stă în odaia lor și așteaptă să coboare în altă lume cu ele. De data asta corăbierii le duc la niște izvoare cu apă fermecată care dădeau tinerețe fără bătrînețe omului. Beură ele apă, apoi niște flăcăi le purtă cu cîntecele pînă ce le momi într-o pădure cu frunzele de aur. El iar n-are de lucru, rupe o crenguță și o păstrează. Se cutremură iar pădurea, țipă, pornește să caute dușmanul și dacă nu-l găsește se pune cu potopul și furtuna. Prințesele abia scapă cu viață pe sub steiurile de piatră.

- Trebuie să fie ceva cu noi, nu este lucru curat, zise o fată.

- Trebuie, dar de horă și de petrecere nu ne lăsăm, măcar de rămînem în pielea goală, zise cea mai mare. Și iar se puseră pe chiote și joc, de făcură ferfeniță papucii, rochiile albe de mireasă. Apoi se întorc acasă. A doua zi, băietul pitulă frumos în chita micuței prințese, ramura de aur ruptă din pădurea cu pricina.

În noaptea a treia, sărută floarea a treia galbenă și o înghite și pe aceea, după care se face nevăzut. Fetele iarăși se iau de mînă, coboară scări, trec prin tunele și peșteri, se urcă pe corăbii și ajung într-o poiană cu flori albe și roșii, lîngă o pădure cu frunze strălucitoare ca diamantele și în loc de lămpi, luminau mii de licurici pînă ce coboară aproape de ei luna.

Zmeii veniră la fete. Le cîntară cîntece frumoase de se înduioșa pădurea și izvoarele și le poftiră să se mărite cu ei. Ele n-au vrut și iar s-au pus pe joc și petrecere de și-au făcut rochiile zdrențe și papucii bucăți de iapă moartă.

Pe el nu-l răbdă inima și din nou rupe o creangă cu frunza de diamante ascunzînd-o în sin. Să fi văzut acum cutremur în pădure, vaete și țipete. Copacii dădeau cu crengile se aplecau în jos să omoare pe cel ce-i rupe din trupul ei, însă băiatul zboară deasupra și nimeni n-are ce-i face! Vine cutremur, furtună și iar potop de ploaie ca și mai înainte. Se întoarseră acasă frînte de oboseală, iar dimineța grădinarul, ascunse în chita cu flori, ramura cu frunze de diamante. Cum i-a dat-o prințesa s-a roșit ca racul.

— De ce vă roșiți, stăpîină? Parcă v-ați încălzit prea mult la dansul cu zmeii.

— Dar de unde știi?

— Ei, știu eu de undeva!

— Dumneata stii să cînti și să dansezi frumos?

— Știu!

— Bine, atunci să cînt eu la gitară și tu să joci. Ea cîntă și el dansă mai frumos decît zmeii. Dete împăratul peste ei dansînd și se răsti:

— Hei, de aceea am săracit că voi cu dansul și cîntecul vostru nu mai conținuți de o să mă duceți la sapă de lemn cu atîția papuci și rochii rupte. De data asta am să vă fac pentru cea din urmă oară pantofi de nuntă și rochii de nuntă. Fiecare să vă măritați cu cine vă e pofta însă una să rămîneți cu mine să am și eu stîlp la bătrînețe.

Se lăasă iar noaptea și ele s-adunară pe mormîntul lui mamă-sa ca să dea la noroc, cine să moștenească împărăția și să ia scaunul de aur după moartea împăratului. Toate ar fi dorit să ajungă împărătese. Grădinarul iar se făcu nevăzut, se viri printre ele și făcu în așa fel ca norocul să-i pice micii prințese. Așa se și întîmplă. Ea rămase pe pămînt cu tînărul grădinar, iar surorile coborîră jos în lumea zmeilor și făcură acolo nunta jucînd pînă ce rămaseră în pielea goală. De acolo niciodată nu s-au mai întors pentru că poarta le-a închis-o grădinarul și ele s-au măritat cu zmeii. Iar feciorul, s-a căsătorit cu fiica cea mai mică și mai frumusică a împăratului, pînă ce din grădinar și florar, ajunse împărat. La nunta lui tot poporul a fost chitit cu flori din grădinele împărătești și s-a făcut o nuntă mare, cum alta n-a mai fost sub soare.

FETELE DIN MOARĂ

Era un morar și avea trei fete și era bogat. Într-o zi, a plecat muma cu ele la bilci. Trec prin pădure și ajung la un loc, se-ntîlnesc cu un domn bine îmbrăcat și domnul a vorbit cu ele ca și cînd le-ar cunoaște, l-ar cunoaște și pe morar. Ele au plecat la bilci, iar domnul în altă parte. Cînd s-au întors de la bilci, s-au întîlnit cu domnul și le-a zis:

— Să-i spuneți domnului morar, că o să-i fac o vizită, da el cu inele de aur; da muierile zic:

— Sînteți cunoscuți?

— Nu zise morarul.

Și să dusă.

— Uite de ce am venit, să vă cer pe fiica a mai mare în căsătorie, da să mi-o dați cu mine să vadă și ea averea mea. Fata a plecat cu el cu trăsura.

Merge în pădure fata, merge, cînd colo, s-abate pe un drum întunecat și ajung la o casă mare.

— Aci ți-e palatele?

— Da aci ! Da ea a văzut că lucrul nu este curat ! El facu pe seriosu și zice:

— Na cheile coalea, că plec, după două-trei zile vin. Da să nu intri în camera asta, zise el și plecă.

— Bine, zise ea și rămasă aci.

Fata curioasă să duce drept la odaia aia, să vadă ce este?

Cînd colo, aci numai capate de fete înfipite în țapi. A început ea să plîngă da nu poate fugi că e încuiată.

— Ce ai umblat acolo ? Și o aduce acolo și-i taie capul ! Pe urmă iar să duce la morar, să maschează și-i cere fata mijlocie. Zice:

— Bună ziua, am venit să cer fata mijlocie, că ailaltă e ferice de ea ! Pe urmă să venim cîteși patru să facem nuntă. Și-a dat-o morarul.

O duce el cu trăsura în fundul pădurii; se-ntristează ea și i-a dat și ei cheili să nu umble în odaia aia. Și ea curioasă vede capul lui soru-sa a mare ! A pornit să plîngă. Cînd vine el iar zice:

— Ai fost acolo ? Te tăiem, se duce și o taie și pe ea. Iar să prefacă pînă o ia și pe-a mică; au dat-o și pe-a mică, da ea era mai deșteaptă și să face veselă.

— Ia cheili și să nu intri în camera asta.

A intrat și ea și a văzut capetele la surorile ei. Cum să scape ea de aci ? Desface și alte camere și găsește numai lăzi cu aur, giuvaieruri și altele. Zice ea, scap eu de-aici ! A golit o ladă cu pietrele nestemate și le-a pus în ladă și deasupra a pus giuvaierurile. A luat cheia și a pus-o la fel ca să nu priceapă el.

Cînd el vine, ea veselă, îl pupă că a venit el.

— Știi ce, m-am gîndit s-o aducem și pe mama și tata să vadă și ei palatul tău. Am văzut că ai scumpete mare, să luăm o ladă și s-o ducem s-o vadă.

A pus ei lada în trăsura și s-a dus la ta-su veselă. Ajunși, au dat lada jos și i-a zis să meargă și el acolo; a desfăcut ea lada și s-a uitat, da lui muică-sa îi face sămn să cheme miliția și casa morarului să umple de armată ! Cînd a intrat miliția, fata deschide lada și să vadă capetele fetelor. Și-l duce pe el miliția, pe urmă o duce pe ea să vadă casa lui. Da el avea o haită de criminali. S-au dus acolo și în cale au ieșit tovarășii lui cu armile. Au omorît ei din milițieni și au ajuns criminalii și au legat-o de un pom, fugărindu-i pe alți milițieni. Cînd colo, trece un om cu un butoi în car.

— Moșule, dezleagă-mă, că hoții m-au legat. Bagă-mă-n butoi. Da s-au întors ei la fată, da n-o găsesc. Ajung ei pe moș.

— Moșule, n-ai văzut pe fată ?

— N-am văzut.

Și-au ajuns acasă și fata a scăpat în butoi.

ÎMPĂRATUL FĂRĂ COPII

A fost odată ca niciodată, că dacă nu era, nu se povestea. A fost un împărat care nu avea copii. Și dacă nu avea copii, se plîngea la toți sfetnicii săi și-i întreba, ce să facă ca să aibă copii. Sfetnicii îl sfătuiă să dea sfoară prin țară să caute vraci care să facă ca împărăteasa să nască copii. A mai umblat încoace

și încolo, pe toate drumurile prin toate părțile lumii și nu putea afla nimic care să poată face ceva ca împărăteasa să aibă copii.

Într-o bună zi, trece un om pe acolo prin comuna unde era împăratul, căci auzise și el de povestea împăratului fără copii, și începu să strige:

— Leacuri de copii, leacuri de copii!

Cînd auziră oamenii de acolo, sfetnicii și tot satul ziseră:

— Ce vorbă este asta, dacă ăsta are leacuri de copii, numai împăratul ar vrea să facă un copil. Au dat fuga și i-au spus împăratului. Cînd auzi împăratul, zise: Să-l aduceți la mine să vedem, ce leacuri de copii are omul ăsta.

Se duce omul la împărat și cu plecăciune zice:

— Să trăiești, înălțate împărate.

— Bună ziua, mă omule. Ce este? Aud că dumneata ai leacuri de copii.

— Da, împărate! Am leacuri de copii.

— Ce, și anume!

— Uite, mărul ăsta, cine-l va mîncă va face un fecior de mare ispravă.

— Bine! Mă omule! Ia împăratul mărul, și-l dă împărătesei să-l mănînce.

Ea zice:

— Da, multe mere am mai mîncat eu și n-am facut copii, dar din mărul ăsta! Da! să-l mănînc și pe ăsta, n-o să fie rău.

Ia mărul, iese afară cu el în curte, îl curăță frumos și se apucă să-l mănînce. După ce mănîncă ea mărul, o gloabă de iapă care umbla pe-acolo prin curte, vine și mănîncă și ea cojile.

Împărăteasa nu i-a dat nici o seamă că iapa a mîncat sau n-a mîncat cojile. La un timp, după trei, patru luni de zile, împărăteasa se simte că o să fie rost de copil și zice:

— Mă împărate! o să fie rost de copil, după cum mă simt eu. Mare bucurie pe împărat, fiindcă avea să aibă și el un fecior acum la bătrînețe, ca să-i moștenească tronul. Trecu cinci luni, trecură șase, trecură opt, la a noua lună se aude în toată curtea că moare și moare împărăteasa.

— Măi, da ce are să moară? zic unii!

Nu mai trece mult și se aude că împărăteasa a născut un fecior.

— Băăă!

Bucurie mare în toată împărăția că împărăteasa a născut un fecior. În timpul ăsta, cînd împărăteasa a născut un fecior și gloaba de iapă născu și ea un mînz cu un corn.

Băăă! Fată și iapa un mînz cu un corn. De minune, un mînz cu un corn nu s-a mai văzut.

La palatul împărațesc, veselie mare că împăratul are un copil care să-i moștenească împărăția. Supușii împăratului se întrebau ce va fi cu copilul, fiindcă copilul creștea și creștea și cîrlanul. Copilul creștea frumos cu părul de aur, un fecior voinic de toată frumusețea. Cîrlanul creștea și el și se făcu mare și năzdrăvan, că nu mai putea nimeni să-i dea de mîncare și nici să pună mina pe el.

Împăratul porunci slujitorilor săi:

— Închideți cîrlanul, acolo într-un grajd undeva și lăsați-l în plata lui Dumnezeu. Vedem noi ce o fi și cu el. Cînd avu copilul opt ani se ducea și puneă mina pe cîrlan, îi dădea de mîncare. Cîrlanul nu-i face nimic copilului. Cînd copilul avu nouă ani, se trezi împăratul că nu-i nici copil, nici cîrlan. Supușii împăratului se întrebau:

— Băăă! unde e copilul, unde e copilul, nu-i nici calul. Calul, calul, dar nu e copilul. Dă-i sfocă-n țară după copil. Bietul împărat era cu jale mare,

n-a avut ce să mai facă. L-a pierdut din urmă pe copil, s-a dus, s-a dus, copilul l-au luat zmeii și l-au băgat slugă la ei acolo și pe cal l-au băgat la grajd. Copilul rănea la cal și vedea și de alți cai, aducea apă, toca lemne, făcea tot ce trebuia prin curtea zmeului. Calul era năzdrăvan. Copilul se ducea lângă cal, acolo și se plîngea.

— Măi calule, măi, om mai scăpa noi de aci, ori ba, ori zmeul ăsta ne-or mînca și oasele nouă la amîndoi.

Într-o bună zi calul îi zise:

— Noi o să scăpăm de aci dacă o vrea Dumnezeu și uite cum: Ne trebuie multe lucruri.

— Ce ne trebuie? zise copilul.

— Mie nu mi-ar trebui așa multe, dar ție îți trebuie multe. Tu te fă bărbier și să bărbieresti prin curte. Mai are zmeul și alte slugi și odată și odată are să te cheme să-l bărbieresti și pe el. Cînd l-oi bărbieri să faci în așa fel să-l atingi cu briciul și iute să dai cu batista ta, să iei sîngele zmeului. Să mai iei și cîteva fire de păr tot din barba lui. După aia să vii la mine și să-mi spui.

După aia, copilul s-a declarat bărbier. A bărbierit încoace și-ncolo, pe unul mai bine, pe unul mai rău, pînă s-a învățat.

Cînd auzi zmeul că e un bun bărbier, l-a chemat la el să-l bărbierească. S-a dus copilul și l-a bărbierit. S-a făcut o dată, de două ori, de trei ori ca să nu bănuiască zmeul nimic. În sfîrșit, odată pe cînd îl bărbierea pentru a nu știu cîta oară, l-a atins cu briciul. Repede a scos batista, l-a șters, i-a luat și cîteva fire de păr din barbă și-a băgat batista în buzunar.

Zmeul nici n-a băgat de seamă lucrul ăla. El bucuros s-a dus și i-a spus calului.

— Uite măi, calule! am și din sîngele zmeului și din barba zmeului.

— Bine! zise calul, lasă că tot ne mai trebuie ceva. Tu la care fîntînă te duci și aduci apă? Ce fîntîni sînt? Una este sleită cu aramă, alta de jur împrejur cu argint și una cu aur... Tu să te duci să bagi deștiul într-a cu aramă și te legi la dește: unul într-a cu argint și unul într-a cu aur, dar să te legi la dește. Cînd te-o întreba cineva, să spui că te-ai tăiat. Să bagi seama să nu te vadă cineva că s-a sfîrșit cu noi.

Copilului atît i-a trebuit, s-a dus și a băgat deștiul unul într-a cu aramă, unul într-a cu argint și altul într-a cu aur. La aia cu aur a dat și pe cap și și-a făcut și capul tot de aur. Cînd s-a dus la cal!

— Măi! zice — băgai mîna, am deștele și cu argint și cu aramă și cu aur, da dădui și pe cap!

— Ce făcuși, mă?

— Păi ce să fac, îmi făcui și capul de aur.

— Caută o beșică și pune-o în cap.

El a căutat o beșică și a pus-o în cap. De aci înainte l-a numit chelu.

— Ei! zice — tot mai trebuie să avem ceva.

— Ce mai trebuie să avem?

— De acolo unde se culcă zmeul, zice — de unde doarme el, de sub patul lui, de acolo să faci tot ce-i putea să iei o pietricică cît de mică și s-o bagi în poznari. Cînd le-oi avea pe astea toate, să vii la mine și să-i dăm drumul.

El a făcut cum a putut și a luat și pietricica aia.

— Calule, luai și pietricica.

— Ei bine, gătește-te și la noapte, cînd om socoti noi că toate slugile dorm și o dormi și zmeul, tu vii la mine și nu mai pui mîna să mă iei de frîu,

îmi tragi căpăstrul din cap, sui pe mine din grajd și s-o luăm, că are zmeul o iapă bălană, care, cît fug eu de tare, da aia mă întrece încă o dată. Dacă ne prinde cu aia, e cam rău de noi pînă trecem de hotarul zmeului. Cînd om trece de hotarul zmeului, nu mai are putere asupra noastră. Zice băiatul:

— Om trăi, om muri, noi tot fugim.

Sara cînd au socotit ei că s-au culcat toate slugile și s-a culcat și zmeul și au adormit, s-a dus în grajd și a tras căpăstrul de pe capul calului, a încălecat și-au luat-o la fugă și dă-i bătaie! Iapa năzdrăvană, care o avea zmeul a început să necheze. Zmeul a sărit din somn și a fugit la grajd. Zise:

— Ce-i, bălană?

— Ce să fie? Săi pe mine și întinde-o repede!

— Păi ce e?

— A fugit băiatul, chelul cu cal cu tot și avem timp să-l prindem, poți să și măninci, poți să și bei că tot trecem de el pînă la hotarul tău. Se duce zmeul înapoi, ce să mai mănince, ce să mai bea, lui nu-i era de copil, îi era necaz de cal — că era năzdrăvan. A pus mîna pe iapă și a întins-o după el. Mîna, fugi, dă-i bătaie și copilul cu calul năzdrăvan și zmeul cu iapa năzdrăvană.

La un timp copilul zice:

Măi calule, mă arde în spate!

— Ei, zice — să știi că e zmeul după noi. Cînd te-o arde rău de tot, tu să arunci piatra aia jos.

— Măi! zice — mă arde rău.

— Aruncă piatra.

Cînd a aruncat piatra, s-a făcut un zid de piatră. Cînd a ajuns zmeul la el, s-a pus cu paru pe el, cu pumnul, a ros, a trecut prin el și după copil. Bietul copil a zis:

— Iar mă arde în spate!

— Te arde rău!?

— Mă arde rău!

— Aruncă firele de barbă!

Cînd a aruncat firele de barbă s-a făcut o pădure deasă, de nici pasărea nu putea să treacă prin ea. Cînd a ajuns zmeul la ea, s-a pus și roade, și roade și roade la ea, taie și cu paloșul pînă cînd o trecu.

— Ei! zice — mai avem decît sîngele. Cu ăla scăpăm noi că nici mult nu mai e pînă trecem de hotarul zmeului. Iar zice copilul:

— Măi! mă arde în spate de nu mai pot!

— Aruncă sîngele, că nici mult nu mai e pînă la hotarul zmeului. A aruncat batista și s-a făcut un pîriu de sînge. Cînd a ajuns iapa acolo s-a oprit. Zice zmeul:

— Dă-i bătaie, bălano, că trece de hotar și nu mai avem putere asupra lui.

— Mai dă-i și tu — zice — că uite, ăsta acum e sîngele tău.

Cînd a auzit zmeul că e sîngele lui, de ciudă a crăpat.

Cînd auzi copilul:

— Măi zice, auzii o bubuitură?

— Măi zice, zmeul crăpă. Și acum sîntem liberi. De aci înainte i-a dat drumul și mîna și mîna pînă au dat de livezi mîndre, pline de flori și miresme — calul zice:

— E! mă copile eu rămîn aci. Tu să știi că aci în comuna vecină este o împărăție mare.

Tu te duci, ia de la mine căpăstrul ăsta, te bagi slugă la împărat. El are trei fete. Tu să nu pui ochii, nici pe-a mare, nici pe-a mijlocie și numai pe a mică. Cînd vei avea nevoie de mine să scuturi căpăstrul, că eu sînt lingă tine.

— Binee!

Luă copilul căpăstrul și plecă. Se duse în sat acolo, cine are nevoie de o slugă?

— Cine să aibă decît împăratul, ziseră oamenii.

Se duse el, se înfațișă împăratului și-l rugă să-i fie slugă.

Împăratul îi zise:

— Măi băiete, aș avea nevoie de slugă și n-aș avea nevoie, da, zice: te bag la grădina de flori că am un grădinar bătrîn și ar fi timpul să-l schimbăm și să rămii tu.

— Bine, împărate. Unde e nevoie, acolo intru și eu.

Se duce la grădinar să-l pună la lucru.

— Bine! mă copile, zice grădinarul, rămii aci cu mine, te învăț aci un an, doi și pe urmă eu plec și tu ai să rămii în locul meu să îngrijești de grădina împăratului.

Eee! stătu el un an de zile, se arăta un băiat destoinic, priceput și mergea de minune că era o mîndrețe. Se duce bătrînul grădinar la împărat și-i spune:

— Mărite împărate, sînt bătrîn, nu mai pot, ar fi bine să mă lăsați să plec că băiatul care mi l-ați dat la grădină este foarte priceput, lucrează bine și grădina este o frumusețe cum n-a mai fost niciodată. Dacă vreți să o vedeți!

— Bine! Nu e nevoie să merg să o văd. Să meargă fetele.

S-au dus fetele, s-au uitat și niciodată n-au văzut grădina mai frumoasă ca acum, plină cu fel de fel de flori ce nu le mai văzuseră. Spuseră tatălui lor de minunățiile de flori din grădină și cerură ca băiatul să fie mai departe grădinar.

Fu chemat la împărat și-i zise:

— Bine tu rămii de azi înainte grădinar.

— Bine, împărate!

Stătu el cît stătu, un an, doi, în care timp în fiecare duminică împăratul se ducea la biserică. La un timp, cînd îi veni lui odată bine.

— Măi, zice, copilul da tot stînd eu pe aci calul meu și-o aduce aminte de mine ori ba? Scutură căpăstrul, într-o duminică pe cînd era împăratul la biserică, veni calul, lepădă besica din cap, rămase cu părul lui de aur, sare pe cal și face grădina toată praf. În timpul ăsta, împăratul lăsa cîte o fată în fiecare zi acasă. Fata mică rămasese acasă. Cum face el, cum nu face că fata cea mică îl vede.

— Măi! cine să fie ăsta și ce e cu el?

Nu zise nimica, se uită bine la el, cum face grădina praf, apoi cum îi dă drumul calului. Cînd vine împăratul de la biserică, trece prin grădină și cînd se uită, o vede făcută praf.

— Măăă! da ce e aici?

— Împărate, a venit o herghelie de cai și degeaba m-am ținut la ei că mi-au făcut-o praf. Și mi-au rupt și straiele de pe mine! Erau să mă și omoare.

— Măi se poate?

Fata cea mică era pe acolo pe-aproape și zice:

— Da, tată și eu văzui, veni toată herghelia, și ce facuuu! prăpădul lui Dumnezeu, era să-l omoare, săracul!

— Iiii! potopul împărate, da dregem noi altă dată, punem iar alte flori, să facem o grădină tot mai frumoasă de cum a fost. Ei, acum fetei celei mici

ii intră la inimă, grădinarul. Gîndi ea că aici nu e curat. Că nu e un om de rînd, dar nu spuse nimănui și nici la surorile ei și-și zise:

— Mă asta de face lucrul ăsta nu-i om prost.

Cînd făcu el grădina și mai frumoasă, în fiecare dimineață, ducea la cele trei fete, trei buchete de flori.

El se uită la fetele împăratului și zise:

— Mă! asta mare s-a trecut, asta mijlocie e numai bună de măritat și asta mică e ca gingia.

Face el trei buchete de flori, una trecută, una gata să treacă și una numai îmbobocită: Le duce și le dă fetelor; pe a trecută, o dă la a mare, pe a care e gata să treacă o dă la a mijlocie și a mai frumoasă o dă celei mai mici. Cînd văd treaba asta fetele mai mari, că dă ăleia mai mici florile mai mîndre le iau și dau fuga la tatăl lor și-i spune:

— Uite ce mi-a adus grădinarul ăsta.

— Ce v-a adus?

— Uite ce floare mi-a adus mie, spune a mare, cea mijlocie spune:

— Uite! ce flori mi-a adus mie.

A mică spune și ea:

— Tată, uite ce flori mi-a adus mie.

— Ei, cu omul ăsta nu e lucru bun, zice împăratul.

— Ia chemați-l încoace la mine. Trimite după el și-l aduc în fața împăratului.

— Mă omule, ce flori ai adus în dimineața asta la fetele mele. Uite, asta e trecută, asta e gata să treacă și asta abia începe.

— Împărate să-mi fie cu iertare. Eu am adus florile așa cum sînt fetele. A mare e cam trecută, a mijlocie e gata să treacă și asta mică e gata îmbobocită și eu așa le-am adus florile.

Cînd aude împăratul zice:

— Eiii! și asta e o idee bună a omului ăsta. Înseamnă că eu am întîrziat cu fetele mele și ele s-au ajuns că n-au să se mai mărite! Eu am să dau sfoară în țară că-mi mărit fetele. N-a mai trecut mult și împăratul așa a făcut, a dat sfoară în țară că își mărită fetele. Dar cum? Să se strîngă toți feciorii, care vreau să se însoare și fetele să-și aleagă pe cine vrea. Au venit mulți feciori și s-au sfătuit cum să facă. Să dea fetelor cîte un măr în mînă și zice:

— Fetele le punem sus, și care fată i-o place de băiat să dea cu mărul în el.

Fetele și-au luat cîte un măr, s-au urcat în foișor și prin fața lor treceau în rînd, feciorii. A mare își alege unul, mai mare, mai frumos, așa cum i-a plăcut, a mijlocie și-alege și ea altul. A mică cum sta cu mărul în mînă, trecură toți feciorii și nu alege nici unul.

— Mă tată, tu nu aleseși nici unul?

— Tată, nu trecu al meu.

— Păi unde e al tău?

— Păi, dacă mie nu-mi place nici unul.

— Ehei! mă cu asta avem bucluc. Să mai treacă o dată.

— Tată, nu trecură toți!

— Cum nu trecură toți?

— Să treacă și din curte.

Ei, atunci împăratul zice:

— Toată curtea să treacă prin naintea fetii.

Numai că ea mai era sus.

Trece toată curtea, văcar, porcar, treacă și grădinarul. El n-avea căciula decît beșica aia în cap. Trece și el pe acolo ghebejit. Fata pac ! cu mărul în cap la grădinar.

— Au ! capu, au capu.

— Ce-ai făcut mă, întrebă împăratul, tu ai greșit.

— Tată, n-am greșit. De ăsta-mi place.

— Nu se poate, zice împăratul. Îi dă alt măr și zice:

— Să mai treacă o dată toată lumea. Mai trece o dată și iar îl pocnește cu mărul în cap.

— Nu se poate, să mai treacă o dată. A treia oară iar trece grădinarul și iar îl pocnește cu mărul în cap.

— Al tău să fie, zice împăratul, și ieși cu el afară din împărăția mea. Să te duci unde oi vedea cu ochii. La mine n-ai ce mai căuta. Mă făcuși aci de rușine cu cea mai cebăluită slugă, cu chelu, n-are nici un fir de păr pe cap. Își ia bărbatul și pleacă. Îi știa ea rostul lui. Unde să ducă, unde să ducă, dă într-o margine a împărăției. În marginea împărăției intră și ea acolo într-un bordei. Cum intră, ce amar găsește în bordei, mai nimic. Dă cu deștiu pe pereți și-i face de aur, se umple bordeiul cu tot ce trebuie numai și numai de aur. Pe afară rămîne tot un bordei prăpădit. Făcură surorile ei nuntă împărătească, fără ca pe ei să-i bage în seamă, fără ca să poată da pe acolo, că nu i-ar fi primit nimeni.

— Stai pe pace, zise el către nevasta lui, vedem noi ce facem. Nu trecu mult după asta și un împărat vecin plecă cu război împotriva tatălui său, că de ce n-a dat fetele după feciorii lui. Împăratul își strînse oastea, veniră și cei doi gineri cu oastea lor. Atunci zise băiatul către nevasta lui:

— Mă, lasă-mă să mă duc și eu.

Ea zice:

— Mă, tu nu te duci !

El zice:

— Mă, lasă-mă să mă duc și eu, că dacă nu sînt eu acolo să știi că-l biruie. Încălecă și el pe un măgar și se ia după ei. Merge ce merge călare pe măgar, pînă ajunge la o mlaștină și se nămolește cu măgar cu tot. Trece oastea pe lîngă el. Îl arată împăratului zicînd:

— Împărate ! uite ginerele !

— Lasă, nu mai spuneți de el, lăsați-l aci. Trec ei înainte, se duc vitejii. După ce trec, el scutură friul, și măgarul se preface în calul lui năzdrăvan, lapadă el beșica din cap; încălecă pe calul lui, și zboară ca vîntul pînă acolo. Acolo era în toiul luptei. Intră și el în luptă aproape de împărat cînd gata unul era să-i taie capul, el iute pune mîna și-l taie pe el la dești. Împăratul, cînd vede cine l-a scăpat și e tăiat la dești, scoate iute batista și-l leagă. Împăratul crede că-i un înger care i-a sărit într-ajutor. I-a biruit pe dușmani și au plecat înapoi. Băiatul a dat pe altă parte, a venit și iar s-a înămolit tot acolo cu măgarul.

— Mă, ăsta tot aci este, zise împăratul, cît dinspre partea lui, dacă Dumnezeu nu ne trimetea îngerul pe toți ne omora și mie îmi lua gîtul.

Iasă și el din nămolul ăla și se duce la bordeiul lui.

Ei, nu mai trece mult și împărătesei i se face dor și ei de fie-sa. S-ar duce pe la ea și nu s-ar duce, și frică-i era de împărat și rușine îi era și rău îi părea. Pînă la urmă se duce. Cînd ajunge la bordei, o cheamă afară s-o vadă. Fata zice:

— Mamă, vină înăuntru.
 — Nu intru în bordeiul tău, zice mama.
 — Mamă, numai pînă la ușă vină.
 — Nu intru, vină să te văd, să vorbesc cu tine.
 — Vină, mamă încoace, pînă la ușă.
 Face ea doi pași și intră la ușă. Cînd să intre înăuntru, numai aur peste tot.
 — Mă, da ce e aci la tine?
 — Tu nu vezi ce e, mamă?
 — Păi cine a făcut astea?
 — Păi chelu ăla.
 — De unde are el putere să facă tot în aur?
 — Iaca! de unde! El are și capul de aur și dești de aur, de argint și de aramă.

— Nu se poate.
 — Ba e adevărat, mamă.
 Cînd aude împărăteasa, intră la grijă.
 — Mă, cum se poate că eu n-am lucruri de astea în împărăția mea și nici n-am văzut la nimeni. Se întoarce împărăteasa acasă și vrea să-i spună împăratului, frică îi era, să nu-i spunăăă, sta cu gîndul acolo. La o petrecere mare, cînd împăratul se veselea cu cei doi gineri ai lui, împărăteasa îi zice:
 — Mă omule, dar n-ar fi bine, dacă ar fi și fata noastră a mică aci?
 — Unde să vină aia ca să ne facă de rușine, zice împăratul.
 — Ea să vină, el nu!
 — Mă omule! ar fi bine să vină și el!
 — Nici cum n-are ce căta el aci, nu merită să stea la masă cu noi.
 — Și ea e fata noastră și el e ginerele nostru și pe urmă nici nu știi bine cine e el?

— Bine! Să vină numai fata! Se duce împărăteasa și trimete după fată să vină la petrecere. Fata îi trimite vorbă prin slujitori și zice:

— Eu nu pot să viu fără bărbatu-meu, că și el este cineva și e mai viteaz și decît tata și decît cumnații mei care țin pe surorile mele.

— Păi cum?

— Iaca așa, spuneți-i lui tata așa cum vă spun eu. Războiul nu l-au terminat ei și n-au fost ei învingători și a fost bărbatu-meu. Mă îngerul care a venit și a omorît toată oastea aia, și i s-a tăiat un deget cînd l-a apărut pe tata de nu i-a tăiat gîtul, bărbatul meu a fost.

— Cum a fost el cînd noi l-am lăsat împotmolit cu măgaru-n baltă la un pod și cînd ne-am întors, l-am găsit tot acolo. Țăla a fost un înger trimes de la Dumnezeu. Merg slujitorii și spun împăratului toată tărășenia. Cînd aude împăratul toate astea le zice:

— Mergeți și spuneți-i să vină încoace și dacă el se face așa cum a venit în război, îl țin. Se duc slujitorii înapoi și-i spun:

— Uite, mă: cum e vorba, împăratul spune, că dacă te faci așa cum ai fost în război și dacă îi arăți batista care ți-a dat-o el cînd te-ai legat la dește, înseamnă că ai fost tu.

Băiatul le zice:

— Duceți-vă de îndată înapoi că eu vă ajung.

A ieșit el afară, a scuturat de căpăstru și a venit calul și-a lepădat haina de pe el, și-a lăsat pletele de aur pe spate, a luat sabia, a încălecat pe cal, a

zburat drept la împărat cu nevastă cu tot. Cînd l-a văzut împăratul, i se făcu frică și zice:

— Mă, cine e ăsta? Ăsta e tot ăla care l-am văzut, îngerul.

El a coborît de pe cal cu nevasta și zise:

— Să trăiești, înălțate împărate. Eu sînt ginerele dumitale ăl mic și fata a mică.

— Mă, fata da! dar tu cine ești? că te-am văzut cînd am fost în război cu împăratul vecin.

— Eu sînt, împărate, ginerele d-tale.

— Păi cu ce dovedești?

— Batista asta o cunoști, împărate?

— Păi asta ar cam fi batista care ți-am dat-o eu.

— Asta este, împărate, și eu sînt ăla care te-am scăpat de la moarte.

— Și acum ce e de făcut? zice împăratul.

— Păi uite ce e de făcut! Să ne măsurăm puterile. Dacă ginerii ăștia ai dumitale va avea puterea pe care o am eu, va face ce fac eu să fie ei moștenitorii tronului, dacă nu să plece de unde au venit și rămîn eu împărat în locul d-tale. S-a uitat și el la gineri și ginerii la el și împăratul zice:

— Păi cum să vă măsurăm puterile?

— Uite, eu încălec pe calul meu, și ei să-și dea drumul după mine și să se ție după mine. Dacă m-o întrece rămîn ei, nu m-o întrece, să nu mai aibă nici o pretenție la tron.

— Bine! a zis împăratul!

A ieșit afară, a încălecat pe cal, au încălecat și ei pe caii lor. Al lui era năzdrăvan. Cînd au pornit, al lui vînt! Ai lor, dă-i pe aci, dă-i pe dîncolo, ce să-l mai ajungă. La un timp s-au întors înapoi și au zis:

— Cu omul ăsta nu ne putem măsura, se duse de nu-l mai văzurăm. N-au apucat să isprăvească vorba bine, că a și fost înapoi.

— Ce făcurăți mă cumnați, de ce nu vă ținurăți după mine?

— Păi nici nu te mai văzurăm!

— Și atunci ce e de făcut?

— Păi noi nu mai avem pretenție la tron și rămîi tu moștenitorul tronului.

Și așa a fost. S-a făcut apoi o nuntă mare la care au fost chemați și părinții lui, după care se află că el este fiu de împărat. A fost mare bucurie cînd părinții lui își găsiră fiul și calul năzdrăvan. S-a făcut împărat a două împărății, a trăit în pace și cu cumnații lui și poate că mai trăiesc și azi, dacă n-or fi murit!

Și încălicai o șea și vă spusei povestea așa, și mai încălecai o mătrăgună și vă spusei o mare și gogonată minciună.

POVESTEA LUI PIPĂRUȘ PĂTRU

Trăia odată un bărbat și o femeie și aveau un băiat. După un timp a murit tatăl. După moartea tatălui, femeia s-a măritat și a luat un alt tată la băiat. După ce s-a măritat, omul ăla a vrut să omoare pe băiat ca să scape de el și a zis către femeia lui:

— Femeie, eu nu pot să sufăr copilul tău pe lingă casă și eu am să-l omor.

Femeia fu și ea de părere ca să omoare copilul. Vorbele astea le spuneau noaptea în șoaptă pe cînd dormea copilul. Pe cînd ei vorbeau, el încă nu adormise, după cum crezuseră și auzise tot ce vorbise tatăl său vitreg. După ce adormi a visat că dacă maică-sa îi va da un fir de păr din conciu ei cu ce să-și poată face o pușcă cu care să meargă la vînătoare și numai așa va fi bine de el. Dimineața, cînd s-a sculat, a rugat-o pe mama lui zicînd:

— Măicuță! te rog să fii bună și să-mi dai un fir de păr din conciu matală.

Atunci măicuța sa i l-a dat. El l-a pus la umăr la mîna stîngă și s-a rugat așa:

— Doamne Dumnezeu! fă-mi și mie o pușcă din firuțu ăsta de păr de la măicuța mea. Atunci Dumnezeu i-a făcut pușcă. Dacă i-a făcut pușcă a doua zi a și plecat la vînătoare. În drumul lui i-a ieșit un iepure în cale. Și dacă i-a ieșit iepurele el a spus:

— Stai că te-mpușc! că el nu știa mai mult decît atît.

Atunci iepurele i-a zis:

— Nu mă împușca, Pipăruș, te rog frumos, că am să-ți dau un pui de-al meu, și care-ți va fi de mare folos.

— Bine! a zis băiatul, să mi-l aduci la mine acasă. Dacă nu, cu viață nu mai scapi. A doua zi de dimineață, iepurele i-a adus puiul acasă. El a luat puiul și acesta s-a luat după el ca un cățeluș.

În zilele următoare a plecat iar la vînătoare, lăsînd puiul de iepure acasă. Dacă a plecat la vînătoare, s-a întîlnit cu o vulpe. Cînd văzu vulpea îi zise:

— Stai, vulpe, nu mușca, dacă muști eu te împușc și ai să rămîi fără viață. Vulpea speriată îi răspunse:

— Nu mă împușca, voinice, că am să-ți dau un pui de-al meu, că așa pui frumoși am eu, roșii și vîrगाți, cum n-ai mai văzut sub soare. A doua zi, dis-de-dimineață, vulpea i-a adus puiul, așa cum se învoise. Pînă atunci el nu avea nici un cîine afară decît puiul de iepure și puiul de vulpe care se luau după el cînd pleca la vînătoare.

A doua zi, a plecat din nou la vînătoare, lăsînd acasă cei doi pui care creșteau vîzînd cu ochii. Era bucuros că acum avea un pui de iepure și un pui de vulpe cu care se juca, așa cum se joacă copiii.

Plecînd la vînătoare, în cale se întîlni cu un lup și-i spuse:

— Stăi, lupule, că eu am să te împușc.

Atunci lupul îi zise:

— Te rog nu mă împușca, că am să-ți aduc un pui de-al meu, care o să-ți fie de mare folos și o să crească și el pe lingă puiul de iepure și de vulpe.

Auzise lupul că el avea un iepure și o vulpe.

— Bineee, a zis băiatul, să mi-l aduci la mine-acasă, mîine la crăpatul zorilor.

Și a doua zi lupul îi aduse puiul.

I-a lăsat pe toți trei acasă și a plecat iar la vînătoare și cînd a plecat, s-a întîlnit cu cumătrul urs în cale și îi spune și lui:

— Stai, cumetre urs, dacă nu stai am să te împușc și ai să vezi ce blană frumoasă am să fac maicuții mele din blana ta!

Ursul s-a oprit și i-a zis:

— Te rog, voinice, nu mă împușca, că am să-ți dau un pui de-al meu și o să-ți fie la timpurile grele de mare ajutor. Fără de el cîinii ceilalți ai tăi n-au să poată face mare ispravă.

Zis și făcut, a primit puil de urs și a mers mai departe.

Tatăl său vitreg nu vedea cu ochi buni lighioanele astea care se gudurau pe lângă băiat și-l păzeau, așa că le puse gînd rău să le omoare. Așteptă timpul să plece băiatul la vînătoare, ca să le închidă în coteț și să le puie o piatră mare la ușă, să le facă de petrecanie.

În același timp voia să-l omoare și pe băiat, dar nu știa cum? Își aduse aminte că într-o pădure trăiau niște căpcăuni cu două coarne în cap și la picioare cu copite de cai. Merse la ei și se înțelese cum să omoare pe băiat.

Căpcăunii se învoiră, după ce aflară că vinează băiatul cu ciinii lui.

Tatăl cel vitreg le spuse pe unde și că are un iepure, o vulpe, un lup și un urs care-l apără. Atunci căpcăunii îi spuseră să-i închidă în coteț și să le pună o piatră grea la ușă. Ca de obicei băiatul plecă iar la vînătoare în pădure lăsîndu-și chiar atunci ciinii acasă. Mergînd el prin pădure se întîlni cu căpcăunii. Ei îl văzură și-i ziseră:

— Stai că te mîncăm!

Atunci băiatul le răspunse:

— Lăsați-mă numai un pic să mă urc în copacul ăsta și să-mi cînt un cîntecel să mă audă vîntul, ca să-l audă măicuța mea că este cel din urmă cîntec al meu pe care îl mai cînt. Ei se învoiră și-l lăsară de se urcă în copac și începu să strige către ciinii săi.

Botezase pe iepure și pe vulpe, ușureii vîntului; iar pe lup și urs, greii pămîntului.

Puse mîna la gură și strigă pe aripa vîntului:

Uiu-iu-iu, uiu-iu-iu, na-na,

Ușureii vîntului

Și greii pămîntului!

Săriți de mă scăpați

Căpcăunii să-i mîncăți!

— Dă-te jos acum să te mîncăm, ziseră căpcăunii.

El se desculță de opinci, le aruncă căpcăunilor, iar aceștia le roaseră într-o clipită. Tatăl vitreg închisese ciinii în coteț și le pusese o piatră grea la ușă.

Iepurele care auzi chemarea stăpînului zise:

— I-auziți, că ne strigă stăpînul că e la mare primejdie. Vulpea care era lângă iepure îi lipi o labă peste ureche și zise:

— Taci, urechilă și lasă-mă să dorm că n-ai auzit bine!

După ce căpcăunii, mîncară opincile îi porunciră să se dea jos să-l mănince. Atunci băiatul se dezbracă de haine și le aruncă căpcăunilor, care într-o clipită le făcură fărîmiță și le înghițiră.

El în timpul ăsta strigă din nou!

— Uiu-iu-iu, uiu-iu-iu, na-na!

Ușureii vîntului,

Și greii pămîntului.

Veniți de mă scăpați

Căpcăunii să-i mîncăți.

Atunci auzi și vulpea și zise:

— Ne strigă stăpînul fraților, dar lupul care era lângă vulpe îi trînti o labă, spunînd că îi strică somnul și că n-a auzit bine. După ce căpcăunii mîncară și hainele, ziseră băiatului:

— Dă-te jos să te mîncăm, că nu mai avem răbdare.

Băiatul, nemaiavînd ce să le dea, își tăie o bucată de pulpă de la piciorul drept și le-o aruncă căpcăunilor zicînd:

— Uiu-iu-iu, uiu-iu-iu !

Ușureii vîntului

Și greii pămîntului.

Veniți de mă scăpați

Căpcăunii să-i mîncăți !

Atunci auzi și lupul zicîndu-le:

— Auziți că ne strigă stăpînul, hai la el, dar ursul care era lîngă lup, îi trînti o labă de-l ameteți că nu-l lasă să doarmă. Căpcăunii acum porunciră băiatului:

— Acum dă-te jos să te mîncăm că așa ne fu învoiala.

Băiatul își tăie și pulpa de la piciorul stîng și le-o aruncă căpcăunilor și strigă din nou:

— Uiu-iu-iu, uiu-iu-iu !

Ușureii vîntului

Și greii pămîntului.

Veniți de mă scăpați

Căpcăunii să-i mîncăți !

Atunci auzi ursul, sări din birlog și zise:

— Într-adevăr ne strigă stăpînul. Fuga după mine.

Iepurele nu se lăsă și se repezi în ușă cu capul, dar își jupui pielea din cap și ușa nici nu se mișcă . . . Se aruncă și vulpea și păți și ea la fel. Cînd se repezi lupul, ușa abia se clătină. Acum veni și rîndul ursului și cînd se repezi aruncă și ușa și piatră de nu se mai văzură de-a rostogolul. Apoi o luară la goană spre pădure la stăpînul lor. Cînd ajunseră, căpcăunii se suiau în copac să-l mănînce. Cînd văzură căpcăunii cîinii lui Pipăruș Petru, se prefăcură într-o rădăcină. Pipăruș Pătru zise cîinilor:

— Rodeți rădăcinile astea că sînt căpcăunii care au vrut să mă mănînce. Cîinii roaseră toate rădăcinile, el se dete jos din copac și împreună plecară acasă și-l mîncară și pe tatăl său cel vitreg și răutăcios.

Și de aci înainte Pipăruș Pătru trăi pe țară-n pace, că n-are nima ce-i face.

CERBUL FERMECAT

Avut-a odinioară un bărbat și c-o muiere mulți feciori și fete. Bărbatu era leneș și nu sirbea la țarină ca toată lumea, în schimb, se ducea la vînătoare, cum se duce mița la gaura șocîților și nicicînd nu se plictisește. Omul ăsta de rău ce era, nici carne pe el nu avea. În casă toți îi tremurau de frică. Aduse într-o zi un iepure și-i porunci la muiere să-l frigă. Muierea îl fripse în tîpsie așa cum se cuvine. Dar feciorii erau mulți. Venea unul, venea altul și cereau:

— Mumă, dă-mi și mie carne că mi-e foame ! Și așa, lua unul, lua altul și iepurele se găta. Cînd a văzut că nu mai este carne, ce să facă de frică să n-o omoare bărbatul cel rău și veninos ca un șarpe ? Să-și taie sînul și să-l puie-n oală la fiert.

Veni bărbatul flămînd și fără vinat de la pădure:

— Gata, muiere, mîncarea ?

— Gata !

— Vino să mîncăm !

— Mîncă tu că eu sînt cîsnovită și nu mă simt bine.

El scoase din oală, puse-n blid și mîncă. Deodată i se părû că mîncă carne dulce și-o întrebă pe muiere:

— Da ce carne-i asta?

— Di iepure, îi răspunse femeia !

Dar feciorii mai mici n-au de lucru și-i spun că muma lor de frică și-a tăiat sinii ca să aibă el ce mîncă.

Atunci el zise:

— Așa-i dulce carnea di om?

— Eu nu știu, i-a răspuns muierea. După asta, ce-i mai trăsni prin minte: să se-nvețe la carne de om.

— Muiere, noi avem prea mulți copii. Hai să punem un ficior, să-l arănim, să-l junghiem și să-l mîncăm. Așa ziseră, așa făcură. O luară pe fată și o închiseră într-o cocină și cătară s-o îngrașe. Feciorul mai mic rămînea tot flămînd, se tot ducea pe lingă fereastră la soru-sa de-i cerea mîncare:

— Dă-mi, soro, mîncare că-ți spun de ce ești închisă-n cocină.

— Da, îți dau, spune di ce?

— Pe tine te arănesc ca să te injunghie de Crăciun. Fata cînd auzi se înfioră și se gîndi ce să facă?

— Frățiorule scump, tu ascultă de mine ! Mergi, caută o piatră de ascuțit brice, și un brici, apoi vino mîine dimineată cu ele la mine să-mi deschizi și amîndoi să fugim de aici. Frate-său, o ascultă și așa făcu.

Dis-de-dimineată, pînă nu se sculă tată-su și mumă-sa, cei doi copii fugiră. Părinții, cînd în vărsatul zorilor, văd că nu e fata și nu-i feciorul. Speriat, tatăl, plecă prin vecini întrebînd:

— N-ați văzut ficiorii noștri?

— N-am văzut, au răspuns vecinii.

Merse el mai departe într-un cătun, alergînd după ei cu muierea și cineva le spuse că s-au dus încolo pe drumul de cară, copiii. Atunci alergară după ei într-acolo. Copiii fugeau, da și ei fugeau după copii, pînă se apropiară de urmele lor.

Fata văzînd că o să-i prindă, îl rugă pe frate-su:

— Tu frate, aruncă cheptaru. Și se facură niște rugi mari încluceați. Cînd ajunseră părinții se încurcară și se zgîriară în rugi pînă ce își rupseră cămășile și pielea și-o făcură mii de înțepături, cu răni sîngerate, însă de copii nu se lăsau și totuna după ei, după ei, gata-gata să-i prindă.

Cînd se văzură copiii iar la spatele lor cu părinții turbați de mînie, să-i piardă și să-i omoare, aruncară cutea și se facură în urma lor mici plăci care smîcîiau.

Atunci copiii o luară pe un drum și mai lung și se îndepărtară mult de primejdie. Dar tată-său și mumă-sa după ei, ca ogarul după iepure, cit pe aci iar să-i prindă din urmă. Cînd văzură ei că sînt pe urmele lor, aruncară briciul și se făcură în urma lor niște cuțite cu tășurile-n sus ascuțite de-și tăiară părinții picioarele și căzură leșinați peste cîmpia pe care crescuseră cuțitele ca iarba. Copiii fugiră, fugiră, pînă ce ajunseră într-o pădure și se opriră osteniți lîngă un izvor.

— Eu o să beau apă din izvorul ăsta, zise sora.

— Ba eu am să beau apă dîn urma cerbului.

— Ba să nu bei, că cine bea apă din urma cerbului se preface în cerb și ce mă fac eu fără de tine în pustietatea asta.

— Ba am să beau și ce-o fi, o fi!

Și cum bău, se dădu peste cap și se prefăcu într-un cerb mare cu coarnele cât prăjinile, noduroase și stoloase. Fata când văzu cerbul începu să plîngă și să suspine în zadar.

Întristată și amărită în pădure cu alele sălbatice o porni încotro zări o lumină către un mic cătun de oameni.

Cînd acolo se opri la o ceșmea, înnoptînd aci de frică. Ce să facă să n-o mînce lupii și urșii care mișunau primprejuri, să se suie în plopul de lîngă fîntînă. Tocmai atunci trecea pe acolo feciorul împăratului să-și adape calul. Cum ajunse calul la ceșmea se sperie, iar împăratul nu pricepea pentru ce? Cînd se zăuîtă în vîrfurile plopului, zări o fată frumoasă ca o zîină din povești. Atunci îi porunci:

— Fată, dă-te jos! În schimb fata nu se mișcă de loc și nici nu-i răspundea nimic. Văzînd el atîta nesupunere se duse la palatele sale, puse doi oameni cu baltile ca să taie plopul și pe fată s-o doboare jos. Oamenii tăiară, tăiară, pînă se-nnoptă, căci plopul fiind gros nu pridideau cu tăiatul. Așa plecară ei acasă la împăratul și-i spuseră că mai este de tăiat încă un neac și cade plopul mîine dimineață. Noaptea, se duse cerbul la plop și linse, linse pînă ce se făcu plopul și mai gros, iar tăietura se vindecă ca și cînd nicidecum n-ar fi fost înfiptă securea în trunchiul său. Cînd ajunseră tăietorii și văzură plopul și mai mare iar fata rîzînd de ei în vîrf, se speriară și o luară la fugă să-și piardă urma să nu-i pedepsească împăratul.

Potera însă îi prinsă și iar în dimineața următoare merseră să taie plopul. Tăiară ei, tăiară și seara mai rămase încă un neac și plopul se prăvălea. Rămase ca mîine să mai taie puțin și să-i fie pe plac împăratului. Noaptea veni cerbul din nou, linse tăietura și plopul se vindecă, crescînd și mai mare. Cînd văzură dimineața tăietorii se supărară și-i spuseră împăratului că nu e chip de tăiat plopul, că ce se taie ziua, noaptea se vindecă la loc, cum se vindecă carnea omului, ba și mai gros se face. Asta e o minune și nicidecum altceva, ziseră speriați tăietorii.

Merse de încercă și împăratul, dar fără nici un folos. Ce să facă de aci încolo? Nu mai știa ce. Îi dete-n gînd că babele pe toate le-ncurcă și le descurcă, să se ducă la o vrăjitoare gîrbovită să-l ajute ea dacă voinicii cu puterea lor nu sînt în stare. Baba se învoi să scoboare zîna de fată din plop pentru un mic bacșiș. Luă de acasă podnița pentru copt piine și făcu focul la tulpina plopului. După ce se încintă vatra, frămîntă piinea și o puse pe vatră să se coacă, gata să puie peste ea podnița. Baba cum era de felul ei vicleană, în loc să puie podnița cum se cuvine, o așeză pe dos încît nu acoperea turta de piine. Fata privea de sus din plop și se mira de prostia babii, zicîndu-i:

— Pune, fa muică, țăstul cu gîrdinarul în jos.

— Cum fa, o întrebă baba.

— Pune dealtminteri, nu cu apucătorul pe pită.

— Zău maică nu pricep! Și se prefăcu baba că nu știe să așeze țăstul pe piine.

Fata văzînd-o că este proastă, ca aceea care pune laptele-n oală dar întinge pe dinafară, nu mai avea răbdare s-o învețe, coborî încet jos din vîrfurile plopului și așeză ea podnița peste azimă.

— Aşa, muică, se coace pînea, dar se vede că prostia din născare, lecuire n-are. Baba rîse de bucurie, iar împăratul cu oştirea sa ieşi din pădure, prinse fata şi-i dădu o bacica de bucurie.

— Tu ai să fii soţia mea, să mergi cu mine să facem nuntă împărătească. O luă călare pe calul său alb înaripat şi zbură ca gîndul la palatele de marmură unde-l aşeptau nuntaşii. Şi se făcu o nuntă mare cum numai feţele împărăteşti au ştiut s-o facă.

Cînd veni noaptea cerbul fermecat s-o vadă pe soru-sa în plop, sora ia-o de unde nu-i. O apucă el după urme şi ajunse la poarta împăratului. Se repezi cu coarnele în poarta cea mare şi o rupse. Dimineata, cînd se sculă împăratul, găsi poarta frîntă şi nu ştia de cine. Chemă maistori şi o dreseră la loc. Sara închise poarta şi se culcară. Cerbul veni din nou şi frînse poarta. Dimineata, împăratul iar găsi poarta ruptă. Supărat, porunci să se ungă poarta cu smoală şi să se lipească de poartă răufăcătorii care fărîmă noaptea poarta. Cînd veni cerbul şi lovi cu coarnele în poarta împăratului, i se lipiră de smoală şi rămase cu capul lipit de poartă pînă la revărsatul zorilor. Împăratul, cum se sculă, găsi cerbul cu coarnele lipite de poartă. Îl prinse şi-l înjunghie fără să ştie împărăteasa. Cînd văzu ea cerbul mort, plinse amarnic şi pe zi ce trecea, tînjea şi se ofilea ca o floare. Bucătarii friperă cerbul, iar oasele le aruncară în grădină. Toţi mîncară din carnea cerbului numai împărăteasa nu. Din oasele aruncate crescú un măr mare şi frumos cu merele de aur. Cînd se ducea împărăteasa să culeagă mere, mărul îşi apleca vîrfurile în jos, iar cînd se ducea împăratul îşi înălta crengile şi vîrfurile şi mai sus. Împăratul se supără, chemă lemnarii, îl tăie şi-l arse, iar cenuşa o aruncă în grădină şi din ea răsări un trandafir stolos cu mulţi boboci de toate culorile.

Cînd se ducea împărăteasa în grădină florile se lăsau în jos, iar cînd se ducea împăratul florile se lungeau în sus, iar spinii se întindeau de-l înghimpau.

Împăratul iar se-nvenină de minie, porunci să se taie trandafirul, iar cenuşa să fie aruncată în grădină.

Din cenuşa crescú un calapăr frumos, mare şi stolos. Cînd se ducea la el împărăteasa lăsa florile în jos şi din ele curgeau picături de lacrimi. Fata ştia că sînt picăturile de la fratele ei şi plîngea şi ea sărutînd florile de calapăr. Cînd venea împăratul să-i miroasă florile, calapărul creştea înalt ca un copac şi împăratul n-avea ce-i face. Mirat de asemenea întîmplări, într-o zi, o întrebă pe soţia sa:

— Mereu la tine se lasă-n jos mărul de aur, trandafirul şi calapărul, iar la mine toate se-nalţă. Pe tine toate te iubesc, pe mine toate mă urăsc şi nu pricep pentru ce? Atunci împărăteasa-i răspunse:

— Măria ta, astea nu sînt nici flori, nici meri; sînt sufletul fratelui meu prefăcut în cerbul fermecat, pe care tu l-ai înjunghiat făcînd un mare păcat, de Dumnezeu neiertat.

OF !

A trăit odată un moş care avea nouă copii. Moşul, sărac cum era, s-a trudit şi pe toţi i-a dat la învăţătură, numai cu unul din ei n-a avut ce face. Era tare de cap şi nu era bun nici pentru o ceapă degerată.

Și-a pus în gînd de supărare să scape cumva de el. Să-l ia pe prost de mină și să-l ducă-n lume ca să-i piardă urma.

Ca să nu-l facă de ris cînd s-a ridicat băiețandru și i-a venit de înșurat. A luat traista cu de-ale gurii și-au plecat în lume.

A mers mult moșneagul cu feciorul, pînă ce de osteneală au poposit la o fîntînă să bea apă și să se odihnească.

S-a așezat unchiușul pe jgheab și s-a pus pe oftat de supărare. În timpul ăsta, iată un om necunoscut se ivește în fața lui, întrebîndu-l:

— La ce m-ai chemat, moșule?

— Nu te-am chemat, omule!

— De ce ai oftat?

— Așa oftez eu, de inima rea și necaz că uite am plecat cu tontu ăsta să-i caut căpătuială!

— Bine bine, dar eu am venit fiind chemat pe nume. [Pe mine mă cheamă Of! Unde te duci cu băiețanul ăsta?

— Mă duc în lume să î se piardă urma, că e prost și-i tare de cap și nu poate învăța ca ceilalți opt feciori ce-i mai am.

— Moșule, dă-mi mie copilul ucenic, pe un an de zile și dacă nici la mine nu învață, atunci poți să dai cu el peste gard, că niciodată nu va fi în stare să prindă de căpătină mai mult decît la mine.

— Bine omule, fie voia ta, numai să nu mă înșeli!

— La anul vii pe jgheab, dai de trei ori cu bățu în fîntînă și zici de trei ori Of! Of! Of! Eu am să te aud și îndată ies din fîntînă și-ți aduc copilul teafăr precum mi l-ai dat!

Da moșul a zis: bodeaproste că scăpai de dracu și s-a dus acasă.

Omul i-a luat copilul, l-a legat la ochi și s-a scufundat cu el în fîntînă pînă în fundul pămîntului. De acolo a pornit cu el pe fundul unei ape mari pînă ce a dat de casa dracilor. Cum a sosit, nu l-a lăsat pe băiat nici să răsuflă și l-a pus la învățătură.

Tartorul cel mare îl luă la ispiteală.

— Ce știi, tu măi băiete, pînă acuma.

— Păi știu și eu cutare și cutare trebușoară.

— Lasă, măi flăcău, nu-l învăța tu pe dracu să tragă cu pușca! Că scot eu om din tine de-o să-ți meargă fulgii dacă nu mă ascuți.

Băiatul se întristă, văzînd dinții și ghearele înfiorătoare. Apoi îl duse în țarina diavolilor să-i sădească vie într-o zi și a doua zi s-o și culeagă singur.

Îi puse-n mină tîrnăcop, sapă, greblă, cazma și vița.

Băiatul ieși afară din casa dracilor, se rezimă de un gard și începu să plîngă. Fiica tartorelui iadului îl văzu pe sub sprinceană și cum îi plăcu de mutra lui, se duse la el întrebîndu-l:

— Ce-i cu tine, măi băiete, de ce plîngi?

— Uite, tată-tu l-a păcălit pe tata și m-a adus aici la talpa iadului ca să-i sădesc vie într-o zi și în alta să i-o coc și culeg. Ori eu nu pot să fac nimic! Nici nu mă pricep și nici nu pot! Sus pe pămînt eram vestit în prostie, aici cum o să mă descurc eu cu așa nații de tartori înțelepți?

— Lasă nu te speria că fac eu în locul tău tot. Numai tu să-mi spui cine te ajută. Astăzi mergem și punem via și mîine mergem s-o culegem. Zis și făcut.

A doua zi ia tîrna pe mină și se duse de culege via și-i puse împăratului diavolilor struguri timpurii pe masă.

Se miră diavolul și o-nghiți-n sec.

— Acum să te prefaci în iepure și să te sui în al nouălea vîrf de munte, ehe, sus de tot și să joci în două labe și cît ai bate din palme să fii după mine, altfel te arunc și te fierb în cazanul cu smoală.

— Am să mă duc, stăpîne ! zise el și iar se porni pe plîns.

Fata iar veni la el, chemă duhurile din fundul mărilor care-l prefăcură iepure și pe toate le isprăvi precum i se poruncise. Mai tîrziu l-a pus să se prefacă în cîine și să mănînce lupii din pădurile dracilor. Iar a plîns și iar l-a ajutat fiica împăratului.

Mai la urmă i-a poruncit să se prefacă armăsar și să-i aducă inelul de la capul pămîntului, unde o înecase tartorele iadului pe mă-sa pentru că-l înșelase. Fata iadului iar i-a venit în ajutor, au călătorit împreună și au adus inelul tartorelui. De toate aceste isprăvi s-a mirat dracul, dar n-a avut ce face.

Odată rămîne el singur acasă și dă într-o sobă de două femei spînzurate. Una spînzurată de limbă și alta de picioare.

O întrebă el pe cea spînzurată de picioare :

— De ce v-a spînzurat ?

— Fiindcă am sărit multe garduri și am alergat mult, iar pe ea fiindcă a vorbit mult și multe.

— Și ce-i sînteți voi lui ?

— Muierile lui sîntem amîndouă. Și pe tine are să te spînzure. Uite în sobele de dincolo, toate sînt pline de scăfîrlîi de oameni ! Din ghearele lui nici diavoli din baltă nu scapă, damite tu un pămîntean prost.

— Și ce-ar trebui să fac eu ca să scap ?

— Să-i spui că n-ai învățat nimic și n-ai priceput de la el nimic !

— Așa am să fac ! Le-a slobozit din spînzurători pe drăcoace și s-a făcut că nu știe nimic.

Vine împăratul tartorilor și vrea acum să-l puie la încercare dacă a prins ceva într-un an de învățătură. Și-ncepe așa :

— E-he, băiatule, acum iar să te mai văd cum îmi pui vie și cum o culegi ?

— Nu știu nici s-o pun, nici s-o culeg.

Dracul cum auzi îl luă la bătaie.

— Fă-te iepure !

— Nu mai pot ! Și iar îl luă la bătaie.

— Prefa-te în ciine !

— Nu știu, stăpîne, nu știu ! Din nou îl bătu zdravăn.

— Dacă nu te prefaci în cal, te omor cu bătaia.

— Omoară-mă, dar nu pot ! Îl zvîntă în bătai și fiindcă se împlinise anul, îl apucă de gît și-l dusă la tată-su, pe jghiabul fîntîinii auzind Of ! de trei ori.

Se ținu de vorbă, dîndu-i îndărăt copilul, așa cum l-a luat.

— Moșule, ține-ți odrasla că e neam prost și pune oala-n cap în loc s-o puie la foc. Dă-i cu el în birlogul lupilor să scapi de el că e păcat să faci umbră pămîntului.

Plecară ei spre casă mîhniți, iar tată-su dojenindu-l și înjurîndu-l.

Deodată îi zise el lui tată-su :

— Tată, uite, vezi, se apropie de noi doi vînători. Eu am să mă prefac într-un copoi ștrengar, alb cu pete negre, ei o să ceară să vinzi copoiul, însă tu să le ceri pe mine 500 lei. Zgarda să nu le-o dai nici în ruptul capului. S-apropiără vînătorii și s-au mirat de copoi.

— Vinzi, moșule, copoiul? au întrebat ei.

— Îl vînd, taică!

— Cît ceri pe el?

— 500 lei!

Vînătorii i-au dat pe loc banii și i-au cerut și zgarda.

— Zgarda n-o dau!

— Lasă că-l legăm noi și cu o sfoară!

Moșul a apucat-o înainte, iar vînătorii de zor s-au afundat în pădure după vînat. I-au dat drumul la copoi să prindă iepuri. Iese un iepure, fuge iepurele după ta-su, el aleargă, prinde iepurele și i-l dă lui tată-su, apoi se prefăce iar în băiat așa cum fusese pînă aici.

În drumul lor trebuiau să treacă pe lîngă cetatea de aur a împăratului. Era un oraș mare, bogat și frumos. Atunci el iarăși îi zise lui tătine-su:

— Tată, eu am să mă prefac în armăsar; cînd vom trece prin fața palatului, tu să te sui pe mine, împăratul are să mă vadă și i se va lăsa inima la mine. Să-i ceri 1000 de lei. Nici în ruptul capului să nu-i dai căpăstrul. Ajunseră la marginea orașului. Tată-său îl ținea de frîu, iar împăratul făcea zîmbrii, uitîndu-se la armăsar. Iese afară împăratul și-l întreabă:

— Moșule, de vînzare ți-e armăsarul ăsta frumos?

— Nu este, dar pentru un cumpărător de neam ca dumneata este de vînzare.

— Și cît ceri pe el?

— O mie de lei!

— Numai atît?

— Da, numai atît, însă fără căpăstru!

— Ba dă-mi și căpestrele! zise împăratul!

Un negustor se amestecă prin gloată și zise:

— Negustorul, eu îți dau două mii de lei, dacă mi-l vinzi mie. Dacă împăratul s-a zgîrcit pentru nimic, se tocmi cu geambașul.

— Îți vînd calul pe două mii de lei, dar fără căpăstru.

— Moșule, îți dau încă pe atît, numai să-mi dai și căpestrele. Îți dau 4000 de lei, sînt bani ăștia, nu jucărie!

Moșneagul se lăcomi la bani și vîndu și căpestrele. Cui i-ar fi dat în gînd că geambașul era chiar tartorele iadului, care ieșise pe pămînt să vadă ce face flăcăul cel prost.

Băiatul a simțit numaidecît că dracul este negustorul și la o nebăgare de seamă, se zbicește și căpestrele sar peste gard în curtea împăratului. Să moară dracul de ciudă. Se văita de burtă și de ficați, plînge și oftează, doar i-o da împăratul, căpestrele! Însă nu i le dă de zgîrcit ce era.

În fața palatului din căpestre cresc o floare albă frumoasă, cum nu se mai văzuse pe lume. O văzu împăratul și împărăteasa, o mirosiră și se bucurară.

Geambașul vrea să cumpere floarea cu tot dinadinsul.

— Mărite împărate, îmi vinzi mie floarea asta?

— N-o vînd!

— Dau pe ea zece mii de lei, măria-ta!

Împăratul lacom și el după bani, ca și tatăl băiatului, vinde floarea cea frumoasă diavolului, îi ia banii și vrea să plece.

Cînd să se despartă de geambaș, din floare se rupe o frunză și se lipește pe cizma împăratului. Dracul, care știa ce este cu frunza se repede s-o ia.

Împăratul trage piciorul și din frunză iese o dublă de seminte de mei. Dracul iar cu gura să adune meiul.

El se ascunse într-un bob de mei. Se gîndea: dacă mă înghite diavolul sînt pierdut. Și tocmai atunci, vede cocoșul semințele sprînjite și dintr-o lovitură înghite un bob. El pe loc iese din bobul de mei și se preface în vulpe.

Cocoșul vede vulpea și fuge. Vulpea aleargă, prinde cocoșul și-l mănîncă. Din bobul rămas în cocoș scoate opincile fermecate, se încalță cu ele și pleacă în lume de-l procopsește pe tată-su și pe toți frații, cu învățătura furată de la dracu.

POVESTE DE O MUIERE CU UN OM

Eria un om cu o muieră: avea paispe copii și toți a trăit, a crescut mari și i-a-nsurat pe toți. Omul cu muiera mai avea și paispe nurori și paispe nepoți, așa că toată nora avea cîte un copil. Toți a trăit bine zdraveni. Da după puțină vreme porniră să se îmbolnăvească copiii, care cum să îmbolnăvește din nepoți, moare, așa muriră toți paispe, după ce muriră nepoții porni moartea în nurori, așa că porniră să sărăcească din pomeni pe cum ie obiciaiu. Muriră nurorli toate paispe. Tot îngropă omul cu muiera, așa porni boala în copiii omului și ei muriră toți treișpe, așa că rămasă numai omul cu muiera și un singur copil. Aci pe loc se îmbolnăvește muiera la om și în puține zile muria și ea. Omul ce să facă? Vîndu casa cu măidanul, o îngropă, făcu pomana pe obiciaiu nostru.

Omul lo copilul ce rămasă viu și plecă la odină, drumuînd. Omu, el visează un vis așa: « să ia copilul să să ducă la mormîntu lu Dumnezău, să botează din nou copilul, să-i pună alte nume ». Mergînd omul cu copilul pe drum în pădure să-ntîlnește cu un moș în cale. Moșu întrebă pe om, îi zice: « bună calea, băiete », și întrebă: « und' te duci băiete cu copilul? » Omul spune la moș așa: « mă duc la mormîntul lu Dumnezău să-i schimb numele copilului că așa am visat ».

Moșu spune omului așa: « tu băiete, nu poți să te duci pînă la mormîntu lu Dumnezău că e rău departe, piste ape mari și tu n-ai bani să plătești, sărac, dar dă-mi mie copilul să-l botez eu ». Băiatul spune la moș: « cum să-l dau copilul să-l botez, că ieu nu te cunosc, poate m-oi fi vînduș man și nu-ți dau copilul să-l botez ».

Băiatu luă copilul și plecă iar la drum la mormîntu lu Dumnezău. Mergînd omul cu copilul la drum pînă păduri pustiniacuri, iară să-ntîlnește cu un altu moș în cale și iară moșu îi dă bună ziua la băiat. Băiatu mulțamea moșului și întrebă moșu pe omul: « unde te duci cu copilul? » Omul spusă că: « am avut paispe copii și paispe nurori și paispe nepoți, toți a murit, așa am rămas numai eu și copilul ăsta la o odină drumuînd, da eu visam așa, să mă duc la mormîntu Domnului să schimb numele copilului, barem să trăiască ! ». Moșu spusă omului așa: « băiete, nu poți să te duci la mormîntul Domnului că e mult departe piste mări și tu n-ai bani să plătești că ești sărac, da te rog dă-mi să botez eu copilul ! ».

Mai mergînd pe drum, încă un moș mai întîlni în cale, iar așa spusă, ca și al dintîi moș. A fost Dumnezeu, ama băiatu nu l-a cunoscut, da al de

doi moș a fost Svete Aranghel; băiatul văzu că amîndoi moșii tot o vorbă spun și băiatu odobri, să boteze moșu copilul. « Bine, moșule, aicea în pădure n-avem unde să botezi copilul? ». Moșu spusă la băiat: « aide tu cu copilul cu mine că eu știu colia un sat și mergem să botezi copilul la biserică ». Și tunară în biserică cu copilul, îl botezără pe nume Trăilă, să trăiască. Acuma ieșiră din biserică, băiatul strigă numele, unde eu mă duc cu copilul, că eu aicea pe nima nu cunosc. Moșu spune la fin: « mergem să cat o casă să șezi cu chirie ». Mersără pin sat și găsiră o casă la un bogătaș și nașul vorbi cu bogătașul așa: « dai la finul casa la chirie, să șadă în ea ». Bogatul dete casa la fin fără nici o chirie, pă face bani. După ce s-a mai cunoscut cu lumea finul, porni să lucreze pe bani, la unul și la altul, după vreme mai delungată, iacă vine nașu pi la fin să vadă ce face finul? Finul ie om sărac n-are nici scaun să-l roage pe nașu să șadă; porni finul vorba cu nașul, așa finul să văita la nașul: « nasule, mult sînt ieu sărac dar cum să fac, să mă îmbogățesc că vezi cum sînt nasule! » Spusă finului așa: « lesne fă-te un doctor să lecui lumea ». Finul spune lu nașu așa: « ieu n-am învățat de doctor! » Ama nașu zice: « pornește de te duce pin sate și întreabă de lume bolnavă ca să lecui, tu că ești doctor, să știi cînd oi tuna la omul al bolnav în sobă, ieu sînt acolo, ama pe mine nima nu mă vede, decît pe tine te vede toți ». « Finule, fă așa tunînd în sobă l-al bolnav, dacă mă vezi pe mine la picioarele bolnavului, cere de la omul bolnav bani cît vrei tu, că să scoală. Dacă mă vezi, finule, la capul omului bolnav, nu ceria nimic bani, finule, am venit să-l iau ».

Finul făcu așa cum i-a zis nașul. Umblă ca un doctor multă vreme, multă blagă ridica, să îmbogăți finul și însură băiatul, pe Trăilă.

După cîtăva vreme iacă vine moșul pe la fin să vadă ce face finul? Finul s-a îmbogățit, nu mai e sărac! Vorbînd finul cu nașul, întreabă finul pe nașu: « nasule, te rog spune-mi mie din ce o să-mi fie mie moartea mea! »

« Finule, să cat în cartea mea! »

Moșu scoasă o carte, porni foaie după foaie, și găsi că finul, moartea lui este din ureiche; o să-l doară ureichea! Și întreabă cît mai ieste până atunci? Nașu spusă că mai ieste trii ani. Da în carte scrie trii zile. Nașul plecă, de pe urmă, la o zi noaptea să pomeneste cu o durere finul în ureiche. Văitîndu-să finul și plîngîndu-l finul, să pomeni cu nașul la capul lui.

Finul văzu că nașu șede la capul finului, finul să-ntoarsă cu picioarele unde i-a fost capul, da nașul iar să trasă la cap. Văzînd finul că nașu a venit să-l ia pe finul, văzînd că ie nașul sprimit să-l ia pe finul, finul porni să-l roage pe nașu așa: « mult te rog, nasule, lasă-mă barem trii zile; mult îmi pare rău de averea ce am făcut, s-o văd, da și am veresie la lume c-am lecuit lumea la veresie, să mă duc să adun veresia! ».

Auzînd nașul ruga finului, să mili și-l lăsă trii zile pe finul-su, îi lo durerea din ureiche, rămasă zdravăn finul trii zile. Ce făcu el? În loc să-și adune banii, veresia, din sate, iel să dusă la piață cu mult bani și cumpără ce-a fost mai bun cal în piață și mai gras și mai frumos; după aia, mai să dusă și mai cumpără o sabie mare, frumoasă și pe urmă mearsă de-și cumpără un rînd de țoale turcești. Mai lo și un fes, așa de să îmbracă în țoale turcești, cu fesul roșu în cap și a plecat călare pe calul alb, fugînd iel de-acasă, să nu-l mai găsească nașu.

Finul mergînd iel pe drum, pin păduri, pustiniacuri, să tilnește cu nași-su. În drum nași-su zice: « oco! finule, unde te ducei? » Da finul-su încură calul cît poate, să face că nu-l cunoaște pe nași-su și trece repede pingă nașu măs-

chirit în Țoale turcești. Nu cere să știe că ie nașu ! Văzînd nașu pe fin așa călare pe cal, nașul știe unde să duce finul. Nașul pierde de-acia și să duce mult înaintea lui finu-su și ședz nașu de odină.

Stă odinînd nașul, văzu întru alt loc niște oameni la săpat la un om bogat. Nașu să dusă la bogatu și să rugă de bogatasul sa-i dea trii lucrători să-i facă o groapă ! Bogătașul îi dăte trii lucrători, plecă nașul cu trii lucrători pînă colea în marginea drumului unde vine călătorul pe drum. Nașu spusă la lucrători așa: « faceți aicea groapa, doi metri de lungă, da una de lată, da de adîncă iar de o metră. După ce făcură lucrătorii groapa, nașu mină lucrătorii iar l-al bogat. Da nașu să pitulă colea după un tîrșog stolos. Adăstă să ajungă finu-su călare dindărăt, cînd ajunsă călătoriul aproape de groapă să spaimîntă calu și nu merge neam înainte, sforăie pe nări. Atuncea călătoriul să cubări di pe cal jos. « Ce e groapa asta în marginea drumului de să spăimîntă calu ? », da, iar să gîndește: « baș astă groapă de mine-i gătită » și să dubăra de pe cal jos și sări în groapă, să culcă să moară, da măsură groapa; « baș de mine vine groapa », zise. Șezînd în groapă, văzu călătoriul la capu lui pe nași-su și-i lo sufletu la călător ! Da călătoriul rămasă în groapă !

Atuncea, nașu strigă l-al bogat să sloboadă pe ai trii lucrători să vină să le plătească lucrătorii. Ei veniră și nașu le spusă: « Iote, veni călătoriul pe drum și să spăimîntă calu de groapa-asta, căzu călătoriul jos în groapă și muri, voi trageți pămînt pe el, îngropați-l, luați-i calul, sabia, vindeți-le și împărțiți banii frățește.

GEAMFICHIA ȘI CEI NOUĂ FRAȚI

A fost odată ca niciodată, cînd morții veneau din groapă să-și vadă frații și surorile și umblau pe lume de se speriau și cocoșii la miezul nopții, cînd sufletele lor fugeau în groapă, atît erau de mulți și cocoșii vesteau miezul nopții. Erau mulți pentru că la fiecare casă trăiau mulți frați și surori.

Așa că într-un sat de munte trăiau nouă frați care aveau o singură soră, ce se numea Geamfichia. Ei țineau la sora lor ca la ochii din cap pentru că una singură era la părinți. A crescut ea între frații ei și-i iubea întocmai cum și ei o iubeau ca soră. Nici unul nu se gîdea că-i va veni și timpul de măritat. Într-o zi se pomeniră cu un străin s-o ceară de nevastă. Frații nu se învoiră să-și dea sora din mijlocul lor. Cel mai mic dintre frați, care se numea Dinci Costrici, se gîndi că Geamfichia nu va rămîne multă vreme cu ei și tot va trebui să se mărite, dar nu zise nimic. Cînd veneau alți pețitori, tot la fel frații nu se înțelegeau ca să-și mărite sora.

Azi așa, mîine așa, fata creștea și se făcea tot mai mare și mai frumoasă. Fratele cel mic se tot gîdea cum să facă ca să-și mărite sora.

Într-o zi, el zise către surioara sa:

— Soră dragă, eu am să te mărit departe în Grada Limonia, fără să mai întreb pe frații mei.

Cînd frații lui erau plecați, unii la agri, alții la vinuri la lucru, puse pe Geamfichia pe cal și plecară amîndoi în Grada Limonia unde o lăsă pe soru-sa la o casă mare, unde trăia un flăcău chipeș și voinic nevoie mare, dar care se omora după Geamfichia fiindcă și ea era chipeșă și frumoasă.

Frații cînd se întoarseră acasă, aflară de fapta lui Dinci Costrici. Meraseră și spuseră mamei lor care stătea bolnavă în pat, că Geamfichia a plecat cu Dinci Costrici s-o mărite departe. Mama se supără așa de tare că zise:

— Să dea Dumnezeu să intre virla în casa mea și să uscă tot. Dumnezeu auzi blestemul mamei și trimise virla. Muriră cei nouă frați, iar mumă-sa rămase singură în cășile vechili. Dinci Costrici, cînd muri, ceru voie de la Dumnezeu ca după trei ani să-l lase să viască și să se întoarcă pe pămînt să vadă pe soru-sa. După ce trecură cei trei ani, Dinci Costrici fese năsălie și-o prefacu în cal.

El învie, se sui pe cal și se duse peste nouă munți la soru-sa în Grada Limonia. Cînd se apropie din picioare prau se-a-aridica și din nor rouă cădea și Geamfichia Pitimia la horuri danțul trăgea.

Cînd vede rouă peste lume, începură lumea să fugă la adăpost iar ea zise:

— Stați, nu fugiți, că s-au apropiat zilele cînd frați-meu trebuie să vină să mă vadă. Nu isprăvi bine vorba, cînd și fratele ei sosi și ea-i spuse:

— Bine că veniși frate după trei ani la cășile mele să le vezi.

Fratele atunci îi răspunse:

— Soră dragă, să mă ierți că nu pot veni la cășile tale, că eu tare mult mă îngurisc că mama suflet trage. Soru-sa plînsese că nu poate veni la cășile ei, dar el îi spuse:

— Geamfichia, vii colea pe calul meu și cît mai curînd să plecăm ca să apucăm pe mama cu suflet. Ea încălecă pe cal și chimisira!

Cînd sosiră la un munte, se auzi cum cînta o pasăre care zicea:

— Doamne, ce nu am mai văzut, văzui mortul ghiu la poartă.

Dinci Costrici, care știa limba păsărilor, se făcu că nici nu aude, dar soru-sa îl întreabă:

— Frate, ce spune puiul de pasăre?

— Ia ce spune; ce nu am văzut-văzui mortu-ghiu la poartă — și zise mai departe. Puiul ca puiul, cîntă cîntecele lui, noi să ne grăbim să vedem pe mama cu suflet. Mai meraseră ce mai meraseră și trecură și de alt munte și fratele începu să miroase a mort. Atunci fata-l întreabă:

— Frate! De ce mirosești a pămînt?

Dinci Costrici îi răspunse:

— Soră dragă, eu cînd te-am dat pe tine, fără știrea fraților, a intrat o ceartă între noi și ne-am apucat să ne facem nouă case și tot eu am făcut lut și de aceea mirosește corpul meu a pămînt. Tot mergînd ei au ajuns la agrile lor și cînd fata le văzu pîrloază, întreabă:

— Frate dragă, de ce toate agrile noastre so pîrlează?

Atunci Dinci Costrici îi răspunse:

— Cînd te-am dat fără voia fraților mei a intrat cearta între noi și pînă am făcut cele nouă case, pămîntul a rămas nelucrat.

Cînd ajunseră la vinurile, fata iar întreabă:

— Frate dragă, de ce vinurile noastre so pîrlează și ale vecinilor so sorbite și el răspunse:

— Soră dragă, eu cînd te-am dat pe tine fără să întreb frații a intrat cearta între noi și case făceam. Am lăsat atunci agrili și vinurile la o parte.

După ce ajunseră în graduri, fratele îi zise:

— Soră, să te desfăci de pe cal și să te duci la vechile porți de la casa noastră să te lase în casă că eu rămîn aici. Ieri cînd mă jucam cu fîrtații mi-am pierdut dăvitu și vreau să-l aflui.

Fata plecă, iar ficiorul intră-n mormînt și calul se prefacu în năsalie. Fata se duse la poarta de la vechili-case și strigă:

— Mamă, mamă, deschide, deschide!

— Dar mama zise:

— Vîrla! du-te de la casa mea că-mi muriși nouă ficiori, nouă nurori și nouă nepoți și începu să plîngă.

— Mamă, mamă, nu e vîrla, ci sînt eu Geamfichia.

— Pitimia din nouă frati mai mică?

— Da...

Mama, auzind glasul fiicei sale, se duse și deschise și cum se îmbrățișară pentru totdeauna, muriră îmbrățișate, împlinindu-se blestemul mamei.

POVESTEA ȚIGANULUI

A fost odată un țigan care avea atîția copii cîte găuri sînt pe un ciur și cu unul mai mult, dar nici o fată n-a fost între ei.

Și-a zis așa țiganul la nevastă-sa:

— Dragă nevastă, nouă nu ne mai trebuie copii. Primul copil care o să-l avem acum o să-l dăm la pădure să fie copilul pădurii.

Și cum a născut nevastă-sa, a născut o fetiță, așa de frumoasă a fost că cică, cînd venea răsăritul dimineața stătea soarele un ceas pe loc și să mira, ce frumoasă e fata țiganului.

Și într-o noapte, s-a pomenit țiganul că cineva îi bate la ușă.

— Cine-i, intră!

Zice dinafară:

— Nu vrem să intram, numai îți mai amintești, că atunci cînd va fi nevastă-ta grea ai zis că ultimul copil o să-l dai să fie al pădurii.

— O Doamne, Dumnezeu, nu știu ce e la pădurea mea! Cum o să dau eu fetița mea, da cum o să-ți dau pe singura mea fetiță, dacă vrei poți lua 5—6 copii? Da a zis cineva de la ușă:

— Nu ne trebuie alți copii, ne trebuie fetița aia! Dacă nu ne dai fetița asta, am să iau viața de la toți copiii tăi și viața ta.

— Doamne Dumnezeu, nu știu cine este, da eu am să duc fata la pădure acolo unde am spus.

A luat fata și a dus-o la marginea pădurii, a lăsat-o acolo și a plecat.

A venit Sf. Maică a pădurii și s-a dus în cer cu ea. Și fata cînd a fost de zece zile, a fost așa de mare cît alta de zece ani. Cînd a fost de 14 ani, ea știa să spele, să îngrijească, să gătească și i-a spus Sf. Maică la fată că poate merge în 99 de odăi, da la a suta să nu intre, că dacă intră în a suta, atunci îi dă drumul jos pe pămînt de unde a venit. Ea a făcut ce i-a zis Sf. Maică. Și într-un timp a zis ea:

Oare ce o să fie în a suta cameră, ce o avea Sf. Maică acolo ca să nu intru în ea?

Și s-a hotărît să intre în a suta cameră. A mers și a deschis ușa. Cînd a intrat înăuntru a văzut că Sf. Dumnezeu stă la o masă și scrie, a dat înapoi și a închis ușa și a plecat. A venit Sf. Maică acasă și-i spuse:

— Vezi, maică fetiță, ai intrat în odaia a suta, acum te dezbrac și te duci pe pământ.

Și ea cînd s-a coborît pe pământ goală, a fost o șireadă de fîn și s-o ascuns în șireadă de fîn și ea a stat acolo și în timpul ăsta a venit un fiu de împărat la vînătoare și că el a avut plan să se însoare cu o fată a altui împărat în săptămîna viitoare și voia să vîneze ceva animale pentru nuntă, să aibă carne proaspătă. Și copoiul lui a dat de un miros în fîn și a lătrat. A început să sape ca s-o scoată pe fată afară.

Și ea a strigat:

— Dacă e om cu suflet pe aici, să ia copoiul, să nu mă mînințe, că și eu sînt o fată cu suflet. Și atunci a răspuns fiul de împărat:

— Cine e acolo? Că dacă o fi femeie tînără și să nu fie de vîrsta mea, o iau ca sora mea, dacă e în vîrstă o iau ca mamă, dacă e și mai în vîrstă o iau ca bunică, iar dacă-i o fată de vîrsta mea, o iau de nevastă, că și eu sînt un fiu de împărat. Și oricine să fie să iasă afară din fîn.

— Aș ieși, numai mi-e rușine să ies că sînt în pielea goală. Dă-mi ceva haine ca să mă acopăr că atunci am să ies.

Împăratul i-a împins paltul în fîn la ea.

Și a luat paltul pe ea și a ieșit afară din fîn și a văzut-o fiul de împărat, n-a mai putut-o privi, parcă răsărea soarele din obrazul ei. Și a luat-o și s-a dus acasă cu ea. Și-a pus-o într-o cameră singură, s-a dus la croitorii lor au făcut haine frumoase, apoi s-a dus la tatăl său la împărat și i-a spus:

— Tată! eu am găsit ceva ce au-ți poți tu închipui. Eu nu am să mă însor cu fata logodită, ci cu fata găsită de mine.

— Să văd și eu ce ai găsit? Arată-mi și mie!

Au mers și au dus-o în cameră la tată-su. Cînd a intrat în cameră la împărat era întuneric și fata așa de frumoasă era că s-a luminat camera. Cînd a văzut-o tată-su s-a bucurat și a zis să facă nunta cu asta și s-au cununat amîndoi.

După 2—3 săptămîni moare împărăteasa și împăratul: Au rămas ei doi tineri și crăiasa gravidă și el în fiecare săptămînă se ducea la vînătoare.

În vecinătatea lui stătea o moașă. El a fost la vînătoare, da moașa a observat că împărăteasa trebuie să nască. Și s-a dus la ea.

— Fată! tu n-ai avut copii, da tu ai să te urci la pod și de acolo îți va cade copilul și eu ți-l voi arăta.

S-a urcat sus și-a născut doi copii. Cum i-a prins pe copii, ea s-a dus și i-a îngropat în gunoiul de la grajd și o cățea avînd trei căței mici, i-a luat i-a pus în coș și i-a dus în casă. Pe ea a dat-o jos. Cînd s-a coborît a arătat împărătesei că are trei căței. Ea a plîns, da n-avea ce să facă. Moașa îi spune împăratului că nevasta lui are trei căței. Atunci împărăteasa spune cum s-a urcat la pod, cum a născut și împăratul a întreat-o:

— Spune, ce nație, ce femeie ești, că tu nu știi cum trebuie să naști?

— Eu nu pot să-ți spun, de unde sînt că Sf. Maica pădurii mi-a spus că rămîn oarbă și schioapă. Și totuși a povestit ea cum a ajuns pe pământ și din ce cauză.

Și cînd ea a povestit că ea a intrat în camera a o sută, a rămas oarbă, mută, surdă și fără mîini și fără picioare.

Atunci a luat-o moașa, a pus-o într-un cearceaf și a dus-o la o baltă fără fund și-a aruncat-o acolo. Și s-a însurat împăratul cu fata moașii, căci avea ea o fată și voia s-o mărite cu împăratul.

După un an au crescut doi brazi din cei doi copii, în locul unde au fost îngropați, că ajungeau cu vârful la cer.

Mama lor, din fundul apei, Sf. Maica a dus-o tot la ea în cer. Și după un timp a dat fiecare din cer ei câte un lucru; luni i-a dat o cloșcă cu pui de aur, marți i-a dat o furcă cu fus de aur, joi i-a dat puterea înapoi ce a avut-o, vineri i-a dat picioarele, mâinile și ochii-napoi și vedea, sîmbătă i-a dat părul de aur și Sf. Duminică a intrat în camera ei. Și Sf. Maria a dus-o la loc în fundul apei și i-a dat acolo un scaun de aur ca să stea pe el. Și a fost învoită ca să meargă la ușa bărbatului ei ca să-i cînte și să-i spună unde-i sînt copiii ei îngropați. În cele trei nopți ea trebui să cînte la bărbatul ei la ușă. Și ea în a treia zi s-a dus în fața porții cu toate darurile și a început pe scaun să toarcă. Și nevasta împăratului, fata moașei a văzut-o pe geam ce femeie frumoasă toarce în fața porții și are o cloșcă cu pui de aur. Și ea spune:

— Du-te, mamă, cumpără-mi mie furca aia de tors. Iasă afară moașa cînd a văzut-o a recunoscut-o cine-i și s-a dus înapoi și i-a spus cine-i femeia aceea.

— Du-te și cumpără-mi mie furca aia de aur.

S-a dus moașa și a întrebat cît cere pe furca de tors. A spus către moașă:

— Uite, nu-mi trebuie nici un ban, numai deseară să mă lase să cînt cîntec la ginerele d-tale împăratul. I-a dat furca de aur și i-a spus că o lasă să cînte la ușă.

Decuseară a început cîntecul, însă moașa bătrînă a pus în vinul lui morfină ca să doarmă și el să nu înțeleagă ce cînta ea. A cîntat ea despre copiii ei și despre îngroparea lor și că n-a avut ea trei căței, ci doi copii, care sînt cei doi brazi crescuți pînă-n cer. N-a auzit bărbatul nici un cîntec în noaptea aia. A doua noapte ia moașa cloșca cu puii de aur și iar a cîntat și a doua noapte, iar a băgat la ginere în vin morfină și a adormit. Și nici atunci n-a auzit nimic. Da împăratul ăsta a avut un bătrîn care îngrijea gîstele la pășune și a auzit cînd a zis către bărbatul ei că mai am o noapte de cîntat și dacă nu mă vei auzi, copiii tăi vor rămîne tot așa lemn și eu am să rămîn în fundul apei. Și bătrînul a auzit și mîine zi cînd a venit de la vinătoare împăratul, a venit la grajd și i-a spus cele auzite, cum două nopți a cîntat femeia aceea și el a băut morfina, da cei doi brazi sînt copiii dumitale! Deseară iar o să cînte și iar o să-ți dea vin cu morfină, da dumneata să nu bei. Atunci a spus împăratul:

— Eu mă duc în casă, îmi iau o haină plină cu cenușă și cînd s-a pune mîncarea la masă, mă scutur și dumneata să te faci supărat să răstorni tot și vinul și apoi o să aducă alt vin tot cu morfină și iar să te faci supărat pe mine și să te duci să te culci în camera ta și peste puțin o să sosească nevastă-ta și iar o să cînte:

Frumosul lumii

Mîna de fier!

A fost un împărat și împăratul s-a însurat fiind de 24 ani și n-a avut copii pînă la 48 ani și tot socotea cum se face că pînă acuma nu a avut copii cine să-l moștenească? Adică n-a avut copii la 48 ani, că pînă aci nu găsea medic s-o facă pe soția lui să nască.

Da în vis el a văzut că va avea un copil ce se va numi Frumosul Lumii, care va avea luna în ceafa și răsăritul în frunte. La miezul nopții s-a trezit din somn și cu mare bucurie i-a povestit la nevastă-sa visul. După un timp nevasta lui a rămas gravidă și la timp s-a născut un copil de 9 kg. greutate. Într-adevăr

că a avut luna în ceafa și răsăritul în frunte, a fost chiar Frumosul Lumii așa de frumos era. Când a avut o zi, era mare cît alții de doi ani. Scria și citea la timp de zece zile fără ca să umble la școală. Și la un timp tatăl lui umbla cu suita la vînătoare. Și tatăl lui la vînătoare întinde masa la prînz, a stat sub un copac, sub care stătuse și unchiul lui pe vremuri și copoiul lui de vînătoare s-a apropiat de împărat. A dat porția lui de mîncare și ciinele s-a dus după copac, și de-acolo s-a întins o mînă de fier și a luat porția de mîncare de la ciine. S-a întors ciinele la împărat și a cerut din nou mîncare că-i e foame și zice împăratul către oamenii lui mai bătrîni:

— Ce s-a întîmplat cu ciinele ăsta ca a doua oară să mai vină să ceară încă o porție de mîncare. Și spun sfetnicii:

— Împărate, să nu vă fie de mirare că azi a alergat ciinele foarte mult. Atunci i-a mai dat. Și iar așa s-a făcut cum a spus, și a venit nevasta. A început cîntecul. Cum i-a luat moașa copiii, cum i-a îngropat în gunoi, că ei sînt cei doi brazi și dacă nu o va scăpa din greutatea asta să fie el bătut de Dumnezeu, să ajungi și tu ca noi în fundul lacului, iar copiii tăi vor rămîne toți de lemn, așa cum sînt prefăcuți acum în brad.

El atunci a auzit și a deschis ușa și în momentul acela copiii au ieșit vîi din gunoi. El cînd a văzut pe copiii lui și nevasta lui s-a mirat nespus. O povestit și copiii și nevastă-sa și pe copii și le-a cerut cum s-o pedepsească pe soacră.

Pe cea tînără nu ne supărăm, n-a fost pe același loc, numai pe cea bătrînă s-o legi la coada unui armăsar, să urce călare și să pornească unde va cădea un drob de pecină, acolo se va face un izlaz cu pășune și unde o să cadă un strop de singe se va face un pîriu, unde va cădea un drob de os se va face un deal mare. Și el a legat-o de coada calului și s-a întîmplat așa cum a spus ea, iar ei au trăit mai departe fericiți.

COPILUL NĂSCUT CU CARTEA-N MÎNĂ

A fost odată o pereche de oameni care n-aveau copii. Se rugau la culcare și la deșteptare să le dea Dumnezeu un copil, că sînt bătrîni și n-au un stîlp la bătrînețe. Azi s-au rugat, mîine s-au rugat, pînă ce Dumnezeu le-a dat un copil. Cînd să se nască feciorul, s-a născut cu cartea-n mînă.

Părinții căutau să-i ia cartea din mînă, să i-o puie sub căpătîi, dar în zadar, el nici mort nu lăsa cartea din mînă, nici ziua și nici noaptea. Se puseră a treia zi ursitorile. Mumă-sa cu grija în spinare n-a închis ochii toată noaptea, să audă ursitorile cînd coboară din cer, ce noroc dau copilului !

Veniră ele pe vatra focului și-l ursară ca la opt ani să-l fure un duh necurat și părinții să rămîie cu inima friptă. Copilul, cum începu să vorbească, începu să citească și cine era bolnav, îi citea din carte și îndată se înzdrăvea, de i se duse vestea în lume că este un mare vraci. Cînd mai erau trei zile pînă să împlinească opt ani, mumă-sa dă de veste la toată suflarea din sat, să vie tot natu să se roage pentru scăparea copilului de la necuratul. S-au adunat cu mic cu mare în minăstire, sătenii și se rugau să le scape vrăjitorul care știe tot ce e pe lume !

Copilul sta în biserică și citea, iar lumea asculta. Deodată, se umplu ca din senin minăstirea de șobolani, care începură să sară, să muște oamenii și

muierile. Copilul sta în mijloc și citea neluînd în seamă șobolanii. Măi ce să fie cu asta ! Se gîndeau oamenii, fără să se urnească din loc. Veni a doua seară. Copilul rămase tot în mijlocul sătenilor, citînd. Deodată se umplu mînăstirea de lilieci ! Liliecii săreau pe lume și o mușcau, doar-doar, va fugi speriată din mînăstire. Dar oamenii răbdau orice și de copilul cu cartea-n mînă nu se depărtau. A treia sară se împlinea opt ani. Acum e acum, își zicea tot nату în gînd și fiecare se aștepta la cine știe ce alte îndurări și întîmplări. Cum se înseră, se cutremură pămîntul. Din cer începură să cadă trăsnete și fulgere care doborau și ardeau copacii. Lumea s-a speriat, dar de copilul minune nu s-au depărtat. A venit atunci, pe neașteptate, un popă, care era duhul necurat, a luat copilul în subsioară și s-a făcut cu el nevăzut. După ce a zburat cu copilul, s-a luminat cerul și s-au aprins făcliile în mănăstire. Dar cînd se uită lumea, copilul se făcuse nevăzut și nimeni nu știa cum ! Îl căutară în zadar peste tot, dar copilul nicăieri ! Măi, ce minune o fi și asta, se miră lumea întristată. Părinții rămaseră la ușa mănăstirii plîngînd și oîtînd zile în șir doar doar, va mai veni copilul îndărăt. Dar copilul nu mai venea.

Duhul cel rău cum a zburat cu copilul, a încercat să-i ia cartea cea fermecată din mînă, dar copilul nu s-a lăsat.

Luptîndu-se ei printre nori, îi scăpă necuratului copilul și căzu pe o claie de paie, într-o arie. Văzînd că nu s-a vătămat, a luat cartea și a plecat la întîmplare în lume, încotro a văzut cu ochii. Merse el zile și nopți prin pustii și din ce mergea da numai de oase albe spălate de ape și arse de soare. Din ce mergea, oasele se îndesau iar casele din oase erau dărîmate. Vede într-o noapte numai o casă nedărîmată cu o lumină la o fereastră și cu un gard din capete de oameni. Ajunse la poartă, își luă inima-n dinți și bătu. Deschise ușa un moșneag cu barba pină la călcîie, care mai rămăsese pe lume de la potopul cel mare.

— Ce cauți aici, măi băiete, între oasele astea ?

— Iată, m-a adus moșule și pe mine soarta pe-aici.

Moșul l-a poftit în casă, iar copilul i-a povestit cum a fost furat de necuratul. Apoi moșneagul i-a povestit zile și nopți, altele.

— Aici a fost un oraș mare și mindru ca soarele. Împăratul avea o vrăjitoare care îi făcea toate voile, fiindcă era frumoasă. Totdeauna i-a făcut pe plac și numai odată nu i-a făcut și ea l-a blestemat să dea potopul și cutremurul peste el și os peste os să nu rămîie, așa cum vezi că este. N-a scăpat vietate pe pămînt ! Numai fata împăratului cea cu părul de aur a scăpat că era prea frumoasă și i-a fost milă vrăjitoarei de ea.

— Unde e fata ? A întrebat copilul.

— Este aici în casa mea.

— Lasă-mă s-o văd !

— E păcat de tine s-o vezi și să mori.

— Măcar s-o văd odată și pot să mor !

— E păcat de frumusețea și tinerețea ta ; pleacă de aici de vrei să mai trăiești, i-a zis cu rugăminte fata.

— Nu plec, măcar să mor pe loc, a zis copilul.

— Te mai rog odată, pleacă-n lume dacă vrei să te las cu zile.

— Nu plec și de moarte nu mă tem.

Fata însă n-a avut ce-i face, că el toată noaptea a citit din cartea cea fermecată. În zori, ce să vezi ? Se adunară oasele, înviaseră oamenii, de dinainte și de după potop și orasele se ridicaseră la loc ! S-a adunat pe lingă casa moș-

neagului dis-de-dimineață o mulțime strigînd și lăudînd fapta copilului cu cartea în mină.

— El să fie împăratul, el să fie împăratul ! Că el ne-a dat lumină și viață. După doi ani i s-a făcut dor copilului de mamă și de tată. Îl rodea dorul și nu putea sta locului. Atunci fata cea frumoasă, fiica împăratului, văzîndu-l mohorit și atît de dorit de părinți i-a zis:

— Du-te în sat la părinții tăi, dar să vii îndărăt. Să-i aduci și pe ei aici ! Iar dacă nu vor să vină, să te uiți prin inelul ăsta și să le faci palate înalte și luminate cum n-au mai fost alte. Să-i lași stăpîni peste ele și tu să vii să nu m-apuie dorul de tine. Cum i-a zis prințesa aste vorbe, el dus a fost. A mers cît a mers, un an, doi, pînă ce a dat de urmele satului. Cînd l-au văzut părinții îmbrăcat împărat, s-au speriat.

Le-a povestit pătaniile și i-a rugat să vie cu el să fie fericiți și toată viața, pai să nu ridice de jos. Tot îi roagă el pe părinți să plece împreună la împărăteasa să-și petreacă bătrînețele acolo, dar părinții în ruptul capului nu vreau și nu vreau. Ce era să facă acum ? Să rămîie cu părinții, îi părea rău de împărăteasă ! Să plece la împărăteasă, i se rupea inima după mama și tata ! Dar într-o zi, se hotări să plece așa precum s-a înțeles cu împărăteasa. A luat inelul cel fermecat, s-a uitat odată spre soare prin cercul lui și deodată s-au făcut palate împărătești numai din aur și argint. Apoi a zis către bătrînii săi părinți:

— Astea sînt palatele voastre, să le stăpîniți și să se mire lumea și țara ce a fost în stare să vă facă fiul vostru.

— Ba, taică, zise tată-său să rămîi cu noi, să ne bulguim și noi de tine. Destul am plîns și am oftat de cînd te-a furat necuratul și te-ai pierdut în lumea albă. Dar în zadar, părinții nu-l puteau îndupleca să rămîie. Își pregăti calul cel alb să-și ia zborul și să plece unde-l chema dorul.

Pe cînd se pregătea el să plece, un boier îl văzu și se miră de palatele ridicate pentru ai săi părinți. Îl rugă în genunchi să intre în palatele sale să-i vadă bogățiile și mai la urmă să se ospăteze împărătește.

Băiatul n-avu încotro, se duse în casa boierului. Aci fu poftit la o masă numai cu bunătați și purcei fripți. Ca să-i fure inelul îi puse în vin afion și-l adormi, de puteai tăia lemnele pe el. I-a scos inelul din dești și pe brațe l-au dus slugile la părinții săi. Cînd s-a pomenit a doua zi, era în bordeiul tatălui, căci palatele se pierduseră. Boierul s-a bucurat că numai el are palate, iar inelul fermecat l-a pus bine. Rămase băiatul supărat în pragul bordeiului gîndindu-se la prințesa lui. Ea s-a uitat prin alt inel și l-a văzut cum stă mîhnit, iar inelul fermecat în chesaua boierului. Stînd supărat numai cu cîțiva galbeni în pungă, se pomeneste cu doi arapi negri buzați, care i-au adus alt inel de la împărăteasă.

Suflă odată în inel, se uită prin el și iar răsar ca din senin palate mîndre împărătești numai din aur și argint. Iese lumea la răscuri, se miră și vine iar boierul, să se mire și el. Îl văd argații, sar pe el, îi iau inelul fermecat, îl burdușesc bine, frîngîndu-i oasele. Își luă după aceea rămas bun și dus a fost. Pe drum poposește lingă un izvor să se odihnească, trage la o umbră, priponește calul și adoarme. Arapii se duseseră de mult să-i spuie împărățiței că-i vine împăratul.

În acest timp, boierul pitiș, pitiș, pînă ce-i fură a doua oară inelul din dești. Cînd se pomeni din somn, inelul fermecat nicăieri ! Măi, cine să-mi fure inelul fermecat ? Se gîndea el și nu știa că tot boierul cel viclean era cel care-i purta simbetele. Împărăteasa iar privește prin alt inel fermecat și-l vede supărat. Trimise din nou doi arapi, care-l prind pe boier, îi dau o bătaie bună și-i iau inelul.

Băiatul încălecă și zboară spre țara unde era soția lui împărăteasă. Mergînd el așa zile, săptămîni și luni de zile, iată că se-ntîlnește cu doi lăutari, care-i grăiră:

— Împărate luminate, facă-ți domnu multă parte, de mertic, de sănătate ! De trei ani de cînd drumuiți s-a abătut un împărat rău vecin, peste împărăția voastră și peste trei zile vrea să facă nuntă să vă ia împărățița cu sila, să-i fie mireasă. Ne-a robît pe toți cu armata lui și sîntem la grea încercare.

Cînd auzi una ca asta se supără și mai rău, dădu pîteni calului și ajunse cu lăutari cu tot. Porniră lăutarii să cînte ca la nuntă. Împărăteasa lui mergea spre minăstire plîngînd, lingă împăratul cel străin și îngîmfat. El cum îi vede coboară de pe cal, scoate sabia și-i taie capul împăratului străin. Mulțimea se bucură și de data asta făcu el nuntă mare ca-n povești de se duse vestea peste mări și țări.

Și trăiesc și azi în pace,
Că n-au împărații ce-i face !

BROASCA — ROASCA

A fost odată, ca niciodată, pe cînd mergeau cîinii cu colaci în coadă, curgea laptele gîrlă, iar lupii dormeau cu mieii la tîrlă.

Cică a fost un om sărac, ce-și închidea poarta cu paru și gardu cu malu. Avea omul trei ficiori, frumoși ca trei bujori, dar de săraci ce erau nici o fată din sat nu-i lua în seamă, așa că le trecu vremea băieților, iar tatăl nu le purta nici o grijă.

Într-o zi, cel mare, pe nume Dinu Făt-Frumos și-a luat inima-n dinți și i-a zis:

— Tată, poate tu m-ai blăstămat, ori ursoaica m-a ursat de-am rămas eu neînsurat ?

S-a intristat bătrînul auzind înfruntarea și i-a răspuns:

— Măi Dumitre Făt-Frumos, care-n lume n-a mai fost. Taica nu v-a blăstămat, nici ursoaica n-a ursat, cînd oi zice peliniță să pui mîna pe poliță trei sulii, taică, să luați cu ele în cer să dați. Unde sulița-o fugi Mireasă-acolo veți găsi !

Se urcară cei trei frați pe un munte, întinseră arcurile, sloboziră săgețile-n văzduh și porniră-n căutare. Fratele mijlociu și cel mic găsiră sulițele într-un sat apropiat, facură nuntă și se căpătuiră, însă Dumitru Făt-Frumos, nu-și găsea nicăieri sulița. Își luă rămas bun di la tată, di la frați, di la cumnate și plecă la drum, în lume să-și cate sulița ! Mergea pe roșu-mboiestrînd, tot de suliță-ntrebînd. Însă pe cine-ntreba, nici vorbă să-i dea de urma suliții. Merse el mai departe spre soare răsare și se-ntîlni cu un moșneag cu barbă albă, de mătura pămîntul.

— Bună calea moșule !

— Mulțam tale, nepotule ! ce mergi pe roșu plîngînd, din ochi negri lăcrimînd ?

— De trei ani și jumătate, povîrnii pe astă parte cat sulița picată, n-o s-o aflu niciodată !

Moșu îi răspunse că i-a văzut acum un an sulița într-o dimineață în coadele mărilor, în răsăritul soarelui; la cea salcă cocoțată ce stă cu burta pe apă, sta sulița pe o piatră!

Se întristă el auzind că sulița i-a căzut pe o piatră și că asta e usrita lui, trebuind să facă nuntă cu o piatră.

— Oi sărac de maică-mea, piatra este scrisa mea! zise el.

După ani și ani, ajunsă la sala culcată cu burta pe apă. Când colo pe salcă, o broască verde ca iarba, cu solzii de aur strălucitori, îi sări drept pe opincă și-i zise: oac, oac, oac! cu tine-o să mă-mpac!

El de supărare puse piciorul pe ea, gata s-o strivească. Ea începu să chirăie și toate broaștele mării săriră pe el. Dacă văzu că n-are noroc pe lume, sări pe cal și fugi unde-o da Dumnezeu, numai să scape de ea. Ajunse la o fin-tină, adăpă calul și se culcă la umbră să se hodinească de atita drumuială. După ce se trezi mare-i fu mirarea și supărarea, văzînd broasca urită și boboșată lingă el. Începu iar să se vaite și să plîngă:

— Oi sărac de maică-mea, broasca este soața mea; cum să merg în sat cu tine, să fiu eu de rîs pe lume!

Că tu ești o boboșată, de picioare-ncrăcănătă, iară eu sînt Făt-Frumos, care-n lume n-a mai fost.

Mergea calul-mboiestrînd, iară broasca țopăind și după ei, pînă ce le sări în obor. Cînd îl văzu tată-său că vine din coadele mărilor împreună cu o boboșată, urită și-ncrăcănătă luă securea și-l dudăi de acasă pe Dumitru Făt-Frumos. Se lăsă noaptea și Dumitru veni pe furiș în grajd de se culcă în ieslea calului. Broasca îl văzu supărat și-ndurerat, dar nu se lăsa de el. Se apropie, corconi odată s-o audă din fundul pămîntului mumă-sa Salomia și aceasta îndată se făcu la picioarele ei. Atunci Boasca-Roasca începu să se jeluiască la stăpîna pămîntului, zicîndu-i:

— Pîn' se varsă zorili, tu să-mi faci conacili, cu argint le poleiești, ele-n soare să lucească, Făt-Frumos să mă poștească!

Adună muma ei, toată suflarea apelor și zidi conace, palate, ce nu s-au mai pomenit pe lume. Apoi luă cheia fermecată, și-i deschise cojile rămînînd o crăiasă frumoasă, sub soare mai aleasă. Cînd se vărsară zorile, Dumitru Făt-Frumos, se pomeni într-un palat strălucitor ca soarele și cu o zîna frumoasă și zîmbitoare lingă el.

— Cine ești tu zîna zinelor, frumoasa frumoaselor; că eu am fost sortit deunăzi, să am o broască urită să-mi fie ursită?

— Eu sînt Broasca-Roasca, aceea rîioasă, boboșată și-ncrăcănătă de care fugeai de rușine! De acum n-ai să mai fugi, că trebuie să ne pregătim de nuntă. Se pregătiră și făcură o nuntă pe sub soare mai frumoasă și mai aleasă de ajunse vestea și la urechile împăratului.

Pe cînd le era lumea mai dragă, se pomeniră cu lăncieri și împăratul, să-l tragă la socoteală și la ispîteală:

— Măi Dumitre Făt-Frumos, care-n lume n-a mai fost! Să-mi faci palate frumoasă; ale mele mai aleasă! Și-n față de palate, stele de pe cer picate! Cu șir de pruni înfluriți ca argintu poleiți. Să orbească soarele. Să-l lase picioarele!

Dumitru cum auzi porunca începu să plîngă și să suspine, așteptînd ca a doua zi, să i se taie capul de către călăii împăratului. Cine poate isprăvi pe lume asemenea minuni, se gîdea el. L-a prins Broasca-Roasca suspinînd și l-a întrebat ce are pe suflet, ori nu-i mai place de ea și vrea să-și ia lumea-n cap?

— Taci Dumitre Făt-Frumos care-n lume n-a mai fost, cît trăiește muma mea, de nimic nu te grijea!

Îl așteptă pe Făt Frumos pînă ce adurmi iar în cumpăna nopții, luă inelul adus de la talpa apelor, privi odată pînă el, văzu tot ce se zbate pe sub pămînt și-i făcu semn lui mumă-sa Salomia să-i vină în ajutor că se află la mare strimtoare. Veni mumă-sa pe pămînt și-i isprăvi tot ce-i poruncise împăratul. Împăratul cînd zări palatele poleite, cu pruni înfloriți, rămase înmărmurit. De răutate tot nu se lăsă și-i porunci să-i aducă Țoalele lui taică-su cu care s-a cununat și din lume a plecat! He, he, dar taică-su de cînd putrezise! Ce era să mai facă acum! Își da sama că i se cere să facă lucruri peste putințele omenești numai să-l omoare și să-i ia pe cea pe care i-o dăruise soarta. Începu să ofteze și să se întristeze. Îl văzu Broasca-Roasca și din nou îl întrebă ce alte necazuri îl pasc să-l scape de ele.

Cînd auzi ea, îi rîse:

— Haa, haa, ha! ce mai cere și-mpăratul; i-nfig eu în cojoc acul!

Cum se apropie de cumpăna nopții, iar se uită pînă inelul fermecat să vadă pe mumă-sa Salomia. Acolo toate lighioanele pămîntului mișună și cată de lucru să facă minuni. Mumă-sa cum o văzu, sări sus pe fața pămîntului să afle porunca. În vărsatul de zori, Dumitru Făt-Frumos, se ducea în traistă cu Țoalele de la nunta tatălui împăratului, să i le dea împăratului Barbă-Roșie. Cînd îl văzu împăratul că și pe asta a isprăvit-o cum se cuvine, turbă de mînie, dar n-avu încotro și ascunzîndu-și mînia zise:

— Măi Dumitre Făt-Frumos, care-n lume n-a mai fost, îți dau toată-mpărăția, în schimb, tu să-mi dai soția!

— Împărate luminate, să ai noroc de sănătate și mai puține păcate. Eu nu schimb broșchița mea, pe toată-mpărăția ta. Ca nu-ți șade cu ea bine. E buboasă, e rîioasă și la ochi e fioroasă. Dar dacă ți s-a lăsat inima la ea, am să mă învoiesc, numai dacă te-nsori cu ea și la nuntă porți hainele cu care s-a dus pe lumea ailaltă, răposatul tată-împărat.

Se învoiră și se porniră ca la orice nuntă mare, forfotelile, rînduielile și chemările de nuntași, cu trîmbițe și tobe.

Dar cum se îmbracă împăratul în Țoalele purtate de tată-său pe cealaltă lume, se aprinse palatul și arse împăratul de viu.

Așa rămase în palatele strălucitoare Dumitru Făt-Frumos și Broasca-Roasca și ajunse împărat, piste lume-adevărat; trăia cu broșchița-n pace, că n-au dușmanii ce-i face!

FIICA FLORILOR

Trăit odată o fată săracă, fără mumă și fără tată. Fata era frumoasă cu părul de aur și fața mîndră ca soarele. Pe unde pășea, pe-acolo creștea iarba și înfloreau bujorii și trandafirii. O chema lumea pe locurile sterpe numai ca să crească în urma ei florile. Și tot ce rămînea în urma ei era numai miros și flori cît vezi cu ochii.

Se mira lumea și se bucura de puterea pe care o are fata asta frumoasă să crească pe urmele ei floricele și ochșele și să moară dănații după ele.

A trecut cîcă odată pe acolo împăratul și a văzut-o cu ulcioarele la fîntînă; cum a zărit-o, i-a căzut fata la inimă, că nu mai avea stare la culcare și nici poftă de mîncare.

Încăleca armăsarul alb și drept la fîntîna aceea se opri, așteptînd să vie la apă fata cea frumoasă, Fata florilor, cum o poreclea el. Cum ajunsese fata cu ulcioarele, el nici una, nici alta, îi zicea de-a dreptul:

— Fetîfo, știi că-mi ești dragă și vreau să-mi fii mireasă!

— Vai de mine și de mine, cum se poate una ca asta? Eu sînt o fată săracă și sînt singură pe lume numai cu mine și cu Dumnezeu!

— Chiar de aia îmi place de tine și vreau să ne cununăm; să se mire lumea și țara de frumusețea și bunătatea ta.

Îi făcu împăratul rochii frumoase din fir de aur și mătăasă, papuci din lînrărie poleiți cu argint și o împodobi cu pietre scumpe.

Sosi împăratul cu nuntașii să-și ia mireasa și pe unde mergea ea creșteau bujori și trandafiri. Călea era lungă și se văzură deodată în neguri, de-ți dădeai cu deștele-n oichi. Deodată, s-aprînsă pe cer un luceafăr și le lumină calea pînă la palatele de cleștar ale împăratului.

După ce s-a isprăvit nunta, a trimis-o împăratul într-o zi să se plimbe cu mătușă-sa și verișoară-sa. Vizitiul le-a dus undeva într-o pădure frumoasă cu cerbi și căprioare, cu licurici și păsări cîntătoare.

Au intrat mai adînc în pădure, pînă ce s-au ademenit după fragi și ciuburi de păsărei, apoi bunica lor a zis:

— Dă-i și lui verișoara ta să încerce rochia ta de mireasă. Să vedem cum o să-i stea!

— Se poate vară-mea, să nu-ți dau ție rochia mea de mireasă? Poftim! Și i-a dat rochia.

Atunci bunica și verișoara a pus mîna pe ea, i-a scos ochii, au legat-o și aruncat-o într-o groapă plină cu urzici. Țipa biata împărăteasă, dar ce folos, cine să-i vie în ajutor? A rămas acolo în glodul broaștelor multă vreme, chîrîind și olicăind.

Cînd se întoarse vizitiul, împăratul văzu că pe unde trecea trăsura cu verișoara ei ce sîmăneau ca două floricele, iarba se pălea și trandafirii se ofileau.

— Măi, ce să fie asta, își zise împăratul. Nu este lucru curat!

În vremea asta în groapă se zbătea de moarte împărăteasa adevărată.

Pe la un timp trece într-acolo o babă cu o tîrnă pe mină să culeagă bureți și ciuperci. Aude-n vîlcea în jos chirăit.

— Cine ești, fa, acolo? Dacă ești fată, fată să-mi fii toată viața, iar de-i fi fecior, să-mi fii fecior toată viața.

Fata și de-ar spune ceva nu poate de leșin și de groaza ce o apucase. Stă și numai suspină.

Baba coboară pe frînghie de mătăasă jos la împărăteasă și cînd aci vede o fată frumoasă între bujori și trandafiri, plină de noroi și cu sînge pe față și-ncolo, toată-n pielea goală!

Scoate baba fata din prăpastie și umple tîrna cu trandafiri. Însă împărăteasa nu mai vede nimic! O ia baba de mină și o duce la o pasăre măiastră zicîndu-i să zboare și să-i aducă în cioc apă fermecată din fîntînile cerului, că este o împărăteasă mîndră orbită de o bunică și o verișoară. Că dacă se va duce îi va înverzi ciongarul și iar va căpăta frunze ca altădată.

Își luă vînt pasărea măiastră și se duse la poalele cerului unde erau fîntînile cu apa fermecată. Aduse apa, picură în fiecare vedere și deodată iar se

făcu ziua pentru împărăteasă ! Dar cînd se văzu în pielea goală, iar începu să plîngă.

Atunci baba îi zise:

— Lasă, maică, nu te mai olicăi și dolicăi, vezi cum plîng păsările și se apleacă florile de mila ta ? Am să te duc eu la izvoarele neîncepute și am să te fac frumoasă.

Ajunse acolo, o spală și din florile de trandafiri și bujori îi făcu cît ai bate din palme, o rochie mîndră să-ți dai sufletul pentru ea.

Apoi se duseră la casa din pădure a mătușii. Cum intră fata, în casă crescuseră numai iarbă și flori.

După aceea a trimis-o pe babă să vîndă flori împăratului și să strige:

— Trandafiri pe ochi, trandafiri pe ochi !

Împăratul i-a cumpărat florile și s-a dus la un rîu să se spele pe ochi cu trandafirii ca să-i meargă bine și cum s-a spălat pe față i-a căzut și lui și împărătesii ochii în apă.

Mătușa a luat ochii, i-a legat în basma și s-a dus la fata cea frumoasă din pădure. A-nceput împăratul să se vaite și mare tristețe s-a abătut peste toată împărăția.

Fata Florilor l-ar lăsa orb pe împărat, dar n-o rabdă inima și să duce cu baba la fîntîna cu apă moartă și fîntîna cu apă vie. Iau un troc cu apă moartă și altul cu apă vie. O învață pe babă să bată la poarta împăratului și să se prefacă în vrăjitoare. Mătușa ia apa moartă și apa vie și drept la împăratul se oprește.

— Ce vrei dumneata ? zise împăratul cel orb, mîhnit pînă la măduva oaselor.

— Am auzit că te vaiți de lipsă de vedere, eu am leacuri și vreau să-ți pun ochii la loc.

Îl spală cu apa moartă, îi puse ochii la loc în scăfîrlia capului, apoi îi spală cu apa vie și-i veni vederea.

O rugă să-i dea vederea și împărătesei. Și cînd să o spele cu apa vie căzu trocul jos și se sparse, așa că rămase împărăteasa mai departe, plîngînd și chirăind.

— Ce-mi ceri, doftoroaie, pentru marea bunătate, a întrebato împăratul.

— Nu-ți cer nimic, decît calul cel bubos din grajd ce trage să moară de slab. Și mă rămășesc cu măriia-ta că într-o săptămînă ți-l aduc gras ca un pepene.

Împăratul îi dădu mirtoaga cu care făcuse vitejii în războaie și nu-i veni să creadă în spusele mătușii. Luă baba calul de dirlogi și încet, încet, ajunse la casa ei pitulată în pădure ! Cum l-a băgat în obor, a ieșit Fata Florilor și a-nceput să cînte de răsuna văile. Creștea iarba și răsăreau florile pe unde pășea această făptură omenească.

Calul cum auza glasul ei, minca pînă se umfla ca foalele și într-o stămină de zile se făcu frumos, gras și tînăr. Apoi se duce la împărat și-i zice să vie să-și ia armăsarul că-i doboară gardurile.

— Cum se poate, mătușe, glumești ! Mai dăunăzi îl țineam în proptele și acum te vaiți că mă dă de belele ? !

— Așa este, măriia-ta, cal ca al dumitale nu se află pe fața pămîntului. Pun capul la rămășag că nu-l poți prinde de dirlogi.

— Hai să vedem.

Încăleacă pe niște cai vineți și se opriă în pădure la casa singuratică. Calul fugea prin obor și nici un oștean nu se încumeta să se apropie, pe toți îi lovea cu copitele sau îi mânca cu dinții.

Atunci mătușa a strigat să vie Fata Florilor să-l prindă. A coborît fata cea frumoasă și i-a dat calul. El îndată a recunoscut-o că este soția lui. I-a căzut în genunchi și i-a cerut iertare luînd-o din nou la palat.

— Nu face nimic, dar soției tale ticăloase trebuie să-i dăm vederea și măcar o povață.

— Eu zic s-o ucidem !

— Eu zic nu, a zis Fata Florilor.

Au încălecat toți pe cai și s-au oprit la palatele poleite cu aur, strălucitoare ca soarele.

— E, verișoară, vino să-ți pun ochii la loc și să vezi din nou lumina lui Dumnezeu ! Tu mi-ai luat și ochii și bărbatul. Eu îți dau în schimb și ochi și bărbat, căci așa se cuvine să fim oameni pe pămînt și nu fiare ! I-a spălat ochii cu apă moartă, apoi cu apă vie și i-a venit vederea.

— Acum vezi, verișoară bună ?

— Văd și te rog iartă-mă ! Sînt o păcătoasă !

— Iertată să fii de la mine și de la Dumnezeu, dar nu știu dacă te va ierta împăratul, care este așa de bun !

Uite se ofiliră florile, se uscară copacii, grînele și seacă izvoarele, de cînd tu ajungeși prin farădelegi împărăteasă,

Și acum o povață: nu fă rău altuia, că ție ți-l faci ! Să înveți ca lucrurile rele să le scrii pe valul apei ce curge la vale și să le uiți fără să te gîndești la răzbunare, iar facerile de bine să le scrii pe piatră să învețe lumea să facă bine.

Atunci în casa împăratului iar răsări soarele și în cuprinsul împărăției sale din nou crescură florile, înverziră copacii, se porniră izvoarele să curgă și păsările să cînte.

Ferice de împăratul care își alege o asemenea nevastă :

CELE TREI ROADE DE AUR

A fost un băiat orfan, necăjit și pe deasupra lepros. Într-o zi, a luat ulciorul și s-a dus la apă. Aude un glas din adîncul fîntîinii nedeslușit. Așează urechea pe fîntînă și ascultă iar. Cineva de jos din fund strigă:

— Pînă ce nu te vei duce în țara fermecată să iei cele trei roade de aur, n-ai să te vindeci de lepră. Cum auzi, parcă cineva-l înălță-n sus de bucurie. Încinsă sabia, luă sacul de merinde și calul și se duse-n lume. Ca să ajungă în țara fermecată, a trecut peste trei prăpăstii, peste trei văi cu zîne, care omoară călătorii și-i prefac în stană de piatră. El a trecut peste trei ape mari la mijlocul nopții cînd apele dormeau și a ajuns la grădina cu poamele de aur. Aci zînele păzeau pomii, care ziua înfloreau și noaptea se coceau. A pîndit pe cînd era cumpăna nopții, cînd toate apele și sufletele de pe lume tac, a furat trei mere de aur, le-a pus în sîn și a plecat. Trece peste toate apele, munții și văile teafăr. Ajunge la o fîntînă să adape calul. N-are răbdare și vrea să vadă cum arată merele de aur.

Cînd scoate mărul, din el sare jos o zîină frumoasă ca soarele de pe cer și strigă:

— Apă, apă, apă că mor. Cum strigă a treia oară căzu jos și muri. El se întristă, o îngroapă și pleacă mai departe.

Ajunse iar la fântină. Iar descălecă, adăpă calul și din nou scoase un măr să-l vadă. Din nou, din măr sări jos o zină frumoasă cu părul lung de aur și începu să strige:

— Apă, apă, apă că mor. El n-apucă să-i dea apă că zina căzu jos și își dete sufletul. Plînse el după zină, dar ce era să facă, o îngropă lingă fântină și merse înainte. Ajunse din nou la o fântină. Adăpă calul, apoi îl priponi în apropiere. Ar vrea să se uite și la cel de-al treilea măr de aur, dar se teme să nu pătească ca mai înainte. Luă apă-n gură și stropi mărul din sân. Așa se gîndi el că este bine și așa a și fost. Cum a stropit mărul, din el a răsărit o zină frumoasă, parcă ar fi fost picată din soare. Zina rămase cu el și-i spuse să se spele pe față cu apa din acea fântină, că este apă din țara fermecată. Cum se spală căpătă o piele frumoasă albă ca laptele și pieri lepra. Merg ei împreună pînă ce ajung aproape de satul lui. Ea îi dete pungi cu aur ca să-și cumpere trăsuri și cai și să vie cu argații s-o ia de la fântina din marginea satului. Băiatul își ia calul, își cumpără palate, cai, trăsuri și argați și se întoarce la zină. Cînd acolo, zina murise și-n locul ei îl aștepta o țigancă. Ce se întîmplase? Pe cînd zina se urcase într-un pom deasupra fîntîinii, vine o tină ră țigancă cu ulciorul să ia apă. Vede în oglinda apei un chip frumos de fată cu părul de aur, mai frumoasă decît lumina soarelui. Țiganca pînă aci nu mai văzuse oglinda și credea că ea este atît de frumoasă. Lăsa ulciorul la fîntîină și alergă la mamă-sa spunîndu-i ce odraslă frumoasă are, încît se va putea mărita după fiu de împărat. Mamă-sa, o vrăjitoare care făcea măghii își dete cu părerea ce este și fugi cu sufletul la gură la fîntîină. Cînd pe o creangă de copac se odihnea o zină cu părul de aur.

— Ce stai cocoțată ca o găină în vîrf de copac, fetițo? zise țiganca.

— Aștept pe mirele meu să vie să mă ia! îi răspunse zina. Țiganca auzind că este vorba de o procopseală, doborî zina, o omorî și o aruncă prin buruieni. În locul zîinii se cocoță pe creangă fata țigăncii. Cînd veni mirele cu tobe și lăutari să-și ia mireasa și s-o ducă la palatele cumpărate, nu este zina. Sus pe creanga copacului era o țigancă urîtă.

— Tu ești mireasa mea zina? îi zise băiatul mirat.

— Da, eu sînt! Uite ce păr frumos de aur am, atîrnă pe spinare. Și se uită în oglinda apei din jghiabul fîntîinii. Cînd se văzu neagră și cănită pe fața de pacerneală neagră își pierdu firea și căzu grămadă peste pietre de își dădu sufletul.

De din vale auzi glasul zinei, care înviase pentru că un arici îi adusese iarba fiarelor și i-o pusese peste rană.

Băiatul, cum o văzu, o sărută de bucurie, se duse cu fata la-mărat să-i cunune și făcu o nuntă mare și mîndră, cum se făcea odinioară în povești.

MERELE DE AUR

A fost odată un om care avea trei feciori, frumoși și toți voinici. Singura lor avere era un măr care rodea poame de aur. În fiecare noapte cît au fost copiii mititei, mărul era păzit de tată. După ce crescură mari copiii, le veni

rîndul lor, mai ales că tatăl îmbătrînise și cineva îi fura în ultima vreme merele de aur.

Pomul acesta era fermecat. Nici împărații nu aveau noroc de așa ceva. El dimineața înflorește, la prînz lega, la chîndie se cocea și noaptea se culegea.

Își adună tatăl feciorii într-o zi și le zise:

— Ei, taică, vedeți bine că eu am îmbătrînit, mai văd ca prin ciur, așa că o blestemată de fiară în fiecare noapte îmi fură merele de aur și eu nu sînt în stare, nici s-o văd nici s-o prind. A venit rîndul vostru să vă-ncercați puterile și cine va pune mîna pe gîdina aia, al lui va fi pomul cu merele de aur.

— O prindem, o prindem! răspunseră într-un glas toți feciorii și îndată ce veni seara începură pînda.

Mai întîi fu la rînd feciorul cel mai mare. El își luă sîcuiul cu nuci, brînză și pine, își ascuți cuțitul, pregăti un ciomag și se așeză sub măr la pîndă. Da noaptea era pe atunci mai mare decît acum.

Stătu el cît stătu și pe la mijlocul nopții îl apucară niște fiori, pe urmă un somn îl doborî la pămînt și adormi. Cînd se deșteptă din somn, ia merele de unde nu-s.

Plecă el trist la tată-su și-i povesti din fir în păr întîmplarea, plîngînd de necaz că fiara sălbatică le-a furat merele de aur.

Veni în sara următoare rîndul celui mijlocăș. Pregăti și el merinde ca și nene-su mai mare, luă ciomagul și cuțitul și o porni la treabă.

El fiind mai isteț decît primul, tot timpul da ocol pomului de aur ca să nu-l doboare somnul. Ocoli el cît ocoli, dar pe la mijlocul nopții, cînd pe pămînt coboară și se plimbă toate duhurile necurate, adormi sleit de oboseală sub pomul de aur! Cînd se crăpă de ziuă ia merele de unde nu-s!

Și lui îi furase gîdina cea sălbatică merele de aur.

În zadar plîns el de ciudă că l-a furat somnul, că tată-su îi zise cu mîhnire mare în suflet:

— Ei, taică, cît am mai fost eu cu ochi buni și braț sănătos, fiara sălbatică n-a cutezat să se apropie de pomul cu merele de aur. Dar acum de cînd vă păziți voi averea pe toate le fură, fiindcă voi nu sînteți buni de nimica.

— Tată, să-ncerc și eu! zise cel mai mic și dacă nu voi putea nici eu dovedi, înseamnă că așa ne-a fost nouă soarta, să nu mai vedem merele de aur!

Feciorul cel mic își luă merinde și ciomagul, iar în loc de cuțit ceru de la tatăl său sabia. Ascuți el bine sabia și scoase din pămînt un mărăcin de înălțimea lui pe care-l înfipse bine în pămînt. Se așeză cu barba deasupra mărăcinului și cum cucăia puțin da cu barba-n mărăcini și sărea în sus, pînă ajunsă la mijloc de noapte, cu fiorii de moarte!

Atunci somnul îl apăsă la pămînt ca o piatră de moară, însă mărăcinele îl făcea să tresară de fiecare dată, ținînd strînsă sabia-n mînă.

Deodată auzi un vuiet, un foșnet și la lumina lunii văzu apropiindu-se un balaur cu nouă capete. Cum venea el scotea limbile roșii vîrsînd pară de foc la dreapta și la stînga, apoi se apropie de pomul cu merele de aur și încercă să fure merele.

Feciorul cel mic trase cu sabia și-i tăie pe nesimțite trei capete. Balaurul nici nu simți căderea capetelor crezînd că și acest fecior doarme ca și ceilalți doi. Ridică cele șase capete să culeagă merele de aur iar feciorul cel mic, se repezi și trase cu sabia doborînd încă trei capete.

Balaurul se-nfurie și cînd cu capetele, cînd cu coada, căuta a-l lovi pe voinic. Dar voinicul se dădu după tulpina mărului de aur și cînd îl izbi încă

o dată cu sete îi taie și celelalte trei capete; gadina rămânind moartă pe loc. El adună cele nouă capete și aleargă în revărsat de ziuă să-i vestească împlinirea lui tată-su.

Cînd îl văzu tatăl său alergînd îi grăi:

— Ei, taicule, ce facuși?

— Am omorît balaurul cu nouă capete, uite-le și i le arăta.

— Și merele de aur sînt în pom?

— Sînt, tată, nici un măr n-a putut fiara să fure, că sabia mea i-a dovedit puterea.

Merse tatăl să vadă isprava și cînd văzu pomul încărcat cu merele de aur, zimbi de bucurie, iar fiara fu încărcată în cară și dusă la pădure unde fu aruncată în foc să-i piară urma și neamul și să se sature de sînge.

Apoi bătrînul, simțînd că i se apropie sfîrșitul își adună feciorii zicîndu-le:

— Iacă simt că muma voastră mă cheamă să mă odihnesc lîngă dînsa. N-am nici o avere să vă las în afară de pomul cu merele de aur. Ți-l las ție, moștenire, deși ești cel mai mic, fiică cu mintea și brațul tău ai dovedit că poți apăra cu cinste averea strămoșilor noștri. S-o stăpînești sănătos!

Apoi bătrînul închise ochii și-și dete duhul, iar feciorul cel mai înțelept și viteaz stăpînește și azi pomul cu merele de aur.

UN OCHI RÎDE, ALTUL PLÎNGE

A fost odată un împărat care avea trei copii voinici și frumoși. Împăratul se purta aspru cu ei și nicicînd n-au cutezat să intre în odaia lui. Copiii au luat seama la ochii tatălui și tare s-au mirat văzînd că unul rîde și altul plînge. Mult timp s-au sfătuit ei cum să afle taina asta, dar n-au izbutit.

Atunci cel mai mare își luă inima-n dinți și intră în odaia cea mare a împăratului. Feciorul cum pași pragul îi zise tatălui:

— Sărut miinile, tată-mpărate!

— Ce cați în odaia mea? De cînd ești n-ai îndrăznit să intri și acum cum de ai îndrăznit?

— Tată, iartă-mă, am venit să te-ntreb, de ce la dumneata un ochi rîde și altul plînge, îi răspunse băiatul cel mai mare.

Atunci împăratul, supărat, luă un cuțit de pe masă și aruncă după el fără a-l nemeri. Băiatul, de speriat, nici nu le-a spus celorlalți ce a zis împăratul și le-a zis doar atîta:

— Duceți-vă și voi să vedeți și să auziți.

S-a hotărît cel mijlocas să încerce și el să afle taina ce le rodea inimile și-i ținea ca pe ghimpi. A deschis ușa de aur și a zis:

— Sărut miinile, slăvite tată-mpărate!

— Da ce cați de dimineața la mine, că de cînd ești n-ai cutezat a-mi pași pragul iar acum te văd plin de-ndrăzneală. Ia spune ce este?

— Tată, am venit să te rugăm să ne spui și nouă, de ce la dumneata un ochi rîde, iar altul plînge?

— Afurisitule! și luînd un cuțit îl aruncă în copil că fu cît pe-aci să i se-nfigă-n inimă dacă nu se da la o parte. A fugit și el speriat fără să povestească.

tească fraților pățania, zicându-i celui mic să meargă și el să-și vadă visul cu ochii.

Cînd a intrat altă dată cel mic, s-a închinat aplecîndu-se pînă la pămînt în fața împăratului, zicându-i:

— Sărut mîinile marelui împărat și tată.

— Ce cați, băiete, la mine fără voia mea, că de cînd te-ai născut, nu ți-au călcat picioarele pe la mine și acum te-ncumetași să-mi calci porincile ! Luă un cuțit și ca și la ceilalți îl aruncă cu minie să-l străpungă pe fecior. Cuțitul s-a înfipt într-o blană pe care o avea ușa. Copilul, supărat, a luat cuțitul și l-a aruncat înapoi înfigîndu-se în masa împăratului.

Împăratul a rămas mirat de curajul feciorului și mulțămît că are un fecior îndrăzneț, îi zise:

— Bravo, băiete, se vede că ai sînge de împărat în tine, ești tînăr, frumos și viteaz, pot să-mi pun nădejdea în tine !

Acum îți voi povesti și pentru ce un ochi rîde și altul plînge ! Și-ncepu a-i spune: Vezi tu pomul acela din mijlocul grădinii palatului ?

— Văd !

— Acest pom noaptea înflorește, noaptea se coc poamele de aur. La mijlocul nopții înflorește, iar la cocoși se coc merele de aur și tot atunci cineva vine și-mi fură roadele și de aceea plîng că nu găsesc omul care să prindă hoțul.

Un ochi rîde pentru că pomul face flori și roade, iar celălalt plînge fiindcă pier pînă la ziuă poamele. În zadar am păzit nopți de-a rîndul să prind zînele care mă fură în fiecare noapte că m-am lăsat păgubaș. Nu le-am putut nici vedea, nici prinde.

Acuma este rîndul vostru să vă-ncercați norocul și cine va prinde hoțul, va moșteni tronul împărăției.

Zis și făcut, feciorii se rînduiră să păzească pomul, începînd cu cel mai mare. Se îmbrăcară acesta în toale de zale și arme grele și păzi toată noaptea, văzu pomul cum înflorește, dar după mijlocul nopții adormi, iar zînele coborîră nestingherite, umplură coșulețele cu fructele de aur și se-nălțară spre ceri.

A doua seară îi veni rîndul celui mijlocăș. Văzu și el cum înflorește pomul, dar ca prin minune adormi dus și nici nu văzu cine-i furase merele.

A treia seară veni rîndul celui mai mic. El își luă sabia, se așeză sub pom și de jur împrejur pusă mărăcini. La mijlocul nopții văzu cum înflorește pomul, cum leagă și apoi cum se coc poamele. Cînd dădură poamele în pirg, el adormi din picioare, dar cînd căzu jos se înțepă de mărăcini și se ridică. Atunci, deodată auzi un filfiit de aripi și din cer se coborî îmbrăcată în rochie de aur strălucitoare ca soarele o zîină, cu un coș pe mină, care-i zise:

— Ioane, Ioane, mai bine să te fi bătut Dumnezeu să fi murit cînd te-a născut, cînd ajunseși tu să mă prinzi și să-ți fiu soție.

Tatăl tău, toată viața m-a urmărit sub acest pom să mă prindă, dar n-a putut și de aceea un ochi îi plînge, iar altul îi rîde. Iată, mîncă din aceste mere ca să nu mai mori niciodată și să trăiești cu mine cît o veșnicie. Băiatul mîncă un măr și-i veniră puteri nevăzute de parcă era gata să zboare spre soare și stele.

După ce se crăpă de ziuă, merse cu zîna cea măiastră la palatul tatălui său, ducîndu-i un coș cu mere de aur. I-a dat un măr bătrînului să mînce și îndată ce a mîncat i-a surîs și ochiul ce plîngea, apoi a început a întineri

bătrînul. Mult s-a bucurat împăratul că fiul cel mic este isteț și a pus mîna pe zîna cea frumoasă ca să-i fie mireasă.

Și se pregătiră de nuntă. Nunta fu mare și vestită încît s-adunară aci toți împărații de pe pămînt. Toți erau mulțămîți, numai mireasa zîna cerului nu era în toate voile. Nu-i plăcea felul cum se fac nunțile aici pe pămînt. De aceea îi și zise ginerelei:

Soțioare, tu știi că eu nu sînt din lumea asta. Eu sînt învățată să trăiesc nu cu pămînteni, ci cu alte ființe. De aceea, eu acum îmi iau zborul spre stele. Tu să nu mă cauți în alt loc decît în spatele soarelui unde dogoarea nu este mare și se poate trăi. După ce mă voi da de trei ori peste cap și voi prinde ărpîi, tu să rupi o pană din arpia mea, iar cînd vei dori să zbori cătră mine, s-o arunci spre pămînt și vei prinde ărpîi și putere de a zbura.

POVESTEA CU POARCA

Niște oameni aveau o poarcă și ei găsiră un bordei cu paie; poarca face zece purcei, unul era mai frumos. Purceii s-au făcut de vînzare, de tăiat. A venit vremea și la al zecelea purcel și el a vorbit:

— Tată, pe mine nu mă tăia!

Și nu l-a tăiat, da el crește și să face frumos, de drag să te uiți la el și într-o zi i-a spus:

— Tată să te duci împețit la fetița împăratului și să-i ceri fata de soție.

— Cum o să-i cer eu fata?

— Zici așa, tată, că nu te taie și s-a dus! Ajuns acolo s-a ploconit și a zis:

— Am venit împețit pentru băiatul meu porcul.

— Bine, da cum ai îndrăznit?

— I-am spus că ai să-mi tai capul, da ce să fac?

Atunci împăratul a zis că e ceva la mijloc și a zis:

— Să vii cu băiatul la mine, cu porcul. Și a venit cu porcul, a intrat porcul, da porcul era frumos de minune!

— Iote, împărate luminată, ăsta este porcul meu.

— Cum mă, tu vorbești? Mai întîi să faci pod di la tine pînă acasă la mine, pînă la palatul meu, pod de aur, atunci îți dau fata. El s-a dus acasă la el. Casa lui a făcut-o palat, da podul l-a făcut noaptea. Și i-a dat fata. Fata nu vrea, da împăratul o sili să facă acolo nuntă.

După nuntă, împăratul a plecat acasă. Da porcul ziua era porc, da noaptea, da pielea jos de rămînea un Făt-Frumos. Și se duc ei la palat și povestește ea că noaptea porcul se face frumos, ca Făt-Frumos.

Mumă-sa a învățat-o:

— El cînd duarme, tu să faci focul în cuptor și să-i arunci pielea-n foc, s-o arzi.

Ea a crezut că așa e bine, a ars cuptorul, a aruncat-o, da putoarea a umplut casa de miros. Cînd s-a trezit din somn a zis:

— Ah nenorocito, ce-ai făcut? Să știi că ai să umbli după mine pînă oi rupe nouă părechi de opinci de fier, atît ai să năcăjești. El a plecat acasă, care s-a prefăcut în bordei, fără podul de aur și își pierde urma! Ea a rămas

acolo și a așteptat că doar o veni. A făcut ea opinci de fier și mergînd în lungiș și-n curmeziș, pînă a rupt nouă părechi de opinci și a ajuns la Sînta Vineri și a întrebato unde este omul ei?

— E-n mijlocul pădurii, într-o grămadă de buturoagi și s-a dus și l-a găsit în buturoagi, că acolo își făcuse casă. Mergînd ea pe drum, născuse copilul și cu el în brață s-a dus. Cînd a văzut el, a zis:

— Vezi, ți-am spus eu să ascuți?

Și-au plecat acasă și au găsit iar palatele facute la loc și podul și iar au rămas să trăiască fericiți.

DOVLETELE

Trăia un moș și-o babă și n-aveau copii, dar tare mult ar fi dorit să aibe și ei un copil, ca să se bucure la bătrînețe. Și au hotărît să plece, să cate ceva și ce vor găsi să fie nărocul lor, să-l aducă acasă.

Baba a găsit o sămînță de dovlete; s-au întors zicînd:

— Moșule, aide acasă, ia-ți toiagul că am găsit sămînța de dovlete și oi s-o punem în pămînt. Și unde să-l pună, să-l pună în colțul cășii. L-au udat și a crescut un vrej mare și a făcut un singur dovlete mare. Moșu îl vede și-i dă cu piciorul, întrebînd-o pe babă să-l rupă, să-l coacă.

Într-o zi, cînd i-a dat moșul cu piciorul, i-a răspuns cu grai omenesc:

— Nu-mi da, moșule, cu piciorul, ia-mă-n casă ca să-ți fiu fecior.

Azi așa, mîne așa, pînă moșu îi spune babii.

— Babo, ia vezi ce e cu dovletele ăsta că-mi vorbește în grai omenesc.

S-a dus baba, l-a văzut că vorbește, l-a luat și l-a dus în casă. I-a pus în colțul cășii așternut de astrucat dovletele. Într-o noapte, se trezește moșul și vede un dovlete de toată frumusețea. A trezit-o și pe babă și l-au văzut, dar n-au zis nimica! A doua zi de dimineață dovletele îi zice babei:

— Mumă, eu vreau să mă-nzor cu fata țarului nostru.

Babii i-a fost rușine, cum o să-i spuie ea că vrea să-nsoare un dovlete cu fata țarului? Dar dovleacul nu a lăsat-o-n pace, n-avea pace pînă nu i-o căta mireasă!

S-a dus la împărat și i-a spus:

— Am venit în peșit, să-mi dai fata după dovletele meu; i-a povestit cum s-a născut dovletele. Țarul, știind că asta nu să poate, a zis:

— Bine, babo, uite, dau fata, dacă într-o zi și o noapte să-mi construiască o șușea, pe de o parte și alta numai cu pomi de aur și argint de toate felurile, cu poame, unii să-nflurească, alții să îmbobocească, unii să aibă poamele coapte, alții să aibă poamele legate.

Baba, cînd a auzit, să-i vie rău, a plecat și s-a dus la dovlete, dar dovletele a întrebato:

— Ei, mumă, ce ți-a zis țarul?

— Lasă, muică, n-ar trebui să mai știi, și i-a spus ce i-a cerut țarul. Atunci dovletele a zis:

— Culcă-te, mumă, că noaptea multe să pot întîmpla, noaptea înțeleaptă mai este. Cînd baba s-a trezit dimineața, a rămas mută de uimire, văzînd că tot ce ceruse țarul erau îndeplinite.

Dovletele a rugat-o din nou să se ducă la țar și să-i ceară fata. Țarul i-a cerut să-i facă un castel din cleștar și să fie mai strălucitor decât al împăratului cutare. S-a-ntors ea la dovleac și i-a spus că nu-i dă fata dacă nu-i face palatul de cleștar. Dovletele a răspuns la fel și dimineața a văzut palatul de cleștar când s-a trezit.

Iar a trimis-o la țar, iar a refuzat-o țarul și-i spune că nu-i dă fiica decât dacă-i face o caleașcă din aur și pietre scumpe cu roate de aur, trasă de cai neîntilniți pe lume, cu potcoave de aur, cu hamuri de diamante.

A venit acasă baba și-i spusă ce i-a mai cerut țarul și a treia zi s-a dus cu caleașca de aur la fiica țarului și s-a făcut nuntă, dar el era tot dovleac, da fiica țarului tot supărată și plîngea. Da împărăteasa îi spunea:

— Lasă, mamă, nu plîngea că poate n-o fi dovlete, dacă a putut să facă atîtea minuni. Și or făcut-o mireasă, au urcat-o în caleașcă, iar dovletele: tăfălog, tăfălog pe lingă caleașca de aur, pînă au ajuns la castel. Și-a luat mireasa rămas bun de la rude, iar sara pe întuneric în odaia de nuntă a intrat un Făt-Frumos cu părul de aur! Da ea a zis că e măritată cu dovletele. Atunci el i-a povestit că el este dovletele și că este blestemat de o vrăjitoare și va trebui să-și ducă povara. Încrezîndu-se crăița, el a adus cojile de dovlete și așa să-ntimpla în fiecare noapte. Ziua, dovlete, noaptea, Făt-Frumos!

După o stămină vine muma ei s-o vadă; a-ntrebat-o cum o duce? Ea mulțămîtă, a răspuns că el nu este un dovlete, este un Făt-Frumos. Ziua e dovlete, da noaptea, Făt-Frumos. Mumă-sa a sfătuit-o să se scoale de noapte, să încălzească țăstul și să bage covețile de la dovlete în țăst și să le ardă. Și a doua zi cînd omul ei durmea și a copt covețile. Cînd a mirosit el cojile, s-a trezit și i-a grăit:

— Vai, ce-ai făcut, te-ai pierdut pe tine și pe mine; eu eram blăstămat să stau nouă zile de la cununie dovlete, după aceea rămîneau pe vecie Făt-Frumos. I-a pus la burtă un cerc și a încîns-o, că Dumnezeu a blăstămat-o să nu poată naște pînă nu o pune el mîna pe cerc.

Da prințesa era grea și n-a putut naște și a plecat să-l cate și s-a întîlnit cu o babă în pădure.

— Unde ai plecat, maică?

— Să-l cat pe bărbatul meu, a zis ea.

Baba era Sînta Vinerea și i-a zis:

— Maică, eu nu știu, dar am să-ți dau un dar și am să te trimit la Sînta Simbăta. I-a dat darul o cloță cu șase pui de aur și i-a arătat drumul. A mers cît a mers, au trecut patru-cinci ani, da ea fără să nască copilul și a ajuns la o babă care torcea din furcă, tort din lînă de aur, cu fus și furcă de aur. I-a dat binețe și i-a spus că vine de la Sînta Vinerea, care o roagă să-i spună dacă nu știe ceva despre omul ei. Baba i-a spus că nu știe, da i-a dat și ea un dar, că poate Sînta Duminica îl va găsi și i-a dat în dar furca cu fusul, ca s-o recunoască omul ei. A trimis-o la Sînta Duminica, care lucra la o rișniță și măcina ceva boabe de aur. A întrebat-o și ea i-a spus că el este în vale într-un sat, căsătorit acolo cu o prințesă și a învățat-o să se ducă la fîntînă, la care prințesa ia în fiecare zi apă, sara. Da ea pune lucrurile ca să se vadă și să nu i le vîndă după spusele Sîntei Duminici. Doar să ceară noaptea să doarmă lingă bărbatul prințesei. Și s-a dus la fîntînă și a făcut așa, s-a dus apoi la omul ei și a adormit și nu a trecut cu mîna peste ea. A doua noapte la fel, n-a putut să nască, pentru că în fiecare sară muierea lui îl adurmea. În a treia sară n-a mai venit la fîntînă prințesa, ci o slujnică, de a cerut morișca, ultimul dar ce-l mai avea, ea i l-a dat,

dar prințului să nu-i mai dea mîncare acasă și a adormit fiecare, așa că el n-a mai adormit și a început să-l strige pe nume și să-l mîngîie, iar el s-a trezit și a trecut mîna peste muiera lui adevărată și cordonul a plesnit și copilul s-a născut. Atunci prințul și-a dat sama cine este. Dimineța s-a dus la a doua lui muieră și i-a spus cum s-a chinuit nouă ai de zile, pentru a naște, iar prințesa a doua fiind bună la inimă, a înțales și nu s-a supărat și l-a lăsat să plece cu daruri multe în țara lui.

DINU FĂT-FRUMOS

A fost odată un moș și o babă, încovoiați de ani, fără copii. Stăteau mîhnîți și așteptau Dumnezeu să le ia sufletul.

Într-o dimineață s-au vorbit să plece în lume. Unul la apus, altul spre răsărit și prima vietate ce le va ieși în cale, aceea să le fie copil.

Moșul o-apucă pe deal, iar baba spre vale. Moșul nu a găsit nimic, iar baba a găsit un pui micuț de șarpe. L-a pus pe o frunză de căftalan și a strigat moșul de pe deal și s-a dus cu puiul acasă să-l crească, ca să le fie copil și ajutor la bătrînețe.

Mai întîi l-a pus în lingura cu lapte. După ce a crescut l-a pus în strachină, din strachină-n oală și din oală în ciubăr.

A crescut puiul de șarpe mare și din ciubăr l-a pus în străn, iar din străn într-un ardov mare cît o odaie.

Chiar atunci șarpele ajunsese de douăzeci de ani, tocmai bun de însurat. Șarpele scoase capul pe vana ardovului și-i zise lui mumă-sa:

— Mamă, mi-a venit vremea de însurat, mă apucă florii și simt cum tot mă perpelesc! Ia-ți toiagul și du-te împețit la fiica-mpăratului.

— Vai de mine, muică, cum o să cutez eu să cer pe fiica împăratului să se mărite după fiul meu, care nu e om ca toți oamenii, ci e ală mare spurcată, e un șarpe mare cît bivolul.

— Mumă, nu e nimic, tu numai du-te și-i spune împăratului că eu sînt un șarpe.

Își luă baba toiagul și desaga și hai pe cale pe drumul ăl mare la paatele împăratului împețit. Tremura inima-n ea de frică și de rușine. La urma urmei, ce-o fi o fi, își zise ea și se duse. O luasă înainte cu curaj.

Cînd ajunse la ușa-mpăratului, îi povesti din fir în păr cum l-a găsit pe șarpe și cum l-a crescut. Iar acum n-are ce se face, o vrea mireasă tocmai pe fiica-mpăratului, zor nevoie! Împăratul, cum auzi, nu se supără cu nimic, dar îi ceru:

— Să te duci, babo, la fiu-tu și să-i spui că o dau pe fata mea să-i fie mireasă, dar să-mi facă de la mine pîn' la el drum de aur să merg cu căruța de argint pe el.

Să-ntoarsă baba mulțămîită și-i spusă șarpelui ce-i poștește sufletul împăratului dacă vrea să-i dea fata.

Dar ce-mpăratul porunceă, șarpele-ntr-o noapte furșea. Iar o mină pe babă la împărăție să-i dea fata și să vadă drumurile poleite cu aur. Împăratul însă nu vrea să-i dea fata și-i cere să-i mai facă o minune și mai mare și anume

un palat mai mîndru și mai înalt ca al lui. Pe dinăuntru poleit, dinafară zugrăvit. Iar se-ntoarse baba la șarpe și-i spuse cum sta tărșenia.

Noaptea șarpele ieși din butoi, chemă toți șerpilii pămîntului și ridică palatul mai lucitor decît soarele și decît luna.

Cînd o isprăvi și pe asta, împăratul n-avu ce să mai facă și-i dete fata. În zadar plînsese fata, că hotărîrea împăratului era luată. Merșeră și ei ca toată lumea de se cununară la mănăstire, iar omenirea se minuna de ce vedea. O mireasă frumoasă ca o zîină, se mărită cu o ală, cu cîrtojul în ardov.

Cînd se lăsă noaptea, ieși șarpele afară, de trei ori se suci, se-ncolăci, se dete peste cap, se învîrți și rămase luminos și frumos ca un adevărat Făt-Frumos, care-n lume n-a mai fost, nici călare, nici pe jos ! Mireasa îl privea ca pe un soare; nu-i venea să creadă ochilor despre cele ce-i vedea, parcă soarele răsărea.

Cum cîntau cocoșii, ginerele cel frumos intra în cămașa de șarpe și iar se prefăcea în ală mare care se-ncolăcea peste ardov și ziua se băga înuntru de parcă ar fi intrat în fundul pămîntului.

Iară seara cînd venea, iar din ardov afar' ieșea, cămașa o lepăda, de trei ori se-ncolăcea, de trei ori se învîrtea și mai mîndru rămînea, ca soarele strălucea, iar fata se bucura.

Și-așa se-ntîmpla în fiecare seară, pînă ce într-o zi dis-de-dimineață se sculă fiica-mpăratului cu noaptea-n cap, făcu focu-n vatră și o năpădiră gîndurile, să ia cămașa bărbatului și s-o ardă-n foc, că așa e muierea nemernică, n-are de lucru, pofteste și la urdă de curcă și la lapte de cuc.

Făt-Frumos cînd se văzu rămas fără cămașă, supărat îi zise:

— Căta afurisită, ești o drăcoaică împodobită, numai coarnele-ți lipsesc ! De ce m-ai nenorocit pe ăst pămînt blestemat ?

— N-am știut ce fac, iartă-mă ! l-a rugat nevastă-sa.

El însă îi dă un pumn vîrtos peste nas și peste cămașa lui arsă picară trei picături de sînge.

— Sîngele ăsta spurcat să nu se ia, pînă ce eu nu mă voi întoarce după nouă ani de zile la tine. Nouă ani și jumătate copilul să nu-l naști ! Să te chinui, burta să-ți crească, și blestemul să se îplinească !

Plecă Făt-Frumos la capul pămîntului, la scursorile apelor, la-mpărăteasa zînelor. Nouă ani și jumătate rămase în țara zînelor și a florilor.

Dar nevasta lui de dor și de greu nu se mai putea ține, își blestema zilele și suferea. Trecea anu, burta îi creștea, cercul mi-l punea și nu isprăvea. Punea unul, punea două cercuri, punea frate pîn' la nouă. La nouă ani și jumătate, de greu nici că se mai putea ! Biata de ea întreba pe soare, soarele de-o-auzea, raze îndrepta, pămînt lumina și ei îi vorbea.

Și de-aci-mi pleca, pe căi mi-apuca, la vînt se ducea, și ea mi-l ruga, din gură-i zicea: vînte cel mai mare, vînte frățioare, pe unde-ai umblat n-ai fi oare-aflat, pe al meu bărbat, care m-a lăsat ?

Sărmana nevastă cum auzea, începea de plîngea cu lacrimi de sînge doar l-o-ndura pe Dumnezeu să n-o mai pătimească.

Dumnezeu de sus o vedea, de ea se-ndura, coborî pe o scară de aur din cer și-i dete: o cloșă de aur cu cinci pușori toți de aur, o vîrtelniță de aur și cu o motcă din fire de aur. Și-l rugă pe vînt s-o ia pe-o aripă și o luă vîntul să colinde pămîntul în lungi și-n curmeziș să-l cate pe Făt-Frumos.

Peste nouă zile și jumătate vîntul se opri la o poartă minunată de palat, în jur numai cu flori și trandafiri. Și aci o lăsă vîntul și se-ntoarse și el la casa lui, spunîndu-i că în palat stă bărbatul ei.

Se așeză la poartă și începu să învîrtă la vîrtelniță adunînd motca din fire de aur, iar cloșca cu puii pigulea pe lîngă ea.

Împărăteasa zinelor dis-de-dimineață dete o raită pe la poartă în plimbare. Cînd văzu cloșca cu pui, i se lăsă la pui și de dragul lor nu mai putea. Atunci zîna o întrebă:

— Cît să-ți dau pe cloșca cu puii de aur, frumoaso?

— Nimica, ia-o dacă-ți place, numai să mi-l arăți și mie să-l văd pe împăratul! Făt-Frumos ieșea afară, pe nevastă-sa o vedea, dar n-o cunoștea! A doua zi, ieși iar la poartă cu vîrtelnița adunînd firele de aur. Împărăteasa zinelor o vede, se miră și-i zice:

— Frumoasă vîrtelniță! Cîți bani îmi ceri, atîția îți dau.

— Nu-ți cer nimica! Ia-o, numai să mi-l dai pe împărat să stau de vorbă cu el o noapte.

Zîna luă vîrtelnița și așa se învoiră îndată. Noaptea veni împăratul și se culcă cu dosu la ea, iar ea de greu nu mai putea, durerile facerii o apucară și din gură așa-i zicea:

— Dine, Dine, Costandine,
Întinde mîna-ncet la mine;
Să nască fiul din mine,
Fiul facut cu tine!

Bărbatu-su însă tăcea și nimic nu-i răspundea.
Atunci ea din nou îl ruga:

Ai, mă Dine Costandine,
Fie-ți milă și de mine,
Întinde mîna peste mine,
Să nască puiul din mine,
Fiul cel făcut cu tine!

Abia atunci-nțelegea, mîna peste ea-ntindea, cercurile îmi plesnea, iar copilul se năștea.

Și era așa frumos cum în lume n-a mai fost. Domnul de sus îi vedea și el mi se bucura! Dacă vîntul îmi venea, aripa o întindea, ei copilul și-l lua, pe arpie s-așeza și prin nori că îmi zbură, la coadele mărilor și la cîmpul florilor. Pe zine le părăsea și copilul și-l creștea, blestemul s-adeverea.

ANDREI

Andrei, băiat sărac, s-a băgat la împărat argat cu pușca pentru mîncare de vinat. Să vineze în pădure ce poștește împăratul: iepuri, golumbi, iribițe, mistreți. Merge Andrei într-o zi și găsește o pasăre pe creangă, o gugustiucă. Întinde Andrei pușca s-o împuște, ea se roagă:

— Stai, Andrei, nu mă împușca că dacă nu m-oi împușca are să fie ferice de tine cît oi fi tu viu pe lume. Andrei a pus arma la picior și pasărea a scăpat. Da gîrlita îi spune să mă iei acasă la tine! A luat-o acasă. Cînd s-a dus cu ea acasă, a pus-o la fereastră că așa a cerut ea:

— Pune-mă la fereastră. Cînd vezi că cucăi, să dai cît poți cu pumnul-n masă, o să te găsească mare noroc.

A pus-o acolo, și cînd ea a cucăit, a dat cu pumnul în masă și ea s-a speriat și s-a prefăcut în femeie frumoasă, ca ea alta nu s-a mai văzut pe pămînt.

— Andrei, eu nu sînt pasăre, eu sînt fată de împărat. Cum putuși să mă capeți să dai de mine? Să m-ascuți, și să vezi ce bine o să fie de tine! Auzi, noi aici n-o să putem trăi la împăratul; să te duci să faci o colibă cît de proastă. Aici sînt multe slugi. Acolo vii la coliba ta, te spăl, te cîrlesc, te arănesc, așa ca la casa noastră. El a ascultat, s-a dus deasupra de sat, a făcut o colibă, a luat-o pe Măria, și-a dus-o la coliba lui! Da el tot l-a ascultat pe împărat și i-a adus vînat. Însă el doar dormea la nevasta lui în pădure la colibă!

— Măi Andrei, omul meu, fiincă primești plată de la împărat, du-te-n piață ia-mi doi metri de cădăfea, arnici 5—6 motche, ca să cos și eu ziua să nu mă plictisesc.

— Bine, Mărio, cădăfeaua a fi scumpă și arniciu la fel!

— Mai ia niște bani pe o lună înainte de la împărat și du-te la tîrguit!

Se duce Andrei la împărat mai cere bani pe o lună înainte și se duce la piață și-i cumpără cădăfea, arniciul și i-a dat în mînă la colibă.

Ea a început să coasă, a cusut după voia ei. Andrei nu s-a amestecat. Dar împăratul nu știa nimic. Ea a cusut cîteva luni de zile, dar fără să știe ce face Maria. Maria umpluse somotul de cusături pe cădăfea. Cînd a fîrșit de n-a mai avut ce să mai coasă, i-a spus:

— Andrei, mîine e plata, ia chilimul ăsta și du-te-n piață. Să bați doi pari în pămînt și să-l pui cu fața unde tună lumea-n tîrg. El așa a făcut. Lumea s-a oprit și nu s-a mai băgat în piață și s-a împins om pe om, muiere pe muiere, să vadă ce e acolo. Da i-a spus Maria lui Andrei: dacă te-ntreabă cît costă, tu să zici, tu, să-mi dai cît vrei, eu nu cer nimic! Așa a și făcut. Atîta lume s-a oprit că nima n-a mai intrat în piață. Nima nu-l întreabă ce costă. Da Andrei se uită. Lumea se uită, mirată de frumusețea chilimului. Vine aghiotantul împăratului prin piață. El ca mai mare vrea să vadă de ce e lumea grămadă. Se bagă și-l vede pe Andrei sluga lui.

— Ce, măi Andrei, tu ești cu chilimul? Cine l-a cusut?

— Maria mea de la colibă!

Cînd se uită mai bine să vadă ce e cusut de e toată lumea cu gurile căs-cate? Și ce credeți că era? Era palatul împăratului, iar pe scări, împăratul cu împărăteasa, dar la spatele lor el, aghiotantul. Mai în vale vede curtea, în lături, grădina cu mere, pere, gutui, turme de oi, herghelii de cai, vaci grase, gîște, curci, caii împăratului. Pe de lături scrie armata împăratului: infanteria, cavaleria, artileria, muzica militară. Mai încolo livezi, pîraie, păduri, țarini, bucate, lucrători pe semănături și mai departe un munte cu orașe, cu poduri, mări, oceane, peștii de mare, cerul cu stelele, luna cu soarele. Toate orașele și pădurile cusute pe chilimul ăla. O să-l întrebe iar pe Andrei:

— Ce costă, Andrei?

— Mi-a spus muierea care-l vrea el să-l prețuiască și cît îmi dă atît iau. Aghiotantul stă uluit și-l privește ce n-a mai văzut zice:

— Andrei, eu din capu meu îți dau 2000 de taleri de aur. Andrei a luat banii și s-a dus la colibă și i-a dat Măriei.

— Mărio, îl luă aghiotantul pe 2000 de taleri.

Aghiotantul se duce cu chilimul la împărat și la împărăteasă. Cum vede împăratul frumusețea asta, stătu și se gîndi:

— Ce mînă, ce minte putea să le facă pe astea?

— Maria, muierea lui Andrei!

— Dă-mi-l mie eu îți dau 4000 de taleri pe el. Și i-a dat banii. Dar aghiotantul face socoteală că se duce și comandă altul de 2000 taleri și-i rămâne și cu câștig. Și face ea alt chilim, și comandă chilimul. Când acolo a troncănit la ușă: tronc, tronc, tronc și a pășit peste prag cu piciorul, unul înăuntru și altul afară. Dar cum ea era așa de frumoasă, nu a mai știut să tragă picioarele, nici să vorbească, a rămas înțepenit, stană de piatră. Însă ea l-a cunoscut cine era:

— Hai, intră! Dar el e împietrit, nu se mișcă!

Ea l-a mîngîiat că doar o intra. A băgat ea de seamă că el și-a pierdut mințile și abia atunci a băgat piciorul din lăuntru și l-a tras afară și nu i-a mai spus de ce-a venit că uitase la ce-a venit! Se-ntoarse îndărăt. Când s-a dus la împărat și iar l-a slujit, a uitat de toate. Însă de atunci nu mai mănîncă, nu-i mai e foame. Se năpîrlește omul, slăbește.

— Ce, măi aghiotantule, ai slăbit rău!

— Hei, măria-ta, este ceva.

Au trecut două stămini și nu mănîncă nimic. Stă bolnav. Îl întreabă împăratul ce are.

— Împărate, să spun. Chilimul ce l-am vîndut l-a cusut Maria și am fost la ea să cumpăr altul și cînd am văzut-o cît e de frumoasă, n-am mai știut pe ce lume sînt și pe toate le-am uitat, nici chilim n-am poruncit. Cînd oi vede-o ai să mori! Cînd te gîndești că e muierea la o slugă prăpădită, muiere pe care n-o au împărații! Cînd ai vedea, ai să cazi și ai să mori! Și tot așa el a slăbit și e gata să moară.

— Împărate, și dumneata dacă ai s-o vezi, ai să mori.

— Ia să mă duc s-o văd, că doar n-o fi așa cum zici!

Și s-a dus s-o vadă și împăratul. Da împăratul mai cu autoritate, dar și el cum a pășit și cu un picior afară și altul înăuntru. El stă înlemnit, nu știe nici înainte, nici înapoi, stă cu ochii beliți.

— Vîno, să bei o cafea!

Dar el a tras piciorul afară și s-a întors îndărăt. Vine și aghiotantul după el, dar nu-l întîlnește. S-a întors și s-a culcat în pat.

— Ce e, împărate, întreabă aghiotantul.

— Ce e, ce nu e, ai direptate. Așa frumusețe nu e pe pămînt.

Au mai trecut zile și-l cheamă pe aghiotant.

— Măi aghiotantule, tu cum oi ști să-l omori pe Andrei, s-o iau eu de muiere. Eu împărat să n-o iau cînd mi se poate? În zece zile să-l omori pe Andrei, asta-ți cer.

Aghiotantul ce să facă? Altfel îl spînzură pe el? N-are încotro. Au trecut 6—7 zile, opt, vine a de zece și el să gîndește cum și de ce să-l omoare pe Andrei. Dar de silă n-a mai putut și a ieșit pe drum. A intrat în cafenea și pune capul între palme și se gîndește ce să facă? Da, un bețiv cu țoale rupte pe el, beat, dă cu pumnul în masă. Se uită la aghiotant cum șede trist și zice:

— Bine mă, tu ofițir, aghiotant, di ce nu ești vesel ca mine? Na de bea. Plată ai, tînăr ești, om mare ești, ce stai trist?

— Fugi măi, încolo, că tu nu știi ce griji am eu.

— Ce griji ai tu cînd ești bogat. Dă-mi mie un pahar de vin că-ți spun eu ce ai și te vindec de tristețe. Zău dă-mi!

— Fugi de-aci.

— Dă-mi vinul și ai să vezi. Aduce vinul negustorul, bea.

— Hei, mi-ai dat un pahar de vin, l-am băut, ia să-mi spui drept ce grije ai, ce-ai pățit? El s-a gândit și i-a spus tot cum e treaba. Bețivul îi spuse:

— Ce-ți poruncește el, când și el poate să-l omoare că nima nu-l trage la socoteală. Du-te de-i spune să-l cheme pe Andrei împăratul. Atunci împăratul să-i spună lui Andrei:

— Du-te, Andrei, peste nouă mări și nouă țări, că este un mîrtan într-un lemn înalt, un mîrtan care vede tot ce e pe pămînt. Și nima nu-l vede. Pe toți i-a mîncat, i-a omorît și pe Andrei o să-l mînuce.

Se duce aghiotantul și-i spune că nu-l omoară.

— Omoară-l dumneata și dă-i ordin să-ți aducă mîrtanul care a mîncat luna de a făcut munți de oase și cîmpii de capete de oameni. Împăratul îl cheamă pe Andrei:

— Andrei, du-te și omoară-mi mîrtanul peste nouă mări și nouă țări, că dacă nu, te duc la spînzurătoare.

Andrei s-a întors trist seara acasă la colibă. Îl rugă să cine dar nu mai cină.

— Ce e cu tine?

— Hei, Mărie, împăratul îmi cere să-i aduc mîțul de peste nouă mări și nouă țări.

— Culcă-te și fără fioare, că sara e capul plin de gînduri, iar dimineața e mai limpede. S-a culcat și se scoală dimineața. Zice ea:

— Du-te la fierari la țigani să faci trei bîte: de fier, de aramă și de oțel, să vii cu ele la mine.

Andrei s-a sculat, a făcut bîtele trei și a încălecat calul și ia bîtele și pleacă.

— Vezi, ai un bît de fier, oțel și altul de aramă. Să ispitești din lume pe unde e drumul spre mîrtan; să nu zmințești drumul. A încălecat și să ducă! Da i-a mai dat și un peșchi să-l aibă la nevoie: de o să-și piardă capul să se spele și să se șteargă și să gîndească la ea.

— Mîrtanul are să sară cum te-o vedea. Tu te aperi cu bîtul de fier. Dacă se frînge al de fier, să-l iei pe-al de oțel și dacă și el s-o frînge să-l iei pe-al de aramă că el nu se frînge, el se-ndovigă. Cu bitu ăsta, ăl de aramă, ai să-l dobori și ai să-l duci la împărat să-l vadă.

Încălecă calul, ia bîtele și se duce. Pe drum, pe cîmpii, dealuri, munți și ajunge la o răscruce. Un drum la dreapta, altul la stînga, da altul drept înainte. Între drumuri o piatră băgată-n pămînt și-n piatră scrie în trii locuri, trii scriitori așa: « drumașule, pînă aici, ai drumuit bine, da de aici încolo, dacă apuci la dreapta, ai să pierzi capul, dacă apuci la stînga ai să pierzi calul, dacă o ții drept înainte ai să te însori. Hei, acum ce să faci? Ce-ar face oricine s-ar afla în locul lui Andrei? De, unde s-o apuce? Stă el și se gîndește: s-o ia la dreapta, pierde capul și fără cap nu se poate. Dacă o ia la stînga, pierde calul și fără cal ce naiba mai face? S-o ia drept, n-a plecat să se însoare! Dar ce să faci? S-a gîndit că e mai bine drept, că doar nu-l pune nima cu sila să se însoare. Așa rămîne cu capul și calul și tot e mai bine. Și-a luat-o drept înainte, ce o fi, o fi! S-a dus drum îndelungat pînă a ajuns la o casă, casă bună, pusă peste drum, jumătate într-o parte, jumătate în alta și drumul trece prin ușa casei. Da casa are o ușă; deasupra de ușă scrie: « Casă, întoarce-te cu șelile la mine ». Omul cum citește, casa se întoarce de-a-ndoaselea și mai are un geam de sticlă mare. Cînd privește-n geam vede o muiere cu dinți lungi ascuțiți de zmeoaică lungi, da părețele de sticlă, nasul de un pas, ochii cît roata carului, mîinile cît prăjinile, picioarele ca bîrnele. El a belit ochii la ea:

— Hei, nepărticitele, de cînd te aștept că n-am mîncat nimic de trei zile: dă-te jos de pe cal. Se dă jos, dar acolo mai erau capete de cai și de oameni. S-a speriat. A legat calul și ea l-a luat înuntru, l-a băgat într-o sobă.

— Dezbracă-te ! Și s-a dezbrăcat. Tună în albie și scaldă-te să te am de cină. Se scaldă el, a tunat în albie și s-a spălat bine. Atunci și-a adus aminte de peșchir și s-a șters cu peșchirul.

— Măi băiete, de unde ai tu peșchirul? Peșchirul e de la mine, băiete ! De unde-l ai? De la Măria fiica mea? !

Eu cunosc peșchirul. Bine că nu te mîncai, muică ! Stăi, șterge-te. Și vine îmbrăcat în țoale mîndre de aur, dar prefăcută în muiere mîndră și vine cu toate mîndre de el.

— Na, muică, de îmbracă-te ! Se îmbracă și se iau la vorbă. El a povestit tot cum a fost. Ce cați aici? El s-a plîns de porunca împăratului.

— Muică, nu te teme, eu te îndirept la mîrtan. Și să treci peste mare. Ți dau de aici o oală cu lapte, să iei calul cu tine. La mare să lași calul în pădure și să dobori în marginea Dunării cu oala-n mîină de lapte. Să strigi de trei ori:

— Cușă, crechetușă ! De trei ori.

Și are să iese din mare muma mea. Ea este o broască mică. Să-i spui de unde vii și unde mergi. Ea are să se umfle cît plastru de fîn și are să te treacă marea. Să iei oala de lapte pînă să vie ea să aibă ce mînce ! Cînd ieși dincolo la mal se face mică; să dai cu ea în oală. Acolo ea o să mînce și iar la întoarcere o să se umfle și o să te aducă pe unde-ai plecat.

El s-a dus cu oala și a făcut cum i-a spus. A lăsat calul, a luat bîtele și cum l-a văzut pe mîrtan, l-a bătut cu bîtul de fier, s-a frînt apoi cu cel de oțel și i s-a rupt apoi cu cel de aramă și l-a dărîmat. L-a luat și îndărăt pe broască peste mare la împăratul cu mîrtanul viu ! A venit cu mîtu și i l-a dat împăratului.

Împăratului nu i-a fost de mîț ci de Măria. Ce să facă? Îl cheamă pe aghiotant.

— Ce fac, a tunat dorul în mine și nu mai pot după ea. Omoară-l că alfel te omor eu pe tine. Se duce el în cafenea și acolo iar bețivii se leagănă și cade peste mese.

— Ce, iar stai trist?

— Iar a dat ceva peste mine. Iar mi-a poruncit să-l omor pe Andrei.

— Dă-mi un vin și-ți spun că împăratul trebuie să-l omoare, că e servitorul lui, nu al aghiotantului.

Se duce iar și-i spune de ce nu poate să-l omoare.

Împăratul iar îl cheamă pe aghiotant:

— Cum oi putea pînă mîine să-l omori pe Andrei.

— Mai bine omoară-l dumneata, că e omul dumitale !

Îl cheamă împăratul pe Andrei:

— Andrei, pînă acum, ți poruncesc să te duci pe lumea ailantă, la tatăl meu, să-i spui să dezbrace țoalele ce i le-am dat eu pe toamnă de pomană. Și să te întorci cu ele la mine. Dacă nu te duci, nu mai scapi viu. Andrei se întristează și se duce la Măria.

— Ce e, Andrei, cu tine? Și-i spune despre tatăl împăratului din cealaltă lume.

— Nu te supăra, că sara e plină de gînduri, iar dimineața e plină de nădejde ! A tors ea toată noaptea și a făcut un ghem.

Măria i-a mai spus: să te duci la împărat și să-i spui:

— Împărate, n-o să mă crezi că am fost pe lumea cealaltă. Dă-mi un om de încredere ca să vadă că am fost. Împăratul pe cine să-l dea, îl dă pe aghiotant. Și-au plecat ei amândoi cu ghemul în mână l-au aruncat pe cîmpie și ghemul a mers de-a tăfăloaga pînă la groapă, într-un ogaș mare. S-a furișat ghemul pe un drum mare, mîndru. Aud ceva dudaind și pocnind. Se pomenesc cu o căruță plină de piatră trasă de împărați, care au judecat strîmb pe pămînt. Și-i bat cu biciurile dracii de scapără scînteii din pielea lor. Cînd acolo, la car îl vede și pe tatăl împăratului la jug, în fața lui el zice în glumă:

— Hei, fraților! Ce stați! Uite asta mi-e un cunoscut am ceva treabă cu el!

— Hei, fratele meu, spune mai repede ce ai de spus că-n urmă e tartorele al mare și ne-o bate că nu facem și noi planul și nu putem să trăim.

— Mă rog, de voi, frați, oțiră, baș dacă vă grăbiți, vă dau pe asta pe aghiotant pînă vă întoarceți. Și-l dă și-l înjugă și dă-i cu bicele pe aghiotant de-l zmintesc.

— Împărate, dezbracă-te repede și dă-mi țealele că le cere fiu-tău și i le dă. Vin dracii și-l dejugă pe aghiotant și-l înjugă pe împărat și se duc cu carul, iar ei se-ntorc cu țealele îndărăt după ața ghemului.

— Na, împărate, ce mi-ai poruncit și-am furșit.

— Hei, voi cine știe de unde le-ați luat?

— Întrebă-l pe aghiotant ce-a pățit de la draci.

Aghiotantul i-a arătat coastele frînte. Însă împăratului nu-i e de țeale îi e de moartea lui Andrei!

Împăratul slăbește, nu mai mănîncă și iar îl cheamă pe aghiotant.

— Să-l omori pe Andrei că nu se poate altfel.

Iar se duce în cafenea aghiotantul și stă trist, citov. Iar vine bețivul și-i spune:

Iar te-ai întristat. Dă-mi un pahar cu vin și-ți spun ce-a poruncit?

— Du-te și spune să-i dea ordin lui Andrei să plece-n lume să-ntrebe, să ispitească, să-l găsesască, pe du-te-ncolo nu știu unde, adu pe-aia nu știu ce? Du-te-n colo, nu știu unde, adu pe-aia nu știu ce?! Cum Naum?

Andrei vine acasă trist. Măria îl cunoaște pe față.

— Ce e Andrei?

— Mi-a dat grijă mare iar.

— Ce?

— Să mă duc să-i aduc: «du-te-n colo, nu știu unde, adu pe-aia nu știu ce!? Cum Naum?»

— Hei, Andrei, abia acuma am ajuns la strîmtoare mare. Că eu nici n-am auzit de asta că ai mei au fost zmei. Nu știu dacă oi putea să scap capul tău.

— Culcă-te, că e mai cuminte dimineața decît seara. S-a culcat și mîine zi s-a sculat.

A luat calul și a plecat, da i-a zis Măria:

— Du-te dar cu cine te-i întîlni întrebă:

— Du-te-ncolo, nu știu unde, adu pe-aia nu știu ce? /

Cum Naum! Întrebă și ispitește că de-aici încolo vine lucrul greu. A mers pînă s-a pomenit prin pustietăți, a rătăcit. Dă de o potecă-ntr-o pădure. Vede că a mers ceva pe ea, dar se vede că e umblată, ajunge la o poieniță, acolo un lemn rotat, dar sub lemn o mogîldeață neagră, culcată la pămînt,

muicăăă e suflet de om ! Cînd acolo o babă culcată cu fața-n jos. Strigă la ea se-ntoarse, da nu are decît un ochi în cap. Se uită unul la altul :

— Ce e, copile, cu tine de mă găsiși aicea pe mine ?

— Hei și mie-mi pare bine că te văd, poate-ai văzut, ai auzit : « du-te-n-colo, nu știu unde ? Adu pe-aia nu știu ce ? Cum Naum ? »

— Hei, maică, eu sînt aici stăpînă, peste toate lighioanele și n-am auzit de aste nume. Dar dacă vrei să-ntrebi o să adun toate juavinele să le-ntreb. El s-a mai liniștit. I-a-ntrebat dacă știu : « Du-te-ncolo » !

— Uitați-vă, sînteți toate ? Cînd colo vine și arătul.

— De ce cînd am strigat n-ai venit cu ceilanți ? — N-am putut că am dat de un om și m-am luat la taină cu el. S-a jeluît că n-are bere și mîncare, da slujește la împăratul cu toată snaga lui.

— Cum n-are ?

— Nu-i dă împăratul ? Ce slujbă are ?

— Îl strigă împăratul așa : « Cum Naum, fuga să faci mîncare de riș-niță de morișcă. El se mai întinde astalele și pune bunătățile, nu-i satură. Și după ce mănîncă zice :

— Astringe-te mîncare, adunați-vă mese. Dar nu se vede nimic și-l cheamă Cum Naum. De-ar găsi alt stăpîn ar pleca. Andrei aude. N-are casă, n-are țoale, doar pe împărat îl slujește.

— Deloc să-l iei pe Andrei să-l duci acolo la Cum Naum. Arătul s-a dus și el pe nispină în pustietate la Cum Naum — era între niște grăbări într-o pustie și acolo se opresc :

— Aici nu e nimic !

— Bagă-te-n grăbar și strigă :

— Cume Naume, ieși afar' la mine. Arătul s-a întors și el a uîdit singur. Strigă el :

— Cume Naume, ieși încoa la mine, așa cum te-a învățat arătul. Da Cum Naum nu se vede.

— Iată-mă, aicea sînt.

— Păi nu te văd.

— Nu cutez să mă arăt. Mă vede împăratul. Dar dacă vrei îți dau să mănînci. S-a pomenit cu un astal încărcat de bunătăți.

— Mănîncă, Andrei.

— Cume Naume, ieși la mine la masă.

— Nu cutez, eu doar lucru, dar nu mănînc. Împăratul mă vede.

— Las' că nu te vede ! Șezi de mănîncă.

— O să mă omoare !

— Nu te spun eu. Cine te mai vede ?

— De ani de zile îl slujesc și nu-mi dă mîncare. De-ar fi bun și să mă roage ca tine ce l-aș mai păzi.

— Bine, șezi cu mine că nu te spune nima.

— Ce cați aici ?

— Am venit după tine.

— Hei, ce-aș mai pleca ! Numai să-mi dai mîncare. Vezi pe mine nima nu mă vede și fac orice. Apoi a mîncat.

— Bodeaproste că mă săturai și eu odată. Vrei să fii tu stăpînul meu ?

— Vreau.

— Plec cu tine. Lasă-ți calul și te duc eu zburînd sus în vînt, numai să-mi dai să mănînc.

A lăsat calul și l-a luat Cum Naum în spinare; a suflat peste el și nici el nu se mai vede.

— Vezi, noi zburăm peste țări și peste mări, unde rătăcesc în lege alte neamuri. Fac demincare și ne ospătăm.

Așa au zburat pînă la un loc. Atunci trec peste o mare și-i spune Cum Naum lui Andrei:

— La mijloc de mare, Andrei, ne dăm jos, acolo-n mare să vede oraș cu cafecele, lăutarii cîntă și faci ce vrei tu pe pămînt. Are să vie engleji cu vapoarele, ei au să vadă cafecele și lumea mîndră și au să zică:

— Ce e asta? Că am trecut pe aici și nu era nimic? Dar tu ai să fii gazdă. Engleji au să te întrebe:

— Și noi am trecut pe aici dar nu era nimic, era apă.

— Al cui e orașul? întrebă marinarii.

— A răspuns Andrei. Dar cum Naum era tot cu el. Eu îl am pe Cum Naum care face orașe pe apă. Tu să mă vinzi englejilor dacă mă cer. Au să-ți dea bani cu vapoarele, dar tu să nu mă vinzi pe bani, numai să ceri trei lucruri de la ei: o seceriță mică, o britvă și o piștalcă. Pe alea ei n-o să vrea să le dea. Dacă dau, mă vinzi, dacă nu-ți dau, nu.

— Bine, dar tu mă lași pe mine, Cum Naum?

— Nu te las, că tu m-ai săturat pe mine. Eu o să-i las, o să zbor iar după tine, dar tu să strigi în tot ceasul: Cum Naum!

Vin engleji cu vapoare să vadă orașul, negustorii, cafecele! Andrei stă pe schelă, privește:

— Care e gazdă aici?

— Noi tot am trecut pe aici și n-am văzut asemenea oraș frumos.

— Nu vrei să-l vinzi, avem vapoarele pline de bani.

— L-aș vinde dar nu pe bani.

— Dar pe ce?

— Îmi dați trei lucruri: o săcuriță mică, o britvă și o piștalcă.

— Pe alea nu le dau.

— Nu-mi dați, nu vi-l dau!

— Unde este el?

— Cheamă-l!

— Cume Naume, oamenii ăștia flămînzi vreau să se ospăteze cu astalele pe apă. Tîrrrr! și pun astalele pe apă pline cu bunătați. După ospăț au văzut ce poate.

— Cume Naume, striga Andrei de pe apă. Cum Naum a suflat peste oraș și orașul a dispărut.

— Cume Naume, fă orașul la loc, cu palate luminate.

Iar a făcut orașul la loc. I-au dat cele trei lucruri și au plecat întii engleji.

— Cume Naume, plecăm cu vapoarele?

— Hai, că aici e vai de voi.

Andrei a luat cele trei lucruri și a plecat și el. Și ca pe apă merse înainte, dar uneori dorm. Cum au adormit, Cum Naum fuge la Andrei.

— Andrei, uite-mă aici.

— Cume Naume, nu te întrebai ce e cu cele trei lucruri?

— Cînd întorci securița cu gura-n sus iese armată cită frunză și iarbă, cînd deschizi britva iese armată cu pistoale cît vezi cu ochii, dar piștalca e muzica armatei. — Și dacă cineva face ajutorare cu securița îi bate pe toți. Ni-

meni nu i se poate împotrivi. Merg cu tine, dar nu la împăratul tău. Au coborît pe o cîmpie unde avea împăratul moșie. S-au dat jos și l-a întreat:

— Andrei, ce palate vrei aici? De aur, argint? Și-a făcut palate strălucitoare ca soarele. S-a dus vestea-n lung și-n lat că a venit pe moșia lui și a ridicat palat mai mîndru ca al lui. A venit și a văzut că e al lui Andrei.

— Andrei, să vii să-mi slujești mie.

N-a vrut să se ducă. A venit împăratul cu voiscă să-l bată să-i ia palatele. Dar Cum Naum întoarce securița și iese armată, deschide britva altă armată, cîntă din piștalcă, vine muzica militară și-l calcă pe împărat.

— Andrei, nu mă omorî, vreau să fiu și eu slugă la tine cum ai fost tu la mine, că de aveam minte sănătoasă, duceam o viață mai frumoasă! Dar așa cu lăcomie, Doamne, Doamne, nu se știe!

PICATĂ DIN CER

A fost un împărat vestit peste lume, care se însurase și era trist și posomorît fiindcă împărăteasa lui nu avea copii. Și sta el de se topea din picioare de grije și necaz, fără nădejdi și bucurii.

Dar pe cînd nu se mai aștepta la nimic decît la moarte, iată că împărăteasa cea frumoasă-i rămîne greoane și aștepta să nască un prunc de viță împărătească.

Veni timpul să nască; dar nu putea sârmana, chinuindu-se în zadar. Trecu o zi, trecură două, trecură nouă și nu-l putea face pe prunc și gata. Trimisă împăratul după descîntătoare și vrăjitoare, dar cu neputință. Pînă cînd copilul țipă în pîntecele mamei să-i dea drumul.

Mamă-sa-i făcu vrerea să vie pe lume grabnic și cînd îi va veni vremea de căsătorit să se însoare cu o fată care să nu fie:

Nici din mamă, nici din tată,

Numai zîină din cer picată.

Cînd zise aceste cuvinte, născu un copil frumos cu părul de aur și ochii strălucitori ca doi luceferi. Întreaga împărăție se veseli trei zile, trei săptămîni, trei luni și trei ani de marea fericire ce dase peste capul împăratului.

Cele trei ursitoare veniră și ele ca după obicei și bine îl încondeiară, pe fiul împăratului.

Cît creșteau alți copii într-un an, el creștea într-o zi, așa că în curînd îi veni vremea de însurat.

Trimisă slugi și oștire în cele patru cornuri de lume să-i găsească fată frumoasă precum i-a făcut vrerea maică-sa la naștere, dar toți se-ntoarseră cu fețele triste și capetele plecate.

Dacă văzu el ce văzu, luă sabia și traista cu merinde și o porni la întîmplare în lume. Merse, merse, luni și ani, prin sate și orașe, prin țări și peste mări, însă fata pe plac nicidecum nu găsea.

Ce să facă? Hai să treacă printr-o pustie mare fără apă, bîntuită de vînturi, nisipuri și prin care mișunau șerpi și balauri.

După multe chinuri, sleit de puteri, ajunsă la o margine de împărăție, oprindu-se la o fîntînă să-și potolească setea.

Cum bău apă, îi veniră puterile la loc. Își aruncă din întîmplare privirea pe ramura unui arbore din apropierea cumpenii fîntîinii. Cînd colo sus, sta

o fată în haine de sărbătoare, frumoasă, frumoasă, că întreg copacul și apa fîntîinii străluceau de măreția ei. Un soare scînteietor parcă poposisese să se odihnească o clipă pe ramură. Era o zîna ! Ea îl privi și îi zîmbi, apoi îl întrebă:

— Pe cine cauți, voinice, prin această sălbatică pustie.

— Pe tine te caut, pe zîna zinelor, fata ce nu este nici di-o mumă, nici di-un tată, numai din cer picată.

— Eu sînt aceea și aici te-aștept de cînd mi-a venit vremea de măritat nemișcată. Bine că soarta ți-a îndreptat calea pe aceste meleaguri pustii că altfel eram blestemată să mă prefac în șarpe de nisip, ca să mă tîrăsc nefericit toată viața.

Își îmbrățișă el aleasa inimii și se înțelesesă că trebuie să se pregătească de nuntă. Dar zîna așa fusese blestemată că numai din acest loc pustiu trebuie să fie luată cu nuntașii mirelui.

Plecă el în grabă la împărat, vestindu-i marea bucurie și pornind cu nuntașii și mare alai spre acele ținuturi seci pîrjolite de arșița soarelui și fără apă. Un an merse la dus, și altul la întors, iar dintre nuntași abia jumătate mai rămasesă în viață.

Zîna picată din cer rămase ca o făclie strălucind în acel copac singuratic lăsat de Dumnezeu să străjuiască pustiul în bătaia vînturilor sălbatice.

Ca să-i puie piedici în calea căsătoriei, tartorele iadului trimise pe lume o vrăjitoare, o țigancă, bătrînă, numai cu un dinte-n gură. Vrăjitoarea o ademni să coboare de pe ramură ca să-i dea babii apă că e sărmană, chinuită de căldura de jăratec a pustiului și să-i fie milă să-i scoată o găleată cu apă. Se înduioșă zîna picată din cer și coborî pentru întîia oară pe pămînt, călcînd porunca zinei cerului că numai după ce va veni mirele cu nuntașii să puie piciorul pe pămîntul trecător și înșelător. Dar ea de milă uită o clipă povețele, coborî pe nisipul care ardea ca focul și se aplecă să scoată apă babei. Baba atunci o împinsă în fîntînă și o înecă. Cerul se-ntunecă și tocmai atunci sosiră nuntașii cu mirele cel frumos, cu veșminte numai de aur și argint.

Baba așeză pe ramură în haine albe de mireasă pe fiică-sa, o țigancă oacheșe și frumoasă, dar nu ca zîna cea picată din cer.

Mirele nu luă seama că-l aștepta o altă mireasă și porni de aci spre zările împărăției sale, cu alai și veselie, dar într-un vas luă apă pentru drum din fîntînă și cînd colo, în găleată prinse o mreană cu solzi de aur și argint, încît la soare te puteai uita, dar la ea ba. O duse cu grijă și o crescă într-un eleșteu anume făcut de tată-su.

Împăratul și împărăteasa mureau de dragul acestei mreane de aur și chemă toți împărații și stîlpii pămîntului să vie să vadă minunea dumnezeiască.

Se mirau fețele împărătești și nu le venea ochilor să creadă cele ce vedea.

Țiganca la toate aste întîmplări era numai ochi și urechi. Își da ea seama că zîna picată din cer n-a murit și că-i poartă cine știe ce pocinoage. De aceea, nici una, nici alta, cu gura toată ziulica pe bietul prinț să taie mreana de aur și s-o frigă pe cărbuni că altfel îi ard fîcapii de poftă de mreană. Ce să facă bietul prinț de atîta cicăleală? Nu avu altă scăpare decît s-o taie și s-o frigă pe cărbuni. Așa și făcu. Chemă o babă prinsă mreana din eleșteu, o tăie și o mîncă țiganca friptă. Dar babii i se dădură porunci un solz să nu scape pe pîrîu cînd va spăla-o că unde-i va sta picioarele acolo-i va sta capul. Dar oricît de băgătoare de seamă au fost slujnicile, un solzișor a picat la fund și nebăgat în seamă s-a dus purtat de ape pînă ce valurile l-au aruncat la un țărm în acea mare împărăție.

Cînd colo, într-un revărsat de zori din solzul de aur crescuseră un măr stolos cu mere de aur și alături un palat strălucitor de cleștar. Cum auzi de una ca asta împăratul, cu prințul și țiganka, pune-te neică pe drumuri istovitoare să vadă altă minune! Erau cu adevărat lucruri frumoase ca-n povești. La soare se mai putea omul uita, dar la măr și la palat, nicidecum.

Țiganka însă trăia ca dracu pe drăcilă. Nu mai avea astîmpăr. Avea ea presimțiri rele și căuta din vreme să ia măsuri. Dar vorba aceea, de ce-i era frică nu scăpa. Și se puse pe capul prințului și al împăratului să taie mărul, iar merele de aur să le dea la porci că sînt vrăjite și după cum i s-a arătat ei în vis mărul este piază rea pentru împărăție. Ce erau să facă sărmanii, că de gura babelor și a muierii nici dracu nu te scapă. Găsiră omul potrivit să taie mărul. Tocmai atunci, pe o rază de lumină Maica Precista, nemaiputîndu-i răbda mojiiciile, trimise o cerșetoare jos pe pămînt îmbrăcată în zdrențe, abia ținîndu-se într-un toiag și se rugă de pădurar să-i dea o ramură să-și facă umbră sub arșita de foc a soarelui.

Lemnarul care ciopîrtea la pomul de aur și-l făcea grămezi să-i dea foc, nefiind văzut de nimeni, de milă îi dădu o rămurea din pomul de aur.

Baba puse rămureaua în sîn și lingă un izvor cu apă rece cu surcele și crengi își făcu o colibă să n-o mănince fiarele sălbatice din pădure.

Ramura de aur din măr o așeză cu luare-aminte la cap, temîndu-se să nu i-o fure niscaiva răufăcători.

Cînd colo, dimineața lingă cerșetoare sta o fată frumoasă ca o zîină din povești. Bătrîna o binecuvîntă și plecară ele la clacă să despoaie porumbul împăratului de foi și chică. Zîina picată din cer ca să nu-i fie văzută fața așeză pe față un voal alb, așa că nimeni nu-și da seama că este picată din cer.

La clacă veneau numai fete, una și una, care mai de care mai frumoasă, cu glas frumos și pricepute la spus basme și povești.

În fiecare seară, povestea o fată. Și la o lună le venea o dată rîndu. Cine nu știa să povestească, împăratul chema un călău îmbrăcat în roșu mînjit cu sînge și-i lua dintr-o lovitură capul.

Toate fetele se-ntreceau care mai de care să rostească povești mai frumoase făcîndu-i pe plac împăratului și prințului.

Mai la urmă i-a venit rîndul zîinei picate din cer.

Deși i s-a dat porunca să arunce voalul de pe ochi ea a refuzat ordinul împăratului. Atunci împăratul supărat a cerut să i se taie capul pentru nesupunere. Zîina însă l-a liniștit zicîndu-i să aibă răbdare s-o lase și pe ea ca să spuie o poveste, cum le-a lăsat și pe celelalte fete și după aceea-i poate lua capul.

Zîina și-a început povestea așa:

A fost odată ca niciodată, că de n-ar fi nu s-ar povesti. A fost un crai împărătesc vestit frumos ca soarele și cum i-a venit vremea de căsătorit a scos calul din grajd și a pornit în lume, în lungiș și-n curmeziș să-și caute aleasa inimii. Dar cu cît mergea, cu atîta se ostenea în zadar. O zîină din cer ascunsă sub poala unui nor vedea toate acestea și pe cînd prințul era gata să piară singur în pustiu coborî pe ramura unui arbore, iar prințul îi văzu chipul măreț în fîntînă. Apoi a zărit-o în copac și după cum le era scris de ursită, se înțeleseră să vie cu mare alai s-o ia pe cea zîină:

Nici de-o mamă, nici de-un tată,
Numai din cer picată.

Zîna fu însă înșelată de o zgripturoaică de țigancă, mare vrăjitoare, care o înecă pe zîna, iar nunta se făcu din nebăgare de seamă cu fata țigăncii.

De aci încolo povesti pe rînd și cu tîlc întîmplările petrecute, fără nici o zmințeală, spre marea mirare a prințului și a împăratului.

După ce s-a terminat firul povestirii, și-a aruncat vîlul de pe față, iar ei au rămas încremeniți de frumusețea ei. Era cu adevărat pîcată din cer de frumoasă ce era și atunci a grăit:

— Eu sînt zîna pîcată din cer! Acum puteți să-mi tăiați capul!

— Cum o să-ți tăiem capul, fata tatii, a zis împăratul, tu ești lumina ochilor și viața noastră. Capul să-l tăiem celei ce ne-a înșelat prin meșteșugite șiretlicuri, iar fiul meu de-abia acum să se pregătească de nuntă.

Pe zăvrăcioacă o legară de patru armăsari și o rupseră în bucăți, iar nunta craiului și zinei pîcată din cer se porni de cînd se punea luna și uidea ca secera: și ținu trei zile, trei luni, trei ani și trei sute treizeci de ani.

FATA BABII

A fost odată un moș și moșului i-a murit baba și-a rămas cu o fată. Ce să facă moșul, cocoșul, să-și ia altă muiere! Și ia o muiere mai tînără. Femeia asta avea și ea la rîndul ei o fată! Așa se pomeni moșul pe vatră la bătrînețe cu două fete! Fata moșului era vrednică, cuminte și blîndă ca o mieluşică, iar fiica muierii sale rea, leneșă și proastă. Într-o sară, pune ea mîinile-n șolduri și-i zice moșului:

— Moșule, dacă vrei să mîncăm împreună dintr-o lingură să-ți iei fata și s-o duci în pădure că mîncă mult. Ce să facă bietul om, începu să cadă pe gînduri. Ba s-o ducă, ba să n-o ducă, ba să rămîie cu fata, ca să-i dea cu piciorul la muieroa cea rea. Se frămînta zadarnic sărmanul că de muieroa tînără nu se putea dezlipi, cum nu se dezlipește scaiul de oaie. Își luă fata de mîna și-i zise:

— Taică, ne-a bătut Dumnezeu, hai să mergem în pădure să culegem bureți, că nu mai avem de-ale gurii cu seceta asta. Merse ei cît merse împreună și într-adins moșul se depărtă și-o lăsă în voia soartei. Țipă ea în zadar prin pădure, dar nimeni nu o auzea, numai frunzele se cutremurau de plînsul ei și de mila ei. Ajunse la o răscruce de drumuri. Încotro s-o ia? Asta era greu de știut! Hai s-o ia drept înainte. Merse cît merse și dădu de o fîntînă împotmolită de nisip și nămol. — Fată mare, fată mare, zise fîntîna, vino de mă curăță că la nevoi îți voi da apă să bei. Fata sumete mînele și curăță la repezeală fîntîna.

De aci plecă iar drept înainte către miazăzi. Cînd colo, pe urma ei, abia se tirăște o cățelușă, bolnavă și plină de bube. — Fată mare, fată mare, fii blîndă și miloasă, curăță-mă și pe mine de bube, că abia îmi mai trag sufletul și poate vreodată la nevoie, îți voi fi de vreun ajutor. S-a oprit, a curățat cățelușă de bube, a spălat-o frumos și a mers tot înainte. Ajunse la un cuptor de pine, care gîfîia de cenușă și gunoaie.

— Fată mare, fată mare, zise cuptorul de pine, curăță-mă de cenușă că ți-oi da pine caldă. Fata a sumes mînele și a curățat cuptorul de gunoaie și cenușă. Merge ea înainte să afle un corn de țară cu suflet de om, dar nicăieri,

nimic, doar nemărginita pustietate și singurătate. Se oprește sub un păr de ostănită și aude părul plingînd.

— Fată mare, fată mare, fie-ți milă de mine. Mai am cîteva ramuri cu frunze și mă mănîncă omizile, scapă-mă de la moarte și curăță-mă de omizi, că-ți voi da vreodată pere. Fata se urcă în păr și îl curăță frumos de omizi, se plînsese și ea părului că n-are pe nimeni și o dor picioarele, apoi plecă înainte, în voia soartei. Într-o noapte vede ea undeva în pădure o scînteie luminînd. Cînd acolo dă de o căsuță în pădure. Bate la ușă bucuroasă că a dat de picior de om.

— Cine bate, întrebă un glas de femeie.

— Eu, fata cea cuminte și pierdută!

— Intră, maică, eu sînt Sfînta Duminica, stăi și conăcește la maica, poate vei fi ostănită și flămîndă.

— Sînt, Sfîntă Duminica, de ani de zile bat căi necunoscute în pădure, dorm în copaci de frica fiarelor și mă hrănesc cu ierburi. Sînt blestemată de Dumnezeu să n-am și eu noroc pe lumea asta.

— Lasă, maică, nu te văita de noroc! Ai să vezi tu că cineva de sus, are grijă de oamenii buni la suflet. Se spală fata, cină și se culcă, adormind buștean, după atîta cale. Dimineța se sculă, iar Sfînta Duminica îi zise:

— Fata mamii, eu mă duc la mănăstire, să mă rog, tu rămii să dai mîncare la orătăriile mele.

— Sfîntă Duminica, mergeți fără zăbavă, că am eu toată grija casei. Deschise la curtea cu păsări, le aruncă boabe, iar la șerpi le dădu lapte. Cînd se întoarse de la mănăstire Sfînta Duminică, găsește casa curată, măturată, zugrăvită, păsările și jigăniile sătule.

— Maică Sfîntă, scoate-mă la lume și la țară din pustia asta și am să-ți fiu roabă toată viața!

— Te scot, maică, însă mai întii să-mi cauți în cap, că de mult nu mi-a atins mîna de fecioară, vița de păr. Se așezară pe pragul casei și fata începu să-i caute în cap. Maica îi spuse:

— Să ai grijă, maică, eu am să adorm în poala ta, tu să mă lași să dorm și să visez. Peste noi va trece o apă mare neagră! Să te ții bine de prag să nu ne ia apa și să nu te sperii. Mai la urmă va trece o apă albă. Atunci să mă scoli, că altfel amîndouă trecem pe valuri în altă lume. Fata așa facu precum i s-a spus. Trecu peste ele o apă neagră cum este păcura, ea se îngrozi de asemenea apă dar se ținu bine și torentul n-o mișcă din loc. După aceea, se abătu o apă frumoasă albă, cu valuri line și pești de aur, frumoasă ca cerul înstelat. O deșteptă din somn pe Sfînta Duminică și aceasta se sculă ca după o călătorie lungă de zeci de ani. Cum se sculă, luă fata-n brațe și o aruncă în riul acesta alb. Fata țipă că se-neacă.

— Nu te teme, fata mamii, prinde acum ce vrei tu din valuri: peștișori de aur, fluturi sau cutii pline cu lucruri. Fata prinse o cutie și ieși la mal. Cînd se uită în oglindă, era albă ca zăpada, iar părul ei strălucea ca aurul. Era acum așa de frumoasă, încît soarele se oprea în loc și o privea rîvnind la chipul ei nemaiîntîlnit. Își luă cutia și plecă spre un ochi de pădure cu Sfînta Duminică. Aci i se arătă calea și o porni iar singură.

Merse ea vreme lungă să-i ajungă, pînă căzu ostentă de foame și de sete. Părul o văzu chinuindu-se și-i zise:

— Fată mare, vino și astîmpără-ți fcamea. Își astîmpără foamea și cu puteri noi porni mai departe.

Pe drum o apucă iar foamea și o părăsiră puterile. Cuptorul o văzu chinându-se și o strigă:

— Fată mare, fată mare, nu mă mai cunoști? Vino de mănincă pîne, că tu m-ai curățat de cenușă! Fata se sătură de pîne și se duse înainte.

Ducîndu-se înainte îi iese-n cale o cățelușă cu o salbă de pietre scumpe și mărgele. Îi întinde salba și dădu să treacă un rîu. Cînd dincolo de rîu, niște lupi urlă, se rinjesc la fetiță și vreau s-o mănince. Cățelușa latră de zor, sperie lupii și fata trece riul.

Multă vreme a fugit de-aci încolo cu cățelușa după ea, pînă ce o podiră apele de oboseală și căzu ostenită. După ce se odihni, aude un glas din pădure:

— Fata mamei, fata manii, vino să bei apă că tu m-ai curățat de nomol. A băut apă, s-a răcorit și a mai mers o zi, pînă ce au cîntat cocoșii și a ieșit dintre sălbăticiunile pădurii. S-a văzut lumina printre tulpini de copaci și a alergat bucurasă la tată-su. Cînd a deschis cutia, acolo, numai aur și argint; numai pietre prețioase, de luminau noaptea ca ziua. S-a mirat muma vitregă și fără zăbavă îi zise ficei sale să pornească și ea pe urmele ei să se procopsească, precum s-a procopsit fiica moșului. I-a arătat poteca și s-a dus. Păsările, copacii, florile, toți simțeau că ea are suflet rău, de aceea tremurau de frica ei. O văzu o fîntînă sleită și-i ceru s-o curețe, iar ea o înfruntă și întinse pasul grăbită după podoabe. O rugă o cățelușă s-o curețe de bube, ea luă un bîț și o alungă. Plînsese un cuptor de pîne că este înfundat de funingine și de cenușă și-i ceru să-l curețe, iar ea se facu surdă. O mai rugă și părul plin de omizi să-l curețe că se usucă, îl afurisi și nu se abătu de lacomă ce era.

Ajunse în cele din urmă la o casă. Bătu în ușă și-i deschise Sfînta Duminică. Se odihni aci și se sătură de bunătăți că drumul i-a fost greu și lung. A plecat Sfînta Duminică la mănăstire și a rugat-o să aibă grijă de păsări și de oare, să le dea apă și mîncare. Ea încălzi mlatul așa de mult că arse gîtul păsărilor, șerpilor și năpîrcilor. Cînd sosi acasă, se plînsese păsările și toate jigăniile din oborul ei că le-a ars gîtlejurile. Maica se supără și tăcu. O puse pe fată să-i caute-n cap dacă vrea să se întoarcă la lume și la țară. Îi căută-n cap și nu-i găsi nimic.

— Să ai grijă, zise Sfînta Duminica, că are să treacă peste noi o apă mare albă. Tu să te ții de mine și să nu mă scoli din somn; numai cînd va trece o apă neagră să mă scoli.

Trecu un șuvoi de apă albă ca spuma de mare, fata se sperie, dar n-o deșteptă pe Sfînta Duminica.

Cînd trecu apa neagră, o deșteptă. Fata ieși din apă, neagră cum este catranul, iar Maica albă cum a lăsat-o Dumnezeu. De pe riul negru culeasă o ladă mare de lacomă ce era. Sfînta Duminică îi arătă poteca și plecă acasă.

Pe drum înapoi o apucă foamea și seta. Părul nu-i dădu pere și o bătu cu ramurile, cuptorul nu-i dădu pîne și spuza-i umplu ochii. Cățelușa o lătră, nu-i dădu salba de aur și lupii o mușcară. Fîntîna nu-i dădu apă; toate se revarsă din jgheab și-i seacă izvorul.

Ajunse acasă neagră, ruptă și flămîndă ca vai de ea cu lada cea mare pe spinare gîfîind de bucurie, că-i duce lui maică-sa pietre prețioase și bogăție mare.

Cînd o întîmpină mumă-sa, dădu un chiot de bucurie. Se vedea cea mai bogată și fericită muiere din lume. Ca nu cumva să ia ceva din averea lor,

fata pe furiș deschisă lada. Din ladă săriră șerpilor și năpîrcile, le supse singele și le mîncă de vii.

Fata moșului cea cuminte, rămase cu bogățiile primite, se mărită după un Făt-Frumos, făcu o nuntă mare, încît și azi nuntașii chefuiesc, cîntă și joacă-n horă de-și rup călcîiele, de aceea rămaseră toți desculți.

MOȘUL ȘI BABA

A fost odată un moș cu o babă și cu o fată. La un timp îi moare baba moșului și rămîne moșul numai cu fata. Moșul însă cît de moș, dar nu putea fără de muiere și se-nsură cu o babă. Baba avea și ea o fată. Și de colo, pînă colo, ajunseră moșul cu baba și cu două fete pe vatră.

Stau ei cît stau și într-o zi îi zice baba moșului:

— Moșule, să-ți dai fata-n argăție dacă vrei să mîncîci dintr-o lingură cu mine. Moșul, ce să facă? Să se despartă de fată îi e greu. Pînă la urmă îi zise fetii să plece în lume să-și cate de lucru la vreun stăpîn. Își luă fata săcuil, furca și fusul și o luă-nainte plîngînd. Merge ea, cît merge și cînd colo ajunge la niscaiva porci, mulți imoși, fugind și coicîind pe cîmpie după lături calde. Porcarul o vede pe fată și-i zice:

— Du-te, fată, de-ntoarce porcii că-ți voi da un purcel cînd te vei întoarce pe-aici. Ea alergă, întoarce porcii și se grăbi pe drum mai departe. Merse cît merse și întîlni un văcar cu o cireadă de vaci. Pe unele le apucă strechea și fugeau de parcă ar fi scăpat de la cuțit. Văcarul văzu fata și-o rugă:

— Aleargă, fată, aleargă, de-ntoarce vacile, că-ți voi da o junincă cînd te vei întoarce. Ea le-ntoarce și prelungește calea înainte să-și cate un stăpîn.

Cînd colo, aci dete de o turmă de oi. Niște oi se răsfiră pe cîrd și fugiră de parcă-ar fi căpiate.

— Fată, du-te de-ntoarce oile, zise păcurarul, că-ți voi da o mieluşică atunci cînd te vei întoarce. Ei nu-i fu lene, alergă de-ntoarce și oile, pe urmă plecă-nainte. Merse iar cît merse și dete de o herghelie de cai, iuți, năraşași și neimblînziți. Ciobanii cum o zăriră o rugară:

— Du-te de-ntoarce caii că-ți vom da cînd te vei întoarce un cîrlan, bun de-ncălecat. Fata-ntoarce caii și hai înainte. Merse ea, merse, cale lungă să-i ajungă pînă ce se opri ostenită sub un măr într-o grădină. Mărul o văzu și o rugă:

— Vezi, fata mea, lumea la umbra mea stă și se răcorește, iar toamna merele mi le culege și la nimeni nu-i dă-n gînd ca am și eu frunze și mă usc, dacă omizile mă mîncă. Fie-ți mile de mine și culege omizile de pe ramurile mele și cînd te vei întoarce pe aici am să-ți dau mere să mîncîci.

Fata se urcă-n măr, îl piguli de omizi și plecă-nainte. Era vară călduroasă, cu mare zăpușeală. Se aplecă să bea apă dintr-o fîntînă. Fîntîna însă n-o lăsă zîcîndu-i:

— Vezi, fata mea, toți se apleacă și beau apă din fîntînă, dar unul nu mă curăță de imală că mă-nec de tot! Hai, tu, inimă bună și arănește-mă de imală că-ți voi da apă rece cînd te vei întoarce pe aici. Arăni fîntîna de imală, bău apă rece și prelungi drumul mai departe. Îndată dete peste un cuptor cu pine cu vatra părăsită plin de cenușă. Vru să caute o pită, dar cuptorul îi grăi:

— Fată dragă, toți cer să le coc pine, dar nimeni nu mă curăță, nimeni nu-mi șterge vatra. Curăță-mă tu, dacă vrei să-ți dau pine când te vei întoarce. Îl curăță și pe ăsta și pleacă mai departe. Ajunsă într-o pădure mare și frumoasă cu izvoare și poiene cu flori. Acolo, un moș creștea niște ale în niște lăzi. Se tocmai aici să arănească alele moșului să le dea apă și mâncare, nici prea caldă, nici prea rece.

Odată se întâlnește în pădure cu o bătrână fermecătoare care-i spusese să ia seama că în lăzile noi crește șerpi și năpirci, iar în lăzile bătrâne crește vietăți de pe lângă casa omului și când îi va ieși sorocul să ceară de la moș o ladă bătrână să nu ia una nouă. Fata arănea alele pădurii și lua seama cum șerpii și năpircile intrau în lăzile noi, iar celelalte în lăzile vechi. Trecură anii și veni vremea să ia simbria și să plece. Într-o zi moșul îi zise:

— Fata mea, cuminte ai fost, bine m-ai slujit, alege-ți o ladă dintre cele care-ți vor plăcea mai mult și să-ți fie de alal!

— Eu îmi aleg lada asta bătrână, răspunse fata. Cum și-a luat lada, i-a pupat mîna stăpînului și s-a dus îndărăt. Avea cale lungă și grea de mers. Soarele ardea țărîna sub picioare de-i frigea tălpile, iar tilharii țineau calea călătorilor pe la colnice. Călătorii zăceau lihnîți de foame și de sete pe cărare, gata să-și dea duhul, dar fata mergea-nainte cu gîndul la Dumnezeu.

Ajunse la cuptorul de piine pe care-l curățise, și acesta o chemă:

— Fetiță, fetișoară,
Cu cosița gălbioară;
Cu ochi plini de lăcrămioară,
Ia-ți și tu o azmioară!

Fata dădu spuza la o parte, își luă o azimă și plecă mai departe, înfulecînd din azima cea caldă.

Ajunse la fîntîna cu apă curată, pe care o arănisese de imală. Fîntîna o zări și grăi:

— Fetișo ce porți mult dor,
Adapă-te la izvor;
Ca să ai tu sănătate,
Mult mertic și bunătate.

Fata bău din izvorul fîntîinii, sărută fîntîna că n-a uitat-o, și i-a dat zor înainte. Merse, cît merse și o zări mărul, încărcat de mere mari, roșii-aurii, pe care-l curățase de omizi. Mărul cum o văzu din departe-i făcu cu o rămurea semn să se abată să culeagă un sîn de mere. Drumeața nu stătu mult pe gînduri, umplu sînul cu mere, mulțami de bunătate și hai înainte.

Trecuseră ani de zile de cînd pornise la o așa cale lungă, să-i ajungă, cale mare, fără de zare. La o vreme ostenise de tot și căzuse leșinată, cu picioarele zgîriate și tălpile pline de răni și bășici. Cum făcea doi pași cădea. În zadar se opintea să meargă că o lăsaseră picioarele. Era pierdută-n pustietăți, tocmai bună s-o mănînce păsările cerului și alele. Dar tocmai cînd își pierduse nădejdea, o ajunse o herghelie de cai, răsăriți ca din pămînt. Muma hergheliei îi zise:

— Fată bună, fără de mumă,
Alege-ți un călușel,
Să zbori ca vîntul cu el.

Aleasă un cal mindru și voinic, se urcă în seaua de aur și-i dădu pinteni. Merse ea, merse, când atingînd cu copitele pămîntul, când amestecîndu-se cu norii și iar scobori pe pămînt să se hrănească.

Cum ajunse la o turma de oi, păcurarii îi deteră o oaie. Ea luă oaia și merse-naînte. Nu mai avea mult și se apropia de bordeiul ei. Se-ntilni cu un gelep, care mîna la tîrg o cireada de vite care-i grăi:

— Hai fetișo, fetișoară,
Ia în dar o văcușoară;
Ca să-ți fete o vițișoară,
Să-ți umpli obor de oară !

Fata luă o vacă, mulțami la stăvari și o porni tot înainte.

Mai avea puțin și ajungea acasă. În cale se-ntilni cu niște porcari care păzeau o mirie cu porci. Porcarii îi dădură și ei drept mulțămire o purcelușă, ea o luă, le mulțami și se grăbi să ajungă după cîntatul cocoșilor. Cocoșii cum o văzură săriră pe garduri și dădură de veste să se știe cine vine, bătînd bucuroși din aripi și cîntînd:

— Cucuriguu, maguu !
Vine fata moșului,
La argeaua dosului,
Înșolată, îmblăgată,
De aur e încărcată;
Cu blaga legată-n spate,
Și cu vitele de-o parte !

Cînd auzi una ca asta mumă-sa, măștioană-sa, o secă la ficați vestea cocoșilor. Luă o pălcăță și după ei prin maidan să-i zvînte-n bățai:

— Uși, uși, uși !
Pină-n ziua să te uști;
Că zo-mi ești mincinos,
Afurisitul cocoș !

Și nu încetă să blesteme cocoșii de pe mahala să-i ia holera și să-i fure noaptea vulpile. Fata moșului cum ajunse, puse lada jos, o deschise și ce credeți că era înuntru? Numai aur și argint, podoabe nenumărate. Dacă văzu măștioană-sa o avere așa de mare, rămase mută și năucă și zor nevoie s-o miie și pe fata ei să se procopsească. Fata ei cum auzi de unde a căpătat atîtea avere, nici nu-și mai luă rămas bun. Își luă un toiag, disagii cu mîncare și o zori-naînte.

Ajunse la miria cu porci, porcarii o rugară să le-ntoarcă porcii, ca să-i dea un porc cînd s-o întoarcă. Ea i-a drăcuit cu porci cu tot vîzîndu-și de drum, și gîndind la avere. Ajunse la cireada de vaci. Văcarii o rugară să le-ntoarcă vacile că-i dau o vacă cînd s-o-ntoarcă. Ea se minie, îi drăcui și afurisi și din cale nu se opri. Merse ce merse și ajunse la o turmă de oi. Păcurarii o rugară să le-ntoarcă oile că-i vor da o mioriță cînd se va-napoia. Îi drăcui și pe ăștia și merse-naînte. Cînd colo dete de herghelia de cai. Stăvarii o rugară să le-ntoarcă caii, că-i vor da un cîrlan cînd s-o-ntoarcă. Ea-i luă în ris, afurisindu-i cu cîrlan cu tot și-i dete grăbindu-se-naînte. Se opri sub un măr

plin de omizi. Mărul o rugă să-l curețe de omizi, că se usucă, iar cînd se va înapoia-i va da mere să mănînce. Fata a drăcuit mărul și și-a văzut de drum. Mărul dacă a văzut-o atît de rea și de îndărătnică a blestemat-o și el:

— Drum bătut ca bumbacul,
Unde-oi ajunge să-ți frîngi capul;
Drum bătut ca fuiorul,
Unde-oi ajunge să-ți rupi piciorul.

Ajunse la o fîntînă-necată de imală. O rugă fîntîna s-o curețe de imală dacă vrea să-i dea să bea apă cînd se va-ntoarce. Ea o-nfruntă și pe fîntînă și merse setoasă și flămîndă-nainte, lacomă după avere. Mai la urma urmelor se opri la cuptorul de pîine, moartă de foame. Cuptorul o rugă să-l curețe de cenușă, că-i va da pîine caldă și bună, cînd se va-ntoarce. Ea însă izidi cenușa de pe vatra cuptorului, iar pîinea de sub spuză se prefăcu în scrum, că nu putu găsi nici o coajă de pîine. Iar plecă și de aci drăcuind și blestemînd prin gliontane și spini pînă ce ajunse la o pădure mare, unde stăpînea un moșneag mulțimea de ale în lăzi închise ca să nu fugă. Se tocmi la moș pe o ladă să-i slujească un an de zile. După ce i s-a isprăvit sorocul moșul i-a zis să-și aleagă o lacră din cele ce le avea. Ea, s-a sucit, s-n-vîrtit, pînă ce s-a hotărît. A pus ochii pe lada cea mai mare și mai nouă. Moșul i-a dat-o, a legat-o-n spinare și a plecat la mumă-sa fericită de atîta bogăție. Drumul e lung și greu. Ajunse la cuptorul de pîine, ceru o pită, dar cuptorul îi azvîrli cu cenușă-n ochi de o orbi. Ajunsă setoasă la fîntîna cu imală, vru să bea apă, dar fîntîna o umplu de imală. Se opri sub mărul stolos cu merele mîndre, coapte-n pîrg, vru să ia mere, dar mărul o luă la bătaie lovind-o cu ramurile, darmita să-i mai dea și mere rumene să mănînce!

Ajunse la herghelia de cai, ceru un cal că nu mai poate merge, caii o lovîră cu copitele de-i frînseră oasele și-i rupseră țoalele. Ajunse la turma de oi și se rugă de ele să-i dea o țîră de lapte că moare de foame. Berbecii însă n-o lăsară și o burdușîră cu coarnele, de o dădură de-a dura prin țărînă, gata-gata să-i spargă lada cea frumoasă. Ajunsă la cireada de vaci, vacile o cunoscuseră și parcă le apucase strechea, fugeau, se broșcăiau și cu coarnele o împungeau de-și rupse picioarele. Tîrîș-grăpiș, ajunse miria cu porcii. Porcii cum o zăriră o-ncolțîră și cu dinții gata s-o rupă-n bucăți. Abia scăpă și de ăia și a doajuns acasă toată ruptă, sîngerată, cu oasele frînte, mai mult moartă decît vie.

Cocoșul cum o văzu, sări pe o leasă și cîntă:

Cucuriguu, maguu !
Vine dracuu,
Toată ruptă,
Și bătută !

Baba cum îl auzi, grăi:

— Fugi, cocoș,
cocoloș,
că te taie moș !

Cocoșul însă bătea din aripi și vestea din bordei în bordei întîmplarea cu fata cea rea ! Cum tună fata-n casă, mumă-sa alergă după fată și deschise lada. Cum o deschise, țîsnîră în toate părțile șerpi, năpîrci, iar pe ele le mîncă și le morfecară, pîn'-se săturară. Și așa pe cei răi îi săturară de avere, iar alele de atunci se liberară și nu mai trăiră-n ladă !

MOȘU ȘI BABA

A fost vrodată vrun moș cui i-a murit baba și a rămas văduvoi cu o fată. El a luat altă babă care a avut iar o fată.

Baba nouă a mînat pe moș să-și dea fata ca slugă. Fata merge pe drum și ajunge la niscăi porci.

— Du-te, fată, întoarce porcii, cînd te vei înapoia o să-ți dau un porc.

Ea întoarce porcii și pleacă mai departe pe drum. Ajunge la vaci, iar o mîină să-ntoarcă vacile, că, cînd se va întoarce o să-i dea o vacă. Ea le întoarce, prolungeaște drumul. Ajunge la oi, iar o mîină să-ntoarcă oile, că, cînd să va întoarce o să-i dea o oaie. Ea le întoarce și pleacă. Ajunge la cai, o mîină să-i întoarcă că, cînd se va întoarce o să-i dea un cal. Ajunge la mărul cu meră:

— Cură-țā-mă, fată, de omidă că, cînd te vei întoarce o să-ți dau meră să mîînci; ea îl curăță de omidă. Ajunge la fîntîna cu apă:

— Răneaște-mă, fată, de imală că, cînd te vei întoarce o să-ți dau apă rece să bei.

Ea o răneaște și prolungeaște mai departe. Ajunge la cuptoru cu pîni:

— Curăță-mă, fată, de cenușă că, cînd te vei întoarce o să-ți dau o pîne să mîînci.

Ea îl curăță de cenușă și pleacă; ajunge la vrun moș cu care să tocmeaște să-i fîîuiască niscăi lăzi cu ale căroră să nu le dea apă nici prea caldă, nici prea rece. Vro babă învață fata:

— Fata mea, tu să iai sama în care ladă să bagă alile alea.

Ea ia sama și vede că șerpîi intră în lăzile cele noi și spune babîi. Baba i-a spus cînd va pleca să ia o ladă veche că aia i-a fost plata. Cînd ea i-a ieșit sorocul să pleace acasă, stăpînu i-a zis:

— Ia-ți, alege-ți o ladă și pleacă. Ea ia o ladă veche și pleacă. Ajunge la cuptoru cu pîni și-i dă o pîne; ajunge la fîntîna cu apă, bea apă; ajunge la mărul cu meră, îi dă mere; ajunge la erghelia cu cai, îi dă un cal, ajunge la turma cu oi, îi dă o oaie; ajunge la gelepul cu vaci, ia o vacă; ajunge la miria cu porci, îi dă un porc.

Cînd doajunge acasă, cocoșul a cîntat: «cucurigu, vine fata moșului, înșolată, îîblăgată, cu blaga în spate și cu vite după ea.»

Mumă-sa măștioaică strîgă:

— Cecoș, lovi-te-ar colera, că nu știi nimic.

Cînd intră fata-n casă și deschide lada care e plină de blagă de aur. Cînd vede măștioaica așa aveare și atîta blagă, mîină pe fică-sa și ea să slujească să aducă bogăție.

Fata măștioaicii pleacă, ajunge la porci, iar așa o mîină să întoarcă porcii, că, cînd să va întoarce o să-i dea un porc. Ea n-a vrut. Ajunge la vaci, o mîină să-ntoarcă vacili, că, cînd să va întoarce o să-i dea o vacă. Ea n-a vrut. Ajunge la oi, iar o mîină să le întoarcă că, cînd se va înapoia o să-i dea o oaie; ea nu vrea. Ajunge la cai, acolo o mîină să-i întoarcă că, cînd să va napoia o să-i dea un cal. Ea nu vrea. Merge mai departe, ajunge la mărul cu mere, care o mîină să-l curețe de omidă că, cînd să va întoarce o să-i dea meară să mîînce, ea n-a vrut.

Ajunge la fîntîna cu apă rece, o mîină să o răneaască de imală că, cînd să va întoarce o să-i dea apă rece să bea. Ea nu vrea. Ajunge la cuptorul cu pîni care o mîină să-l curețe de cenușă că, cînd să va întoarce o să-i dea pîne să

mănince. Ea nu vrea. Mai la urmă a ajuns la stăpînul la care a servit soră-sa vitregă și acolo să tocmească să slujească un an de zile pe o ladă pe care va vrea s-o ia cînd va pleca, din cele pe care le păzește.

Cînd a plecat, a luat o ladă nouă, gîndind că în aia e mai mare blagă. Ajunge la cuptoru cu pîni, care o umple de cenușă, ajunge la fîntînă, care o umple de imală, ajunge la mărul cu mere, o bate cu crengile, dar nu-i dă meară să mănince. Cînd ajunge la cai, ei o bat cu copitele de toată o rup. Ajunge la oi, o împung berbecii cu coarnele. Ajunge rău, ne bine la vaci; vacile dau cu coarnele în ea. Cînd ajunge la porci, porcii toată o încolțesc cu dinții și or vrut să o mănince de tot. Abia a scăpat de acolo și abia doajuns acasă toată ruptă și omorîtă și sîngeroasă. Cocoșu iar cîntă:

— Cucuriguuu, vine fata babii, toată ruptă și bătută, dar cu lada plină de ale.

Baba zice:

— Ici, cocoș, ce știi tu!

Cînd fata tună înlăuntru, baba alergă și deschide lada din care țîșnesc în toate părțile plin de șerpi, lupi, urși, mistreți și alte ale. De atuncia au rămas alili libere, dar pînă atuncia au fost închisă.

TREI FRAȚI ÎMPĂRAȚI

A fost odată un om sărac care avea trei copii și atît de sărac era că nu se temea de tilhari că-i vor smulge averile. De aceea el se purta ca omul:

cel ce n-are nici haină,
nici la inimă vreo taină!

Într-o zi, simți că-i vine sfîrșitul, își adună copiii pe lîngă vatră și-ncepu a le da povețe, doar-doar, îi va învăța cum să scape de sărăcie. Și începu bietul tată a le grăi de la inimă ca să le meargă drept la minte:

— Heeei, copiii mei, sărăcia cînd s-a-ncuibat pe vatră, e ca o stană de piatră! Și eu aș vrea sărăcia, lucia, să nu se ție de voi, precum o viață s-a ținut de mine, ca scaiul de oaie! Nu vreau să vă aud întrebînd-o miine, poimîine:

— Sărăcie, ce-ai cu mine?

— M-am avut cu tat-tău bine,

Și nu mă-ndur nici de tine!

De aceea, plin de amărăciune, acum, la despărțirea cea mare, îi blestămă pe fiii săi, să n-aibă parte de noroc și sănătate, dacă vor mai aprinde focul pe vatra bordeiului, ci să-și ia fiecare traista-n băț și s-o urnească în lumea albă să-și caute norocul și binele fiecare, după priceperea lui.

Tatăl își dădu sufletul împăcat în minile lui Dumnezeu, iar ei pustiiră casa, lăsînd-o numai cu un cotoi pe vatră și astfel plecară-n lumea albă.

Trecură peste munți și văi, riuri și pustiuri, căutînd demîncare și pometuri, ca să nu piară de foame, căci era o mare foamete. Cînd se opriră într-un munte se vorbiră să facă focul și-l minară pe fratele cel mic după lemne și surcele prin pădure. Fratele cel mare și mijlocașul se înțeleseră că nemaiputînd răbda de foame, cum s-o ațîța focul să puie mîna pe cel mic, să-l taie și să-l frigă-n frigare la foc și apoi să-l mănince.

Cel mic, nici nu visa ce soartă-l paște ! Însă adunînd surcele prin pădure, văzu în zare o casă mare, cu ferești în soare. Și se gîndi el că la o casă așa mare și frumoasă, trebuie să fie și ceva mîncare, căci tare flămînzi erau. Se-ntoarsendărăt la frații lui și le spuse noutatea cu casa cea albă-n zare. Frații cei mari cum auziră că pot găsi de-ale gurii, lăsară cuțitele-n teacă și nu-l mai tăiară, grăbindu-se la casa cea părăsită din pădure, poate vor da peste ceva de mîncare. Cînd ajunseră la poartă, bat în zadar ! Casa era pustie. Nimeni nu răspundea ! Intrară înăuntru, aci țipenie de om ! O masă lungă la mijlocul cășii goală. Ce să se facă ei osteniți și flămînzi ? Să se așeze la masă de oste-neală. Dar cum se așezară pe sîndălii și cu coatele pe masă, deodată, masa se umplu cu bunătați. Numai purcei fripți, prăjituri, cafele și supe.

Cei mari, cum văzură atîta belșug se cruciră și se mirară că ce să fie asta ? : Dar de mîncat se temeau. Cel mic însă îi îmbie :

— Fraților, ce stați, hai să mîncăm, că de-o fi să murim n-o fi mare pagubă. Din pustiul ăsta nici dracul nu ne scapă ! Și se așezară pe mîncare și pe bere pînă ce se săturară bine gata să le crape burțile. Cînd vrură să plece, în mijlocul casei veni un moș cu barba albă pînă-n pămînt zicîndu-le :

— Uite, copii, mîncarăți și băurați, dar bani nu plătirăți ! Așa o să stați aici un an de zile. La sfîrșitul anului bani n-o să vă cer, că știu că nu-i aveți, dar o să vă pun să răspundeți la trei întrebări. Dacă veți răspunde ; bine va fi, dacă nu veți răspunde, o să vă tai, o să vă omor și o să vă mănînc fripți.

Cînd auziră copiii ce-i așteaptă li se făcu părul măciucă-n cap și-ncepură să tremure de frică. Cel mai mic și mai isteț la mînte se gîndi, zicîndu-le :

— Frații mei, ia să stăm noi să mîncăm și să bem, că mare e anul și pînă la anul, ori moare măgarul, ori pierе samarul, dar una tot se-ntîmplă. Frații se-nvoiră și căzură pe gînduri ce-ntrebări ar putea să fie alea și ei să nu le nimerească. Așa stau, se gîndeau, mîncau, beau și se plimbau. Dar zilele treceau și anul se-implinea. Într-o zi veni moșul zicîndu-le :

— Copii, un an ați șezut la mine. Un an v-am arănit, și v-am omenit ! Acum a sosit vremea să-mi brodiți vorbele mîine și bine să vă gîndiți ! Dacă o să-mi răspundeți bine încă un an am să vă mai țin să vă arănesc ca pe copiii mei.

Fratele cel mic cînd văzu că mai este o zi pînă se-implinește sorocul, zise :

— Măi fraților, hai să fugim, că moșu ăsta ne prăpădește. Frații cei mari se temură și nu fugiră. Rămaseră noaptea-n casă să-și vadă norocul la ziuă. Cel mic, temîndu-se peste noapte să nu-l mănînce moșul, plecă pe furiș și se culcă sub un stejar mare stolos. Noaptea zburară și se lăsară pe copac trei păsări măiestre. Fiecare începu să se laude cu isprăvile făcute. Una din ele zise :

— Eu am puiat boală într-o fiică de-mpărat și acum îmi am cuibul în trupul ei. Șed degeaba și mănînc din ea, iar de lecuit toți vracii din lumea nu fac nici o ispravă. O altă pasăre măiastră nerăbdătoare o întrebă :

— Bine, soro, dar tu nu spui unde-i leacul ascuns ?

— Leacul, leacul este de negăsit și de nebănuir, chiar subt spînzurătoarea împăratului. Acolo este o pată de sînge de om. Din sîngele ăla crește o floare galbenă. Floricica-nfloreste la mijlocul nopții. Dacă ar ști zăvrăcioaicile, doftoroaicele s-o păzească noaptea și s-o culeagă înainte de a se face ziuă cînd se-nchide floarea, ar scălda-o și vindeca fata !. Dar așa, sapa și lopata ! Copilul era numai ochi și urechi, toate auzea și pricepea. O altă pasăre măiastră începu să se laude astfel :

— Eu am adunat toate izvoarele din cutare împărăție și le-am încuiat bine, bine, să moară de sete și foame oamenii. Împăratul a căzut la pat de

necaz. A chemat meșteri și ingineri să sfredească măruntaiele pământului ca să izvorască apă. Dar în zadar s-au străduit că la toți le-a tăiat capetele și a zidit o culă mare din capete de ingineri să rămîie de pomenire, dacă va pieri omenirea din lipsă de apă. Acuma nimeni nu mai cutează să caute izvoarele de apă ascunse. Stau toți și pier cu zilele de sete, oameni, vite, păsări, iarbă, păduri, tot se usucă și numai vîntul șuieră a pustiu. Una dintre păsări, dornică de a afla care este cheia slobozirii izvoarelor, o-ntrebă:

— Spune, soro, cum se poate găsi cheia de slobozirea izvoarelor, dacă te lauzi că știi atitea?

— Subt vatra împăratului stă ascunsă de mine cheia cu care se deschid izvoarele. Dar cum împăratul nici nu visează că sub vatră este leagănul izvoarelor, o să-i dea popa cu cădelnița la cap, că n-are-ncotro.

Cea de-a treia pasăre măiastră auzindu-le laudîndu-se, porni și ea să-și arate scofala:

— Voi ați făcut, ce ați făcut, însă eu v-am întrecut. Am prins de un an trei inși, trei copii. I-am arănit degeaba de un an și miine ori scapă, ori pier. Am să-i întreb trei întrebări, trei vorbulițe, dacă le-o zgodi bine va fi, de nu, am să-i mîncîc de vii.

— Ce ai de gînd să-i întreb? zise una.

— Ascultați ce o să-i întreb:

Din ce ați mîncat un an de zile? Dacă vor răspunde din scăfirlia lui tata, e bine. Pe urmă:

— Din ce ați beut vin și apă un an de zile? De vor răspunde din pot-coava de cal, iar e bine. Și mai la urma urmelor o să-i întreb:

— Cu ce ați mîncat bucatele și mîncărurile un an de zile pe de-a boda-proste? De vor răspunde cu deștîli lui tata, au scăpat. Iar dacă n-o brodi-o sărmanii, avem să-i mîncăm și să ne veselim. Păsările măiestre, mai zburară prin copaci, își piguliră aripile și se pieptănară, pe urmă-și luară zborul și se duseră. Copilul sta jos pitulat, cu inima cît un purice de frică să nu-l simtă măiestrele și să-l omoare. Acum răsufală usurat și se-ntoarce la frații săi. Cînd ajunse la ei,ăștia mai mult morți decît vii. Se gîndeau la ziua de miine cînd nu vor putea răspunde și-i va mîncă moșul. Cum ajunse cel mai mic le grăi:

— Stați, măi, ce vă perpeliți așa, ascultați la mine, eu am să răspund și pentru voi. Am aflat taina! Dacă n-ascultați de mine sîntem pierduți. Ați auzit?

— Am auzit! îi răspunse frații ca niște glasuri mai mult stinse. Cum s-a crăpat de ziuă, moșul a intrat pe ușă gata să-i întrebă, așa precum le-a fost înțelegerea.

— Măi copii, v-am arănit pînă acuma, v-am dat de toate ielea, toate bunătățile, dar voi din ce ați mîncat, cînd ați mîncat?! Copiii încremeniră și tăcură ca niște muți.

— Din scăfirlia capului tatălui nostru, răspunse îndată cel mai mic și cel mai isteț!

— Taci, măi băiete, nu te grăbi, unde ai văzut tu scăfirlia lui tată-tu, mort și-ngropat cine știe unde...

— Ba din ea am mîncat să știi. Ziceți și voi măi fraților ca mine.

— Așa, e moșule, din scăfirlie am mîncat.

— Bineee, să nu vă pară rău! Însă cum și frații întăriră că așa e, moșul înnegri într-o parte, de sus pînă jos. După asta moșul iarăși îi întrebă:

— Eu v-am dat de ați beut din pahare mindre, iar voi să-mi răspundeți, cu adevărat din ele ați beut?

— Am beut din potcoava de cal, îi răspunse cel mic cu hotărîre.

— Unde ați văzut voi potcoavă de cal? Luați aminte, că de nu chibzuiți bine, de vii o să fiți mîncăți.

— Ba așa este, răspunseră și ceilalți doi nătăntoci.

Cum grăiră frații, moșneagul, de necaz, înnegri și pe cealaltă parte de sus pînă jos și uidi cu totul negru ca smoala.

— Heeei, copii, mai rămase unaaa! V-am dat de ați mîncat cu furculiță și cu linguri, voi spuneți-mi cu ce ați mîncat? Fratele cel isteț, în grabă-i răspunse:

— Am mîncat cu deștili lui tata.

— Măi, ce proști! Unde ați văzut voi deștili lui tatăl vostru mort de atîț ani și putrezit? Voi amîndoi nu dați crezare la nărodu ăsta, nu-l vedeți că este smintit?

— Ba este adevărat, cu deștili lui tata am mîncat, mai întăriră și ceilalți doi frați, tremurînd de frică.

Moșul cum auzi și pe-al treilea răspuns, începu de se umflă, se umflă, mult, mult și deodată plesni atît de tare că răsunară munții și se mișcă pămîntul din furca lui. Din moș se făcu praf, pulbere și țărînă neagră, iar casa lui se risipi în cele patru vînturi. Copiii se pomeniră azvîrliți tocmai în munte, risipiți prin copaci cu cîte un stei de piatră în mînă. Cînd se desmeticiră ca după un vis urît, se văzură între munți pustii și steiuri de piatră, pe care mișunau șerpi și balauri.

Se-nchinară lui Dumnezeu c-au scăpat cu viață și au coborît de pe vîrful muntelui în vale.

Colindînd ei și umblînd prin munte după pomaturi, fratele cel mic, iar se pierdu de cei mari.

Rătăci fără rost zile și nopți fără să-și găsească frații. Într-o zi se slobozi într-o joacă mai în jos, auzind o larmă mare, cu bătăi și înjurături. Ce-o mai fi aici? Se întrebă bietul copil și coborî să vadă. Cînd în japcă, vede trei cocoși roșii mari și dolofani, cu crestele aplecate, cu pîntenii-nodate. Cum îi zări rămase-ncremenit. Așa ceva nici în vis n-ar fi putut să vadă. Cocoșii erau mari cît oamenii, săreau unul pe altul cu cioacurile cît țeglicele, cu picioarele cît crecanele, cu penele aurite, cu capete zdrobite. Copilul își luă inima-n dinți puse mîna pe o moacă și sări să despartă cocoșii.

— Stați, măi fraților, ce vă certați, ce vă mîncăți, seama v-o luați și vă împăcați? Unul dintre ei plin de sînge cu penele zdrențuite îi răspunse:

— Noi sîntem trei frați, în japcă blestemați, să trăim, să ne batem și să murim. De trei ani ne batem, de trei ani ne certăm și nici cînd pace n-avem, pe trei lucruri fermecate, de tata la moarte lăsate.

— Ce lucruri nene, v-au rămas, de vă ciocniți și sîngerăți parcă ați fi niște turbați, făr' de minte scăpătați! Atunci un alt cocoș, țănoș cu pîteni de aur la picioare-i zise:

— Băiete, logofete, trei lucruri ne-au rămas, pe vrajbă am pornit, rău ne-am războit!

— Spuneți odată ce lucruri vă-nvrăjbiră, ce lucruri capul vi-l ciocniră?

— Asta-i una sabie, cu a doua o chesa și niște foale învechite, de la tata-s moștenite.

— Nu văd ce scumpete zace în dănnăile ăstia, vechi și împutite, de nu fac două parale?!

— Ba fac! zise un alt cocoș. Când vei lua sabia-n mână toate oștirile din lume ți se adună-n față gata să pornească la luptă, și ce gîndești, aia faci cu oștirile. Calci în picioare orice împărăție, orice avuție o iei cu sila și nici un împărat nu cutează să zică împotriva o vorbă. Ba te mai și laudă că trecînd prin foc și sabie omenirea, ai eliberat-o de la tiranii, ce nu sînt și nici n-au fost.

Iar chesaua fată bani. Cum o scuturi și te gîndești să se umple de poli de aur, ea îndată face bani, așa că, niciodată nu stă goală, cum nu stă omul fără griji.

— Da foalele, ce e cu foalele, nene? întrebă nedumerit copilul.

— He! cu foalele nu este un lucru prea mare. Cum vei vedea că ești la strîmtoare, te sui călare pe foale și zbori ca vîntul și ca gîndul la capul pămîntului, în slava cerului, ori la talpa iadului. Unde gîndești, acolo ajungi. Dacă văzură cocoșii ce văzură, îl rugară pe copil să le-mpartă el, ca un om cîstit lucrurile pe dreptate. Copilul luă lucrurile și chibzui că bine i-ar prinde ele la nevoie.

— Hai să scoborim mai în jos în Valea Plîngerii, lîngă acel rîu minunat, bun de adăpat dar și de scăldat.

— Hai! Și cum ieșiră din japcă coborî copilul cu cocoșii în Valea Plîngerii. Ei rămaseră pe țărmul rîului iar el se așeză pe foale în mijlocul rîului. După asta le grăi:

— Voi să vă grăbiți, iute să-naintați lucrurile să le luați. Cine ajunge întîi sabia o ia, cine ajunge al doilea, chesaua de bani, iar al mai din urmă foale ciuruite, foalele învechite.

El le facu semn să pornească cocoșii, faloșii, o porniră, dar cum se repeziră și s-apropiară, el ridică sabia și gîndi pe rînd ca fiecare să se prefacă într-un stei de piatră și să rămîie pe vecie la fundul apei. Așa gîndi, așa se și făcu.

Ăști trei cocoși se vedeau a fi cocoși, dar ei erau trei zmei care se certau pe lucrurile ce le lăsase tatăl lor.

Cum rămase singur, pusă mîna pe sabie, băgă chesaua-n sîn, se așeză pe foale și se gîndi unde sînt frații lui pierduți. Dar cum porni într-acolo, în Valea Plîngerii, năvăliră zmeii, balaurii, năpîrcile, păsări cu cioc de oțel, gata-gata să-l piardă și să-l înghită de viu. El cum se văzu la strîmtoare, se așeză pe foale, ridică sabia și cum dete o dată și gîndi toate fiarele astea să se prefacă-n steiuri de piatră negre, toate încremeniră pe vecie, așa cum copilul cel isteț gîndise. Acum plecă să-i caute pe frații pierduți. Cum se gîndi și ajunsese la frățiorii lui flămînzi și rupți ca vai de ei. Mai întîi le spuse tot, cum e rîndul, mai pe urmă le zise să se suie pe foale, să se țină bine că o să zboare în slava cerului.

Dar cum zburară peste Valea Plîngerii, alți zmei, alți balauri cu falcile-n cer și altele-n pămînt, îi fugărea scoțînd foc și pară, gata să-i înghită. Copilul cel mic cum ridică sabia le tăia capetele, din zori și pînă-n înserare, pînă ce pe Valea Plîngerii curgea acum un rîu de sînge de zmei și de balauri, iar dealurile și cîmpiile erau pline numai de carne de ale spurcate. Nu se mai auziră vaiete și urlete și toate alele sălbaticе își găsiră pieirea în Valea Plîngerii. Valea Plîngerii răsuflă liniștită și de aci încolo pe luncile cu florile, sosiră ciobănițele să-și pască oițele. Se bucurară cei trei frați, dar deodată tresăriră amintindu-și cel mic, de cele auzite de la păsările măiestre despre prințesa cea de pe patul de moarte. Se suiră călări toți trei pe foale și cît se gîndi al mic, atît ținu

călătoria ! Deodată mai iute ca vîntul zburară și se pomeniră la palatul de cleștar strălucitor ca soarele, unde trăgea fiica-mpăratului să moară.

Cum pusă piciorul pe pămînt, bătu la poarta palatului.

— Cine ești, tu măi puștiule ! îl întrebă răstit un ostaș înarmat din tălpi pînă-n dinți.

— Eu sînt un doctor și viu s-o lecuiesc pe fiica-mpăratului.

— Du-te, măi băiete, pe pustie, că te-aude-mpăratul și-ți pune și ție capul uite colo-n cula aia-naltă zidită numai din capete de doftori și doftoroaie.

— Eu te rog să mă lași pe mine să intru la-mpăratu, că știu eu ce spun.

— Bineee ! să nu-ți pară rău dacă ți-oi pierde capul.

Veni ofîțarimea și-l duseră la-mpăratul :

— Împărate-luminate, facă-ți domnul multă parte, de noroc, de sănătate, eu mă prind așa cum mă vezi mic pipernicit să-ți scol fata de pe boală și să nu-ți cer nici o para chioară. Împăratul și curtenii săi, socotiră că ăst copil glumește sau e-ntr-o ureche. Însă copilul nu se lăsa și-i dă-nainte că dacă n-o va putea vindeca, să poftască împăratul să-i ia și lui capul și să-l aline pe vîrful cetății zidită numai din capete de oameni doftoriți. Împăratul se-nvoi și-i dete trei zile, să facă dovada științei sale. Cum veni seara merse de culese floarea ce înfloreă o dată pe noapte din sînge sub spînzurătoarea împăratului, o pusă-n sîn și merse s-o scalde pe prințesă cu ea. Cum o scaldă o dată fata căpătă roșeață-n obraji și chip de om înviat din morți. A doua seară de sub altă spînzurătoare pîndi pînă-nflori floarea, o culese și iar o scaldă pe prințesă. Prințesa căpătă viață și glas să grăiască. A treia noapte mai culese o floare și încă o dată o mai scaldă și fata se-nzdrăveni de-a binelea, de parcă n-ar fi fost bolnavă niciodată.

Împăratul se bucură foarte de isprava istețului copil și-i zise :

— Măi băiete, băiețele, pentru faptele mari ale tale, îți dau fiica de mireasă, să-ți fie soție-aleasă, iar în marele palat, să fii chiar împărat !

— Împărate și-nălțate, prea ești bun și-mi dai de toate ! Eu sînt fiul cel mai mic, nu mă pricep la nimic ! Mai am doi frățiori mai mari și s-or minia și m-or blăstăma, c-am luat-o-nainte și nu ne-am însurat pe rînd, precum ne-am făcut pe rînd. S-ar cuveni să-ți măriți fiica după fratele meu mai mare și nu după mine cel mai mic ! Străjele merseră în oraș pe la dughene de-l chemară pe fratele său mai mare să fie mire. Și se făcu o nuntă mare și frumoasă ca-n povești, precum numai la crai și-mpărați se poate face. Fratele cel mic și mijlociu n-au timp de pierdut. Se puseră pe foale și zburară ca gîndul în țara însetată unde erau încuiate izvoarele. Cum gîndiră se pomeniră în acea împărăție arsă de dogoarea soarelui, vitele și oamenii lingeau roua ce le-o mai da Dumnezeu dimineța. Întrebară lumea din cetate dacă de mulți ani nu mai au apă și spre mirarea lor, aflară că de peste un veac izvoarele au secăt, iar viața se stinge cu fiecare zi ce trece. Palate și orașe mari rămîn pustii.

A doua zi, copilul cel isteț nu mai putea răbda nici el de sete și drept la poarta împăratului se opri și ceru să-i vorbească. Împăratul îl primi, iar băiețașul îi grăi :

— Slăvite-mpărate, mare-luminate. Văd că împărăția ta este topită de arșița soarelui. Pier vite, pier oameni, pier viața ! Eu mă leg, ca un inginer de izvoare ce sînt, să vă slobod izvoarele și iar să aveți apă și viața ca odinioară.

— Măi băiete, vezi tu cetatea aceea-naltă, e făcută numai din capete de ingineri de paie ca de-ai de tine. Mai bine vezi-ți de cale să n-am păcate și cu un fecior necopt ca tine.

— Împărate-luminate, eu nu mă tem de moarte ! Eu am venit hotărît să scap lumea de la sete, să-i dau apă cu izvoare și să crească florile iară. Și se-nvoi împăratul să-l lase să descuie izvoarele încuiate. Porni băiatul prin palat, privește-n deal, privește-n vale, dă-i și prin oborul împăratului, se face că-ncearcă, caută și nu găsește căpățiul.

Împăratul după el, gindește că ăsta e mic, dar e inginer isteț. Nici prin gând nu-i trecea că el este un bondoc de om, ce nimic nu știa ! Mai la urmă se opri lângă duvar la vatra focului așa cum auzise de la zinele măiestre. Ridică pliocii de piatră și săpă în vatra focului adînc. Oamenii săpară și porniră să curgă izvoarele.

— Vezi, mărite împărate, aici sînt legate, innodate și-ncuiate izvoarele din împărăția ta. De-acum înainte vor porni izvoarele să curgă în toată țara. Ca prin farmec, toate fîntinile, toate lacurile, riurile cu izvoarele, se umplură cu apă și începură să curgă la vale spre marea bucurie a împăratului. Atunci împăratul, plin de drag și de bucurie îi zise:

— Ascultă, măi băiete, fiindcă este treaba așa, că descuiași izvoarele, se umplură mările, înverziră cîmpurile, înfloriră florile și viața-mi luminași da și-mpărăția-mi luași ! Și de-acum pînă-n vecie s-o stăpînești tu cu fiica mea, care o să-ți fie mireasă și-mpărăteasă !

— Ba, mărite împărate, că am un frate, m-o bătea și m-o certa, că el e mai mare și nu se-nsoară, iar eu mă leg la cap cînd nu mă doare. Noi trebuie să ne-nsurăm pe rînd precum ne-am născut. Să-l chemați pe el și lui să-i faceți nuntă.

Cum îl găsiră gură-cască prin oraș, îl cheamă la palat și-i spuseră că e ginere și va fi-mpărat. Mijlocariu căscă ochii, credea că visează, dar nunta și veselia-ncepu și ținu luni și ani, iar el tot nu-nțelegea prin ce minune i-a pus tocmai lui Dumnezeu mîna-n cap.

Fratele cel mic n-are răbdare să petreacă și să veselească. Își încinse sabia, ascunse chesaua fermecată-n sin se urcă pe foale și zbură peste cîmpii și-impărății pînă ce se scoborî tumite la capul pămîntului la niște palate mîndre împărătești de marmoră și de cleștar.

N-are de lucru și trage la o crișmă să ia ceva de-ale gurii. Cînd la crișmă fiica-mpăratului juca cărți cu un curtean înzorzonat, îmbrăcat numai în țoale de aur și de argint. Măi și se miră copilul de prințesă că se joacă la cărți prin birturi. Ce-ar fi să intre-n vorbă cu ea și să se joace cu ea. Tocmai ofițerul de la curte golise portofelul și plecase supărat. Ia s-o-ntreb eu nu joacă cu mine ?

— Văd că vă place jocul de cărți și mie-mi place dar dacă n-am cu cine juca, stau și rabd.

— Ai bani ?

— Am.

— Hai să jucăm, zise prințesa. Și se puseră pe joc frate să-i facă de petrecanie paralelor. Pînă dimineața fiica-mpăratului pierdu toți banii. Dar ea lua seama că punga băiatului fată bani, îndată ce nu mai avea. Cum să facă ea să-i fure chesaua cea fermecată care fată bani ! Pune la cale cu crișmariu să-i dea vin să bea să-l îmbete pînă și-o pierde de tot mințile. Și crișmarul se puse pe el cu vin vechi de nouă ani și băiatul de bucurie că i-a luat toți banii crăiței, hai cu ea la băutură:

Bea cu oala
Să fugă boala,

Și cu ploschița
Să-și ude gurița !

Și așa beu cu sete pînă-și înecă pipota, de căzu lat la pămînt. Fiica-mpăratului atît așteptă. Cum îl văzu, băgă mîna-n sînul băiatului și-i fură chesaua cu bani. Vru să plece, dar necuratul n-are de lucru de-și vîri coada și o-ndemnă să-i ia sabia cu care înfrunți oștirile lumii și foalele cu care zbori ca vîntul și ca gîndul. Ca să nu simtă că l-a-nșelat i-a pus la loc altă chesă, altă sabie și foale, asemănătoare ca picăturile de apă. Băiețașul dormi un somn bun și se sculă amînat, cînd prințesa hehe, de mult se dusesese la palat.

Cum se sculă vru să-ncerce sabia. O ridică-n sus și gîndi să se adune oștire cită frunză și iarbă, dar oștire ioc. Îi furase sabia și alta la fel îi pusese la loc. Cînd văzu una ca asta, simți cum îl lasă picioarele. Hai să-ncerc și chesaua dacă mai fată bani ! Da de unde, în zadar o scutura că parale nu mai fata ! Tiii ! zise el în gîndul său, și pe asta mi-a luat-o ! Să crape de ciudă, nu alta ! Ce-i mai rămînea de facut ? Să se urce pe foale și să zboare la palat să se plîngă. Dar cum se sui pe ele, foalele nu mai au nici o putere să zboare ca odinioară. De-acum se văzu pierdut și se gîndi la vorbele lui taică-su, că mintea de-ar crește pe toate cărările, ar paște-o măgarii. Plîngea de necaz și-și da cu pumnii-n cap fără rost.

De-acum sărac și gol pușcă își luă lumea-n cap și plecă la voia-ntîmplării unde o da sorocul și norocul. Umbla din sat în sat, din cătun în cătun, cerșind de mîncare. Țoalele, i se rupseseră de se făcuseră ferfeniță pe el. Îi era rușine să mai treacă-n halul ăsta prin lume. Dar e mai bine să meargă-n munte și să-și caute de-ale gurii ca jiganiile sălbătice prin păduri.

Urcînd și scoborînd pe potecile neumbrate ale munților, deodată găsi un măr cu mere neobișnuit de mari și frumoase. Hiii ! își zise el, bine că cel puțin am ce minca, să nu mor de foame ! Dar cum mușcă dintr-un măr, să vezi drăcia dracului, îi crescură coarne ca la țap. Cînd văzu una ca asta încremeni de frică. Colac peste pupăză, asta-mi mai lipsea își zise-n gînd băiatul. Ce să facă acum să scape de coarne ? Se suci, se-nvîrti, dar coarnele-i atîrnă-n cap, ca la un țap. N-are ce să facă, trebuie să rabde și să le poarte dacă așa l-a pedepsit Dumnezeu că n-a avut minte să-și păstreze lucrurile ca ochii din cap. Acum să sufere ! Ridică mîna de coarne și merse prin pădure sperînd ca o arătare cerbii și căprioarele ce se adunau la izvoare să-și stîmpere setea. Mergînd după izvoare cu apă curată de munte, în cale dete de un păr, încărcat de pere. De sete luă o pară, o mîncă și-i căzură coarnele jos, parcă le-ar fi luat cineva cu mîna. Heeei, dar fiindcă la minte era isteț, luă seama că din mere ies coarne, din pere pică coarnele, ca și cînd n-au fost. Stai, frate-meu, dacă-i așa că-i vin eu de hac prințesei, s-o usture la fîcați, dacă a cutezat să-mi fure lucrurile mele ! Se-ntoarse la măr, umplu sâcuiul de mere, iar sînul de pere. De aci plecă drept la curtea-mpăratului. Se plimba prin fața palatului și striga ca negustorii, doar, doar, o veni și fiica-mpăratului să cumpere și să-i vie de hac. Și cum mergea și se-nvîrtea striga :

Hai la mere,
Hai la pere,
Hai la mîndre floricele !

Fiica-mpăratului, n-are iar treabă. Ridică capul peste gard să vadă ce vinde băiatul. El cum o zărește o recunoaște și mai tare strigă să-i iese sufletul din boșogi. Prințesa cînd văzu merele mari și frumoase nu-i păru rău de bani, patru galbeni numără și umplu șorțul. Îi dete lui ta-su și mă-si și toți se mirară

de așa mere frumoase mari și aurii. Fiecare în palat ședea-n ogeacul lui cu slugile lui. Prințesa cum mușcă din măr îi crescură coarnele ca la țap. Degeaba țipa, în zadar se zvîrcolea, că de coarne nu scăpa. De rușine se ascunse sub pat; sta acolo pitulată zi și noapte să n-o vadă împăratul și sfatuitorii acestuia. Mare rușine căzuse pe capul ei. Împărăteasa veni în odaia lui fie-sa s-o vadă, dar n-o găsi. Luă și ea dintr-un măr și-ntr-o doară mușcă din el. Cum mușcă îi crescură coarnele. De rușine fuge și ea sub pat să n-o vadă împăratul. Cînd pe sub pat se găsi cu fiică-sa și ea ca naiba-ncornorată. Stăteau aci ca slutele și ca mutele. Le caută slugile, da nu le găsesc. Zarvă mare! A fost furată împărăteasa și fiica de niscaiva zmei își dau cu părerile doftoroaiele și vrăjitoarele. Porni împăratul să le cate. Cînd în odaia lor vede mărul pe masă și mușcă de sete și inima rea din măr. Cum mușcă, îndat-i crescură coarnele ca la țap. Începu să tragă de ele să le rupă dar în zadar. De rușine să nu-l vadă generalii și mareașalii în halul ăsta, țîști și el sub pat! Cînd acolo, soția și fiica, amîndouă cu coarne. Începură toți să se vaite și să-l blesteme pe acel copil afurisit care i-a păcălit.

Dacă văzu împăratul că n-are ce se face, că la deal e greu, iar la vale-i rău, își dojeni muierea și fata să iese de sub pat, că doar n-o fi cu bănat să stea tot pitulați cu coarnele-n cap:

— Hai, bre, ieșiți, zise-mpăratul, că n-avem ce ne face! De-acum ne-am făcut de pomină și Dumnezeu de niscaiva păcate ne-a pus mîna-n cap. Ieșiră și femeile ascunzîndu-și de rușine fața.

Ce era să mai facă sărmanul împărat? Dete veste prin lume că se caută doftoroi și vrăjitori care să le taie coarnele. Se iviră o mulțime. Căci la mămăliga mare, vin multe haimanale. Dar cum le tăiau și mai mari creșteau. La cităva vreme, destul de aminat veni și copilul cel isteț, dar de data asta nu mai era îmbrăcat în haine ponosite și zdrențuroase. Se îmbrăcase frumos, parcă era pui de vraci. Își puse-n poznaire doftoriile și veni la-mpăratu să-i doboare coarnele.

Mai întii, și-ntii, împăratul îl pofti în palat îl cinsti și-l omeni ca pe un doftor priceput, cum se părea. După aceea, băiețașul zise:

— Mărite-mpărate și prea luminate, toți avem păcate! Eu nu voi putea să vă dobor coarnele dacă mai întii n-o să vă spovedesc. Dacă nu o să ascundeți nimic și o să mărturisiți păcatele, atunci eu o să pot lucra și coarnele or cădea. Altfel nu facem nimic!

Trecu într-o altă odaie și-n taină se puse să-l ispitească pe împărat ce păcate a făcut. Împăratul, ca orice împărat este fără de păcat! N-o să-și recunoască el că are și păcate. Și așa se vedea pe față că este un mincinos. Veni rîndul la împărăteasă. Și asta la fel de mincinoasă, că oprea apele-n loc și soarele, cu prefacătoriile și minciunile. O scoase afară să intre fata cea cu pricina. Se uită la ea și-o-ntrebă, parcă ar fi fost călugăre nu copil.

— Spune-mi frumuseț; ai vreun păcățel, pe cel sufletel?

— Vai de mine, Doamne, sînt curată băiete, ca roua dimineța, ca steaua-n cer, ca strugurile din vie, ca Maica Stămărie. El o văzu și pe asta că e dintre alea ce dacă spune adevărul se-mbolnăvește. O scoase afară zicîndu-i că e mincinoasă și prințesa știindu-se cu musca pe căciulă ieși.

Pe urmă iar le grăi la toți trei:

— Fac cea din urmă-ncercare, cinstite fețe-mpărătești, de nu-mi spuneți adevărul gol-goluț, în loc de coarne pe cap o să-mi purtați coarne ca necuratul din baltă și să luați aminte bine că:

Minciuna a umblat,
cît a umblat
și-acum i s-a-nfundat !

Și ca să le arate că toți sînt mincinoși, le dete la fiecare cîte o linguriță din zamă de mere și cum beură coarnele le crescură mari ca la cerb. Cînd se văzură ei în halul ăsta, de voie de nevoie, intrară pe rînd în odaia lăturalnică să se spovedească în fața băiețașului.

Împăratul din fir în păr spuse cum l-a omorît pe frati-su ca să-i ia locul, cum a spînzurat oameni sau pe alții i-a-nchis și lăsat să moară de foame între ziduri. Pe urmă a spus cu cine s-a ținut și tot ce god a mai păcătuit. După asta l-a poftit afară și-a venit împărăteasa.

Împărăteasa mărturisi că din pricina ei a murit cutare general, cutare om învățat și mai la urmă spuse și cu cine din palat s-a ținut fără să afle-mpăratul. Văzînd că și ea a spus drept o pofti afară să intre la spovedit și frumoasa pînțesă.

Crăița-i zise că ea este fără de păcat ca florile cîmpului, ca Maica Precista. Mai la urmă-i mărturisi că are totuși pe suflet un mare păcat. Și-i povesti din fir-în păr cum l-a-mbătat pe un copil sărac, i-a luat chesaua care făta bani, i-a luat o sabie și niște foale. Atunci băiatul a mai întrebat-o:

— Ascultă, fată, mai ții tu lucrurile alea ?

— Le țin, cum să nu !

— Știi tu la ce sînt bune ?

— Știu că doar chesaua puiază parale din senin dar de alelante n-am habar.

— Uite ce-ți zic eu. Dacă vrei să-ți fie bine și să ai noroc în viață să nu-l înșeli nici pe-ăl sărac, nici pe-al bogat și cînd vreodată copilul ăla, îți va cere lucrurile să i le dai, că sînt ale lui. Așa să faci !

— Așa voi face ! Ieșiră-apoi afară-ntr-o odaie mare luminoasă, numai cu pietre scumpe-mpodobită.

Luă sticluța cu zamă de pere și la fiecare-i dădu o linguriță. Cum înghițiră coarnele picară. Cînd văzură minunea, săriră-n sus de bucurie, iar împăratul începu să joace strigînd:

Hopa, hopa,
joacă popa,
niniu
și cu dascălu !

După ce se desmetici, zise către băiețaș:

— Măi băiete, logofete, de-acum să-mi fii ginere, dau fata mea să-ți fie mireasă și-apoi împărăteasă ! Că o armată de doftori mari nu ne-au doborît coarnele, iar tu cu zamă dintr-o sticluță, facuși minuni ! Ești băiat isteț, om de mare preț !

— Slăvite-mpărate și iar luminate, ca să le faci bine, fă și pentru mine, la nuntă să-mi vie, din dalbă-mpărăție, cei doi frați, ce-mi sînt împărați, la margine de pămînt, unde n-ați fost nicicînd. Împăratul trimise oștire și corăbii în cele două-mpărății să vie și frații lui să se veselească la cea nuntă-mpărătească ce n-o mai fi pe lume altă. Pînă să se pregătească de nuntă, el fuge din palat și cumpără niște țoale ponosite și zdrențuite, ca s-o-ncerce pe mireasă dacă e om, ori e porc de cîne.

Trecu pe la poarta palatului, desculț și zdrențuros, cerînd străjerului s-o cheme pe fata-mpăratului că are să-i spuie ceva. Abia au chemat-o la ăst

coate-goale pe crăiță. Dar pină la urmă tot au adus-o. Cînd a văzut-o a și-n-
trebat-o:

— Măria-ta, mă mai cunoști?

— Ba, te cunosc.

— De unde mă cunoști?

— Din sara aceea cînd am jucat cărți împreună.

— Frumos din partea unei împărătese să mă-mbete și să-nșele un copil
sărac, ca să-i fure lucrurile? Spune, așa e?

— Așa e! Te-am îmbătat și te-am înșelat, dar să mă ierți.

— Te iert, dacă-mi întorci lucrurile mele.

— Ți le-ntorc. Și fata se ținu de cuvînt. Îl luă în palat și-i dete sabia,
chesaua și foalele. El îi mulțămî. Luă sabia-n mîină și se gîndi să se umple
curțile și tîrgurile de oștire ca să petreacă de nunta lui și se umplură. Pe urmă
trecu prin fața ostașilor și scutură chesaua, ca să adune oștirea parale să se pro-
copsească și ostașul că destul e de amărît săracul. După aia se sui pe foale, îi
arăță prințesei inelul primit de la ea de logodnă și-i zise:

— Iată eu sînt ăla pe care m-ai înșelat și tot eu sînt ăla care ți-am pus
coarne-n cap, ca să te-nvăț mîinte să nu mai înșeli. Dacă mă mai vrei să-ți
fiu soț, spune-mi ca să zbor să-mi aduc frații la nuntă.

Ea îl privi cu uimire și-i grăi:

— Vai iubitul meu mire, cum să nu te vreau, vorba mea e sfîntă și este
legămint înaintea lui Dumnezeu pentru mine! Du-te și să vii repede că ard
de nerăbdare să te văd pe veci lingă mine, stăpînul acestei mari împărății.

Băiatul se sui iar pe foale și cum se gîndi zbură ca gîndul și ca vîntul
la frații lui împărați și tot ca gîndul se-ntoarse la nuntă cu ei tot călări pe foalele
fermecate înainte de a se-ntoarce oștirile și corăbiile trimise de tată-su. Și
de aci înainte unde se porni o nuntă frumoasă ca-n povești, la care sosiră și
jucară și frații lui ajunși și ei împărați prin istețimea lui, precum și tot norodul
și toți craii și-mpărații lumii. De cum se punea luna nouă, jucau nuntașii
și se veseleau, pînă rămînea alinată pe cer ca o andrea. Și dă-i nainte cu:

Hopa, țupa!

cît ține nunta!

chiote și trai!

patruzeci de ai!

Și poate că tinerii-mpărați, se vor veseli și nuntașii chiui, și astăzi!

PIPILCUȚA

A fost odată

ca niciodată...

că de n-ar fi!

nu s-ar povesti.

A fost undeva departe un om lucrător care toată viața a fost argat mun-
cind pe la unu, pe la altul, fără să agonisească vreo avere. În măidanu lui avea
două-trei găini și un cocoș frumos, țațoș și voinic de-ți era mai mare dragul
să te uiți la el, cutcurezînd.

Omul trăia ca pe vremuri în sărăcie, dar se-nțelegea bine cu muierea și,
în scurt timp, avură o fetiță frumoasă cu părul strălucitor ca soarele. Fetița

creștea, iar lumea se mira de frumusețea ei. Pe fată au botezat-o Pipilcuța. Pipilcuța nu numai că era frumoasă, dar era și vrednică. Toată ziua lucra și mai puțin se juca. De mică învăța să gătească, să țese și să toarcă, lumea o lăuda iar dănăcii cum scoaseră capul, puseră ochii pe ea, gata s-o ceară.

Unele dintre văruicele ei se mîndreau că sînt prietene cu ea, iar altele o urau pentru cinstea și cumînțenia ei.

Cum era obiceiul pe atunci, fetele se adunau seara la clăci; cînd la una, cînd la alta pînă torceau lîna și cîlții. Fetelor le plăcea să fie împreună, fiindcă la clacă povesteau, cîntau, se jucau și veneau după ele să le mai strîngă dănăcii. Pipilcuța nu se îngrijea de băieți, avea ea grija casei și a furcii.

S-a întîmplat să fie clacă la o văruică. Fetele cele rele o pismuiau pentru vrednicia și cumînțenia ei și se vorbiră în taină, să-i poarte simbetete. Făcură legămînt ca pînă la miezul nopții să furșească toate caierele de lînă, iar cine va rămîne pe urmă, aceleia să-i moară muma și să i se prefacă vacă neagră. Pipilcuța știindu-se vrednică torcea, neluînd în seamă nebuniile celorlalte.

Fetele se întreceau care mai de care să-și termine caierele de lînă și de mițe mai îndată. Dar nici Pipilcuța nu se lăsa, mai ales cînd știa că este pus preț pe capul mumei. Da zor și nu prididea cu lucrul fără a lua în seamă că celelalte fete aruncă lîna din caiere după ușe, pe subt pat și o pitulă unde pot.

Pe cînd trăgea de zor cu gura din caier iar fusul i se învîrtea ca un titirez, deodată văruicele ei aruncară fusele, furcile goale, iar Pipilcuța rămase încremenită văzîndu-se cea de pe urmă. Își luă fusul și furca și plecă plîngînd acasă. Cînd ajunsă în pragul casei strigă:

— Mumă, deschide!

— Muu! . . . muu! . . . Muu! . . . îi răspunse un glas din casă. Era un glas ca de vacă. Fata se spămîntă și nu-i veni să creadă, cînd auzi cum bate cu coarnele-n ușa. După ce se deschise ușa, ieși din casă o namilă de vacă neagră care mugea înfuriată, dărîmînd și spărgînd tot ce-i ieșea în cale, pînă se duse la iesle în grajdul vitelor.

Tată-su nu se temea de vacă, ci dimpotrivă o țesela cu grije, îi așternea paie în coșere, îi da apă și o arănea cu multă băgare de seamă. Dar Pipilcuța rămase tristă și abătută; plîngea știînd că a rămas fără mumă pentru că și-a furșit cea din urmă lucrul. Nu-și putea ierta acest mare păcat care o chinuia făcînd-o să verse multe lacrimi.

Tatăl ei nu știa cine a făcut să vie moartea s-o ia pe soțioara lui și s-o prefacă în vacă neagră. Pipilcuța știa dar nu cuteza să-i spuie nimic.

Cu timpul, Pipilcuța se împrieteni cu vaca! Începu să stea de vorbă cu ea să se înțeleagă și află că nu este vinovată de moartea mumei.

Ar fi trăit ea și așa cu mumă-sa prefăcută în vacă neagră, cu coarne mari ascuțite, dacă tată-su într-o zi, nu se însura cu o altă muiere. Și nici asta n-ar fi fost prea mare lucru dacă muma ei vitregă nu-i făcea două surori pe care ea a trebuit să le legene, să le dea lapte de capră, să le spele, să le cîrpească și cîte altele, pînă crescură mari împreună.

Odată vaca neagră a vrut să le ia pe surorile Pipilcuții-n coarne să le omoare, dar tată-su le-o scăpat. De atunci muierea îi da zor lui tată-su să taie vaca, să facă din ea pastramă și din piele foale. Tatăl Pipilcuții tot amîna și nu vrea s-o taie. Muierea dacă văzu se prefăcu într-o zi că pleacă cu fetele. Necăjit bietul om îi făgădui că are s-o taie.

Auzînd Pipilcuța toate pregătirile de moarte, merse la mumă-sa și-i spuse, tot ce avea de spus. Vaca cea neagră auzînd îi zise: fata mea, tu nu

trebuie să mănânci din carnea mea ! Să adui toate oasele, să le îngropi la tîrla din deal sub rădăcina de buturugi găunoase iar coarnele să le lași puțin ieșite afară din pămînt. Cînd cineva te va certa, te va bate, ori te va chinui, tu să vii la mine, să dai cu nuiaua de trei ori în coarnele mele și eu am să-ți vin în ajutor. Ai înțeles !

— Înțeles, mumă și iar plînse.

După ce tăiară vaca, Pipilcuța adună cu grijă oasele și coarnele, le îngropă sub buturuga cea mare.

Da muma vitregă o punea la munci grele, n-o lăsa să se hodinească și lucra pînă la miezul nopții. O bătea și la horă niciodată n-o lăsa. Muncea sărmana ca o roabă și tot n-o mulțumea.

Într-o duminică, cu năravul dracului în ea, își luă fetele și plecă la horă să se veselească. Înainte de a pleca, vărsă în vatra focului în cenușă o baniță de fîsuși și-i spusă să-l aleagă, să aducă apă și să facă de mincare pînă se întoarce cu fetele de la horă. Pipilcuța n-adăstă mult și-alergă la mumă-sa. Dete de trei ori cu nuiaua în coarne și mumă-sa-i trimeasă o mulțime de fete mari, băieți și neveste și pe-a fuga adună tot fîsușii din cenușe, îi făcu de cină și-i adusă apă.

Apoi se întoarce din nou la mumă-sa, îi dădu iar în coarne cu bîtu și lumea care o ajutase intră din nou în scorbura. Mumă-sa îi scoasă apoi niște țoale frumoase de mătase și după ce o premeni, Pipilcuța căpătă arpîi și zbură pînă aproape de horă. Pe cap purta basma de borangic strălucitoare, cămașă albă cu flori alese și dantelă, cu pistelci negre cusute cu trandafiri de aur, papuci albi, iar la gît cu mărgelice și salbe. Ochii dănacilor erau îndreptați numai la Pipilcuța. Vinise în ziua aia la horă feciorul împăratului. Se prinsă în horă lîngă feciorul împăratului. După horă, zbură la trunchiul găunos, lăsă țoalele scumpe întorcîndu-se acasă ruptă și zdrențuroasă așa cum se purta.

Cînd sosiră acasă, surorile vitrege începură s-o batjocorească aruncînd cu cenușă spre dînsa. Îi povestiră că au văzut pe fiul împăratului jucînd cu o zîină, privea la ele și rîdea.

— Tu ai de lucru și bineînțeles că n-ai cînd să mergi la horă, îi zise muma vitregă. Pipilcuța la toate astea asculta cu nepăsare.

În duminica următoare, muma vitregă plecă iar la horă cu fetele, înainte avu grija să-i dea lui Pipilcuța nouă caiere de lînă pline cu bondreci să le treacă prin dărac, să le toarcă pînă ce se-ntoarce, să mai facă pe deasupra mincare, să aducă apă, să arînească toate oarali din curte și abia după aia, să măture prin casă.

Pipilcuța îndată alergă la mumă-sa, dădu de trei ori în corn cu nuiaua și numaidecît mumă-sa îi trimisă în ajutor fete mari, muieri, neveste care muriseră de curînd, și pe-a fuga îi toarseră caierele de lînă, îi aduseră apă în găleți, dădură la orătării și veniră de să băgară iarăși în scorbura de unde ieșiseră. După aceea, mumă-sa îi scoase din nou alte țoale și mai mîndre de mătăsă. Papuci frumoși cu fir de aur, fustă ca o grădină de flori, iar cămașa strălucitoare ca cerul înstelat.

Fiul împăratului veni iar prinzîndu-se în horă lîngă Pipilcuța. Toți ochii erau ațintiți asupra lor. Părul ei sclipea ca firele de aur, strălucea ca soarele, iar zîmbetul ei de o bunătate fără pereche. Pipilcuța juca frumos și nu vorbea ci numai rîdea.

Cum tăcură lăutarii, Pipilcuța își luă zborul lăsîndu-i mumei vestmintele. Plecă acasă facîndu-se că dichisește prin tindă.

Muma vitregă rămase mirată de vrednicia Pipilcuței, își luă fetele la bătaie că ele nu torc un caier de lână într-o stămină în timp ce Pipilcuța toarce nouă caiere într-o sară.

A venit o mare sărbătoare și se făcu iar horă-n sat. Veniră fete din multe sate, din alte țări, care mai de care mai frumoase, fiindcă știau că vin fii de împărați să-și caute mirese.

Surorile i se gătiră frumos în rochii noi, în papuci de lac, iar muma vitregă îi dădu poruncă Pipilcuții să adune un sac de porumb și altul de linte, răsturnați de inat în cenușă, să toarcă zece caiere, să vînture porumbul, să spele linte și s-o usuce, să aducă apă, să adape vitele să dea la găini, să facă de mîncare și rînduială pin casă. Dușmanele plecară la horă, soarele se lăsase spre asfințit; mai are cît o roată de car pînă apune; atunci Pipilcuța aleargă la mumă-sa plîngînd:

— Mumă, au plecat la horă și mi-au dat de lucru ca să nu furșesc o lună de zile.

— Nu te teme, fata mea, îi zise mumă-sa, îndată, toate vor fi gata.

Din scorbura ieșiră fete, băieți, muieri nenumărate, care alergară ca gîndul la treabă. Unele începură să gătească, altele să adune boabele de porumb și linte, unele vinturară și spălară, altele adăpară vitele și toarseră, apoi plecară la iuțea de se băgară în scorbura la mumă-sa.

Pipilcuța dădu din nou cu nuielușa în cornul mumii și vaca neagră îi dădu alte primenele și mai frumoase cu papuci din fir de aur, fustă din fire de aur și de argint, cămașă de mătășă împodobită cu flori. De aci își luă zborul și ajunse înaintea surorilor vitrege în sat la horă.

Fii de împărați jucară tot timpul lingă ea. O priveau și se minunau de frumusețea ei. După ce se termină cu hora, vru să zboare la scorbura mumei să-i ducă hainele îndărăt ca să i le puie-n lacră, dar tocmai cînd să se ridice, fiu unui împărat vru s-o prindă și abia-i putu scoate din picior un păpuc. Pipilcuța rămase cu un singur păpuc și zbură la scorbura. Mumă-sa n-o certă cînd îi așează pe coarne țoalele ale scumpe.

— Am pierdut un păpuc, mumă, zise.

— Lasă, fata mea, ăla ți-aduce năroc.

Da fiul împăratului a și pornit din bordei, în bordei, din casă în casă, prin împărăție să încerce papucul ca să-i fie soție acea fată pe al cărei picior se va potrivi papucul.

Să opri o trăsura de aur trasă de patru telegari toți cu ărpîi mari. Telegarii sforăiau și faceau praf pămîntul de sub picioare; din nări le ieșea foc, iar din ochi scînteii.

Pipilcuța mătura pin casă, cînd muma vitregă o luă cu de-a sila, o urcă în pod, îndesînd-o ca pe un căpătîi cu pene într-un uloi plin cu cenușă. Biata fată nu schinci. Tăcu și rămase-n pod neștiind nimic din cele ce se petrec afară.

Nebuna crezu că împăratul a venit să-i ceară în căsătorie pe una din fete.

— Fiți bineveniți în casa noastră, mărite împărate. Fetili mele vă așteaptă, sînt frumoase ca soarele, vrenice și curate nevoie mare. Împăratul le privi și văzîndu-le despletite, mucoase și somnoroase, urîte ca muma pădurii, scoate dintr-o straiță de argint un papuc alb cu fire de aur și zise:

— Am venit să încerc papucul ăsta. Asară la horă am jucat cu o fată frumoasă; fata a zburat iar eu abia i-am luat papucul.

— E păpucul fetei mele, ălei mari, zău ce samănă cu păpucul ei nevoie mare, slăvite împărate ! Ia să-ncercați să vedeți !

— Să-ncercăm, răspunse-mpăratul.

Fata cea mare s-apropie, își șterse cu podul palmii nasul și-ntinse piciorul sting, gros și noduros ca un butuc. Piciorul botocănos nu intră în papuc nici cu vârful, da-mi-te cu tocul.

— Hai încercați, măria-ta, că ieri i-a intrat, acum o mai fi crescut fetița !

— Nu vezi, femeie, că nici vorbă, nu-i intră nici labele, vrei să stric o frumusețe de păpuc ?

În timpul ăsta fata cea mică să primenisă în rochie albă de mireasă, cu mărgеле și grimnă la mină, însă tot mucoasă și urită rămase.

— La mică se potrivește fiindcă papucii ăștia i-a purtat mai mult ea decît soru-sa !

— Lasă-ne-n pace, femeie, că știm noi ce vrem, nu ne înveți dumneata ! Iată că și piciorul ăsteia e prea mare !

— Ba mai încercați, bunule împărate, că păpucul a fost de la fata mea, zău, mai încercați o dată !

Curtenii bufniră-n ris, fetele se rușinară și se ascunseră după ușă, iar năroada îi da cu cleanță înaintea că păpucul a căzut de la fata ei numai că împăratul e rău și nu vrea să facă dreptate.

— Ai încă vreo fată ?

— Nu mai am nici o fată, măria-ta !

— Atunci să mergem dar, curteni ! Și cînd împăratul să se suie în trăsură și caii erau gata să plece pe poartă, zbură un cocoș cu pene roșii, galbene și verzi, cu o creastă roșie ca sîngele și cu o coadă mai mare decît o secere, bătu de trei ori din arpii cîntînd :

Cucuriguuu, magu,
Pipilcuța este-n pod,
Ascunsă după obod;
În butoiu cu cenușă,
Plînge Pipilcuța, plînge !

Cocoșul sări jos, se dădu de trei ori peste cap și după aia își luă zborul și intră sus în deal în scorbura copacului. Fusesse muma Pipilcuții, care se îngrijea ca un înger păzitor, de soarta ei.

Împăratul auzind glasul cocoșului se miră cum de știe să vorbească o pasăre așa de frumos. Baba începu să tremure de frică, o apucaseră frigurile morții. Își smulgea de ciudă cu dinții unghiile de la mîini și sîngele cura.

— De ce-ți dîrdîie dinții-n gură, muiere, hai ne arată ce ai ascuns în pod ?

— Iartă-mă că de frică nu v-am arătat-o ! Pipilcuța este o fată urită, murdară, plină de bube, păduchioasă și leneșă. De aia a și fugit în pod ca să n-o vedeți și pedepsiți pentru necurătenia în care-și face veacul, pentru rochiile ei ce curg zdrențe din ele, pentru ca să nu-i vedeți picioarele botocănoase, mari și urite în care nu ar intra cizmă bărbătească da-mi-te un păpuc.

Acuma, muma Pipilcuții îi trimisese pe sus cu o întreagă oaste, ălal păpuc din fire de aur, o rochie albă cu razele soarelui, țesută de păienjenii pămîntului și-mpodobită cu stele de aur; care eria atît de frumoasă, încît prin acoperișul casei străbăteau razele de lumină, ca și cînd din podul casei ar fi răsărit soarele ! Pe cap suratele pămîntului care muriseră nemăritate, îi așezară o coroană din diamante și rubine ce vărsau raze încît se lumina podul casei.

Împăratul îi ceru muierei să se urce-n pod s-o scoboare jos. Răutăcioasa se prefăcea că se urcă în pod dar se întoarce zicându-i:

— Nu vrea, mărite împărate, se ferește ticăloasa ! V-am spus eu ? Doar vă vreau binele, măria-ta !

— Bine, dacă nu vrei, mă urc eu !

Cînd începu împăratul să se suie, scara se luminează, iar cînd ajunse la gura podului de strălucire nu putea privi în sus. După ce se frecă bine la ochi, lingă coșul casei văzu o față subțirică parcă ar fi fost trasă pîntr-un inel, cu părul căzut pe spate în valuri de aur, cu ochii blînzi albaștri ca cerul, cu o rochie albă mai subțire decît o pînză de păianjen, împodobită cu funigei de aur care-ți luau ochii, încît la soare te puteai uita dar la Pipilcuța ba. Fata rămase nemișcată ! În timp ce împăratul sta încremenit locul și tulburat. Îmbătat de înfățișarea ei minunată uită pentru ce s-a urcat în pod și deodată hotărît, se-ndreptă spre Pipilcuța, mai frumoasă decît o zîină din povești. Cînd vru s-o îmbrățișeze de bucurie, că a găsit o soție pe plac, abia atunci văzu că ține în mînă un papuc alb pe care ar trebui să-l încerce. Cum însă îi plăcuse atît de mult de Pipilcuța se gîndi că s-ar putea ca papucul să nu se potrivească și atunci ar însemna să părăsească o față așa de frumoasă ce nu văzuse de-a lungul și de-a latul împărăției sale. Pipilcuța îi văzu papucul pe care el îl vîrî în buzunar și-i zise cu un glas ca de înger :

— Pentru ce nu-l încercați ? Datoria mării voastre este să încercați papucul și la fetele bogate și la cele sărace și la cele urîte ca mine și la cele frumoase ca ale muiii mele vitrege ! Dați-mi-l să-l încerc, așa cum l-ați dat la toate fetele din împărăție !

— Mă tem că nu se va potrivi, iar eu mă mulțumesc să te iau soție pe tine așa cum ești !

— Nu te teme, măria-ta, încearcă-l și abia atunci ai dreptul să mă cer să-ți fiu soție.

Împăratul tremura de teamă, scoase papucul și cu sufletul la gură îl încercă. Papucul nu numai că se potrivea de minune dar și se semăna cu celălalt. Atunci împăratul fu atît de fericit, încît zvîcni bucuria în el așa de tare că își luă mireasa de mijloc și o sărută.

Începu să sară în sus de fericire, să joace cu Pipilcuța, nebăgînd de seamă că se află în pod încît își umplu capul de cucuie, din loviturile în căpriorii și birnele podului. Podul de jocul lor mai, mai era să cadă-n capul răutăcioasei și al curtenilor săi. Unii fugiseră pe-afară de teamă să nu li se dărîme podu-n cap.

Atunci, împăratul își luă mireasa de mînă și începu să scoboare. El scobora, iar Pipilcuța pe urmă. Cînd Pipilcuța fu în gura podului, casa se luminează ca de un soare, iar muma vitregă fu apucată de friguri și, sperîindu-se, se împiedică de căldarea cu lături fierbinți pentru porci, căzu în căldare de se opări.

Împăratul își luă mireasa, o sui în trăsura de aur și se pregăti de plecare.

Muma vitregă văzîndu-se plină de răni și opărită, dîndu-și seama că e cu sufletul gata să-i iasă, dădu foc casei de ciudă că i s-au dat peste cap socotelile.

Pipilcuța ajunse la palatul de cleștar, de la marginea mării albastre, unde împăratul făcu o nuntă mare și frumoasă, care ținu trei luni și trei săptămîni, numai în cîntece, chef și voie bună.

Și iată cum se răsplăti fata lucrătoare și înțeleaptă și cum se prăpădi în flăcări lăcomia și nedreptatea.

VACA NEAGRĂ

A fost odată un om și c-o muiere care trăiau fericiți iubind-o nespus pe fiica lor cu părul de aur.

La un rînd de vreme, se abătu ciurma prin satul lor și-i luă viața mamei frumoasei fecioare. Dar cum mama o iubea mult pe fiica ei, rugă pe stăpînul cerului să nu-i ducă sufletul laolaltă cu cei morți ci să-i îngăduie a se întrupa într-o vițică ce se născu la moartea acesteia. Stăpînul cerului și al pămîntului chibzui că e dreptă cererea sărmanei și-i îndeplini dorința.

Vițica era neagră, dar frumoasă și zburdalnică ca un copil. Fetița cu părul de aur o păștea pe plaiuri cu flori mirositoare și izvoare, jucîndu-se împreună, ca doi copii.

Fetița luă capul vițelușei între mîini îmbrățișînd-o și sărutîndu-i ochii și gura îi povestea cum a venit ciurma și i-a răpit ce a avut ea mai scump pe lume, mama.

La rîndul ei vițelușa plîngea și lacrimile i se prelingeau de-i ardeau obrazii. Fetița creștea și se făcea tot mai mare și frumoasă iar vițelușa ajunsese vacă.

Tatăl fetii rămas fără muiere, se însură cu o femeie văduvă, care avea o fată de seama frumoasei cu părul de aur.

Mama vitregă însă o ura pe sărmana orfană văzînd-o cît e de frumoasă și de cuminte, față de fiica ei care pe lingă că era urîtă ca muma pădurii, mai era neascultătoare și leneșă.

Ce se gîndi vipera-ntr-o zi? S-o puie la munci istovitoare și s-o omoare.

Și-i dădu să toarcă întii zece caiere de lînă într-o noapte. Tată-su, muma vitregă și sora vitregă mîncară și se culcară, iar frumoasa cu părul de aur ajunsă de-acum o zdrențuroasă, merse la vaca neagră îi luă capul în brață și-ncepu să plîngă.

Mare-i fu mirarea, cînd vaca îi vorbi cu grai omenesc zicîndu-i:

— Nu plînge scumpa mea, că eu sînt mama ta, îți văd suferința și de aceea m-am prefăcut în vacă neagră ca să te ajut! Adu-mi tu lîna că eu ți-o torc! Frumoasa cu părul de aur auzind că vaca neagră este mama ei și mai rău o podidiră lacrimile.

Apoi, îi aduse caierele de lînă și la ziuă i le și arătă toarse scorpiei de mamă vitregă. Femeia asta cînd le văzu, parcă turba de ciudă. Într-o altă seară îi dădu să toarcă un caiere de lînă, de zece chile de lînă. Și de data asta vaca neagră îi toarse lîna și la ziuă mama cea vitregă rămasă împietrită văzînd că fata este atît de îndemînată și nu i se împotrivesc poruncilor.

Își puse în gînd să-i dea să toarcă un car de miță într-o altă noapte. Și frumoasa cu părul de aur îi aduse ghebele de lînă mirîndu-se foarte de minunea asta zgrițuroaică de mamă vitregă.

Stai, își zise răutăcioasa! voi afla eu cine o ajută pe zdrențuroasa asta de fată!

Și într-o altă zi, îi porunci să toarcă un car de fuior de cînepă, pîndind-o toată noaptea cum lucrează.

La mijlocul nopții fata luă fuioarele de cînepă și le duse la muma ei, vaca neagră care le toarse cu coarcele la iuțală.

Vicleana de mumă vitregă văzînd-o că toarce în grajd cu vaca neagră, merse la bărbat zicîndu-i:

— Omule, dacă ții la mine, am să te rog să-mi faci voia mea și să tai vaca neagră?

— Da de ce, măi muiere, că lapte berechet dă, frumoasă este, grasă este și nici un rău nu face!

— Rău nu face, da are de gând să facă, mă prostule! Tu nu te uiți ce privire are cînd se uită la fata mea și la mine? Așa că ori tai vaca, or eu plec din casa ta. Din două una. Azi vreau să mi se aleagă, ori e laie ori bălaie, că n-o mai pot suferi-n ochi.

Auzind frumoasa cu părul de aur că-i va tăia-o pe mamă-sa, merse plîngînd și-i povesti vestea cea tristă. Vaca neagră, auzind, îi grăi:

— Maică, dacă mă va tăia, tu să furi părul din coada mea și să-l ascunzi în salteaua ta, iar coarnele să mi le-ngropi în grajd sub iesle. Oasăle să le aduni și să le-ngropi pe lunca cu flori, aproape de izvorul unde ne jucam împreună ca doi copii, iar din carne să nu mănînci!

I se făcu pe plac răutăcioasei femei și tăiară vaca neagră. Fata nu uită să ducă la bună îndeplinire dorința mamei sale, vaca neagră. Ascunsă coada în saltea, coarnele le-ngropă sub iesle oasele pe măsură ce se aruncară, le adună și îngropă unde-i plăcuse la vaca neagră să pască. Apoi iar începe cu noi chinuri și osînde muma vitregă. Și dădu alte caiere de lînă să i le toarcă.

Frumoasa zdrențuroasă lua caierele de lînă, mergea la iesle și cum plîngea, mama ei, vaca neagră, venea, o mîngîia și luîndu-i caierele i le torcea și astfel scăpa de cearta acrei mame vitrege.

Odată, s-a întîmplat ca mama cea vitregă să dea peste coada de vacă ascunsă în saltea și răstit o întrebă pe zdrențuroasa:

— De ce ai ascuns coada vacii în saltea, prăpădito?

— Mi-e dor de mama mea și de aceea am ascuns-o, răspunsă fata.

— Las' că o să-ți arăt eu! Și iar începea cu chinurile fără de sfîrșit. Cînd cu torsul linei, ori mițelor și cu cîlții. După ce le termină pe toate astea, începea cu altele. Îi da orez amestecat cu volbură și neghină să-l curețe apoi mei cu neghină și cenușă să-l aleagă și cîte altele! Ea sta lîngă grămada de orez sau de mei și plîngea gîndindu-se la vaca neagră.

Atunci vaca neagră venea, o mîngîia și-i spunea:

— Taci, fata mamii, că pînă la ziuă toate poruncile vor fi împlinite și vei scăpa de pedeapsă! Merse ea la împăratul furnicilor, adună toate furnicile pămîntului și la iuțală orezul cît și meiul se afla curățat.

Cînd vedea mumă-sa vitregă atîta îndeminare, o apucau boalele și furia, că n-avea cum s-o mai chinuiască! Și cădea la pat de zăcea de amărăciune că nu se poate răzbuna așa cum îi dă puterea și dorința, căci, vorba aceea, mai îndată poți tămădui pe un nebun, decît pe un îndărătnic de înverșunare.

Și orice încerca ea împotriva blîndeii și înțelepteii fetei nu putea duce la bună îndeplinire.

S-a întîmplat odată, ca o față împărătească, un prinț Făt-Frumos, să 'dea o serbare, la care putea veni și bogat și sărac. S-a dus la joc mama cea vitregă cu fiică-sa îmbrăcată în rochii frumoase și strălucitoare, nădăjduind că frumosul prinț va pune ochii pe fiica ei.

Ce să facă acum frumoasa zdrențuroasă? S-a înțolit cu o rochie mai veche și scăpătată și a alergat și ea la joc cum fac toate fetele în astfel de-ntîmplări.

Frumosul prinț, îndată ce o văzu îi plăcu și o chemă la joc. După aceea temîndu-se de mama ei vitregă că o va certa, spunîndu-i vorbe grele de ocară,

fugi acasă. Prințul o urmări, iar ea în grabă își pierdu papucul din piciorul drept.

În seara a doua nemaiavind papucul rămase acasă plângînd.

Mama vitregă cu fiica ei merseră din nou la joc și mai frumos îmbrăcate, însă prințul nici nu le băga-n seamă.

Dădu el veste în toilul jocului că pe acea fată o va alege să-i fie mireasă, care și-a pierdut papucul pe care-l arătă mulțimii. Atunci fetele se-mbulziră fiecare a-și încerca norocul cu pantoful, dar spre dezamăgirea lor la nici una nu se potrivi.

Se scremu și fiica mamei vitrege, dar fiindu-i piciorul mai mare rămase fără noroc, tristă.

Prințul necunoscut, trimeasă vorbă în toate părțile împărăției că va porni din sat în sat, în căutarea celei rînduite de soartă. Auzind vicleana de mamă vitregă, una ca asta, merse la niscaiva vrăjitori și-i tăie din piciorul cel drept fiicei sale, carnea pînă la os, doar se va potrivi pantofiorul pierdut.

Mare-i fu și ei dezamăgirea atunci cînd ajunse prințul la casa lor și încercă pantoful. Pentru nimic în lume nu intra. În zadar o apucară sudorile pe răutăcioasa mamă vitregă încercînd, că totul fu cu neputință. De necaz își dau cu pumnii-n cap. Atunci prințul întrebă că dacă mai are în casă și alte fete, la care se-nțelege că ele răspunseră că sînt singure, nemaifiind și altele. Apoi, frumosul prinț își văzu de cale, iar ele rămaseră tinguindu-se.

Într-o zi, se nemeri frumoasa zdrențuroasă cu gălețile la apă și chiar pe aci trecea suita împărătească. Prințul merse la fată să-ncerce pantofiorul, iar aceasta lăsă gălețile fugind speriată. După ce fu prinsă i se vorbi care este rostul pantofului și ea nu avu încotro încît prințul încercă pantofiorul, care se potrivi de minune pe piciorul zdrențuroasei.

Prințul se bucură că aleasa inimii sale este atît de gingașă și frumoasă cu părul de aur, încît de îndată merse la părinții acesteia spre a o cere de mireasă. La care muma cea vitregă îi răspunse:

— Mărite-mpărate, n-avem fată de măritat, iacă asta e fată de măritat, nu prăpădita aia zdrențuroasă.

— O fi și dînsa de măritat, însă eu o aleg pe aceasta, fiind mai zdrențuroasă, dar pe pofta inimii mele și nu pe brezaia dumatile.

Făt-Frumos o luă atunci de mireasă pe frumoasa cu părul de aur și făcu o nuntă împărătească de se dusă vestea peste nouă țări și nouă mări; iar mama cea vitregă rămasă plîngîndu-se și zvîrcolindu-se de ciudă, ca o găină jumulită de vie.

Și așa răutăcioasa se prăpădi și se topi, ca ceara de para focului, iar frumoasa cu părul de aur, cu răbdarea trecu marea, ajungînd împărăteasă.

PIELEA DE MĂGAR

A fost un crai și o crăiță care aveau o fetiță cuminte și frumoasă.

Într-o zi, se îmbolnăvi regina și-și dădu sufletul. Înainte de a muri, lasă cu limbă de moarte o dorință către soțul ei. Să se însoare după moartea ei, cu aceea fată frumoasă la care i se va potrivi condurul ei din piciorul drept.

Împăratul rămase trist și fetița asemenea. Trecu o vreme și mai marii țării se pun pe capul împăratului să se însoare și gata. Da craiul n-are încotro. Iau ei condurul crăiței și pornesc să-i cate potrivire prin țări și mări, dar nu găsiră.

Craiul, care numai la căsătorie nu se gîndea, se bucura. Cătară pe rînd fetele de boieri, de plugari și mai la urmă roabele și ninic. Se lasă o tristețe peste dregători și o bucurie peste împărat.

Într-o zi, fetița lui se joacă prin palat, dă de condur și-l vîră în picior. Condurul se potrivește de minune.

Cînd văzură dregătorii minunea, se bucurară și ziseră că sînt scăpați. Să se însoare împăratul cu fiică-sa că așa i-a fost scris.

Împăratul nu vrea și nu vrea, iar fiica lui cînd a văzut, a căzut bolnavă de nu s-a mai pomenit din plîns.

A văzut-o îngrijitoarea ei cum se topește ca turta de ceară și a învățat-o să poruncească trei rochii. Una de argint, alta de aur și alta numai din pietre nestemate.

Zis și făcut ! Și s-a apropiat vremea de nuntă.

Cînd toate au fost gata sluga a îmbrăcat-o în piele de măgar, i-a pus rochiile frumoase într-o traistă și a dus-o pînă a trecut granița în altă împărăție de i s-a pierdut urma.

A mers ea singură plîngînd și suspinînd prin păduri și printre sălbăticiuni pînă ce a văzut într-o noapte un palat mare și frumos. A bătut la poartă și i-a răspuns o muieră:

— Ce cauți noaptea, fetiço, la porțile împăratului?

— Caut de lucru, măicuță, să mă arănesc. Sînt fată săracă ! Ia-mă și pe mine argată !

A luat-o bucătăreasa împăratului de milă și într-o sară de sărbătoare și-a cerut voie să iasă și ea în oraș pentru scurt timp. A lăsat rochia din piele de măgar, s-a îmbrăcat în rochia de argint și s-a dus la joc acolo unde venea și împăratul.

Împăratul, cum a văzut-o i-a plăcut de ea și a jucat cu ea de bucurie. Apoi cînd i-a plăcut mai mult împăratului, ea s-a furișat prin mulțime și a fugit îmbrăcîndu-se iar în piele de măgar.

Altă dată iar s-a cerut de la bucătăreasă să se ducă în oraș. Lăsa pielea de măgar și se îmbracă în rochia de aur. Cînd o văzu împăratul, numai cu ea juca, numai cu ea glumea și numai la ea privea.

Cum o scăpă din priviri puțin împăratul, ea fugi făcîndu-se nevăzută. Se îmbracă din nou în rochia de măgar și nimeni nu bănuia că ea ar putea fi atît de frumoasă !

A treia oară, împăratul își puse în gînd să dea o serbare mare să vie tot poporul doar, doar, va veni și ea.

S-a îmbrăcat de data asta în rochia de pietre nestemate, că era atît de frumoasă, încît la soare te puteai uita, dar la ea ba.

Cînd a văzut-o împăratul, a chemat-o la masa lui și i-a pus în dești un inel de logodnă, luîndu-i inelul ei în schimb. Acum craiul și-a pus în gînd să nu-i mai dea drumul, ci s-o ducă drept la palat ca să facă nuntă cu ea.

Fata însă nici ea nu se lăsa ușor. Găsește timpul potrivit și-i scapă ca printre dește împăratului. Se duce la odaia ei, se îmbracă în piele de măgar ca nimeni să nu știe cine este. Cînd s-a văzut împăratul singur și fără inel, a căzut bolnav la pat. A trimis dregătorii de la domnie să încerce inelul, poate vor da peste

fata cea frumoasă. Și au luat-o din sat în sat, din oraș în oraș și n-au găsit cui i se potrivește inelul !

Au plecat prin alte țări și împărății, dar fără de rost că n-au găsit nici acolo fata. Mai la urmă cineva n-are de lucru și zice să se încerce inelul la roabe și la argatele palatului. Așa au și făcut, însă n-au găsit nimic. Mai la urmă, pe când împăratul trăgea să moară, bucătăreasa împăratului zise că are și ea o fată urită îmbrăcată în piele de măgar.

Cum o văd mai marii împărăției, încearcă inelul și ca prin minune i se potrivește ! O dusă în fața împăratului, dar împăratul când o văzu în piele de măgar rîse că nu este ea și iar căzu bolnav la palat.

Mama împăratului luă fata cu binișoru, o pusă să se spele și să se îmbrace în rochia cu pietre prețioase, apoi o dusă la palatul împăratului.

Împăratul când o văzu, sări în picioare ca vindecăt de privirea frumoasei fete.

— Ea este, zise el, o îmbrățișă de bucurie și se făcu o nuntă mare, care ținu o lună și o săptămînă, de când se punea luna și se uidea ca secera.

GÎSCĂRIȚA

A fost odată ca niciodată, un împărat vestit, care trăia fericit cu împărăteasa și fiica lui frumoasă ca o zînă picată din cer. Prințesa semăna cu mamă-sa, cum seamănă două picături de apă.

La o vreme se-mbolnăvi rău împărăteasa și simțind că-i va ieși sufletul, chemă la iertăciune pe-mpărat și pe fiică, grăindu-le :

— Eu simt că sfîrșitul îmi este aproape. Tu, împărate, rămii văduv. Aș avea după moartea mea, dacă te mai însori încă o dată să cauți o femeie care să-mi semene mie. Dacă nu vei găsi, nici să nu te-nsori. Și cum vorbi, sufletu-i ieși, iar împăratul și fiica rămaseră triști și îndurerați cu întreg norodul din marea lor împărăție.

Nu trecu mult și-mpăratului îi veni de-nsurătoare. Trimise în întreaga împărăție să-i caute mireasă, să-i semene la fosta împărăteasă. Plecară soliile prin cetăți, orașe și-n sate, colindară împărăția în lung și-n curmeziș, însă fără nici un folos. Mireasă așa cum dorea împăratul nu se găsea.

Pe împărat, ca un om stat și bine mîncat îl apucară frigurile după nevestă și zor-nevoie să trimită sute și mii de solii cu potretul împărătesii ca să-i găsească una asemenea, colindînd pe alte împărății și alte moșii.

Se îmbrăcă soliile împărătești numai în aur și argint și colindară lumea, însă mireasă la fel de frumoasă, asemenea împărătesii nu găsiră. Se întristă împăratul și se îmbolnăvi, căci negăsind mireasă asemenea fostei împărătese, o să rămîie văduv toată viața și fără muiere. Și cum sta el în jelțul împărătesc căzut pe gînduri, își zise în sine: vai de boierul ce se roagă moșicului, mai bine-mi căutam eu mireasă și mi-o găseam. Plecă și el în lume de căută în zadar; căci el căuta una și da peste alta. Istovit și amărît se culcă în pat să moară de ciudă nu alta. Când mai luă o dată-n mînă potretul împărătesii băgă de seamă că numai fie-sa-i seamănă. Sări-n sus de bucurie și o chemă îndată spunîndu-i ce a poțtit pe patul de moarte mumă-sa :

— Iacă, n-am găsit în lume împărăteasă asemenea ei în afară de tine. O fi așa vreun semn dumnezeiesc, te iau de muiere.

— Doamne, înălțate-mpărate, deie-ți Domnul multă parte, de mertic, de sănătate; unde s-a văzut și s-a pomenit, să ia tatăl pe fiică și fiica pe tată. Că va fi păcat, îl lucru blăstămat și mai bine moartă, decît măritată! Începu biata prințesă să plîngă și să tînjească, cum tînjesc florile bătute de brumă toamna. Într-o zi, o vrăjitoare o văzu cum se ofilește, îi ceru trei parale să-i ghicească norocul. Îi ghici, dar prințesa n-o crezu. Și o rugă să-i dea o povață ca să scape din ghearele-mpăratului. Atunci vrăjitoarea-i zise:

— Du-te la-mpăratul și cere-i dacă vrea să-i fii mireasă să-ți facă rochie și papuci din pele de purec — inele, mărgelile și brățară din aur și vei vedea că n-are să poată și ai să scapi.

Îi mulțumi prințesa și plecă cerîndu-i împăratului să-i ducă la îndeplinire dorința.

Împăratul porunci curtenilor și generalilor, ostașilor, croitorilor și cizmarilor, să plece-n lume, prin oboare, prin birloage, prin bordeie și argele să adune pureci, să argăsească și să croiască pentru prințesă rochie și papuci pentru nuntă cum n-au mai fost pe pămînt și pe subt pămînt. Se făcu o vîlvă mare și-ntreg poporul plecă la clacă să-i caute pureci, pînă ce-i îndeplini dorința prințesei.

Cînd văzu prințesa rochia și papucii, rămase uimită și se miră cum de este cu puțință așa ceva! Dar începu să ofteze și să se tînguiască rugînd-o pe vrăjitoare s-o scape de năpastă.

— Să-i spui împăratului să-ți facă rochie din pînză de aur și ai să vezi că ai să scapi.

Se-ntoarse la-mpăratul și-i spuse dorința crezînd că nu o să i-o poată duce la îndeplinire.

Împăratul adună pe loc mărimile, le porunci și-ntr-o zi rochia și papucii erau gata. Cînd văzu prințesa că și ăștia sînt gata și mai rău se-ntristă și mai rău se puse pe plîns și pe jelit, de parcă avea mortul pe masă, gata de dus la groapă.

Vrăjitoarei i se făcu milă de ea și cu ghicitul, cu cersitul își făcu cale iar pînă la poarta-mpăratului, sfătuind-o de astă dată să-i ceară să-i aducă rochie din rază de soare și papuci din raze de lună. Așa ceva e cu neputință să-i facă și se vedea scăpată! Dar împăratul dete vestea-n țară, că jumătate din împărăție îi va da aceluia care-i va aduce rochie pentru nunta prințesei făcută din raze de soare și papuci din raze de lună. Plecară voinicii, pe cai înaripați, înălțîndu-se-n văzduhuri, alții mînați de aripa vîntului cel mare, spre casa zînelor și spre casa zmeilor din cer, căutînd să le fure asemenea rochiță și asemenea papuci. După multă așteptare i se aduse împăratului tocmai ce ceruse. De data asta prințesa nu mai avea ce să mai poruncească să-i facă și se vedea pierdută. Vrăjitoarea iar își facu drum și-n taină mare-i șopti prințesei să-și lege într-o pînză toate rochiile și papucii de nuntă și noaptea să fugă, că lucrurile ce i le-a făcut împăratul, au să-i aducă noroc. Prințesa nici gînd să se pregătească de nuntă. Într-o noapte-și luă boccea cu lucrurile cele minunate, se îmbracă întocmai ca o fată săracă, prinse de un toiag să se apere de răi, se mînji pe față cu funingine și dădu birul cu fugiții. A mers, a mers, pînă ce a trecut în altă împărăție. Acolo s-a sucit, s-a-nvîrtit, tot pe lingă palatele-mpărătești pînă ce într-o zi un curtean o tocmi gîscăriță, la gîștele împăratului. Toată ziua se plictisea prințesa cu gîștele pe cîmpie și se chinuia să le scoată din baltă. Ea își ținea lucrurile scumpe pitulate într-o șură de paie și cu gîștele umbla zdren-

turoasă și murdară ca vai de ea. Într-o mare sărbătoare, împăratul, care era un flăcău chipeș, frumos și voinic, gata de căsătorie, porunci să se facă la curte un mare bal și să fie chemați și împărații din lume cu fiice și rudenii să-și aleagă o soție să-i fie pe plac.

Gîscărița, auzind de bal, ca orice fată o ardeau tălpile să se ducă și ea la joc. Ca să plece noaptea trebuia să-și ceară voie de la bucătăreasă. Își luă inima-n dinți și-i ceru voie:

— Măicuță, fii bună, dă-mi și mie voie să merg la balul împăratului.

— Cum, gîscărițo, ai înnebunit de tot, să te duci la un bal tocmai tu o fată-n zdrențe și murdară ca scroafa din coteț, să ne faci de rușine?! Ea plecă plîngînd în odaia ei gîndindu-se ce-i mai rămîne să facă.

Celelalte slugi după ea s-o ademenească să meargă la bal cu ei:

— Gîscărițo, mergi cu mine să te joc la noapte, îi zice un fecior apoi altul și altul. La rugile lor ea se făcea că e proastă și le răspundea:

— Nu știu, n-am văzut, nu știu, n-am văzut. Și cine a auzit, n-a crezut! Dacă o auzeau grăind așa flăcăii de la grajdurile împărătești rîdeau de ea zicînd în batjocură:

— Las-o, bă, că-i nebuna din răstoacă,

tot ea cîntă,

tot ea joacă!

Văzînd ea că bucătăreasa n-o ia-n seamă ba o mai și înfruntă, își ia inima-n dinți și intră la împăratul:

— Înălțate, împărate,

Facă-ți Domnul multă parte,

De noroc, de sănătate!

Am venit să te rog să-mi dai și mie ca la o fată săracă și proastă voie să merg diseară la bal! Împăratul cînd o auzi și o văzu în halul acela murdară și ciufulită îi trase o palmă și-i porunci să vadă de gîște că n-a tocmit-o să joace-n horă. Fata plecă mîhnită, dar nu-și pierdu nădejdea. Cînd afară, bucătăreasa începu s-o ia la trei păzește pentru cutezanța ei să intre la împăratul de capul ei fără voia mai marilor curteni:

— Ai, fă, ce ai înnebunit, să mă faci de pomină față de împărat că n-am grijă de slugi, cînd tu nu trebuie nici prin față să-i treci măritului împărat. Dacă se lăsă noaptea și nimeni n-o mai bagă-n seamă, pe sub ascuns merse la șira de paie, scoase încet din bocceaua ei, rochia și papucii din piele de pureci, își puse cercei cu pietre scumpe strălucitoare, inele și brățări, se spală și se făcu frumoasă ca o zîină.

Pe cînd era jocul în toi, iar la bal sosiseră fiice și crăiese împărătești, care mai de care mai frumoase, doar-doar, pe ele va pune ochii împăratul, iată că deschise ușa gîscărița și păși încet în mulțimea ce se veselea și chiotea de bucurie.

Numai împăratul sta trist pe un scaun de aur la o masă, nefiindu-i nici una dintre crăiese pe placul inimii. Dar cînd o zări pe gîscăriță în prag, deodată i se însenină fața și fără să vrea alergă la ea dîndu-i mîna să coboare scările. Mulțimea căscă ochii la frumoasa necunoscută mirîndu-se de rochia și papucii minunați, dar și de pietrele prețioase de la cercei, inele și mărgele. Tot timpul împăratul a dansat cu gîscărița și de frumoasă ce era o sorbea din ochi, neputînd să-și mai azvîrle ochii și la alte fețe frumoase venite de la mari depărtări pentru a-și găsi aici norocul. Ea știa să se poarte frumos și-i vorbea numai frumos și cu tîlc de-l făcea pe împărat s-o prețuiască și mai mult.

La un timp o-ntrebă:

— Frumoaso, de unde ești?

— De la Pălmiș!

— Las'că te caut eu mâine la Pălmiș. Vom veni călări în satul tău și nădăjduiesc că părinții tăi te vor da să fii mireasa împăratului. Ce zici?

— Poate că da, poate că nu! Doar știți înălțimea voastră cum sînt părinții, care vreau să-și mărite fetele pe aproape!

— O să-i aduc și pe ei la palat și tot n-am să te las.

Cam pe la cîntatul cocoșilor cînd balul era-n toi, gîscărița fugе fără ca împăratul sau slugile sale să bage de seamă. La șira de paie își așeză hainele și podoabele și din nou se îmbracă în țoale rupte și zdrențuite de nu-ți venea să arunci nici mucii pe ea. Împăratul cînd se văzu singur, rămas cu buzele umflate își puse în gînd, că va răscoli pămîntul, îl va da cu fundu-n sus și cu susu-n fund și tot va găsi-o el pe fata cea frumoasă de la Pălmiș. A doua zi caută pe hartă satul Pălmiș, care lipsește. Trimise atunci oștirea s-o caute pe fată și din iad de-o fi sus pe pămînt s-o scoată și să i-o aducă. Plecară oștirile în lungiș și-n curmeziș, de răscoliră fața lumii în zadar. Cînd soseau acasă, curtenii și oștenii cu vești proaste, toți erau triști că le taie-mpăratul leafa și nici capetele nu îndrăzneau de rușine să le ridice în fața împăratului. Și raportau: că-i laie, că-i bălaie, ba că-i una, ba că-i alta, fără una nu e asta! Numai gîscărița sta de mătura curtea împărătească și-i rîdea inima de isprava ce-o făcea. Împăratul căzu la pat de trist și de necaz. Un sfătuitor mai înțelept îl scoase din încurcătură, povățuindu-l să facă un alt bal și să cheme pe toți împărații și pe toate crăiesele lumii că între ele trebuie să dea de frumoasa fată necunoscută, cu rochia din piele de pureci.

Băieții de la curte iar începură să dea tîrcoale pe lingă gîscăriță, ca lupul pe lingă tîrlă, îndemnînd-o și ademenînd-o să meargă cu ei la balul împăratului. Dar ei ziceau, ei auzeau. Mai la urmă-n batjocură-i grăiau:

— Baba-i surdă

că a mincat urdă!

Gîscărița din nou merge la stăpîna slugilor, la bucătăreasă, rugînd-o frumos s-o lase să meargă la balul împăratului.

— Fugi, fa, nu vezi că taci ca o mută și te porți ca o slută, tu ești de nasu-mpăratului să te duci la un bal ca de-al de asta?! Aici vin fețe-mpărătești și împărătese, nu mucoase ca tine? Dar cum vād, caprei îi pică coada de riie și ea tot în sus o ține. Fugi fa și șterge-ți mucii că nu ești tu pentru bal. Și o împinsă afară ca pe o năroadă aflată-n cerșeală.

După atita dăscăleală, ea rămase ca mai înainte. Pe-o ureche-i intra, pe alta-i ieșea. Pîndi pînă ce străjerul plecă de la ușa împăratului și buzna în palat la măritul împărat:

— Înălțimea voastră, dați-mi voie și mie la balul de deseară, că am aflat că vin băieți frumoși? Împăratul tocmai își trăgea cizmele. Luă cizma și azvirli-n gîscăriță de supărat ce era.

— Să te duci unde-a dus mutu iapa și să nu te mai vād în fața ochilor, că pun slugile să te tundă, auzi? Fata lăsă capu-n pămînt și nu scoase o vorbă. Plecă rușinată, dar facea tot ce-o tăia capul. Se spală, se scaldă și se îmbracă de astă dată și mai frumos în rochia și papucii din pinză de aur. La gît puse alte mărgеле, alte brățări și inele, alte podoabe strălucitoare-n părul ei bălai. Și plecă așa tiptil tiptil, fără s-o simtă nimeni la balul împăratului.

Împăratul sta trist, de parcă era lovit de praştie şi nu ştia cine l-a lovit. Sta posomorit şi-şi făcea planul, ca ȋiganul cum să nu-i mai scape din miini frumoasa necunoscută. Dar în zadar aştepta că fata aşteptată, nu mai venea. Pe cînd îşi pierduse orice nădejde, iacă intră şi necunoscuta. Tot palatul se luminea de strălucirea şi podoabele ei care luminau ca lumina soarelui. Toţi împăraţii, împărăteşele şi crăieşele rămaseră cu gurile căscate la ea. Gîscăriţa era cea mai frumoasă şi cea mai aleasă. Împăratul cînd o zări îşi zise în gînd: asta-i şi mai frumoasă decît aia de la Pălmiş. Şi se jură că n-o să-i scape. O pofti, la masa lui şi toată vremea dansă cu dînsa povestindu-i cîte-n lună şi-n stele, iar ea cîteodată-i răspundea:

— Aşa e, împărate, zise necunoscuta:

Păsările se momesc cu grăunţe,

Fetiştele cu vorbuleţe !

Şi tot natu cade-n laţ,

Cînd cere minte de la-ailanţi !

Ascultîndu-i cuvintele-nţelepte, împăratul şi mai mult o iubea, de i se scurgeau ochii după ea. Aşeză pînde ca să o urmărească ce face. Împăratul se simţea alături de frumoasa fecioară venită din popor, de parcă ar fi în al nouălea cer. Începu s-o coase şi s-o descoase, ca să vadă din ce neam este şi din ce loc ?

— Sînt din neam

Ce trage-n ham !

Şi din spiţă

far' de viţă !

Din Cizmişi

Unde-l izbişi !

— Ahaa ! va să zică eşti din Cizmiş ? Acolo am să mi te caut şi să mi te cer părintilor să-mi fii mireasă, să-mi fii crăiasă, peste lume mai aleasă.

— Înălţate împărate, facă-ţi Domnul multă parte, de noroc de sănătate şi de muiere bărbată, ca ea-n lume nu-i altă. Mi te văd înfumurat, parcă te-ai fi îmbătat. Mai bine măsoară de multe ori şi croieşte o dată să nu ni se întîmple ca celui din poveste, cînd un împărat l-a-ntrebat:

— Măi chiorule, vezi tu acu-n vîrfurile şurii ?

— Acu-l văd, măriata, dar şura ba !

Împăratul, ca-mpăratul, era dus cu gîndurile-n altă parte şi ce-nţelegeau pereţii şi tobele, înţelegea şi el. Şi-n mijloc de noapte, cînd se-ntîmplă toate, frumoasa fată din Cizmiş, se strecură prin mulţime şi ca o nălucă se făcu nevăzută ! Împăratul cînd văzu, porunci generalilor, ofiţerimii, oştirii, să i se caute frumoasa fată în satul Cizmiş şi să i se aducă nevătămată la palat. În zadar se osteniră, degeaba se-nvîrtiră, că de fată nu dădură.

De data asta împăratul căzu bolnav la pat şi se topea ca un muc de luminare, de dorul frumoasei fete necunoscute din Cizmiş. Acuma îşi da cu pumnii în cap că n-a pus mîna pe ea cînd a putut, dar fără folos. Dorul îl usca şi la faţă se pîrlea văzînd cu ochii. Ce erau să facă sfetnicii ? Toţi dădeau din colţ în colţ şi nu găseau leac. Porniră după ichimi, babe şi vrăjitoare şi vorba aceea : « mai puţin leac, dar babii un colac ». Aşa îşi irosea el cu mai marii împărăţiei după leacuri. Împăratului nu-i ieşea din minte.

Altă scăpare de la boală nu era, decît să facă un nou bal, poate va veni din nou frumoasa necunoscută şi de data asta jura că nu-i va mai scăpa, cum nu-i scapă şocitele din gheare motanului.

Și după obiceiul împăraților, dă-i frate cu alt bal, alte cheltuieli, alți împărați, împărătese și prințese, venite de pe întreaga față a pământului.

Băieții de la grajdurile împărătești, herghelii, păcurarii și porcarii, meraseră la gîscărița rugînd-o pe rînd și fiecare să meargă cu ei la bal. Gîscărița făcea pe proasta.

Flăcăii văzînd-o într-o ureche, o credeau zurlie de tot și cu toată frumusețea ei o lăsau în pace să rămîie acasă cu giștele ei gilcevitoare. Pe partea ailaltă, nici ea nu se da bătută. Mai întîi cerea voie să meargă la bal, de la bucătăreasă. Bucătăreasa o lua la goană cu linguroiul cel mare plin de zeamă. Ea nu se lăsa. Făcea ce făcea și drept la ușă la împăratul.

— Mărite-mpărate, deie-ți Domnul sănătate și noroc la îmbătate, lasă-mă și pe mine la bal.

— Să-ți pui lacăt la gură și fiare la picioare și-n palat să nu mai calci, cu toale din găinați, tuni în case de-mpărați, n-ai puțin obraz pe aici să nu mai calci? Apoi supărat luă un bit și o lovi cu el în spate. Fata mîhnită, fugi afară supărată.

Împăratul plecă mai devreme s-o aștepte pe frumoasa necunoscută. Sta la intrare, își holba ochii și-și frîngea gîtul în zadar. Necunoscuta nu venea. De necăjit ce era, parcă-i tuna și fulgera, iar ghineralii și mai marii curții tremurau de frică temîndu-se să nu facă împăratul vreo pozna nefiind în toate apele lui. Toți împărații, împărătesele cu crăițele jucau și se veseleau, numai tînărul împărat tînjea și se-ntuneca de inima rea. Deodată, în prag cine răsare pe neașteptate? Tocmai gîscărița! Palatul se umplu de strălucire cînd necunoscuta fată păși pragul. Rochia și papucii ei din raze de soare luminau ca soarele în miez de vară.

Întreaga suflare o sorbea din priviri de mîndră ce era. Unii o asemănau cu luceafărul, alții cu stelele, iar împăratul de bucurie își pierdu mințile. Îi ieși înainte, îi sărută mîna și o pofți la bal. N-au lăsat un joc să le treacă și să nu-l danseze împreună. Iar la cîntatul cocoșilor a pus străji s-o păzească să nu-i mai scape. Întrebată de e fiică de-mpărat, ea a răspuns că nu e fiică de-mpărat și nici de viță boierească. Este o fată săracă, făr' de mamă, făr' de tată, crescută din piatră!

Împăratul a mai întrebat-o din ce sat este ca să știe unde s-o caute dacă-i va mai scăpa. Gîscărița i-a răspuns că este de la:

Bitiș,

Bitiș,

Pîrporiș,

Împărate, Optsăriș!

Împăratul nu-i lua în seamă glumele, căutînd a-i face toate voile iar ca să fie mai sigur de ea schimbă în elele. De acum rîdea și se veselea împăratul ca și cînd era sigur că frumoasa fată este a lui. Dar la cîntatul cocoșilor gîscărița păcăli pe împărat și gîrzile, ieșind pe o fereastră din palat fără ca să fie văzută. Așa pieri pentru a treia oară, iar împăratul rămase adînc îndurerat. De data asta căzu bolnav și era așa de trist și abătut că numai ce nu-i ieșea sufletul. Veniră doftori și doftoroaie de la capătul lumii dar leacul nu-l găseau. Se duse vestea-n împărăție că trage-mpăratul să moară. Se cătară toate fetele din Bitiș și din împărăție care aveau inele, doar pe cele din palat le uitară și de urma fetii nu dădură. Gîscărița auzi și ea și parcă-i pieri pofța să se joace cu soarta împăratului și să-și zică în gînd: lasă-l, lasă-l, pe-mpărat,

să fie și supărat, cînd crede în ai bogați, nu se uită l-ai săraci ! Dar de-acum socotea că destul l-a chinuit și căuta să afle împăratul adevărul. Într-o zi, cînd i se pregăti cafeaua, intră la bucătăreasă gîscărița pe nesimțite și lăsă să-i cadă inelul dat de împărat în cafea. Bucătăreasa luă cafeaua și merse să i-o dea împăratului. Împăratul sta betejit slab și ghebejit gata-gata să dea ortul popii. Se zbătea bietul om ca peștele pe uscat și trăia fără nădejde ca dracu-n apă mică. Cînd sorbi cafeaua, zări la fund inelul lui.

— Cum a răsărit inelul în cafeaua mea ? o întrebă împăratul mirat.

— Nu știu, Măria-ta !

— Cum nu știi ?

— Iacă nu știu, în bucătărie nimeni n-a intrat ?

— Dacă nu afli cine a pus în cafea inelul, slugă necredincioasă, mîine vei merge la spînzurătoare în mijlocul tîrgului. Bucătăreasa văzînd că n-arencotro recunoscuse că numai gîscărița a intrat puțin în bucătărie. Mai marii palatului o aduseră pe gîscăriță, desculță, ruptă și murdară. Cînd o văzu împăratul o întrebă :

— Tu ai pus inelul în cafeaua mea ?

Atunci gîscărița răspunse :

— La o așa întrebare se cuvine și un răspuns bun. Dă-mi răgaz Măria-ta, să mă gîndesc un ceas, ca să-ți dau răspunsul potrivit. Gîscărița plecă la șira de paie, scoase rochia din pînză de raze de soare și papucii din pînză de raze de lună, se spălă frumos, se dichisi și intră în palat. Cînd o văzu împăratul, mai frumoasă ca o floare de primăvară, îi veniră puterile, sări la ea de-o îmbrățișă cu dragoste și sete. După asta se făcu nuntă mare împărătească, iar gîscărița, spre mirarea tuturor ajunse crăiasă și va fi trăind și acuma fericită cu împăratul ei ; iar eu încălecai pe-o șea, de vă spusei povestea așa.

CERBUL DE LA BALTĂ

A fost odată doi frați împărați. Unul avea copii, dar celălalt nu avea. Cel fără de copii era trist și îngrijorat gîndindu-se cui îi va rămîne împărăția după moartea sa ! Și se gîndi să-i ceară un copil de suflet de la frate-su. Fără zăbavă merse deci și-i ceru :

— Frățioare, dă-mi și mie un copil să-mi moștenească împărăția !

— Bine, frate, văd că n-ai avut rod și ca să nu ni se piardă neamul, din cei trei copii ți-l dau pe cel mare ca să-ți fie de folos ție și împărăției.

Pleacă fratele mulțumit așteptînd să-i trimită pe fiul cel mai mare. Așteptă el o zi, o săptămînă, o lună, un an și crăișorul nu venea ! De ce nu venea ? Iacă intrase pe gînduri bietul împărat și nu-și putea da cu socotelile ce se întîmplase.

Fratele cel cu trei copii, îl luă pe al mare, îl îmbracă în haine strălucitoare numai din aur și argint, îl armă din dinți pînă-n picioare îl sui pe un cal alb și-i arătă calea spre noua împărăție.

Împăratul încălecă și el pe alt roib și pe drum ocolit ajunse înaintea fiului său la podul de aramă. Cînd acolo se prefăcea că este o ală mare cu dinții rinjiți și sabia ridicată gata să-i ia zilele aluia care va cuteza să treacă

peste podul cel mare. Copilul cel mare cînd îl văzu se-nfricoșă foarte, începu să tremure, întoarse calul îndărăt și se duse dirîind de frică la tată-su, care pe altă cale ajunsese și mai îndată la palat.

Îl ascultă pe fiul cel mare povestindu-și pățania și-și dete seama că nu e bun să fie împărat. De aceea îl rosti pe cel mijlocari și-i dete drumul înainte. Pe altă parte și el i-o luă iar înainte și ieșea iar la podul de aramă. Iar se îmbracă în Țoale de ale fioroase și iar se spăimîntă și feciorul mijlociu fugind acasă. Împăratul pe altă cale, i-o lua înainte și-l aștepta îngrijorat la palatele de aur. Copilul îi povestea taina cu fiara de la podul de aramă și groaza ce l-a apucat, iar împăratul trist a dat din cap, văzînd că nici acest copil nu prețuiește o ceapă degerată. S-a lăsat păgubaș și de asta și căzu bolnav pe patul de moarte, văzînd ce copii fricoși poate să aibă.

Cel mai mic însă nu se lăsă mai prejos și vru și el să-și încerce norocul.

— Tată, dă-mi un cal și paloș și eu omor fiara de la podul de aramă ! Numai lasă-mă să-mi încerc și eu norocul.

— Tăicuțule, te las, numai cumpănește bine ce greutăți te așteaptă. Mai întîi să nu uiți că e vai de capul încoronat, că treburile împărăției de capul lui se lovesc, iar tu ești un nemintos, care crezi că tot ce zboară se mîncă !

— Tată, eu mă duc cu credința-n Dumnezeu și am să birui !

Atunci împăratul mi-l rosti frumos ca de plecare pentru cale lungă să-i ajungă. Pe de altă parte el îi ieși înainte la podul de aramă, fără ca să simtă ceva feciorul său. Din nou se-mbracă într-o piele de fiară sălbatică ce urla ca turbată la sosirea micuțului crăișor. Crăișorul își luă vînt și cu roibul sări peste fiară gata-gata să-i ia capul de la trup. Atunci împăratul aruncă blana și strigă la feciorul său să se-ntoarcă :

— Heiii Petrecee ! întoarce-te o țîră-ndărăt, că tata vrea să-ți dea cîteva povețe să-ți prindă bine la drumul greu și lung. Copilul întoarsă capu și se opri din cale mirîndu-se că în loc de o fiară sălbatică vede pe tată-su !

Împăratul îl îmbrățișă de bucurie și-l sfatui cît o fi și or trăi să se ferească de omul roșu, să n-aibă-ncredere-n el și să nu descalece calul. Pe deasupra-i mai dădu și pielea cu care i-a spăimîntat la podul de aramă :

— Na-ți-o și cînd ți-o fi vreodată mai greu să nu uiți să te arunci pe ea și așa o să scapi de năpastă. De-acum mergi cu Dumnezău și să auzim de bine.

— Îți mulțămesc, tată, și-ți voi dovedi că sînt viță de împărat viteaz și neînfricat ! Și plecă de-aici înainte singur pe locuri prăpăstioase cu ale, sălbăticiuni și oameni răi, iar el singur ! Merse el, merse și chiar la calea jumătate, îl apucă o sete pe inimă, că nu mai putu răbda și scobori de pe cal să bea apă dintr-un bunar ! Mai întîi legă el calul de stînghia bunarului și coborî în jos pe o scară, de beu apă. După ce beu apa se-ntoarse-n sus. Cînd privi văzu în capul scării pe omul roșu rîzînd ca un smintit că l-a păcălit. I-a luat scara și l-a lăsat să moară-n fundul fîntîinii, la-ntunerice !

Începu el să ofteze ce-o să se facă ? De ce nu l-a ascultat pe tată-su ? Dar în zadar, omul roșu îl avea la mînă ! Puteau să-i putrezească oasele jos la răcoare, dar dacă-i devenea slugă putea vedea și lumina zilei ! De aceea, omul roșu îi grăi :

— Băiete, eu îți vreau binele. Nu sînt un mincinos ca alți oameni. Îți pun scara să ieși la lume, dacă-mi dai calul cu armile tale și Țoalele tale. Iar

de-acum înainte tu ești sluga mea, iar eu sînt Pătru, fiul cel mic de împărat. Dacă te învoiești, graiește !

— Mă-nvoiesc ! Omul roșu îi pusă scara, îi luă mai întii armele, hainele scumpe și se sui pe calul împărătesc. De aci înainte Pătru mergea pe picioare desculț, iar omul roșu călare ca un mare crăișor de la răsărit. După ani de călătorie pe jos, iată-i ajunși la cetatea mare împărătească strălucind de măreție ca soarele cerului. Stătură locului și se minunau de cele ce vedeau. Împăratul le deschisă porțile de aur și-l sărută pe omul roșu crezîndu-l că este nepotul său din viță împărătească. Pe slugă însă nici n-o băgă-n seamă.

Ca să nu-l omoare omul roșu, Pătru îl asculta ca o slugă credincioasă, fără să cuteze a-i trece nici pe dinainte, necum să-i întoarcă vorba. Treceau anii și el îl asculta cum ascultă cîinele pe stăpîn.

Pe la un timp s-auzi că la o baltă mare s-a abătut un cerb cu coarnele numai pietre scumpe și că face multe rele. Omoară-n cale tot ce este vietate: oameni, boi, bivoli, cai, oi, catiri și cîte altele !

A trimis împăratul ostași și călăreți, cu arcuri, sulii și toghii să omoare cerbul de la baltă, dar toți cum s-au dus acolo s-au prăpădit. Omul roșu, ca să scape de slugă, îl rugă pe împărat să-l trimeată pe Pătru să omoare cerbul de la baltă.

Pătru fiind silit n-are ce se face și se duce. Plecă el oftînd și lăcrămînd, gîndindu-se că nu mai are aici nici o scăpare. Pe drum o muiere bătrînă îl vede lăcrămînd și-i iese înainte întrebîndu-l:

— De ce plîngi mîi băiete? Plecă el să-i spună tot necazul. Atunci muierea auzind cum stă taina îi grăi:

— Petre, e drept, cerbul multă floare omenească a băgat în pămînt. Tu să mă ascultî dacă vrei să scapi. Să sari gardul la mine-n ogradă, să rupi o floare de pe stratul de viorele și dacă vei scăpa de cîinele meu, scăpat vei fi și de cerbul de la baltă.

Sări el gardul în ogradă, rupsă o floare și cînd să sară gardul îndărăt, un cîine mare negru se repezi să-l rupă-n bucăți. Aruncă pielea ce i-a dat-o ta-su, cîinele se-mpiedică-n pielea fermecată, iar el scapă teafăr. Începu de aici încolo să capete curaj și nădejde că are să omoare cerbul.

Muierea-i dete pielea cea fermecată și-l mai învăță să sape o groapă adîncă lingă baltă. În groapă să facă un om. Pe om să puie pielea cea vrăjită. Să ia gida, în vîrf să-i puie un ac. Cerbu va veni să se scalde și să-l ochească atunci cînd se va întoarce cu capul către groapă drept la capul pieptului, unde zace casa sufletului.

Cerbul era fiară mare cu coarnele ajungînd prin vîrfurile copacilor și cu o gură mare cît o șură. Se cutremura pămîntul cînd trecea spre baltă să bea apă, să se scalde. După ce se scălda se-ntorcea cu fața spre voinicul din groapă. Pătru trasă cu gida și-l lovi la partea stîngă, chiar la casa sufletului. Cum îl lovi fugi spre un deal mare cu pielea fermecată într-o mină. Cerbul sorbi apa din baltă și o azvirli după Pătru ca să-l doboare. Dar el se prinsă de tul-pinile copacilor și apa să-ntoarsă cu pietre mari și copaci la vale, fără să-l smîntească din loc. Cerbul însă cu gida înfiptă în cap nu-l lasă. Cînd fu gata-gata să-l ajungă îi aruncă în față pielea cea fermecată, cerbul se-mpiedică de un ciutac, căzu și muri. El îi tăie capul și-l duse împăratului. Se miră împăratul de curajul slugii ginerelui său, iar omul cel roșu se bucură că de-acum înainte cerbul de la baltă n-are să-i mai omoare ostea lui Verde-mpărat și el va putea face nunta cu frumoasa crăiasă a acestuia.

Dar pînă la Verde-mpărat, era cale lungă să-ți ajungă. Cine s-a dus acolo, viu nu s-a mai întors. Pe cine să-l trimită atunci împeșit? Doar n-o să-și puie viața la cercare omul roșu! Să-l trimită pe argatul său.

Plecă el posomorît dar cu credința-n Dumnezeu. Mergînd el zile și nopți ajunse la o țarină mare unde arau plugurile brazde mari și adînci, iar un om le înghița și tot se văita că moare de foame. Pătru sta-n loc și se crucea de cele ce vedea.

— Te miri de mine? Miră-te mai bine de ăla care a omorît cerbul de la baltă!

— Cerbul di la baltă eu l-am omorît!

— Atunci să știi că eu sînt Flămînjosul! Ia-mă cu tine că-ți voi fi de folos. Și-l luă cu el. Merșeră ei ce merșeră, cînd colo, deteră de un om voinic cît un mal. Nouă pîraie-i curau în gură și el sta și se văita că nu mai poate de sete.

Pătru cînd zări minunea se-nchină de cele ce văzu, iar omul setos îi zise:

— Ce te miri, bă, de mine. Miră-te mai bine de ăla care a omorît cerbul de la baltă?

— Eu sînt acela care am amorît cerbul de la baltă!

— Și eu sînt ăla ce mă numesc Setosu. Ia-mă cu tine că-ți voi fi de folos, mă voi adăpa pe unde voi da de rîuri și izvoare.

Plecară de-acum trei inși pe cale, pe cărare, făr'de pic de demîncare. Cînd în cale un om îmbrăcat în nouă cojoace, sta de se zgribulea și dîrdîia de frig înconjurat de toate părțile de foc și tot striga cît îl ținea gura că nu mai poate de ger și mai cerea alte cojoace. Pătru rămase locului mirîndu-se:

— Doamne, Doamne, ce să mai fie și asta, se vaită de ger, în mijlocul focului îmbrăcat în nouă cojoace?

— Ce te miri, ce te-nduri! Mai bine te-ai mira de voinicul ăla care a omorît cerbul de la baltă.

— Eu am omorît cerbul de la baltă.

— Atunci eu sînt Frigurosu și merg cu tine, poate-ți voi fi cîndva de folos.

De-acî înaintea pleca împreună cu: Flămînjosu, Setosu și Frigurosu, la un noroc!

Nu merșeră mult că văzu pe o cîmpie un găligan de om cu niște picioare lungi cît prăjinile, iar minili cît rișchitoarili. Alerga după un iepure speriat de pe cîrtog și-l bătea cu palma peste fund să fugă mai repede. Se opriră-n loc toți mirîndu-se:

— Doamne, ce o mai fi și asta? Lunganul îl auzi, se opri din fugă și-i grăi:

— Băiete, nu căsca gura, nu te mira de mine, miră-te de ăla care a omorît cerbul de la baltă?

— Eu sînt ăla care am omorît cerbul de la baltă.

— Atunci, să știi că eu sînt Fugilă, ia-mă cu tine că poate-ți voi fi vreo-dată de vreun folos.

L-a luat și pe ăsta și au pornit-o tot înainte. Cînd la un timp se opresc mirîndu-se de un om care prindea musca, îi da drumul și iarăși o prindea.

Omul ăsta îl văzu că se miră ca un copil, grăindu-i:

— Ce te miri, băiete! Mai bine te-ai mira de ăla care a omorît cerbul de la baltă.

— Eu sînt ăla care am omorît cerbul de la baltă, îi răspunsă Pătru.

— Dacă tu ești ăla, eu sînt Muschilă-Ochilă, ia-mă cu tine că-ți voi fi odată de folos.

Și de aici înainte plecă băiatul cu: Flămînjosu, Setosu, Frigurosu, Fugilă și Muschilă zis Ochilă, drept la Verdeș-împărat.

— Cum ajunseră li se deschiseră porțile cele mari împărătești, iar Verdeș-împărat din tînda de sus le grăi:

— Să știți că eu fata nu voi da-o decît dacă la o masă îmi veți mîncă nouă cuptoare de pîine, nouă berbeci fripți și pe deasupra încă un bou mare în frigare. Iar de nu veți mîncă, capetele vi le voi tăia, de s-or duce pomina.

Cînd auzi Pătru, deodată se-ntristă și-ncepu să plîngă că știa bine ce-i porunceă împăratul nici în ruptul capului nu are ce să facă? Mîncăciosu însă cum îl vedea ofînd se strica rîzînd știînd că n-o să-i ajungă bunătățile nici pentru o măsă.

Împăratul porunci de li se aduseră cele nouă cuptoare de pîine, cei nouă berbeci fripți și un bou alinat în frigare. Mîncăciosu cînd se aruncă pe cuptoarele de pîine le făcu praf dintr-o îmbucătură, iar pe berbeci și pe bou îi înghiți parcă ar fi mîncat o pipotă de găină. După asta-i veni foame și începînd să strige că leșină de foame de-nghiți niște depozite de muniții de la străjerii împărăției. De nu-l oprea împăratul era gata să-i înghită oștirea toată!

Se miră împăratul că asemenea mîncăcios nu mai văzuse și nici auzise. Însă tot nu se dădu bătut și porunci să scoată din pivniți nouă ardoave de vin vechi și de nu le vor bea, capul le va tăia. Setosu puse gura la cep și le beu dintr-o sorbitură pe toate; apoi începu să se vaite că moare de sete. Alergă în vale la un rîu și-l sorbi dintr-o-nghițitură. Toți curtenii rămaseră cu gurile căscate și cu ochii holbați la namilă, temîndu-se să nu le sece toate riurile și toate mările. Setosu de necaz că n-are ce să mai bea se puse pe doagele și cercurile de la ardoave și pe toate le mîncă parcă ar fi mîncat o coaje de pîine.

Împăratul speriat îl opri:

— Stai, bă, că te pomeni că vrei să bei izvoarele apelor și mărilor să lași omenirea să piară de sete? Ogoiește-te că ridic toate armatele să lupte cu tine și nu ne lăsăm bătuti. Dacă văzu el ce văzu se așeză locului, dar cînd aruncă o gură de apă peste un regiment de ostați fu cît pe-aci gata-gata să-i înece.

Împăratul cînd văzu cu cine are de-a face, s-apucă cu miinile de păr și-și smulse barba. Supărat, porunci să-i înșele la noapte și să-i culce într-o sobă mare de tuci. Noaptea soldații de jur împrejur aprinseră nouă cară de lemne ca să-i ardă de viu. Pînă la ziuă mai aduseră încă nouă cară cu lemne groase să facă cenușă nu friptură.

Cînd noaptea, focurile ardeau de duduia pămîntul, Gerosu sufla că moare de ger. Dimineața se scoală împăratul cu noaptea-n cap să-și vadă isprava. Cînd deschiseră ușa mare-i fu mirarea văzîndu-i pe toți suflînd în palme și bătînd pîntenii de frig.

Împăratul Verdeș se facea că nu e supărat, însă nu știa la ce greutăți să-i puie, doar-doar le-o tăia capetele. Iacă ce-i mai trăsni prin minte:

— Unul dintre voi să se-ntreacă cu împărăteasa mea la fugă pînă la Muntele ăl Mare. Ea să alerge pe o iapă năzdrăvană, iar cel ce se încumetă, să fugă pe jos. Dintre ei ieși afară Fugilă.

Împăratul dete semnalul de începere a întrecerii. Împărăteasa zbură-n vînt ca o nălucă, iar Fugilă cu două ulcioare goale-n mină pășea legănat fără grabă. Mai la urmă lungește pasul, ajunge el mai întii la fîntînă, umple ulcioarele, se-ntoarce la iapă, o bate cu mîna peste fund pe iapă și-i zice să grăbească; apoi se-ntoarce voios la-mpăratul să-i dea apă de izvor din munte să bea. Împărăteasa se-ntoarce tirziu, cu iapă frîntă de oboesală.

Împăratul dacă vedea și minunea asta, mai-mai să nu-i crape fierea-n el de usturimea de la ficați. Pînă acum toate poruncile le duseră la îndeplinire și trebuia să le dea fata să-i fie mireasă omului roșu, ce se da drept om de viță împărătească ! Însă Verdeș-împărat tot nu vroia s-o dea decît cu de-a sila. Dorea întrădins să-i pedepsească pe ăști nătărăi veniți împețit să le rămînă doar oasele-nșirate pe garduri. Și iar îi mai veni un gînd negru. Noaptea să se culce fiica împăratului sub un măr de aur aproape de Pătru și dacă în zori va pieri din acel loc, le va atîrna capetele-n pari să sperie ciorile din vie. Măi, ce-o mai fi și asta se gîndiră ei tremurînd de spaimă ! Peste noapte fiica-mpăratului se prefacu-n zînă și pe o aripă de vînt zbură-n cer. Muschilă-și lungi mîinile pînă sus aproape de bolta cerească, trase zîna pe pămînt și o culcă lîngă Pătru Făt-Frumos, care-n lume n-a mai fost.

În vărsatul zorilor sosi împăratul zîmbind pe sub mustață, că de data asta, nici tartorele de la talpa iadului nu-i mai scapă. Cînd colo, zîna dormea lîngă Pătruță Făt-Frumos !

Nu-i venea să creadă ochilor împăratului ce vedea ? I se părea că visează, dar nu era din păcate vis. Și turbat de minie nu mai putu pune frîu gurii și dă-i înainte cu sudalme și vorbe urite față de tînăra prințesă și Pătruță Făt-Frumos.

— Bine, crăiță, așa te-am învățat eu, așa te-am crescut eu, așa m-ascultî tu de-mi mîncăși zilele la bătrîneată ! Eu am crezut că împăratul are armăsar, dar văd că a ieșit din el măgar ! Ce rușine ! Te-ai pus lîngă un terchea-berchea, trei lei perechea !

În zadar prințesa se văicărea și-i arăta că ea a zburat în slava cerului, dar că omul cel cu mîinile lungi a prins-o, că el știa una și bună, că fata lui e neună !

După ce toate poruncile fură îndeplinite iar împăratul nu mai știe ce să mai născocească ca să nu le dea fata, Pătruță Făt-Frumos, se sculă, făcu plecăciune în fața marelui Verdeș-împărat, zicîndu-i :

— Iată, înălțate împărate, că tot ce ne-ai poruncit ți-am îndeplinit. Ce mai vrei să-ți mai facem că sîntem gata.

— Nu mai vreau nimic, băiete ! Voi pe toate le-ați izbîndit măcar că n-am crezut. Acum ce să mai fac ? O să rămîn fără de odrasla mea, singur, singurel cu motanul în vatra focului.

— Atunci dă-ne fata s-o ducem precum am primit poruncă de la Roșu-împărat !

— Măi băiete, nici în ruptul capului, nu dau fata după Roșu-împărat, care-i pui de drac, făr' de păr pe cap, cu trei fire-n barbă, nu e om de treabă. El te-a înșelat, calul ți-a luat, tu l-ai ascultat, c-așa i-ai jurat ! Eu toate-am ghicit de la început ! Acum du-te să vie unchiul tău împăratul cu omul roșu că eu mă pregătesc de nuntă, ce n-a mai văzut lumea de cînd este lume, iar pe fată, o s-o dau eu după cel ce se cuvine s-o dau !

Se-ntoarsă Pătruță Făt-Frumos cu ortacii săi și-i spusă unchiului toate cele întîmplate din fir în păr, numai una n-o spunea, aceea că el este nepotul său, crăișor de viță împărătească și nu omul roșu, hain și rău la suflet, bun numai pentru înșelat.

Se rostiră toți curtenii după obrocul împărătesc, îmbrăcați în staie albe de aur și argint, numai sluga omului roșu în țoale ca de argat.

Cînd ajunseră la Verdeș-împărat se lumineă curtea de atîta strălucire și bogăție. Numai cîntece, joc și veselie, la palatele de cleștar ale împăratului.

Prințesa se îmbrăcase așa de frumos, că la soare te puteai uita, dar la ea ba. Însă mulțimea de crai și împărați chemați la nuntă nu văzuseră o mireasă mai frumoasă. Era mai mândră decât o zină picată din cer. Omul roșu se umfla-n pene ca un curcan și zîmbea pe sub mustața ce n-o avea, de spin ce era, că prin vicleșuguri ajunsese-mpărat ba și la-nsurat. Și în gândul lui își zicea:

— Leleee, vulpe bătrînă mai sînt! Nimeni nu mă-ntrece pe lume. Toți mă cred cineva! Asta e tactică nu jucărie! Toate îmi merg ca pe roate, se mîngîia el cu asemenea gînduri.

Deodată, sunară trîmbițele de aur și nuntașii porniră la mănăstirea cu nouă turle, cu nouă clopote și cu nouăzeci și nouă de popi, să se încoroneze și să se cunune tînăra crăiasă, pe lume aleasă, cu omul roșu.

Pe cînd gema biserica de suflare omenească, numai curteni, crai și împărați, Verdeș-împărat se ridică de pe scaunul de aur și grăi:

— Voi nouăzeci și nouă de-mpărați, cu capete-ncoronați și neîncoronați. Numai unul dintre voi este hoț!

— Care, cine, cum? își dădură cu coatele împărații supărați la auzul acestor cuvinte.

— Stați, fraților și nu vă mirați! Toți sînteți împărați! numai unul de aici se dă că e de viță împărat, cînd pe altul l-a-nșelat! Nici nu e viteaz, numai face pe viteazul. O vulpe vicleană împoțonată în straie-mpărătești, care l-ar vinde și pe tată-su! El se știe acum. Priviți fața lui galbenă ca ceara. Priviți-l cum tremură de frică. Știe că-l așteaptă afară o țapă în care să stea înfipt pînă i-o ciuguli corbii carnea ca să-și mîntuie sufletul cel rău și fără de legile sale. Mai priviți-l pe acest viclean împărat că nu-l mai vedeți!

Nuntașii toți, parcă era un facut, toți cu ochii pe omul roșu-galben și tremurînd ca piftuile iarna-n furculiță. Cînd se văzu că înșelătorul era omul cel roșu și nu mai încăpea nici o îndoială, împăratul mai întrebă o dată:

— Pătruță Făt-Frumos, tu ești cel înșelat, tu ești nepotul împăratului! Tu să spui cum să piară cel ce te-a osîndit să-l slujești prin viclenie fără milă și fără să simți ce e păcatul.

— Înălțate împărate, dacă e pe dreptate, să nu-l chinuiți prea mult, patru armăsari sălbatici să-i sfîrtice trupul în patru colțuri ale pămîntului, ca să piară neamul omului roșu și cel viclean.

Oștirea prinse pe omul roșu, îl despuie de țealele împărătești, îl bătură și-l huliră, ca pe lupul șchiop care a mîncat turma de oi, apoi l-au legat de patru cai sălbatici și trupul lui rupt s-a dus în patru părți ale lumii, să-i piară urma, să-i piară vița.

Pătruță Făt-Frumos s-a îmbrăcat în straie împărătești, iar unchiul său a plîns de bucurie că Verdeș-împărat prin înțelepciunea sa a aflat adevărul și i-a scăpat nepotul din robia acelui om viclean.

După ce nuntașii au răsufiat ușurați ca după o dreaptă judecată, s-a facut cununia lui Pătruță Făt-Frumos cu frumoasa prințesă și s-au încoronat amîndoi ca împărați a întregii lumi.

Și s-a pornit o nuntă cu chiote și veselie, de cînd se punea luna și pînă uidea ca secera. S-a chefuit și petrecut numai în cîntece și jocuri, o zi și-o săptămînă, o lună și ani de zile, c-am fost și eu la nunta lor, pe cînd eram copil micșor.

COPILUL ȘI DRACUL

Departe, departe, unde soare răsare, trăia un om cu o muiere care aveau un copil. Muierea eria rea ca o scorpie. Toată ziua se certa cu bărbatul ei. Bietul om tot ce făcea nu eria bun. Văzind că nu se poate-nțelege cu muierea își luă lumea-n cap și plecă la-ntimplare-n lume. Merse el cît merse, trecu piste mări și țări și mai urmă dete de-o țară unde trăia o împărăteasă văduvă.

El merse drept la-mpărăteasă și să plînsă spunîndu-i necazurile lui. Pînă la urmă omul se băgă-n casă la împărăteasă.

De chin și inimă rea omul își lăsă la muierea lui cea cu suflet de năpîrcă și copilul, care era cuminte și tare ascultător. Cînd ajunsă copilul mare de merse la școală, toți copiii-l batjocoreau că este fără tată și sărac.

Toate batjocurile astea nu-l smintiră însă pe copil de la-nvățătură. El învăța bine și dascălii de la școală îl lăudau pentru cumîntenie și vrednicia lui. După namneaz, mergea cu oile, cu porcii, ajuta la munca cîmpului lui mumă-sa și făcea tot felul de treburi, pe care le facea un om mare.

Văzind el că-n satul lui nu este loc de nici o procopseală, că dealurile erau sterpe și pămîntul numai pietriș de nu dădeau nici un rod, văzind că a ajuns la vîrsta cînd se va putea singur descurca-ntre străini, ceru di la mumă-sa voie să plece-n lume să-l cate pe tată-su.

Mumă-sa se-mpotrivi, ama în cele din urmă îi dete-nvoirea cerută spunîndu-i să se ferească să meargă însă pe drum cu un om cu țoale verzi și mustață, că acel om este dracu.

Și plecă copilu-n lume și merse, pînă ce-i ieși dracu-n drum. Dracul era îmbrăcate în țoale verzi și cu mustață.

— Unde mergi, băiete? il întrebă dracu.

— Caut de lucru și nu găsesc, răspunse copilul.

— Iacă că-ți găsesc eu!

— Nu e nevoie de ajutorul dumitale, mă descurc eu și singur.

Dracul rămasă-n urmă și-l ajunsă iar din urmă. El văzind cum e-mbrăcat îi dete-n gînd că nu e om curat, ci e drac și iar îl înfruntă pe drac nevoină a călători-mpreună. Da băiatul trebui să meargă luni și ani, cătîndu-l pe ta-su și dracul din nou îl ajunsă din urmă și-i spusă:

— De-acum înainte tot de oameni ca mine vei da, așa că degeaba te ferești.

— Eu sînt copil sărac și dorul de tată mă trimite-n lume să-l cat, te-ăș ruga să nu-mi faci rău!

— N-am făcut rău la nima, da-mi-te ție, un călător atît de necăjit.

Și băiatu să-mprietenii cu diavolul și merse împreună cale-ndelungată. Mîncau împreună, beau împreună și să hodineau împreună.

La o vreme mergînd ei așa printr-o pustietate fără de apă și subt o dogoare a soarelui de să putea coace oul în nisip, ajunsără sleiți de vlagă la o ciutură. Dracu băgă-n ciutură găleata și scoasă apă de beu și să sătură; cînd veni vremea băiatului să bea și el, nu mai rămase apă și găleata se desfăcu de sîngi și căzu-n fîntînă!

— Dacă vrei să bei apă trebuie să scobori în ciutură, iar eu te voi ajuta.

— Nădăjduiesc că ai milă de un om care de zile-ntregi n-a sorbit un strop de apă.

— Ai încredere-n mine ca-n fratele tău; scoboară numai, zise dracul. Băiatul scoborî din piatră-n piatră pînă ajunsă jos în fundul ciuturii și beu apă cu poftă. Dracu îl privi și-i zise:

— Băiete, eu sînt cu adevărat diavolul și trebuie să-mi fac și eu datoria așa cum am porîncă de la dracii mei cei mari. Tu nu știi, copile, că noi stăpînim lumea și nu este lucru pe lume pe care să nu-l putem face? Dacă vrei să mai poți ieși la lumină, făgăduiește-mi că nu-i vei spune lui tată-tu că ești cu adevărat fiul lui atunci cînd îl vom găsi. Mai jură-mi că-mi vei da inelul de la tatăl tău cînd te vei sui sus din ciutură. Mai ești dator să faci tot ce-ți voi porunci eu, fiindu-mi toată viața argat. Însă poți să afli că-ți dau dezlegarea să-i spui tatălui tău că ești cu adevărat fiul său numai dacă s-ar întîmpla să mori și după aia să-nviezi. Ai auzit?

— Auzit și primesc, că n-am încotro.

Sărmanul băiat de-acum era drac, iar diavolul era fiul ce-și căuta tatăl pierdut. Ieși afară din ciutură, scoase inelul primit de la mumă-sa și i-l dete diavolului, apoi porniră din nou în lume. După scurt timp ajunseră la palatul de marmoră albastră al împăratului ce se afla tumite la marginea-mpărăției și aci aflară că împărat eria baș tatăl băiatului.

Cum ajunseră la-mpărat, el i se-nfațișă arătîndu-i inelul ce-l schimbase la logodnă cu întia sa soție. Se bucură nespus de mult împăratul de sosirea fiului său și cum nu avea alți fii să grăbi să-i spună că el va fi moștenitorul scaunului împărăției. Cînd auzi asta diavolul să bucură, iar adevăratul fiu să-ntristă abia stăpînindu-să să nu plîngă. Diavolul căpătă ca fiu de-mpărat toale-mpărătești și-ncepu să dea argaților porunci, care de care mai grele și mai năstrușnice. Cine nu îndeplinea poruncile era condamnat la moarte.

Împăratul îi spusă-ntr-o zi fiului său, adică diavolului, că este timpul să-l însoare și că cea mai potrivită mireasă ar fi fiica unui împărat dintr-o țară mare și bogată, unde nu este iarnă și este tot timpul numai primăvară și vară.

Fiul împăratului chemă pe băiatul devenit diavol și-l trimisă să pețescă fata-mpăratului de la miazăzi și să fie cu băgare de seamă că altfel unde-i stau picioarele îi va sta și capul.

Băiatul diavol începu să facă pregătiri de plecare-n peșit. Însă întîi el plecă la vînătoare. Luă arcul de aur al împăratului, vru să vîneze iepuri. Pe urmă a luat luntrea și a plecat pe Timoc să pescuiască. Cînd colo, sub o rădinea prinsă un pește cu solz de aurel! Peștele se zbătea și plîngea, iar din gură cuvînta:

— Voinice, nu mă omora, că sînt fiul împăratului peștilor și de vei lua un solz de aur, mult te va ajuta cînd vei fi la nevoie. Voinicul luă un solz și lăsă peștele de aur în apă.

După aceea, mergînd pe cîmp la vînătoare de păsări, vru să ia din zbor un vultur mare, ama pasărea-l văzu și spuse:

— Nu mă omorî, că-ți dau o pană din aripa mea și de la mare necaz are să te scoată cînd o vei aprinde.

Pasărea năzdrăvană rupse cu ciocul o pană și i-o aruncă. Băiatul o luă, o pusă-n chesa și merse mai departe la vînătoare, dar nu vîna nimic.

Și așa tot mergînd el la vînătoare se-mprietenî cu păsări și animalele pămîntului și începu să le învețe limbile și să vorbească cu ele de tot ce se petrecea în toată lumea.

Merse băiatul ce merse în fruntea armatei și ajunsă pe o cale pe care tăman atuncea trecea o armată de furnigi ce să aflau și ele în război cu alte furnigi ce le călcasă-mpărăția lor. Împăratul furnigilor, veni și să plînsă voinicului și-l rugă să treacă pe altă parte ca să nu-l strivească cu armată cu tot.

— Dacă-mi cruți armata, de la mare nevoie te voi scăpa, spusă în cele din urmă împăratul furnigilor, care s-afla în capul unui lanț lung de furnigi ce mergeau rinduite ca niște soldați. Îi dete-n semn o furnigă care să-i fie la nevoie de ajutor.

Băiatului îi fu milă să strivească armata de furnigi și dădu poruncă să fie ocolite, și puse să se păstreze bine furniga luată în dar.

După cîteva luni de mers, ajunsă la fata-mpăratului căreia-i spusă gîndurile fiului de-mpărat, adică gîndurile dracului. Fata-mpăratului să cam minie de cererea asta fiindcă nu-i ardea de măritat. Ca să chinuie armata ginerelui, îl supuse la porunci ce nu să puteau niciodată-ndeplini arătîndu-i că dacă nu va izbîndi toate porîncile va plăti îndrăzneala și el și armata lui, cu capul.

Împărăteasa-i dete întîia poruncă: să aleagă grîul de neghină, mărioară și săcară, din nouă ambară într-o singură noapte.

Cînd a auzit voinicul porîncă a rămas încremenit cum de e cu puțință să izbîndești într-o noapte o muncă de ani și ani de zile.

Nu stătu mult pe gînduri și scoasă chesaua de-i spusă furnigii să alerge la-mpăratul furnigilor că altfel moartea-l așteaptă. Furniga-și luă zborul și ajunsă la-mpăratul furnigilor baș cînd furșiră bătălia de luaseră-n robie cîmpuri întregi de armată de furnigi. Împăratul furnigilor dădu îndată poruncă și furnigile toate-l urmară pe drumul ce ducea la voinicul cel necăjit și oropsit de soartă. Cum drumul eria destul de departe, abia la mijlocul nopții ajunseră furnigile și-ncepură alesul la cele nouă ambare pline cu grîu.

Furnigile munciră cu atîta iuțeală că la revărsatul zorilor armata voinicului sculîndu-se din somn gata pregătită de moarte, rămasă-nmărmurită văzînd în hambare grîul curat și grămezi mari cît dealurile de neghină, mărioară și săcară.

Împărătesii îi fu ciudă cum de are voinicul ăsta atîta putere să izbîndească porîncile ei și născoci treburi tot mai grele. Îl chemă cu întreaga armată, merse la Dunăre pe un pod de marmoră, își scoasă din mină inelul, apoi îl aruncă în valuri spunîndu-i să-l cate și să i-l aducă la palat și abia atunci se va mărita cu stăpînul său. După ce împărăteasa plecă, stătu și să gîndi cum ar putea găsi inelul de aur ! Scoasă chesaua și aprinsă solzul de aurel din peștele pe care-l aruncă în Dunăre. Toți peștii Dunării s-apropiară de pod și așteptară porunca voinicului. Voinicul care-nvățase toate limbile lighioanelor de pe pămînt le spuse să cate inelul de aur și să-l scoată fiindcă viața lui și a armatei sale este legată de acest inel aruncat de-mpărăteasă.

Peștii Dunării porniră-n căutare. Să băgară pe subt pietre, pe sub scoici, pe subt case de cai sau de oameni și nu găsiră nimic ! Împăratul peștilor să ridică deasupra apei și îi spuse voinicului că nu-l găsește ! Voinicul îl rugă să mai cate o dată. Peștii din nou porniră în lungul și latul Dunării răscolindu-i fundul însă în zadar că nu găsiră nimic !

A treia oară ce-i trecu prin mînte voinicului să-i spuie împăratului peștilor să cate inelul sub vrun pește bătrîn aflat pe moarte, pe undeva. Împăratul peștilor porni cu armata de pești de răscoli toată Dunărea și cînd colo, subt

un somn bătrîn de vro mie de ani, găsi inelul de aur pe care-l dete voinicului !

Iar s-a minunat fiica-mpăratului de puterile nevăzute cu care lucrează voinicul și a treia oară l-a pus la încercări ce trec peste firea omenească. L-a trimis în lume să cate și să-i aducă apa morții și apa vieții.

Voinicul-argat scoase atunci din chesa pana de vultur, o aprinse și vulturul veni în ajutor. Vulturul îl trimeasă că cate nouă topuri de pînză la dugaie, să o taie și să facă pînză pentru a se lega armata la ochi cînd va zbura pe ārpiile vulturilor în mijlocul mării. Voinicul pregăti pînza pentru toți și împăratul vulturilor scobori din ceri cu toți vulturii pe pămînt. Voinicul se legă la ochi, iar la dreapta legă o troacă goală și la stînga altă troacă goală; își legă la ochi bine pe toți soldații și se urcară în spinarea vulturilor. Vulturii zburară zile de-a rîndul peste întinsul mărilor și iată că deodată se lăsară la pămînt. Vulturii și armata rămaseră să se hodinească, iar voinicul și-mpăratul vulturilor au plecat în căutarea izvorului morții și al vieții. Vulturul a luat troaca din mîna stingă s-a lăsat într-o fîntînă și a umplut-o cu apa morții apoi a astupat-o și i-a dat-o voinicului. Apoi i-a cerut să-i dea și troaca de pe șoldul drept; a luat-o și a zburat departe găsind o altă fîntînă s-a lăsat încet în jos, a umplut-o cu apa vieții, apoi a astupat-o bine, a zburat de i-a dat-o voinicului. Voinicul a legat-o bine la șoldul drept, s-a suit pe spatele vulturului, a închis ochii și a zburat la armata sa. De aci soldații și voinicul s-au legat bine de spatele vulturilor, au închis ochii și-n cîteva zile au ajuns la uscat aproape de palatul frumoasei fiice de-mpărat.

Vulturii s-au lăsat jos și voinicul a mers la palatul împărătesii dîndu-i apa morții și apa vieții. Împărăteasa l-a stropit pe voinic cu apa morții și voinicul a murit. În zadar așteptau soldații să vie că el nu mai ieșea din palat. În dimineața următoare fiica-mpăratului dădu poruncă să se pregătească curtenii de drum că ea merge la fiul împăratului de departe să se căsătorească. Maidanul împăratului gema de nuntași suiți în trăsuri de aur gata să plece. Cînd vru să plece văzu că voinicul cel viteaz care-i îndeplinise toate poruncile zăcea mort într-un scaun de argint. Merse la el, îl udă cu apa vieții și voinicul se scutură cerîndu-i iertare că de ostăneală a adormit în scaun, apoi plecă și el la armata lui și se pregăti de întors la palatul împăratului tatălui său.

Diavolul care se dăduse drept fiu al împăratului credea că o să se-ntoarcă voinicul la moșii verzi ai lui sfîntu-așteaptă.

La-ntoarcere, nuntașii merșeră mai încet, trecută ape mari și adînci, munții înalți și mări întinse. După luni de zile de călătorie, intră fiica de-mpărat pe porțile de aur ale palatului. Mare-i fu bucuria împăratului văzîndu-și nora cea frumoasă ca o zîină din povești intrînd în curtea palatelor sale sculptoare cu razele soarelui. În întîmpinarea miresii ieși și ginerele, fiul împăratului, care în adevăr era dracul prefacut în om. Întinse mîna miresii și o pofti să urce scările palatului în sala tronului. Ajunsă aci s-așeză pe scaunul împărătesc și spuse împăratului că ea nu vrea să se căsătorească cu fiul său, ci cu sluga sa care a dat dovadă de vitejie și mare pricepere, aducîndu-i la îndeplinire porînci ce nu le pot îndeplini decît oameni cu puteri nevăzute. Împăratul în zadar o rugă să-nțeleagă că nu este frumos și nici bine să se mărite cu o slugă a fiului său.

Atunci, fiul de-mpărat, văzînd că din pricina slugei i se strică nunta, trase sabia și în sala tronului îi tăie capul sărmanului voinic.

Frumoasa mireasă și oștirea întreagă vărsă lacrimi multe pentru soarta crudă a viteazului voinic, pe care l-au dus în marginea unei rișe lângă o apă să-l mănince ciorile. La palat începură pregătirile de nuntă. Mireasa plîngea, da și nuntașii plîngeau de mila ei și a sărmanului voinic. Ama-n fața morții puterea omenească amuțește. Se lăsă seara și-n amurg mireasa-i spuse ginerelui:

— La noi la nuntă, la apusul soarelui este obiceiul ca mireasa însoțită de o văruiică, să meargă-n marginea satului să ia apă. Vreau să-mi îndepliniți dorința, spuse tinăra-mpărăteasă. Ginerile, neavînd încotro trebui să lase-mpărăteasa să ție adetul. Împărăteasa mireasă a luat troaca cu apa vie și apa morții și a plecat cu gălețile și ulcioarele după apă.

Cînd ajunsă la rîpa cea albă unde fusese aruncat voinicul de către diavolul ajuns împărat, coborî încet la el ținîndu-se de ierburi și rădăcini de copaci, îi luă capul, spălă cu apa cea vie locul tăiat, la fel cu apa cea vie și lipi capul de trup, apoi stropi trupul cu apa vieții și voinicul deschise ochii.

— Ce caut în văgăuna asta, măria-ta, oare m-am îmbătat de-am adormit pe-aici ca un om necăjit pe soarta lui?

— N-ai adormit, dragul meu, fiul împăratului ți-a tăiat capul și ai fost mort, dar eu te-am înviat cu apa vieții adusă de tine. Pentru a doua oară te-nviez

— Tii! și eu n-am știut că puteam să-i spun lui tata adevărul cum am sosit cu nuntașii. De acum nu-mi mai este frică de dracul. Legămîntul din ciutură este dezlegat, fiindcă am înviat din morți. Să știi, frumoasă mireasă, că eu sînt adevăratul fiu de-mpărat, iar el nu este decît un diavol, care m-a-nșelat de i-am devenit slugă cînd am scoborît să iau apă din ciutură.

— Pot fi fericită atunci cu un soț viteaz și priceput ca tine.

— Poți, iubita mea mireasă.

Fiul împăratului își îmbrățișă mireasa cu foc, merșeră de luară apă și cînd s-apropiară de palat, nuntașii așteptau împreună cu ginerile și-mpăratul.

Mergînd ei cu vasele pline de apă luminau drumurile și potecile de strălucirea hainelor lor împodobite cu aur și diamante, căci împărăteasa avusese grijă să ia și haine pentru soțul ei, dar pe care le pitulase la văruiică-sa.

Ginerile și-mpăratul turbară de minie văzînd-o pe împărăteasă alături de slugă și împăratul porunci să-l ucidă din nou. Ama, cînd s-apropie mireasa aruncă pe ginerile diavol din apa morții și acesta căzu la pămînt fără suflet. Diavolul ieșind din gura lui fugi udit de nuntași de s-ascunsă în adîncul nepătruns al nopții. Împăratul și nuntașii priviră cuprinși de groază întimplarea, în timp ce mireasa s-apropie de-mpărat, cu adevăratul ginere care-i spuse:

— Eu sînt cu adevărat fiul tău, iată inelul din mîna diavolului, l-am luat din mîna mumii mele. Într-o fîntînă el m-a mințit și de-atunci i-am devenit slugă și dacă n-aș fi înviat n-aș fi putut să devin cu adevărat om și în veac aș fi rămas diavol, spuse fiul împăratului.

Împăratul cu lacrimi în ochi de bucurie strînse la pieptul său, pe adevăratul său copil, dete foc la țoalele și trupul din care ieșise dracul și porni o nuntă-mpărătească de ținu:

O lună și-o săptămînă
De cînd să punea luna
Și uidea ca secera,
De-o petrece și-acuma.
Povestirea rumânească
Dea Domnu să pomenească
Oameni buni ca dumneavoastră.

TREI CIOBANI

A fost undeva o colibă la poalele muntelui și în colibă trăiau trei frați, tustrei ciobani la oi. Într-o dimineață auziră un țipăt groaznic de se cutremură pădurea. Cei mari nu luară în seamă țipătul, însă cel mic își luă inima-n dinți și se duse să vadă ce poate să fie. Când colo, un balaur la umbra brazilor se căznea să înghită un cerb mare și frumos. Cerbul, cum văzu voinicul, se rugă, zicându-i:

— Băiete, taie balaurul, că de mă scapi de la moarte, de mare folos îți voi fi în viață.

Balaurul, cum auzi, se rugă și el:

— Ba mai bine taie coarnele cerbului, că eu și mai mare bine îți voi face. Voinicul rămase pe gânduri și de frică, tăie coarnele cerbului și balaurul înghiți cerbul. Mulțumit de isprava băiatului, îi grăi:

— Uite, băiete, vezi poteca aceea care suie pe culmea dealului? Să urci pe acolo și să întrebi călătorii, care este poteca ce duce la împărăția șerpilor. El cum auzi porni pe acea potecă și în cale întâlni un porcar cu o cireadă de grăsunii, zicându-i:

— Măi porcarule, te văd om umblat și chinuit, spune-mi drept încotro este drumul care duce în împărăția balaurului?

— Spune-mi mai întâi și-ntii, ce vânturi te mină pe tine pe asemenea căi pline de greutate?

— Am făcut un mare bine fiului său și merg să-mi primesc răsplata.

— Dacă-i așa, ai să mergi drept înainte și ai să dai de un copac fără crengi, gros cât casa. Deschizi ușa copacului și cobori în jos în împărăția balaurilor unde pământul este pîrjolit și fierbe de focul ce iese din limbile balaurilor. Acolo ai să dai și de împăratul balaurilor. A trecut multă vreme de călătorie și peripeții, pînă mai la urmă ajunsese la un palat de cleștar în care mișunau balaurii. Cum l-a văzut împăratul balaurilor, l-a recunoscut și i-a mulțumit pentru marea bunătate. Ca să-l răsplătească a început să-i dea aur, pietre prețioase și altele, însă el pe toate le refuza și cerea să-i dea lada ascunsă după ușă, așa cum îl învățase porcarul.

— Ce faci tu cu lada de după ușă? zise cel mai mare balaur.

— Dacă nu-mi dai lădița asta, altceva nici nu-mi trebuie.

Cînd au văzut ei să nu iese cu el la căpătii, i-au dat lădița și ciobanul a plecat spre casă. Bucuros de ispravă se grăbește și ajuns acasă deschide lădița. N-are răbdare și deschide. Cum o deschide, dă înăuntru de un pui de balaur. Se miră Petre păstorul și se-ntristă. Fiind bun la suflet, s-a gândit să-i dea lapte și să-l arînească, să crească mare, poate-i va fi cîndva de vreun folos.

Într-o seară ieși balaurul din lacra aceea, se rostogoli de trei ori, își lepădă cămășile și în mijlocul odăii răsări o zîna frumoasă ca o floare.

Acasă era sărac și o să-și ia lădița să se ducă-n lume. Să intre argat la vreo moșie. Așa și facu. Acolo noaptea zîna ieșea din lădiță și cobora la Petre de se jucau de-a prinselea. Boierul auzea tropăială, dar nu-și da seama ce să fie cu argatul lui. Îl socotea că este într-o ureche, așa că-l lăsă-n pace. Într-o zi se îmbolnăvește el. Ce să facă acum? Cine să se ducă la lucru în țarina boierului. Zîna zise că se duce ea la lucru.

Boierul cum a zărit-o așa de frumoasă l-au apucat tremurăturile, așa că i-a pus gînd rău argatului. Să facă pe necuratu-n patru și să scape de el. Cum îl văzu începu cu poruncile:

— Vezi stogurile alea de grîu? la noapte să le treieri fără să le strici. Să faci două părți grîu și o parte făină. Făina s-o dospești și s-o coci în cinci cuptoare de piine caldă. Dacă n-ai să aduci întocmai la îndeplinire porunca mea, îți tai capul. A început el să plîngă și să se văicărească fără rost, pe cînd zîna a dat de el. Cînd l-a văzut trist și posomorit i-a spus să-și ție firea că are ea grijă de toate. A luat un bici din cui, s-a învîrtit de trei ori și toată șoricimea și guzgănimea de pe pămînt și de sub pămînt, aci a fost. N-au avut ce să lucreze pînă la cumpăna nopții. A chemat niște babe din iad de au frămîntat piinea și pînă la ziuă toate erau la locul lor, precum poruncise stăpînul cel lacom.

— Iată, boierule, pe toate le-am isprăvit, așa cum a fost porunca. Boierul drept mulțămire, i-a tras o palmă și l-a îmbrîncit jos de pe scară.

În sara următoare l-a pus să scoată o pădure din rădăcină, să puie tulpinile de o parte, frunzele de alta, crengile într-o grămadă, iar rădăcinile într-alta. Apoi să-i semene o vie și pînă-n revărsatul zorilor să se coacă strugurii. Dimineața, argații, să-i aducă stăpînului coșurile pline cu struguri.

Supărat de atîtea greutăți, Petre iese în margine de sat și-l strigă pe tată-su socru. Îi povesti cum stă tărășenia cu boierul și ce trebuie să facă. Balaurul cel mare, îndată ce-l auzi tipă o dată tare de se cutremură tot pămîntul. Atunci s-adună zmeii și se puseră pe lucru. Așezară de o parte trunchiurile, crengile, rădăcinile, frunzele. Pe locul pădurii alții săpară de vie, sădiră viță de vie, o săpară, altoiră, cîrniră și stropiră. Apoi alt rînd de balauri se așezară pe suflat peste vie să se coacă strugurii pînă în crăpatul de ziuă. Și suflară, suflară, pînă le ieșiră ochii, dar și răzăchia din vie pînă dimineața se coapse. Cînd i-a dus tîrnele cu struguri boierului, în loc să se bucure i-a trîntit trei palme.

— Acum să te duci să-mi aduci coroana lui tata, mort de o sută de ani. Plecă de aci plîngînd și ofînd, pe cînd zîna îl vede în supărare și-l chemă pe tatăl său, să-l scape de la necaz. Mai marele balaurilor cum îl zări supărat îi spuse:

— Na-ți o pușcă și să împuști boierul și slugile lui. El încarcă pușca și se duse țănoș la boier.

— Mi-ai adus coroana din mormîntul tatălui meu?

— Poftim coroana, boierule! Și ȋac, trage cocoșul și sloboade plumbii în boier. Boierul cade, ȋipînd ca din gură de șarpe:

— Puneți mîna pe el, flăcăi!

Slugile sar unele pe el, dar pe toate le împușcă. Se bucură norodul și se facu o nuntă mare, de se duse vestea peste nouă mări și nouă țări și astăzi încă argații satului își mai rup opincile la nunta zinei.

Și-ncălecai pe-o mătrăgună de vă spusei o mare minciună.

GALBINU NĂZDRĂVAN

A fost odată ca niciodată, că dacă n-ar fi, nu s-ar povesti; cînd se potcovea puricele în locul calului și sărea cît nouăzeci și nouă de sate. Se povestește că era odată un cioban cu numele de Ion, care ciobănea în munte de

mic copil. El nu ştia decît oile şi alta nimic. Odată el trece oile printr-un hogaş. Cînd vrea să treacă şi el după oi, se vede în fundul hogaşului ceva sclipind. Se întreabă el ce să fie acolo? Să cobor, ori nu?

Cînd coboară, vede un balaur mare cu un cerb pe care-l înghiţea şi se oprişe la coarne că nu-l mai putea înghiţi.

Ce zice cerbul?

— Ioane ! Omoară balaurul şi cît vei trăi pe pămînt îţi voi face leagăn de mătase între coarnele mele şi te voi purta ca pe un împărat.

Balaurul zise şi el:

— Ioane ! Dă şi frînge coarnele cerbului că-ţi voi face cît bine vei dori tu !

El se gîndeşte ce să facă? Să omoare balaurul? Să frîngă coarnele cerbului? Dă şi frînge coarnele cerbului. Balaurul înghiţea cerbul şi după ce-l înghiţea, îi spune lui Ion:

— Acum găteşte-te că a venit timpul să te mănînc pe tine.

Ion a început să se vaiete, să se roage că i-a făcut bine şi acum vrea să-l mănînce.

Balaurul îi spuse:

— Nu te teme, că nu te mănînc, ci te voi răsplăti cum ţi-am spus cu cît bine vei dori tu. Vezi, vii la trei zile după mine, pe brazda pe care o fac eu.

Ion şi-a lăsat oile în ştirea lui Dumnezeu şi a plecat pe brazda pe care o lăsa balaurul pe unde trecea. Merge Ion cît merge şi în cale întîlneşte o turmă de oi, atît de mare, cît vedea cu ochii, cu un moş care le păzea. Dă bună ziua, cînd ajunge, îl întreabă pe moş:

— Oare ! sfîntu mă-si, ale cui să fie oile astea ?

Moşu îi spuse:

— Ale cui sînt, ale cui nu sînt, ale tale sînt că ţi le-a dăruit balaurul pentru binele ce i l-ai făcut. Ion dă bună ziua şi plecă mai departe pe brazda lăsată de balaur pe unde trecea. În cale tot mergînd el întîlneşte şi o cireadă de boi cît vede cu ochii de mare, cu un moş care le păzea. Dă bună ziua, cînd ajunge, şi-i întreabă:

— Oare ! sfîntu mă-si, a cui e cireada de boi ?

Moşul îl spuse:

— Ale cui sînt, ale cui nu sînt, ale tale sînt că ţi le-a dăruit balaurul pentru binele ce i l-ai făcut.

Îl lasă pe moşu cu cireada de boi şi merge mai departe pe brazda lăsată de balaur pe unde trecea. În cale tot mergînd dă peste un cîmp cît vedea cu ochii plin cu uleiuri de albine şi un moş care le păzea. Dă bună ziua cînd ajunge şi-l întreabă:

— Oare ! sfîntu mă-si ale cui sînt uleiurile astea de albine ?

Moşu îi spuse:

— Ale cui sînt, ale cui nu sînt, ale tale sînt că ţi le-a dăruit balaurul pentru binele ce i l-ai făcut.

Acum Ion s-a luat în vorbă cu pindariul, şi-i spuse ce bine i-a făcut balaurului, cum a vrut să-l înghită şi pe el şi cum i-a spus că-i face cît bine vrea el şi să meargă pe brazda lăsată de el pe unde trecea. Şi nu ştie pînă unde-l duce balaurul.

Moşul îi spuse:

— Să nu-ţi fie teamă de nimic unde mergi, că balaurul te duce la el acasă şi acolo părinţii lui are să te ducă numai pe sus în palatul lor de aur ca să te răsplătească pentru binele ce i l-ai făcut pentru fiul lor. Să nu pretinzi

nimic decît pe Galbenu din nouăzeci și nouă de grajduri că este un cal năzdrăvan.

Ion își lua bună ziua de la moș și plecă mai departe. Merse el ce merse și ajunsese la niște palate care străluceau la soare de-ți luau ochii nu altceva. Cînd ajunge acolo i se întîmplă cum îi spusese moșul. I-au ieșit în cale părinții balaurului, l-au luat pe sus și l-au purtat prin tot palatul de i-au arătat toate minunățiile ce nu erau pe pămînt.

Acolo l-au întrebat ! Ce pretinde că l-au scăpat pe balaur, fiul lor de la moarte. El a spus că nu pretinde decît pe Galbenu din nouăzeci și nouă de grajduri.

Uitai să vă spun că părinții balaurului era împăratul și împărăteasa balaurilor, iar Galbenu era calul împăratului.

Cînd auzi împăratul, era mai-mai să leșine de spaimă și începu s-o sucească încoa, s-o sucească încolo, ba că-i dă turme de oi cît vede cu ochii, ba că-i dă cirezi de vite, ba că-i dă herghelii de cai, aur cît vrea. Ion, nu și nu. El cere binele cît vrea. Să-i dea pe Galbenu din nouăzeci și nouă de grajduri.

Văzînd împăratul că nu poate să se scape de el, a trebuit să se țină de vorbă. Se duce, ia pe Galbenu din cele nouăzeci și nouă de grajduri și i-l dă.

Ia el pe Galbenu, îl încalecă și pleacă la drum spre casă. Mergînd el pe drum, la o fîntînă vede o floare cum nu se mai văzuse de frumoasă ce era căzută jos. Oprește calul lîngă ea și-l întreabă:

— Să iau floarea asta, sau nu?

Calul îi spuse:

— Rău de-i lua-o, rău de n-ai lua-o.

Ion se gîndește în sinea lui ! Așa și așa ! Se dă jos și o ia. Încălecă iar pe cal și pornește la drum !

Merge el ce merge, de parcă drumul ce merge se lungește și nu alta da l-a apucat noaptea într-o margine de sat.

Ce să gîndește el să găzduiască acu și bate la poartă. Iasă un om, dă bună sara, și-i spune că vrea să găzduiască sara acolo dacă se poate. Intră înăuntru cu calul lui și îi pune masa să mănînce, iar calul îl duce în grajd.

Stînd el la masă, a pus pălăria lîngă el cu floarea înfiptă la pălărie. Cînd gazda vede floarea, îl întreabă:

— De unde ai luat așa floare frumoasă?

El îi spune:

— Am găsit-o venind pe drum.

Omul atunci îi zise:

— Dacă nu-mi dai mie floarea asta, îți va sta capul unde-ți stau picioarele. Omul care-l găzduise era tocmai împăratul balaurilor prefăcut în om, ca în calea lui să-și poată lua calul năzdrăvan înapoi.

Auzind aceasta, iese afară, se duce în grajd la cal și începe să se plîngă de ce este pe capul lui.

Calul îi răspunde:

— Ți-am spus că rău e de o vei lua, rău e de n-o vei lua. Lasă însă că nu-i nimic, nici asta, zise calul. Spune-i că mergem să-i aducem și lui o floare ca asta. Pînă la urmă gazda zise că nu-i mai pretinde să-i aducă o floare ca asta, ci să-i aducă ale nouă iepe cu armăsarul lor, care era și el un năzdrăvan, fiindcă era fratele său.

Se plinse iar calului că omul îi cere acum să-i aducă cele nouă iepe cu armăsarul lor, iar dacă nu unde-i stau picioarele îi va sta capul.

Calul îi spuse:

— Nici asta nu-i nimic. Sui pe mine și să mergem.

Încălecă pe cal și plecă mai departe într-o pustie și acolo săpă o groapă mare cât să încapă calul și el.

Acum calul îi spuse stăpînului:

— Stai în groapă, căci eu am să nechez o dată așa de tare încît o să mă audă armăsarul celor nouă iepe și o să vină cu o falcă în cer și cu una în pămînt de o se cutremure pămîntul, și atunci am să mă ascund și eu în groapă.

Vine armăsarul de se cutremură pămîntul, se uită în dreapta, se uită în stînga, în jos, în sus, nu vede nimic. Își face treaba mică și a plecat. Atunci zice calul către stăpîn:

— Ieși afară din groapă și te uită cum îi este făcută lipsa mică. Omul iese afară, se uită și-i spune:

— Alb !

— Acum sări înapoi în groapă. Că eu iar am să ies și am să mai nechez încă o dată de să răsunе tot văzduhul. Iese calul și nechează încă o dată și sare înapoi în groapă. Vine iar armăsarul, se uită iar în dreapta se uită în stînga, în sus, în jos, nu vede nimic. Își face iar lipsa mică și pleacă. Calul spune stăpînului:

— Ieși afară din groapă și te uită cum îi este făcută lipsa mică și-mi spui.

— Roșu, cum e sîngele !

— E bine ! spune Galbenu stăpînului. Acum săi din nou în groapă că eu am să ies și voi necheza de se va cutremura pămîntul. Iese Galbenu afară și nechează așa de tare de se cutremură pămîntul. Vine iar armăsarul celor nouă iepe, cu o falcă în cer și cu una în pămînt tremurînd de minie că-l are pe frate-său de rival la iepele lui. Galbenu nu mai sare în groapă și se iau ei la bătaie de se bat de dimineață pînă sara, pînă ce armăsarul celor nouă iepe pică jos, și se dă bătut și supus.

Atunci Galbenu zice stăpînului:

— Sui pe mine, stăpîne și hai să luăm și iepele. Iau ei iepele și pe armăsar și merg cale întoarsă și duc armăsarul și cele nouă iepe la gazdă. Ajunși acolo și văzînd că Ion Ciobanul nu s-a putut pierde îi spune: — Să mulgi cele nouă iepe și să pui laptele în cazan. Mulge Ion iepele și varsă laptele într-un cazan mare pe care îl dete gazda. În timpul ăsta Ion se duce în grajd și stă de vorbă cu calul, care-i spune că ce are să facă omul. Galbenu îi spune lui Ion să-l lege cu o batistă albă la urechea dreaptă și plecă de acolo. Omul fierbe laptele în timpul ăsta și-l chemă pe Ion și-i spuse:

— Să te scalzi în laptele ăsta, că unde-ți stau picioarele îți va sta și capul.

Ion se dezbracă și cînd sare în cazan, vine și Galbenu și cînd suflă o dată în cazan îngheață tot laptele de ieși Ion cu gheață pe cap.

Văzînd omul că Ion nu a avut nimic, a pus cazanul iarăși la foc, să se scalde și el și să sufle calul. Cînd a sărit gazda în cazan, calul a suflat numai foc peste cazan, de au rămas din gazdă numai oasele. A rămas atunci Ion stăpîn peste toată averea împăratului, peste toate grajdurile împărăției și a trăit în pace și liniște, dacă n-o fi trăind și azi.

VULPEA LU ROGOJEL

Într-un sat trăia un băiat sărac lipit pământului. De sărac ce era n-avea nici cămașă pe el, încît se îmbrăca într-o rogojină atunci cînd ieșea prin lume. Bani nici nu văzuse-n zilele lui și se hrănea cu uiumul ce i-l da o moară cu o roată și un coș, așezată de părinții lui pe un pîrîu repede de munte. Se hrănea cu mămăliga și juveții pe care-i prindea în iazul morii cu o tîrnă din curpen. De sărac și rușinos ce era la horă îi era sfială să meargă ca să nu-l vadă fetele și să ridă de el. Și trăia el mai mult singur, în moara cea micuță care-i aducea cînd și cînd cîte o lopețică de mălai.

Odată a venit o vulpe și i-a furat faina ce-o agonisise cu mare chin. Nu știa cine-i fură din avere? Într-o zi se puse la pîndă, cu un par în mină prinse vulpea mîncîndu-i mălaiul.

— Așa, hoapo, stai că plătești tu cu blana, bucatele mele ! Și ridică parul să izbească biata vulpe-n cap și s-o omoare. Dar vulpea se adună cocoloș într-un colț și plîngînd se rugă de flăcăul sărac:

— Rogojele, Rogojele, îi zise ea pe nume, nu mă omori, că eu am să te fac putred de bogat.

Se miră flăcăul de unde-i știe numele și că este sărac; i să făcu milă și o făcu ieșită.

Vulpea îi mai aducea lui Rogojel cîte o găină, ori cocoș de-și ospăta și ea cum se cade băiatul.

Află ea de gunoiul țarului și zgurmă în el ca o găină pînă ce găsi un taler de aur pe care-l dădu lui Rogojel.

Merse a doua oară, de găsi alt taler și pe urmă și pe al treilea. De acum Rogojel avea trei taleri de aur ca nimeni altul în împrejurimi.

Mai cătă vulpea prin curtea împăratului și găsi o părăluță de aur. O luă și pe aceea dîndu-i-o băiatului lui Rogojel s-o păstreze.

Pe urmă se duse la împărat, rugîndu-l să-i împrumute pentru stăpînul său o baniță că are trei odăi pline cu aur și vrea să le măsoare.

Împăratul, văzînd-o cît de mult stăruie, îi zise:

— Bine, cumătră, ce nu vă cirpiți voi cum puteți, cum o să vă dau eu bunătate de baniță la un necunoscut?

— Împărate, nu uita un lucru, că omul nu iese cu dosul la oameni, ci cu obrazul ! N-o să ne minjim noi fața pentru o baniță? Și așa împăratul îi dădu banița.

După cîteva zile veni vulpea îndărăt întorcîndu-i banița și dîndu-i un taler drept chirie pentru că măsurase cîteva cară de aur cu băncioara. Împăratul se miră de dărnicia și bogăția necunoscutului și o-ntrebă pe vulpe:

— Ascultă, cumătră, bag de seamă că ai un stăpîn cumsecade și darnic, pare a fi tare bogat !

— Mărite-mpărate, stăpînul meu e Rogojel, tînăr și frumos, iar de bogat întrece pe toți împărații. Păi cum credeți că și-ar ține el palatele și slugile fără bani? Ehe, împărate, nu știți că ruda omului este punga cu banii? Păi un obraz subțire cum are stăpînul meu, numai cu multă cheltuială se ține !

A doua oară veni iar vulpea, rugîndu-l să-i dea o baniță mai mare, că are o odaie și mai mare de galbeni de măsurat. Împăratul îi dete banița mirîndu-se de bogățiile cumetrei vulpi. Cînd îi aduse banița îi dădu chirie un alt taler ceva mai mare. Împăratul îi mulțami pentru chirie și căzu pe gînduri,

cine o fi acest bogătaş care-şi măsoară bănetul cu baniţa, cînd el împărat îşi numără banii şi tot nu-i ajung!

A treia oară, ceru o baniţă şi mai mare că mai are o încăpere cu cîteva cară cu taleri de aur şi vrea să o măsoare cît mai degrabă, că are de gînd să se-nsoare şi vrea să ştie ce bogăţii are? Luă baniţa cea mare o ascunsă într-un tufiş şi peste cîteva zile ca şi în celelalte dăţi, se întoarse cu baniţa pe care lipise un bănuţ de aur înadins pe fundul ei şi mai dădu şi un taler mare de aur, drept chirie!

Împăratul luînd baniţa şi zărind lipit un ban de aur zise către vulpe:

— Cumătră, stai nu pleca, uite că vi s-a lipit un ban de aur pe fundul băniţii, ţine-l şi-l dă stăpînului, destul a fost chiria ce ai plătit.

— Lasă, împărate, unde-i bogăţie mare, un bănuţ samă nu are! răspunse vulpea. Apoi începu să plîngă ea cu hohote, de se-nduioasă însuşi împăratul şi o-ntrebă:

— Ce e, cumătră, ce s-a-ntîmplat de lăcrămezi, doar nu-ţi-o plînge copiii de foame?

— Da-l-aş lui Satana,

Plocon de pomană;

De aşa stăpîn,

Parcă e păgîn!

— Da ce s-a-ntîmplat? De te-ai tulburat, o-ntrebă iar împăratul.

— Cică vrea să să-nsoare,

C-o zîină picată din soare!

Eu îi zic cu fiica mata, împărate,

Că sînteţi mult mai aproape!

— Bine, cumătră, ia mai încearcă poate ne facem cuscri şi vei avea o cinste precum ţi-e osteneala!

— Împărate, eu am să mai încerc s-o ia de mireasă pe fiica măriei-tale, dar tare mă tem de năravul stăpînului meu, căci el:

Cite zboară pe sus încă,

Toate-i par că se mănîncă!

Vulpea îşi aruncă coada pe spinare şi o porni pînă la crîngul de alături de mîncă dintr-o mortăciune uitată, apoi a treia zi se ivi la palatele cele strălucitoare ale împăratului zicîndu-i:

— Împărate luminate, facă-ţi domnul multă parte, de noroc, de sănătate, iacă eu cu greutate îl hotărîi pe stăpîn să-ţi ia fata.

— Ia poftim în palat să te ospătezi oleacă şi să cădem la tocmeală, zise el.

Se ospătă bine vulpea, se-nţelese cu împărăteasa, împăratul şi mireasa să facă nuntă! Ba împărăteasa ştiînd ce ginere bogat are, îi zise la plecare:

— Cuscră, cuscră, cască ochii la tocmeală şi nu după ce te înşală! Fata mea mai mult de jumătate de-mpărăţie zestre n-are. Băgaţi bine de seamă să nu ne-auzim vorbe!

— Lasă, cuscruliţă, lasă, că-ţi vin cu ginerele-n braţă!

În timp ce prinţesa veselă se pregătea de nuntă, vulpea ajunsă la moara lui Rogojel, povestindu-i din fir în păr întîmplările precum au fost cu măsurarea aurului cu băncioarele şi apoi înşelăciunea cu galbenii găsiţi în guncoalele-mpăratului şi mai la urmă nunta cu fiica sa.

Rogojel auzind toate aceste lucruri, i se păru că-s viclenii de-ale vulpii şi rise cu poftă. Dar vulpea îi adevări încă o dată şi el o crezu. Atunci vulpea îngrijorată îi zise:

— Rogojele, ieși din moară și hai pînă sate să dăm veste că te-nsori cu fata-mpăratului și să-i chemăm să ne fie nuntași!

— Hai, hai, dar cu ce să mă îmbrac, zise Rogojel?

— În rogojina ce o ai! Grăbește-te, nu mai sta! Și plecă să-și adune nuntași, însă lumea-i alungă cu pietre huiduindu-i.

Vulpea nu se îngrijoră de asta și merse prin grădinile oamenilor adunînd ca la un car de troci pe care le căra cu Rogojel sub un pod în apropierea palatului împărătesc.

Apoi mai merse și fură dintr-o cireadă de capre un țap și o porni cu el de zgardă să-l însoare pe stăpîn.

La pod îl învăță pe Rogojel să sară-n rîu cu țap cu tot și pe apă să arunce troicile, iar podul îl strică.

Vulpea fugi cu coada-ntr-o picioare dînd veste-mpăratului că nu se mai poate face nunta, că niște țilhari înarmați l-au dezbrăcat, oastea i-a ucis-o și înecata-o, iar Rogojel abia a scăpat cu calul în josul rîului.

Împăratul cînd auzi, încălecă și cu roibul se repezi la fața locului văzîndu-și ginerele luptîndu-se pe rîu cu valurile și alături calul și capetele oștirii. Văzîndu-i calul, zise către generalii săi:

— Se vede că am ginere de neam după urechile calului!

— Da, așa este-mpărate, nu vedeți ce urechi mari are, dovadă că e cal de rasă.

— Ei frate, cum e calul și stăpînu, da ce ne facem acum?

— Ce să ne facem, zise vulpea, să spargem nunta, nu vezi că e lăsat în pielea goală de țilhari?

— Cum să spargem nunta, cuscră, vrei să mi se prăpădească fata! Ce vorbă e asta? Păi crăița de va auzi, se omoară pe loc! Păi tot mereu de cînd a auzit de prințul Rogojel îmi zice:

— Tată, dă-mi bărbat că plec, de mă duc și mă-nec!

— Să nu spui vorba asta, cuscră și mai bine să facem nunta. Trimeasă curtenii de-i adusă țoale din fir de aur și sabie împărătească, îi dădură și un cal și toate se liniștiră ca și cînd nu s-ar fi întîmplat nimic la acel pod fără de noroc, cum zicea cumătra vulpe!

Merse de aci la palat și jucă împăratul pînă-i crăpară cizmele de bucurie că și-a măritat fata după un om așa de bogat.

După nuntă Rogojel își luă mireasa, vulpea și cu oastea împărătească plecară la întîmplare pe un drum spunînd împăratului că merg la palatele prințului Rogojel.

Vulpea-i da tircoale pe drum lui Rogojel care-i zise-ngrijorat:

— Ei, cumătră, acuma ce ne facem, că n-avem acoperiș nici pentru caii-mpărătești?

— Fii pe pace, lesne ne descurcăm noi și cu asta! zise vulpea și fugi înainte. Cînd colo, văzu-n zare niște palate mari strălucitoare și fugi acolo bătînd la poartă.

Palatele erau ale unui prinț bogat. Cînd ieși prințul vulpea se apropie șoptindu-i în taină:

— Măria-ta, vezi c-am venit să-ți fac un mare bine, împăratul cea vecin vine cu oaste să te omoare și să-ți ia toate bogățiile. Tu bagă-te-n pivnița palatului ascunzîndu-te, că am eu grijă să nu te afle.

— Bine, numai astupă ușa cu niscaiva pari și mărăcini, zise prințul și văzînd cum se apropie oștirea își luă copiii, nevasta și servitorii și se ascunsă

acolo. Vulpea astupă ușa cu paie și coceni și cînd intră Rogojel cu prințesa se bucurară de palatele cele mîndre și strălucitoare.

Pe urmă vulpea luă ostașii cu sape și lopeți și astupară ușa pivniței pentru vecie, încît Rogojel rămase aci stăpîn !

Vulpea drept mulțămire îi dădu la fiecare ostaș cîte un pumn de galbeni din lada găsită plină, ca să vadă la înapoiere împăratul cît de bogat este gine-rele său.

Și cu toții trăiau aci fericiți și mulțumiți. Într-o zi, cumătra vrea să-l încerce pe Rogojel, cită recunoștință-i poartă. Se prefăcu într-o dimineată moartă la ușa lui.

Prințul Rogojel, văzînd-o moartă și cu miros urît, o luă de coadă arun-cînd-o într-un gunoi. Vulpea simțindu-se azvirlită ca o nemernică, țop în picioare și zise amenințător lui Rogojel:

— Bine, mă nespălatule, eu te făcui om și tu așa-ți ținushi legămîntul cînd voi muri să-mi faci mormînt din marmoră și să mă-ngropi cu două sute de popi și cinci sute de călugări și cînd colo, atîta-ți fu recunoștința ta? Să m-arunci în gunoi să mă mănînce ciinii, ori să mă facă careva burduf? Să vezi că eu m-am prefăcut, că încă n-am murit, să-ți fie pe plac. Nu ți-e rușine la obraz, mă Rogojele ! Cu așa recunoștință te porți cu mine?

Ca albina-n cioc cu miere, și-n coadă cu ac și fiere?

— Ia stai, cumătră vulpe, nu te supăra far' de socoteală, că eu am știut că te prefaci și te-am aruncat făcînd o glumă, doar mă știi șugubăț din fire !

— Așa da, numai să nu fie vreo prefăcătorie. Știi bine că eu nu pot suferi vicleniile și prefăcătoriile oamenilor ! Rogojele, am îmbătrînit, dar tu ai să-ți faci păcate cu mine, de nu te vei ține de vorbă. Nu uita că pe unde iese cuvîntul, iese și sufletul !

Vulpea rămasă cu fîca-mpăratului și Rogojel, trăind pînă la adînci bă-trînețe și trăgînd nădejde la omenia stăpînului, ca stăpînul la barbă. Apoi cumătra vulpe se-mbolnăvi greu și căzu la pat.

Cînd își dădu vulpea sfîrșitul Rogojel o luă de coadă, aruncînd-o într-un ogaș unde-o năpădiră cinii de-i sfîșiară blana la iuțeală.

Și așa se sfîrși viața cea minunată a vulpei, iar Rogojel, cel sărac și gol, ajunsă stăpîn peste jumătate de-mpărăție !

MÎRTANUL NĂZDRĂVAN

A fost un moș care avea un mîrtan năzdrăvan. Moșul era sărac lipit pămîntului, casa se ținea în propte și era acoperită cu paie și acelea putrezite de vreme.

Moșneagul mai avea un băiat înțelept, vrenic și bun de însurat.

Într-o zi, mîrtanul se dete la moș cu vorbe de înfruntare.

— Se poate, moșule, să ții bunătate de băiat frumos, neînsurat ?

— Se poate, taică, cum să nu să poată ! Cine naiba vine după un coate goale ca ăsta. N-auzi cum se ceartă mațele de foame în burta lui ? La noră îi trebuie mîncare și dichis, nu e o floare la ureche cum crezi mătăluță.

— Lasă, nu te supăra, moșule, că dacă nu vrei, eu mă duc în peșit chiar la împărat.

— Ești nebun, măi băiete, vezi-ți de treabă ! Pentru o așa îndrăzneală ne-ar putea pe toți atârna în vreo spînzurătoare.

— Ba eu nu mă las, orice ar fi și ai să vezi.

Mîrtanul își pieptănă mustățile, își lînsă blana, înfulecă un șoricel proaspăt să aibe de cale lungă și o porni spre cetate într-un oraș mare de aur, unde era cea mai frumoasă fată din împărăție, prințesa prințeselor, zîna zînelor !

Pe drum niște zmei se băteau în slăvile cerului pe o zîna furată dintr-o țară de la capătul lumii. Zîna de frică să nu-i rupă rochia din fir subțire de aur o lăsă de pe ărpiă de nor în jos, mîrtanul o văzu, o făcu mototol și plecă înainte.

După multe greutăți, fiindcă pin sate și orașe se legau de el fel de fel de mîrtani jigăriți și proști, văzîndu-l pe el dolofan și frumos, ajunse la poarta palatului.

Nu mai stătu pe gînduri și cum puse piciorul în prag bătu cu laba în ușe. Niște ostași cum îl văzură îl azvîrliră de pe scară ghiomotoc joc, ca pe-un ghem.

Mîrtanul se sculă, îi privi pe ostași drept în ochi tîntă și începu să-i mustre :

— Ce, neciopliților, credeți că vă bateți joc de mine ? Vin de la împăratul Barbă Albastră să-i dau fiicei împăratului vostru această rochie de aur furată de mine de la zînele din cer, și voi așa vă purtați cu un străin ? Rușine să vă fie !

Ostașii puseră capul în pămînt și-i dădură drumul la împărat. Cînd păși înăuntru să-i ia ochii oglinzile, aurul și argintul. Toate erau îmbrăcate în aur și în pietre scumpe. Mîrtanul năzdrăvan se oprește în fața împăratului, dă o plecăciune cu laba, apoi încet, cu băgare de samă sare pe o masă lungă, desface rochia zînei și grăiește :

— Mărite împărate, sînt slugă la împăratul Barbă Albastră, m-a trimis să-i dau această rochie frumoasei fiuce a măriei voastre. Împăratul își netezește barba, privește și zice :

— De cînd mama m-a facut, așa rochie n-am văzut ! E cea mai frumoasă rochie de pe fața pămîntului.

— Și este cu adevărat, măria-ta, stăpînul meu s-a luptat cu zmeii pe slăvile cerului și a furat-o de la o zîna pentru fiica măriei voastre, că zice el, vrea să o pețesc că s-o ia de nevastă.

— Dacă s-a luptat cu zmeii și i-a învins, apoi și merită s-o ia. Eu m-am luptat cu zmeii și n-am fost bun de o ceapă degerată ! Așa ginere mai zic și eu, să-mi trăiască ! Să între ginerele, să-l văd. Trebuie să fie frumos și viteaz, așa cum vreau eu, adevărat stîlp al împărăției.

— Chiar așa este, măria-ta, însă el ne așteaptă în marginea pădurii cu ostașii lui călări, pînă noi mergem acolo cu mireasa să i-o ducem.

A pornit împăratul cu mireasa și carăle pline cu podoabe, cerși, mătăsurî, aur și cîte alte bunătăți și bogății. Bandele cîntau și nuntașii chiuiau și se veseleau.

Mîrtanul cel năzdrăvan mergea în fruntea nunții, legat și el cu daruri la gît. Făcea zgoande și miaune de bucurie.

Cînd ajunge la marginea pădurii, n-are curaj să tune în ea. Aude băiatul plîngînd.

— Ce e, stăpîne, ce s-a întîmplat ? Da el se face că știe tot ce s-a întîmplat. Aleargă, vîitîndu-se la împărat și-i spune :

— Mărite împărate, este mare nenorocire. Împăratul, stăpînul meu a fost jefuit de tîlhari. E gol și pe toți ostașii săi i-a omorît și i-a aruncat în rîu de i-a înecat. Și iată acum stăpînul meu e în zdrențe și vai de el fără avere.

— Lasă, măi băiete, nu mieuna degeaba, ține-ți firea că avem noi țoale să-l îmbrăcăm !

Împăratul porunci să-l îmbrace pe ginere în haine de purpură și de aur și să meargă nuntașii înainte.

— Măria-ta, zise mîrtanul, ba eu zic bine că a scăpat numai cu atîta, putea să-l omoare și pe stăpîn, ce crezi ?

— Așa e, așa e, mișună lumea de tîlhari, în toate țările și nu le putem da de căpătiul lor.

Mîrtanul îi ceru voie împăratului să meargă înainte să spuie argaților de la palatele stăpînului să aibă grijă, în timp ce stăpînul lui se află în trăsură lingă frumoasa mireasă.

Mîrtanul cel năzdrăvan o luă de goană înainte și ajunsă în palatele de cleștar ale zmeilor.

— Măi fraților, fugiți care pe unde puteți, că vine împăratul cu oștirea și praf vă face !

— Vai de mine, ce ne facem cu copiii — ai mici ?

— Zburați prin nori cu ei, degrabă și pitulați-vă prin nori pînă ce nu vă ajung.

Zmeii cum auziră luată zinele furate în brațe și copiii și duși au fost în slăvile cerului. Iar palatele lor au rămas goale, strălucind în bătaia soarelui.

Cînd s-a apropiat împăratul cu nuntașii și din depărtare au zărit palatele de cleștar poleite cu aur, s-au bucurat cu toții și însuși ginerele nu știa ce este cu aceste minuni.

Atunci mîrtanul s-a înapoiat la ginere și mireasă, s-a închinat în fața împăratului și i-a pupat mîna zicîndu-i :

— Prea înălțate împărate, iată, astea sînt palatele marelui ! Bucurați-vă și vă veseliți, însă nu s-ar face să nu-l aducem și pe tatăl împăratului meu la nunta feciorului său. Tîlharii am auzit că l-au dus și l-au legat într-o colibă, furîndu-i tot ce avea în palate.

— Bine, măi năzdrăvane, ține un cal, urcă-te pe coama lui și du-te drept la cuscru săracu ! Îmbrăcați-l și aduceți-l teafar la nuntă.

Mîrtanul năzdrăvan sări pe coama unui armăsar și s-a făcut nevăzut.

Cînd a ajuns la căsuța sărăcăcioasă a moșneagului l-a găsit numărînd boabele de fâsui să le bage-n oală.

— Hai, moșule, lasă la naiba fasuii, că a dat procopseala și bogăția pe capul vostru. Avem nuntă mare la casele zmeilor, se-nsoară băiețașul tău cu fiica împăratului.

— Aoleu, mîrtane năzdrăvane, mă faci să dau în vreo belea cu împăratul.

— Suie-te pe cal, moșule și taci, că mîrtanul năzdrăvan știe ce face. Moșul s-a îmbrăcat în țoale împărătești, a pus și el o sabie la șold și-a pus mîrtanul pe umăr și au plecat !

Apoi s-a pornit o numtă mare, cu beătură și purcei fripți și nunta cu cît se înfierbînta cu atît se prelungea, că nuntașii s-au învățat pe trai bun și petrecere și cuscree la fel, așa că au ajuns de pomină. Tot beau, mînceau și jucau cu danțu înainte chiuînd de bucurie. Și eu unul am apucat de am purtat o horă înainte și toate prințesele își dădeau coate. Iar mîrtanul năzdrăvan a purtat și horele înainte și cu înțelepciunea lui i-a procopsit pe stăpînii săi și i-a purtat de grije împărăției, că stăpînii săi erau niște nătăfleți. Vorba bătrînească: mintea domnește, mintea împărătește !

LUPUL

A fost un om care avea trei băieți și el mai avea un măr crescut în bălegar care făcea mere de aur. Ziua mărul înflorește și lega, da noaptea să cocca și nu știu cine le fura. Și acum feciorul cel mare i-a spus lui tată-su că el se duce la noapte să vadă cine le fură merele. S-a dus și a stat pînă la miezul nopții, i-a venit somn și a adormit, da a venit cineva și i-a furat merele.

A doua zi, s-a dus cel mijlociu. Pi la 12 noaptea a venit cineva, i-a furat merele și mărul i-a rămas gol. A treia sară s-a dus și copilul cel mic. El e mai șmecher, a pus pe lingă el mărăcini și cînd a cucăit, a dat de mărăcini, s-a întăpat și s-a trezit. Cînd la mijlocul nopții, vine o pasăre de aur și culege merele de aur. El binișor s-o prindă, a apucat-o de-o pană și pasărea a zburat. Dimineața s-a dus la tată-său și i-a povestit.

— Ai să mergi după ea s-o prinzi. Au luat toți cîte trei cai, da în lungimea satului era o tablă cu trei drumuri pe care scria: cine dă pe drumul ăsta moare de foame, cine dă pe ălalalt moare de sete, cine dă pe drumul al treilea îi mănîncă lupul calul.

Cei mari au dat pe drumul pe care se moare de foame, altul pe drumul unde se moare de sete, da el pe drumul pe unde-i mănîncă lupul calul.

Cei doi se întîlniră și veniră îndărăt, cei mai mari, da el cel mic, mersă mai departe pe drum și-i ieși lupu-n cale.

— Băiatule, n-ai cetit tabla? Dă-te jos să-ți mănînc calul, că n-ai ascultat. S-a dat jos și i-a mîncat calul. Da lupul i-a zis:

— Eu știu unde te duci; te duci după pasărea de aur. Te duc eu fîncă pînă la tine n-a îndrăznit nîma să vie, da tu mi-ai adus calul de m-am săturat și eu odată că tare jigărisem.

A încălecat el pe lup și au ajuns la un rege, da pasărea la rege în colivie! I-a spus să ia numai pasărea fără colivie. Cînd colo, vede el colivia de aur. Zice el: ia să ia el și colivia de aur. Da colivia avea sunătoare și-l prinde acolo împăratul.

— Ce faci, mă?

— Păi mi-a mîncat merele de aur.

— Ți-o dau, dar să-mi aduci calul lui Verdeș-împărat.

Vine la lup și să plînge:

— Ce e, mă?

— Luai colivia și mă prinsă și m-a trimis după calul lui Verdeș-împărat. Da lupul îl duce la împăratul cu calul, cînd a ajuns acolo i-a zis să ia numai calul fără căpestre. Da el cînd a văzut căpestre cu nestemate a luat și căpestrele. A sunat din corn și a venit împăratul.

— Ce faci, bre?

— Iau calul ca să-l dau împăratului să-mi dea păsărica care mi-a mîncat merele de aur.

— Ți-l dau, dacă-mi aduci fata lui Roșu-împărat.

Merge el trist la lup.

— Ce, mă, iar te prinsă? Ți-am spus eu să nu iai căpăstrul?

Atunci a plecat el la fata lui Roș-împărat. Acolo lupu i-a zis că nu-l mai lasă și s-a dus lupul, s-a pitulat sub trandafiri și cînd trece fata împăratului cu fetele pîngă ea, el o aruncă pe spate și fuge cu ea și fuge la împăratul Verdeș să-i dea fata, ca să-i dea în schimb calul.

Da lupul vede că ei se iubeau și zice:

— Ia stați voi aici, că mă duc eu singur și-i iau calul împăratului fără să-i iau căpăstrul. Pe urmă a adus tot lupul singur de a furat și păsărica și de acum și lupul și ei doi și păsărica erau în mina fetii, toți călări pe un singur cal.

Mersără și ajunsără unde mîncasă lupul calul; lupu le zisă:

— Acum dați-vă toți jos de pe cal, le-a zis; sapă-mi aici o groapă mare, că de cîți ani stau aici, nima n-a trecut ca să-i mîncînc calul și eu am răbdat de foame și de acuma nima n-are să mai treacă în afară de tine și sapă-mi groapa ca să mor în groapă.

I-a săpat băiatul groapa și i-a dat brînci în groapă ca să moară lupul, i-a dat brînci și a tras pămînt piste ele.

Iar ei au plecat la ta-su cu pasărea.

PASĂREA ZAMBILĂ

Cică odată de demult, de cînd cu lupii ai albi, ar fi trăit un împărat mare, într-o împărăție mare, care-și pusese-n gînd să ridice-n lume cea mai mare și vestită biserică. A adunat de pe fața pămîntului nouă mii de meșteri mari, calfe și zidari, au făcut semnele crucii pe vatra mănăstirii și i-au pus cu mina lui pietrele din temelii. După aceea au pornit să lucreze meșterii și calfele.

Ce ridicau ziua, noaptea se dărima. Îi dau înainte cu lucrarea dar în zadar, ce se zidea ziua noaptea se fărîma, căzînd la pămînt. Căzu pe gînduri și împăratul. Ce să fie? Cine-i dărimă lui noaptea zidurile mănăstirii? Dete sfoară-n țară, se bătură tobele, strigară birovii de pe culmile dealurilor, să audă lumea și țara că niscăi dușmani neisprăviți, dărimă lucrarea împăratului. Ba mai spuse că dă un corn din împărăție ăluia care va prinde pe răufăcători. Zis și făcut! Multă lume căpătă curaj crezînd că o să se procopsească cu vreo palmă de pămînt din împărăție stînd noaptea la pîndă, dar degeaba, toți adormeau și nu vedeau nimic. Dimineața doar găseau zidurile prăvălite la pămînt. Un om sărac își ia și el inima-n dinți, merge la-mpărat, grăindu-i:

— Prea înălțate împărate, lasă-mă să încerc și eu să păzesc și să află ce duhuri necurate fac așa de mare pagubă și necaz împărăției tale.

— Bine, omule, încearcă! Ești slobod să încerci, numai că toate se încearcă fără rost. N-au izbutit ei viteji și voinici tineri buni de vină, dar uite, dumneata un slăbănog zdrențuit.

— Să-ncerc, măria-ta, că buturuga mică răstoarnă carul mare.

— Încearcă, dar eu n-am nici o nădejde.

Omul cel sărac își luă arcul, încinsă sabia lui și la cele patru cornuri de temelii puse mușuroaie de furnici. Apoi el s-așeză între alte mușuroaie de furnici.

La miezul nopții îl apucă un somn ca din senin. Își da seama că nu este de-a bună, că ceva este necurat la mijloc. Se chinui cît se chinui și un miros frumos simți și adormi. Se coborî din cer o zîină și începu să dărîme zidurile. Furnicile se izidiră care încotro, așa că multe se suiră pe omul acesta. Cum simți mușcăturile de furnici se deșteptă din somn și o luă pitiș-pitiș, pînă aproape de zîină.

Zîina era frumoasă, cu părul lung auriu, ca lumina soarelui. El s-apropie de ea și o prinde de codițe.

— Stai că te-am prins ! De la mine nu mai scapi !

— Lasă-mă, omule, că-ți jur că de-aci încolo n-am să mai stric nimic împăratului.

— Nici moartă nu te las ! Asta să știi !

— Te rog, om sărac, ai inimă și dă-mi viața, nu mă omori, că-ți spun care este taina tainelor, necazul necazurilor. Să-i spui împăratului că atunci cînd o să se slobozească biserica, zidurile au să se surupe pe omenire și toți vor muri cu împărat cu tot. Numai ca să scape cu bine, să caute Pasărea Zambilă s-o puie pe aia să cînte mai întîi în biserică și după aceea să intre lumea la rugăciune. Omul cel sărac se-ncrede-n zină și-i dă drumul fără să-i facă ceva.

Dimineața îi povestește de-a rîndul împăratului cele întîmplate. Cînd auzi împăratul că i-a fost zîna la mină și i-a dat drumul a fost din puțin să nu-i ia capul, atît de turbat în minie era. De aci încolo zidurile se suiau mîndre către cer și nu se mai surpau. Mai era puțin pînă la slobozirea bisericii și nu se da de Pasărea Zambilă. Împăratul avea trei fii mîndri, frumoși și curajoși. Îi spuseră împăratului că ei se duc s-o aducă pe Pasărea Zambilă. Tată-su le dădu bani și-n desagi de-ale gurii, încălecară armăsarii și duși au fost. Au mers ei, au mers pînă ce au ajuns într-o țară mare pustie. S-au așezat șele-n șele, au pus mîinile la ochi și s-au învîrtit de trei ori și în ce loc s-au oprit într-acolo drept au pornit fiecare voinic. Merse fiecare înainte. Acolo în țara asta, toate erau împietrite, moarte, și fără grai. Copacii, florile, oamenii, vitele, șerpii, urșii, lei, tigrii, păsările și izvoarele toate erau oprite de o zîna rea pe loc și facute stei de piatră. Se mirară ei, dar fiecare se grăbea înainte să dea de Pasărea Zambilă.

Fratele cel mic, mai isteț din fire, merse și mai mult și ajuns la un copac mare. De copac era legată o zîna cu coadele ei lungi, ca de mătase și plîngea. Pe de lături o păzeau trei iepuri urecheați și fricoși. Al patrulea iepure îi da apă și hrană. Fata adăstă pînă ce adormiră iepurii și-i povesti ce este în împărăția asta.

— Tu ești trimis de Dumnezeu, ca să scapi omenirea asta de la rău. O babă răutăcioasă, cu un dinte-n gură și un corn în frunte umblă în țara asta cu măghii. A făcut farmece și a împietrit tot ce-a fost frumos și a avut viață. Să nu te îndepărtezi că te împietrește și pe tine. Dar să aștepti pe-aproape, că de mila mea vine aici Pasărea Zambilă și-i vine rîndul ca să cînte. Atunci va învia pădurea, oamenii, fiarele, cîmpia și roadele pămîntului.

Adăstă el trei zile și aude pe-o aripă de nor un cîntec frumos care s-apropia de pămînt. Era Pasărea Zambilă. Cum începu ea să cînte, el îi zimbi și zise:

— Cîntă-ți zîna, cîntecul,

Că mi-i drag ca sufletul !

Pasărea Zambilă cîntă peste tot și tot ce era împietrit învie ca prin minune. Oamenii prefăcuți în pietre se sculară și porniră la lucru, fiarele începură să se mănince între ele de foame, iarba înverzi, florile căpătară boboc și miros. Dar un vultur cu cioc de fier n-o lăsă în pace, se aruncă asupra păsării s-o piardă ca să nu mai cînte. Cum o prinse, iar se împietri toată omenirea. Zîna care era păzită de cei trei iepuri îi spuse să mai aștepte, că peste trei ani iar va veni să cînte o dată, și va învia lumea din morți și iar o va fura vulturul cel negru din cer. Ce era să facă ? Trebuia să aștepte trei ani pînă la Sînzîieri. Iată că vine Pasărea Zambilă, iar, cîntînd cu un glas frumos de inger picat din cer și toți morții ies din pămînt, toate pietrele se prefac în oameni, codrii capătă frunze, păsările prind aripă, cîntă și zboară, izvoarele se dezleagă și curg, iar Pasărea

Zambilă cîntă. Vine vulturul din cer, scoborînd ca o săgeată că uitase de ziua asta, gata s-o prindă iar pe Pasărea Zambilă. Băiatul trage cu arcul drept la casa sufletului și vulturul cade și se face loman.

Ea, Pasărea Zambilă, dezleagă zîna legată cu codițele de copac, omoară iepurii care o păzeau să nu fugă și cu amîndouă se duce să se întîlnească cu frații săi, la locul de unde se despărțiseră.

Călătoresc ei vreme lungă să le-ajungă pînă ce se întîlesc cu cei doi frați. Aștia cînd l-au văzut pe cel mic că este mai curajos, că aduce o zîna și Pasărea Zambilă, îi pun gînd rău și într-o noapte îl omoară. Ei spun la Pasărea Zambilă și Zinei că pe amîndouă le vor omori dacă vor spune împăratului că ei l-au ucis pe fratele cel mic și că ei sînt cei mai viteji din împărăție, care le-au scos din ghearele zmeilor și le-au adus la curtea împărătească. Pasărea Zambilă se întristă, zîna la fel, și amîndouă rămăseră tăcute și triste gîndindu-se ce răutate poate să fie între oameni! Ajunși la împărat se lăudară cu isprava lor și povestiră născocind fel de fel de minciuni. Împăratul se bucură văzînd Pasărea Zambilă, dar se întristă auzînd că fiul cel mic a fost aruncat de niscaiva tilhari într-o fîntînă fără fund și acolo s-a prăpădit. Veni timpul să slobozească biserica cu nouă turle, înaltă pînă la cer și poleită cu aur. Suiră Pasărea Zambilă pe mănăstire să cînte mai întii, ca să nu se dărîme biserica. Cînd colo, pasărea plînge și tace. Cei doi frați încep cearta, care să se însoare cu zîna cea frumoasă. Amîndoi o voiau și nici unul nu se lăsa în voia celuilalt. Pînă la urmă ajunseră la ceartă și bătaie. Mai înainte de nuntă se bătură și mijlocașul îl omori pe fratele cel mare.

Fratele cel mic a fost aruncat aproape mort de către frații săi într-o fîntînă adîncă. Apa nefiînd adîncă el s-a trezit de răceală și a strigat ajutor. Un ciîne ciobănesc a auzit și nu s-a lăsat pînă ce nu i-a dus pe păstori pînă acolo să vadă ce este. Ciinele a luat-o înainte iar ei după ciîne. Cînd l-au auzit în fundul fîntinii vîitîndu-se, i-au lăsat în jos o frînghie și l-au tras afară la lumină. Atunci băiatul i-a luat cu turma de oi la casa împăratului, ca să povestească și ei cele întîmplate. La palat nu se trăgea nici o nădejde că prințul cel mic o să mai calce pragul casei. Prințul cel mijlociu se puse cu zorul să se însoare cu zîna cea frumoasă. Au fost poftiți împărați, regi și prinți din toate împărățiile așa cum este adetul la nunți. Zîna însă plîngea și nu voia să se facă nici o nuntă. Ea deși știa că prințul cel mic fusese omorît chiar de acest frate mijlocaș, se temea să spuie adevărul și tăcea. Pasărea Zambilă văzuse toate dar se temea și ea de răzbunare. Împăratul în zadar o suia pe mănăstire să cînte, că în loc să cînte, plîngea și poporul cum o vedea plîngînd, plîngea și el, făcîndu-și socoteala că este vreun semn dat de Dumnezeu. Era chiar în ziua nunții cînd trebuiau cei doi tineri prințul cel mijlocaș și zîna să se cunune la o altă mănăstire. Tocmai atunci sosi la nuntă și prințul cel mic îmbrăcat în sarică, opinci și haine ciobănești. El merse drept la împărat și-i povesti cum l-au lovit frații și l-au aruncat în fîntînă să moară. Apoi în loc de nuntă ceru mai întii să se adune toată lumea din împărăție și să se facă judecata fratelui său ucigaș. Lumea adunată credea că se va face judecata pe sprînceană. În piața cea mare a cetății, împăratul era judecătorul. El aduse zîna și Pasărea Zambilă, apoi în țoale împărățești sosi și prințul cel mic și voinic. Prințul întrebă pe zîna, ca să audă toată lumea, chiar și frate-su și cu împăratul.

— Cine te-a scos din mîinile celor patru iepurași care te robiseră și erau zmei prefăcuți în iepuri?

— Tu singur, singurel cu sabia.

— Cine m-a lovit cu cuțitele și m-a aruncat în puț?

— Fratele tău, care vrea să mă ia de soție, iar cel mare te-a aruncat în puț, de aceea nici nu i-a ajutat Dumnezeu.

— Mărite împărate, întrebați pe Pasărea Zambilă, cine a omorît vulturul cu ciocul de fier și a scăpat-o din robie?

Împăratul a întrebat-o și pasărea a răspuns că el este voinicul cel viteaz care a scăpat-o, dându-i libertate și viață.

— Dar cine a mai vrut să mă omoare?

— Fratele cel mijlociu te-a înjunghiat cu cuțitul și cel mare te-a aruncat în puț. Atunci împăratul a întrebat cu glas tare poporul adunat să-i spună, ce pedeapsă i se cuvine unui fiu atît de ticălos pe care nu-l mai socotește vrednic să-i fie fecior și moștenitor. Lumea adunată a cerut să-l omoare și a sărit minioasă pe el. Atunci împăratul a poruncit să-l ia pe ginerele ticălos să-l lege de patru cai sălbatici și în fața mulțimii să-l spintece-n bucăți. Iar bucățile din trupul lui să fie duse în pădure și aruncate fiarelor. Așa și facură.

După asta, prințul cel mic rugă Pasărea Zambilă să zboare pe biserica de aur și să cînte. Pasărea Zambilă și începu să cînte cu un glas frumos și duios, de picau frunzele pe jos.

Se sfinți biserica și se cunună zîna cu fiul cel cuminte și viteaz de se bucură întregul popor și bogat și sărac, pentru dreptatea ce s-a izbîndit.

Făcu nuntă împărătească,

La coconi să pomenească;

Și jucară toți prin tindă

Cu picioarele prin grindă;

Și jucară toți pe loc

Cu povestea din Timoc!

PEȘTELE DE AUR

A fost un moș cu o babă, săraci lipiți pămîntului și trăiau la o margine de mare. Moșu mergea cu undița și prindea cîte un juvete. Baba îi frigea pe cărbuni și așa își petreceau din greu bătrînețele.

Odată, aruncă moșu undița și prinde un pește de aur. Peștele cum s-a văzut în undița a început să se zbată și să vorbească de parcă avea glas de om:

— Moșule, dă-mi drumul, că-ți voi face și eu vrun bine. Moșu i-a dat drumu uitînd să ceară să-i facă și peștele lui vreo bunătate. Cînd ajunge acasă n-are de lucru și-i povestește din fir în păr babii. Baba dă-i pe el: să fie afurisit și mărturisit, că n-are minte și cîte și mai cîte vorbe urite.

— Du-te, măi omule, măcar atîta fă și tu, du-te și cere-i peștelui de aur să-ți dea o albie. Se duse moșneagul la mal, așteptă, ce așteptă și veni peștele în prundiș, întrebîndu-l:

— E, ce e, moșule? Te vād trist!

— Sînt trist că baba m-a certat fiindcă pentru fapta aia nu ți-am cerut ceva să ne îmbogățim?

— Și ce cere?

— Cere o albie, să avem și noi în ce spăla cămășile de cîlți.

— Bine, du-te acasă că ți se va împlini dorința.

Cînd ajunsese acasă, pe dunga tinzii sta o albie de plop nouă-nouă. Se bucură baba, se bucură și moșu. Baba însă, ca baba, stă și chibzuiește. De ce n-a cerut un lucru mare și scump.

Se pune pe capul moșneagului iar:

— Fugi îndărăt, moșule și cere-î să ne facă peștele de aur o casă, că destul ai făcut pentru el.

— Se duce moșneagul la marginea mării și așteaptă peștele. Cum îl vede, îi zice:

— Peștișorul taică, să am iertare, baba cum dai nu e mulțumită. Cică să-î faci și ei o casă să se sature de bogăție.

— Bine, uncheșule, du-te acasă că ți se fac voile.

Cînd ajunge moșu aproape, în locul colibei proptite cu pari, vede o casă albă, mare cu ferestrele în soare.

Mare minune e și asta și tună în casă bucuros.

Baba cînd îl văzu, iar nemulțumită, începe cu vorbe de ocară, că nu se pricepe ca ea să ceară, că e un Păcală, că e un Tîndală.

— Să te duci tontolocule și să-î ceri de data asta să ne umple maidanul cu oi, vite mari și păsări să n-aibă nima-n sat ca noi.

Pleacă moșu iar supărat la marginea mării și așteaptă să vie peștișorul de aur.

— Iar ai venit, moșule și tot supărat te vād. Ia spune ce porunci ți-a mai dat baba?

— Cică să-î faci vite cornute, oare multe și păsări multe, nima-n sat să n-aibe ca ea.

— Bine, moșule, mergi sănătos că și asta oi face.

Se duce moșu acasă și cînd colo, maidanul plin de boi, vaci, oare, oi, gîște, găini, rațe, curcani, bibilici, golumbi și cu toate iealea.

Se miră moșu și căzu pe gînduri ce-o să se facă el cu atîtea vite, cine o să le păzească, cine o să le arănească?

Baba cum îl vede se repede la el cu o falcă-n cer și alta în pămînt de supărare.

— Mă neisprăvitule, dacă era altu știa ce să ceară. Trebuie să te-nvăț eu o muiere proastă cum să te căpătuiești?

— Fugi, mă prostule și cere-î și argați; nu unul, ci mulți că și averea e mare. Iar se-ntoarce la peștișor și nu știe cum să-nceapă vorba de rușine. Peștișorul îl vede și-l întreabă:

— Uncheșule, știu de ce ai venit!

— De ce?

— Să-mi ceri să-ți dau argați.

— Baș așa! Da de unde știi?

— Asta e o taină, moșule! Du-te și ai să ai și argați să te slujească ca pe stăpîni.

— Mulțumesc, peștișorule, că m-ai scăpat de la atîtea, că altfel cu baba asta n-o scot la căpătii.

Ajunge acasă și maidanul plin de slugi. Unii mulg vacile, alții țasală, unii aduc apă, alții taie lemne, se duc la moară să macine și cite și mai cite!

Stă moșu încremenit la toate minunile astea și își zicea în gînd că nu e de-a bună cu baba asta, care pînă la urmă are să-î ceară și steaua de pe cer.

Cum îl văzu, baba pe el, dă-i:

— Să te duci îndărăt și să-i ceri să-mi dea și mie argate așa cum au boieroaicele.

— Babo, prea multe ceri și n-o fi bine !

— Du-te, tontolocule, venire-ai învîrtindu-te și răsucindu-te și fă ce-ți spun.

Cum îl vede peștele stînd pe mal și oftînd îi zice :

— Hai, uncheșule, iar nu te lasă baba ?

— Nu, peștișorul !

— Vrea argate, hai, vrea să fie boieroaică, nu se mulțumește cu ce are ! Du-te acasă că și pofta asta i-o fac.

Ajuns acasă vede baba cu argate în dreapta și-n stînga, iar ea dă la porunci. Dar nici cu asta nu se mulțumii.

— Să te duci și să te grăbești să-i ceri palate-mpărătești, iar pe mine să mă facă împărătiță și pe tine împărat. Ce bine o să fie atunci ! O să se mire lumea și țara de ce sînt eu în stare să fac !

Merse el plîngînd și așteptînd să iese peștișorul de sub val ca să-i povestească supărarea.

— Ce e, moșule ? Iar e ceva nemulțămire !

— Iar, peștișorul taichii ! Auzi ce zice năroada, cică s-o faci pe ea împărăteasă și pe mine împărat.

— Tu cum dorești, moșule ?

— Bre, taică, eu am fost crescut cu puțin și am trăit bine în bordeiul meu, cu porcul meu și găina mea. Eu zic, ia-ndărăt tot ce i-ai dat s-o saturei.

— Bine, moșule, dacă așa ți-e dorința, așa am să fac.

Se duce moșul acasă și cînd colo, nimic din case, din palate, din vite, din argați și argate. Baba sta cu mița pe vatră și blestema pe al ce i-a luat averea și bogăția pe nedrept.

Cînd ajunse moșu la bordei, se puse pe el cu ceartă și bătaie, pînă ce-și dădu sufletul de supărare zgripturoaica.

Așa scăpă moșneagul de gura babii și baba de atîtea bunătăți.

POVESTE DE UN MOȘ CU O BUTUROAGĂ

A fost un moș bătrîn care rămănsese singur în casă : îi murisă toți copiii, nurori, nepoți și baba la moș, așa că eria moșu singur în casă. Moșul, destul era bătrîn, da și rău sărac ; nu avea care să vadă de iel, să-i aducă lemne de iarnă și faină de mămăligă, așa trăiau de rău. N-a avut nîma în sat, că moșu ce să facă de cînd iel a rămas singur în casă ? Întotdeauna la culcare și sculare s-a rugat la Dumnezeu să-l ierte și pe iel că nu poate să trăiască singur !

Moșu s-a năcăjit să trăiască așa greu, ama fără lemne n-a putut, așa că moșu într-o zi, iel loa de acasă o traistă pe umere și un topor și pleca după buturoage de-ale mici, ceva să să spargă cu toporul. Mergînd moșu pînă pădure, ciocnînd prin buturogi ajunsă la o buturoagă mare și cam putredă. Moșu, cum o văzu, să-nchină, 's făcu o cruce cu mîna a dreaptă, să rugă lu Dumnezeu așa : « Doamne, cu puteria ta, ajută-mă să sparg cu toporu buturoaga asta, să-mi umplu și ieu traista » !

După ruga moșului ridică toporu sus și dete o dată în buturoagă, sparsă o așchie bună! Mult i-a fost drag la moș că din buturcaga aia mare umple moșu traista. Moșu iar ridică toporu și-l înfige în buturoagă; sparsă un nod bun, până moșu să bage nodu de buturoagă în traistă, iacă iasă din buturoagă altu moș luminos ca soarli și luminos de moș zice la alălant moș așa: « Bine, moșule, ce rău ți-am făcut ție, de spargi cu toporu casa mea ». Moșul sărac porni să povestească la alant moș cum e rindu, cum a rămas fără babă, fără copii, nepoți, așa: « că mult ieu sînt și sărac, n-are care să vadă de mine, bani n-am, să cumpăr lemne și nu pot să duc, mă doare picioareli și șelili mă năcăjesc cu o traistă, ce pot să aduc »!

Da moșu al luminos se roagă de săracul de moș să nu-i spargă casa că-i dă ce cere săracul de moș. Săracul de moș spune: « dă-mi ce vrei tu, luminosule! » Moșul al luminos știa că-i trebuie la săracul de moș multe ama mai întîi, ca să nu meargă pe picioare îi da un măgari. « Iote, săracule, să nu mai vii la buturoagă-asta să-mi spargi casa mea; iote măgariu colo, dincolo de crîngu-ăla iese o poiană cu iarbă verde, acolo măgariul paște și are la iel un ștreang tîrîș după iel, du-te de ia-l de ștreang, ia-ți traista cu așchii și încălecă-te pe iel, da să știi, săracule, rindu la măgari ie așa: noaptea cînd doarme măgariul și să cacă, să iai sama în toată baliga că iese cîti un galbin. Tu să-l iai cînd arănești coșeria ».

Săracul de moș cu mare drag și multă voie auzind unde ie măgariul să-nchină la Dumnezeu lui că di-acuma înainte nu mai merge pe picioare.

Plecă săracul de moș colo, dincolo de crîng și văzu poiana verde de iarbă, da și măgariul păștea pe poiană cu ștreangu după iel. Mergînd tîrîș moșul de dragu măgariului, iară să-nchină domnului și pusă mina pe ștreangu măgariului și-l trasă la iel cît putu; aproape pusă mina pe măgar. Porni săracul, năcăjitul de moș, să-l pupe pe măgari, da măgariul porni să-l lingă pe săracul de moș, stăpîn al măgariului. Moșu pusă traista plină de bite uscate, așchii, pe măgari, să dusă acasă sara, însă ră. Moșu avu o șatră bătrînă cutrupită cu paie și cu ferigă, închisă măgariul în șatră, dimineața în vărsatul zorilor, moșul s-a sculat de noapte, să dusă în șatră să vadă ce face măgariul? Sta în picioare și mînca niște iarbă ce i-a pus moșu într-un colț la șatră. Moșu de dragu măgariului, iel porni să-i arînjească șatra cu o furcă de lemn, da arînind baliga la măgari, într-o baligă moșu găsi trii galbini. Moșu începu închinîndu-să domnului și îl ruga de sănătate la moșu al luminos pentru ce l-a podărit cu un măgari. Moșu lo galbinii, îi legă într-o cîrpă. Dimineața moșu mîncă o felie de mămăligă cu niște zamă de linte. Lo măgariul de un curmei și plecă cu iel să-l pască da și să mai adune vrun lemn uscat de foc. Adună moșu bite uscate, clece, ceva mai sparsă, și cu toporu, umplu traista. Moșu pusă traista pe măgari și plecă acasă cu măgariul, pascut de iarbă, da și cu lemne. Și în dimineața a de doua, moșu arînind șatra măgariului, în două băligi găsi doi bani, galbini, lo moșu banii, îi pusă iar în cîrpă și așa porni moșu să-și vină la socoteală; avea moșu bani și cumpăra porumb, grîu, și plătea la cară cu boi, ducea bucatele la moară, făcea faină, cumpăra lemne și trăia moșu bine mai decît alții în sat.

Petrecu moșu așa bine cu măgariu mulți ani, făcu moșu o grămadă mare de bălegar torit. Da într-o zi, vine un bogătaș pînă la moș și-l întreabă vrea să-i vindă torul? Moșu să gîndi mult și spusă: « vînd că n-am loc nici moșie unde să toresc cu iel ».

Să ogodiră, buni bani pe tor, loă moșu pe toru măgariului. Porni bogătașu să care toru cu carul încărcîndu-l de băligari, da a rămas cîti un galbin pin

băligi, așa că bogătașul pricepu că ie dar de la Dumnezeu să se cace măgariul bani. Moșul bătrîn n-a văzut bine arînind bălegili la măgar să ia bani dăruiti de Dumnezeu.

Furși bogătașul torul de acărat, da moșul tot mai bine petrece, da bogătașul nu-i sta inima la loc, ce să facă să păzască pe moș, să vadă de unde ia bani galbini în baliga măgariului. Într-o zi, pi la chindie, pînă moșul pe cîmp cu măgariul, bogătașul să bagă în șatra măgariului și să bagă în paie cam su ferigă, să pitula bine și-și lăsa o găurice cit să vadă ce face moșu. Cînd arănește șatra măgariului, iacă vine moșu cu traista pe măgari ajunsă la ușa șetii, opri măgariul, coborî traista de pe măgari jos, băgă măgariul în șatră, mi-l legă de un par, închisă ușa și plecă. Mîne în zi vine moșu să arăniască șatra de baligi; lo moșu o furcă de lemn, porni să arăniască băligele măgariului și desfăcînd cu furca lo din toată baliga citi un galbin. Da bogătașul să uita de supt feriga unde să pitulasă. Văzuse tot cum ie rindu moșului cu măgariu! Săracu de moș și-i pusă gîndu să-l fure pe măgari.

Într-o sară mult înourată de ploaie și era mare negură, bogătașul păzește pe moș pînă cineză și se culcă moșu, da porni și un vînt cu ploaie mestecată. Moșul durmi greu, veni bogătașul, deschisă ușa șetii, dezlegă măgariul di la par și ieși cu măgariul afară. Închisă ușa cum a fost și plecă cu măgariul de funie unde. Unde să să ducă bogătașul? Acas' la iel nu poate că ie furat măgariul, da să gîndi să nu fie judecat pentru furat; bogătașul să dusă departe, intră în niște păduri mari, ca să zăboviască acolo, barem vro cinspreze zile și să să întoarcă iar acasă cu măgariul, să zică că l-a cumpărat de la bălci. Care l-o-ntreba, șezînd bogătașul cu măgariul în pădure piste vro trii-patru zile într-o noapte a venit un lup și a mîncat măgariul! Cînd să pomenește bogătașul din somn, ia sama la măgari, vede că măgariu nu ie unde-l legasă, cînd s-apropie văzu mult sînge, oasă și tăvălitură de măgari. Rămasă numai ștreangu legat de un tîrșog.

Bogătașul să-ntristă, să-ntoarsă acasă și văzu pe săracul de moș plîngînd de mila măgariului. Așa rămasă moșu iar sărac cum eria dintii. Trăia moșu iar din greu, n-are bani să cumpere, ce n-are nu poate; cum să aducă lemne cu spinaria, să năcăja moșu cităva vreme și văzu că nu ie ușor să ardă clecișoare nu ține foc să să încălzască bine.

La moș i-a ieșit din gînd cum a fost dintii rînd la traiul al bun. Într-o zi, iară lo o traistă ruptă și un topor și plecă să spargă ceva mai gros lemn, or fi vro buturoagă! Și mergînd moșu din știap în știap cu toporu și din buturoagă în buturoagă, iar ajunge, ajunge la buturoaga mare și cam putredă. Moșu bătrîn cum o văzu să-nchină, că din astă buturoagă o să umple traista de spărturi. Pusă moșu mîna pe topor, să închină lu Dumnezeu să-i ajute, să-i dea putere să spargă buturoaga, ridică toporu sus și dete odată în buturoagă, sparsă o așchie bună, mai ridică odată toporul iară sus și repezi iar în buturoagă, sparsă o margine din buturoagă. Cînd să ia ce-a spart vede lingă buturoagă un moș luminos și vorbind la săracul de moș așa: « ce rău Ț-am făcut de-mi spargi tu mie casa mea, că ieu nu vin să-ți sparg Ție casa ta ». Săracul de moș mult să spăimînta de moșul al luminos și porni să-i povestiască cum trăiește greu și nimica n-are. Da n-are care să vadă de iel la vreme de bătrîneață, trăiesc mult rău. N-are bani să plătească, să cumpere ce trebuie, de traiul omului, așa că să roagă că a greșit, da nici n-a știut că e casa lui. Moșul al luminos întrebă pe săracul ce cere să-i dea, ama să nu mai vină la casa lui s-o spargă cu toporul.

Moșu săracu să gîndi ce să ceară și zice: « Doamne, cu voia ta dă-mi ce vrei tu. » Atuncia luminatul de moș spusă așa: « să-ți dau o găină albă ca soarli să-ți faci în toată ziua cîte un ou, da cînd l-oi sparge să-l mînci, să iai sama, în ou iese un galbin, în toată ziua.. » « Bine, Doamne, dă-mi ! » a zis. Moșu al luminos îi zisă așa: « Du-te colo unde potocu a adus lomanuri cu blocuc, acolo ea ricăie și cată rîme să mînce.» Săracu de moș plecă la potoc, aci aproape și văzu lomanuri cu blocuc adusă de potoc; da și găina ricăia în blocuc la moșu.

Cum o văzu, scoasă din sîn o bucătură de mămăligă, făcu moșu bucăturieli mici, aruncă la găină cîtea frimituri și moșu o strigă: « pipi, pipi, pipi ! » Găina minca ce-i da moșu, aruncînd tot aproape de iel bucăturile de mămăligă, găina să mința după frimituri aproape de moș, da moșu cum o văzu aproape de iel, întinsă repede mîna și o prinsă pe găină. Moșu porni să o mîngăie cu mîna pe aripili iei. Lo moșu găina, o pusă în traistă deasupra de buturoage și plecă acasă.

Moșu o lăsă într-o noapte cu iel în sobă, dimineța cînd să scoală văzu găina că șede într-un colț la soba și i-a făcut un ou ! Moșu i-aruncă firimituri de mămăligă, găina mîncă, porni moșu în maidan, făcu o cocină mică, o cutrupi cu niște blocuc de paie și acolo închidea moșu în toată sara găina. Mult era drag la moș de găină, că găina în toată ziua făcea cîte un ou la moș. Așa că moșu adună cîteva ouă și moșu petrecea bine, minca mămăligă cu ouă coapte. Cînd spărgea ou și loa sama la mijloc la ou văzu un ban galbin ! Moșul mult îi fu drag cînd văzu bani în ou. Și iară porni moșu să petreacă bine, iar ca dintii. Trecu multă vreme, așa moșu cu găina, porni moșu să cumpere ce-i trebuie că avea bani, ama într-o zi iacă vine o babă cocoșată și în două ciumege la moș în sobă.

Șede baba pe scaun și moșu o roagă pe babă să-i ajute să facă ceva de mîncare, moșu îi dete babii vro patru-cinci ouă și spusă babii: « gătește, da și fă mămăligă, da ieu o să scobesc afară într-o piatră, să pun la găină apă să bea ».

Porni baba să spargă ouăle, și văzu în tot oul cîte un ban galbin. Îl lo baba și-l băgă în chesoi la bete și tăcu baba. Cînd găti baba chemă pe moș de afară să mînce, pusă baba masa și mi-l lo și pe moș la vorbă lungă, povesti și glume până mîncară ouăle din tîgaie cu mămăligă caldă. După ce să săturară, baba să dusă acasă încet cu două ciumegele, cum ajunsă acasă baba desfăcu betili de pingă ia, băgă mîna în chesoiu betelor, scoasă galbinii ce loasă din ouă și le pusă în tîgaie. Baba dete galbinii la ficioru ei în mîna și povesti la ficior cum trăiește săracu de moș cu o găină, care n-a mai auzit să facă în fiecare zi cîte un ou și aia înuntru în ou, un galbin. Așa că babii i să lăsă la găină la moș și-i pusă gîndu la găină să nu mai o aibă moșu. Baba mai eria în stare mult decît moșu, avea baba copii, nurori, nepoți, stoacă și multe găini și cocoși, care pe toată ziua să bătea cocoșii babii, nu putea să-i despartă, decît pe ai mai răi, îi lega cu cîte o nojiță de picior cu un cap la nojiță de pe alălant de cîte un bît de lemn și le lăsa pe mîidan.

Ama într-o zi, baba strigă la moș, comșia lui: « vezi că nu e bine să ții numai o găină singură în mîidanu tău, ie urît și iei singură. Iote am ațiția cocoși și să bat; îți dau unu să ai și tu, să șadă cu găina ta ».

Săracu de moș să înșelă aici și-l luă, mi-l ținu cîteva zile legat cu un bît după iel pin maidan. Moșu gîndi că s-a învățat cu găina moșului, desfăcu nojița de la piciorul cocoșului și-l lăsă slobod pe mîidan. Cocoșul umbla cu găina amîndoi. Cînd fu soarele pe la chindie, cocoșu lo găina după iel și plecă la cocina babii. Moșu n-a băgat de sama, sara închide și iel cocina goală fără

de găină, da și baba nu a băgat de sama, că găina cu cocoșul moșului a venit în cocina babii. Copilu babii a închis ușa cociinii, da cînd fu mine în zi, baba deschide ușa cociinii și pleacă să iese găinili babii. Cînd fu vremea prînzului, baba minca cu copiii, cu nepoții, la masă, mai la urmă, baba loa un codru de pine și-i da la cîne; cînili loa pîinea să dusă în băligari s-o mănince. Aci fu și găina cu cocoșu moșului; văzu găina cum cînili moșului mănincă pine; da multe firimituri să făcu, găina veni să adune firimiturile de pine, da cînili dușman, mîrăi la găină să fugă ama găina nu fuge, cînili să răpezi la găină împlintă gura în ia o stoarsă mult așa că găina să spăimintă de cîne, de-a păstrăvala, de-a păstrăvala și veni pînă aproape de casa moșului, iacă veni și moșu cu traista de lemne și vede un bulban negru lingă păreții cășii, moșu îi dete cu picioru la bulbanul negru, să întoarsă bulbanu, moșu văzu că ie găina lui moartă și ruptă de cîni, or altceva.

Uidi moșu plîngînd de mila găinii și sărac ca vai de ial, o plînsă moșu pe găină multă vreme, da și moșu rău sărăcisă, n-avea ce să mai mănince, da nici ce să mai cumpere, furșisă banii toți ce avea, își ruga întotdeauna moartea, or ciurma să-l ia, că nu mai poate să trăiască, așa de sărac și rupturos uidisă, ca un cerșitor.

Dacă văzu moșu că nu ie iertare de la Dumnezeu și nu-l ia, că ie zilele lui lungi și are-încă năcazuri să tragă, năcăjitul de moș nu mai știa ce să facă de neavere, iel iară să duce cu traista și cu un topor pe deal și să rugă bunului Dumnezeu, or să-și piardă zîlili, or, niscăi ale sărbătece să-l mănince, numai să nu mai trăiască așa de rău. Ocolind moșu turbat de gînduri, ciocănind pe rîpi după lemne, multă vreme, iacă iel iar să duce la buturoaga mare. Da moșu oftă odată tare, șezu jos, vorbea el singur: « bună srete m-a adus la a mare buturoagă, ama Domnu să-mi ajute s-o sparg să umplu și ieu traista îndată ».

Moșu să sculă de jos în picioare apropie trii dește la mîna dreaptă, să-nchină Domnului cu toată voia să-i ajute să spargă buturoaga. Furși închină-ciunea, lo toporu în mină, ridică sus, dete repede în buturoagă, sparsă un părcluș bun. Moșu vede că ie traista goală, nu să lăsa pînă n-o umple, iar moșu ridică toporu sus și dete iară în buturoagă, sparsă o margine bună, lo moșu să gabe spărtăturili în traistă, da pe buturog șede un moș frumos, luminos și porni cam răstit să zbiere pe săracu de moș așa: « Ce te-ai miniat pe mine, de te pusăși să-mi spargi mie casa că ieu ți-am facut ție de multe ori bine da nu rău! ».

Săracului de moș nu-i da-n gînd ce bine i-a facut, numai porni să plîngă și să văita că i s-a urît trăind și năcăjind: « toți mă fură și mă-nșală, și nu mă bagă nima în samă, n-am pe nima care să vadă de mine, n-am ce să măninc, n-am ce să îmbrac, iote mă vezi cum sînt. Opincili din plotoage, cămașa din petece și cheba toată părțăloasă așa că de mine toată lumea fuge, nima nu-mi dă nimic! ».

Da moșu luminos zisă: « Dumnezeu cu tine, dacă lumea din sat nu ie bună, spune-mi mie ce ceri, ama să nu mai îmi spargi casa, că tu te duci acasă la casa ta, că ie întreagă, da a mia o vezi cum ie, ai făcut-o cu toporu, aide cere să-ți dau ce vrei ».

Săracu de moș nu mai știa ce să ceară, decît zisă: « Ce vra voi Doamne luminos de moș! » Să gîndi ce s-a întîmplat cu măgariul și cu găina așa că acuma să-i dea la săracu de moș o măciucă, o boată și îi spusă la săracul de moș așa: « Iote colo în virfu coasti unde-s fagii frîpți de vijelie, să te duci, ieste acolo o măciucă, s-o iai, să te duci acasă, s-o pui pe poliță și ce god îți

trebuie, te duci la ia, pui mîna pe ia și să zici așa: «dă-mi pîne, or bani!» Ce god ț-o trebuia ție, ea-ți dă pe loc, îți pune pe masă». Cînd auzi moșu, cum spusă moșu al luminos, lo traista, toporul și plecă colo în vîrfu coasti unde fură niște fagi frînți de vijelie, de vînt și să zăuita bine pin crengile fagilor și văzu o măciucă așa de frumoasă și dreaptă, o lo în mină și plecă acasă cu măciuca și cu traista de lemne. Ajunsă moșu acasă, lîngă vatra focului răsturnă traista de clece, da măciuca o pusă pe poliță sus. Moșu mult să gîndi unde s-a văzut o măciucă să-ți dea ce-ți trebuie, la o rugăciune dreaptă! Mîncă de cină ce avea și iel săracu în casa lui și într-o zi ne mai puțin răbdînd de toate, să reși să-și cerce norocul, să ceară de la măciucă barem o turtă de pîne caldă și moale; să dusă aproape de poliță unde ieria și măciuca, moșu să-nchină, pusă mîna pe măciucă și zisă așa: «măciucă de fag, dă-mi mie ce mi-e drag; dă-mi o turtă de pîne caldă și moale să mînînce moșu!» Cum furși ruga, aude odată o zdupăială în soba lui! Cînd s-a zăuitat, vede o turtă de pîne pe masa lui. Cînd moșu pusă mîna pe turtă, eria caldă, ieșea aburi din ea. Moșu o lo și o dete cu mîna dreaptă de-a bobdaproste la mîna stîngă și șezu să mînînce o pîne caldă și moale cu ceapă pisată într-un blid. Mîncînd moșu la masă mult să miră și zisă iel: «mare ie Dumnezeu, cum mi-a ajutat și mie». Așa moșu, aducînd lemne cu o traistă ruptă în fiecare zi, iel ce i-a trebuit a cerut de la măciucă de fag. Porni moșu să aibă și bani și ce god i-a trebuit. Petrecu moșu mult bine cu măciuca. Văzură lumea, săteni, că moșu a lăpădat țoalili ale rupte și îmbrăcasă țoale noi; da sătenii, comșii mult să gîndea: «de unde moșu are bani să cumpere țoale, da și mîncare bună!».

Într-o zi, comșia de babă a moșului ce să facă? Cheamă baba trii fetiță din măla la ea acasă și le spune la fetiță așa: «păziți cînd vine moșu de la lemne și duce-ți-vă la iel în sobă, cereți trochițale să-i aduceți apă rece di la fîntînă, dacă vă dă trochițale, din voi trii fetiță, două care sînteți mai mici, duceți-vă la apă rece, da a mai mare pitulată în balcon, să auz și să vezi ce face moșu, cum își gătește demîncare și să vii să-mi spui mie rîndu moșului».

Fetițele așa și făcură, să juca fetele pe drum iacă, iote vine moșu cu traista încroșnată de lemne și oftînd pe drum, tună moșu în prăvălie, tună în casă, să-curară pînă la ușa moșului și cerură de la moș trochițale să aducă apă. Moșu nu mai putu de drag; da fetițali cînd moșu le văzu, lo trochițale de după ușa cășii și le dete la cite trile cite-o troacă să să ducă la apă. Fata a mai mare ce făcu? Dete trochița la a mijlocie și le porni la apă pe ale două; da ea să trasă colo în colț la balcon, pusă înaintea ei niște părțale și porni să-l petreacă pe moș cu ochii ce face, da iel să trasă lîngă poliță unde eria măciuca de fag și pusă mîna pe ea și să rugă așa: «măciucă, măciucă de fag, dă-mi mie ce mi-e drag, dă-mi mie o cinie de pește și o mămăligă caldă». Moșu furși rugarea, aide odată o zdupăială în sobă da cînd să zăuită vede pe masă o mămăligă caldă, cu o cinie de pește. Iacă vine fetele di la apă rece, da fata mare văzînd tot cum ie rîndu la moș își lo trochița di la a mijlocie și să băgară în soba moșului, văzură pe masă o mămăligă caldă și o cinie de pește. Fetițali dederă trochițale la moș și plecară iară la baba care le mînase la moș. Tunară în sobă la babă și fata care păzisă pe moș, porni să povestească ce-a văzut păzînd pe moș. Spusă babii: «iote ce făcurăm, cerurăm di la moș trochițale să-i aducem apă rece di la fîntînă. Moșu ne dete trii trochiță și io sînt mai mare, dedii trochița mea la fata mijlocie, da io mă pitulai colo în balcon în colț; pusăi înaintea mea niște părțale rupte și păzii pe moș. Moșu veni aproape de poliță, acolo văzu o măciucă ca de tobă, pusă mîna pe măciucă și porni

să vorbească așa: « măciucă, măciucă de fag, iote mie ce mi-e drag: dă-mi o mămăligă caldă și o cinie de pește ». Cum furși moșu vorba, auzii odată tup, zdupăie, când văd pe masă săracul de moș veni la masă, să-nchină șezu pe un scaun, iacă veniră și ale două fete di la apă. Ieu ieșii din colțul balconului și loai trochița mea di la fata mijlocie, tunai în soba moșului, dedirăm trochițele la moș și noi venirăm iară la tine mamă să spunem ce văzurăm ».

Baba când auzi așa vorbe, mult să gindi ce să facă bătrîna, ia rău nu să-ncrede să o fure. Baba porni să povestească la copiii iei ce are moșu, copiii nu le voia să o fure. Da într-o zi baba șezu în marginea drumului să spună care vro trece pe drum și să nimeri să treacă bogătașul care-i cumpărasă toru de măgar. Porni baba să spună cum ie rîndu la moș, pecum ce are moșu. Ciuda bogătașului ! Zisă iel: « treaba mea ? » Tună bogătașul în gînduri, bogătașul să reși să fure măciuca ca pe măgar; să dusă să păzască pe moș pînă pleacă după lemne or să duce uneva. Și moșu plecă cu o cîrjie în mină, închisă ușa, băgă cheia sub niște părțale în balcon. Bogătașul văzu cheia cășii, o lo, deschisă ușa, tună în sobă, să dusă la poliță, văzu o frumoasă de măciucă. Pusă mîna pe măciucă să o ia, ama nu putu să o ridice de pe poliță. Năcăji, să opinti, nici nu o mișcă din loc neam ! Ce să facă bietul de bogătaș el o să ceară de la măciucă ceva ? Să gindi cum i-a spus baba să zică și iel așa: « măciucă, măciucă de fag, dă-mi și mie ce-mi ie drag. Dă-mi un săcui de galbini ! » Cum furși vorba sare măciuca de pe poliță dete odată tare în cap la bogătaș și iar șezu măciuca pe poliță ! Bogătașul nici nu văzu cînd mi-l lovi măciuca. Aci bogătașul să spăimîntă și ieși din sobă, închisă ușa, pusă cheia la locul iei.

Iacă moșu să întoarsă de unde plecase, da nu pricepu nimic de casă, nici de măciucă, da la bogătașu i să făcu un cucui, în cap, mare că nu răbda nici căciula în cap s-o ție. Și trecu multă vreme, moșu petrecea cu măciuca. Da veni într-o zi birovu di la opștină să ceară di la moș bani pentru niscai fîntini să să facă-n sat. Moșu spusă: « n-am bani, că ieu sînt bătrîn, nu pot să lucru pe bani la bogătași, da nici n-am ce să vînd de bani ! » Așa că birovu să dusă și spusă la chinezul că n-are moșu bani.

Piste vro trii zile, chinezul făcu un rînd, mină trii păzitori să păzască pe moș ce face iel în sobă. Păzitorii veniră și bine să pitulară, trii înși în trii părți, în măidanul moșului.

Într-o zi, îi trebuia la moș o țiră bani. Moșu ce făcu ? Să dusă aproape de măciucă, pusă mîna pe ia și zisă: « măciucă, măciucă de fag, iote mie ce-mi i-e drag: vro zece galbini ! » Cum furși vorba auzi moșu tup, svrr ! Cînd să uită văzu moșu zece galbini, bani pe masă. Da păzitorii care-l păzeau pe moș, unul din ei văzuse tot, ce făcu moșu în sobă să dusă și spusă la chinezul. Mult să miră chinezul și să ciudi, de unde al sărac de moș să aibă așa măciucă, să-i dea moșului toate ieale, ce cere moșu ! Lo chinezul pătrăungii cu iel și plecă la moș acasă și porni să-l ispitească pe moș de unde are măciuca pe poliță, or oi fi fost toboșeri la tinereată ? Moșu spusă: « toboșeri, n-am fost da măciuca am găsit-o cînd am fost după lemne ». « Păi nu o pui pe foc că ie uscată ? »

Moșu spusă că iel a visat să nu o puie pe foc, da s-o ție pe poliță. Chinezul zice moșului: « moșule, ție nu-ți trebuie astă noduroasă noi o s-o lom ! ». « De ce vi să lasă vouă la sărăcia mia ? ». « Taci, moșule, să nu fii judecat ! »

Chinezul s-apropie de poliță pusă mîna pe măciucă să o ia, ama nu putu s-o ridice de pe poliță, să năcăji, să opinti, nici n-o mișcă din loc.

Atuncea omu care păza pe moș și văzuse tot cum îi ceruse moșu bani să dete și iel cît putu aproape de poliță unde eria măciuca. Pusă mîna s-o ia; iel să năcăjește s-o ridice, da nu putu nici iel. Dacă văzu că eria mult grea porni să vorbiască, să ceară de la măciucă, așa cum a cerut moșu: « măciucă, măciucă de fag, dă-mi și mie ce mi-e drag, dă-mi un săcui cu bani ! » Atuncia deodată sări măciuca mi-l lovi pe om în cap odată tare și iară să pusă pe poliță. Nici n-a văzut nima așa lovitură de tare, toți care acolo a fost să spăimîntară și plecară, rămasă moșu fără nici o frică că i-o ia cineva măciuca.

Așa trăia moșu mult bine cît a avut iel zile de la Dumnezeu.

De-aci încolo moșu-i judeca « nu după graiul lor, ci după faptele lor », că « păsărica vicleană dă singură-n laț ! ».

GHIUNEA GHIUZEL SAU GHINA CEA FRUMOASĂ

A fost un băiat argat și era și el la un turc argat. A cerut și el simbria și turcu n-a vrut și l-a aruncat într-o cameră; l-a închis acolo. Odaia era goală cu artii și vechituri pe jos. El, după ce a stat din plîns, a găsit un portofel vechi și rupt. Cînd colo în portofel un ban de aur, pe urmă alt ban, îl ia și pe ăla, să uită și vede alt ban. Cu cît să zăuita în portofel și lua bani, tot mai rămînea cîte un ban de aur. Tot umblind pe acolo, găsește o țuvarcă și suflă în țuvarcă, cînd colo iese din țuvarcă un arap și-l întrebă.

— Ce vrei, stăpîne?

— Nimic și să sperie.

Și mai cată pe acolo și găsește un fes și-l pune în cap. Fără să știe că dacă-l pune în cap se face nevăzut. Pe urmă iar suflă în țuvarcă, iar iese arapu și-l întrebă.

— Ce vrei, stăpîne?

— Să mă scoți de aici că sînt închis !

Și el a fugit cu portofelul, țuvarca și fesul. S-a dus într-un oraș, s-a îmbrăcat bine. Da a auzit și el că cine vrea să-i vadă numai deștiu trebuie să-i dea cîte o pungă de aur. El a făcut o pungă și a pus deștiu. Pe urmă două-trei pungi și a văzut mina toată. Pe urmă mai multe pungi ca s-o vadă toată. Și cînd colo s-a luat de mirare.

— Mă, de unde are ăsta atîția bani și l-a luat cu « şușu-mușu » și l-a înșelat. Și el a spus tot și a spus că are portofelul. L-a cerut să-l vadă și n-a mai vrut să i-l dea. Noaptea se culca cu ea și țuvarca o băga sub căpătii și a văzut și i-a luat-o. Cînd se scoală nu e țuvarca ! Da ea suflă în țuvarcă. Se ivește arapu și zice:

— Ce vrei, stăpînă?

— Să-l dai pe ăsta afară.

Ce să facă el acuma fără portofel, fără țuvarcă, a pus fesu-n cap și a stat la ușă nevăzut. A pîndit o zi, două pînă a intrat la ea, i-a luat de sub căpătii țuvarca, a suflat în ea și a ieșit arapu !

— Ce vrei, stăpîne?

— S-o faci pe asta măgăriță și pe slugile ei tot măgărite. Și a ieșit cu ele în oraș, căra la lume piatră, apă și altele. Da pe Ghina Giuzela punea

mai mult și mai greu pînă a slăbit de tot. Și atunci iar a suflat din țuvarcă și a zis:

— Să le faci muiere la loc.

Și atunci ea s-a rugat de el s-o ierte, de-acușa era slabă de tot. Atunci el a luat-o în căsătorie și n-a mai chinuit-o.

DOCTOR BUN

Odată un om făcea o plimbare pe marginea unui oraș. Merge la o fîntînă să bea apă. Tocmai atunci vine să bea apă și un taure mare negru, broșcăindu-se și mugind de fioros ce era. Taurul vrea să suie un deal. Și omul nostru vrea să urce dealul, dar nu putea. Se apucă de coada taurului. Taurele se înfurie și fuge, fuge pînă ce dă de o peșteră. Intră cu omul în peșteră printr-o gaură și ajunge la lumea-cealaltă.

Acolo, o negură groaznică, așa cum este în mormînt. Omul nu se lasă și se duce înainte. Iese la un luminiș, cu pomi înfloriți și iarbă verde ca mătasa de moale. Taurele ajunge și, el și paște la iarbă verde nebăgat în seamă. Dar nu se aude suflăt de om, nici o bătaie de vînt, ori o mișcare de frunză. Parcă toate sînt moarte și dorm. În cale, un copac și mulți meri cu mere roșii și mere galbene. Mîncă mere roșii și simți cum îi cresc coarnele-n cap. Capu-i atîrna ca un bolovan. Pune mîna pe coarne, se chinuie să le frîngă, dar în zadar. Ce să facă? Începe să plîngă și să ofteze. Cum o să poată purta el pe umeri un cap greu ca plumbul.

Îi veni foame, mîncă mere galbene și-i căzură coarnele.

Acum își dădu el seama că mîncînd mere roșii cresc coarnele, iar mîncînd mere galbene, cad coarnele. Își făcu planul, umplu sinul cu mere roșii și galbene și își căută o potecă de ieșit la lume. Ajunse la o pădure mare. Acolo, de frica fiarelor sălbatice se sui într-un copac. Cînd aci un cuib de vultur cu puii golași și un șarpe gata să-i înghită. Trage cu arcul și omoară șarpele! Apoi coboară și-l taie-n bucăți. Un pui de vultur îi zice:

— Vino, voinicule, să te ascund, că tata cînd o veni și te-o vedea te mînîncă de viu! Se aud crengile cum cad și se așează vulturul pe ramuri. Jos vede o grămadă de carne de șarpe.

— Cine a omorît balaurul, întrebă vulturul?

— Nu știm, răspuseră pitiți pușorii.

Vulturul se slobozi prin tufe și găsi voinicul.

— De doisprezece ani puiez în acest ciongar bătrîn și în fiecare an balaurul mi-a mîncat copiii mei. De data asta tu mi-ai scăpat puii de la moarte și eu vreau să te răsplătesc.

— Atunci scoate-mă la lume de aici.

— Asta este cu neputință. Ar trebui să-mi dai să mînînc nouă cuptoare de piine, nouă bivoli grași, nouă buteaie cu vin vechi și abia atunci te-aș putea scoate la lume.

Plecă el de aci supărat, se așează pe o piatră și se gîndește cum s-o scoată la capăt! Trece un moșneag cu părul alb ca zăpada, cu barba măturînd pămîntul și-l întreabă:

— Ce stai, omule, singur și te gîndești?

— Mă gîndesc moșule la vultur că e flămînd și nu mă poate scoate din lumea asta la lumea mea cea albă. Îmi cere nouă cuptoare de piine, nouă bivoli grași și nouă butii cu vin vechi.

— Voinice, mîine ai să le ai pe toate pe locul ăsta să vii cu vulturul. Așa și făcu. Își luă inima-n dinți și se duse cu vulturul să se ospăteze așa cum îi îmbunase moșneagul. Și chiar așa a și fost. S-a săturat vulturul, și a luat cîțiva bivoli grași în gheare, vin și piine, și a zburat cu voinicul spre lumea albă. Drumul e greu, dar și lung. Mai aveau puțin pînă să treacă de buza gropii și-i veni foame vulturului. În acest timp vulturul isprăvise de mîncat și de băut. Îi ceru de mîncare dar voinicul nu mai avea. Atunci el îi tăie o bucată din pulpa piciorului și vulturul o mîncă. Cînd puseră piciorul pe pămînt, vulturul l-a întrebat:

— Ce carne dulce mi-ai dat să mînînc !

— Era carne de om, din pulpa mea ! Vulturul auzindu-l fu cît pe-aci să-l mînînce de tot, să se sature. Dar scăpă ca prin minune, căci ajunseră la o ușă pe care ieșiră din lumea întunecată, în lumea albă și aci vulturul nu mai avu puterea să-l mînînce.

De aci încolo se duse pînă ce ajunse lîngă palatul poleit cu aur al împăratului. Se face că trece pe lîngă poartă și strigă:

— Mere dulci, mere frumoase ! Cumpărați mere dulci !

Se îngrămădiră mărimile de la curte să cumpere mere. Mai la urmă cumpără împăratul și fiica împăratului. Cum mîncară merele le creșcură niște coarne mari răsucite ca de țap.

Căzu mare pacoste pe capul bieților oameni. Ce să se facă ei cu coarne ? Hai să zicem boierii și împăratul, mai ieșeau cumva la căpătii, dar fiica împăratului, cea frumoasă și cu părul de aur, se tăvălea zadarnic pe podele, plîngea și se văicărea, însă coarnele tot mai mult să întăreau și se îngroșau. Se dete veste în patru părți de țară, că este gata să-și mărite fata după acel om care le va scoate coarnele din cap.

Flăcăul cum aude, se îmbracă în niște haine rupte și ponosite, ia merele galbene în sîn și tocmai la poarta împăratului strigă:

— Doctor bun, doctor bun ! pășind țanțoș pe lîngă străjile împăratului.

— Ce doctor mă ? îl întrebă chiar împăratul, de la un ochi de geam de la nu știu al citelea cat.

— Doctor bun !

— Cine e doctor bun ?

— Eu sînt doctor bun.

— Dacă ești doctor bun scoate-i fiicei mele coarnele din cap, că e gata leșinată și o să-și dea sufletul săraca ! Dar dacă vei fi vreun vîntură lume cum te arată făptura, îți tai capul. Cum intră în palat, scoase o custură ruginită și începu să taie nodurile din coarne. Dădu fiicei împăratului și celorlalți cite un măr galben și cum îl mîncară le căzură la toți coarnele. Fiica împăratului plînsese de bucurie și-l sărută pe doctorul bun. Împăratul ca să nu se facă de ris, trebuia să se ție de vorbă. Îl îmbracă pe doctor bun în haine împărătești și făcu o nuntă măritîndu-și după el fata, de se duse pomina.

A ținut nunta o lună și o săptămîină și-au mîncat și beut, și-ai săraci și-ai avuți laolaltă. Și de atunci tot bat tobele și cîntă lăutarii, ca să se mărite fetele și să nu se mai isprăvească jocurile, chiotele și cheful. La nunta asta am jucat și eu și mi-am rupt o pereche de papuci, de iapă moartă, cine nu crede, să aibă aceeași soartă.

CEI TREI FRAȚI ÎMPĂRAȚI

A fost o pereche de oameni săraci nevoie mare. Aveau trei băieți și o căsuță mică răzimată-n propte. Se arăneau și ei cum puteau, cu poame, cu ciuperci și bureți.

Bărbatul se ducea la pădure să care lemne și surcele acasă cu croșna, ca să nu înghețe în iarnă de ger cu copiii pe vatră.

Într-o zi, cotrobăind după surcele prin pădure, a văzut o pasăre speriată zburînd dintr-o scorbură. S-a suit în copac, a băgat mîna în scorbură și a găsit un ou. A luat oul și a plecat cu el acasă. Acolo l-a arătat muierei bucuros de ispravă. Baba-i zise că e ou ce costă o avere, să-l vîndă mîine la piață ! Pleacă moșul la piață să vîndă oul și să cumpere pe el sare.

— Cît cei pe oul ăsta ? îl întrebă omul țănoș.

— O pungă de galbeni ! răspunse el în glumă.

Omul a scos punga și i-a dat-o. Omul a luat bucuros punga și a plecat nevăzut de nimeni. Pe drum, l-a apucat o frică. Să nu-l prindă străjile împărăției că a păcălit omul, luînd o pungă de aur pe un ou de pasăre. S-a dus la o dugheană, a cumpărat un sac nou, pline albă, orez, pește și alte bună-tăți. Acasă, nevasta îl vede cu sacul plin și-i zise:

— Cine măi te-a mai însăxănat așa cu sacul ăla ? Al cui este ?

— Al nostru ! răspunse el zîmbînd.

— Măi omule, nu se poate ! Tu ai făcut vreo hoție de ne bagi de vii la ocnă ! El îi povestește din fir în păr întîmplarea și descarcă sacul. Ea, îngenuche și se roagă pe la icoane. Cînd se scoală-i zice:

— Bărbate, mîine te duci la pasărea aia și mai de noapte.

— Mă duc, muiere, mă duc, dacă tu zici ! Și se duse.

Cînd la pomul cu pricina, pasărea iar zboară și el din nou mai găsește un ou și pleacă la tîrg cu el să-l vîndă. Așează oul în palmă și așteaptă cumpărătorii. Vine unul și-l întreabă:

— Cît ceri pe oul ăsta ?

— Două pungi cu galbeni ! E ou de mare preț, zise el. Omul îi numără două pungi cu galbeni și luă oul. A treia oară merse și mai luă un ou. Îl vîndu și pe acela cu trei pungi de galbeni. Muierea lui vrea și mai mult aur și într-o zi îi zise:

— Omule, dacă poți, prinde păsărica.

El o pîndi și o prinse. Era o pasăre neagră, frumoasă. Îi făcu o colivie și în fiecare zi pasărea îi făcea cite un ou. El le vindea și se îmbogățea. Își făcu case mari, palate sclipitoare ca soarele și mai la urmă porni negustoria cu cămilele, de unde bat cele patru vînturi. Nimeni însă nu visa că sub aripă, păsărica are ceva scris ! Cei trei copii ai negustorului, tocmai mergeau la școală. Învățătorul, om cu învățătură a simțit că e ceva cu pasărea asta. Nici una, nici alta, s-apucă să se ție cu muierea negustorului. Știa el ce face ! Într-o zi îi cere muierei negustorului, dacă-l iubește, să taie păsărica. Ea, ca să-i dovedească cît îl iubește, taie pasărea. Atunci dascălul, privește sub aripă și vede ce este scris: cine va minca căpățîna, va fi împărat. Cine va minca pipota va ști tot ce este pe lume și în soare. Iar cine va minca inima, acela va fi isteț. Dascălul cum citi pe furiș, dete pasărea s-o fiarbă și tăcu cum tace mormîntul.

— Bagă de seamă, îi zise el, să ai grijă că nu mănince copiii nimic din pasăre. Puseră pasărea în oală la foc, iar el plecă împreună cu copiii la biserică să se roage. Când acolo, copiii nestatornici! N-au răbdare și se furișează prin lume pînă acasă. De flămînzi ce erau, cer cîte o bucatică din pasăre.

— Nu se poate, că ne omoară dascălul! Ei tot mîrîie pe lingă mamă, și ea slabă de ingeri, n-are ce face și le dă bucăți mărunte să nu se vadă că este începută pasărea. Celui mare îi dă căpățîna. La al mijlociu îi dă pipota, și celui mic îi dă inima. I-a împăcat pe copii și au plecat la joacă. Vine dascălul ca o vijelie că nu l-au ascultat copiii.

— Unde sînt copiii? o întrebă el.

— Se joacă!

— Ai fiert păsărica?

— Da, am fiert-o.

— Unde e capul?

— L-a mîncat al mare!

— Dar pipota?

— A mîncat-o al mijlocaș!

— Și inima?

— A mîncat-o al mic!

— Să știi că m-ai mîncat și pe mine fript! Nu m-ai ascultat, păcătoaso! Acum să luăm copiii și să-i închidem în hambar. Când o veni soțul tău să-i spui că i-ai pedepsit fiindcă au dat drumul la păsărică. Iar noi doi mîncăm ce a mai rămas. Au închis copiii cu lacăt, au mîncat și au băut bine, iar copiii au rămas plîngînd în hambar. El le-a pus gînd rău să-i omoare noaptea. Cel mijlocaș care mîncase pipota, de acum știa tot. Când veni noaptea le zise celorlalți:

— Măi fraților, să știți că ne omoară la noapte învățătorul!

— Și ce să facem? îl întrebă al mic.

— Scoatem o scîndură și fugim în lume!

Scoaseră o scîndură și se făcură nevăzuți. Toată noaptea au fugit prin pădure cu sufletul la gură. Dimineata ajunseră la o poiană mare, frumoasă cu flori mirositoare. Acolo lume multă adunată, cită-i frunza și iarba.

Se furișează și ei prin mulțime și privesc. Acolo, mulțimea se adunase să aleagă un nou împărat. Cum alegeau? Se împodobeau un porumbel cu floricele, apoi i se da drumul. Pe al cui cap se puneu acela era ales împărat.

Se cîntară cîntece, se făcură mătăanii, împodobiră golumbul și-l sloboziră în lume. Golumbulul zbură peste mulțime, făcu cîteva rotocoale și se așeză taman pe capul celui mare, care mîncase căpățîna păsăricii.

Mărimile adunate se mirară și nu vreau în ruptul capului să fie acel copil ales împărat. Prind golumbulul și-i dau drumul a doua oară. Golumbul, zboară ce zboară și se lasă tot pe capul copilului. Mulțimea nu vrea și cîrtește. Cum o să fie împărat un copil. Se gîndesc ce să facă și ca să scape de copil îl bagă într-un sac și-l leagă fedeleș, poate așa o scăpa de el. Îl legară bine și-l ascunseră-n mijlocul mulțimii. Porumbelul cum îl lăsă slobod, zbură cît zbură buimăcit că nu vedea copilul și pînă la urmă se lasă pe sac. Mulțimea n-are ce face și-l alege pe copilul cel mare împărat. Copilul cel mare și cei doi frați rămîn cu gurile căscate. Ce-o fi cu atîta noroc? Se mirară ei. Împăratul așa mic cum era, nu știa nimic. Cel mijlocaș îl învăța cum să-și apere împărăția de oamenii ticăloși dinăuntru împărăției și de dușmanii din afară. Cel mai mic, mai năstrușnic decît ceilalți n-are de lucru și pleacă în lume. Găsește în

cale un portofel, din care oricîți bani ai lua, el tot se umplea, dar niciodată nu se golea. Ce să facă acum, cînd era putred de bogat? Trece într-un ostrov la o zîă frumoasă ca s-o iubească. Zîna cum îl vede cît este de prostuț, se joacă cu el, îl înșeală, îi ia portofelul fermecat și-i dă cu piciorul. El se pierde prin ostrov flămînd și rămîne acolo plîngînd. Fratele cel mijlocas, care știa tot, se gîndi și zise către împărat:

— Măi frățioare, cu frățiorul cel mic nu e bine! L-a înșelat zîna și i-a luat portofelul. O să-l mănînce jigăniile sălbatice! Hai cu oastea după el să-l scăpăm cît mai avem timp. A trecut oastea pe luntri și l-au adus pe fratele lor la palat din ghearele zînei răutăcioase. Abia atunci, tatăl lor se întoarse acasă din negustorie. Cînd aci, nu e păsărica, nu sînt copiii?! Ce s-o fi întîmplat își zicea el în gînd! Muierea îl mințea și nu-i spunea adevărul. Lui toate-i picau cu bănuială, dar nu avea nici o dovadă. Trecu gogea vreme și află, cum se află toate tainele de pe lume, că dascălul și muiera sînt vinovați. El nu se lasă și hai cu ei la judecată la împărat. Cînd la palat, fu-su îl cunoaște, dar tace. Tac și ceilalți doi. Și zice atunci împăratul cum se judecă la ei. Ca să se vadă dacă omul este vinovat sau este nevinovat, trebuie să arunce un pietroi mare drept în sus și dacă va cade pe capul împăricinatului, acela vinovat este, iar de nu curat este ca lacrima și scăpat de pedeapsă. Îi așează împăratul pe toți trei la rînd, pe ta-su, mamă-sa și pe învățător. La un semn aruncară pietrele în sus. Pe capul lui mumă-sa și al dascălului căzură pietrele și-i omorîră. Pe capul lui tată-su nu căzu nimic.

Atunci cei trei frați se repeziră la tată-su sărutîndu-i mîna de bucurie că a scăpat teafăr. Îi povestiră toată întîmplarea și rămaseră la curtea împărătească, trăind în pace și fericire.

Numai pe cei lași și ticăloși așa-i pedepsi Dumnezeu!

Încălecai pe o surcea,

Vă spusei povestea așa!

Încălecai pe o roată,

Și vă spusei povestea toată!

DOI FRAȚI

A fost o păreche de oameni săraci, aveau trii băieți și n-aveau decît o singură casă. Să arăneau cum puteau, să ducea bărbatul la pădure să adune lemne cu croșna, de facea mîncare soția.

Într-o zi, el a văzut că a zburat o pasăre dintr-o gaură; s-a dus el, a băgat mîna, a găsit un ou, a luat oul și a plecat acasă. I l-a arătat muierii. El credea că e ou de pasăre. Ea i-a zis:

— Te duci mîne la oraș îl vinzi și ei sare. Ajunsă el la piață cu oul.

— Cît ceri pe oul ăsta?

— O pungă de galbeni, a zis el în glumă. A scos punga și i-a dat-o; negustorul a luat oul și a plecat! Da el de frică s-a ascuns prin lume să nu-l găsească poliția că a luat o pungă de aur.

S-a dus de a cumpărat un sac nou, pine albă, orez, pește și altele și s-a dus acasă! Nevasta-l vede cu sacul plin și zice:

— Cine mă te-a mai însăxănat și al cui e sacul?

— Al nostru. Păi de unde vii; a ingenuncheat ea și s-a rugat la icoană

— Bărbate, iar te duci mai de noapte la pasărea aia.

— Mă duc, fă!

Iar s-a dus și a luat sama că e ou de mare preț.

A doua oară un alt negustor îi dă două pungi de galbini, da a treia zi, cere trei pungi de galbini.

Pe urmă femeia-i zice:

— Dacă poți să prinzi pasărea e bine.

Era singură și el a prins-o și a adus-o casă. I-a făcut colivie și ea oua cite un ou. El îl vindea, făcu case, se facu mare negustor și porni cu săniile piste Dunăre. Da păsărica subțarpie avea ceva scris ce nu știa nima.

Cei trei copii învățau și la școală, da învățătorul era și dascăl la școală, aude asta di la alți copii, trage cu urechea.

— Ai mă, cum aveți voi o păsărică?

— Da, face ouă și tata ia aur pe ouă!

Merge dascălul în vizită odată, de două ori, și se-mprietenește cu nevasta omului. Cînd omul ei era plecat, el cere dacă-l iubește să-i taie păsărica. Ea pentru a-i dovedi zice da.

Da învățătorul a văzut ce e scris: cine va minca capul va fi împărat, cine va minca pipota va ști tot, iar cine va minca inima va fi isteț. Dascălul a citit, a tăcut și i-a zis:

— S-o tai și la nima să nu-i dai nimic și copiii să vie la biserică să nu le dai să mănince din păsărică. Copiii au stat cîta la biserică și au plecat acasă. El nu i-a văzut. Cînd acasă al mare a cerut să mănince.

— Nu că, din păsărică nu se poate, ei cer și ea îi dă la al mare căpățîna, la al mijlocaș îi dă pipota și la al mic neavînd ce să-i dea, el a furat inima și au plecat la joacă.

Vine învățătorul:

— Ai tăiat păsărica?

— Da.

— Unde e capul?

— L-a mîncat al mare.

— Da pipota?

— A mîncat-o al mijlocaș.

— Da inima?

— A mîncat-o al mic.

— Unde sînt copiii?

— Afară.

— Sînt copii răi, să-i închidem în hambari și să-i ducem acuma să-i închidem. Cînd o veni omul tău, să-i spui că ei au dat drumul la păsărică și de frică au fugit la pădure ca să nu-i bați.

I-a luat pe copii și i-a închis în hambar. El a luat cheia la el cu gîndul ca noaptea să-i omoare!

Cel ce mîncase pipota știa tot și a zis:

— Mă, la noapte ne omoară dascălul.

— Ce să facem? al mic zise.

— Scoatem o scîndură și fugim toată noaptea.

La ziuă ajunseră departe într-o poiană, da acolo multă lume. Da să duc și ei să privească, cînd acolo lumea avea să aleagă pe împărat și cum îl alegeau?

Împodobeau un porumbel, golumb cu flori, și-i dau drumul și pe-al cui cap se va pune ăla era ales împărat !

Stînd ei așa, se dă drumul la golumb și golumbul se pune pe capul ălui mare, care mîncasă căpățîna. Lumea a zis:

— Nu e adevărat ! Nu e adevărat ! a făcut golumbul greșeală. Atunci au prins golumbul și i-au pus iar coroana de flori și i-au dat drumul.

Golumbul iar face un ocol și iar să pune pe capul ălui mare. Da lumea nu vrea să-l puie pe el împărat și alții mai șireți zic:

— Să-l punem într-un sac și să-l ascundem pe copil să nu-l vadă golumbu.

Deteră ei drumul a treia oară la golumb, el ocoli, ocoli pînă să pusă pe sac. Atuncea lumea a rămas cu gura căscată și a zis:

— ăsta este ales de Dumnezeu ca împărat.

Da el nu știa nimic și-l învăța al mijlocaș; făceau sușele, poduri, îmbrăcau armata, instruia armata, și de aia li se zicea cei doi frați împărați ! Da împărăția mergea bine.

Cel mai mic găsi un portofel din care or cîți bani lua nu se termina. A auzit el că este într-un ostrov pe Dunăre o zîă care-i poate goli portofelul. S-a dus la zîă și i-a zis:

— Mă, de atîta vreme, n-a venit nîma la mine. A pus gheara pe el și i-a luat portofelul și i-a dat cu piciorul. El n-are bani nici să iese îndărăt din ostrov

— Mă, știi tu ce este cu fratile ? L-a înșelat zîă, mergem să-l luăm la palat. L-au adus la palat iar.

Tatăl lor veni de pe unde era dus și vede:

— Nu e păsărica, nu sînt copiii !

Ea a mințit cum a fost învățată, da s-au găsit vecini care au spus de dascăl că a trecut și el pe la el. Și iacă să-l dea în judecată. Da unde să-l dea în judecată ? A crezut și el că ai doi împărați judecă drept. Trecu timp de atunci și se duce el cu dascălul la judecată. Da el nu-i cunoaște pe copiii lui, da copiii îl recunosc și-i judecă așa:

— Fiecare să ia o piatră mare și s-o arunce în sus și care e drept n-are să cadă piatra pe el. Toți au aruncat piatra și-a căzut pe dascăl și pe mumă-sa, așa a rămas numai tata.

Pe urmă ei au spus tot lui ta-su și au rămas împreună la palat, iar cei vicleni au fost pedepsiți de cel de sus.

DREPTATEA ȘI STRÎMBĂTATEA

Departe spre soare-răsare, la coadele mărilor, unde se împreună cerul cu pămîntul, trăia un împărat bătrîn și gîrbovit de ani. Împăratul își învăța copiii de mici să mînuiască arcul și sulița, să călărească, să lovească cu praștia din zbor vulturii semeți și să se bată cu săbiile făcute din paltini. Copiii creșteau sub privirea grijulie a bătrînului împărat care-i învăța să fie drepti cu lumea și cinstiți. Îi învăța împăratul pe fiecare și cite o meserie, fiindcă zicea bătrînul, soarta-l poate face pe om împărat, da-l poate face și cerșetor și cine are o meserie, are o brățară de aur.

Împăratul ajunsese într-o vreme că-i luă Dumnezeu vederea. Mergea încovoiat în toiag și abia ținându-se de fiul cel mic care fiindu-i milă nu-l lăsa să se chinuie ținându-se de pereți.

Așa trecea vremea și împăratul îmbătrânea și îmbătrânea mereu de-i crescuse o barbă albă pînă la genunchi, iar trupul i s-a făcut tot o rană de-i cădeau plotoaje de coptură pe jos și viermii mișunau pe carnea lui. Degeaba încercară toți vracii să-l zviduie că toți rămaseră neputincioși în fața boalei care-i măcina zilele în chinuri. Și așa într-un miez de noapte neagră ca și inima lui de atitea chinuri Sfîntul Arhanghel scoborî din cer pe o scară purtînd în mînă o sabie de foc și intră la împărat. Cînd vru să-i ridice viața cu sabia de foc, împăratul se-mbujoră la față și-i spuse:

— Mai așteaptă o clipă, Sfinte Arhanghele, că n-aș vrea să trec în lumea celor drepti înainte de a da povețe celor doi copii ai mei:

— Grăbește-te, bătrîne, spuse Arhanghelul, eu sînt în slujbă și n-am timp să aștept pe fiecare muritor. Pînă în zori trebuie să colind pămîntul în lung și în lat ca să rup firul vieții la mii de moși ca tine, la mii de fete, băieți și copii.

După ce Arhanghelul se așeză la capul împăratului, lăsînd jos sabia, împăratul își chemă fiii și strîngîndu-i la piept le spuse:

— Copiii mei, și lacrimile îl podidiră curgîndu-i și șiroaie pe cutele adînci ale obrazilor scorojiți de bătrînețe, eu plec din lumea asta. Mă duc departe sus în lumea celor drepti lîngă mama voastră care mă așteaptă. Voi rămîneți singuri. Aveți grijă de împărăție, s-o apărați de dușmani și să vă înțelegeți ca frații. Să nu împărțiți împărăția. S-o stăpîniți cu schimbul, unul un an, celălalt un an, pînă vă vor moșteni copiii voștri. Iubiți-vă neamul, fiți drepti față de cei săraci ca și față de cei bogați. Dreptatea să fie izvorul din care să vă adăpați voi și supușii voștri. După asta, Sfîntul Arhanghel ridică sabia de foc, trase și împăratul amuți pentru vecie. Copilul cel mic plînsese amarnic moartea tatălui său, iar cel mare abia așteaptă să-l îngroape pe ta-su că luă în mîinile sale frînele împărăției, alegîndu-și ca sfetnici dintre oamenii mincinoși și nedrepti, hoți și trădători. Fratele cel mare și nedrept zise îndată celui mic:

— Aide de la mine, nu mai vreau să trăim împreună, îți dau toată averea ta, trei sute de țechini și un cal, asta e toată partea ta din tot ce am moștenit de la tata, alta nimic n-ai.

— Fac voia ta, frate, răspunse fratele cel mic și drept. El își luă cei trei sute de țechini, calul și plecă rostind:

— Agrest, laudă lui Dumnezeu. Iată cît mi se cuvine din toată împărăția.

Fratele cel mic porni în lume fără nici un capăt. Merse pe unde-l ducea calul și gîndul. Dormea pe cîmp, se hrănea cu pur din pădure, cu alune și struguri de viță sălbatică. Mergînd el așa în lung și-n curmeziș de împărăție se întilnește cu frati-su împăratul. Fratele cel mic și drept strigă celui nedrept:

— Să-ți ajute Dumnezeu, frate!

— Rău să-ți dea Dumnezeu, frate, că-ntotdeauna pomenesti pe Dumnezeu, cînd e știut că e mai bună nedreptatea decît dreptatea, zise cu minie fratele, ajuns prin silă împărat.

— Ai să ne rămășim că e mai bună dreptatea decît nedreptatea, adăugă cel mic.

— Primesc rămășagul, răspunse cu îngîmfare, fratele cel mare. Ei făcură rămășag pe o sută de țechini. Drept judecători, căzură la înțelegere să întrebă pe cel dintîi om ce le va ieși în cale și să hotărască ce este mai bună, dreptatea sau nedreptatea.

Acuma, mergînd ei așa vreme îndelungată iată că într-o zi, în asfințit de soare se întîlnesc cu un călugăr călare pe un cal alb și frumos ca un golumb. Fratele cel mic fiind sigur că e mai bună dreptatea și că toată lumea iubește și dorește dreptatea, văzînd călugărul și îmbujorîndu-se la față că a dat peste un om cinstit îl întrebă:

— Sfinte părinte, drumeț ești ca și noi și sfînt precum veșmintele te arată; spune, ce este mai bună, dreptatea ori strîmbătatea?

Călugărul îi privi pe amîndoi și rîzînd ca un diavol răspunse:

— De cînd e lumea, lume și pămîntul, pămînt, strîmbătatea e mai bună!

Fratele cel mic rămase trist locului, cum poate un călugăr să spună că e mai bună nedreptatea decît dreptatea. Scoase cei o sută de țechini și-i dete lui frate-su zicîndu-i:

— Na-i, și de aram să-ți fie!

Dar în momentul ăsta călugărul se-ntoarse pe calul său arăpesc și bufni într-un ris cu hohot. Cînd bagă bine de seamă fratele cel mic văzu că era dracul. Atunci înțelese că sub haina de călugăr, s-ascunsese un diavol. Frații se despărțiră, și cel mic cutreieră lumea plin de mîhnire că a fost înșelat. Toată averea lui mai era un cal și două sute de țechini ce-i mai rămăseseră după rămășag. Banii nu-i cheltuia, mîncă ce găsea prin păduri și pe cîmp, prinzînd cînd și cînd cite o vietate sălbatică. La o răscruce de drumuri, lingă un izvor, frații se-ntîlniră iară. Fratele cel mic îi dete binețe celui mare, iar acesta-i răspunse:

— Rău să-ți dea Dumnezeu, că nu vezi că strîmbătatea pune stăpînire pe lume?

— Aide să ne rămășim a doua oară, că tot dreptatea e mai bună.

— Bine, vreau, adaugă cel mare, să ne judece iar primul om care ne va întîlni în cale.

Frații după ce-și adăpară caii porniră pe un drum incovoiat și cu ripe la dreapta și la stînga. Fratele cel mic mergea cu teamă. Deodată, în fața lor răsări ca din pămînt un arap buzat negru ca o căldare de mămăligă.

Fratele ăl mare îl opri întrebîndu-l:

— Mă frate arape, ce mergi prin împărăția mea cu buzduganul de aur, fie că ești viță de-mpărat, fie că ești viță de sărac, spune-ne adevărul. Ce este mai bună, nedreptatea sau strîmbătatea?!

— Nedreptatea, răspunse arapul, zbughind-o ca o nălucă pe calul care scotea flăcări pe nări. După aia arapul își întoarse calul și i se văzu coada și coarnele de drac. Și de data asta fiul împăratului cel mic fusese păcălit.

Îi dădu fratelui cel mare pe cei o sută de țechini și se despărțiră. Fratele cel mare plecă spre palatul său iar cel mic pribeag în lume la voia întîmplării.

După vreo lună frații se-ntîlniră iar, și cel mare îl întrebă pe cel mic:

— Frate dragă, așa că e mai bună nedreptatea?

— Dreptatea e mai bună, măcar de aș ajunge rob și cerșetor, adăugă cel mic.

— Vrei să ne rămășim pe ultimii tăi o sută de țechini că e mai bună nedreptatea?

— Vreau!

— Și să ne judece întîiul călător întîlnit în cale?

— Fie voia ta, frate!

Frații meraseră o zi, meraseră două, și-n a treia zi se-ntîlniră cu Dumnezeu în cale. Țoalele de pe el sclipeau și-mprejurul capului avea un cerc strălucitor ca soarele de pe cer.

— Călătorule, cine ești tu, întrebă fratele cel mic.
— Eu sînt stăpînul pămîntului, Dumnezeu cerului și al stelelor.
— Dacă ești tu cu adevărat Dumnezeu, fă-ne dreptate nouă, celor doi frați aflați în vrajbă și spune-ne, ce este mai bună, dreptatea sau strîmbătatea?
— Strîmbătatea, fii mei, este mai bună, toată omenirea e nedreaptă!
Fratele cel mare bufni într-un ris drăcesc, iar cel mic neașteptîndu-se ca pînă și Dumnezeu să fie de partea nedreptății, oftă adînc și-i dădu ultima sută de țechini.

— Aduc laudă lui Dumnezeu, că n-am nici o avere, sînt om sărac și cîstit și n-am decît un cal, pe care mă rămăsesc din nou că dreptatea e mai bună.

Fratele cel mare auzind că vrea să puie rămășag și pe cal îi spuse:

— Aide să pornim și cel dintîi drumeț întîlnit să hotărască dacă e mai bună dreptatea sau nedreptatea!

Ei plecară în lungul și curmezișul împărăției. În acest timp se întîlniră cu un moșneag orb care abia se mișca bodicîind cu ciomagul poteca pe care abia se mișca.

Fratele cel mic îl privi cu neîncredere zicîndu-i:

— Moșule cu barba pînă-n genunchi, ai colindat lumea și ai văzut și bune și rele, acum cînd Dumnezeu ți-a luat vederea te rugăm fii drept și ne spune: ce este mai bună oamenilor, dreptatea ori nedreptatea?

— Nedreptatea, taică! și moșul plecă încet pe drum.

Fratele cel mic oftă din nou, îl podidiră lacrimile în ochi și dete calul fratelui mare dar aruncîndu-și privirea către moșneag, văzu că acesta ia bastonul și aruncîndu-l « de-a bou » de trei ori, acesta se prefăcu într-un măgar. Moșneagul cînd se urcă pe măgar care și începu să sară în sus de partea dinapoi, aruncîndu-l pe moșneag la pămînt care scoțînd un geamăt lung și năbușit se prefăcu în diavol cu coarne, se urcă pe măgar și merse mai departe. Fratele cel mic, rămase năuc și nu-i venea să creadă ochilor că fusese iarăși păcălit. Oftă din nou și întorcîndu-se spre fratele său zise:

— Aduc laudă lui Dumnezeu că am ajuns de tot sărac, dar tot cred în dreptate, n-am decît ochii și mă rămăsesc pe ei că tot dreptatea este mai bună.

— Nu-ți pare rău dacă pentru dreptate rămîi fără ochi, frate?

— Nu!

Atunci fratele cel mare nu avu răbdare să aștepte vreun alt judecător și-și face singur dreptate. Se apropie de fratele său cel mic cu un cuțit și-i scoase ochii zicîndu-i cu mulțămire, să caute pe jos prin țărîină, să-și găsească ochii și să-i pună la loc.

— Acuma iată, să te ajute dreptatea, cînd ai ajuns sărac și fără vedere.

— Frate dragă, eu am pierdut averea și ochii pentru dreptate, numai te rog acum să-mi dai apă într-un ciob să-mi ud gura și să-mi spăl rănile. Apoi du-mă lingă un izvor și lasă-mă acolo sub o plută să mor la adăpost de vînt sătul de apă și de dreptate. Împăratul frate îl duse sub o plută lingă un izvor ce se afla în apropiere și-n coaja unui fag îi aduse apă. Pluta era puțin mai în sus de izvor. Orbul se așeză la tulpina plutei; ofta mereu căci nu mai avea nici lacrimi și nici ochi să mai plîngă. Rămase așa în negură așteptînd să fie sfișiat de fiarele sălbatice sau să moară de foame. Stînd el aci își făcu un culcuș din iarbă la tulpina plutei și ca să nu moară de foame ajunse să pască iarbă ca vitele. Uneori se pierdea de izvor și plută și le căuta zile întregi ascultînd să audă susurul apei de la izvor. Aștepta moartea cu bucurie să-l scape de chinuri, dar ea îl ocolea.

Într-un miez de noapte se trezi deodată la zgomotul unui foșnet de păsări. Auzi pe cineva scăldându-se în izvorul de alături și un glas omenesc spuse:

— Știți voi, zinelor, că fata împăratului din miazănoapte este plină de răni și trage să moară? Împăratul a chemat toți vracii, toate babele și doftoroaicele și doftorii și nima n-o mai poate vindeca. Dacă băiatul ăsta care doarme alături ar ști să ia apă de unde noi ne-am scăldat și să i-o ducă s-o scalde cu ea, într-o zi și o noapte ar uidi sănătoasă, pe cînd așa, dacă nu moare rămîne chioară, oarbă, oloagă și beteagă toată viața ei.

Taman cînd zîna cea mai mică sfîrși vorba fară a se nădăi că băiatul o poate auzi, în depărtare, în adîncuri de păduri nepătrunse de picior omenesc, cocoșul sălbatec scoase un puternic cucuriguuuu, cucuriguuuu. Zînele fuga se-mbrăcară în hainele lor de borangic albe și-și luară zborul spre casa zinelor departe ascunse după un nor în ceri. Săracul orb de lingă plută cum auzi zborul zinelor, s-apropie de izvorul tămăduitor, își spală cu băgare de seamă ochii și mare-i fu mirarea cînd văzu din nou apă, iarbă, copaci, păduri și păsări. Numai la soare nu se îndura să privească. La asfințit văzu și soarele și luna cînd răsări pe ceri după ce se înnoptă.

Mare mulțămire aduse el zinelor, pentru care făcu și un cîntec minunat pe care-l cînta la poalele codrului în miez de noapte.

Greutatea cea mare era acum, că nu avea în ce să ia apă ca s-o ducă la fata împăratului. În zadar încercă el să sape într-o piatră cu o băuță tare loc pentru a pune apă care vindeca oamenii de orice boală.

Mîhnit, bietul băiat trebui să iasă la lume să caute un vas neînceput. Așa mergînd el ajunsese la o grădină, văzu troci crescute pe un gard. Rupse cu băgare de seamă o troacă mai coaptă și un teglici mic, le scoase semințele și porni înapoi la izvorul cu apă tămăduitoare. Aci așteptă el pînă ce luna se sui sus pe cer de rămase ca un caier de lînă. Așezat din nou în culcușul său aștepta scăldatul zinelor și după ce cîntă cocoșul de-și luară zînele zborul spre stele, luă troaca și tegliciul, le umplu cu apă tămăduitoare și porni către împărăția de miazănoapte. Lung era drumul pînă la acel împărat.

În timpul ăsta fata împăratului trăgea să moară. Văruicile ei ca și dănacii care veniseră din toată lumea cu fel de fel de leacuri să-i scape viața nu-i puteau ajuta la nimic. Acum nici un leac n-a putut s-o vindece, fata împăratului abia își trăgea sufletul. Împărăteasa își smulgea părul din cap de durere, umbla năucă prin palat și nu-și mai găsea loc de durere că-și pierde fata. Împăratul se gîndea să-și pună capăt zilelor cu gida, dacă fiica lui va muri pentru că o avea numai pe ea. Acuma în timpul ăsta fratele cel sărac mergea iute spre scaunul împărăției. El alerga ziua și noaptea, drumul era lung și cal nu avea. Ar fi putut să fure vreun cal, însă se gîndea că ta-su l-a-nvățat, nici la cea mai mare nevoie să nu fure din lucrul altuia că mare pedeapsă l-ar putea aștepta.

El mergea pe căi lungi și ocolite tot așa cum îl sfătuisese ta-su că cine merge pe drum ocolit ajunge mai iute decît cel ce vrea să ajungă pe drum mai drept. Marea lui nenorocire a fost că necuratul l-a urmărit de pe urmă. Cînd s-a apropiat de zidurile marelui oraș care se zăreau în depărtare, diavolul îi ieși înainte prefăcut în porcar și cînd trecu cu porcii pe lingă el înadins dete cu o moacă și-i sparse troaca cu apă de la izvorul zinelor.

— Ce-ți pare rău, de o troacă măi, de mă privești așa?

— Nu-mi pare rău, omule, că știu că n-ai vrut, numai mă mir unde s-a pomenit porcar cu coadă?!

Diavolul atunci băgă de seamă că uitase să-și bage coada-n cioareci și plecă cu turma de porci, rușinat la Scaraoschi să ceară alte țoale că a fost recunoscut. Tartorele se făcu foc de minie de-l păli de câteva ori peste spinare cu o furcă de fier de-i pîrîiră oasele. Îi porunci să se prefacă în cerșetoare ca să-l poată căta dacă nu mai are și alte vase cu apă de la izvorul zinelor.

În timpul ăsta fratele cel mic schimbă poteca o luă să ocolească cetatea. Diavolul prefăcut în cerșetoare se legă de un băiețandru care venea de undeva de la drum, și crezînd că e fratele împăratului care ducea apa zinelor se prefăcu că a fost batjocorită ca cerșetoare începu să-l lovească cu ciomăgelul tocmai pe unde zicea baba, căci ciomăgelul era putere fermecată. Cînd baba a gîndit c-a spart toate vasele drumețului ce le-ar fi avut și-a văzut de drum lăsîndu-l pe acesta leșinat.

În acest timp fratele cel sărac al împăratului din împărăția lui Soare Răsare, ascultînd de sfaturile tatălui său, că dacă vrea să ajungă la țintă e mai bine să folosească drumul ocolit, porni și merse pe marginea orașului și intră în cetate, tum-te pe la celălalt capăt al orașului. Ajunse acolo taman înainte de cîntatul cocoșilor.

În palat toată lumea plîngea și se văicărea. Fata împăratului își trăgea cea de pe urmă suflare. Cei de lingă ea stăteau incremeniți și neputincioși în fața morții, care venise și sta gata să-i ia sufletul tinerei și frumoasei fiice de împărat din împărăția de miazănoapte. Și în deznădejdea asta cînd toți o credeau pierdută și însăși moartea era sigură că înainte de cîntatul cocoșilor va zbura cu sufletul frumoasei fete spre cer, fratele cel mic și sărac intră ca furtună în palat nu ca un flăcău chipeș, tînăr și frumos, ci ca unul rupt, zdrențaros cu fața bătută arsă de soare și vînt, supt de foame și istovit de drumuri pe care mersese de trei luni de zile, zise cu îndrăzneala începătorului însă cu un glas aproape stins de drumuială:

— Am venit cu apă tămăduitoare de la marginea lumii ca să dau viață fiicei voastre. Lăsați-mă o zi și o noapte să o îngrijesc eu și s-o spăl cu apa de la izvorul zinelor.

— Bine ai venit, fiule, fă ce știi să-mi poți scăpa fica de la moarte și dacă vei putea, împărăția va fi a ta.

— Fac tot ce pot și cred că e bine și drept, așa cum m-a învățat tatăl meu. Fratele cel mic, puse într-o albie de lemn câteva picături de apă din tegliciul pitulat sub brațul sting și îi făcu baie fiicei împăratului. Fata începu să se simtă mai bine, se înveseli și mulțami necunoscutului care-i adusese leacul din apa neîncepută a zinelor. După o zi și jumătate ea fu vindecată și ieși pe porțile palatului de aur ca s-o vadă poporul din împărăție, care auzind de însănătoșirea ei se strînsese la porțile palatului să se bucure.

După ce fata uidi curată și sănătoasă de răni, împăratul se bucură așa de mult că scoase pe toți robii din închisori și iertă de datorii pe toți oamenii săraci ai împărăției. El se jură că nu va mai face niciodată războaie și va cere la toți împărații să trăiască în prietenie și înțelegere!

Se înveseleau soli de împărați veniți din toate părțile lumii, se înveselea poporul de însănătoșirea fiicei împăratului. Împăratul de bucurie, îmbracă pe bietul drumeț în țoale de mătase strălucitoare de împărat cum i se cuvenea după dreptate, îl luă ca ginere și cheamă la nunta fiicei sale pe toți împărații din lume.

La nuntă veni și fratele său cel mare din împărăția de la Soare Răsare. Lingă scaunul împăratului sta acum încă un scaun de aur în care sta fratele

cel mic și sărac, cel cu dreptatea. Fratele cel mare, împăratul țării de la Soare Răsare, văzînd pe fratele său cel mic lîngă împărat șezînd pe scaunul de aur, cu ochi în cap pe care el îi scosese, se înfricoșă, îngălbeni și rămase locului ca o stană de piatră.

Drumețul, înainte de a se însura cu fata împăratului vru să încerce pe împărat să vadă cît de drept este și-l întrebă:

— Înalte împărat, ce credeți că e mai bună, dreptatea sau nedreptatea?

— Dreptatea e mai bună, taicule, că ea iese la lumină din întuneric ca și soarele din noapte, ca și iarba și vietățile, primăvara din negura pămîntului.

— Atunci vreau să vă fiu ginere. Eu pentru dreptate am pierdut împărăția tatălui meu, am ajuns sărac și cerșetor și iată că pentru dreptate soarta m-a ajutat să înving nedreptatea.

Împăratul auzînd că el a fost și fiu de împărat și a pătimit pentru dreptate și mai mult s-a bucurat și nunta a ținut o lună și-o săptămînă, de cînd se punea luna și uidea cît secera.

La nunta lui el s-a purtat frumos cu fratele lui cel mare, spunîndu-i:

— Frate dragă, ție să-ți dea soarta așa bine, așa noroc, după bunătatea inimii tale!

După nuntă, frate-su împăratul plecă foarte mîhnit că împărăția sa s-ar putea clătina de acum înainte din pricina fratelui cel mic căruia îi scosese ochii și-i luase toată împărăția. Se temea acum de puterea fratelui său care avea în mînă dreptatea. La drept vorbind fratele cel mic ajuns împărat își vedea de treburile împărăției, de dreptate pentru popor și nici nu se gîndea să-i facă fratelui său vreun rău. Era mulțămît că putea să împartă dreptatea între oameni. Tînăra împărăteasă avu după un an de zile un făt frumos ca din povești. Urma din nou veselie și petreceri și peste tot dreptate și mulțămire pentru popor. Fratele cel mare în schimb ajunsese foarte trist și nemulțumit cu soarta sa. Începuse să se căiască de faptele sale însă totuși lăcomia nu-l părăsea. Aflase de izvorul zînelor și se gîndea ce să facă ca să-l poată întrece pe fratele său.

Tocmai atunci auzi că într-o împărăție din miazăzi ar fi pe patul de moarte fiica împăratului. Își puse în gînd că n-ar fi rău dacă și el se duce ca fratele său să fure din apă și apoi s-ar însura cu fiica împăratului. S-o vindecă mai întîi, e tocmai ceea ce dorea ca să-l întreacă pe fratele și să-și mărească și marginile împărăției. Zis și făcut!

Nu stătu mult pe gînduri, luă un vas și porni la izvorul zînelor. Aci mai întîi își scoase ochii și se pregăti să aștepte miezul nopții ca să ia și el apă din izvorul cel tainic. El care credea și acum că e mai bună nedreptatea s-ascunsă între niște răchită și aștepta cu luare aminte coborîrea zînelor din cer la scăldat. Voia și el întîi să-și spele ochii ca să vadă, apoi să ia apă într-un ulcior și să se ducă la fata împăratului din miazăzi. După puțin timp s-auzi foșnetul zînelor care veneau voioase la scăldat. Cînd ajunseră la izvor, cea mai mare spuse către celelalte:

— Suratelor, fetelor, voi știți că s-a vindecat fata împăratului de miază-noapte cu apa din izvorul nostru?

— Bag seama vreo față omenească o fi ascultat vorbele noastre și i-o fi dus din apa tămăduitoare, spuse cea mică.

— S-ar putea și acum cineva să m-asculte. Ar fi bine să căutăm împrejurimile înainte de a ne scălda.

Zinele începură a căta. Nu cătară prea mult că deteră peste fratele cel mare pitulat în desișul răchitelor.

— Ce cauți aci, blestematule, în împărăția zinelor, nu știi că cine vine să ia apă pe furat din izvorul vieții, plătește prin moarte?

Fratele care iubea nedreptatea și nu era mulțumit cu soarta ce o avea, fu apucat de zine de mâini și de picioare care trăgînd fiecare de el în toate părțile, îl spintecară în bucăți și-l azvîrliră lingă un ciongar bătrîn ca să-i mănînce carnea cea acră corbii și vulturii cerului.

Fratele cel mare își făcu singur dreptate în cele din urmă, căci săpase groapa altuia și căzu el într-însa.

MUSTĂCIOSUL

Au fost trei fete la adunat fîn pe livezi primăvara. Cum adunau ele fîn de pe livezi, le-a văzut ursul din peșteră. S-a repezit la cea mai frumoasă, a luat-o în brață și a fugit cu ea în peșteră. S-a culcat cu ea și-a luat-o de muiere! Muierea a plecat greoaie și a făcut copilul. Ursul n-a lăsat-o nici să vadă soarele.

I-a dat ea copilului țîță și-i spune:

— Până cînd mă ții așa, ia piatra din ușa peșterii; am copii acușa, nu mai plec eu de la tine. Și iasă ea afară pe lume, mîngăie copilul. Da într-o zi, cînd i-a venit ei a luat dunga și a fugit și s-a dus în lume, l-a lăsat pe urs. Dar copilul a rămas cu tată-su. Nu mai are țîță și-l întreabă ursul pe copil:

— Ce-ai mîncat pînă acum?

— Lapte!

— Bine, o să-ți aduc lapte de vulpe, lupoaică, ursoaică, de ce-ți place ție! S-a-nvățat copilul pe lapte amestecat de la joavine. Și așa a crescut copilul 10—15 ani și se simte puternic. Și-a venit el în mintea lui și-i spune la urs:

— Tată, ce stau eu cu tine? Eu sînt un om, mă duc la lume. Trebuie să mă-nsor să iau fâmie!

— Mă taică, copile, vrei să asculți de mine? Să nu ieși din peșteră, nu fi prost să ieși. Văd și eu că trebuie să te duci în lume. Vîno-ncoa cu mine.

Și și-au ales un fag mai gros.

— Dacă pleci de la mine, ia fagul ăsta, scoate-l și pune-l în pămînt, cu coroana, cu crengile-n jos. Hai trage afară pe fag.

Trage, dar n-are putere să-l scoată!

— Poți să pleci numai rămii un om prost; dar dacă mai stai un an de zile ai să ajungi om mare, haiduc mare. S-a oprit copilul și a mai stat încă un an. Era mai puternic. Cînd a venit anul a zis:

— Hei, tată, a trecut anul, mă duc.

— Vîno încoace, scoate fagul și pune-l cu vinele-n sus.

Îl trage dar nu poate să-l întoarcă.

— Mai trebuie să stai încă un an, dacă vrei să asculți de mine să ieși-i om mare. Al de al treilea an l-a scos pe fag și l-a pus cu rădăcinile-n sus.

— Hei, acuma poți să te duci.

A plecat băiatul în lume. Se duce pe o cîmpie. Cînd se uită acolo pluguri multe, ară cu boii. Numără el vreo 400 pluguri, ară unul după altul. Le dă bun lucru și se duce la plugari.

— Bun lucru, plugarilor, aveți ceva demincare?

— Bre, încă n-a venit prînzul; vine acuși mîncarea, de 400 de oameni și 400 de pluguri.

— Mai odin și eu aici pînă vine prînzul.

— Lasă că prînzești cu noi!

Pe la prînz, iată carăle vin pline cu fiertură, oale, cazane. Au oprit plugarii boii, s-așează să mănînce. Zice băiatul:

— Bre, eu n-am socoteală să mănînc cu voi, n-aveți nici voi. Eu nu mă satur singur.

— Fugi de-aci că nu poți s-o mănînci singur pe toată.

— Hai la rămas, zice. Dacă n-oi mînca să mă omoriți aici, dar dacă oi mînca tot, să știți că vă iau cele 400 de pluguri.

Plugarii au căscat ochii și l-au lăsat să mănînce. S-a pus pe mîncare și iprăvește.

— Păziți bine, ori îmi luați capul, ori vă iau plugurile! El le mîncă mîncarea toată.

— Mai aveți?

— Nu mai avem.

— Dejugăți boii. Au dejugat boii și au adunat plugurile. A lăsat tinjelile, jugurile și plugurile cu roțile cu totul le-a luat în spinare și a plecat cu ele în oraș și a întreat cine este acolo fierar și l-a îndreptat lumea într-acolo. Le-a dat jos.

— Ești maistor bun, știi să lucrî? Poți din plugurile astea toate să-mi faci un buzdugan?

— Pot.

— O să-ți plătesc bine. O să-ți ajungă fierul?

— O să ajungă.

Însă fierarul a făcut socoteala că ăsta este unul într-o ureche și o să-i facă un buzdugan mai mic și o să scape.

— În cutare vreme o să vin să-l iau îi zisă.

S-a apucat fierarul a topit fierul și a făcut un buzdugan; alelante pluguri i-au rămas lui.

În ziua vorbită vine băiatul să-și ia buzduganul și maistorul să-și ia banii.

— L-ai furșit?

— L-am furșit.

— Adu-l încoa.

Ia copilul buzduganul îl învîrtește de două ori și dă cu el în sus; cînd cade jos se și frînge-n două.

— Ziseși că-mi faci buzdugan? Scoate plugurile toate!

Le-a scos și l-a tăiat pe maistor.

Ia băiatul plugurile și buzduganul pe spinare, pleacă și se duce la alt maistor.

— Poți să-mi faci din plugurile astea un buzdugan?

— Pot.

— Dacă poți, fă-l; cît ceri atît îți plătesc.

Maistorul auzise ce se întimplase cu celălalt.

— Lasă-l că-ți fac buzdugan. El lăsă plugurile și maistorul a topit tot, ba a mai cumpărat 20 de pluguri și a băgat tot în buzdugan.

Vine copilul să ia buzduganul. Dă cu el în sus și cînd cade nu se mai frînge. I-a dat banii și a plecat.

A ieșit pe o cîmpie unde muncește lumea. Merge pe drum, da-n oaldă lingă drum, sapă un om cu fata lui.

— Bun lucru!

— Mulțămesc dumitale.

— Aveți o țăra de mîncare că tare mi-e foame.

— N-avem, da vine muierea cu prînzul, ștezi că e vremea să vină.

— Da ce-ți este fata asta?

— Asta este fata mea!

Se vede și muierea cu prînzul. Oala îmbăierată, mălaiul pe traistă. A pus jos masa, a pus fasuiul în strachină. El cum a pus muna pe lingură a început să soarbă; da omul, gazda holbează ochii mari.

— Stai o țiră, măi băiete, nu te grăbi: că la noi așa este obiceiul să faci sfînta cruce și să zici: « Doamne păzește-ne de rău », și pe urmă să mănînci.

Făcu băiatul cruce, iar luă lingura și începu să mănînce. Mîncară toți și toți se lăsară deodată.

— Măi băiete, nu-ți fie rușine, ia de mănîncă.

— Am mîncat și m-am săturat.

Se gîndi el: dincolo mănînci cît 400 și nu te sature, dar aici mă săturai. Ce-o mai fi și asta?

După ce se săturară odiniră cita și o luă la taină.

— Vreți voi să măritați fata asta după mine?

— Vrem, ama se ține de ea o hală. Vine la amiaz întotdeauna la ea.

— Astăzi vine?

— Vine.

— Ce ală e aia?

— Mustăciosul!

— Unde șede?

— Care știe? Mai stai cîta să-l vezi.

— Măi băiete dincotro vine el?

— Vine de la scăpătat.

— Și cum vine?

— Vine cu o mustață pe pămînt de mătură drumurile și ogașele, iar dealurile le doboară și face cîmpii; iar cu alălaltă mustață șterge stelele pe cer, le tulbură, le mestecă, le rupe. Într-o parte de mustață are 365 de cuiburi de arăți, prefăcători, bufnițe, berze, golumbi, toate moadele de păsări. Și cînd vine, vine ciripind, frînge pădurile, făcînd larmă mare, rupe ciocile, astupă ogașele, oprește apele.

Stă băiatul și să gîndește: așa ceva n-a mai auzit.

— Baș o să stau să-l văd la amiaz.

— Să stai numai pitulat, colo-n tufă, acolo fă-ți crovu și stai pitit, că urlă ca un cutremur. Să pierde lumina de pe pămînt. Cînd pornește din slăvile cerului e mare, dar cu cît s-apropie să face mic ca un voinic. Să dă jos, șede cu ea cît vrea și iar pleacă-n sus.

— O să stau să văd !

Aude la amiază viijăind cu cele 365 cuiburi prin mustățile lui, urlă cîmpul în mustățile lui, s-ableacă copacii, pînă să face mic și doboară la ea cît omul. Cînd s-a doborît pune capul la fată-n poală că e ostănit. El, adurmit. Acum băiatul vede și pleacă la ei cu buzduganul în mină să vadă ce face el cu ea. Vine pitiș și-l găsește durmind. Invîrtește buzduganul și dă-n capul lui și-l pomenește.

— Ia fată sama, ce mă gîdilă-n cap ? Fata n-ar vrea să spună. Iar închide oichii, iar fata-l cată puțin în cap, da nu-i spune de băiatul cu buzduganul. Băiatul mai dă odată cu buzduganul și zice :

— Ceva m-a ciupit în cap, ce, tu nu vezi ? zice Mustăciosul.

Băiatul își face planul să dea din toate puterile, să opintește odată, dă cît poate și să pune pe fugă. El sare supărat.

— Care mă pișcă mă de nu mă lasă să mă odinesc ?

Fuge băiatul, da și Mustăciosul după el. Ajunge la o arie, unii vîntură griu. Zice băiatul :

— Ia-mă pe lopată și aruncă-mă peste apa asta. L-a pus și l-a aruncat peste apă. Ajunge Mustăciosul și-l întreabă :

— Unde e băiatul ?

— Uite-l dincolo de apă.

Îl vede Mustăciosul peste o arătură, acolo un semănător cu traista de gît, da Mustăciosul aproape. Ajunge la semănător și zice :

— Lasă-mă-n traistă că vine Mustăciosul piste mine și mă omoară ! L-a pitulat în griul din traistă. Omul semănînd cu mîna griul i-a venit să lapede în gură cîteva boabe și l-a aruncat în gură pe băiat. Cînd să roadă boabele, băiatul s-a ascuns într-o măsă găunoasă. N-are ce-i face ! Omul a ros boabele și samănă griul. Iacă ajunge și Mustăciosul.

— Unde-i ăla care fuge pe-aici ?

— Nu știu, n-am văzut pe nima, cată-l !

— S-a uitat da el nicăeri. Da băiatul încă mai stă pitulat în măsaua găunoasă. S-a întors Mustăciosul mirat. A și uitat de el ! Omul a luat plugul și s-a dus acasă. A grăpat și a plecat la cină. Sara cînd a ajuns acasă a făcut muierea de cină, a șezut să cîneze ; dar tocmai cînd să ia lingura ca s-o bage-n gură, băiatu-i sare din gură.

— Hoooo ! tu erai ? zău că uitasăm de tine.

— Șezi la masă să cinăm.

Se așezară și începură să cîneze.

— De ce ai dumneata o măsea spartă-n gură, întrebă băiatul.

— Păi cică pe cînd eram mai tinăr, cică m-a trimis tata cu 20 cai să cumpăr sare și cu 40 saci goi la mare. Am umplut 40 saci, cîte doi pe un cal și am plecat cu sarea și cu caii. Mergînd pe cîmp, vine un nor și sarea să topește. Eu cat încoa, încolo o colibă, iau sacii și-i bag în colibă. Acolo am stat la scuteală, iar caii afară legați. Cînd mă pomenesesc la ziuă dormeam într-o căpățînă de cal. Vin pîndarii iau căpățîna de cal, o pun în praștie și dau cu ea peste cîmpie. Atunci eu am căzut cu măsaua într-un par de vie și s-a făcut găunoasă.

S-au închinat și s-au săturat dintr-un blid cu mincare și poate trăiesc și azi fericiți, că lumea e mare și prostime multă.

FATA DIN DAFIN

A fost odată o fâmeie văduvă, săracă și fâmeia avea un copil din flori. Într-o zi, el tot o întreba pe mamă-sa cine este tatăl lui? Da ea nu vrea să spună. Atunci el într-o zi s-a făcut bolnav și i-a spus lui mamă-sa:

— Mamă, eu am visat că trebuie să-mi dai țiță pe sub pragul ușii, că atunci mă fac bine. Ea a băgat țița pe sub prag ca să sugă, da el eria băiat de peste 20 de ai.

— Nu ridic pragul pînă nu-mi spui cine este tatăl meu?

— Muică, em am fost slugă la împărat și tu ești copilul lui. Să te duci în gunoi unde arunci la vite băligaru și să cați acolo că o să găsești un friu de la calul lui tată-tu.

Băiatul a ridicat pragu și mamă-sa a plecat. S-a dus, a săpat în băligar și a găsit un căpăstru ruginit ca vai de el. A luat căpăstru, l-a scuturat și a sclipit ca aurul, rugina a căzut toată. Și vine calul lui ta-su bătrîn și bubos prăpădit de tot. Calul vorbi:

— Ce ai cu mine, stăpîne?

— N-am nimic! Eu te-am strigat.

— Eu sînt calul lui tată-tu.

Și el i-a dat brînci calului.

— Nu-mi da brînci, da fierbe ovăs cu lapte și ai să vezi ce am să-ți fac!

El a făcut așa cum i-a cerut și 40 de zile i-a dat să mănînce și s-a făcut un cal frumos și i-a spus:

— Stăpîne, eu știu că tu ai un gînd de plecare undeva, da să mă ascuți pe mine. Da el avea gîndul să plece să cate fata din dafin; îl rodea dorul s-o cate. Și au plecat la fata din dafin, că avea calu ărpîi, că eria năzdrăvan.

— Vezi, acuma ajungem la o livadă cu flori frumoase ce n-ai mai văzut, tu să nu te atingi de ele, că dacă rupi o floare, toate florile să grămădesc pe tine, că florile sînt vii și atacă oamenii voinici și călare și-i omoară. Că mulți voinici au plecat la fata din dafin și au murit.

Au plecat și au ajuns la lunca de flori, catifelate și în mai multe culori, toate întoarse cu fața spre voinic și cal și el s-a oprit și nu s-a dat jos și nici n-a rupt nici o floare. Pe urmă a trecut o prăpastie și a mers și a ajuns la o pădure. Aci calul i-a spus:

— Privește piste pădure și vezi ce ne așteaptă!

Piste pădure doi balauri întoarseră capetele spre ei. Calul a spus:

— Bagă mîna în urechea mea și găsești o gresie, dai cu ea piste pădure cît poți. A luat gresia și a aruncat-o piste pădure, iar șerpîi au aplecat capetele și calul a zburat piste ei. Au ajuns ei la un zid, să duc pingă zid ca să găsească un loc de trecere. Zidul era înalt de la pămînt pînă la cer. Calul atunci iar i-a spus:

— Bagă mîna în urechea mea, scoate o greasă și dă-i cît poți în zid și s-a făcut în zid o gaură cît să treacă calul și au trecut și pe a treia prăpastie. Și-au plecat la fata din dafin.

Cînd au ajuns aproape, calul a zis:

— Nu mergem la fata din dafin, mergem la un moș să ne învețe el ce să facem? S-au dus la moșu și moșu a întrebat:

— Am venit să ne sfatuiești ce să facem?

— Bine că ați venit, că mulți voinici au mai venit și toți s-a făcut piatră. Dar dacă vrei să izbutești să te-nvăț să seceri grîul meu tot, să-l legi și

să-l faci cîrstăți. S-a dus el la cal și i-a spus tot ce i-a spus moșul. Calul i-a spus să se ducă să secere. A secerat el singur 40 de zile, a legat și a furșit. Pe urmă a venit iar la moșu și i-a spus:

— Tu te duci acolo, da ea are putere că pînă nu va răsări soarele te-m-petreste. Da să faci în așa fel să te duci și să o duci cu vorba pînă va răsări soarele și după aia s-o iei în brață și s-o strîngi. Și așa a făcut băiatul. Fata ieșea noaptea pînă-n ziuă din dafin, culegea flori și iar intra în dafin, da cînd să vărsau zorile, ea iar intra în dafin. Vitejii care veneau s-o sărute se prefăceau în piatră, se-mpietreau. Da băiatul s-a dus și ea ieși și culeasă flori. Ea îl privi și așteptă s-o ia în brațe și să-l împietrească. Ea îi da flori da el nu se apropia și tot îi vorbea. După astă povestire se ivea soarele. Ea îi aducea flori, dar el îi spunea povești și o amîna, pînă răsări bine soarele. Cînd o văzu după răsăritul soarelui, o luă pe la spate în brațe, o strînse și-i dete drumul. Fata se dusă cu chita de flori la dafin și cînd ajunsă acolo, rosti cuvintele:

— Deșchide-te, dafine,
Că vine a ta fată,
De soare nevăzută,
De vînt nebătută,
De voinic nesărutată.

Dafinul se deschidea și ea cu brațul cu flori intra înăuntru.
Da acuma să dusă cu brațul cu flori și zise:

— Deschide-te, dafin,
Deschide-te, tată,
Că vine a ta fată,
Cu brațul cu flori.

Aici să opri că nu mai putu spune mai departe:

De vînt nebătută,
De soare nevăzută,
De voinic nesărutată.

Că o văzuse soarele, vîntul o bătuse, voinicul o pupasă. Dafinul nu să deschisă de supărare. Atunci ea să-ntoarsă cu brațul cu flori și să 'dusă la voinic și-i zisă:

— Ia-mă cu tine, că tata nu mă mai primește. Atunci voinicul a luat-o și-a plecat cu ea la moșul unde era calul; i-a mulțămît moșului, au încălecat aimîndoi și au plecat. Da zmeoaica a aflat și a venit în zbor, cu o falcă-n cer și cu alta în pămînt, a stropit vița, adică pe muma fetii și pe dafin, pe tatăl fetii și ei au înviat pe loc și au plecat împreună pe același loc pe unde veniseră. Da de acum numai era nici zidul pînă-n cer, nici pădurea cu balauri, și nici livada cu flori mîncătoare de oameni. Au mers la palatele împărătești unde au rămas să stăpînească și să trăiască în pace și fericiți.

OMUL CARE ȘTIE GRAIUL ANIMALELOR

Un om cu o muiere să ducea la sapă într-o zi și în drum aimîndoi erau călări. El pe cal și ea pe iapă și în drumul lor un foc mare. Și-n mijlocul focului un șerpe, care zbiera cît putea să-l scape omul. Omul a pus coada sapei și șarpele s-a urcat pe sapă, pe urmă i-a scuipat lui în gură.

— De-acum, vei ști să ascuți și înțelegi tot ce vorbesc animalele și să nu spui la nimeni, că mori dacă spui. Atunci pleacă șerpele și, plecară și ei să sape la bostane. Pe drum un cuc cînta. Da omul îl înjură pe cuc, că-l înțelesese. Cucul zicea:

— Toată lumea să moară, numai cucu să rămînă.

Îl înjură și pleacă înainte; ajunsă la o cioară jigodită:

— Ga, ga, ga!

Da el zice:

— Așa fă, mînca-ți-aș limba, fiincă cioara zicea:

— Dă-ne, Doamne berechet de porumb, să aibă toată lumea și să am și eu! Da muierea zice:

— Ce mă, cucul frumos îl înjurăși, da pe cioara spurcată o lăudași. Da rîncează iapa, apoi întrebă iapa.

— Ti-e greu cu stăpînul tău?

— Îmi e greu!

— Da ție ți-e greu?

— Mi-e greu că eu duc și eu am minz în burtă și stăpînu are copilul iubitor. Da el a ris.

— Mă, de ce rizi, tu știi ceva de la șerpe?

— Nu bre, nu știu nimic!

Dar ea zor să-i spună că nu mai vorbește cu el!

— Bre, o să-ți spun, da o să mor!

— Ce dacă mori? Uită, spune mă, că mor eu!

A chemat omu să-i facă coșciug și rudele să-i facă pomană, da cele ce-i făceau coșciugul îi zice:

— Întinde-te puțin, bre, să-ți iau măsură. Da cocoșul cîntă în prag iar cînele trist zice cocoșului.

— Bine mă, stăpînul să pregătește de moarte și ție-ți arde de cîntat?

— Lasă-l mă să moară dacă e prost! Eu am patruzăci de găini și pe toate le mint și tot eu inghit bobul ăl mare. Da el dacă e prost să să lase după o muiere! De ce nu ia el un pîrmac și să-i măsoare șelele, că s-ar lăsa ea de iscodiri. Se scoală el, ia un ciumag, unde eria lume adunată și dă-i pe ea s-o omoare-n bății.

— Ce e, mă, ce-ai cu mine?

— Îți spun bre vorba care-o cați! Și fugi după ea.

— Nu mai veni și nu mai spune, mă!

Și nu i-a mai spus și a scăpat omul de la moarte.

Da avea el doi boi și un măgar, boii veneau sara obosiți și gemînd și măgaru care sta toată ziua, îi întreba:

— Ce gemeți așa, mă?

— Păi dacă nu mai putem de lucru? Păi ce să facem?

— Faceți-vă bolnavi; nu mîncăți sara, nu lingeți sare, nu beți apă, și n-o să vă mai ducă la plug.

Omul înțelege tot, da și boii așa au făcut. Da omul a zis:

— Ei, lasă, că iau eu măgarul și-l înjug în locul boilor. Și dă-i pe măgar, toată ziua ară și vine sara gîfăind acasă.

— Ei ce e, cum a fost?

— Aa, știi ce e? Toată ziua am păscut pe lingă potoc, doar o brazdă am tras și am păscut pe lingă pîrău, pe lunca cu flori.

— Măi, dacă e așa, ai să mergem la arat și le-a dat mîncare și-au mîncat.

MUCEA CĂCÎCEA

Cică a fost vreodată un băiat prost de tot, care s-a băgat argat la vreun împărat bogat.

Împăratul avea și el o fată mare și frumoasă, numai bună de măritat.

Fata, cînd îl vedea scoțînd cirezile de vaci la păscut, de sus de la fereastră îi striga:

— Mucea Căcîcea! Mucea Căcîcea!

El lua pietre și da după ea, apoi o înjura de mamă.

Îl aude împăratul și-l înfruntă:

— Măi băiete, să nu-mi înjuri fata de mumă! Înjur-o pe ea, dar ce ai tu cu mumă-sa?

— Bine, măria-ta, dacă ea mă batjocorește, eu ce să fac, cu ce să mă apăr de ea? Ce, eu sînt Mucea Căcîcea? cum îmi zice ea?!

— Zi-i și tu altceva, dar n-o înjura de mumă și de tată!

Zis și făcut. Se gîndește el că de acum înainte, altfel s-o înjure dacă-l mai batjocorește!

Fata nu se lasă și cum îl vede rupt și jerpelit cu mucii la nas, începe iar să-l poreclească:

— Mucea Căcîcea

Du-te la Temnicea;

Și adu făsui,

Să-l agăți în cui!

El și mai rău se minie pe fată, dă cu pietre și o înjură chiar pe fată. În palat e zarvă mare. Aude împăratul, însă el nu zice nimic, jocuri de copii! Ce era să zică?

Mai trece, cît mai trece și fata se vaită că e grea. Împăratul cînd a auzit c-a rămas grea dintr-o înjurătură a lui Mucea, s-a miniat foc! Turba de minie, nu altceva.

Ca să-i pedepsească, a poruncit să se facă un butoi mare și să le dea drumul pe o apă la amîndoi.

Pentru fiica împăratului, slugile au pus mîncăruri bune toate și tot felul de bunătăți. Pentru Mucea, nimeni n-a pus nimic. El a început să plîngă cînd a auzit că o să fie închis în butoi și are să moară de viu, dus de valuri peste mări și țări!

Și-a făcut și el cîteva mămăligi și a pus sare într-un sac, a luat apă și faină de porumb și au plecat la marginea unei ape mari.

Acolo, i-a închis în butoi pe amîndoi și le-a dat drumul pe firul apei. Apa era repede și i-a dus zile, săptămîni și luni de zile departe.

Fata la început minca bunătăți, fripturi, dulciuri și bea vin. Mucea minca mămăligă cu ceapă și bea apă. Dacă cerea de la fată ceva, ea îi da peste mîină. La o vreme fata își mîncă toate bunătățile.

Se trase de foame într-un colț al butoiului spre Mucea.

— Mucea, dă-mi și mie o felie de mămăligă și o ceapă!

— Nu-ți dau, că fetele de-mpărați mîncă cîrnați și nu le place ceapă! Fata începu să plîngă de foame!

— Ține, fată, ține ceapă și mămăligă de la Mucea! Acum îți este bun Mucea, dar la tine acas' te împiedicai de el. Iată ce ieși din glumele tale prostesti.

Prințesa mîncă ceapa și mămăliga plîngînd, apoi își ceru iertare de la Mucea. Mucea, de felul lui bun la suflet, o iertă, zicîndu-i:

— Trebuie să te iert, nu pentru alta, ci fiindcă mi-a fost dat să mor lîngă o fată frumoasă de-mpărat.

În timpul ăsta împăratul și-a venit în fire. A căzut bolnav la pat și de dorul ficei era gata să dea ortul popii. A poruncit să plece toate vapoarele și să cate butoiul cu fică-sa și cu Mucea și pe amîndoi teferi să-i aducă îndărăt la palat.

Vasele împăratului au început să mișune peste mări și țări, pînă ce i-a găsit. Mai aveau puțin din faina de mălai și mureau de foame! Cînd i-au scos afară din butoi, amîndoi erau galbeni ca turta de ceară.

S-au pus cu mîncarea, beutura și traiul bun pe ei și pînă să ajungă în împărăția lui tătine-su, și-au prins față de om. Au început să se zburde de bucurie. Mai la urma urmei au sosit și la palatele cutropite cu aur ale împăratului. Împăratul era pe patul de moarte, gata-gata să-și dea sufletul. Cînd și-a văzut fata, i-a venit sufletul la loc și a poruncit să se facă nunta cu Mucea.

Mucea însă a început să plîngă zicînd:

— Ba, măria-ta, eu mă însor cu prințesa numai dacă încetează cu porecla asta de Mucea Căcîcea!

— Să nu-l mai poreclești și să-i zici pe numele lui cu care l-a botezat mă-sa, auzi! Și ai să te măriți cu el, că el ți-a purtat noroc ție și tu lui.

Și s-au căsătorit, prințesa a făcut un dolofan de copil frumos ca un boboc, cu părul de aur și ochi albaștri ca cerul, încît semăna ca două picături de apă cu tată-su, Mucea.

Și încălecai pe o șea,

De vă spusei povestea așa!

UN ȘORICEL ȘI UN PRICHINDEL

A fost odată un moș și o babă care n-aveau copii. Ce s-au vorbit și ce s-au sfătuit, să plece moșu în lume, să cate un copil ca să aibă și ei o vietate în casă.

Baba i-a pregătit moșului mîncare de cu seară, i-a pus-o în desagă și dimineața moșu își pune desaga în spate și pleacă în lume.

Pe drum merge moșu ce merge, cale lungă ca să ajungă, moșul a găsit un șoricel, l-a luat și l-a pus în desagă și iar a plecat mai departe. Mergînd el așa din loc în loc pe de-a baba oarba, a găsit în cale și un copil mic cît un degetar, pe care l-a botezat Prichindel. Moșul, dacă l-a găsit pe Prichindel, l-a pus în desagă și s-a întors acasă.

Cînd a ajuns acasă, baba l-a întrebat:

— Ce ai făcut, moșule?

Moșul a scos desaga și a golit-o în mijlocul cășii, din care a ieșit un șoricel și un Prichindel.

Baba s-a bucurat că moșu i-a găsit doi copii și au și ei vietăți în casă. Șoarecele a început să se zburde prin casă, iar prichindel a sărit drept în pat.

A doua zi moșul, cînd s-a sculat, a înjugat boii la căruță și a plecat la arat și a spus babei să-i trimită cu copiii mîncare la prînz.

La prînz baba a trimis pe Prichindel cu mîncare la moșu. Pe drum Prichindel a căzut într-o urmă de cal și n-a mai putut ieși afară. Tocmai trecea un om călare pe drum și aude pe cineva strigînd:

— Măi nene, scoate-mă și pe mine din groapă să mă duc la tata cu mîncare. Omul se uită în stînga, se uită în dreapta, se uită în sus, în jos și nu vede pe nima. Dar din groapă tot strigă:

— Măi nene, scoate-mă și pe mine din groapă să mă duc cu mîncare la tata. Omul zice:

— Ptii, da cine strigă, ucigă-l crucea !

Cînd se mai uită odată, vede în urma de cal pe Prichindel și-l întrebă:

— De unde ai răsărit, măi băiete, bată-te norocu să te bată !

— Hei ! m-a trimis mama cu mîncare la tata și am căzut în groapa asta.

L-a scos de acolo și Prichindel a plecat mai departe pînă a ajuns la tată-su cu demîncare. Aci l-a strigat și pe tată-su să mînînce, iar el a cerut voie lui tată-su cît timp mînîncă să are și el.

Tata i-a spus:

— Să mai crești, că ești încă mic și nu poți ține de coarnele plugului: Prichindel s-a rugat mult pînă tat-su i-a dat voie zicînd:

— Ei ! du-te, taică și ară, să vedem ce poți !

Prichindel a luat biciul și numai că se așează pe coarnele plugului și a început să strige:

— Hăis ! cea ! hăis ! cea ! boii la brazdă, făcînd o larmă de se auzea cît colo. În acest timp a trecut un om pe drum și a auzit atîta gălăgie strigînd: hăis ! cea ! și nevăzînd pe nima care să mine boii după plug zise către moșu:

— Cine ară cu boii și face atîta gălăgie că nu văd pe nima după plug !

Moșu răspunse:

— Am și eu un băiat pe care-l cheamă Prichindel și e pe coarnele plugului și ară !

După ce moșu a mîncat, Prichindel a luat coșul și a plecat acasă. Cînd a ajuns acasă, baba s-a dus să mulgă vaca, a lăsat în casă pe Șoricel și Prichindel să vadă de păsat.

Stînd ei la foc, cîldarea cu păsat a tot stropit pe Șoricel, care se supăra și zise:

— Păsat, păsătel, nu sări tu pă mine, că săr și eu în tine ! Păsatul iar îl stropea, parcă dinadins, iar Șoricel și mai supărat îi zise:

— Păsat, păsătel, nu sări pe mine că săr și eu pe tine ! Păsatul iar îl stropi și mai tare dar Șoricel iar îi zise:

— Păsat, păsătel, nu sări pe mine, că săr și eu în tine !

Văzînd că păsatul nu-l ascultă, Șoricelul sări și el în cîldarea cu păsat de pe foc !

Cînd veni baba de la vacă și văzu lipsa șoricelului, îl întrebă pe Prichindel de fratele său.

Prichindel a spus că a sărit în ceaunul cu păsat fiindcă l-a stropit.

Cînd văzu baba această năzdrăvană ispravă a lui Șoricel, îl scoase din cîldare fiert. Îl plînseseră mult și apoi îl îngropară cu mare durere !

Baba și moșu văzînd că au rămas numai cu Prichindel, le fu frică să nu-l piardă și pe el și se puseră să aibă grijă de el ca ochii din cap.

Baba după ce a muls iar vaca, a fiert laptele și i-a dat lui Prichindel să mănânce dintr-o strachină. Prichindel cînd s-a aplecat să mănânce a căzut în strachină și s-a înecat. Baba și moșul cînd s-au întors de la vite l-au găsit și pe Prichindel înecat în strachina cu lapte.

Rămînînd baba și moșul iar singuri după ce l-au îngropat și plîns pe Prichindel, au murit și ei de inimă rea!

DOI FEȚI LOGOFEȚI

Trăia odată,
ca niciodată,
că de n-ar fi trăit,
nu s-ar fi povestit.

Pe cînd lupii se-mprieteneau cu mieii, pe cînd soarele și luna cobora pe pămînt și iar se suiau pe cer, trăia undeva un împărat vestit în toată lumea. Împăratul era așa de mîndru că și soarele sta din drum să-l privească. Ama degeaba că tînărul împărat nu-și putea găsi nevastă pe plac. Umblase de-a lungul și de-a latul pămîntului și nu-și găsisese muiere. Împăratul trăia trist și abătut. Nu-i plăcea nimic pe lume și ce făceau supușii săi nimic nu era bun. Pedepsea bărbați și muieri; le da gloabe, îi spînzura și gemeau închisorile cu lume nevinovată.

Împăratu, la un timp, să gîndi să dea porunci ca nima să nu ardă noaptea lampa. Treaba asta o făcu ca lumea să se culce odată cu găinile, și să se scoale la cîntatul cocoșilor ca să muncească pe ogoare mai mult și împăratul să bage mai mult aur în visteria lui. De aia și poporul nu-l iubea, ama nici lui de asta nu-i păsa.

Undeva departe la marginea împărăției trăiau trei surori nemăritate și frumoase. Trăiau într-un sat mic pierdut printre niște cleanțuri de munți înalți ce să ridica pînă aproape de cer.

Fetele gîndeau că pe aci împăratul nu trece noaptea și nu se temeau de el ca să nu ardă lampa noaptea. Împăratu trecu pe aci odată, trecu de două ori și cînd trecu și a treia oară cu mare durere în suflet văzu că fetele aștea sînt singurele din împărăție care n-au teamă de stăpîn. Mîniat la culme s-apropie de fereastra fetelor și ascultă.

— Fata cea mai mare sta și zicea:

— Ei, suricatelor, nu mă știe pe mine împăratul să mă ia de soție, că i-aș sătura armata cu o pîine.

— Ba dacă m-ar ști pe mine-mpăratul, m-ar lua de soție, fiindcă eu i-aș îmbrăca toată armata cu un fus, spuse cea mijlocare.

Cea mai mică, auzind lauda surorilor, le spuse:

— Dacă m-ar ști pe mine împăratul, m-ar lua de soție, pentru că eu i-aș face doi feți logofeți frumoși ca aurul și argintul.

Împăratul, auzind pe sora cea mai mică că-i va face doi copii frumoși ca aurul și argintul, nu mai avu răbdare și intră în casa sărăcăcioasă a celor trei fete.

Fetele se minunară văzînd că împăratul le calcă pragul și că în loc să le taie capul ori să le lege și trimeată la ocnă, fiindcă nu ascultă de legile țării, el le zîmbește și le întreabă de vorbă.

Sora cea mare, mai isteată, îl întrebă pe împărat ce l-a făcut să vie la ele în casă. Împăratul, uitându-se la cea mai mică, spuse pe șleau: vreau să mă-nsor cu sora voastră cea mică cu părul de aur!

Fata cea mică cu adevărat era frumoasă ca o floare și părul ei strălucea ca și razele soarelui, ama păcat că fusta de pe era era ruptă și cirpită, iar cămașa ei făcută părțale.

Împăratul chemă argații și ghineralii, își luă mireasa, o sui într-o căruță cu roți de aur trasă de șasă telegari înaripați și mare jale a lăsat micuța soră în casă după plecarea ei.

La palatul împăratului, așezat la coadili mării, s-astrinsese împărați, regi și prinți din tot cuprinsul pământului. Palatele împăratului de aur și marmură erau împrejmuite cu meri înfloriți, cu lămii și năramze, care într-o zi înfloreau și-n alta se coceau.

La nuntă toți nuntașii au petrecut mai bine de-o lună și-o săptămână și toată lumea s-a-nveselit cu virf și-ndesat, numai o roabă a împăratului, o țigancă din cale-afară de frumoasă, sta tristă rezimată de zidul palatului și plîngea.

După anu sora cea mică rămase grea și-ntr-o noapte născu doi feți logofeți, frumoși ca soarele de pe ceri. Țigancă fiindcă o ura de moarte, îi luă pe cei doi feți logofeți și-i îngropă în bălegarul cailor, iar împăratului i-a dus doi căței de curind fâțați de o cățea ce păza cirezile de vite ale împăratului.

Împăratul miniat peste fire veni la soția sa și fu gata-gata să-i înfigă sabia în inimă, ama să răzgîndi și-i zisă: n-am să-ți iau capul, am să te-arunc în închisoarea adîncă, să te chinui toată viața să nu vezi soarele, luna și stelele, să n-auzi glas de păsărele, să nu vezi fir de iarbă, să n-ai parte să-ți mai vezi nici surorile și nici picior de vietate omenească. Să-ți putrezească oasăli acolo, să te sugă șerpii și năpircile, sara să te culci cu broaștele și balaurii și s-ajungi să te arănești cu ouă și pui de șerpi, că altă soartă mai bună nu ți se cuvine.

În zadar tinăra nevestă îl rugă s-o creadă că ea a născut doi copii frumoși ca doi feți logofeți, că împăratul n-o credea. O azvirli la pământ ca pe o cățea cînd ea îngenunche și-i jură credință.

Doi turmași o luară și o închiseră în fundul pământului, în fluieratul șerpilor și horcăitul broaștelor. Aici pe o crăpătură a închisorii un călău îi da din codrul lui de mălai și sărmanei prințese. Își făcu un culcuș sub un zid mai uscat și trăi aici mai mulți ani din mila turmașilor și a călăului care-i arunca cînd și cînd cîte o coajă de pine ori de mălai.

Frumoasei cu părul de aur îi crescuseră unghiile cît furca și cu ele spinteca broaște, șerpi, năpirci și balauri pe care-i mînca cruzi. Ea se ruga să vie o minune dumnezeiască care s-o scoată la lumină făcîndu-i-se dreptate. Dar anii treceau, părul ei ajunsese pînă-n pământ de-i servea drept acoperămint din lipsă de îmbrăcăminte, iar ea nu mai știa cînd e ziuă, cînd e noapte, cîte luni sau cîți ani au trecut de cînd împăratul miniat de moarte a aruncat-o aci pentru a o chinui? Să ruga însă să poată scăpa pentru ca unghiile ei să le poată odată înfige în beregata țigăncii care s-a răzbunat așa de crud pe dînsa.

Împăratul în curînd a uitat pe frumoasa prințesă aruncată de el în turmă. Ba mai mult, împăratul s-a-nsurat cu frumoasa și răzbunătoarea țigăncușe, iar din bălîgarul unde fuseseră îngropați cei doi feți logofeți au răsărit doi meri ca aurul și argintul de mîndri.

Țigancă văzînd că cei doi meri au răsărit tumite în locul în care i-a îngropat pe fiii împărătesei, s-a pus pe gînduri.

Împăratul era fălos că în curtea palatului său cresc niște meri ce nu s-au mai văzut pe fața pământului, țiganca însă bănuitoare, îl înduplecă pe împărat să-i taie. Împăratul, ca să facă voia soției sale, trebui în cele de pe urmă să dea porîncă să-i taie. Țiganca să-nveseli și ca nu cumva iar să mai răsară ceva din cei doi meri, ceru împăratului să facă din ei un pat. Împăratul i-a făcut și patul cerut. Pe cînd dormea împăratul cu țiganca, cei doi feți logofeți nu puteau răbda pe ei trupul spurcat al țigăncii.

Noaptea, sora zise către frate:

— Frate, ție ți-e greu? Mie îmi este greu că este pe mine șerpoaica de țigancă.

— Mie nu-mi este greu, că pe mine doarme tata!

Țiganca, care dormea iepurește, auzi ce vorbeau cei doi feți logofeți și cum se revărsă de ziuă, rugă pe împărat să taie patul să-l facă țandări și să-l bage-n foc. Ama nici asta nu fu destul. Mai ceru împăratului ca argații să stea cu cergile sus la coș să prindă-n cergă toate schînteiele.

O slugă nu știu cum drese, că două schînteii ieșiră afară și căzură undeva în grădină. Pe locul căderii răsăriră două stable de busuioc, mari și frumoase ca aurul și argintul.

Țiganca văzînd așa minunăție de busuioc, pricepută cum eria, luă berbecul de-l puse să mănînce busuiocul. Ama proasta nu făcu nici o treabă nici cu asta, pentru că berbecul se făcu mare și frumos, lina de pe el era mîndră ca de aur și la soare te puteai uita, iar la berbec ba.

Văzînd țiganca că n-o brodește nici așa, ceru împăratului să taie neapărat berbecul de aur. În zadar îl rugară curtenii, ghenearii și slugile să nu taie o mîndreață de berbec că împăratul trebui să facă voia muierii și de data asta. Argații tăiară berbecul și mare jale fu la palatul împăratului. După ce-l tăiară, țiganca porunci slugilor să meargă cu mațele la izvor să le spele, ama să aibe grije să nu rupă pic din ele.

O roabă baș să-i facă la inat țigăncii ajunsă împărăteasă, rupsă două capete din mațe și le dădu drumul pe apă. Mațele au fost purtate așa de apele izvorului pînă au ajuns într-un rîu. Din rîu mațele au ajuns într-o mare albastră și frumoasă, și de aci au fost purtate de valuri pînă s-au oprit într-un prund pe un ostrov. Din ele au răsărit doi feți logofeți care s-au prefăcut în doi copii, frumoși ca aurul, ca soarele de pe ceri. Unul eria băiat, celălalt fată. Copiii creșteau în ostrov, se arăneau cu lămii, mere și năramze. Băiatul facu arc din părul lui soru-sa, vîna vulturi, căprioare, cerbi și nici zmeii nu îndrazneau să se scoboare pe pămînt s-o vadă pe sora lui cea frumoasă.

Soarele, care vede tot ce se mișcă pe lume, zărindu-i pe cei doi feți logofeți cît sînt de frumoși, se opri-n loc o zi și jumătate mirîndu-se de strălucirea lor.

În timpul ăsta muma soarelui s-a speriat de întîrzierea soarelui. A trebuit să-i facă mîncare cu mult mai multă fiindcă bietul soare-nflămînzise uitîndu-se la cei doi feți logofeți fără seamă de frumoși sub soare și sub stele.

Cînd s-a-ntors soarele acasă de pe ceri, era s-o mănînce și pe mumă-sa de foame; mumă-sa, după ce i-a pus masa și l-a săturat ca pe orice drumet ostănit, l-a certat spunîndu-i:

— Soare mîndrule, ce dai ocol mărilor, vezi ce e pe pămînt în stele și sub pămînt, cînd ai stat pe ceri o zi și jumătate nu te-ai gîndit că lumea stă în cîmp nemîncată și nedormită o zi și jumătate, nu te-ai gîndit că vitele au ostănit pe brazdă, iară altă lume stă în negură mai mult decît este scris în legea cerească?

Soarele și-a dat seama c-a greșit, a lăsat capu-n jos și i-a spus mumiile sale ce minune a văzut.

— Mumă, eu alerg sub stele, de când tata m-a alinat pe ceri scoțindu-mă din neguri, dar ce-am văzut ieri n-am văzut de când călătoresc ! Într-un ostrov stau doi feți logofeți mai frumoși și strălucitori decât aurul, părul lor bălai e din fire de purpură, ochii lor mai luminoși ca stelele, fața lor mai frumoasă ca razele mele când vin după furtună. I-am urmărit cum doboară cu arcul vulturii semeți ai cerului, cerbii pădurilor și așa am uitat lucrul ce aveam de făcut, de aia lumea a stat mai mult la lucru, iar alții au adăstat mai mult să cînte cocoșii și să se reverse zorile.

Soarele, după ce tăcu puțin și băgă pe ureche porîncile lui mumă-sa, zise :

— Mumă, eu sînt dornic să știu dacă cei doi feți logofeți sînt amîndoi băieți ori fete ?

— E, muică, asta e greu de aflat privindu-i de sus. Numai scoborîndu-te jos la ei ai putea să afli ce sînt ? Eu îți zic să faci o furchiță, o botiță și coborînd în al ostrovel cu ele, dacă vor fi fete amîndouă vor alerga la furca de aur, dar dacă vor fi amîndoi băieți, atunci vor alerga să ia botița de aur.

Soarele, la repezeală, făcu o furchiță frumoasă de aur și o botiță ; în furcă pusă un caier de lînă tot de aur, iar la bită îi puse o para de aur în creștătură și ca să nu mai zăbovească pe drum plecă mai iute, se scoborî puțin și pe scara cerului lăsă în jos mai întîi botița. Băiatul a alergat și a ridicat-o. Atunci a înțeles că asta este băiat.

Pe urmă a potrivit scara și a lăsat în jos furca cu caierul de lînă de aur. Fata, bucuroasă, a alergat, a luat furca și-a pus-o la brîu, începînd să toarcă, ama neavînd fus torcea pe un băț. Soarele, văzînd că a uitat să-i facă fus muma-sa s-a supărat iară văzîndu-l că e uituc ; cînd s-a mai pomenit ca un soare să se-ntoarcă-ndărăt de pe ceri pentru o fată ca să-i facă fuse ! Degeaba-l certă muma pe soare, că el îi făcu un fus mîndru de aur, merse deasupra ostrovului și-l lăsă jos pe pămînt pe scara cerului.

Muma soarelui băgă de seamă că soarele și-a pierdut capu, că nu mai este cum era înainte. Se scula la timp, pleca pe ceri la timp. Acum soarele cînd ajungea pe ceri în dreptul ostrovului cu cei doi feți logofeți se oprea mai mult și privea-n că jos că mai să-l mînce vircolaci de eria să rămînă lumea fără soare. De dragul fetii din ostrov și de care se-ndrăgise soarele, ostrovul fu luminat mai mult și marea la o vreme începu să scadă. Soarele întări razăle de scăzu marea iar ostrovul rămase pe uscat. Cei doi feți logofeți au ieșit pe uscat pornind în lume !

Într-o seară au venit baș la palatul împăratului. În curtea-mpăratului eria clacă. O mulțime de oameni, băieți și fete, curățau porumbul de foi și umpleau ambarele cu drugi de porumb. Înțelegerea la clăcași eria ca fiecare să spuie cîte o poveste și toți s-au ținut de cuvînt. Mai la urmă a ajuns rîndu și la cei doi feți logofeți. Ei n-au vrut, spunînd că nu știu nici o poveste. Da față la clacă era însuși împăratul, care asculta cu luare-aminte poveștile, plăcîndu-i minune mare.

Privi și el copiii, se miră de frumusețea lor și-i rugă să-i spuie o poveste.

— Noi nu știm nici o poveste. N-avem de unde șiți povești. Acum vedem întîiași dată oameni pe pămînt, venim dintr-un ostrov, ajutați de soare, spuse băiatul. Dacă vă este la toți pe plac, vă putem povesti viața noastră. Auzînd clăcașii astfel de vorbe și împăratul îi rugară să povestească. Numai țiganca, bănuitoare, spuse-mpăratului să plece. Împăratul nu o ascultă și-l rugă pe băiat din nou să povestească cum știe el viața lor.

Băiatul începu povestea lor, arătînd cum muma lor a fost găsită la marginea-mpărăției de împărat, cum s-au căsătorit, cum țiganka la nașterea lor i-a-ngropat în băligar, apoi au crescut merii, i-a tăiat, s-au prefăcut două stebles de busuioc, în berbece de aur și mai la urmă din mațele berbecului, ajunse-n prund, s-au născut și crescut acolo sub grija razelor soarelui.

Împăratul apoi ia-ntrebat de unde are bastonul de aur și fata furca, caierul și fusul de aur! Ei au răspuns că toate astea soarele le-a lăsat pe scara cerului. La auzul acestor cuvinte clăcașii și argații-mpreună cu-mpăratul s-au minunat, iar țiganka s-a făcut nevăzută. Împăratul acum înțelese că fusese înșelat de țigancă și porunci oștirii s-o caute și să i-o aducă vie și nevătămată.

Soarele, care mergea pe ceri și vedea toate astea, și-a-ntărit din nou razele și a scos-o dintr-o claie de paie unde se pitulase.

Împăratul a poruncit s-o lege de patru cai de mîini și de picioare și armăsarii o rupseră în fișii, iar carnea fu aruncată pe cîmp ca s-o mince corbii cerului.

Împăratul plînsă amarnic, însă în zadar, pentru că soțioara lui cea credincioasă putrezisă de mult în fundul pămîntului.

Împăratul, după ce-și luă copiii și le dete-ntreaga împărăție, își adună oștirea și poporul în piața cea mare a orașului, arătînd lumii că el facuse un mare păcat ce nu poate fi iertat, și-n fața norodului adunat aci își înfipse sabia în inimă, căzînd de pe scaunul lui de aur pe care se suiră cei doi feți logofeți, baș în timpul în care soarele de dragul lor se oprise din mers ca să-i privească, să se bucure și el, că ei au o soartă de azi înainte mai bună.

TREI FETE MARI ÎN CÎNEPĂ

Cică au fost odată trei fete mari și toate treile s-au dus dis-de-dimineată cu ceața-n spinare, cu roua-n picioare, să culeagă cînepă. Așa cum culegeau ele cînepa timpurie de vară, se întreceau cîntînd cîntece frumoase de dragoste de răsuna valea. Tocmai atunci trecea pe acolo împăratul tinerel călare în fruntea oștirii și stătu-n loc să asculte cîntecele celei mai mici, care făceau să-i salte inima de bucurie și de drag.

Împăratul rămase încremenit locului și intră în vorbă cu cele trei surori, frumoase nevoie mare și vrednice. Atunci fata cea mai mare zise împăratului:

— Împărate luminate, facă-ți Domnu multă parte, de mertic, de sănătate, ia-mă pe mine de nevastă, că-ți îmbrac casa și oștirile numai dintr-un fus de tort. Auzînd-o cea mijlocie, căpătă și ea curaj grăindu-i:

— Împărate luminate, ești voinic și să ai parte, de noroc, de sănătate, de palate fermecate. Ia-mă pe mine să-ți fiu soție și să-ți hrănesc casa și oștirea dintr-o oală cu linte. Dacă văzu ce văzu, sora cea mai mică și cea mai frumoasă, cu glas de prefăcătoare, își luă și ea inima-n dinți rugîndu-l:

— Mărite împărate și prea luminate! Ia-mă pe mine să-ți fiu soție, că am să-ți fac doi feți logofeți, numai aur și argint. Tinărul împărat auzînd-o vorbind așa de frumos, sări jos de pe cal și se duse la fată în cînepă. O luă de umeri, osălta-n sus și o sărută zicîndu-i:

— Pe tine te aleg din întreaga împărăție să-mi fii mireasa. O sui pe cal alături și plecară înainte cu oștirile pînă ce ajuase la curtea împărătească.

Acolo i-a pus în picioare papuci de aur și rochie de purpură, poleite cu aur și s-a făcut o nuntă cu chiote și veselie de se duse pomina peste mări și peste țări. Fata ramase grea și la anul e gata să nască. La naștere, cine s-o ajute? O țigancă zgripturoaică argată la curte.

Împărăteasa născu doi feți logofeți, numai aur și argint. Țigancă drăcoaică, îndată ce-i văzu, luă copiii și-n locul lor puse în leagăn doi cățeluși de la o cățea, care tocmai atunci fătase. Pe copii îi luă și-i îngropă de o parte și de alta a scărilor. Băieșul la dreapta și fetița la stînga. Cînd întrebă împărăteasa unde-i sînt copiii, țigancă i-a adus cățelii. A început atunci să plîngă și să se văicărească, însă cine era să o creadă nevinovată. Veni și împăratul bucuros să-și vadă odraslele și cînd dădu buzna în odaie, rămase înmărmurit la vederea în leagăn a cățelilor. A fost atît de mînios, încît a fost cit p-aci să-și omoare soția. Împăratul o luă de mînă și o scoase afară din palat.

— Luați-o, zise unui unchieș de la curte și aruncați-o-n temniță sau pe apă. Faceți ce vreți cu ea că nu vreau s-o mai văd în ochi! Uncheșul o iubea pe împărăteasă și o duse la curtea păsărilor să aibă grijă de găini.

Mama țigăncii era o vrăjitoare, începu să dea cu ciobul pe la pragul împăratului, doar-doar i-o cădea la inimă fiica ei cea răutăcioasă. Pînă ce într-o zi, împăratul o luă de nevastă, făcînd nuntă și cu ea. Dar ce să vezi, la intrarea în palat, de o parte și de alta a scărilor, răsăriră doi brazi cu tulpina de aur și frunzele de argint, strălucind ca soarele. Se mira lumea și țara de o așa minune. În fiecare dimineață cînd cobora împăratul pe scări, brazilii se aplecau de parcă aveau suflet. Cînd venea împăratul îndărăt de la vînătoare iar se aplecau brazilii de trei ori pînă la pămînt. Îi plăceau împăratului și porunci dregătorilor:

— Să aveți grijă de acești pomi ca ochii din cap, să-i feriți de omizi, să-i udați și săpați în fiecare zi de două ori.

Țigancă și vrăjitoarea luă seama că brazilii nu se ploconesc și în fața lor și în asta văzură o piedică. Se puse găroaica pe capul împăratului zor-nevoie să taie brazilii că nu-i poate suferi.

Împăratul n-a vrut să audă la început. Dar pînă la urmă de gura ei n-a mai scăpat. Că vorba aceea, și dracul de gura muierii s-a-necat în baltă. Pînă la urmă n-a avut ce face și a poruncit să taie brazilii și să facă din ei două paturi. Unul pentru el și altul pentru găroaică.

Noaptea cum adormea împăratul, paturile începeau să vorbească între ele. Din bradul în care era sufletul băiatului s-a făcut pat pentru împărat, iar din bradul în care era ascuns sufletul fetei s-a făcut pat pentru nelegiuită.

Întrebă surioara pe frate în mijlocul nopții:

— Frățioare, ție ți-e greu cînd doarme cineva peste tine?

— Nu-mi este greu, că peste sufletul meu doarme tatăl nostru! Dar ție cum îți este?

— Frate, frate, dacă ai ști cum este să ții pe suflet o găroaie, grea ca o piatră de moară. Dar ce să fac! Trebuie să rabd, ca și muma noastră, dacă ne-a îngropat de vii!

Găroaia în fiecare noapte asculta cum vorbeau copiii și crăpa fierea-n ea de necaz. Se puse zor-nevoie pe capul împăratului pînă ce nu-l sminti de cap să taie paturile și să le puie pe foc.

— Dacă nu tai paturile astea blestamate, eu nu mai mănînc la masă cu tine dintr-o strachină. De cînd dormim pe paturile astea am slăbit ca o scoabă, m-am urîțit și tremur de frică. Simt că ceva necurat zace ascuns în ele. Și l-a

bătut la cap, cum bate fierarul oțelul pe nicovală pînă ce împăratul n-a avut încotro și a trebuit să-i intre în toate voile și cu nelegiuirea asta.

Așa că pînă la urmă dete împăratul poruncă de tăie paturile și le pusă pe foc.

Se mirară argații și argatele ce poruncă nesocotită o fi și asta, însă ce era să facă împăratul cu găroaia cea încăpățînată. Nu putea s-o potolească cu nici un chip căci mai repede înveți porcul să bea apă din fedeleș, decît să înveți catirul să numere. Astupară ogeacul și coșurile să nu iese nici o schînteie la lumină și totul să se prefacă-n cenușă, ca să-i învețe ea minte !

Dar o slugă făcu ce făcu, lăsă o crăpătură și două schinteii zburară-n sus și scăpară. Schinteile căzură după casă în grădina de flori și din ele răsăriră două stebile de busuioc cu frunzele numai aur și argint. Găroaica văzu chitele de busuioc strălucitoare și iar îi dete în gînd că nu e ceva curat.

Și se ținu iar de capul împăratului, ca scaiul de coada porcului, pînă ce porunci împăratul să ardă busuiocul.

Niște berbeci de-ai împăratului trecură pe-acolo și un berbec rupse o frunză. Cum înghiți busuiocul i se prefacu lîna în aur și argint. Veneau împărați și bogătași să vadă berbecul de aur. Îl fericneau pe împărat că are o asemenea podoabă în bățatură, de nu-ți mai puteai ridica ochii de pe el.

Cum văzu și minunea asta găroaica nu mai avu astîmpăr. Și dă-i și dă-i pe capul împăratului, să taie berbecul că-i dă dureri de cap cînd îl vede. Ce să facă împăratul, de muiere și de dracul nu poate scăpa nici în gaură de șarpe. Porunci să taie berbecul și nici mațele să nu le arunce. Să-l aducă spălat și tuns, numai bun de pus în oale.

Merseră argatele la Timoc să spele mațele și din nebăgare de seamă o cioară se repezi și rupse un cărăvei de maț și zbură cu el în prundul riului. Veni o altă cioară pe creacă să mănince și ea și din cearta lor se rupse mațul în două și căzu jos în tufe că nu le mai aflară de căpătii.

Apa de la ploi a dus bucățelele de mațe în nisip și deodată au răsărit din ele doi copii, un băiat și o fetiță, amîndoi frumoși de parcă erau picați din soare, cu părul inele de aur, că la soare te mai puteai uita, dar la ei ba. Argații văzură copiii, dar de frica drăcoacei nici nu cutezară să spuie ceva că infundau închi-soriile. Un pescar tocmai arunca năvodul în apropierea prundului și văzu într-o dimineață pe cei doi copii, frumoși ca doi feți logofeți. Îi întrebă pe copii ce este cu ei și copiii care știau povestea lor o spuseră și pescarului. Pescarul ca să-i scape de la moarte, îi luă și-i duse ascunzîndu-i acasă, că era om bun la suflet și cu frică de Dumnezeu. Se lumină bordeiul pescarului de strălucire și bunătate că-i aduse acum la bătrînețe Dumnezeu doi copii de suflet atît de frumoși. Copiii creșteau la căsuța pescarului sărac vîzînd cu ochii și lumea se minuna de așa frumusețe. Atunci Dumnezeu îi văzu de sus și vru și el să se bucure de bucuria pescarului dîndu-le cîte un dar. Dar cum semănau ca două picături de apă, o să-ncerce să vadă care e băiat și care e fată ?

Și aruncă din cer în bățatura pescarului o furchiță cu lîna de aur și un fus de aur, iar pentru băiețaș o colindă de aur, cu care putea zbura oriunde pe lume.

Fata luă furca și fusul, iar băiatul luă colinda. Încălecară pe colindă și se duseră în cetatea cea poleită cu aur și argint a împăratului.

Acolo mulțime de fete și băieți la clacă cîntă, se veselesc și lucră toată noaptea. În fiecare seară venea rîndul la cîte unul să spuie o poveste. Auziră cei doi feți logofeți tărășenia cum stă și drept la clacă se opriră. Aici de frumoși

ce erau toți erau cu ochii pe ei să-i soarbă de vii nu alta. Dar și împăratul nu mai putea de dragul lor.

Cînd toată lumea a povestit și într-o seară rămaseră fără povestitor. Se intristară fetele și băieții de la clacă. Ce era să facă? Cine să le povestească? Oamenii și-au luat dănnăile și au vrut să plece.

— Stați, zise împăratul, poate că știu și copiii ăștia frumoși să spuie o poveste! Ce ziceți, știți?

— Știm, măria-~~ta~~, cum să nu știm? Ce dacă sintem mici! Să vă spun povestea: « Despre cele trei fete mari în cînepă ».

— Bine, povestiți copii! zise împăratul. Și se întoarseră toți lucrătorii iar la clacă să audă povestea poveștilor.

Găroaia simți despre ce este vorba și ca să-l împiedice îi zise:

— Un tăciune și-un cărbune, taci copile, nu mai spune!

Împăratul dacă-l văzu pe copil așa de cuminte și isteț la minte, împinse-ncolo împărăteasa și-i zise:

— Un tăciune și-un cărbune, spune, băiete, spune!

Copilul începu să toarcă firul povestirii așa precum se întîmplase cu schimbarea lor cu cei doi căței, cu alungaea mumei lor să ajungă găinăreasă, cu brazii, paturile arse și mai la urma urmelor cu berbecul. Și cînd se-ncheie povestea, copilul o luă pe sora lui în brațe și zise:

— Copiii aceia din prund sintem noi, iar muma noastră cea bună și chinuită este cea de la găinărie. Împăratul cînd văzu că cei doi feți logofeți sînt copiii săi, îi luă în brațe și-i scăldă în lacrimi de bucurie.

Apoi pe găroaie porunci s-o lege de chingile cailor și s-o împartă în cele patru vînturi să se aleagă de ea praful și pulberea, iar pe adevărata lui soție, o aduse din nou în palat, căzînd în genunchi în fața ei și cerîndu-i iertare.

— Vezi, măria-~~ta~~, ți-am spus la cules de cînepă cînd treceai în fruntea oștirii, ia-mă de soție pe mine, că-ți fac « doi feți logofeți » și nu m-ai crezut?! Iată că acum i-ai văzut și ai crezut. Fericiți am fi fost, dacă nu i-ai fi văzut și ai fi crezut! De aceea, iertat să fii de la mine și de la Dumnezeu, pentru că ne-ai chinuit pe toți pentru o cobie păcătoasă.

Împăratul lăsă capul rușinat și iar îi grăi:

— Draga mea soție, sînt un păcătos și un nemernic! Dar din așa aluat rău ne-a croit Dumnezeu, ca la vreme de furtună mare să cadă copacii cei mari, iar buruienile să rămîie pe loc și să scape. De aceea, cît voi trăi și voi sta pe tronul acesta de aur, voi căuta ca la omul fără de suflet să-i găsesc unul fără de lege, iar la unul fără de lege un altul fără de suflet, ca tot nașul să-și aibă nașul și nici un tilhar și ticălos să nu scape nepedepsit de mine și de Dumnezeu.

COPILUL ȘI FETIȚA

A fost odată un om și o femeie, că dacă nu ar fi, nu s-ar povesti. Ei au avut doi copii, o fetiță și un băiat. La un timp, după cîțiva ani îndelungați, femeia a murit și au rămas copiii săraci. Băiatul avea șase ani și fata avea opt ani. Și dacă a murit femeia, omul s-a însurat cu altă femeie. După un timp spune omul către femeie:

— Măi femeie, vreau să mă duc și eu la biserică ca toți creștinii. Tu să ai grijă de casă, să faci mîncare, să ai grijă de copii și de vacă!

Și a plecat omul la biserică. Și dacă a plecat la biserică, cînd a plecat, femeia în timpul ăsta a trimis pe fată cu vaca la pășune. Cînd fata s-a întors cu vaca de la pășune nu și-a mai găsit frățiorul acasă ! Dar fata era tot necăjită că nu și-a găsit frățiorul. După un timp ea a știut ce a făcut mama ei cu băiatul, fiindcă aceasta îl omorise. Și dacă mama l-a omorît, l-ă făcut mîncare. Cînd a venit tată-su de la biserică nu a știut din ce e făcută mîncarea ? Fetița n-a mîncat fiindcă a știut că e fratele ei. Ea a strîns oasele. Și dacă a strîns oasele, le-a pus într-o buturugă de răchită.

În fiecare dimineată, cînd fetița își primea cana de lapte, o ducea în buturugă și o turna pe oasele alea uscate. După opt săptămîni, s-a făcut din oasele alea un porumbel. După ce s-a făcut porumbel, a venit la casa lor să cînte în fiecare dimineată în zori de zi așa :

Hurlu ! Hurlu !
Măstioaie tătăroaie.
Fiertu-m-ai, friptu-m-ai,
La tătuța datu-m-ai,
Tătuța mîncatu-m-a
Și soruța strînsu-m-a
În bortuță pusu-m-a
Lapte dulce adusu-mi-a !

Măstioaia și fetița știau despre ce este vorba și-i zise fetiței :

— Ia du-te, fato, de alungă năpasta aia de pe casa noastră. Știu că nu cîntă a bine, cîntă a moarte și careva din casa noastră trebuie să moară. Și atunci fata s-a dus, dar cu inima îndoită, și-i spuse :

— Huși, de aci porumbelule, nu mai cîntă că mult mă doare inima, cînd te aud. Măstioaia auzi ce spune fata și o înhîmpă în inimă.

Atunci a ieșit mama afară și a alungat porumbelul. Și porumbelul a plecat la a doua casă, dar după aceea iar s-a întors, cînd măstioaia a intrat în casă și a început iar să cînte :

Hurlu ! Hurlu !
Măstioaie tătăroaie.
Fiertu-m-ai, friptu-m-ai,
La tătuța datu-m-ai,
Tătuța mîncatu-m-a
Și soruța strînsu-m-a,
În bortuță pusu-m-a,
Lapte dulce adusu-mi-a !

Și dacă a cîntat, tot la fel a ieșit fata afară și cînd a ieșit afară, la fetiță i-a aruncat porumbelul numai lucruri scumpe : îmbrăcăminte, pantofi, toate numai din mătase, aur și argint. Cînd mama vitregă a văzut așa ceva, a ieșit și ea să-i arunce și ei lucruri frumoase și scumpe. Și dacă a ieșit afară, porumbelul i-a aruncat o piatră de moară în cap și a omorît-o.

Atunci porumbelul a zburat jos de pe casă, s-a dat de trei ori peste cap și s-a prefăcut iarăși un băiat mare și frumos. După aia a povestit tatălui său tot ce-a pătît cu mama vitregă.

Atunci tatăl s-a hotărît că nu se va mai însura niciodată și să-și crească copiii singur, cum va da Dumnezeu. Așa a și făcut !

Și vă spusei povestea așa, ca să căscați gura la ea.

URA OMENEASCĂ

Au trăit doi frați în două sate. Unul era bogat, celălalt sărac. De sărac ce era, nici pungă bună-n pozănari n-avea.

Decît ața mămăligii,
Lipită de fundul pungii.

Și cum sta de se gîdea: n-avea haină, n-avea taină și nici de tilhari vreo teamă, luă în mină o măciucă înnodată și plecă la fratele cel bogat, care ținea praznicul. Cum îi călcă pragul, dădu și el binețe ca toată lumea în seara de cinișoară:

— Bună sara, frățioare, îți venii la cinișoară !

— Cum de te-ndurași, pe drum nu crăpași, casa mi-o spurcași; cu cioarecii rupți-n tur și cu cămașa imoasă, numai puzderii pe oasă.

— Nu mă-nfrunta, frățioare:

Sărăcuț de maica mea,
iarna-i grea;
muirea-i rea,

vai de steulica mea !

— Pune parul mîi pe ea, dacă vrei să ai ce bea și ce bea și ce mînca, ziua și duminica.

— Lasă-mă, frățioare, că e mare sărbătoare și ca orișice creștin, cinstește-mă cu puțin vin !

Bogatul umplu ulcioarele cu apă și-i dete să bea:

— Țin-te bine și te-mbată, nu căta că este apă !

Fratele cel sărac, cum beu, se-mbătă și-ncepu să cînte:

— Sărăcie, Sărăcie !

Duce-te-ai tu pe pustie,

Sărăcie, ce-ai cu mine ?

Te ții ca scaiul de cine !

— M-am avut cu tat-tu bine,

Și nu mă-ndur nici de tine !

Cîntînd el legănat, ca un om adevărat beat, i se pare că cineva îl îngîină; cineva cîntă cu el. Atunci săracul, își dete cu comanacul, că ceva trebuie să fie la mijloc. Făcături, măghii, ceva este, că lucru curat nu e ! Atunci zise el răstit:

— Care ești tu ăla ce cînți cu mine și mă-ngîini ?

— Eu sînt nevoia, sărăcia și pe tine sînt blestemată să te-nsoțesc !

— Și unde mergi acum, sărăcio ?

— Und' te duci tu, acolo mă duc și eu !

— Cum, cu mine, vai de păcatele mele !

— Merg cu tine, neînterupt cu tine:

Și-am să-ți stau pe vatră,
Ca stana de piatră !

— Aoleu, sărăcie, lasă-mă-n sărăcia mea, singur nu mă chinuia, că eu cum voi ajunge acasă, am să mă culc ca să mor.

— Și eu merg cu tine ! zise sărăcia.

— Bineee, dar să nu-ți pară rău !

— N-o să-mi pară !

Cum sosi acasă la bordei, își făcu o ladă și strigă:

— Hei, sărăcio, culcă-te-n ladă, că ne-a venit vremea să ne ducem pe lumea ailaltă! Sărăcia auzindu-l se sperie și-i grăi:

— Culcă-te tu băiete mai întâi!

— Ba mai întâi se culcă partea femeiască, zise săracul! Și se culcă sărăcia mai întâi. El cum o văzu, puse capacul peste ea și-l bătu-n cuie. Sărăcia cum se văzu-nchisă, începu să se zvîrcolească, să dea din picioare și să strige: ajutooor! Dar pînă una, alta, săracul înșfăcă lada pe spinare și fugi cu ea-n vale la morminți. O-ngropă, și cum o-ngropă, începu să se-mbogățească. Frate-su, cel bogat, cum auzi, și mai și îl ura și-l pizmuia, cum de i-a luat-o-nainte cu averea. N-avu răbdare și merse la casele lui întrebîndu-l:

— Măi frate-meu, ce făcuși, de te-mbogățiși?

— Ții minte, cînd am fost la tine? De mă adăpai și mă îmbătai? Cu apă curată și nefermecată! Și cum eu mergeam acasă, mă duceam și cîntam un cîntecel, pe colnic, pe socăcel, cineva mă-ngîna, sărăcia-mi răspundea. Eu mă mirai și iar o-ntrebai:

— Spune-mi cine ești, de ce mă-nsotești? Iar ea-mi răspunde:

— Eu sînt cea ursată, ca să-ți stau pe vatră, ca stana de piatră!

— Și unde-ai dus-o? I-a-ntrebat bogatul.

— Frumos mi-o-nșelai și mi-o-nmormîntai.

La cîmpul cu colălie,
Unde pic de iarbă nu e;
Unde șerpilor mi șerpuiește
Și năpîrcile-mi vîiește!

Fratele cel bogat cum aude, îl apucă fiorile și pleacă drept la morminți să dezgroape sărăcia.

Cum o dezgroapă, răsuflă de bucurie că șerpilor și năpîrcile nu-i mai ciocneau la casa sufletului, gata să-și dea duhul. Atunci bogatul îi zise:

— Scoală-te și hai la fratele meu că s-a-mbogătit, hai la el să-l sărăcești! Sărăcia s-a ridicat în vîrfurile picioarelor urîtă ca Muma Pădurii și i-a grăit:

— Vai sărmana de mine, abia-mi trag sufletul, bine că-mi veniși de mă izbăviși. Fiindcă-mi ești milos, nu ca frati-tu păcătos, am să merg la tine ca să trăim bine. Mult m-am chinuit, la frati-tu cît am trăit. Dar la tine-o s-o duc bine, că mă dezgropași pe mine.

Bogatul cu sărăcia, trecu dealul

Și uidi el cu amarul.

Bogăția i se duse pe apă,

C-așa-i fu inima aspră!

BĂIATUL FĂRĂ NOROC

A fost odată un bărbat și o femeie, care aveau un băiat frumos și bun de nu se găsea ca el altul în sat. Cînd s-a făcut destul de mare, părinții l-au trimis să lucreze prin toate părțile, să învețe și de la alții. Cu cît lucra mai mult, cu atît nu avea spor la lucru și nici să încropească două într-un tei. Bietul băiat se credea că n-are noroc!

Într-o zi, spuse el părinților săi, că pleacă în lume să-și caute norocul. Își luă merinde în traistă și plecă ! Merse el ce merse zi de vară pînă-n seară; dormea pe unde putea, mîncă pe unde nemerea și ce găsea ! Merse așa multă vreme !

În cele din urmă ajunse într-o pădure mare, plină de păsări cîntătoare, cu poiene pline de flori, de-ți luau ochii și auzul de frumusețe. Merse ce merse prin pădure pînă ce ajunse la un bordei care avea numai un ochi de geam dintr-un burduf. Mai la o parte un moș tăia lemne. Îi dă bună ziua; dar moșul nu-i răspunse nimic. Văzînd el că moșul taie întruna lemne, se puse să-i ajute la tăiat lemne.

Au tăiat ei așa, ce-au tăiat, pînă seara fără să vorbească unul cu altul, după care au plecat de au intrat în bordei.

Cînd băiatul intră în bordei, vede că nu-i nimic; nici pat, nici masă, nici mîncare, nici haine, cu totul casa era goală. Fără să mănînce nimic, fără să scoată o vorbă, obosiți de atîta muncă, s-au culcat pe pămîntul gol.

La mijlocul nopții bate cineva la fereastră:

— Cioc ! cioc ! cioc !

Bătrînul întrebă:

— Cine e... ?

Un glas de afară îi răspunse:

— Eu sînt: Norocul !

— Ce vrei ? răspunse moșul.

— Am venit la tine să-ți spun că acum seara s-au născut o mie și unu copii și o mie au murit.

Atunci bătrînul zise:

— Cei care s-au născut și n-au murit să aibă tot ce am eu acum seara asta în bordeiul meu ! Și zicînd așa, cel care bătuse la fereastră se făcu nevăzut. Casa era goală și întunecată.

A doua zi s-au sculat și fără să mănînce nimic au plecat iarăși de au tăiat lemne toată ziua, fără să scoată o vorbă.

Seara s-au întors la bordei și-au intrat înăuntru ca și în prima seară să se culce. Dar mare le fu mirarea cînd văzu că bordeiul era plin cu de toate: fel de fel de bunătăți: cu mese pline de mîncare, de băutură, iar îmbrăcămintea era din aur, argint și nestemate. Flăcăul n-a îndrăznit să întrebe nimic. Se așezară la masă unde mîncară și băură pînă ce se saturară, după care se culcară în paturi de aur și dormiră pînă dimineața. Pe la miezul nopții veni iarăși cineva la geam și bătu:

— Cioc ! cioc ! cioc !

Moșneagul zise:

— Cine e ? Un glas de afară îi răspunse:

— Eu sînt: Norocul !

— Ce vrei ? răspunse moșul.

— Am venit la tine să-ți spun că acum seara s-au născut o mie și unu copii și o mie au murit.

Atunci bătrînul zise:

— Cei care s-au născut și n-au murit, să aibă tot ce am eu acum seara asta în bordeiul meu !

Și zicînd așa, cel care bătuse la fereastră se făcu nevăzut. De acum casa era plină cu de toate.

Dimineată cînd se sculară, moșneagul îl întrebă pe băiat:

— Ce vrei, băiete! Ce cauți aici la mine-n casă?

Băiatul răspunse:

— Am plecat în lume să-mi caut Norocul!

Atunci bătrînul îi zise:

— Ai văzut în prima seară cînd a venit la mine Norocul și mi-a spus că s-au născut o mie și unu și au murit o mie? Și ai văzut ce am avut eu atunci în bordei? Nimic, gol, sărac! Ei bine și tu te-ai născut între aceia o mie și unu cînd eu nu am avut nimic și de aceea tu nu ai noroc.

Dacă vrei să ai noroc trebuie să te însori cu o nevestă care s-a născut cu noroc și să trăiești din norocul ei. S-o cauți așa că pe ce pune mîna îi merge din plin toate. Numai cu o așa nevestă vei trăi bine. Și băiatul se întoarse atunci acasă. Le povesti părinților toată întîmplarea de se minunară de aceea ce auziră. Se puseră de-l însurără pe băiat cu o fată care pe ce pune mîna îi mergea din plin. Și trăi el așa din norocul femeii, dacă n-or fi trăind și acum.

Și încălcai pe o mătrăgună și vă spusei a mea minciună.

TREI FLĂCĂI SĂRACI

Trăia odată într-un sat trei frați săraci. De săraci ce erau curgeau zdrențele de pe ei. Neavînd ce face, în sat nu găseau de lucru pentru că toți oamenii satului erau săraci de n-aveau nici foc în vatră.

Le venise vremea de însurătoare și n-ar fi avut cu ce să-și țină nevestele. Ce s-au gîndit ei, să plece în lume să-și cate norocul. Și-au pregătit desagii cu ceva merinde; ce merinde, niște rădăcini adunate de prin pădure și au plecat.

Au mers ei ce-au mers, prin păduri și cîmpii cu volburi și bălării pînă cînd au trecut printr-o cîmpie cu lanuri de grîu care se legănau la adierea vîntului. Unde este grîu, sînt și păsări. Văd ei un cîrd de ciori și cel mare zice:

— Dacă-aș avea atîtea oi, mi-aș face în cîmpul ăsta o stîină și oricine va trece pe aci, îi voi da să mănînce pînă se va sătura de lapte, brînză și carne, fără plată.

Nu mai departe decît lingă ei venea un bătrîn care auzindu-i a zis în gîndul lui: « Ciorile să se facă oi! »

Cînd se uită cei trei frați, văd în locul ciorilor oi! Atunci cel mai mare dintre ei zice:

— Eu rămîn aici căci mi-am găsit norocul.

Ceilalți doi frați au plecat mai departe să-și găsească și ei norocul. Au mers ei ce-au mers pînă au dat de o fîntînă cu două țurloaie din care curgea apă. Fiind obosiți s-au așezat jos să se hodinească și să bea apă. Au stat ei acolo ce au stat și cel mijlociu zise:

— Dacă din aceste două țurloaie ar curge din unul țuică și din altul vin, mi-aș face aci un birt și cine va trece pe aici am să-i dau să bea pînă se satură. Din față venea un bătrîn care auzindu-i, zise în gîndul lui: « Țuică și vin să curgă. »

Cînd vreau ei să bea apă văd că dintr-un țurloi curge apă roșie și după ce au gustat au văzut că este vin. Gustă și din celălalt țurloi, văd că este țuică.

Văzînd că dorința i s-a împlinit, cel mijlociu zice către fratele cel mai mic:

— Eu rămân aci și-mi clădesc birtul. Tu du-te mai departe și cată-ți norocul.

Cel mai mic dintre frați plecă mai departe și mergînd el se întîlnește cu același bătrîn, care-l întrebă văzîndu-l așa sărac, că unde merge?

— Am plecat în lume să-mi găsesc o nevastă care să-mi fie la inimă și tot ce va zice el să nu fie altfel.

Bătrînul îi zise:

— Nevasta care să-ți fie la inimă are nunta mîine într-un sat nu departe de aci. Dacă mergi cu mine am să pot să stric nunta și să ți-o iei.

Au plecat ei în sat și s-au dus la casa băiatului unde nunta era în toi, unde se pregăteau ca a doua zi duminică să se ducă la mireasă.

Intră ei în casă și bătrînul spune către părinții mirelui, că fata este la inima flăcăului cu care a venit și să strice nunta. Părinții mirelui se împotrivesc și vreau să-i arunce afară din casă însă bătrînul le spune că el le va dovedi că așa este.

În curte era o viță neîngropată căci era timp de toamnă și le spuse că vița pînă mîine dimineată are să rodească și strugurii are să fie copți. Numai-decît vița a început să-i crească frunzele și pînă dimineata cînd ei s-au sculat a avut rod. Părinții mirelui au văzut că bătrînul trebuie să fie Dumnezeu care umblă pe pămînt. Atunci s-au dus împreună la fată, fără mire, ci numai cu flăcăul nostru care-și căuta o nevastă care să-i fie la inimă. Cînd părinții fetei și ea au auzit despre ce este vorba și deși îl văzură atît de zdrențuros au făcut nunta cu flăcăul nostru. Flăcăul a fost îmbrăcat în haine curate și dimineata a și plecat la lucru pe cîmp să samene, să secere, să treiere căci era vrednic nevoie mare. Pe toate ce puneau mîna le mergea din plin și aveau de toate. Ograda se umpluse cu păsări, vite, hambare cu grîu, porumb, cu de toate. La anul nevasta îi născu un băiat de toată frumusețea.

Bătrînul vru să vadă ce mai fac cei trei frați, cum le merg treburile și dacă se țin de vorba pe care au spus-o!

Merge la cel mai mare dintre cei trei feciori unde își avea stîna, oile și-i ceru găzduire. Cere bătrînul să mănînce, și dimineata vrea să plece, dar gazda îi cere să-i plătească.

Bătrînul spune că a auzit că la stîna lui orice trecător poate minca cît îi trebuie fără să plătească. Flăcăul îi spune că dacă ar da la toată lumea atunci el ce ar face, din ce ar trăi! Atunci bătrînul spune: « Ciori au fost, ciori să fie », și în momentul acela stolul de ciori își luă zborul și bătrînul plecă.

Flăcăul îl strigă să vină că-i dă demîncare cît vrea, însă bătrînul răspunde că e tîrziu și nu se mai întoarce. Atunci a văzut că bătrînul era Dumnezeu!

După ce plecă de la fratele cel mai mare se opri la hanul celui mijlociu și la fel ceru găzduire și mîncare, pînă dimineata. Cînd vru să plece, gazda îi ceru să-i plătească găzduirea. Străinul îi spune că a auzit că oricine vine, mănîncă și bea fără să plătească!

Tînărul îi răspunde că el a avut cheltuieli cu hanul și dacă dă pe gratis atunci el cu ce să trăiască, deși avea de toate în ogradă! Atunci bătrînul zise: « Apă a fost, apă să fie »! În acel moment a început să curgă din jurloaie în loc de vin și țuică, numai apă. Omul văzînd că a rămas sărac și că bătrînul a fost Dumnezeu, îl strigă înapoi, căci plecase; să-i dea să bea cît vrea. Bătrînul era departe și-i spuse că e prea tîrziu și l-a lăsat văcărindu-se.

Ajunse acum Dumnezeu la cel mai mic. Aci erau de toate, toate le mergea din plin și tocmai atunci se născuse primul băiat. Bătrînul intră în casă plin

de bube pe față și cap, zdrențaros și cere găzduire. Bătrînul este primit și găzduit și seara la vorbă îl întreabă de ce este plin cu bube pe față și cap. El le spune că are rîie și că toți vracii i-au spus că se poate vindeca numai cu cenușa primului copil. Dar unde găsește el asemenea oameni, care să-și ardă copilul și să se ungă el cu cenușa lui!

Auzind aceasta, bărbatul stă pe gînduri și apoi zice către nevasta sa: «Să-l vindecăm pe bătrîn cu cenușa copilului nostru». Ea îi răspunde:

— Noi avem primul copil și o să mai primim și alți copii, așa că să-l vindecăm noi. Să facem jertfă copilul pentru acest bătrîn nenorocit!

Atunci bărbatul își trimite nevasta să facă focul la cuptor pînă el mai stă de vorbă cu bătrînul. Cînd cuptorul a fost încins bine, bătrînul zice:

— Acum să mă lăsați pe mine să bag copilul în cuptor fiindcă voi nu puteți vedea cum arde copilul vostru.

El ia copilul și-l pune pe lopată, dar înainte de a-l virî în cuptor scuipă înăuntru și cuptorul pe dată s-a răcit. Viră copilul în cuptor și pune capacul. Apoi toți se culcă și dimineața bătrînul trimite femeia să scoată cenușa din cuptor. Cînd deschide capacul, copilul dormea ca și cînd n-ar fi fost nimic, ba mai mult el crescuse într-o noapte cit crescuse într-un an. Se făcuse un băiat frumos.

Atunci au văzut că bătrînul nu era altul decît Dumnezeu. El le-a urat să aibă multă sănătate, să trăiască pînă la adînci bătrînețe și să aibă mulți copii, să fie buni cu oamenii.

Am fost și eu pe-acolo pe vremea aia, căci dacă n-aș fi fost n-aș fi știut să vă povestesc. Așa că nu v-am mințit, căci aș fi sărăcit și eu ca cei doi frați mai mari.

POVESTEA LUI PĂTRU OȚU

A fost un om sărac și a făcut un copil mic și a făcut el o casă. Omul și-a cumpărat tot materialul de casă de la preduzece și a luat materialul în veresie și cînd a furșit casa, s-a dus să plătească materialul la preduzece. Mergînd pe drum pînă la preduzece, la mijlocul drumului a fost o recă și ca să treacă reca la mijlocul apii îi iasă un țap negru cu coarne în cap și să punie înaintea omului și-l spămîntă să nu poată trece.

Omul se abate în dreapta, da și stînga, tot țapul îi iasă înaintea și-l spămîntă. Omul nu poate în nici un chip să treacă. Atuncea țapul începe să spună omului și-i zice:

— Îmi dai tu mie ce Ț-ă mai drag Ție în casa ta?

Omul a gîndit că din sărăcia lui a făcut o casă și să-i dea casa, da țapu-i spune:

— Nu-mi trebuie mie casa ta, că eu am căși de sticlă, da să-mi dai tu mie copilu tău.

Omul a zis țapului:

— Eu am numai un copil și mult îmi pare rău de iel.

Dară țapu a zis:

— Că ce zici că-ți pare rău de casă, că Ție mai mult Ți pare rău de copil decît de casă.

Acuma Țapul spune omului:

— Obecește-mi că-mi dai, da ieu nu-l iau. Acum i-l iau cînd o crește copilul de paispe ani. Și pe urmă Țapul a perit din drumul omului. Omul s-a dus pînă apă pînă-n partea lantă, s-a dus să plătească materialu dă casă. După ce a plătit materialu, s-a întors acasă și începe a povesti la muiere ce s-a întîmplat pe drumul la mijlocul apii, cu un Țap pe cum a cerut Țapu copilul să-l dea și i-a spus că cînd o fi copilul de paispe ani și vreme după vreme. Omul a luat copilul și s-a dus cu copilul la biserică să-i facă popa o apă de iertare și i-a spus omul lu popa. Că ducîndu-să pe drum să plătiască materialu cășii, ce i-a zis un Țap, pe cum să-i dea copilul la paispe ani. Atuncea popa i-a facut o molivdă și i-a pus-o într-o trochiță mică, de la gura trochiții un busuioc. Și spune popa la tatăl copilului să poarte copilul trochița undeva vor s-o ducă, copilul și pe trochiță cu el. De vor lo va duce pe copil mare năcazuri, să stropească cu apă de trochiță, că aia-i ajută copilului.

Cînd a venit omul cu copilul acasă de la biserică, copilul s-a dus cu oili și boii la iarbă. Păzind copilul într-o zi boii, plecînd copilul pe anul de paisprece, pe vremea aia Pătru oțu o auzit de tatăl copilului că i-a facut vo apă la copil și copilul o poartă la iel și acuma s-a dus Pătru oțu la copil și i-a zis:

— De te-oi duce pe undeva, să iai sama ce sudbină am eu la împlinirea a paisprece ani.

Copilul a păzit boii, după culesu de porumb, cînd s-a dus să întoarcă boii vede că s-a slobozit un nor negru și vînturos și deodată l-a ridicat pe copil sus. Drugarii, copiii lui, cînd văzu că pe drugaru lui l-a loat noru al negru și al vînturos s-a dus cu el sus, atuncea alant drugar a loat boii și a fugit cu ei acasă și i-a spus la tatăl copilului că l-a loat vîntu cu noru al negru s-a dus sus: « eu m-am spămîntat și am venit fuga acasă și vă spusăi întîmplarea lui drugariu meu ». Atuncea omu și-a adus aminte că vremea a venit la paispe ani, să ia Țapu copilul.

După ridicarea norilor cu copilul, plecînd cu el, ajunsă la căși de sticlă pe mări. Atuncea tuma-l dusă înuntru, pîn sobe; nima nu eria decît trubaciu răilor dejurni la căși de sticlă, da alant a fost la un vînat pîn svet.

Răul ce a dus copilul a zis la trubaci:

— Ia de cîntă să s-adune toț răii de la învînat.

După ce cîntă trubaciu toț răii porniră să vie ca păsările la casa de sticlă. Toț alergică și ajunsără la vreme, da unu nu e din număr, băgîndu de sama numărîndu-l, nu e răul al șchiop !

După ce ajunsă șchiopu, s-a dunat toț roată pingă copil și a pornit să-și dea brinci unul spre altul, care să omoare copilul, dară tartorli al șchiop a zis:

— Staț, nu grăbiț să-l omoriți, să lom sama în cărț cum ie copilul scris. Și scoasă cartea și cetiră răii și văzură ce spune, rîndu copilului, scrie în cartie de copil așa: « Copilul să doarmă su patu lu Pătru oțu ». Dară răii au sprimit un pat de foc, da Pătru oțu să doarmă și el cînd o veni. Dracul al șchiop porni să întrebe pe toț drugarii la rînd, care ce a învînat; să spună toț la rînd ce a învînat fîncă asta a adus copilul de-l vedem noi toț. Dracul al șchiop întrebîndu-l pe al dintii: « Ce ai facut ? » El spusă: « Eu găsii o fămeie scoțînd apă din fin-tînă; până ea scoțînd apă, eu îndemnai copilul ei și să-necă, sări în fin-tînă ». Întrebîndu-l pe al doi, dracul spusă: « La un otar de loc găsi certîndu-să doi fraț; eu îi îndemnai de să omorîră. Da al de trii răul spune că un cioban păzind

boii să pască iarbă: « I-am dat un somn greu la cioban de a dormit și boii s-a dus în livade, a păscut, să umflară și muriră boii. »

După întimplarea ciobanului, altu răul a îndemnat pe o muiere să bage mălaiul în foc, copilul muierei să arse în foc, da muierea n-a băgat de samă. Porni tartorli al șchiop să zică: Să ia copilul să-l ducă la patul lui Pătru oțu să șadă su pat. Atuncea copilul văzînd mulțimea de răi mergînd cu iel la patul lui Pătru oțu și zicîndu-i copilului:

— Iote aici su pat să șezi.

Copilul spămîntat scoasă trochița din sîn cu busuioc și porni stropindu-i pe toți dracii cu apa popii. Deodată să aprinsă focul pe draci și porniră să ardă. Dracul al șchiop cînd văzu atîta foc și moarte de draci, zberă fuga la-al cea adus copilul: « Rugați-vă de copil să nu vă mai stropască că voi ați prins pe Dumnezeu, de aia ardeț cu totu și pristăniț să-l duceți îndărăt de unde ați venit cu el ».

Și copilul șezînd cu dracii acolo auzi ce sudbină are el, da și ce sudbină are Pătru oțu.

Răul lo copilul și plecă să-l ducă de unde l-a loat și l-a dus iară la locul unde a păzit oili. Din locul unde l-a lăsat răul pe copil, copilul plecă acasă la tata lui. Piste vo cităva vreme aude Pătru oțu că copilul a venit acasă ! Și vine și Pătru oțu să-ntrebe ce sudbină are el și cum a făcut copilul de l-a întors răii ca să facă și el. Copilul spune lu Pătru oțu să-și facă apa la popa Pătru oțu să dusă la popa în sat și spune lu popa: « Așa, părinte, fă-mi și mie apa ca la copil că ieu am oțit patruzăci de ani și să-mi ierți păcatele și mie ». Și popa cînd aude pe Pătru oțu, așa îi spune lu Pătru oțu, că: « nu poate să-i ierte păcatele ».

Pătru oțu cînd auzi că popa nu poate să-i ierte păcatele, scoasă cuțitu și-l taie pe popa ! Acuma Pătru oțu plecă în altu sat să-ntrebe pe altu popă și cînd a spus la al de doi popa să-i ierte păcatele și ala popa a spus că nu poate să-i ierte păcatele. Atunci Pătru oțu, scoasă cuțitu și-l tăie și pe al de doi popă. Pătru oțu pînă la cinci popi omorî. Din cauză că nu-l vrea să-i ierte lui păcatele. După ce văzu Pătru oțu că n-are popi unde să-și ierte păcatele, iel aude că-n vrîm munte iese vrîm călugăre la vo mănăstire bătrîn și să dusă la călugăre și-i spusă așa: « Iou am fost patruzăci de ani oț și vreau să-mi ierți păcatele mele, să nu mor cu ie ». Călugărul spusă că poate. Atuncea călugărul să sui în pod și luă un ciomag de măr uscat păstrat de cînd a fost mănăstirea; ciomagu a avut optzăci de ani. Călugărul lo ciomagu de măr și-l dete lu Pătru oțu și-i spusă așa: Vezi muntele al mare, acolo să te duci sus în vîrfu lui, să-l înfigi ciomagu în pămînt și tu să iai oțiră apă cu gura să-l uzi pînă s-o prinde de-o înverzi și să crească mare.

Pătru oțu înfîpsă ciomagu în vîrfu muntelui și porni să-l ude cărînd apă cu gura. A cărat Pătru oțu 12 ani apă cu gura; văzu Pătru oțu că ciomagu s-a prins și a crescut. Veni Pătru oțu la călugăre și-i spusă:

— Părinte iote ciomagu al de măr s-a prins și a crescut !

— Mai udă-l doi ani încă pînă face și mere și cînd o face mere, să vii să-mi spui.

Mai îl udă Pătru oțu încă doi ani și făcu paișpe ani, mărul a crescut mult mare și frumos, da n-are frunză în el cît flori; după ce legă mere mărul, Pătru oțu plecă la călugăre și-i spusă:

— Părinte n-are mărul frunze în iel cît mere, aide părinte să vezi.

Călugărul spusă lu Pătru oțu așa:

— Adastă puțin să iau cărțile să mergem să-ți iert păcatele su măr.

Și cînd ajunsă la măr îi zisă călugăr'li lu Pătru oțu așa:

— Șezi, Petre, su măr!

Șezu Pătru su măr, scoasă călugăr'li patrailu și i-l pusă în cap lui Pătru și porni să-l ispitească:

— Ce păcate ai făcut, spune pe rînd!

Porni Petru oțu să spună păcatele, da din măr cade cîte o mară jos la pămînt. Tot spunînd Pătru oțu toate păcatele pe rînd, din măr cade cîte un măr pe pămînt. Călugărul uitîndu-să în măr, mai rămasă încă două mere în măr. Călugărul zice lui Pătru oțu:

— Petre, mai ai încă două mere în măr, alea sînt două păcate, spune-le și pe alea!

Pătru să gîndi și-și veni în minți, că întîi a omorît pe tată-su, pe mumă-sa și pe urmă a plecat oț în pădure. Cînd auzi călugărul păcatele mai de la urmă, căzu și merele ale două din măr.

Atuncea călugărul spusă lu Pătru:

— Păcatele tale s-a iertat.

Pătru a murit pe loc și l-a primit în rai! Așa sînt oamenii: nu să judecă după graiul lor, ci după faptele lor.

ÎMPĂRATUL TRAIAN CU URECHI DE ȚAP

Pe timpuri, pe aci a trăit un mare împărat letinesc care se chema Traian. El avea palate multe și frumoase. Cel mai frumos era la Geanova, pe deal. De acolo el vedea peste Dunăre în Romania și peste cetatea Decebalium de la Prahova zisă și — Deci.

Împăratul era viteaz, frumos, ama ce păcat că Dumnezeu îi dăruise urechi de țap. Cum chema un bărbier să-l radă îl întreba:

— Ce ai văzut, măi băiete la mine?

— Că aveți urechi de țap, mărite împărate, răspundeau pe rînd bărbierii.

Atunci împăratul care nu da la nimeni seama, scotea sabia și le lua capul de la trup. La bărbieri le era frică să-l mai radă și oricît s-ar face ei de viteji, toți se temeau și tremurau de frica împăratului. Mai la urmă împărăția rămase fără bărbieri. Toată lumea umbla cu bărbi și însuși împăratul ajunsese cu o barbă pîn' la brîu. Bărbații începură să șoptească în dreapta și-n stînga și purtau mare ură pe împărat că le-a stricat obiceiurile.

Ce să facă bietul împărat, cum s-o scoată la căpătîi cu bărbierii cu mincinoșii?

Adună pe sfătuitoarii împărăției și le ceru ajutorul.

După asta se dăte ordin mare ca fiecare oraș și sat să aibă un anumit număr de bărbieri și să li se plătească pentru tuns un ducat și pentru bărbierit alt ducat. Bărbierii însă nu au voie să vorbească și spună minciuni în timpul lucrului. Ei aveau datoria să se uite drept în locul unde rad și dacă sînt prinși de client că privesc în alt loc, atunci munca s-o facă degeaba. Să fi văzut în toată împărăția înghesuială mare, care mai de care să fie bărbier. Împăratul Traian chemă bărbierii pe rînd să-l dichisească, dar care cum venea era întrebat după ce termina cu lucru, ce a văzut? Bărbierii neștiind taina, în loc să mintă cum le este adetul, spuneau adevărul că au văzut că înălțimea sa are urechi de

țap. Atunci împăratul trăgea sabia și le tăia capul. Iată că-i veni rîndul într-o zi unui bărbier ovrei, fricos din cale afară. Îl apucară frigurile și se culcă de spaimă în pat, iar la împărat trimise pe un băiat ce făcea ucenicia la bărbier, să-i spuie împăratului să treacă cu rîndul peste maistrul său fiindcă e bolnav de moarte și nu-l poate bărbieri.

Ucenicul merse la împărat și povesti toată taina. Împăratul îi dăte poruncă ca să-l bărbiezească pe loc. Flăcăul îl bărbieri numaidecît și împăratul îi dăruie doisprezece ducăți. Apoi îl întrebă dacă a văzut ceva la el. Bărbierul se gîndi la poveștile lui ta-su care-i spusese:

— Ce auzi să te faci că n-auzi și ce vezi să te faci că nu vezi, dacă vrei să-nveți meserie și să ai noroc în viață.

Atunci bărbierul răspunse prefăcut că n-a văzut.

— N-am văzut nimic, măria-ta !

Văzînd împăratul că flăcăul este destul de curățel și cuminte, dăte ordin ca el pe viitor să vie să-l bărbiezească. Atunci ceilalți bărbieri din împărăție răsufară liniștiți și după un timp iarăși dădură drumul la cleanță. Cînd ajunse la stăpînă-su, acesta rămase mirat cum de a scăpat cu viață? Iar cînd îi arătă că i-a dat și doisprezece ducăți rămase și mai mirat și numaidecît se sculă din pat și-i luă ucenicului ducății, spunîndu-i, că o slugă ca el n-are ce face cu atîția bani. Așa nu se-nvață meserie, băiete ! Meseria se-nvață prin muncă și bătaie de la stăpîn ! Dar flăcăul tăcu și nu-i spuse stăpînului că a văzut la împărat urechi de țap. De aci înainte ovreii aduna la ducăți fiindcă de fiecare bărbierit copilul îi aducea doisprezece ducăți, iar pe ceilalți bărbieri din împărăție nu-i mai durea capul. Toate mergeau bine, însă de la un rînd de vreme, începu pe ucenic să-l chinuie gîndul că în el se ascunde o taină așa de mare și n-are nici mumă, nici tată și nici frați, căroră să le spună ce fel de urechi are împăratul Traian ! Și ziua și noaptea îl chinuia gîndul. În somn visa că stă de vorbă cu părinții săi și le spune ce-a văzut. Atunci își ușura sufletul dar după ce se deștepta din somn, abia atunci chinurile iar începeau. Azi așa, mîine așa și stăpînul a băgat de seamă că băiatul e trist și că are ceva pe suflet.

— Ce ai, măi băiete, că te vîd tot îngîndurat, parcă nu ți-ar fi toți boii acasă, spune ce ai pe suflet?

— Maistore, am ceva pe suflet însă nu pot spune cuiva, că numaidecît aș muri.

— Spune-mi, măi băiețaș, doar vezi tu cită grijă am de tine ca de copilul meu, măcar că tu ești un calic.

— Nu, nu pot, stăpine, sînt tînăr și vreau și eu să trăiesc, răspundea ucenicul, măcar că taina asta îi apăsă sufletul ca o piatră de moară.

— Dacă nu vrei și nu vrei, atunci tot eu am să te ajut; du-te și spovedește-te la un sfînt la vreo mănăstire că acolo se țin ascunse tainele omeniești:

— Nici acolo nu mă duc !

— Du-te atunci și spune taina în ai pustii de munți unde picior de om nu calcă.

— Nici acolo n-am curajul. O să mă audă fiarele sălbatice, păsările ceriului, codrii, și va fi vai de viața mea !

— Îți mai spun una, și dacă nici pe asta n-o faci, atunci îți iai calabalicul și te duci în lumea albă de la mine.

N-o să te țin la mine întunecat ca o babă care-și cîntă și-și descîntă. Uite, du-te în pustiu, sapă acolo o groapă adîncă, apoi dezleagă băierile inimii și spune de trei ori taina, apoi astupă groapa la loc și așa ai scăpat.

— Asta am să fac, răspunse ucenicul, după un timp de chibzuială.

În vărsat de zi își luă o sapă și plecă undeva departe de oraș în pustiu, făcu o groapă, băgă capul în ea și strigă de trei ori:

— Pământule, să știi că împăratul Traian are urechi de țap!

După aceea astupă groapa la loc și plecă ușurat fluierînd de parcă n-ar fi avut niciodată nimic pe inimă.

Au trecut cîțiva ani și în locul unde bărbierul ucenic a spus taina pămîntului a crescut un tei mare și frumos. Păstorii care pășteau oile și caprele pe acolo au tăiat crengi și au făcut fluier. Însă cum suflau în ele se auzea glasul ucenicului.

— Pământule, să știi că împăratul Traian are urechi de țap? Și asta, de trei ori.

Fluierile începură să se vîndă ca pîinea caldă și ajunseră pînă în cetatea, unde ședea împăratul. Copiii mergeau pe uliți și suflau în fluier iar din acestea se auzea taina spusă de bărbier pămîntului.

Într-o zi, pe cînd însuși împăratul se plimba cu împărăteasa prin cetate auzi cum copiii fluierau:

— Pământule, să știi că împăratul Traian are urechi de țap.

La auzul fluierilor, împăratul se făcu foc și pară de minie și fu gata să-i taie pe toți bărbierii din împărăție că nu-și văd de meseria lor și numai de birfeală se țin; însă împărăteasa, miloasă din fire, îl opri. Atunci dădu ordin să i se aducă la palat numai decît ucenicul bărbier. Băiatul fu adus în fața împăratului și acesta îl întrebă răstit:

— Bine, măi, ce vești ai dat tu în lume despre mine, de mă făcuși de basme?

— Mărite împărate, zău că n-am spus la nici o ființă omenească nimic, din taina pe care o știu.

— Care taină, mincinosule?

— N-am spus că aveți urechi de țap.

Atunci împăratul scoase sabia și cînd vru să-i reteze capul, împărăteasa îl opri. După ce se liniști împăratul, ucenicul îi povesti din fir în păr cum a ajuns să se spovedească pămîntului ca să-și liniștească taina de pe suflet și cum din acel loc unde a strigat a crescut teiul cu pricina care l-a dat de belea pe împărat.

Împăratul luă pe bărbier și plecă la tei ca să vadă cu ochii lui minunea asta, dacă este adevărată, sau este iar vreo minciună de bărbier.

Cum ajunseră acolo, teiul era tot dărăpănat și abia mai găsiră o nuiclușă din care făcură un fluier, împăratul auzi:

— Pământule, să știi că împăratul Traian are urechi de țap!

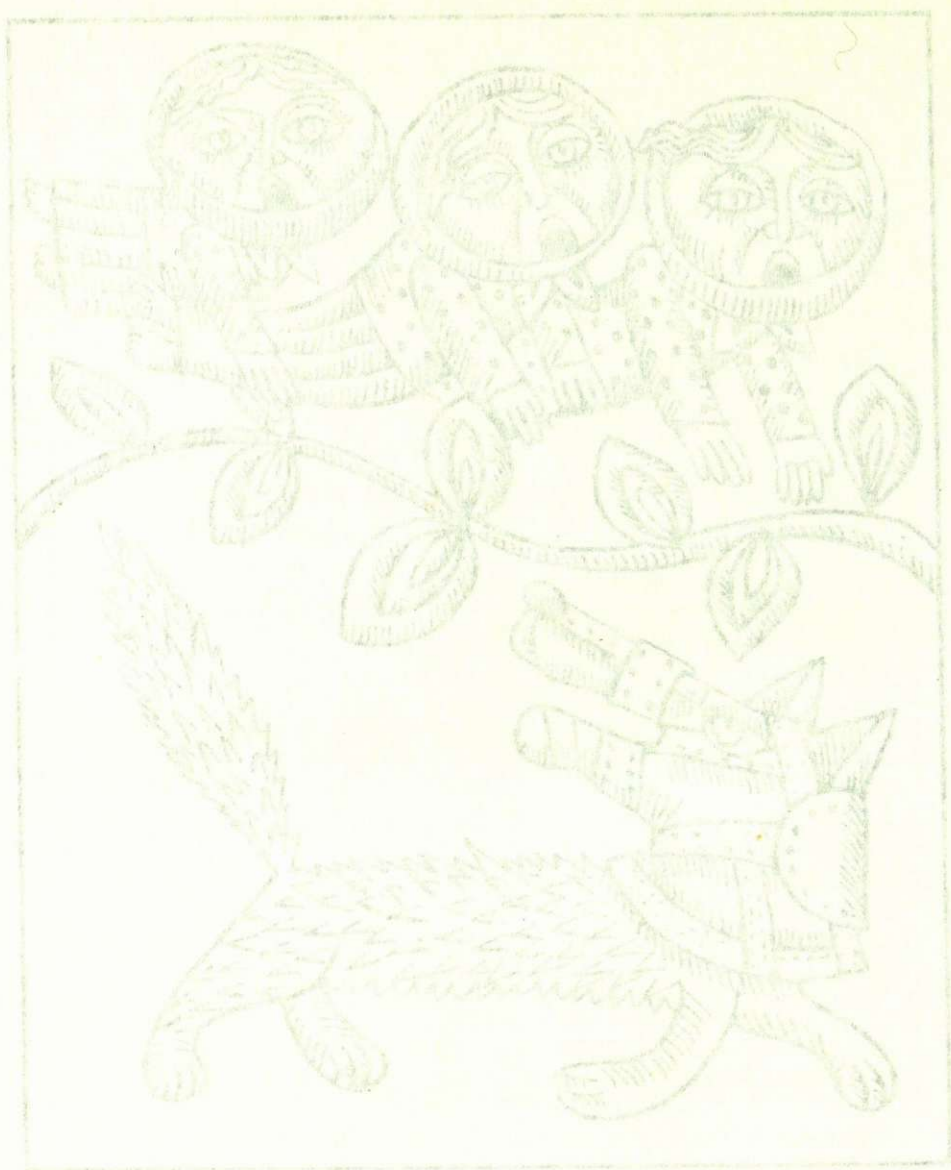
Se miră împăratul de asemenea minune și din ziua aceea își dădu seama că nu e om pe lume care să poată ascunde o taină și că pe pămînt nimic nu se poate tăinuî. Îi dete drumul la bărbier, iertîndu-l și de-aci-nainte se făcu împăratul blînd ca mielul că veneau bărbierii de-l rădeau pe rînd și glumeau cu împăratul.

DISCUSSION

252

II
BASME NUVELISTICE
ȘI ALTE BASME

II

БАСМА НОВЕЛЛЫ

ИЗ БАСМА

PROSTU-MPĂRAT

A fost odată o muiere și a avut trei feciori și unul dintre ei era prost.

O dată, în vremea aceea, împăratul strigase în împărăție că acel voinic ce va putea prinde pe fiica lui cu trei vorbe i-o va da lui de muiere și jumătate din împărăție.

Și or pornit din toate colțurile lumii prinți s-o prindă pe fiica cea frumoasă a ăstui împărat, cu cele trei vorbe. În zadar se încercară ei că nici care nu putu dezlega cuvintele.

Și cum învoiala era că celui ce nu va ghici i se va tăia capul, în fața palatului împărătesc se făcu din ei o zidire rotundă ca să-i îngrozească pe cei ce vor cuteza. Ce-i drept, prințesa era mai frumoasă decât o zină, parcă era ruptă din soare. Dar feciorii muierei zor nevoie să-și încerce și ei norocul. Și într-o zi, cei doi frați cumiști și viteji, o rugară astfel pe mumă-sa:

— Mumă, fă-ne merinde pentru drum lung că noi amîndoi mergem să ne încercăm nărocul cu fiica împăratului.

— Pruncii mei, nu vă duceți, că toți cei ce s-or dus și-or pierdut capu acolo.

— Mumă, noi nu sîntem fii de împărați, da avem mai multă minte decât ei, că noi doar nu ne-om fi băut mintea ca împărații, unul dintre noi tot o să ajungă împărat.

— Mumă, da-mi și mie merinde, zise prostul, că merg și io. Oî face și io oarece, ce n-au făcut fiii de împărați. Dă-mi un blid cu colesă și ceapă că mere pădurețe culeg eu.

Dar cei doi frați, auzindu-l, riseră zicînd:

— Fugi, mă prostule, tu nu știi ce-ai mîncat ieri și vrei să cutezi să mergi la frumoasa lumii?

Merem noi acolo, că unde-i minte-i și noroc.

— Oare ce-i aia minte? zise prostul.

— Lasă-te măi prostule de coșcării că doar n-ai crede că mintea ți-a veni mergînd la fata-mpăratului? Mintea nu crește bă, pe toate cărările, că altfel ar paște-o măgarii!

— Da ști-va fiica împăratului să joace la nuntă? zise prostu.

— Știe, nu te teme, tontule, n-o s-o nveți tu?

Și-ncepu el să joace de bucurie și să chiuie așa cum se pricepea; vorba aceea: « În vale, n răstoacă, Singur cîntă, singur joacă »!

El cînta și țopăia, iar muma-sa plîngea privindu-l pe nenorocitul care cînta: Iacă-așa; hop așa, dă-mi împărate fata.

Frații însă se pregătiră de cale lungă, că nu era să-și puie mintea cu el, că de, prostul face ce vede și ce aude.

Cei doi frați îmbrăcați frumos și înarmați cu săbii, au pornit-o la cale lungă fără să-i vadă prostu pe care-l lăsară sub o plută dormind. Da-l mușcară niscaiva muște. Prostul se sculă și un iepure, țîst ! de lingă el din cîrtog și fugi.

— A, măgarușule, tu nu mă lăsa să dorm, las' că te prind eu ! Și o zbughi prostul după iepure. Și alergînd el cît îl țineau puterile, văzu doi oameni. Merse la ei și cînd colo, erau frații lui !

— Țineți măgaru ! țineți măgaru ! strigă el. Da nici un măgar nu se vedea, în afară de un iepure care se pitulă în niște tufișuri.

— Ascultă, frate, unde vezi tu măgar, că noi vedem un iepure ?

— Nu, fraților, este un pui de măgar, că a sărit din cîrtog, abia-l fătasă măgărița.

— Mă prostule, ce te ții de noi ca scaiul de oaie, întoarnă-te acasă că te mîncă pe aici gadinile.

— Le dau cu moaca-n cap, nu mi-e frică, răspunse prostu.

Și meraseră ei împreună un dărap de vreme, iar el ce găsea în cale, aduna și băga-n traistă ! Găsi mai întîi un cep de la o cadă, îl luă și vîrî-n traistă. Meraseră ei și-l apucă foamea. Atunci le zise fraților săi :

— Eu am găsit ceva ! Dacă-mi dați fiecare cîte o plăcintă, vă arăt ce am găsit.

— Arată-ne, mă, ce lucru mare ai găsit ? Da prostu nu vrea. Crezînd frații că va fi găsit vreun lucru de preț și că le-ar face trebuință, îi dădură fiecare cîte o plăcintă. Prostul le mîncă plăcinta și apoi le arătă :

— Iacă, cepu !

— Țipă-l jos, tontule ! da el nu l-a ținut și or mers înainte.

În altă zi găsi el un cerc de lemn și-l vîrî și pe acela în traistă.

— Eu am găsit oarece ?

— Ce mai găsiți, prostule ?

— Nu spun decît dacă-mi dați cîte-un dărap de brînză fiecare.

— Măi, frate, tu nu știi vorba bătrînească : « prost să fii, noroc să ai ». 'ai să-i dăm măcar că rămînem fără pic de merinde, cine știe ce va fi găsit și lucrul acela poate ne va fi de folos. Și-i dădură și brînză. Luă prostul brînză, o mîncă și zise :

— Iacă cercu !

— Tiii ! și pentru un cerc ne-nșelași, tu mă, de ne luași brînză ?

— Îi bun și cercu ! răspunse prostu.

Și flămînzi o porniră din nou la drum, către țara împăratului. Prostul pe cale, văzu o cioară moartă. O luă și-o pusă-n traistă.

— Dacă iar am găsit oarece !

— Ai găsit pe dracu ! zise unul din frați. Dar temîndu-se ei ca nu cumva să le-o ia-nainte fiind prost și cu noroc, se chibzuiră, să-i dea un blid gol numai să vadă ce minune or mai fi găsit.

— Iacă, noi îți dăm ăst blid, fi-va-ți cîndva de folos, arată-ne ce-ai găsit ?

— Nu vă arăt ! Să-mi dați și sabia și atunci vă arăt.

Îi dădură ei blidul și o sabie și prostu le scoasă cioara din traistă și ținînd-o de o aripă le-o arătă. Cînd o văzură ei plină de viermi și reversîndu-se din ea o putoare de mortăciune, să moară de ciudă ! Cît pe-acî să pice leșinați.

— Măi frate-miu, ăsta dacă se mai ține după noi, ne ia tot ! Cu toate ne-nșelă !

Mai bine să-l ducem la moara dracilor poate că împielitații îi vin de hac și așa scăpăm de el ! Și după ce-și cumpăniră gîndurile, o porniră în vale la un rîu unde era moara dracilor. Cum ajunseră ei acolo, cu lumină intrară în moară și se prefăcură că se culcă. Prostul, ostenit frînt cum era, adormi dus, iar frații plecară lăsîndu-l să-l mănince tartorii iadului. Ziua dracii nu se adunau în moară, numai noaptea se înghesuiau acolo la sfat. Cum să-nmurgi s-adunară în moară. Da-n moară întuneric beznă.

Tartorele dracilor țipa cît îl ținea gura :

— Aghiuță, adună-ți ostile și faceți focul că în astă noapte avem ospăt un voinic, care a cutezat să ne calce pragul morii. Dracii adunară surcele, gata să aprindă focul iar pe prost să-l frigă de viu ! Cînd colo, prin întuneric unul îl calcă pe burtă deșteptîndu-l din somn. Cînd se uită prostu, văzu în jurul lui numai ochi scînteietori ca de licurici. Dar pe draci nu-i vedea. Scoase el sabia să omoare licuricii care luminau și nu-l lăsau să doarmă-n tihnă.

Dracii stau cerc în jurul lui fără a pricepe ce gînduri are. Da el luînd sabia înțepa fiecare ochi de-i lăsa pe toți dracii orbi, chiar și pe tartorele iadului. Toată noaptea n-a putut prostu să doarmă de țipetele necuraților. Ba la un timp, unul mai mic dete peste prost, iar el crezînd că e vrun mîț, îl prinsă de gît și-l băgă-n disağ legînd-o la gură, că poate-i va fi vreodată de trebuință să-i prindă la hîrți.

Vru să se culce, dar nu fu chip în moara dracilor erau numai vaiete, iar diavolii se mîncau cu dinții unul pe altul, jupuindu-se și zdrelindu-se fără a pricepe că prostul e lîngă ei.

Într-un tîrziu dracii luptîndu-se între ei pieriră. Unii zăceau prin coșuri, alții striviți de pietre, alții agățați prin pod, iar unii căzuți la chirepul morii, zdrobiți de roțile cele mari. Și se făcu odată o liniște ca de mormînt.

Niște găini și cocoși de pe moară și speriați, încă mai cotcodăceau după larma drăcească ce o auziseră toată noaptea.

Ce-i veni în gînd prostului care era flămînd, ia să prindă o găină și s-o frigă. Și prin întuneric prinse un cocoșel.

— Ei, pe tine nu te tai, lasă că tu poți fi bun la fie ce ! Ești mic și ușor de purtat și țiști cu el în ailaltă desagă. Dar de lene, uită de mîncare și iar adormi.

Tartorele tartorilor iadului, mergînd noaptea pe lume în lungiș și-n curmeziș, simți miros de draci spurcați și cu oastea lui o porni fuga în aceea parte să-și răzbune copiii. Și cînd să păsească peste pragul morii, cocoșelul din desagă odată vesti ivirea zorilor.

— Cucuriguuu !

De, se speriară dracii și care mai de care săriră în adîncul apei să-și piardă urma, ca nu cumva i-ar prinde ziua pe pămînt și să rămînă fără de putere.

Cînd se făcu ziua veniră cei doi frați să-i vadă oscioarele înșirate prin vatra morii. Dar mare le fu uimirea, găsindu-l sforăind încă, cu capul pe un sac de uruială.

— Măi frate-meu, noi ridem de el, dar nu vezi tu ce a făcut ?

— Adevăr grăiești ! Are pe dracu-n el ! Nu vezi la ce încurcături ne-a pus nu numai pe noi, da pînă și pe stăpînii pămîntului, pe diavoli ? !

— Scoală, bă prostule, tu nu vezi cu cine ne-am luptat noi astă-noapte ?

Cînd se uită el prin prejur și văzu moara plină de draci morți, îl prinseră frigurile și căzu leșinat. Frații luară un blid cu apă, îl udară de-și veni în fire.

Apoi le grăi :

— Frăților mei, cum ați putut să-i uciideți? Toată noaptea v-ați luptat cu ei. Mare larmă a fost. Bine că i-ați îmburdat. Și facură o colesă și mîncară bine, pentru cale lungă să le-ajungă. Da ce le trăsni prin minte fraților. Să-i umple covețaua cu păsă și să i-o puie-n cap sub căciulă, ca să-l facă să meargă drept înainte fără a mai culege de pe jos fiece lucru și a-i înșela. Și subt căciulă-i așezară blidul plin de păsă.

Și-l purtară așa prin codri și pustii, cugetînd dinșii că s-or lăsa el de ei. Și deși-l ardea focu-n spinare de dogoare și greutate, prostu suferea cu răbdare.

La urma urmelor iată-i ajunși la palatele împărătești. Și se miră prostu:

— Ei, ce căși încălecate, și cu aur suflate!

Ce i-ar fi trebuit atîtea sobe, că-i de ajuns una pentru el și fiică-sa? Da iacă cheltuială degeaba, zise prostul, căscînd oichii mari către frații săi.

Apoi, pe rînd intrară la palat să ghicească întrebările ce le punea frumoasa lumii, fiica împăratului.

După puțină vreme, călăul ieși arătîndu-le celor doi frați capul frățiorului, semn că nu deslegase întrebările împărătesii. Călăul îmbrăcat în veșminte roșii, așeză și căpățîna fratelui mai mare în vîrfurile grămezii. Mai lipseau două capete, chiar atîta cîți cutezători mai erau.

Iar călăul trecînd pe lîngă dinșii le șopti plin de milă:

— Nu fiți proști să vă-ncercați norocul, că cine-a venit aici toți s-au dus pe apa simbetii. Prințesa spune la ponturi pe care nimeni nu le brodește.

— Eu nu sînt prost, frații îmi zic așa!

Intră mijlocașul și curînd ieși călăul și cu capul acestuia de-i așeză scăfîrlia tocma-n vîrfurile grămezii.

Și-ntorcîndu-se, iar îi șopti prostului:

— Iacă, nu m-a ascultat, cine-i prost și-și pune mintea cu prințesa își pierde capu!

— Omule, frații mei săracii ziceau că sînt prost, da eu nu sînt! și intră și el să-și încerce norocul, cu desagii pe umeri și cu blidu-n cap.

Într-o odaie lungă, de marmoră sta pe tronul de aur împăratul, iar prințesa pe alt tron mai mic. Pe cap ea purta o coroană cu pietre scumpe, că prostul abia o putea privi. Mai la o parte, stau sfătuitoarii împăratului, înțelepții împărăției, care judecau dacă s-au brodit ponturile.

Da prostu sta cu gura căscată și asculta.

Fiica-mpăratului cînd îl văzu o podidi rîsul.

— Pirlitul ăsta a cutezat să-și încerce norocul cu mine? Ha! Ha! Ha! O să-ți stea scăfîrlia chiar în vîrfurile stivei de căpățîni!

— Începe cu ponturile grăi împăratul cu un glas poruncitor. Atunci prințesa se încruntă și întrebă:

— Apropie-te, mă tontule!

— Bună ziua, împărăteasă! Ce cald e-n curte la dumneavoastră!

— E mai cald în fund la mine! zise prințesa.

— De, n-ai putea frige-o cioară?

— A cură de-acolo! și-i arată o butie.

— A bate cepu! răspunsă prostu.

— A crepa! zise-mpărăteasa.

— A pune cercu! o-ntoarsă prostul.

— Da ai-le?

— Le am, zise el.

— Ai în cap păsă?

— Am ! zise prostu și scoțind căciula, căzu blidu la picioarele împărătesii stropind-o cu păsat pe rochia de aur. Apoi, ridică desaga cu cocoșu scoasă pe rînd: cioara, cepu și cercul.

Pe prințesa o apucară sudorile, văzînd că un om de rînd i-a brodit toate ponturile.

Înțelepții palatului, ca niște drepti judecători, dădură din cap, închinîndu-se către împărat că prostul a dezlegat cele trei ponturi și că i se cuvine fica împăratului pentru a-i fi mireasă precum și jumătate din împărăție ! Dar prințesa răutăcioasă nu vrea și zisă:

— Pînă nu va cînta cocoșu în palatu ăsta nu-l voi lua pe ăst om de rînd să-mi fie bărbat !

— Să cînte cocoșu meu zise prostu scoțînd cocoșelul, care, cum se văzu slobod, fugi la o fereastră cîntînd, filfiînd din aripi de trei ori și țanțoș, începu să cînte:

— Cucuriguuu ! de se cutremură prințesa gata să înnebunească de minie !

Din nou înțelepții arătară împăratului, că tînărul zdrențăros a ghicit și al patrulea pont !

— Nu, nu vreau, pe toți vă omor zise ea către judecători, doar nu iau un om de rînd ? !

— Este om de jos, da nu-l vezi cît este de înțelept ? Nu te uita la ce strălucește, ci la ce vorbește ! Se cade să ne ținem legămîntul și să-l iei de bărbat eu dîndu-i și jumătate din împărăția mea.

— Dacă, slăvite-mpărate, vrei să te ții de legămînt și eu să fac voia măriei-tale, să-i mai dau un pont pentru dezlegare.

— Vrei, îl întrebă împăratul ?

— Vreau, de ce să nu vreau ? Că n-o fi mai greu decît de dus sacu la moară ?

— Ești bogat ? întrebă prințesa.

— Bogat pe dracu, sărac !

— Dai pe dracu ? Și tocmai atunci se mișcă puiul de drac în cealaltă desagă.

— Da ce dracu o fi mișcînd ? Și dezlegă desagii. Cînd colo, ce să vezi, o zbughi un pui de-mpelițat !

Mic ca acul,

Iut'-ca dracul.

Fugea, cît putea, da ochi n-avea. Cînd l-a văzut prostul, nu s-a mirat de loc, iar împărăteasa cu înțelepții au leșinat, pe cînd împăratul a crăpat de frică !

Și așa a ajuns prostu împărat !

PROSTUL CU PĂSĂRICA

Era un împărat mare, cu o împărăție mare și cu o fată mare, numai bună de măritat.

Dete veste împăratul în lume că are o fată frumoasă și bogată cu palate de cleștar, căruțe de aur și cai împodobiți și că o mărită după acela care va da răspunsuri potrivite la întrebări.

Cînd au auzit părinții și împărații, cum era și de așteptat, au dat buluc, la fiica împăratului s-o pețescă.

Fiica împăratului de felul ei era șoadă. Îi plăcea să facă glume sărate și nesărate și să-i batjocorească pe cei proști. De aceea, se dusesse vestea în lume că este o fată înțeleaptă și frumoasă. Cine n-ar fi vrut să aibă o soție așa de cuminte ca ea?

Însă toți împărații, prinții și tinerii care i-au călcat pragul n-au izbutit să-i răspundă la cele trei întrebări și toți au plecat în părțile lor cu coada între picioare, rușinați. Mai la urmă de tot, într-un sat aud trei frați săraci că fiica împăratului se mărită cu orice om de rînd, care-i va răspunde potrivit la întrebările ei.

Se îmbracă cel mai mare în țoale noi ca de sărbătoare, pune cușitul în teacă și merinde în desagi, încalecă iapa și pleacă în peșit.

Merse el luni și săptămîni și ajunsese într-o cetate mare cu palate scii-pitoare, cu turlile de aur ce se urcau semeț în slăvile cerului.

Întrebă pe un ostaș din garda împăratului, unde este fiica împăratului?

Ostașul îi arată poarta, el bate și prințesa îmbrăcată numai în aur și argint cu părul de mătăasă auriu, îi deschide ușa. El intră înăuntru și o căldură înăbușitoare cu o duhoare grea îi izbește nasul, încît de mirare, uită să-i să-i zică: bună ziua.

— Ce cald este la dumneavoastră și ce miros urît?! La aceste fata îi răspunse:

— La mine-n burtă e și mai cald!

Băiatul la acestea rămase uimit și se uită prostește și încremenit, încît uită și cum îl cheamă și ieși încurcat afară plecînd supărat acasă.

Acasă povestește fratelui mijlociu întîmplarea. Cel mic vrea și el să afle dar îl împing afară. El lipește urechea la ușă și înțelege tot.

Pleacă și cel mijlociu, bine îmbrăcat și bine mîncat și cînd intră înăuntru încremeni văzînd-o cît este de frumoasă și ce întrebare și răspuns cere. Se încurcă așa cum se încurcă cei mici în vrejurile de bostan și plecă rușinat acasă.

Se plînsese de pățania lui și zise că nu este om pe lume care să-i potrivească răspunsurile după plăcerea unei fete nebune de împărat. Cel mic trase cu urechea și zise:

— Eu pot să-i trag niște răspunsuri potrivite! grăi el celor doi frați mai mari.

— Fugi, măi prostule, tu nu vezi că n-am fost noi în stare de nimic, nu au fost în stare fete înțelepte împărătești să răspundă cum se cuvine, dar o să fii tu un papă lapte, un zdrențuros și prost de dai în gropi! Îl opriră să se ducă. Îi luară iapa, ascunseră opincile și țoalele nerupte și-l pîndiră să nu plece.

Cel mic însă nu se lăsă. Pîndește noaptea cînd toți dormeau și pleacă în lumea albă, doar doar va da de casa împăratului.

Mergînd prin pădure, dă de un hoț care își număra banii furați. Hoțul, cum îl văzu, își puse în gînd să-l omoare. Plecă după băiat cu gîndul necurat și intră în vorbă să-l vadă ce minte are.

Din vorbă-n vorbă, hoțului i se păru că are mintea adunată de pe drum. Ia să-și bată joc de el, își puse el în gînd. Văzu în cale hoțul un dop murdar de la butoiul cu vin.

— Fac rămășag că tu nu ieși dopul că e plin de murdărie, zise hoțul.

— Eu, iacă îl iau ! Și murdar cum era, jap cu el în sin, că nici săcui n-avea. Se gândi hoțul, ce prost trebuie să fie băiatul ăsta, ia să mai încerc o glumă să fiu mai sigur. Merșeră cît merșeră și în cale căzută dintr-un copac zăcea o cioară moartă.

— Măi băiete, fac rămășag cu tine că ți-e frică să pui în sin cioara asta ?

— Mie să-mi fie frică ? Ia te uită că o pun în sin, măcar că pute ! Luă cioara și o puse în sin !

Hoțul căscă niște ochi mari, văzînd prostia drumețului și zise că e păcat să omoare un asemenea prostănac, să-și ude limba cuțitului degeaba, și așa scăpă el de la moarte sigură.

După ce se apropiară de cetatea împărătească, văzu un cerc de lemn într-un gunoi. Se duse, luă și cercul jucîndu-se cu el pe drum.

— Bine, măi băiete, se cade un ginere care merge în pețit la fiica împăratului să ducă-n sin un dop și o mortăciune, iar pe drum să se joace cu un cerc ?

Cînd te-o vedea curtenii cît ești de smintit o să te spînzure că le batjocorești prințesa ? Eu te sfătuiesc să-ți vezi de treabă ! Nu ești tu de nasul unei fiice de-mpărat !

— Care, măi nene ? Eu !

— Tu măi prostule ! Sînt om bătrîn și nu mi-a dat ochilor un prost mai mare decît tine.

— Binee ! Ai să vezi dumneata că te-nșeli !

La marginea orașului se despărțiră care încotro.

El ispiți lumea în dreapta și-n stînga și dete de poarta împărătească. Era un palat înalt și strălucitor ca soarele. Se miră el de frumusețe și bătu la ușa palatului.

— Pe cine cați, băiete ? îl întrebă un străjer îmbrăcat numai în zale și cu o sulită ascuțită înaltă cît pomul.

— Pe fiica împăratului ! Merg s-o pețesc !

— Fugi, măi pîrlitule, de aci-ncolo, nu te vezi că ești într-o ureche ?

— Ba nu, eu nu mă las și trebuie s-o văd pe prințesă !

Dacă văzu că nu poate să scape de el, îi arătă poarta la care trebuie să bată, măcar să-și piardă capul !

Cum a bătut la ușa prințesei din soba ei a ieșit un bușneac de miros și căldură de te amețea. Atunci băiatul mirat de miros a grăit :

— Vai, prințesă, ce cald e la dumneavoastră !

— La mine-n burtă e și mai cald ! El a scos din sin cioara moartă și i-a grăit :

— Ține, bagă-n burtă păsărica asta ca să-ți fie și mai cald !

— Nu pot că mi-e frică să nu iese și să zboare din mine.

— Nu te teme că pun dopul ăsta !

— Vai, dacă pui dopul mă umflu-n foale și mă sparg în bucăți ! Ce-o să se aleagă atunci de mine ? Și se prefacă că plînge. El o privește și-i zice la întîmplare !

— Am eu grijă să-ți leg burta cu cercul ăsta să nu se spargă, așa că ia ce-ți dau, să nu dai de vreo belea !

Fiica împăratului văzînd că deșuicheatul ăsta a răspuns bine la toate întrebările, a îngălbenit de ciudă, însă neavînd încotro a trebuit să se mărte cu el.

A urmat o nuntă mare și frumoasă ca-n povești.

FATA CEA ÎNȚELEAPTĂ

A fost odată un boier bogat și neînsurat. Într-o zi trimisese la o zăcătoare lucrători să-i muncească. Seara când veni să le dea leafa el îi adună pe lângă divanul său zicându-le:

— Nu vă dau leafa dacă nu-mi spuneți fiecare câte o poveste! Stătură plugarii, se suciră, se-nvîrtiră și unul nici nu știu să-i spuie stăpînului o poveste. De aceea, unul mai voinic, isteț și bătrîn îi zise:

— Boierule, mie să-mi dai partea mea, că nu degeaba am ostenit pe țarina boieriei voastre!

— Dacă nu știți nici o poveste nu e nimic, iacă vă iert, le răspunse boierul, însă voi să-mi răspundeți ce înseamnă nouă pietre peste an. Scormoniră în zadar prin cap gîndurile, că nici unul nu fu în stare să ghicească răspunsul cerut. Supărați, flămînzi și frînți de oboseală plecară lucrătorii acasă fără bani. Stăteau toți pe prag, bătîndu-și capul, ce să însemne nouă pietre. Unul dintre ei, cel mai sărac, avea o fată mare, cam trecută de măritat, că de săracă ce era nici un flăcău n-o băga în seamă. Fata ieși în întîmpinarea lui tată-su întrebîndu-l:

— Cîți bani ți-a dat boierul, tată?

— Aia, nimic!

— Pentru ce, dacă i-ai muncit?

— N-am știut nici unul să-i spunem o poveste și să-i răspundem ce înseamnă nouă pietre-n an! Fata rămase puțin pe gînduri spunîndu-i lui tătine-su:

— Du-te-ndărăt și-i spune boierului, că nouă pietre-n an, sînt nouă luni muncite de plugar, ca nouă pietre de moară-n spinarea lucrătorului, iar trei luni sînt de ședere, odihnă și de veselie. Se duse bătrînul la boier și-i zise:

— Boierule, dă-mi banii mei, că nouă pietre sînt nouă luni pe an grele ca nouă pietre de moară pentru muncitor; dar trei luni ședem să mincăm și să ne veselim dacă avem cu ce. Atunci boierul s-a mirat și l-a-ntrebat:

— Cine ți-a spus, omule, că la-nceput n-ai știut?

— Fiica mea mi-a spus.

Boierul, bucuros, i-a dat trei fire de cînepă din care să-i facă boierului, cămașă și giubea. Bătrînul se-ntoarse la fată îndărăt zicîndu-i:

— Uite ce mi-a spus boierul. Din astea trei fire de cînepă să-i faci cămașă și giubea! Fata se duse și rupse din gard trei băschii, apoi îl rugă pe tată-su:

— Du-te la boier și să-i spui că-i fac din cele trei fire de cînepă cămașă și giubea, dar mai întîi să-mi facă el mie, din astea trei băschii: furcă, fus și război.

Se duse bătrînul la boier zicîndu-i:

— Boierule, să știi că fiica mea îți face ce-ai cerut, numai fă-i și dumneata ei din astea trei băschii, furcă, fus și război de țesut. Boierul se miră și-l rugă pe bătrîn să-i dea fata de nevastă. Bătrînul se miră și crezu că-l batjocorește, dar pînă la urmă fata cea înțeleaptă se mărită după boier. La nuntă cînd facură cununia, se vorbiră ca unul fără altul să nu facă nici o judecată. Trăiră ei așa multă vreme în pace și bună înțelegere. Într-o zi doi țărani săraci plecară la tîrg. Unul avea căruța, altul o iapă burtoasă, gata să fete. Ajunseră ei în tîrg, legară iapa de oiștea căruții și porniră după negustorii. În timpul ăsta

fătă iapa un minz mare și frumos. Minzul cu ochii lui închiși, că așa stă el nouă zile, nu văzu să se dea lingă iapă și blestematul se așează pe niște paie sub căruța celui alt țaran.

Cînd ajunseră țaranii de văzură minzul sub căruță, falnic și frumos se bucurară. Cel cu căruța-i zise celui cu iapa:

— Iote, brece-mi fată căruța!

— Cum bre, spui una ca asta, nu-l fată iapa mea?

— Vezi-ți de treabă, creștinule, să nu mai cădem în vreo gilceavă de mai dăm și de belele! Nu vezi minzul sub căruță?

— Măi vecine, ți-ai pierdut mințile, te crezi că ți-a ouat găina drept în căciulă și te faci stăpîn peste minzul meu! Tu nu vezi că te faci de pomina lumii, asta-i cam așa după mîntea ta: iapa face minzul, iar ovăzul îi e mamă.

— Dacă-i așa, să mergem la judecată dreaptă decît să ajungem la măciucă. Și neavînd cum să-și facă dreptate plecară drept la boier la judecată. Cînd acolo, boieru-i plecat să se plimbe peste vii și moși; numai cucoana cea înțeleaptă-i acasă. Dacă-i văzu certîndu-se pe minz le zise:

— Stați, oameni buni, ce vă certați și nu vă judecați?

— Ba tocmai vrem să ne judece boierul!

— Boierul nu-i acasă!

— Iată, cucoană cum este treaba, zise cel cu căruța, minzul ista l-a fătat căruța mea chiar în tîrgul ăl mare.

— Ba nu e adevărat, cucoană, vă jur pe ochii mei că minzul este de la iapa mea; tot satul știe!

— Stăpînă, nu fă pe sprînceană, fă judecată dreaptă, la tot nat să-i placă. Că judecata-i oloagă cînd lipsește-n cap o doagă, zise cel cu iapa.

— Oameni buni, nu vă mai certați în curtea mea că eu o față muierească nu vă pot judeca. Nu știți voi că judecata la unii e ca o trăsură cu două oiști, cînd înainte, cînd îndărăt, o poți mîna. Stați locului în pace pînă vine boierul. Ei n-au de lucru și o întrebă:

— Dar unde-i, cucoană, boierul?

— S-a dus la locul cu griu de lingă baltă, să păzească griul să nu-l pască crapii. Atunci, cel cu căruța auzind a rîs zicîndu-i:

— He-hee! cucoană ne spui palavre, unde s-a văzut pește să pască iarbă și călugăr fără barbă?

— Dar dumneata, unde-ai văzut, să fete căruța și să cînte mița? Ești un om în toată firea și umbli cu plosca cu minciuni. Țăranul cu căruța aplecă capul și plecă rușinat, iar cel cu iapa își luă minzul și mulțumi pentru judecata dreaptă a cucoanei. Cînd sosi boierul întrebă pe cucoană ce-a mai făcut de cînd s-a dus el călare să-și vadă roadele și moșiile:

— Apoi am judecat doi țărani care se gilceveau pe un minz. Unul zicea sus și tare că l-a fătat căruța lui.

— Bine, cucoană, nu ne-a fost vorba că fără mine și fără tine să nu se facă pe moșia noastră nici o judecată?

— Ba așa ne-a fost!

— Fiindcă tu ai călcat jurămîntul mai întîi, eu îți peruncesc să-ți alegi lucrul ce-ți este mai scump și drag și să pleci la bordeiul lui taică-tu. Ea începu să plîngă și să se văicărească cerîndu-și iertare, însă boierul nici în ruptul capului n-o iertă. Văzînd ea că n-are încotro, îl rugă pe boier să-i dea voie să mai facă o mîncare și să se cîntească ca oamenii nesupărați la despărțire,

după care va lua ce-i este mai drag ochilor și va pleca din conacul boieresc. Se puse muierea pe gătit și rinduit, cu bucate noi la gura veche. Aduse un vin bun de-al mermeziu ce-l adormea pe om de viu și se puseră la petrecere ca înainte de marea despărțire. Cucoana mai deșteaptă, mai mult vărsa jos, în pantofi, vinul, în timp ce boierul bea și nu se glumea pînă ce se îmbătă turtă și căzu jos sub masă. Atunci cucoana porunci slugilor să-l urce-n trăsură și amîndoi plecară la bordeiul lui tătine-su. Trecură vreo cîteva zile și boierul se trezi și-o-ntrebă pe soția lui ce caută el într-un bordei de om sărac?

— Boierule, nu tu mi-ai spus să plec din casa ta fiindcă am călcat un jurămînt și să-mi aleg ce mi-o fi mai drag și scump înaintea ochilor?

— Ei, și ce-ai ales?

— Pe tine te-am ales!

— Hei, muiere, n-am ce să mai zic; m-ai dat gata! Cînd femeia-i înțeleaptă îl judecă și pe dracul și tot îl găsește datori. După o așa întîmplare rise boierul, porunci slugilor să vie cu trăsurile să-și ducă calabalicul la locullor vechi și rămase să trăiască-n pace și fericire, cu fata cea săracă și-nțeleaptă de se duse vestea peste nouă mări și peste nouă țări. De atunci boierul de bucurie că are femeie-nțeleaptă se puse pe băutură la muncă pînă-i ieși părul prin căciulă și cămașa prin izmene, și așa se prăpădi, iar fata cea înțeleaptă rămase stăpînă peste toate viile și moșiile.

FATA CEA RĂSFĂȚATĂ

Trăia odată într-un sat o pereche de oameni tineri și frumoși, care se iubeau foarte. Și au avut norocul să aibă o fetiță atît de frumoasă, încît la soare te puteai uita, dar la ea ba. Cu cît creștea mai mare cu atît se făcea mai frumoasă, mai zburdalnică și mai iubită de părinți.

Părinții n-o puneau la muncă, de frică să n-o ardă soarele și să-i strice fața cea albă ca spuma de mare, ori s-o zărească babele și s-o deoache. Așa că frumoasa copilă stătea acasă, dereteca prin odăi, ori prin curte, dar în afară din ogradă, numai rareori ieșea și asta numai la horă și cu multă insistență de părinți.

Fata era așa de răsfățată că dacă la șapte ani a cerut să sugă, mamă-sa i-a dat și ea a supt, dacă a cerut iarna fragi și struguri, tată-su a mers țara în lung și-n curmeziș și i-a îndeplinit poftele. Ca să nu se ostenească fata, mama o pieptăna, o spăla, o încălța și o dezbrăca, măcar că ajunsese fată mare de măritat. Frumoasei fete îi dădea tîrcoale băieți din nouă sate, însă ea se ținea măreată, știind că este frumoasă. Cîteodată voia și ea să-nvețe a coase, să toarcă, să spele, dar mamă-sa la iuțea zicea:

— Lasă, fata mamei, nu lucra, destul ai să muncești cînd te vei mărita.

— Mamă, dar cînd mă voi mărita, n-o să știu nimic! Uite, nu știu să fac mîncare, să țes, să năvădesc, să torc și cîte altele.

— Nu e nimic, fata mamei! Las' că atunci ai să înveți tu, să te descurci și așa trece vremea. Și n-o lăsau pe răsfățată să ridice un pai de jos pe toate le dereteca și ogoia prin casă, mamă-sa, numai la dormit nu putea dormi în locul fiicei. Odată s-a întîmplat că uitîndu-se fata în oglindă, au intrat porcii

în casă, de au dat cu fundul în sus oalele cu untură, au spart vasele și farfuriile din casă și cînd a văzut-o tată-su, s-a supărat pe ea, iar mama l-a certat că-și supără fetița, și atunci părinții au plîns împreună cu fata fiindcă a fost dojenită sărmana lor copilă, singură pe lume. Au mers atunci la ea, au sărutat-o și i-au cerut iertare pentru nedreapta dojană. Fata iar s-a înveselit și se învrednicea la lucru ca și pînă acum. Venindu-i vremea de măritat s-au pregătit cu daruri și cite și mai cite bogății, avînd părinți cu dare de mină. O ceru să-i fie noră într-o zi un moșneag și ea văzînd că feciorul lui era chipeș și frumos, nu zise ba ! Bătrînul mai avea doi feciori și două nurori, tare vrednice. Atunci mama fetei avu grijă să-i spuie viitorului custru:

— Eu vă dau fata, însă să știți că ea nu știe să lucreze !

— Lasă, custră, că se-nvață ea la noi să lucreze, nu-i purta grija asta, că este destul de lucru la noi. Se logodiră și apoi făcură nuntă mare de se duse pomina. Iar după nuntă fiecare o porni la treabă. Nurorile celelalte se sculară cu noaptea-n cap, mulseră vacile, le dădură de mîncare, le adăpară, dădură frunze la oi, le adăpară, hrăniră păsările și porcii, făcură mîncare pentru prînz și o porniră la lucrul cîmpului. Nora cea răsfățată sta de se odihnea și nu punea mîna să ridice un tîrș din curte de care se împiedicau porcii. Dar nici cei din casă n-o sileau să facă treabă. Cîn veni prînzul, baba, adică soacră-sa, nu-și chemă nora cea răsfățată și frumoasă la masă. Seara, cînd îi chemă pe toți împrejurul mesei, cei ce munciseră aveau blidele pline de bucate și ciorbă, precum și cite un codru mare de pită, iar nora cea tînără sta în fața străchinii goale și fără un pic de pîne.

— Luați, maică și mîncăți, că destul ați muncit toată ziua ! Vedeți voi că la noi în casă este obiceiul că cine muncește mîncă și bea, cine nu, stă și privește.

— Mulțămim, mumă, lasă că ne pricepem noi la mîncat, da mai cu seamă la băut, ziseră băieții babei. Nora cea răsfățată rămase cu buzele umflate într-un colț și nu sufla un cuvînt. De flămîndă ce era, ar fi mîncat și mere pădurețe. Ce să facă ea de aci înainte ? Să stea, sau să se puie pe treabă ? Ba să se puie pe lucru zise ea în gînd și a doua zi o porni la muncă mai de noapte decît cele două cumnate. Țeselă vacile, le dădu mîncare, le adăpă, dădu mîncare la porci, grăunțe la găini, scoase oile la ciobani, așa cum se pricepu făcu prînzul și o porni cu sapa la lucru și toată ziua munci nora cea răsfățată cu postata înainte, de se mirară săpătorii, dar mai cu seamă bărbatul și socrul. Se bucurară de vrednicia ei toți. Dar cînd soacra îi puse strachina plină cu friptură în capul mesei și cel mai mare codru de pîne, cu țuică și vin roșu ca la orice masă, apoi văzîndu-i pe toți așezați se adresă către nurori și feciori, vorbindu-le cu glas dulce îmbietor :

— Mîncăți, fetele și băieții mei, că de aceea muncim ca să mîncăm și să bem, iacă la noi toți muncim și toți mîncăm bine.

Nora cea răsfățată mîncă pe nerăsuflăte, da și de muncit, o ținea tot înainte, era fată cu nărav, vrea să dovedească că este cea frumoasă și răsfățată, dar și la muncă nimeni n-o întrecea. Așa se duse vestea, peste lume și țară, despre vrednicia nurorii răsfățate.

Și eu căscam gura
La ochii ca mura,
Călare pe-o iapă,
Vindeam cu ciurul apă.

IVANCIU CEL SĂRAC

A fost un om sărac, îi murise femeia. Răminsese cu un băiat de zece ani. Nu mai aveau ce să mănânce.

— Taică, să te dau argat că n-avem ce să mâncăm.

L-a dat argat la un turc trei ani de zile. Când să plece acasă de la turc, îi dă simbrie trei bani. Când să deschidă ușa turcul îl strigă:

— Ia vino, dă-mi un ban îndărăt. I-a dat un ban.

— Să știi că e bine să mergi pe drumul drept. Băiatul a plecat și a vrut să iese afară. Turcul iar l-a chemat îndărăt.

— Mai dă-mi un ban; să știi acolo unde însărezi, acolo să dormi. I-a luat și al doilea ban și-a rămas numai cu un ban și a plecat. Când a ajuns la ușă, iar l-a chemat îndărăt:

— Să știi să nu-ți trimiți niciodată fâmeia la nuntă singură. Merg el amărit merge, ajunge pe un drum și vede un om suit într-un pom, care leagă bani de creci și merge înainte, și-a văzut de drum. Omul, dacă l-a văzut nepăsător, l-a strigat:

— Măi băiete, ia vino-ncoa, mă!

— Ce!

— Na banii ăștia, că eu sînt blăstămat ca să leg banii toată viața. Toți care au trecut m-au întrebat ce fac? Numai tu ai găsit să treci fără să mă-ntrebi și m-ai dezlegat de blăstăm.

Băiatul luă punga cu bani și plecă acasă. Merse el și ajunsă într-un sat. Venisă un nor greu și n-a plecat a stat sub un gard. A venit o furtună și ploaie grea, potop. El a stat facut broască sub gard și a scăpat cu viață. Când să scoală dimineata, ce să vezi? Drumul îl luasă apa și vede acolo un cal înecat cu turc cu tot. S-a băgat băiatul și l-a tras la margine și cînd colo găsește disagii plini cu galbeni. Ia băiatul disagii cu bani, îi dă jos, ia țoalele turcului, le ia cu el. Turcul era un zapciu, el adunase banii, dar furtuna l-a ajuns, apele l-au înecat. Și așa a plecat acasă. Ta-su l-a văzut cu bani mulți, i-a făcut casă: aveau avere, aveau de toate! I-a venit vremea de însurat. Fiind bogăți, au luat o fată cu avere. Pînă la anul a avut un copil și i-au pus numele Ivanciu.

Un frate al muierei mai mic s-a însurat și el și i-a chemat și pe ei la nuntă, da ta-su murisă. El era bogat, avea argați. Merse la nuntă. Bine, da el nu să dusă.

— Du-te, fată, tu că n-am încredere în slugi. Du-te singură cu un argat, eu stau cu ailanți, tu te duci cu argatu și copilul și a plecat ea la nuntă! Când pe urmă și-a adus el aminte după ce a potolit vitele.

— Mă, mie mi-a spus turcu să nu las nevasta singură la nuntă! Ia să mă duc acolo să vedem. S-a îmbrăcat în țoalili lui turcești, a încălecat calul și-a plecat. Acolo nîma nu l-a cunoscut. I-a făcut loc lîngă nașu, i-a pus mîncare tot. El face cu mîna la soacră și-i zice:

— Babo, babo, toată lumea are lîngă el o muiere, numai eu nu am. Adu și mie o fâmeie și-ți dau o pungă cu galbini. Ea se duce la fată și-i spune:

— Fată, turcu ne dă o pungă de galbeni, stai și tu cu el. Pe urmă toți să-mbătă. Turcu-i zisă:

— Fată, vorbește că-ți dă încă o pungă de galbini ca să dormi cu el. Și se duce în alte case. Da Ivanciu e în leagăn culcat. Da turcu nu s-a îmbătat. Când a adurmit ea, el s-a sculat, a luat pe Ivanciu din leagăn și a fugit acasă la el.

Dimineața nu era nici turcu nici Ivanciu!

— Ce-o să-mi facă mie omu, că nu e Ivanciu?

Mumă-sa-i zice:

— Să dăm foc la bucătărie, să zicem că a ars acolo Ivanciu. Au dat foc, a ars și au plecat cu ta-su și mă-sa la omu ei!

— Bine ați venit! Bine ați venit!

— Am venit, am venit dar să vezi nenorocire că a luat focul bucătăria și a ars și Ivanciu.

— Vai de mine, ce ne facem fără de copil?

— Las' că nu e nimica, că o să facem altul a zis el liniștit. I-a poftit în casă, da el l-a dus pe Ivanciu în podrum, lângă butoiul cu vin. Pe urmă el zice:

— Bre, ia taie o găină, fă mîncare că a venit tata socru să se ospăteze. Și au început muierile să gătească. Pe urmă a zis:

— Bre, du-te scoate vin.

— Bine, mă duc și se duce.

Da masa e pusă. Cînd să duce dă peste Ivanciu. Da ea nu mai vine, rămîne acolo cu Ivanciu. Văzînd că el nu mai vine, o trimite pe soacră-sa.

— Ia vezi ce? Du-te, mamă soacră, să vezi.

Se duce și ea și cînd îl vede pe Ivanciu rămîne și ea acolo de frică și de rușine. Tăinuie și cu socru și-l trimite și pe socru. Cînd îl vede pe Ivanciu de rușine a încremenit și de rușine rămîne și el acolo cu muierile.

Atunci se duce el la ei și-i cheamă zicînd:

— Haide, haide, veniți încoa, să mîncăm și să bem, că nu e nimica. Ce-a fost a trecut? Și s-au veselit și pe urmă după ce au ridicat masa a spus părinților, adică socrilor:

— Acum luați-vă fata și plecați, că ei îi place să trăiască bine cu turcu; eu n-am nevoie de așa muieră. Și așa el a rămas cu Ivanciu și a trăit fericit, iar muieră lui a rămas să dea bună dimineața giștelor.

BINELE ȘI RĂUL

A fost un om care a avut doi copii. Și o să vină vremea la bătrîneașă să moară. Chiote, vaiete și jale mare că o să moară bătrînul.

Dar copiii se așezară triști și smeriți la picioarele lui să-și facă iertăciunea. Dar unul mai afurisit și rău, uns cu toate unsorile și leneș de puța pămîntul după el, fiind bun numai pentru furțișag și înșelătorii, îi zise cu puțină sfială:

— Măi tată, tu ai să mori, iar noi copiii tăi rămînem, dacă acum a venit vremea să ne spui ceva ce nu ne-ai mai spus să ne dai vreo povață ca să ne fie de folos în viață.

Bătrînul stînsă lumina din mîină și mai ceru învoială de la moarte cităva pînă își sfatuiește pruncii.

— Hehe, taică, să băgați de seamă bine și să luați aminte la vorbele mele, cît veți fi și veți trăi, cîteva lucruri în viață să nu le faceți și anume: să nu vă luați copii de suflet, calul la nuntă să nu-l dați împrumut, nevasta să n-o mini la nuntă singură, briciu, coasa și luleaua să nu le dai pe mîna altuia, iar bani împrumut să nu dai! Pe urmă cît veți fi și veți trăi, vara întotdeauna să tragi haina de mîncă că bine va prinde la nevoie, iar iarna cum veți cugeta

voi. Și așa bătrînul muri, iar cei doi frați uidiră. Unul, cum s-a zis, era rău, viclean și blestemat. Nu credea în Dumnezeu și de fățarnic și prefăcut ce era cu un ochi ridea iar cu altul plîngea.

Pentru că avea pe diavolul băgat în burta lui, nici una nici alta, într-o bună zi îi zise fratelui mai mic care era credincios și cu frică de Dumnezeu și iubitor de oameni:

— Mai frăție, tu știi bine că două săbii într-o teacă nu au loc și de aia nici noi amîndoi într-o casă nu avem stare și nici așezare. Ține-ți treizeci de galbeni și un cal și du-te-n lume să te procopsești! Iar lui îi rămăsă toată averea părintească.

— Hehe, Doamne, îți mulțămesc ție și lui tata că mi-a lăsat cîțiva gălbiori și un cal să mă pot singur în lume arăni cu ei. Binecuvîntați să fiți și voi și fratele care mi i-a dat. După asta și-a luat calul și-a strîns chinga și a plecat în lumea albă, fără știre și fără căpătii.

Cînd colo, după amînată vreme se-ntîlnește fratele al mare cu cel mic: amîndoi călări. Cel mic îi dă binețe bucurîndu-se că se întîlnesc:

— Bună ziua, fratele meu, Dumnezău să-ți ajute!

— Măre, lasă-mă, bre, ce-mi tot pomenești de Dumnezău, că să știi că pe lume e mai bine să faci rău și nedreptate decît dreptate la lume. Tu nu vezi că minciuna umblă-n lume, iar dreptatea stă pe loc și umblă cu capul spart?!

— Ba nu e bine așa fratele meu, ce naiba, doar n-ai mîncat ceapa ciorii să vorbești astfel, că te bate Dumnezeu!

— Măre o să te bată pe tine, ai să vezi cînd te vei duce pe copcă cu Dumnezăul tău cu tot, că știut este că iarba rea nu pierе, dar cea bună da!

— Cît îi hău și dudăul nu-i nici o înțelepciune în vorbele tale. Păcat că tata altfel ne-a învățat!

— Bine, să pornim tovărășie și pe cine-l vom întîlni în cale să-l întrebăm, cum este mai bine să fie omul pe pămînt: bun, ori rău! Să ne rămășim pe galbeni și calul tău.

— Bine, să ne rămășim, și se rămășiră.

Merșeră ei cît merșeră și se-ntîlniră cu tartorele iadului în drum.

— Ascultă, unchiule, te rugăm să ne spui că te vād om cu judecată și cu scaun la cap, cum este mai bine omul în viață să fie, rău sau bun?

— Măre, rău, băiete, se-nțălege, cu cît ești mai rău și faci fapte rele, toată lumea îți tremură de frică, iar dacă ești bun și faci dreptate oamenilor, lumea nu dă o ceapă degerată pe tine și astfel de oameni în zadar vor năduși.

— Lasă, judecătorule, că la noi în popor se spune:

Nădușeala,

Scoate boala!

Fără nădușeală nu se depărtează omul de sărăcie. Dar așa rămîne, zdravăn, curat, puternic și cuminte.

Atunci fratele cel blestemat zise:

— Lasă, judecătorule, nu vezi că orbului în zadar îi spui că s-a făcut ziua! E un tontoloc și nătăfleacă. N-o fi nimic de capul lui și sărac are să moară. Fratele cel rău îi luă galbenii și calul, rise batjocurîndu-l și plecă.

Într-un tîrziu, iar se întîlnesc ei ca dintr-o întîmplare.

— Ei, cum îți merge frate cu bunătatea ta și Dumnezăul tău? Or, aista e ca ăla din basme, trai pe vătrai!

— Bine, mulțămesc de întrebare ! Cît am ochi și brațe harnice, n-o să ajung cerșetor la ușa nimănui.

— Măi frățioare, adevărul gol, nimeni nu îți dă în gură, de aceea trebuie și câte-o minciună !

Și de aci iar li se deznodară drumurile și cărările și fiecare plecă-n treaba lui. Numai fratele cel sărac a plecat ca gîsca-n ceață. A mers el cît a mers pînă i-a ieșit un orb în cale.

Orbul i-a cerut ultima bucată de pîne ca să nu moară de foame iar el i-a dat-o rămînînd flămînd.

Mai la urmă coborî într-o prăpastie să-i aducă într-un ciob apă, că moare bătrînul cerșetor de foame. Cînd să se suie diavolul îl trage-n jos în lac să-l înecă zicîndu-i :

— Uite, omule, ai o cheie de aur, mergi la fundul lacului și dai de co-moara pămîntului și atunci vei fi fericit. Însă el nu cuteză. Diavolul îl trase după el cu de-a sila. Deschise ușa și văzu comorile pămîntului. Dar cum le văzu îi pieriră ochii de atîta strălucire și bogăție.

Dacă-l văzu diavolul rămas făr' de ochi, îi zise să i se ție de coadă ca să-l scoată deasupra la lume și-l scoase pînă la jumătatea drumului. Căci acolo dracii erau la nuntă. El trage sus, diavoliî însă-l cheamă-n horă și trag de el. Vorba aceea: cu un ban s-a prins în horă și cu zece nu poate scăpa !

Și așa jucau de se stricau dracii și drăcoaicele, iar el se mira cum să scape din horă să ajungă în lumea lui pe pămînt.

Cînd deodată veni tartorele iadului și cînd își văzu copiii tot în petreceri și sărbători cu zdrențe pe ei, îi luă la bătaie și-i arunca cu țoghia pe unde nimeria, pe unii la fund, pe alții pe mal, alții pe sub mal. Iar pe bietul om îl aruncă pe mal. Aci rămase el stingher cu cerul întunecat pe vecie deasupra capului.

Trage el încoa, trage încolo, se izbi de lemne și de pietre, pînă ce ajunse la o fîntînă pe înserat. Beu el apă și adormi într-un tufiș din apropiere.

Cînd colo, la mijlocul nopții coborîră trei zîne frumoase din cer și veniră aci să se scalde în jgheabul fîntinii cu apa fermecată care-i făcea pe cei ce se scaldau în ea să aibă tinerețe fără bătrînețe și viață fără de moarte.

Băură ele apă și se scaldară, iar cea mai mică n-are de lucru și dezvăluie taina izvorului fermecat, neștiind că pădurea are urechi și cîmpul ochi :

— Fa, suratelor, de-ar ști fiica împăratului care zace pe patul de moarte de apa asta tămăduitoare și dătătoare de viață și tinerețe ar veni, s-ar spăla și niciodată n-ar mai murea. Zinele cele mari au vrut s-o mustreze de cele spuse cu glas tare, dar cocoșii au cîntat și zinele au zburat în înaltul văzduhului.

Sărmanul s-a tăvălit cum a putut și cu ajutorul lui Dumnezeu a ajuns la izvorul fermecat. Cum s-a spălat a văzut cum se crăpă de ziuă și a mulțămît lui Dumnezeu pentru marea lui bunătate. De aci cum o să ducă el apă fermecată frumoasei fiice de-mpărat ? Se duce în pădure, omoară un porc sălbatic, îi ia beșica, o umple cu apă și hai cu ea plină la cetatea împărătească.

Acolo cum ajunge împăratul golește odăile de doftori, vraci și vrăjitoare venite din toate colțurile lumii să scoată pe dracul din mădularele tinerei fecioare. Și cum o scaldă pe prințesă se învioră și zîmbi fericită după zece ani de boală grea ! Atunci se făcu nuntă și bietul sărac ajunse împărat.

La nunta lui povesti întîmplarea cu izvorul fermecat și fiind și frate-su de față.

Frata-su îi ceru voie să meargă la acea fîntînă să se procopsească și el.

Pe aci mulți nebuni au plecat cu frate-su la izvorul fermecat. După ce și-au scos toți ochii au așteptat să vie zînele să se scalde în apa vieții. Dar cum nici o zîină n-a venit, iar apa nu era fermecată, toți au rămas orbi și pedepsiți de Dumnezeu pentru lăcomia lor! Ce să faci dacă Dumnezeu a umplut lumea cu ce a putut, cu bun și cu rău, cu proști și cu înțelepți. Așa se întîmplă că toți orbii pieiră fără de hrană și lumină, cum pieri și fratele său cel necinstit.

Mai la urmă noul împărat găsi în buzunar cheia de la comoara pămîntului, merse, o deschise cu oștirea și tot aurul îl împărți poporului ca și cei săraci să fie îmbielșugați, mulțumiți!

De atunci, oamenii din acea țară trăiesc și azi în petreceri și veselie, cu cîntece și lăutari, dar cu frică de Dumnezeu și făcători de bine.

De atunci și pînă azi, a rămas vorba strămoșească că față de oamenii lacomi și aplecați spre rele și răzbunare, Domnul nu le rămîne dator, iar astfel de oameni de mai sînt pe undeva pe pămînt:

Trăiesc ca frații

Și se iubesc ca dracii!

Așa este de cînd lumea, căci dracul își găsește cîrtog în inima prostului și fuge de tîmîie și de înțelepciune.

SNOPUL DE NUIELE

Cîndva trăia un împărat mare peste mări și țări, stăpînea o împărăție întinsă și îmbelșugată, unde și ciinii mergeau cu colacii-n coadă și fără de zgardă.

Împăratul era înțelept, drept și bun. Pentru farădelegi îi pedepsea la fel pe dregătorii domniei, ca și pe cei mai de jos supuși.

I se dusesse vestea că este un om înțelept și drept și nu rămîne dator nimănui pentru încălcarea obiceiului pămîntului. Obiceiul pămîntului era ca tot natul, să fie om de omenie, să păstreze limba, legea, și obiceiurile strămoșești, iar toți cei din împărăție să se ajute și iubescă, așa cum se iubesc frații la nevoie.

Poporul întreg credea în el și îl iubea ca pe un sfînt. Bătrînii îl porecleau Tatăl, Tatăl Neamului și asta pentru că era pentru toți la fel; nu pentru unii mumă și pentru alții ciumă!

Înconjurat numai de oameni cu scaun la cap, ura de moarte pe alți regi și împărați care se țineau de minciuni și războaie, numai ca să supuie alte popoare mici și neputincioase, ca să-și facă renume prin vitejia oamenilor.

Împăratul cel înțelept avu multe războaie cu vecinii hrăpăreți și flămînzi care jînduiau la laptele și mierea din holdele împărăției sale. Dar cum i se treceau hotarele, el pe toți îi puneă cu fața la pămînt, fiindcă întregul popor lupta cu bărbăție să-și apere țara și averile.

Ca oricare om, avea și împăratul trei feciori, toți feți logofeți, toți frumoși și voinici, ca stejarii din munte.

S-a îngrijit el să le dea învățătură aleasă chemînd la palat pe cei mai mari învățați din lume. Toată ziulica învățau copiii vorbind ca albinele din mireasma florilor, înțelepciunea din cărți și mînuirea cu istețime a săbiei.

Împăratul trăgea cu urechea ce-i învăță vracii, cărturarii și cititorii în stele. Și cu cît trecea vremea vedea el că fiii săi nu judecă cu mintea lor, ci cu

mintea învățaților lor. Ce-o să iese din ei? Se întreba bietul împărat și cădea îngrijorat pe gânduri.

Într-o zi, o să-i puie la o grea încercare pe înțelepții și cărturarii palatului. Porunci să se adune în marea sală de marmoră albastră toți învățații și copiii săi, iar împăratul le zise:

— Iată pentru ce ne-am adunat aici, cinstiți cărturari.

Cineva să-mi spuie, să știe și copiii mei care sînt cele trei virtuți, fără de care nu se poate stăpîni o împărăție!

— Să fie aprigi, iuți și viteji, ziseră unii. Alții ziseră să fie harnici, demni și zgîrciți cu visteria și cîte și mai cîte păreri.

— Să vă spun eu, zise cu vorbă blîndă și dulce împăratul: să fie înțelepți, să aibă înfrînare la gură și rușine la obraz.

Dacă pe toate astea le au și nu le lipsește răbdarea pot stăpîni o împărăție și-i pot face pe supuși fericiți.

— Noi le avem pe toate astea, ziseră într-un glas feciorii, toți frumos îmbrăcați.

— Nu-i de ajuns să spui că ești cu scaun la cap, atunci cînd faptele o dovedesc, altmintrelea.

Apoi le vorbi bătrînul despre împărății și regii tirani, despre slujitorii vicleni, care se îndeletnicesc să-l laude ca să-și păstreze slujbele, în loc să-i spuie ce necazuri are poporul, ca să nu meargă țara la rîpă.

Tirania, copiii mei, este biciul omenirii; ea stinge bucuria omului și lumina lui Dumnezeu. Toți oamenii răi, toți tiranii, mici și mari o sfîrșesc în ștreang, huiduiți de mulțime. Voi trebuie să fiți buni și dreți cu cei de jos și cu cei de sus! Cu îngîmfare și înfumurare, vă depărtați de talpa țării, de oamenii desculți sau în opinci, nu veți putea fi stăpîni buni și va fi vai de steaua voastră! Fie împărat, fie mare dregător, ori om de rînd, să nu uităm că trebuie să fim oameni și legați de popor.

Pe toți ne așteaptă o dreaptă judecată! În fața morții să ne dăm sufletul ușurați că pe pămînt am făcut numai lucruri bune și eu asta vă cer acum la sfîrșitul vieții. Supușii voștri să fie dreți și oameni liberi. De bună voie să se supună legilor, nu de frica lor să tremure. Să vă biruiți patimile și pornirile rele. Dați o mîină de ajutor oricărui om necăjit fie el cît de rău! Numai așa îl veți face bun, zise cu blîndețe bătrînul împărat.

Apoi le spuse împăratul cîte verzi și uscate, doar — doar copiii lui vor prinde ceva din înțelepciunea sa.

Trecea vremea, îmbătrînea împăratul, pînă ce îl părăsiră vederile, și se girbovi de tot. Simțea că moartea-i bate la ușă și de grijuliu ce era socoti că nu poate să-și dea sufletul înainte de a rămîne împăcat cu gîndul că fiii săi s-au ales cu ceva dintr-atîta puzderie de învățătură.

Își adună iar pe mai marii dregători și povățuitori și le împărtăși hotărîrea sa:

— Prea cinstiți sfetnici și înțelepți, am hotărît ca de azi înainte să nu mai fiu eu împărat. De azi încolo vor porunci feciorii mei, conducînd împărăția pe rînd, fiecare cîte un an.

De azi pînă la anul, începe feciorul cel mare, apoi cel mijlocăș și mai la urmă cel mic.

Acum să vă văd înțelepciunea, priceperea și îndemînarea în treburile împărăției.

Împăratul se sculă de pe scaunul de aur și-i lăsă locul prințului celui mai mare. Măria-sa nu se amesteca la nimic și tăcea molcom, fie de era bine, fie de făcea ceva rău. Aștepta doar să-i vadă isprăvile.

Feciorul său cum ajunsese împărat, dădu cu piciorul la dregătorii cu părul alb și gîrboviți ai tatălui. În locul lor aduse oameni tineri, frumoși, dar nepri-cepuți în rînduiala țării. Ba pe unii îi aruncă la închisoare.

Se abătău și un an rău de secetă, că oamenii ajunseră să jinduiască după o bucată de piine.

Așa era rînduiala, nepriceperea și sărăcia? În loc să cumpere grîu și porumb de la țările vecine, că în visterie erau bani destui se hotărî să pornească război împotriva unei țări vecine în care pămîntul își dăduse roadele din belșug. Se îmbrăcară locuitorii pașnici în haine de război, înarmați pînă în dinți. Cînd ajunseră la fruntariile acelei țări bogate, le ieși în întîmpinare împăratul acela cu barbă albă pînă în pămînt și le grăi războinicilor:

— Fraților din țara vecină, oameni sîntem! La foamete lumea multe păcate face! Iată că noi vă ieșim pe cîmpie cu carăle pline de grîu și porumb, cu mese întinse și băuturi. Să fim prieteni adevărați și să ne ajutăm la nevoie ca oamenii.

Nu te lăsa măria-ta împins de patimi și nepriceperea tinerilor cîrmuitori. Veniți la noi și vă luați grîu cît vă trebuie și să nu vărsăm sîngele celor nevinovați!

Căci cine la război pornește

Sfîrșitul vieții sale dovedește!

— Vrem pace și frați să fim! răspunse într-un glas oștirea tinărului împărat, înflămintă și însetată!

Apoi se așezară la mesele întinse pe iarbă verde, pînă ce se săturară și se îmbătară de-a binelea! Dacă se ospătară și se îmbătară bine, văzură atîta belșug la bătrînul împărat, încît se sfătuiră cu mai marile sale căpetenii, să treacă prin foc și sabie împărăția acestuia.

Și astfel nu se ținură de cuvînt! Scoaseră săbiile și începură măcelul!

Oștirea acestui împărat, văzînd neobrăzarea, puse mîna pe securi și buzdugane de-i nimici pe nesătui și însuși tinărul împărat rămase fără o mînă pe cîmpul de bătălie!

Cei care scăpaseră se întoarseră triști și rușinați!

Trecu anul și hai să-i vie rîndul și celui de-al doilea copil, celui mijlocas să fie și el un an împărat.

Mijlocasul ca să se arate mai cuminte decît tatăl său, își luă alți dregători, făcu alte legi mai aspre, pentru ca poporul de frică să-l asculte. Al bătrîn vedea, suspina și tăcea, că așa era făcută înțelegerea să nu se amestece nimeni și ei să se descurce cum i-o tăia capul. Grija lui nu era să se lucreze holdele, ci să facă multă oștire înarmată, să fie mulți strîngători de dări, multe cazărmi și închisori.

Poporul bătea la poarta palatului cu jalbe-n proțap și cu paie aprinse-n cap, că nu mai pot suporta dările grele, că li se ia grîul, vacile și mioarele și rămîn săraci. El în loc să le asculte necazurile și să-i pedepsească așa cum se cuvine pe cei ce se dădeau la fărădelegi, rîdea împreună cu sfetnicii săi de gloata înfo-metată după dreptate și vorbă bună.

Așa ajunse țara de ripă, iar închisorile gemeau de osîndiți la robie grea. În țară la tot pasul erau stăpîni lăncierii împăratului, care-i aruncau în ocnă pe cei ce cutezau să spună adevărul.

Văzînd poporul că prin muncă cinstită nu se ajunge la căpătii, puseră mîna pe sape și topoară, de făcură ferfeniță oștirea și pe dregătorii săi, iar pe

tinăru! împărat fură gata să-l spînzure de nu venea moșneagui să-l scape de ura norodului.

De aci merșeră la împăratul lor de pe vremuri și-l rugară să nu-i părăsească și să nu le mai dea împărați tineri și înfumurați să-i conducă. Împăratul, încovoiat de ani și abia ținîndu-se de un toiag le zise:

— Hei, fii mei, eu v-am cîrmuit ca un păstor blind ce-și iubește turma, legea, pămîntul strămoșesc și obiceiurile! Acuma văd că lume e multă, dar oameni sînt puțini!

Anii m-au îmbătrînit și simt că am să mor! Am avut dorința să vă las feciorii mei să fiți împărați cu schimbui, cîte un an fiecare, să-mi dau seama de priceperea și nepriceperea voastră. V-am văzut isprăvile și astfel sfîrșitul îmi este și mai aproape. Simt că o să mor cu sufletul neîmpăcat, că pe cel mic nu l-am pus la vreo încercare.

Veni și sorocul mult așteptat și în fața mulțimii bătrînul împărat în văzul lumii își puse cu mîna lui copiii la încercare.

— Iată, copiii mei, grăi el, vă dau snopul ăsta fraged de nuiete, cine îl va frînge, acela mă va urma pe scaunul împărăției și vrednic va fi de mine și poporul meu.

Dădu brațul cu nuiete să-l frîngă pe rînd și începu tot cu cel mai mare.

Băiatul cel mare ciung cum era, puse snopul între genunchi și se opinti din răspuțeri să frîngă nuietele.

În zadar se suci, se învîrti că lepădă brațul de nuiete rușinat, zicînd:

— Afurisite nuielușe, n-am pomenit; parcă ar fi făcute din carne moale, că nici una nu se rupe!

Poporul rîse cu hohote de prostia feciorului celui mare și se bucură de nepriceperea sa.

Apoi veni rîndul fiului mijlocăș. Luă el și snopul de nuiete, și cu putere vru să-l frîngă. Dacă nu putu își adună din nou puterile, dar osteneala îi fu zadarnică. Așa că și el aruncă brațul cu nuiete și se dădu bătut.

Poporul știindu-l și pe ăsta rău și văzîndu-l pe deasupra și prost se bucură că nu s-a priceput, nădăjduind că o fi ceva de capul celui mic.

Împăratul, la rîndul său, parcă se bucura și el de nepriceperea ăstora doi.

— Hei, taică, amuncă e a se face lucru bun și înțelept, da cei fără cap și pricepere, căci unde nu e știință și pricepere, acolo e pagubă mare, sărăcie, greșeli multe și suferință mare la norod.

V-am lăsat la domnie doi ani și aduserăți turma pe care am păstorit-o un veac la sapă de lemn! Ce-am facut eu bun, voi tot ați stricat!

Atunci luă brațul cu nuiete și-l întinse celui mai mic, să-i vadă și ăstuia înțelepciunea. Copilul sărută mîna împăratului, luă snopul de nuiete îl dezlegă, și începu să rupă mlădiță cu mlădiță, pînă ce le frînse pe toate.

Împăratului și poporului îi creștea inima de bucurie, văzîndu-i priceperea și îndemînarea.

După ce îndeplini cu bine porunca, îngenunche în fața tatălui său iubit, zicîndu-i:

— Mărite împărate, iată am isprăvit porunca și de îmi vei da și alte porunci voi încerca să le îndeplinesc precum e mai bine, spre cinstea și plăcerea măriei-tale.

— Iubite fiule, mulțămesc din inimă cerului că pot lăsa poporului meu, un împărat înțelept și bun ca tine.

Un împărat înțelept aduce poporului liniște și belșug în casă, iar cel lipsit de minte, aduce tulburare și necazuri cu duiumul. Apoi iar îl sfătui:

Să mai știi că cu cât mai mare ești,

Mai îndatorat să fii omenirii să-i slujești!

Apoi se urcă pe tronul de aur feciorul cel mic și înțelept, iar bătrînul împărat își dădu suflului ușurat că lăsase rod bun să cîrmuiască împărăția după moartea sa.

JUDECATĂ DREAPTĂ

A fost un om sărac ce se afla în drumeție, plecat fiind în argăție. Ajunse odată mort de foame la o cafenea și ceru negustorului să-i dea mîncare în veresie că e sărac și caută de lucru.

— Dă-mi cinci ouă fierte și ți le plătesc cînd m-oi întoarce de la stăpîn, zise drumețul.

— Bine, băiete, să te însemn pe răboj și să nu uiți datoria!

— Mulțumesc, boierule, pentru bunătate! și se ospătă flămîndul.

Săracu plecă în lume, intră argat și munci și el pe unde putu cu gîndul la copii și la muier. După șase ani de argăție, hai să se întoarcă să-și plătească datoria birtașului.

Deschise ușa și dădu și el ca tot natu bună ziua, apoi zise:

— Poftim, boierule, cinci lei pe cele cinci ouă, ce le-am mîncat acum șase ani.

Cînd văzu negustorul numai cinci lei pe tejghea îi risipi pe jos de necaz.

— Cum de te-ncumetași, măi băiete, să-ți bați joc de mine numai cu cinci lei? Păi cinci ouă de nu le mîncai le clocea găina și ieșeau cinci pui? În al doilea an, cinci găini făceau fiecare cîte două sute de ouă. Asta înseamnă o mie de ouă încă din al doilea an. Clocite la rîndul lor, aduceau o mie de pui. O mie de pui, creșteau puici și se făceau în cel de-al treilea an găini și iar fiecare făcea cîte două sute de ouă! Și-i dădu birtașu cu socotelile înainte că nu a agornisit săracul atîția lei nici în cei șase ani cîți îi socotea drept datorie acum.

— Dacă nu-mi pui toți banii pe masă, te dau în judecată și toată viața nu te plătești de datorie cu tot neamul tău.

Oamenii din birt dădură osteniți de atîtea socoteli din cap, iar săracul căzu pe gînduri și începu să ofteze de inimă rea și apoi se plîngă.

Păgîn negustor își zise el în gîndul său și nu-și ierta ce l-a îndemnat să fie cînstit și să vie să-și plătească datoria.

Veni vremea la judecată cu sorocul lui, ca toate judecățile.

Cătă el un avocat bun, dar nici unul nu vrea să-l apere. Toți îl socoteau că este vinovat. Bietul om era atît de mîhnit că sărea pielea pe el. Plîngea și se vîita însă fără rost.

Cînd colo, pe scări la judecătorie, îl vede Păcală.

— Ce e cu tine, bre naică, de ce plîngi și de ce oftezi?

— Uite, domnule, m-a dat boieru-n judecată și pentru cinci ouă fierte îmi cere azi prin judecată o moșie. Și-i povesti lui Păcală, din fir în păr, toată întîmplarea.

— Știi ce e, eu sint avocatul tău! Du-te și cumpără o chilă de grîu, adu un braț de lemne și un amnar, că-ți cîștig eu procesul!

— Cum adică?

— Ai să vezi!

Merse împăricinatul, aduse o oală cu grâu și i-o dete lui Păcală.

Păcală ațîță surcelele și puse grâul la foc să fiarbă să-i facă colivă birtășului.

Începu judecata! Advocatul negustorului făcea spume la gură vorbind, dă-i în sus, dă-i în jos, că omul acesta este dator și că datoria lui din cinci ouă se ridică la nu știu cit; o baniță de aur. Se îngrozi judecătorul și lumea de soarta bietului sărac, pe care-l aștepta osîndă grea și fără pereche pe lume.

Veni rîndul să vorbească și avocatul datornicului.

— Unde ți-e avocatul, omule! zise judecătorul.

— Iacă vine, domnule judecător, mai are de fiert oala!

— Ce oală, ce fiert? să vie aici să te apere, că n-am timp de glume, auzi?

În timpul asta intră Păcală, cam jerpelit în Țoale de Țăran, dar zîmbind și hotărît.

— Ce e cu dumneata, domnule Păcală, îl aperi pe acest nenorocit, sau te ții de zgoande? Nici la judecătorie nu te lași de păcăleli?

— Nu e nici o păcăleală, domnule judecător, am întîrziat pentru că a trebuit să suflu-n foc să fiarbă oala de grâu! Vreau să mîn dimineață în vărsatul zorilor muierea la semănat.

— Domnule Păcală, vino-ți în fire, ești apărător, nu ești măscărici? Unde s-a văzut pe lumea asta să semeni grâu fiert? Nu vezi, domnule, că ne faci nebuni în prînzul-al mare?

— Domnule judecător, eu sînt nebun că fierb grâu pentru semănat pe ogor! Dar pîrîtorul, birtășul ăsta burtoș și rotofei, cu mustățile cînite de zamă și untură, nu este nebun, că cere unui om cinstit și sărac pentru cinci ouă fierte, o baniță de bani? Cum era cu puțință să iese din ele ațîția pui, puici, ouă cu semințe și găini ouătoare? Unde s-a mai văzut, domnule judecător, una ca asta? Răspundeți?

— Așa este, adeveri judecătorul!

Lumea adunată, sări în sus de bucurie că omul cel sărac găsisese un avocat, bun ca Păcală, care-l scăpă cu mintea lui isteată de la datorii și-l făcu fericit pentru toată viața. Așa se duse vestea-n popor că Păcală a devenit avocat vestit, sub soare și sub stele și toată lumea îl tocmea.

ÎMPĂRATUL ȘI TÎLHARUL

Cică era un împărat rău din fire care trecea prin tăișul săbiei pe orice om din împărăție, care nu se supunea poruncilor, ori care se dădeau la furturi și tîlhării.

Împăratul, deși era bogat și avea o țară mare, nu se mulțumea cu ceea ce avea și făcea războaie, după războaie, în care mureau zeci de mii de oameni pentru hatîrul lui de a fi cel mai mare împărat. Așa rămîneau văduve, copiii orfani și ogoarele-nțelenite. Mulți oameni apucau calea codrului de teamă și groază față de stăpînirea nemiloasă și nedreaptă a împăratului și a slugilor sale.

Pe vremea unui astfel de împărat s-a întîmplat ca un ostaș să arunce coiful și scutul și să se facă haiduc de codru.

De prindea vreun negustor bogat îl tăia, îi lua bogățiile din căruță și le da copiilor săi goi și desculți. Cînd prindea vreun curtean împărătesc cu bani

il omora la drumul mare și-i lua pungile de aur ce le purta asupra sa și le împărțea banii la cei nevoiași.

S-a întâmplat însă ca într-o zi omul să fie prins de oastea-mpăratului. Bătut și schingiuit a fost dus în marea piață a unei cetăți ca să i se atîrne ștreangul la gît.

Împăratul era și el de față, pentru ca mulțimea de norod să învețe că hoția și tilhăria se pedepsește de lege cu moartea.

În fața tronului împărătesc așezat în piață se zice că i s-a adus tilharul plin de sînge și legat în lanțuri.

La vederea nenorocitului, mulțimea s-a cutremurat de groaza morții înfiorătoare.

Atunci împăratul întrebă pe condamnat cu glas tare:

— Omule, de ce ai tilhărit, vezi c-ai ajuns cu gîtul în ștreang pentru faptele tale?

— Măria-ta, eu am tilhărit ca să cîștig o bucată de pine pentru o casă de copii goi și flămînzi! Dar măria-ta, la drept vorbind, ești mai mare tilhar decît mine. Mie mi se zice tilhar fiindcă sînt sărac, singur și neputincios. Dacă aș fi mare, cu avere și putere ca măria-ta și cu oamenii înarmați, nu mi s-ar zice tilhar și tot ceea ce aș face ar fi bine și drept.

Măria-ta ai ucis zeci de mii de oameni și sute de mii, ai umplut închisorile cu oameni bănuți de necredință față de împărat și nimeni nu cutează să-ți zică tilhar, căci pe tine și nedreptățile tale le ocrotește și apără oastea ta. Tilhar sînt eu și alții care ajung să omoare de flămînzi. Asta am vrut să ți-o spun că și așa puțin îmi pasă dacă ai să mă ucizi cu sabia ori cu ștreangul. N-am nimic de pierdut de la această lume și viață în care drepti și fericiți sînt numai cei tari și mari. Și acuma sînt gata să mă spînzurați! Ce nu sînt eu înconjurat ca și tine de tilhari înarmați, că atunci nu mi s-ar zice tilhar, ci împărat și toți cei lași s-ar gudura pe lîngă mine ca niște cîini flămînzi așteptînd de la mine împăratul răsplată pentru supușenie, și crimele față de popor.

Împăratul auzind aceste cuvinte, zise către tilhar:

— Drept grăiești, omule! eu sînt mai mare tilhar decît tine. Fii iertat de la mine și împărăție, iar de azi înainte vei fi cel dintîi sfetnic al meu, căci tu ești singurul om cinstit care ai avut curajul să-mi arăți în față adevărul și cu înțelepciunea ta de om cinstit să-mi spui calea cea dreaptă, nu ca lingușitorii mei sfătuitori, care au făcut dintr-un împărat, un tilhar. Rămîi cu mine să-mi fii prieten și povățuitor bun.

Poporul auzind aceste cuvinte se miră foarte de o astfel de întîmplare și de aci înainte își urmă împăratul cu dragoste și iubire.

URSITORILE

Un negustor umblînd odată pin sate după bucate, după vite, însăra într-un sat. În sat să plimbă de colo-colo să-și cate un conac, noaptea să se odihnească. Era greu, pe nimeni nu cunștea și noaptea se-nnopta. Negustorul se abătu în marginea satului la o casă sărăcăcioasă și-l rugă pe stăpîn să-l lase să conăcească noaptea, că e tare drumuit și de oase ostenit. Omul unde trase era sărac. Nu avea decît un bordei afumat, cu un pat lat, c-o masă mică sub

pat, numai cu crengi de cîlți și rogojini. Se culcară toți împreună și se cutrupiră toți cu cerga.

Peste noapte se-ntîmplă însă o minune mare. Pe la mijlocul nopții muiera omului unde trăsesse negustorul născu un băiat. Negustorul se pierdu de rușine, auzind muiera în fiorii facerii, văitîndu-se și zvîrcolindu-se și el lîngă ea fără s-o poată ajuta. El se prefăcea că doarme și nu scoase capul de sub cergă neam.

La un timp, durerile o năpădiră și născu sărmana un băiat frumos, ca un făt-logofăt. După ce-l născu se sculă biata muieră, luă o măsută, ca toată lumea, așternu pe ea o cămașă bărbătească curată, puse o steblă de busuioc și un trochiț cu apă și se culcă, că mai era puțin pînă la mijlocul nopții și veneau ursitorile. Muiera și omul ei, cum rostiră masa pentru ursitori, adormiră duși, de puteai toca lemne pe ei. Negustorului îi pierise somnul și se tot văita, ce piază rea l-o fi-ndemnat să bată la ăst bordei sărăcăcios și murdar.

Gîndindu-se ce-o să se facă de rușine la ziuă, auzi ușa bordeiului scîrînd. Deodată căscă ochii mari și zări trei zîne intrînd pe ușe-n sobă. Cele trei zîne, cu pletele de aur răsfrate peste umăr, cu aripi și cămăși subțiri ca pînza de păianjen, se așezară pe lîngă masa pusă și se-ntrebară una pe alta, ce să facă cu copilul? Ce soartă să aibă? Să aibă noroc sau să fie nefericit și fără de noroc pe lume? Care mai de care-și da cu părerea, iar negustorul sta cu urechile ciulite ca iepurele și asculta. Cea mai mare zîna grăi către surorile cele mai mici:

— Surioare, bălăioare, cu cosițele din soare, haide să-l ursăm, acum să nu-l luăm. Dar cînd o creștea, cînd s-o însura, chiar la cununie, calu-i poticnească, capul să-i răpească, să se pomenească.

Cea mijlocie auzind așa, o apucă o milă de bietul copilaș, rugîndu-le astfel pe surori:

— Hai, fă surioare, ce păcat, ce jale, la vreme de tinereată, să-i curmăm frumoasa viață! Mai bine să moară pruncu-acum, să n-ajungă pe-așa drum. Dar zîna cea mică, cea mai frumușică, sta și chibzuia, apoi le grăia:

— Voi suratelor, surioarelor, fermecatelor! Stați nu vă grăbiți, copil să-l urșiți. Că este sărac, cu o cergă-n pat, c-un cotoi pe vatră, ce urîtă soartă! Fîncă s-a brodit, baș s-a potrivit, negustor bogat, stă aci pe pat, hai noi să-l ursăm și să-l procopsăm. Pe negustor să-l moștenească, avuția-i izidească și frumos să îmi trăiască, negustorul prăpădească.

Surorile așa se ogodiră, așa și-l ursară. Puseră mîna pe trocul cu apă și pe busuioc și-i stropiră fața pruncului. Toate se-nchinară, așa mi-l ursară și-afar' îmi plecară.

Negustorul era ca fiert de supărare. Tot ce-l ursaseră ursitorile el auzise. Căzu dus pe gînduri, ce să facă acuma, cum s-o scoată la căpătîi?! Cum se făcu ziuă, făcură botezul copilului după cum le era obrocul. Negustorul nostru, de voie, de nevoie, făcea haz de necaz! Apoi plecă în negusterie îngrijorat și-ngîndurat. Ocoli negustorul lumea din sat, în sat, din oraș în oraș, dar gîndurile lui stăteau răsfrate, ca mintea muierii. Și de la marginea pămîntului de-ar fi fost, gîndul lui la acel copil din bordeiul cel sărac zbura. Se hotărî să meargă să vadă dacă mai trăiește copilul, poate că a scăpat de cel care-i va mîncă moșia mîine, poimîine. Își lăsă negustoria și porni pe urmele gîndului său. Cînd ajunse-n sat, la bordei nu este tipenie de om. Ispitește-n dreapta, -n stînga, să afle unde este copilul. Merse hăăat pe o coastă, unde săpau părinții pruncului la o țarină. La marginea pădurii copilul dormea-n luică legat de crengile unui paltin. Negustorul, pitiș-pitiș, se furișă prin pădure pînă la luică și încet fură

copilul. De aci fugi cu copilul să i se piardă urma. Merse el ce merse cu copilul pînă ce ajunse la un rîu mare. Să-l arunce-n apă să-l înec, își zise el în gîndul lui. Cum se gîndi, așa și făcu. Luă copilul legat în scutece și-l aruncă-n rîu. Își făcu cruce că a scăpat de o belea așa de mare și porni fluierînd pe drum, bucurînd. Pînă la cer el credea că s-a dus copilul, s-a-necat și de diavol e scăpat. Își vedea de-aci-nainte fără grijă, fără bătaie de cap, făcînd avere tot mai mare.

Însă bietul copilaș plutea pe valuri, fără să-l tragă apa la fund de ușor ce era.

Se nimeri atunci, ca niște copii păstori, să vie să adape oile și caprele la rîu. Zăriră și auziră copilul chirăind, legănat de valuri. Un copil mai îndrăzneț înotă și scoase copilul la mal. Cînd văzură copilul ud îl mîngîiară și-l aplecară la o capră. De aci duseră copilul la stăpînul lor la tîrlă și-i povestiră întîmplarea.

Stăpînul privi copilul frumos și sănătos și porunci să aibă toți grijă de copil și să-l crească pe lingă tîrlă cu lapte de capră starpă, să fie copil zdravăn și puternic, bun de lucru. Copilul suga la capră și creștea văzînd cu ochii. Păstorii îl creșteau și-l porecleau « al găsit » ! Așa-i ziceau ei: Găsitule-ncoa, Găsitule-ncolo !

Ajunse băiețandru mare. La șaisprezece ani știa să scoată oarele din tîrlă, le purta rîndul la pășune și la mulsoare. Era un băiat cuminte în toată firea și toți îl iubeau ca pe fratele lor. Odată, iar s-a-ntîmplat să plece negustorul după vite prin sate. S-a nimerit să mai ajungă odată iar prin locurile umblate odinioară. Într-o zi, trecu negustorul prin păduri, din tîrlă-n tîrlă, din stîină-n stîină, din sălaș în sălaș, cumpărînd la oi și la mioare de-și făcu și el o turmă mare. După ce le cumpără întrebă pe stăpînul stîinei cine o să-i mîie lui oile pînă-n oraș ?

Stăpînul îi dădu pe argatul cel mai mic, pe copilul găsit, zicîndu-i:

— Măi, tu ăla Găsitul, du-te băăă de mîină-i oile ăstui negustor în oraș, c-o să-ți dea simit să mînîinci acolo ca boierii.

— Bine, vere, pentru ce-i zici Găsitul copilandrului, doar nu va fi fost cumva pierdut și găsit ?

— Așa a fost, negustorul ! Argații mei l-au găsit pe valuri și de atunci Găsitul i-a rămas numele. N-are și el pe nimeni săracul, nici nume nu are ca toți oamenii. De moare, moare nebotezat și o să avem mare păcat !

Negustorul, cum auzi, îl arse la fîcați vorbele ciobanului și-ndată pricepu că este vorba de copilul cu ursitorile. Hei ! Vai de steaua mea, își zise-n gînd negustorul, ce mă fac de-aici încolo. Păstorul, neștiind cine este negustorul, se bucură de venirea lui, ba îi mai arătă și capra care l-a alăptat și crescut zicîndu-i:

— Asta-i capra șută care l-a crescut pe Găsitul. Ea este muma lui. Cînd o muri trebuie s-o-ngropăm ca pe oameni, fiindcă ea a crescut un om și e păcat s-o tăiem sau s-o vindem la alții. Dar negustorul tot mai mult se gîndea, cum ar drege și-ar făcea, firul vieții-a-i răpunea. Își adună turmele de miei și de oi și vru să plece. Dar cum o să plece cu atîtea oi singur cuc. O să-i ceară ajutor stăpînului:

— Ascultă, baciule, ți-am luat mioare, te-am încărcat de bani, nu faci bine să-mi dai pe Găsitul să m-ajute la mîinat oile, pînă-n tîrg, în oraș !

— Doamne, negustor cîstit și fericit, cum să nu ți-l dau. Ia-l frate și fă-ți treburile. Negustorul își înșirui cîrduirile de oi și le mîina către conacele sale împreună cu băiatul cel aruncat pe apă tocmai de el, acum șaisprezece ani.

La o fîntînă se opri ca la zăcătoare să se odihnească oile și să le adape. Apoi ce-i mai năzare prin minte negustorului? Să scrie o carte slugilor să-l omoare pe ăst copil îndată ce a băga oile-n obor. « Iar eu o să mă mai zăbovesc prin munte pe la tîrle și la stîne după capre sterpe și berbeci grași și dacă-l omorîți să-l pitulați » încheie el scrisoarea și lipi plicul. Apoi grăi către băiat:

— Feciorule, uite plicul ăsta! Cum ajungi cu oile-n băătură îl dai la argatul meu ăl mai bătrîn. Ții minte?

— Țin, stăpîne, cum să nu țin, că doar n-oi fi tare de cap! Voi face precum mi-ai poruncit. A luat de dindărăt oile și încet-încet, mîna-le pînă într-o zi s-a apropiat de conacul boierului. În urma lui venea un moșneag cu barba albă măturînd pămîntul care se opintea și se grăbea să-i ajungă stoaca din urmă. Și-l ajunse.

— Unde te călătorești, băiete, cu atîtea oare singur pe a pustietate și nu ți-e teamă că te omoară tilharii și-ți ia oile?

— Merg la negustorul cutare, de-i mîn oile și-i duc cartea asta argaților și cocoanei sale.

— Care carte? întrebă moșneagul.

— Uite pe asta!

— Ce scrie-n ea?

— Nu știu să citesc, îi răspunse băiatul.

— Dă-mi-o mie s-o citesc. Și i-o dete. Cînd o deschise și-i citi slovele, tare se-ntristă bătrînul. Pînă copilul să adune oile, moșneagul scrisese altă scrisoare cu plavițu, o puse-n plic și-o lipi la loc. Copilul nimic nu băgase de seamă. Moșneagul îi dete plicul îndemnîndu-l să-l dea stăpînei că toate sînt scrise cu rînduială și-nțelepciune și nimic nu e scris rău.

Moșneagului însă îi păruse rău de copil văzîndu-l că merge nevinovat la moarte și Dumnezeu îl trimisese de sus să-l apere. De aia în scrisoare zise așa:

« Cum ajunge băiatul ăsta cu oile, să-l luați, să-l îmbrăcați în țoale mîndre și să faceți nunta lui fie-mea cu el. Să luați oile să le tăiați, să faceți nuntă, să se pomenească pe sub lună și pe sub soare. Iar eu mai rămîn pe-aici, mai zăbovesc în negustorie să scot pîrleala cu cheltuiala ».

Pe urmă moșneagul rămase să se odihnească și se sui la cer să spuie isprava Domnului, iar copilul ajunse cu oile-n băătura negustorului. Scoase scrisoarea din sîn și o dete negustoresei. Ea rupse plicul, citi cuprinsul și rămase de mirare, cînd văzu ce-i poruncește bărbatul. Chemă slugile și fata și le spuse cum e rîndul, cum e porunca și treaba cu nunta.

Slugile cum auziră se mirară, dar ce să facă, ei sînt argați, iar stăpînul, stăpîn! Îmbrăcă ră flăcăul în haine frumoase de sărbătoare, tăiară oile, tocmiră lăutari și merșeră de-l cununară pe ăst băiat drumeț cu fata cea mîndră și bogată sus la mănăstire, să fie de pomenire. Așa ajunse ginerele negustorului stăpîn în casa cea bogată. Argații-l ascultau și alergau de colo-colo, că le era frică să nu-i pîrască la negustor cînd s-o-ntoarce.

Negustorul însă nădăjduia că băiatul s-a dus pe apa sîmbetei și nici prin gînd nu-î trecea de cele ce se petrecea.

Cînd socoti că e mai bine, se-ntoarse și el la casa lui, la masa lui. Cine-l întîlnea pe drum îl ferecea, că are ginere mîndru și voinic și bine-a nimerit, ce om fericit! Dar negustorul cum auzea, se-nvinețea și frigurile-l apuca, de vestea cea rea. Cum călcă pragul cășii fîică-sa și ginere-su îl primiră și-i pupară mîna. Negustorul viclean foc, n-are ce face, scoase citeva parale și se face că-i dăruiește. Cînd intră-n casă la muiere, o s-o-ntrebe, cu ce rînd a măritat fata

și pentru ce să facă una ca asta și de capul ei ! Femeia îi arătă scrisoarea. El o citi și-ncremeni văzînd scrisul și iscălitura lui.

— Omule, mai întîi cetește și apoi vorbește ! Ce sînt eu de vină dacă te-ai îmbătat și cartea ai scriat ! de, i-am cununat sus la mănăstire, și de pomenire ! Mai privi o dată cartea și își dete cu socoteala că scrisoarea, ori altcineva a scris-o, ori că el o fi fost smintit cînd a scris-o și orice-ar face Dumnezeu îl ajută pe acest copilăndru precum ursoaica l-a ursat, bogăția-i de mîncat.

Aaaa ! dar nu se lasă negustorul nici mort să-i mănînce averea ! Și iar îi puse gînd rău să-l omoare, căci moartea unora este viața altora, așa cred unii, așa credea și negustorul. N-o să facă el voia la dușmani și lui Dumnezeu pe plac, să ia un ginere sărac. Atît era el de mînios că-i era moartea mai aproape decît cămașa.

Într-o zi, se gîndi cum să-i facă facerea ? Adună toți argații și le porunci să se ducă-n țarină la o ciutură și s-o păzească cu arme și cu pistoale. Întîiul om ce va veni să ia apă să fie împușcat și lepădat în ciutură. Slugile încărcară puștile cu prau și cu plumb, încărcară pistoalele, potriviră capsele la arme și se pitulară lingă puț, așteptînd. Chemă nevasta și-i spuse și ei întreaga taină, cum să-i facă facerea și de ginere a scăpa. Dar tot ce ei vorbeau fiica-i asculta și amarnic plîngea. La cină o să trimeată pe ginere-su cu ulciorul la apă.

Băiatul cum auzi luă ulciorul și după porunca socrului porni la apă. Și așa plecă el cîntînd, fluierînd și de moarte negrijind.

Fata-l auzi cîntînd și pitiș-pitiș, după el pînă ce-i spuse :

— Vino-ncoace după mine și nu te duce la moarte.

— Cum vine asta, a-ntrebat-o ?

— Lasă întrebările pînă ce crapă dracul, căci moartea nu vine cînd o chemi, ci te ia cînd nu te temi ! Așteaptă și ai să vezi minunea minunilor. Se pitulară și adăstară.

Acasă negustorul așteaptă, așteaptă ! Așteaptă, așteaptă ! Dar în zadar nici o veste. Măi, ce să fie ? își zise el în gînd. A venit mijlocul nopții și nimic ! Ardea de nerăbdare să afle ce s-a-ntîmplat ? Îi ardeau tălpile, ca la fata mare.

Plecă-n țarină la ciutura cu pricina. Slugile cum îl simțiră și-l văzură, dar la stat nu-l cunoscuseră, își făcură cruce, să cadă păcatul lor pe negustor și traseră ! Cum îl omorîră, îl aruncară în ciutura cea părăsită să i se piardă urma. După ce terminară porunca stăpînului meraseră acasă, era gogea aminat. Se aciuară și se culcară. Abia dimineața luară seama că lipsește stăpînul și trăiește ginerele. Așa pe nevrute slugile se umplură de bodaproste, iar tinerii scăpară de piaza rea. Și oricît s-a ostenit negustorul să fugă dinaintea ursoaicii n-a fost cu puțință, căci una i-a fost ursita lui și alta a copilului. Oricît s-a zbătut și s-a trudit, de ce i-a fost frică n-a scăpat, căci tot nату are o stea pe cer, și ce-i scris, în frunte-i pus.

URSITORILE SAU LUPUL CU CAPUL DE FIER

Cică o muiere odată a făcut nouă copii și toți i-au pierit. Cînd povîrnise spre bătrînețe, iată că-i dete Dumnezeu și pe-al zecelea copil.

A treia zi s-a așezat ea pe strat cu cămașa întoarsă, cu stebă de busuioc și colac, să aștepte ursitorile cu norocul copilului.

Cînd au venit ursitorile, s-au gîndit, s-au răsucit ce soartă să-i urzească și pînă la urmă l-a ursat să moară la nuntă mîncat de lupul cu capul de fier.

Mumă-sa, care a stat trează a auzit toată proceala zînelor și speriată de soarta fiului său că o să fie mîncat de lupul cu capul de fier chiar la nuntă, nu i-a îngăduit copilului să intre în pădure, ori să treacă prin codri cu căruța sau pe jos.

Și așa i-a venit copilului vremea de însurat. S-a făcut nuntă mare, cu nași, stăroiche, cumnat de mînă și tineret cită frunză și iarbă.

Ca să nu-l mănînce lupul cu capul de fier, ginerele mergea în fruntea flăcăilor și toți călări închinși cu săbii. Cînd s-au întors ei de la biserică mergînd către casă, se-nfurișează lupul cu capul de fier și fugi după ginerele spăimîntat. Ginerile de frică a uitat de mireasă, a pus calul în galop ca să i se piardă urma. Lupul intră după el, ține-l ici, ține-l colea, gata, gata să-l prindă. Dar cum ginerele avea un cal iute ce zbură ca vîntul, lupul rămase mult în urmă, iar ginerile își pierdu urmele undeva departe în pustiu la marginile unei păduri. Cînd acolo, o căștioară cu o luminiță, strălucind în noapte. Bate la ușe și-i deschide o lupoaică cu capul de om și trupul de lup.

— Ce cauți aici așa tîrziu, măi băiete?

— Caut un adăpost ca să nu mă mănînce lupul cu capul de fier.

— Intră și leagă-ți calul aici în tindă, da să știi că eu sînt mama lupului cu capul de fier.

Cînd a auzit flăcăul, a început să tremure de frică.

— Nu tremura, nu te teme, că eu l-am blestemat să fie cu capul de fier, ca să nu mănînce toate vietățile din pădure și cîmpie și Dumnezeu acum îl ține flămînd, nu poate mîncă decît ce-i sorocește el, cite un flăcău pe an și ăla chiar în ziua cununiei.

— Eu sînt unul din ăia ursit a fi mîncat de el, de aceea m-a fugărit în ziua nunții!

— Nu este nimic, să n-ai teamă că eu am să-ți dau trei cîini mari să te apere.

Apoi mama lupoaică l-a învățat cum să arunce în vînt un fir din părul cîinelui și să strige: ur! ur! ur! cînele meu, na ușorul vîntului, na greul pămîntului, că lupul mă mănîncă. De fiecare dată să arunce un fir de păr și vîntul va aduce părul la cîine care-l va căuta și găsi apărîndu-l de lup.

Ștînd el așa într-o sobă, iată că sosește și lupul cel blestemat mort de osteneală:

— Mamă, eu simt aici miros de ființă omenească!

— E miros de untură, muică, de la alți oameni mîncăți mai de mult, că la noi n-a venit nici un om. Baba s-a strecurat afară să dea la cîini mîncare, a făcut semn ginerelui să fugă și el a încălecat murgul și s-a dus ca gîndul, departe în pustiu. Cînd l-a văzut lupul cu capul de fier el era departe în cîmpie la cîteva poște.

Lupul cel flămînd nici una, nici alta și după el, după el gata să-l prindă să-l mănînce. El vede în urmă lupul în depărtare, scoate un fir de păr din batistă, se urcă într-un copac, îl suflă-n vînt și strigă tare:

Ur! ur! ur!

Cînele meu bun;

Na ușorul vîntului

Și greul pămîntului!

Cinele s-a luat după lup gata-gata să-i rupă coada și spatele, iar el iar s-a depărtat. Cinele a ostenit și el, iar s-a suit într-o gîrniță mare strigînd și suflînd firul de păr în vînt:

Ur ! ur ! ur !
Cinele meu bun,
Na ușorul vîntului
Și greul pămîntului !

Atunci cinele al doilea a pernit-o la gcană după lup gata să-i rupă partea dindărăt. Lupul însă nu se lăsa și tot una după băiet gata-gata, să înfigă colții-n el. Așa a intrat el într-un pustiu, fără iarbă și copaci numai cu un ciongar bătrîn, în care un vultur își făcuse cuibul. S-a urcat el în ciongarul ros de vînturi și fără pic de ccaje pe el, suflînd în vînt ultimul fir de păr și strigînd:

Ur ! ur ! ur !
Cinele meu bun;
Na ușorul vîntului
Și greul pămîntului ?

A sosit și cel de-al treilea cîne și s-au pus pe lup toți cîinii. Lupul cu capul de fier lovea cît putea în trunchiul ciongarului să-l rupă ca să cadă jos ginerele cel ursat a-i fi o dată pe an hrană de mîncare.

Vulturul s-a supărat și el pe lup și în timp ce-l încolțeau cîinii el se repezi ca săgeata în capul de fier, scoțîndu-i ochii. După ce rămase lupul fără ochi, cîinii îl sfîșiară, rămînînd din el numai capul de fier și burta roșie, acră și otrăvită de care nici cîinii și nici vulturii nu se apropiau.

Cobori fericit din ciongar și ginerele, bucurîndu-se că i-a murit moartea și din ura ce-o avea față de lup dădu o dată cu piciorul în burta cea roșie din care ieși un praf roșu, ca un nor de praf. Dar cum îl lovi, piciorul i se frînse și de praful cel roșu, ginerele căzu jos și muri otrăvit lîngă lupul cu capul de fier, așa cum îi fusese prorocită soarta în noaptea ursitorilor.

OMUL FĂRĂ NĂROC

De cînd cu lupii ai albi, a fost un om sărac lipit pămîntului. De sărac ce erea, nici o fată nu-l vroia să se mărite cu el. După ce-și ridicasă gîndul de la însurătoare, iată că-i veni nărocul în cale și nu stătu neam pe gînduri, ba se grăbi.

Trăia așa măcar că era argat împreună cu muiera pe la cei bogați ! După un an muiera i-a rămas grea și-i născu un copil.

Mare veselie fu în casa săracului văzînd că au un copil așa de drăgălaș, dar se întristară văzînd că n-au nici scutece să-l învăluiască ? La mijloc de noapte, cînd l-apucă pe om fiorii de moarte și toate alele umblă pe pămînt, se coborîră din ceri trei ursitoare, intrară pe coș și de-acolo s-așezară-n casă pe vatra focului și începură să se sfătuiască.

— Eu zic copilul ăsta să moară-n zori de zi, spuse cea mai mare ursitoare.

— Eu zic să-l lăsăm să trăiască și să moară la nuntă împreună cu mireasa, înghițiți de valurile râului înghețat, zice cea mijlocie.

— Ba ! surioarelor, e păcat să-l chinuim pe al cm sărac, așa luându-i de pe lume singurul copil. Mai bine să-l lăsăm să trăiască, însă să n-aibă noroc pe lume, să nu s-aleagă cu nimic din ce va munci, pînă ce nu se va însura cu o șchioapă pe care s-o cheme Gherghina și care să-i aducă norocul.

— Binee ! ziseră celelalte două, să fie pe voia ta și luîndu-și zborul se pierdură printre nori mai ales că și cocoșii se pregăteau să-și scuture aripiile vestind revărsatul zorilor.

Părinții își botează copilul ca tot natul și-i puseră numele Pătru. După scurt timp, îi muriră părinții și copilul rămasă singur, plîngînd fără de nici un ajutor sau de mîngiere. Mergea cerșind pe la unul și pe la altu vreo coajă uscată de mălai și singur singurel uidi în bordeiul lui cu o mîță cu care se-nțelegea destul de bine, arătîndu-se împreună. Pătru se-nvăță să prindă păsărele și să cînte ca ele. Își făcu arc și de mic-mititel sărea din cracă în cracă, ca o veveriță.

Ajungînd oîră de copilandru, pleacă-n lume să se arănească din munca lui. Gol și rupt cum era, toți boierii cum îl vedeau întorceau capul și nici că-l băgau în samă; vrun coțcar de băiet. Pînă la urmă își găsi un stăpîn și se ogadi să-l slujească un an pe o oaie.

Copilul era cuminte și argăți un an, mulțumindu-și stăpînul, care-i și dădu simbrie. El și-a luat oaia să plece la alt stăpîn, dar abia ieși din bătătură cu oaia că aceasta și muri.

Să-ntristă bietul băiat că într-un minut a pierdut munca lui pe un an de zile și iar să ogodi în slujbă încă un an și tot pe o oaie, la același stăpîn. La Sîmedru, cînd s-a-ncherbat anul, a primit dreptul său, caia și a plecat. Cînd pe drum, oaia căzu și muri.

— Of ! sărac de maica mea, argății doi ani la stăpîn, prin viscol și furtuni, gol și flămînd și iacă de fiecare dată oili mi-au murit ! Mă duc în lume, oi găsi un stăpîn cu un suflet mai bun și mai norocos.

Suspînînd și blestemîndu-și soarta cea grea pe care de mic avea s-o-nfrunte, plecă iar în lume după stăpîn. Ajunsă într-un sat undeva departe la munți de piatră, aci se ogodi cu un om să-i slujească un an pe o capră, că de ea nu să prind boalele, ca apa de gîscă. Ș-apoi cu o capră, un sărac ușor se poate descurca în viață, căci după vorba bătrînească capra este vaca săracului, ș-apoi roade unde o legi. Sluji și mai cu cinste și stăpînul la soroc îi dădu capra.

Își luă el capra cu gîndul că acum cu averea asta să se-ntoarcă la bordeiul lui, s-aprindă și el o lumină pe mormîntul părinților care l-au adus pe lume să vadă și el soarele, binele și răul. Merse multe zile cu capra, dar trecînd printr-o pădure, o haită de lupi îi tăiară calea și dacă nu se suia într-un paltin l-ar fi mîncat și pe el bietul ciobănel ! În văzul lui, lupii îi sfășiară capra și iar nu s-aleasă cu nimic, după alt an de muncă.

După ce scăpă de lupi, iarăși își luă traista-n băț și hai în lume să-și cate nărocul. Ajunsă într-un sat și se băgă argat la un boier pe un purcel.

Poate că porcii să fie mai norocoși decît oamenii, zise Pătru-n gîndul lui.

Și iar necazuri și iar muncă pînă ce i se împlini anul.

Stăpînul îi dete purcelul și el plecă spre satul lui. Mergînd așa pin ale păduri cu purcelul, ca să nu moară de foame o apucară după ghindă de fagi. La ghinda de fagi îi mergea bine porcului, însă ducîndu-se la un izvor să bea apă, Pătru văzu acolo un cerb cu o stea de aur în frunte, uită de purcel și fugi

după cerb să-l înjunghie. Dar n-avu noroc nici să-l prindă și cînd se întoarse, nici să mai dea de purcel. Caută el prin pădure, pin munți zile, săptămîni și luni, dar de purcel nici urmă.

Vai de oia ce nu-și poate duce lina își zise băiatul plîngînd de năcaz, că după atîția ani nu e-n stare să aibă parte de trufia lui.

Neavînd ce face altceva, fiind învățat cu munca la stăpîn, din nou își găsi unul cu care se ogodi să-i slujească un an pentru o juncă. După ce i-a venit sorocul și-a luat junca și a plecat fericit că a ajuns și el om cu avere. Pe drum însă iar îi veniră necazurile cu carul. Junca fu apucată de streche își puse coada pe spinare și fugi orbește printr-o pădure și-nnebunită biata vițică de frică nici nu văzu prăpastia în care se prăbuși de nu se mai alese nimic dintr-însa !

Pătru văzînd nenorocirea, rămasă mut în gura prăpăstiei, blestemîndu-și soarta și ziua-n care s-a născut și fu cît p-aci să-nchidă ochii și să se arunce și el în prăpastie cînd mare-i fu mirarea auzind într-un ciongar bătrîn un glas de pasăre care-i spusă:

— Nu-ți pierde curajul Petre, tu ești om făr' de noroc, numai mergi în lume și cată o fată care să se cheme Gherghina și ea îți va aduce mult noroc, apoi pasărea își luă zborul și se pierdu în slăvile cerului.

„Pe legea mea, zise Pătru de-aci-nainte am să argățesc de-a fiecea ”; și iar plecă să-și cate un stăpîn. Ajunsă la casa unui om cu stare și-l întrebă:

— Stăpîne, n-ai nevoie de un om care să-ți muncească-n holde, fără să-ți ceară simbrie ?

— Ba, cum să n-am băiete, răspunse boierul și tocmeala fu ca și făcută. Cine n-ar vrea să i se lucreze degeaba ?

— Unul să se opintească, da bogatu să primească.

Pătru își vedea de treburi fiindcă nu mai putea trage nădejde că ar putea ceva cîștiga în viață. De cîștig se ștersese pe bot. Muncea în silă și-n sudori, da stăpînu-i da mămăligă că-n pădure erau destule mere-pădurețe.

Vorba aceea: „Ce știe tirgovețul, ce este pădurețul ? ”

Vremea trecea și Pătru ăl făr' de noroc creștea. După ce sluji vreo doi ani merse la stăpîn să-și ia rămas bun.

— Boierule, sorocu a venit, de argățit te-am argățit, iacă mi-a venit timpul să plec.

— Petre, spune-mi ce-ți datorez pentru truda ta ?

— Nimic, boierule ! De mi-ai da un lucru să sparge, să frînge ori îl arde focul ! De mi-ai da o oară, or meare, or, să rătăcește-n pustiu ! Eu sînt omul făr' de năroc pe lume, orice mi-ai dărui, nu trăiește, se sparge, piere, așa că sînt osîndit toată viața să muncesc pentru alții și eu să n-am un petec în spinare la vreme de bătrîneată. Așa că eu m-am învățat să hoinăresc de-a lungul și de-a latul, ca un om făr' de năroc.

— Petre ! Te sfătuiesc să nu pleci de la mine. Rămii aici și cînd îți va veni vremea de-nsurat, atunci am să te-nsor, îți fac un bordei și vei trăi și tu fericit ca toți oamenii. După ce stătu puțin pe gînduri, spuse hotărît:

— Bine, stăpîne, te ascult ! Iată că rămîn, da să știi că orice mi-ai da, la mine nu stă. Și nici să nu-mi plătești vreodată ceva, că e păcat de cheltuială ! Nu cheltui orzul pe giște că e în zadar.

Se mai scurseră cîțiva ani și Pătru se făcu băiat mare și frumos. Dacă ar fi fost și el ca ceilalți dănaci cu rost și rînduială s-ar fi omorît fetili după el.

Dar așa, cum curgeau peticile după el, nici mucii nu și-ar fi aruncat cineva pe dînsul, atît era de imos și neisprăvit.

Iată că la o vreme stăpînu îi spuse lui Pătru:

— Măi băiete, uite eu îți dăruiesc un bordei, iar tu să fii în stare acu să-ți cauți muieră. Du-te-n lume, îți alege mireasa și-ntoarce-te la casa mea.

— Mulțămesc dumatăle, stăpîne, am să mă duc, însă care fată a să se mărite cu un sărăntoc ca mine? Eu vezi că n-am nici țoale de sus cum au alți dănați.

— Du-te și cată bine una după măsura ta, că cine să aseamănă s-adună ș-apoi omul de-o nevestă și de-o miță are nevoie în casă, de alelalte ai de toate.

Pătru să mai uită o dată la bordeiul în care avea să trăiască cu soțioara sa, și plecă trist și amărît.

Luă lumea în lung și-n curmeziș, dar nima nu-l băga-n seamă. Cînd îl vedeau fetele așa, de cebăluit, le bufnea risul, iar Pătru de rușine s-ar fi băgat în pămînt. Mai la urmă ajunsă într-un pustiu întins fără de vietăți. Muma lui, care se prefăcuse-n cioară îl urmărea pas cu pas.

Cînd obosit și fără de nădejde se-ntoarsă la stăpîn într-un amurg de sară, o cioară se așază pe o fîntînă tocmai cînd el setos, sorbea apă, și-i spuse:

— Petre, Petre, tu te omori, maică, căutîndu-ți mireasa în lumea largă, te ostănești în suspine, da norocul tău este la Gherghina care este colo-n argeaua aceea.

— Unde? zise Pătru fericit, luminîndu-i-se fața și-ncolțind nădejdiile în inima lui covîrșită de durere. Cînd ridică capul se-ngrozi văzînd o cioară care zbură și se puse drept pe argeaua unde era fata ce i-o rînduiseră ursitorile în noaptea nașterii. Apoi aci se puse pe croncănîit, cînd o fată șchioapă ieși afară și o ușu.

— Ce dudăi cioara, fetișo, că nu ți-a făcut nimic rău îi zise cam cu în-drăzneală Pătru.

— Nu vezi, măi băiete, cum cîntă, parc-ar vrea să spună ceva și n-aș vrea să spuie, ceva de rău că (destul sînt eu de năpăstuită să trăiesc singură pe lume prin ale pustii, prin ale nădoli. Da pe cine cauți pe aici, băiete?

— Pe o fată cu numele Gherghina.

— Pe mine mă cheamă Gherghina!

— Cioara aceea mi-a spus că tu ești rînduită să fii mireasa mea și de aia de ani de zile te cat și-mi pare bine că te-am găsit.

— Dar uită-te bine la mine, băiete, că pe lîngă că sînt săracă, fără de părinți sînt și șchioapă! Un dănac frumos ca tine ar fi păcat să-și lege viața cu o mireasă care să n-aibă nici un fel de avere, da peste toate să mai fie și șchioapă!

— Pe tine te caut și te vreau așa. De avere nu-mi pasă. Că eu sînt sărac, dar dacă sînt sănătos tot ce văd pe lume poate fi al meu. Fii înțelegătoare și hai cu mine dacă vrei să fii fericită și iubită. Să mîncăm numai o ceapă spartă șezînd pe un mărăcine, dar să trăim împreună în înțelegere și bunătate. Tu să știi un lucru, că atunci cînd se-ntîlnește foamea cu setea, ele se adună laolaltă și nu se despart. Tu săracă, eu sărac, vorba ceea ne-a tunat și ne-a adunat! Hai să mergem la stăpînul meu unde am și eu un bordei și acolo ai să te simți ca într-o casă boierească.

Gherghina ascultă rugămintea lui Pătru își dădu seama că el este trimis de Dumnezeu să-i fie neavstă și fără să se mai ogodească, plecă împreună la bordeiul ce-i aștepta.

Apropiindu-se de sat, zări bordeiul. Fata zîmbea de fericire.

— Aceea este casa pe care mi-a dăruit-o stăpînul, este casa noastră.

— O să trăim cu bucurie în ea împreună cu copiii noștri, zise Gherghina.

Da tocmai în vremea asta o barză urmărită de un vultur întăritat, că barza vrea să-i ardă cuibul cu pui cu tot, pentru că îi răpise unul din puișorii ei, scapă din cioc tăciunele luat de undeva de pe niscaiva ciobani, drept pe bordeiul lui și numaidecît arse de nu se mai cunoștea decît o groapă adîncă în pămînt.

Cînd văzură casa arzînd le-ngheță inima de necaz, ofrară adînc și limba le rămasă amorțită neștiind ce să mai zică la aceste semne rele. Apoi într-un tîrziu Pătru zise:

— Gherghino, să știi că eu sînt omul făr' de noroc pe lume. Orice mi s-ar dărui, orișice aș agonisi prin munca mea totul piere și nimic nu rămîne !

De aci înainte să știi că orice vom cîștiga al tău este, eu nu sînt stăpîn pe nimic, așa am fost eu ursit și așa este.

Stăpînul le făcu nuntă și se cununară și ei ca tot natu. Pe urmă le făcu alt bordei, însă Pătru spusă stăpînului că nu este bordeiul său, ci al nevestii sale, și cu bordeiul nu se mai întîmplă nimic rău. Mai la urmă le mai dete și o curea de pămînt pe lingă casa care tot a Gherghinei spusă Pătru că este. Pămîntul rodea și ei se-nstăreau încet-încet. Cumpără niște juncani și ca să-i moară, niște săteni îl întrebară:

— Petre, ai tăi sînt juncanii, că frumoși mai sînt ?

— Nu sînt ai mei, bre, sînt ai muierii mele !

Mai tîrziu își făcu car și cobirlet plug, grapă și altele. Dar cînd era întrebat ale cui sînt, el spunea că sînt ale lui Gherghina, nevastă-sa.

Și toate-i mergeau bine.

Ajunsă o vreme rea cînd Dumnezeu uitase de lume și pînjolise grînele de le arsesse arșița soarelui. Toate holdele erau pîrjolite, da grîul lui Pătru cel fără de năroc era mare și frumos.

Într-o zi, să nimeri să fie chiar în capul locului, cînd niște călători se mirară, cum se poate ca Dumnezeu să fie așa de nedrept, fiindcă la unii oameni să le ardă bucatele și să le sece izvoarele, da la alții să-mblînzească dogoarea soarelui și să fie mare berechet. De nerăbdare intrară-n vorbă și ziseră:

— Bună vremea, omule !

— Mulțam dumneavoastră, drumeților !

— Da al dumitale este grîul ăsta așa de mare și frumos ?

— Da, al meu e, zise Pătru, fără să-și dea seama. Cînd se uită, încremeni, văzînd că din senin s-aprinsă grîul ! Atunci își dete seama de greșală, fugi spre mijlocul grîului și strigă: „ Măi oameni buni, uitați-vă bine și-nțelegeți, pîn-aici a fost grîul meu, dar de aici înainte este grîul muierii mele, ați auzit ?

— Auzit, auzit ! răspunseră călătorii care văzură cu uimire cum focul se stinge și grîul lui nevastă-sa rămasă frumos, ca trestia în bătaia vîntului ! Nu înțelesesă taina, da nici nu încercară s-o afle și-și văzură de drum fiind grăbiți.

Cînd veni iarna, Pătru și Gherghina aveau de toate, da boierul minca răbdări prăjite. Ca să nu moară de foame își vindea o parte din moșie și luă grîu de la sluga sa. În fiecare an era secetă și toate holdele se pîrleau de arșița soarelui. Numai holdele Gherghinei se-nmulțeau și se măreau, încît păreau ca o mare de aur legănată de vînt.

Boierul, ca să nu moară de foame, își vîndu toată averea și ajunsă el cu tot neamul lui slugă pe moșia Gherghinei. Turbat de mînie, boierul într-un an și-a pus în gînd să-l scoată din minți pe Pătru, doar va spune că e griul lui. Cum trecuseră mulți ani, uitasă că este om făr' de năroc și acesta-l întrebă pe cînd se aflau acasă:

— Vezi, măi Pătrule, cum e soarta omului, din slugă te făcuși boier, iar eu ajunsei argat, la argat! Tu ai holde de grîne iar eu opinteală, sudori și suspine.

— Ce să-ți fac eu boierule, zise Pătru cel fără de năroc, așa ne-a fost scrisa tu să sărăcești, iar eu să mă-nbogățesc!

Atunci dintr-o dată, tot cîmpul cu holdele sale și ale Gherghinei s-au aprins și s-au facut scrum.

Cînd a văzut Petre, a fost prea tîrziu. Nemaiavind ce mînca, de foame a murit boierul cu tot neamul său și s-a prăpădit și Pătru cel fără de năroc cu nevasta lui și pămîntul a rămas pustiu de oameni.

PIAZA REA

A fost un împărat care avea zece copii. Mai la urmă i-a dat Dumnezeu și o fetiță. Cum i-a venit pe lume fetița, parcă a dat ciuma-n oi. A început să-i meargă rău. Mai întîi i-au murit vitele, apoi copiii și slugile. S-a îngrijorat împăratul și nu mai avea nici un chef de viață. Ce era să facă? În fața sortii nici împărații n-au nici o putere. A dat veste în lume să-i vie filozofi și vraci să-i citească-n stele și să-i vadă ce zodie îl mai așteaptă. Nici unul nu putea să-i dea de căpătîi ce este cu fata asta care-i este piază rea. Mai găsi un vraci schiop și prăpădit care rămase să vadă ce face fata noaptea. El o pîndi și spre mirarea lui văzu că se face cîrlig și doarme cu genunchii la gură și cu fața în jos. Atunci i-a grăit vraciul împăratului. Asta este piază rea. Pînă nu pleacă din casă, toate se prăpădesc și praf și pulbere se va alege și de împărăție, dacă n-o duci în pădure s-o mănînce fiarele. Palatele au început să se dărîme, iarba să se pălească, vitele să behăie flămînde și oamenii să se mănînce unul pe altul de foame. N-are ce face, o îmbracă bine ca pentru drum lung, îi dă mai multe pungii cu aur și pleacă în pădure prefăcîndu-se că merge cu ea la vînătoare. În pădure vinează cerbi, căprioare și se pierde ca din întîmplare de fiica lui, rămînînd cu mare durere în suflet. Fiica lui, numită la palat piaza rea, culege fragi, mure și flori așteptîndu-l pe tată-su să se întoarcă. Dar tată-su nu se mai întoarce. Plînge ea amarnic și o ia prin pădure doar o da peste vreun ochi de lumină în tufiș. După multă osteneală și nopți de groază, ajunge la o tîrlă de ciobani într-un munte. Păstorii se mirară cum de o ființă omenească are curajul să treacă prin păduri cu atîtea fiare sălbatice! Ei s-au bucurat de venirea ei, au omenit-o cu lapte, urdă și mămăligă și au luat-o să le fie ca și fiica lor. Piaza rea la rîndul ei i-a dăruit cu aur și alte lucruri scumpe. N-a trecut însă mult, că a dat moartea în turmele de oi și era cît pe aci să se prăpădească toate, dacă o parte nu săreau în rîu și nu treceau pe malul unde piaza rea nu avea nici o putere. Mai la urmă s-a aprins coliba peste ciobani, așa că era cît pe aci să ardă de vii. După atîta pagubă și necazuri, ciobanii se sfătuiră s-o alunge pe fetiță ducînd-o departe în pădure s-o mînînce fiarele. Cum plecă fetița,

turmele de oi se înmulțiră la loc și toate deveneau din belșug ca mai înainte. Fetița o porni tot înainte plîngînd și rugîndu-se s-o ajute Dumnezeu să scape din gura fiarelor ce mișunau prin păduri. Într-o noapte văzu un licurici, se luă după el și cînd colo el o duse la casa Sfintei Vineri. Sfinta Vineri se bucură cînd văzu fetița. O mîngîie și îi dădu să mănînce și să se culce. Fetița îi povesti necazurile și baba o ascultă făcîndu-i-se milă de ea.

A doua zi îi muri cățelușa, a treia zi îi muri purcelușa, a patra zi, găina, a cincea zi, cocoșul și-i mai rămăsese pe vatră doar mița. Ce era să facă? Ca să nu piară toate de Piaza Rea, o duse-n pădure să culeagă bureți și iar se pierdu. Iar de aci încolo începură necazurile. Trece prin păduri, ape și munți pe unde nu călcase picior de om, decît cer, păduri și fiare. După multă osteneală într-o zi ajunse la o casă făcută într-un stei de piatră și acolo, stăpîna, o arăpoaică, urîță și arsă de foc precum este arama. Arăpoaica știa dinainte cine este fetița, după stelele de pe cer, fiindcă știa să citească în stele. Fata îi povesti cum fusese alungată de peste tot.

Într-o zi, arăpoaica o duse cu trăsura ei la o apă fermecată. Luă fata și o aruncă în rîu și de aci ieși curată, luminată, ca de Maica Precesta lăsată. Răutatea din sufletul și toalele ei se duse pe acea apă. Cînd ieși afară era frumoasă ca o zîină și nu mai era tristă ca înainte, ci zîmbitoare și plăcută la grai. De aci plecară ele departe cu trăsura într-o țară sub un munte. Văd o casă, bat la ușă și intră. Înăuntru stăteau doi inși. Unul era trîntor! Toată ziua sta și dormea și țărîna de sub el puțea de lene. Alălalt, era slab ca un țîr și se juca cu două gheme, cum se joacă mîțele. Arăpoaica știa ce comoară este ascunsă în acele gheme. Împinse fata afară zicîndu-i să stea cuminte în trăsură pînă vine ea. Iar cînd va veni să dea bici cailor și să fugă. Zis și făcut. Fata trage trăsura aproape. Fură ghemul de aur cu care se juca omul cel slab și fugi la trăsură. Pînă s-o ajungă, ea dusă a fost.

Aude împăratul că s-a furat ghemul cu lîna de aur. Bate tobele în țară să se afle unde este ghemul că el dă oricît numai să i se dea ghemul că are nuntă și trebuie făcută rochie din tors pentru mireasă. Arăpoaica trimite vorbă că ea are ghemul cu lîna de aur. Vine împăratul cu carul cu aur să-i plătească ghemul.

Arăpoaica zice:

— Dau ghemul la cîntar pe aur. Ce bani n-or ajunge, să-l cîntărim pe împărat și ca datornic al meu, va trebui să se însoare cu fata pe care i-o dau eu. Împăratul crede că are aur destul, nu se mai tocmește și-i răspunde:

— Să fie pe pofa inimii dumitale! Și porniră să cîntărească. Ghemul era vrăjit și oricît aur puneau nu cîntărea cît ghemul. La urma urmei zise arăpoaica împăratului că n-are bani de ajuns pentru lîna de aur. El n-are încotro se suie pe cîntar și abia acum plătește cu trupul lui ghemul. Însă fiind vîndut arăpoaicei aceasta face ce vrea cu el de aci înainte. Îl ia pe împărat și întreaga comoară și o duce la casa ei din munte. Împăratul sta trist că s-a lăsat ca un prost vîndut de viu și n-o să mai facă nuntă niciodată.

Într-o zi i-a arătat împăratului pe fetița de la ea Piaza Rea. Cînd a văzut-o așa de frumoasă, a fost gata, gata să-i ia lumina ochilor. S-a bucurat el de o așa întîmplare și a cerut-o pe Piaza Rea s-o ia de nevastă.

S-a dus cu fata la tatăl ei, care mătura drumul cu chica și cu barba de bătrîn ce era și au făcut o nuntă-mpărătească, de s-au veselit și chiuit o lună și o săptămînă și astăzi încă joacă hora, iar alții se căznesc să golească vedrele cu vin.

ÎMPĂRATUL HOȚ

A fost odată un împărat ce avea un băiat și pe care voia să-l învețe toate meseriile din lume.

Cum s-a ridicat pe picioare a și început cu învățătura. S-a făcut portar, cioban, văcar, tâmplar, croitor, papugiu, pătrăungiu, frizer, pescar, zidar, fierar, lingurar, morar, potcovar, negustor, profesor, avocat și doftor.

S-a întors la împărat cu o ladă plină cu diplome.

Împăratul s-a bucurat și pe loc s-a pus pe chef și tîmbălău mare pentru că fu-su s-a procopsit cu atîta învățătură.

Stau la masă cu mai marii dregători și își fac socotelile, ce meserie a învățat și ce nu ! Își dau ei cu socoteala că fiul împăratului este cel mai învățat om din lume.

Unul care se afumase nițel, îl ia gura pe dinainte și zice că totuși este o meserie pe care n-a învățat-o !

— Care-i meseria aia ? îl întrebă răstit împăratul.

— Aș spune, dar e meserie grea ! zise dregătorul.

— Dacă nu spui, îți tai capul !

— Meseria de hoț, măria-ta, pe asta n-a-nvățat-o !

Căzu împăratul pe gînduri de rușine că băiatul lui are o meserie pe care hoții o știu, iar el n-o știe ! Și dă-i cu muștrarea pe el că sînt pe lume oameni mai învățați decît el, iar el stă nepăsător pe cînd hoții i-o iau înainte.

Băiatul, ambițios, nu se lasă mai prejos și se pregăti să plece-n lume să se facă hoț.

Lăsă lumea la masă, se așează într-o ladă zburătoare și porni în lume să se facă hoț. Se coborî la marginea unui oraș mare, lîngă o pădure mare, unde ardea sara o lampă la o casă.

Se uită înuntru și vede un om și o muiere care se certau. Omul pleacă, iar femeia rămase, scoasă o gîscă de sub pat și începu să o jumoală. El își ia inima-n dinți și bate la ușă.

— Bună sara ! zise el.

— Bună sara, drumețule ! răspunse femeia.

— Ce mai lucrezi ?

— Iacă nimic ! E noapte și aștept să mă culc.

— Dar gîsca de sub pat pentru cine o jumoli ?

— De unde știi atîtea ? zise femeia înciudată de supărare că i-a aflat taina.

— Eu sînt un pui de hoț și cat să mă bag la un stăpîn să ajung hoț vestit.

— Chiar tatăl meu este cel mai mare hoț. Te dau pe mîna lui să scoată om din dumneata, numai să nu aște bîrbatu-meu ce e cu gîsca.

Îl dusă la taică-su și acesta se bucură nespun că a dat peste el un om cu o așa tragere de inimă. S-au împrietenit și amîndoi au pornit-o-n hoții. Moșul de la început îi zice :

— Bagă de seamă, nu-ți dau dreptul să fii calfă, pînă ce nu furi iepîngeaua de sub mine ! Și plecară înarmați în pădure, să aștepte negustori la răscruci de drumuri și să se căpătuiască. Se culcară ei sub tufe și amîndoi dorm hoștește, ca iepurele. Fiul împăratului știa și limba fiarelor din pădure. Se întoarce și schilaune ca iepurele. Hoțul cel bătrîn sare într-acolo după iepure, iar el îi fură iepîngeaua pe care dormea și i-o pitulă-n pădure.

Hoțul n-are ce face și-i recunoaște că are apucături de hoț, dar că totuși nu-l întrece pe el în măiestrie. Îl ridică în grad și din calfa, devine în scurt timp hoț.

— Lasă că te pun eu să spargi o bancă, să furi o casă de bani? Acolo te văd eu cum te descurci?

Plecară noaptea să spargă banca. El ocoli păzitorii, sparse zidul și casa de fier și luă într-un sac toți banii. Fiind zidar face zidul la loc și pleacă liniștit ca și când nu s-ar fi întâmplat nimic rău.

Hoțul cel bătrîn își dă cu socoteala, că în asemenea meserie îl întrece și are să i-o ia înainte.

Moșul îi puse gîndul rău. Hai a doua noapte să spargă banca împăratului. Sparge el zidul, umplu doi saci cu aur și când să iese, moșul leșină și cade cu sacul plin. El îi taie capul moșului, îl pune-n sac și fuge la fie-sa în satul de unde pornise după furtişaguri.

Îi arată capul și-i spusă că i l-au tăiat paznicii împărătești, iar trupul i-a rămas și ar vrea drept recunoștință că l-a învățat o meserie atît de procopsită să-l fure, ca să-l îngroape ca pe toți creștinii după datină.

Împăratul, înțelept, ca să prindă hoțul care i-a spart banca și i-a jefuit de bani; poruncește să așeze trupul hoțului în piață, în văzul lumii, iar străjile să-l păzească din depărtare să-l prindă și pe-al doilea hoț. Zis și făcut! Aproape de fîntînă în piață pun trupul hoțului și străjile înarmate stau pe lîngă drum pitite după pomi.

El se duce la femeie și-i spune să nu plîngă, ca să nu afle unde stă ascunsă comoara împăratului. Numai să-i dea o căruță și doi căluți mici și slăbănogi.

Plecă el cu o căruță hodorogită și cu niște mîrpoage-n hățuri de tei și sfori innodate. Pune în căruță un butoi cu afion și răchiu ce adoarme omul de viu.

Trece noaptea prin piața împărătească, injură și bate caii, că nu pot să urnească din loc căruța plină cu noroi.

Ostașii împărătești n-au de lucru, ies din ascunziș și-l ajută să urnească din loc hodoroaga de căruță.

— Stați, fraților, dacă-mi ajutați să vă cinstesc și eu cu oțiră rachiu. El le dădu cîte un pahar și cum beură, toți adormiră. Urcă mortul în căruță, îl cutroape cu tulei și dă-i bici cailor. Duce mortul la groapa lui, îi face pomană și vine să vadă ce se vorbește în oraș despre isprava lui.

Străjile și poliția stă legată-n lanțuri, că n-au fost în stare să prindă hoțul, ba colac peste pupăză să fugă și mortul fără cap.

Își dă cu părerea împăratul, că ăsta trebuie să fie mare hoț, cînd lucrează cu atîta pricepere. Hei! ce bine-ar fi de-ar ajunge fiul său la degetu cel mic, al acestui renumit meșter, zicea el în gîndul său.

Băiatul își făcu planul să se cam dea pe lîngă palat să le mai tragă cîte o păcăleală, proștilor din palat.

Într-o zi, un mistreț omorî un ofițer din garda palatului la vînătoare. El alergă după scroafă și o săgetă. Adusă scroafa și i-o aruncă pe pragul împăratului.

— De aci înainte, băiete, ai deschise ușile la palatul meu, îi zise tată-su, fără să-l cunoască cine este.

Iscoadele palatului veniră cu știrea că hoțul care a furat banii este printre ei. Ca să-l afle, împăratul face iar o mare petrecere, că doar avea de unde și chemă multă lume aleasă și cît mai pestriță.

Apoi îi spuse fiicei sale să aibă grije că hoțul n-are să bea, iar ceilalți toți au să se îmbete. Ea să se dea pe lângă el, să ridă cu el și să-i facă un semn negru cu degetul plin de funingine pe frunte.

Începe petrecerea cu joc, beutură și mâncare și se termină cu beție. Toți zăceau morți de beți pe podele, numai hoțul era treaz. Fata se dă pe lângă el, îi zîmbește, el vede că e soru-sa, dar se face că este străin și ea îl unge pe frunte cu funingine. Simte cînd îl murdărește și tace. Se duce să bea apă din fîntină și vede semnul. Rîde de prostia împărătească și îndată își face alte planuri să-i înșele. Ia funingine într-un ciot și pe toți nuntașii îi vîpsește cu negru pe frunte, apoi merge la fată, zicîndu-i:

— Hai, fată, a venit cumpăna de noapte, mai este puțin și cîntă cocoșii, hai să ne culcăm și noi.

Fata îl luă de mînă și merse în odaia ei. El se culcă jos, iar ea în pat. În timpul nopții merse la fîntină și se spală.

Cînd se deșteaptă împăratul merse la fată și o-ntrebă ce-a făcut?

— Pe unul singur l-am uns și uite-l cum doarme!

Cînd se uită, acolo nimeni. Merse printre ceilalți și toți cu frunțile pline de funingine. Cei mai mulți erau oamenii palatului său.

Se gîndește el:

— Doamne sfînte, mulți hoți poate să mai ție o împărăție! Plecă la fiică-sa și-i arată mulțimea de hoți. Ea se miră cine putea să-i însemne așa frumos, cînd ea nu i-a atins.

Apoi toți se spălară și se așezară la adunare și sfătuială.

Împăratul, supărat le zise:

— De atîția ani fiul meu a plecat în hoție și nu s-a mai întors. Bai sama, l-o fi omorît cineva. Meseria asta ține omul cu un picior în groapă și cu altul pe iarbă verde. Am fost un păcătos și mi-am prăpădit băiatul, lăsînd-l să se facă hoț! Haideți să-i punem pomană și să-i fie de suflet toate bunătățile astea. Îi făcu pomană și veni la pomană fiecine. Veni chiar și hoțul și mîncă din pomană sa.

Toți au mîncat și s-au îmbătat și de data asta, numai împăratul a stat și s-a bocit ca un copil, că nu mai avea parte bărbătească, ce i-ar putea moșteni împărăția.

Atunci băiatul hoț își face semn cu funingine pe frunte, se dă pe lângă împărat și-i fură sabia. Cînd se desmeticește nu e sabia!

— Unde e sabia?

Se întreabă mai marii împărăției și paznicii? Porniră cercetări peste tot, și-l prinseră chiar pe hoț, lăudîndu-se că are sabie furată de la un împărat. Fetele adunate-n piață își dădeau coate și se veseleau ascultînd poveștile tinărului.

Era ușor să-l prindă de gît și să-l ducă drept la judecată.

La judecată, însuși împăratul era judecător. Băiatul recunoscă hoția și fu condamnat la moarte prin spînzurătoare.

Băiatul fu legat în lanțuri și aruncat într-o închisoare neagră și urîță ca o groapă. Se rîndui ziua cea mare de spînzurat. Veni lume cîtă frunză și iarbă și veni și împăratul trist și posomorît că și-a pierdut fiul.

Popa îi făcu sfeștania și spovedania, apoi trecu pe mîinile călăului.

Călăul puse mîna pe laț și vru să i-l puie la gît ca să-i taie răsufierea. Cînd să-i puie lațul, îl privi zîmbind pe călău și-i grăi:

— Meștere, uite la împărat și vezi că te cheamă? El privi către împărat și i se păru că-l cheamă să-i spuie ceva. Hoțul luă cu iuțeala fulgerului lațul, îl atîrnă la gîtul călăului și-l ridică în sus.

Mulțimea aruncă-n sus cu căciulile de bucurie că s-a găsit ac și de cojocul călăului.

Împăratul crezu că este un semn dumnezeiesc și merse să vadă mai bine hoțul.

După ce se apropie, băiatul zise:

— Tată, în zadar mă privești, că n-ai să mă recunoști cu coatele goale și plin de funingine pe față! Acum iată că ți-am dovedit-o! Ți-am spart casa de bani, ți-am furat sabia și ți-am ucis călăul! Sînt cel mai mare hoț? Pot să fiu împăratul hoților?

Tatăl său numai că nu leșină de bucurie văzîndu-și odrasla în viață. Porunci să se taie vite, să se aducă butoaie cu vin și beutură ca să petreacă cu întreg poporul de bucurie că și-a găsit fiul.

Tobe și trîmbițele începură să bată și să sune și petrecerea de atunci ține și azi, de cînd se pune luna mare cît o roată de mămăligă, pînă ce se face mică, mică cît un caier de lînă albă ca mătasa.

ÎMPĂRATUL ÎNGRIJORAT

A fost odată un împărat care stăpînea o țară cu munți și păduri, însorită și-mbelșugată.

Oamenii din acea țară munceau văile cu plugu, iar plaiurile munților le cutreierau cu turmele de oi sau de capre.

Munții, în loc să le fie prieteni, le erau dușmani pentru că avînd peșteri largi și adînci, își făcuseră hoții cuib într-însele, încît nici zece oștiri împărătești nu-i putea stăpîni.

La un rînd, poporul care pînă aci muncea în pace și liniște începu a bate drumul spre cetatea împărătească plîngîndu-se că răii îi jefuiesc de vite, bani, grîne și haine și că nu li se poate împotrivi, rugîndu-l să-i apere de răufăcătorii aciuiați în peșterile munților stîncoși.

Din ziua aceea, împăratul căzu pe gînduri fiind îngrijorat și întristat foarte.

Cele trei fice, văzîndu-l că-i tot tună și-i fulgeră căutau să-i facă voile și să afle marea taină a îngrijorării bunului lor părinte. Dar oricît se străduiau, cîntîndu-i cîntece frumoase, dansîndu-i și cîte alte lucruri ce mai înainte îi erau pe plac, acum toată osteneala le era fără de folos.

Într-o zi, fiica cea mai mare îl întîlni plimbîndu-se îngrijorat ca totdeauna printre lămîii din grădină. Atunci fata-l întrebă:

— Tată, de ce nu spui fetelor tale care te iubesc, ce griji te apasă, că de la un rînd de vreme ți-ai întunecat și firea și sufletul.

— Țara e plină de hoți și jefuitori, asta e tot. Nu știu cum să scap de ei.

— Noi am crezut că te-ai întristat fiindcă trebuie să mă dai la vrun împărat cu sila să le fiu mireasă! Dacă-i așa, nu este cine știe ce mare nenorocire, zise fata cea mare și plecă.

A doua zi, veni de-l întrebă și fata mijlocie ce gînduri îi frămîntă mintea și-i neliniștește inima. Și află și ea cele ce aflase sora ei cea mare.

A treia zi, îl rugă și fiica cea mai mică să-i destăinuiască ce îngrijorare mare l-a făcut din vesel trist. Și-i povesti și ei despre tîlharii și hoții care-i neli-

niștesc poporul furându-le bucatele, vitele, banii și îmbrăcămintea. Apoi, îi mai zise:

— Ce să-ți mai spun și ție toate grijile mele ! Le-am spus surioarei tale mai mare și mijlocie și ce folos că știu când nu mă pot ajuta cu nimic.

— Bine, zise fata cea mică, am să-ți dovedesc că eu pot să te ajut. Numai tu să-mi dai haine voinicești, fes, sabie și cal cu șea. Îi pregăti împăratul toate lucrurile cerute și într-o zi plecă fata călare din sat în sat.

Ajunse într-un cătun și întrebă:

— Oameni buni, cum trăiți voi aici în munte?

— Bine, fată, bine trăim, dacă niște comiți nu ne-ar fura tot avutul.

— Știți voi unde este peștera comiților? Să mă duceți la ascunzișul lor?

— Te ducem, dar tu nu te temi de comiți că te omoară?

— Nu mă tem ! Și așa, odată, tot va trebui să mor. Merseră țăranii de-i arătară peștera în care era birlogul tîlharilor.

Ea se așeză la intrare cu sabia-n mînă și-n zori când să iese la drumul mare, le tăie capetele unul după altul. Numai căpitanul lor scăpă nejunghiat. Adună fata 39 de capete și le duse împăratului, zicîndu-i:

— Iacă, mărite împărate, ce ispravă făcu fiica ta cea mică.

— Să-mi trăiești, fata mea, că tu ești mai viteaz decît un bărbat. Și acum să-mi spui ce ceri de la mine fiindcă scăpași țara de acești hoți?

— Nimic nu-ți cer, numai să-mi dai voie să mă mărit după cine voi vrea eu.

— Bine, facă-se voia ta, zise împăratul.

Comitul care scăpase cu viață, turba de necaz și mergea din cătun în cătun, spre a afla cine este voinicul acela, spre a se răzbuna. Tot întrebînd din om în om, află că este fiica cea mică a împăratului. Ca să ducă la bună îndeplinire gîndul său cel negru, deschise un han în apropiere de palatul împăratului.

Fiica-mpăratului îl cunoscă că el este căpitanul comiților și-i spuse că ei i-ar place să-l ia de bărbat.

Împăratul se supără auzînd că ea vrea să se mărite cu un hangiu, însă pentru că-i făcuse învoiala, nu i se mai putea pune de-a curmezișul și începură nunta la palatul împărătesc. Se veseliră ei aci, fără a se apropia fata de comit. Comitul, în ziua a doua, zise:

— Acum să mergem să facem nuntă și la casa tatălui meu ! !

— Bine, zise împăratul, iacă vă dau oaste, nuntași și lăutari, să mergeți la părinții tăi, precum este obiceiul strămoșesc la nuntă.

Armata mergea-nainte, ei la mijloc cu nuntașii și lăutarii pe urmă. Comitul mai întîi se opri la un han și îmbătă turtă pe ostași, nuntași și lăutari. Apoi o porniră la cale lungă abia urnindu-se din loc. Atunci comitul le zise nuntașilor:

— Mergeți voi îndărăt la împărat, că știm noi drumul pînă la casa părinților mei. La tatăl meu avem nuntași, armată și lăutari. Și se-ntoarseră, iar mireasa cu mirele o porniră singuri. Comitele n-avea nici tată, nici casă și vîzîndu-se singuri cu fiica-mpăratului, o duse la peștera din locul unde ea ucisese pe cei 39 frați comiți.

Cum ajunseră acolo, o legă burduf cu capul în jos de un brad, apoi adună crengi s-o ardă de vie. Cînd s-aprindă focul, amnarul nu scăpăra iar iasca nu se aprindea. Privi el în depărtare și văzu niște păcurari cu oile stînd pe lingă un foc. Lăsă așa fata spinurată și alergă să ia foc. În vale pe un drum bătut de călători și cară, treceau niște chirigii cu o caravană de cămile încărcate cu cărbuni. Deodată cărbunarii auziră un strigăt disperat:

— Ajutor ! ajutor ! mă omoară comiții ! Săriră chirigii de pe cămile dezlegară mireasa spînzurată ascunzînd-o între cocoașele cămilei; în coșul peste care turnară cărbuni.

Cînd se-ntoarse comitul și văzu că fiica-mpăratului e scăpată, turbă de minie și se gîndi: cămilarii aceia, trecînd, au dezlegat-o, dar tot nu scapă din mîinile mele.

Ajunră la caravană strigînd:

— Ei, cămilarilor, dați-mi mireasa s-o ucid pentru că m-a necinstit la nuntă !

— N-am văzut nici o mireasă, frate, vino și caută-ne dacă nu ne crezi.

Merse el și împunsă cu sabia peste tot, dar în puneguri nu-i dădu-n gînd să-ncerce și așa scăpă prințesa de la moarte.

Cărbunarii ajunseseră cu cărbunii într-un oraș și o porniră iar în cărăușie. Da unde să lase ei fata? O duseră la o babă săracă ce trăia într-o casă veche dărăpănată, rugînd-o:

— Maică bătrînă, fie-ți milă de fata asta, să se facă bine că am furat-o din ghearele morții.

— Bine, maică, tocmai mie îmi aduceți belea pe cap, care n-am un bob de orez să bag în oală și făină pentru o turtă de pîne?

— Lasă, maică, cu ajutorul domnului te descurci dumneata și plecară lăsînd-o pe bătrînă amărită și-ngrijorată de soarta fetei care încă nu-și venise-n fire după cele întîmplate. Cînd se văzu scăpată, îi zise mătușichii:

— Maică, nu fi întristată, eu am să muncesc și pentru tine; sînt tînără și din ciștigul meu trăi-vom împreună ca mama cu fata.

— Bine, maică, dar ce să muncești, că eu n-am nici o avere !

— Ai să vezi tu, măicuță, numai inimă bună să ai.

— Uite una liră de aur, mergi în cetate și cumpără-mi torturi de brodat de toate culorile. Merse baba-n piață cumpără de-ale mîncării și tot neamu de torturi, în culori, care de care mai frumoase. Baba făcea mîncare, iar fata broda, țesînd covoare și pături frumoase ca și cîmpul de primăvară încărcat cu trandafiri și bujori. Se mira și bucura mătușa de măiestria fetei.

Apoi fata-i dete să meargă-n piață să vîndă o pătură și să cumpere alte modele de torturi. Luă măicuța pătura și se așeză cu ea în tîrg. Cine-o vedea o privea întrebînd-o despre preț. Dar cum era prea scumpă nimănui nu-i da punga să dea atîția bani, oricît de frumoasă ar fi fost acea pătură.

Veni atunci un fecior de-mpărat și o-ntrebă:

— Cît ceri pe această pală?

— Una liră, stăpîne, că așa mi-a spus fiica mea.

— Bine, ține una liră de aur și să fii sănătoasă cu fată cu tot, iar tînărul împărat luă pătura, o dădu curtenilor săi și plecară. Apoi bătrîna cumpără bucate pentru ale gurii și alte torturi mai frumoase și mai scumpe.

Fata cosa modele tot mai frumoase și scumpe. O trimeasă pe babă în tîrg să vîndă pala cu 5 lire de aur, iar dacă o întreabă cine brodează așa de frumos, ea să spună că are o fiică care se pricepe la astfel de treburi. Cînd ajunsă în tîrg, iar veni feciorul împăratului întrebînd-o:

— Această pală frumoasă ți-e de vînzare?

— De vînzare, măria-ta, răspunse bătrîna.

— Și ce preț are?

— Cinci lire de aur !

— Bine, ține banii și dă-mi pala. Însă, acum să-mi spui drept cine face această pală atît de frumoasă?

— Am o fată de suflet și ea se pricepe-n toate cele.

— Vreau să merg să-ți văd fiica cea pricepută, răspunse fecicrul de-mpărat și merseră la bordeiul ei. Cînd o văzu feciorul împăratului cît era de frumoasă, zise către bătrînă:

— Măicuță, eu doresc să-ți cer fiica să-mi fie mireasă, tu vrei?

— Eu vreau, maică, numai fata să vrea!

— Și eu vreau, numai dacă-mi îndeplinești o mare dorință și anume să-mi faci un palat numai din sticlă, iar la poartă să-mi pui doi păzitori falnici, doi lei. Unul de o parte și altul de alta. Cine va intra sau ieși din palat să treacă printre cei doi lei.

— Bine, dă-mi răgaz o săptămînă și palatul va fi gata, precum ai dorit.

Se ridică palatul, fură aduși cei doi lei și se făcu nuntă împărătească de care auzi și comitul cel care-i dorea moartea. Noaptea se culcară ei într-o odaie mare, iar la lumina lunii comitul văzu prin pereții de sticlă locul unde se aflau tinerii. Mirele dormea, însă mireasa nu dormea, ea se temea și aștepta.

Atunci comitul sări zidurile împărătești, aruncînd pe fereastra odăii o frînghie din pînză albă ce se prinsă bine de un cîrlig și fiind deschisă fereastra se urcă și coborî în odaia palatului.

Ea cînd îl văzu, îi zise încet:

— De cînd te așteptam să mă scapi de aici!

— Vezi doar c-am venit! Și coborî pe scările palatului de braț cu comitul.

Și merseră să iese încet pe poarta cea mare păzită de lei, fără ca hoțul să știe ce-l așteaptă. Fata deschisă poarta larg apoi strigă către cei doi lei:

— Lei! Mei, iacă un străin, mîncăți-l. Iar lei! se azvîrliră cu furie pe comit, sfîșiindu-i trupul.

Apoi, împărăteasa merse la soțul ei și trezindu-l din somn îi arătă pentru ce n-a dormit toată noaptea; că i se făceau semne că ceva rău se-ntîmplă și-i arătă pe comitul sfîșiat de lei!

Îi spusă după aceea marelui povestea cu hoții și cu tatăl ei împăratul cel îngrijorat, îl chemară și pe el la nuntă împreună cu surorile sale și de atunci se porni o veselie ce se ține și acuma.

Mai dați la copiii smochine,

S-asculte povestea bine!

POVESTE DE BĂIATUL MILOS

Într-o vreme mult de bătrîneță, cînd se băteau împărații unul cu altul; așa că un împărat își pierdea împărăția, lumea lui rămănsă săracă, fără căpetenie! Împăratul ce-l osfoisă pe alant, porni cu un zăcon greu pe lume care mult spămîntasă toată lumea. Așa trăiau de greu, că nici nu-ți mai era drag să mai trăiești. Multă lume își făcea moartea singură numai să nu mai trăiască. Așa trecu vreme multă cînd într-o zi, iacă birovu satului loasă un baraban, o tobiță, la gît și plecă în sat pe toate drumurli și spunea din gură-n gură, că a venit un nou zăcon, de la împăratu. El spunea așa: „care are în casa lui om bătrîn de la șaizeci de ani, bătrîn în sus, tot natu să-și omoare bătrînii, că de pe

urma l-ai bătrîni nima n-are nici un cîştig; bătrîni fac mare troşcure, şed degeaba, nu poate să lucre, să păzească stoaca, risipeşte mîncarea"! Aşa spusă birovlul mergînd pe drumuri, socace şi bătînd barabanul.

Auzînd lumea aşa zăcon rău şi greu, toată lumea să spămîntasă; gîndea că e lucru de glumă, da după o săptămînă de zile, iacă chinezul satului făcu on spisac numai de-ai bătrîni, de la şaizăci de ani în sus şi mai făcu pozivuri la toată casa unde ieste om, or muiere bătrînă, mora să-şi omoare toată casa pe bătrîni ei.

Porni pin sat mare plînsuri şi gînduri încurcate, nu îndrăjnea nima să omoare, nima să omoare bătrînu lui! După ce văzu împăratu că nima nu omoară, întoarsă zăconu şi cerea la zece sate, or trii oraşe, să să ivească patru gelaţi dobrovolţi, care să taie cu săbii pe aia care nu-şi omoară părinţii, care au peste 60 de ani.

Să iviră dobrovolţi, gelaţi, le dete odobrene, împăratul şi-mi porni prin sate şi oraşe şi tăiară gogea. Atuncea să spămîntă lumea şi mai mult.

Colo într-un sat, su poala la un munte, erea un băiat cuminte şi milos, avea un tată bătrîn care crescusă copilu tot din cerşie, până la-ncălţătură şi îmbrăcătură. Băiatul erea mult sărac şi rămas de sătenii lui. Veni poziv din sat roc de-o săptămînă să-şi omoare bătrînul şi să ivească în sat cînd îngroapă? Porni el cu mare plîns şi milos cum erea nu îndrăjnea să omoare pe tată lui. Să gîndi iel plîngînd ce să facă? Lo o sapă în mînă şi plecă pe deal în plimbare pintr-o pădure dete de o groapă adîncă care erea făcută pentru lupi, or porci sărbatici să-i prindă lovgii. Băiatu să gîndi mult aici în pădure, cum să facă, la groapa asta să-l ducă pe tatăl lui, să-l ţină pitulat, până se va schimba asta zăcon. Băiatu porni să facă o probă ca pentru tată-su. Întîi adusă multă tufă di pe jos şi o lăpădă în groapă şi pe urmă înduplecă lemne la ocolu gropii, le legă cu nişte curpin de virfuri, facu o colibă pe groapă şi mai pusă pe lemne nişte boji, mătăcină, aşa o rîndui bine de ploaia, zăpada şi de toată vremea urită erea bună. Mai adusă băiatu şi cu saci, paie, şi coceni; făcu un aşternut bun şi mai să gîndi, de adusă o oală mare de pămînt şi nişte troci de apă. Da-n oală trebuie să se spurce tată-su da din troci să bea apă.

Într-o zi, plîngînd, vorbi cu tată-su şi zisă:

— Tată, tăicuţul meu, ai auzit cum ie rîndu l-ai bătrîni? Da tată-su-i zisă:

— Taică, mai bine tu pe mine, decît gelatu pe tine, că ieu sînt bătrîn, da de tine îmi pare rău că eşti tinăr. Băiatu vorbeşte plîngînd şi-i zice:

— Tată, aîde cu mine să te pitul, că trag nădejde, că s-a schimba asta zăcon.

Băiatul avea o micuţă de fetiţă pe care bătrînul o crescusă tot pe braţă şi pe genunchi şi bătrînu-i povestea poveşti fetiţii, pe: „trei surori la flori”, pe „greierli şi furniga” şi alte poveşti, pe „viezurli cu vulpea”, „vesălia pescarului”, „vulpia şireată” şi multe şi mărunte, pe care fetiţa le asculta din gura bătrînului. Aşa crescuro fetiţa pe braţale bătrînului că ia mult mi-l voia pe deda al ei.

Ajunsă săptămîna care erea rocu, băiatul să-şi omoare bătrînul! Şi băiatul făcu şi el o mînciună ca vulpea, aşa: lo el doi iepuri de-ai de casă şi un sac, pusa sacu jos lîngă un gros de lemn, tăie iepuri şi-i pusă-n car plini de singe. Mîncară băiatu cu muierea, fetiţa şi bătrînul, mîncară ei cu plîns mare, beură cu suspin mare.

După ce însă, cam pi la chindie soarele apusă, iacă băiatul lo pe tat-su și plecă. Ieșiră la poarta maidanului, bătrînu să opri și zisă:

— Taică, am uitat amnaru, iasca, toate îmi trebuie ca să scapăr foc pe lumea alantă. Da și la viață mi-a trebuit. Să-ntoarsă băiatul în casă lo amnariu, iasca, cremenea și mai lo și un toporaș și plecă cu tată-su. Ieșiră din sat afară, pușin mersără, că iacă bătrînu nu mai putu să meargă. Băiatul mi-l lo în gîrgă pe ta-su și mi-l dusă pînă la groapă.

Erea o lumină de lună, sânin, stele luminoasă și ajunsără pînă la groapă. Șezu cu tată-su jos, lîngă groapă și băiatul slobozi o scară de lemn în groapă jos; începu întii băiatul să cuboare pe scară da și bătrînul după băiat mereu jos pînă la fundu gropii ajunsără.

Băiatul lo rîza de cămașe, rupsă un tiv, îl unsă cu untură și aprinsă tivu cu iască. Făcu o lumină și așternu în groapă, să culcă cu tată-su și durmiră amîndoi o noapte.

Dimineața băiatul să sculă mai de noapte, porni să taie cu toporu niște mărăcini și îngrădi groapa la ocol, pentru ca să nu cadă vro ală, lup, or altceva, în groapă să-l mănînce pe tată-su.

Băiatul furși gardu pingă groapă, plecă acasă plîngînd. Să-mplini o săptămînă, iacă porniră prin căși să cate să vadă care și-a omorît bătrîni; cînd ajunsă la casa băiatului el spusă așa: „pe tatăl meu l-am îngropat de mult, l-am loat în sac, l-am adus, colia la vale de sat, unde virtopu, da acolo apa clocotește. I-am legat și o piatră de mijloc și l-am lăpădat în virtop, iar dacă nu credeți iote sacu cu care l-am adus, iote cum ie plin de sînge”. Cînd arătă băiatu sacu, văzură sacu numai sînge, de-ți eria scîrbă să te uiți la iel.

Trecu o săptămînă de cînd l-a pitulat pe tat-su. Iacă băiatu să sprimi cu mîncare mai multă și țoale spălate să-l premenească pe tată-su. Sara însă, băiatu lo traista cu mîncare și niște troci de apă, toporu și plecă plîngînd la tată-su. Ajunsă la groapă, desfăcu oțiră margina, tună lîngă groapă, iar trasă la loc, mărșinili, dubări carpinu al nodoros care-l făcuse ca o scară și băiatu binișor, stringîndu-l: „tată, tată”. Tată-su răspunsă ofînd și închinîndu-să, porni bătrînul să scapere cu amnariul în cremene, aprinsă un tiv de cămașă, care eria pus într-un ciob, făcu lumină mică, mîncă cu băiatul de cină în groapă. Bătrînu toată noaptea povestea la băiat, că nu e nici o lege mai rea decît turcu, își face rîs de fete mari, de neveste, văduve și fâmii sărace: „aici la noi cît ne-o ține împărăția turcului multe avem să mai pățim și să vedem”.

Dimineața de noapte, să scoală băiatu, loa țoale imoasă, și troci goale mi-l pupa pe ta-su și ieșea sus. Pusă țoalili în traistă trocili ale goale și plecă acasă. Văzu băiatu că să luminează, rupsă vo cîteva mîni de iarbă, pusă în gura trăiștii, da baș cînd să tuie în sat iote o fâmie să duce cu ulcioru la apă. Întîlnește pe băiat, nici bună dimineața nu i-a dat da l-a și întreat: „de unde vii așa de noapte?” „La învînat am fost, după iarbă și muguri de iepuri”.

Ajunsă băiatul acasă, spusă cum ie rîndu, cînd s-a dus și cînd s-a-ntors, da cînd veni un nou zăcon porni toate berecheturli îndărăt, nu mai e rod pe pămînt cum a fost.

De cînd l-a pitulat pe tată-su, visa niște visă grele visa cam tot un vis: „un șomoldoc de negreață gata să tuie la el în gură, da aci pe loc să face tată-su, că suflă cu gură și răsfireă toată negreața și rămîne iar lumină la gura lui”. Veni iar săptămîna, iar trebuie să ia ceva, să-i ducă lui tată-su. Lo ca de rîndu al dintii și să dusă iar acolo și porni să-i povestească lu tată-su visu ce l-a visat.

— Tată, ala vis e moartea mia, zisă tată-su. Da iar tu suflă și în negureață și făcuși iar lumină. Tată-su iar zisă:

— Nu e, taică, moartea ta, îi făcu el inima bună.

— „Taică, să știi că zăconul al turcesc, rămasă toată lumea la foamete”. Nu eria nici sămînță de grîu, de porumb, de nici care să semene lumea în pămînt.

Mulți ani trecură așa năcăjind lumea, n-avu împăratul ce să facă, scoasă un zăcon nou și mi-l trimiasă iar în lume. În satu la băiat iar lo birovu bărăbanu la gît și plecă pin sat, pe drumuri, socace, și spunea așa: „a venit vorba de la împăratu și spune, tot omu care e stăpîn în casă, or toată casa să dea cîte cinșpe ocale de boabe de porumb și zece chile de grîu, or de săcară la dirjavă de sămînță, care nu dă pleacă gelații pin sat !”

Toată lumea înebunise de gîndu că pe niciun chip nu găseai bob defel să cumperi. Lumea mîncă mai mult crîmpei goi, fierți, or copti, or linte. Care a avut pește, iepuri de casă o mai înșela pe foamete.

Băiatul văzu că acum e rîndu lui să-l taie gelații, n-avea bucate, mai mult mîncă pește, carne de iepuri de casă, omora și cîte-o pasăre pe une putea. Iote băiatu să sprimea, să să ducă la tată-su. Lo traista, pusă țoale spălate și mîncare, iar de-o săptămînă și plecă la tat-su pe drum plîngînd. Ajunsă la pădure unde eria groapa, dete mărăcinii oțîră la o parte, slobozi carpinu cu un cap în groapă și binișor să slobozi din creacă-n creacă, până jos, la fundu gropii și strigă:

— Tată, tată, ce faci?

— Rău, taică, stau în apasă pentru dușmanu de turc, așa zăcon a făcut, nu știu pînă cînd o să fie așa împărăție pustie !

Băiatul desfăcu traista de la șele, scoasă ce avu în traistă, făcu iar cu am-nariu cremenii iasca, o lumină în ciobu lui de untură și cu tivu de la cămașe aprinsără. Mîncară amîndoi de cină, da bătrînu să vaita că i s-a urît de atîția ani șezînd, aicea-n groapă ca lupii sălbatici. Băiatul vorbea plîngînd și spunînd:

— Taci, tată, tu ai scăpat de moarte, vād eu de tine, da nu știi că acuma e și mai rău. Iote cum bucate nu e, nici unde, nici să cumperi, seceta e mare, foametea e și mai mare. Bogătașii n-au nici ei, n-au la piaț, nu e să cumperi bob de nimica, da împăratu scoasă altu zăcon și zice așa: „toată casa, stăpînul cășii să dea cîte 15 ocale de boabe de porumb or 10 ocale de boabe de grîu or săcară. Să dăm la dirjavă; care nu dăm ni să duce capu. Birovu a trecut pin sat cu bărăbanu la gît și ne-a spus tot.

Trecu vo cîteva săptămîni de zile, iar birovu spune: „tot nату să aducă la opștină bucatele, așa cum a zis împăratul !”

Nima n-a adus bob a lu Dumnezeu că n-are nima, nici ai bogați. Mai trecu iar o săptămînă, plecară gelații pin sate și orașe, porni întîi pe-ai bogați să-i taie. Bietu băiat adăsta moartea; să gîndi să se pitule cu tată-su în groapă că n-are scăpare. Da care să-i aducă de mîncare lu tată-su? Să dusă iar la tată-su, să pîlînsă iar, spusă cum e rîndu acuma, care nu dă bucate la turc. Bătrînu căzu pe gînduri, cînd eria cioban a văzut pe unde a păzit oile, capre, cai, vaci, și-adusă aminte că boabe risipite de bucate nu poți să găsești nici unde decît în mișina de șocîți, or în furnigari, unde a adunat furnigile și șocîți sămînță. Atunci bătrînu spusă la băiat:

— Du-te, taică, cată mișini pe cîmp și furnigari, ia sacu cu tine și cată; cred că o să găsești. Auzind băiatul ce-l învață tată-su, bătrînul, lo un sac și-o sapă, plecă pe cîmp, umblă și găsi o mișină de șocîți, cînd o desfăcu, găsi o

mină de boabe de porumb și oțiră de grâu. Pusă în sac și plecă să cate altă mișină și în aia găsi oțiră grâu și porumb, așa că până sara umplu sacu de blocuc, îl adusă acasă, mi-l spălă oțiră, mi-l uscă, așa făcu băiatu vo săptămână de zile, pe cîmp adunînd, adunînd iel boabe de grâu și porumb. După ce-l săpălă și-l uscă îl pusă într-o traistă mi-l cîntări, fură 10 ocale de boabe de grâu.

Multă moarte de om făcură gelatii prin lume, care n-a dat neam, neam, de bucate; da veni rîndu să dea și băiatul ! Cînd mi-l dusă în sat cu traista dete-n mină la chinez și-l cîntări, a fost 10 ocale de boabe. Să ciudi și chinezul de așa boabe de grâu frumoasă, da alții au adus cite oțiră. Chinezul mi-l trimeasă la împăratul de ciudă, că el are grâu. Cînd ajunsă grîul la împăratul, mult să miră de ale boabe zdravene și frumoasă ! Da altu a adus o mină, altu cîteva boabe, numai să scape, alții cîteva boabe mîncate și sparte de gărgăriță, da ca băiatul nima ! Să reși împăratul să plece, să-l vadă pe băiatul care a adus boabe de grâu așa de frumoasă. Lo împăratul vro cîțiva voinici, înjugă doi cai la o căruță și plecă la drum. Mearsă gogea zile până ajunsă în satu la băiat. Trasă căruța la băiat înaintea la casa satului, să bagă cu voinicii în opștină, împăratul porni vorba cu chinezul și întrebă de băiat ? Să meargă iel să vadă unde trăiește băiatul să-l podăriască împăratul pentru cele 10 ocale de grâu ! Și să mai spună băiatul de unde a loat boabele de grâu !

Cînd să dusă împăratul cu chinezul la casa băiatului, văzu un bordei de nuiete lipit cu pămînt și cutrupit cu trestie, casă săracă, mare sărăcie ! Da băiatul cînd văzu pe chinezul cu vo cinci-șasă voinici, da și pe împăratul cu sabia tîrăiș după el, porni să plîngă și să tremure de frică; gîndi el că vine să-l taie cu sabia. Dete mîna băiatului cu toți și cu împăratul. Da împăratul, vesel, zisă la băiat:

— Am venit să te văd ce om ești, să-ți dau năgrada pentru grîul ce ai dat și să-mi spui de unde ai loat or ai cumpărat așa boabe de grâu frumoasă. N-ai să te spămînti, or să-ți fie frică, asta e ișcoala ta a mare.

Băiatul tună în gînduri, că dacă spune că l-a învățat tată-su o să fie de vină, de ce nu l-a omorît așa cum a spus zăconu. Tremura de frică că n-are o minciună să scape. Da-mpăratul îl vede că e frică și-i spune:

— Ție îți prostesc toate elea, tot ce-ai făcut, te năgrădesc, te dubor de la dare, numai să spui cum e rîndu la grâu, că eu știu că n-ai în ambar, nici nu l-ai cumpărat, că nu e nici unde bucate.

Iară să reși băiatul, că ce-o fi o fi, și să-i spună la împărat.

— Așa tata mi-a spus mie să mă duc pe cîmp să cat mișină, de șocîți or furnigari, acolo să cat boabe cît de puține, numai să-mi păstrez capul.

Împăratul să miră și zisă întristat:

— Mult am greșit de am omorît pe ai bătrîni, dacă o fi pe uneva rămas vunu, trebuie să vedem de el că ei știu mai bine decît noi, ei sînt mai înțelepți, zisă la băiat. Dacă e viu bătrînul tău, slobodno să fie cu noi aicea. De astăzi să pierde asta zăcon, să nu să mai omoare bătrîinii. Băiatul, cînd auzi mult să slobozî cînd auzi pe împărat și-i zisă:

— Cistite împărate, tatăl meu e viu, zece ani încherbați e de cînd l-am pitulat în pădure într-o groapă de prins lupi.

Împăratul, cînd l-auzi pe băiat, mi-l lo în brață, mi-l pupă, și să rugă de băiat să meargă cu împăratul și chinezul, toți, să vadă unde e pitulat bătrînul !

Să pusără în căruță și plecară în pădure. Cînd tunară în pădure s-apropiară de groapa lupilor, băiatul desfăcu mărăcinii și pusă un lemn de carpin cu niște

noduri pe el, cu un cap în groapă, da unu pe mal, să scubări băiatu mereu jos, de pe scară strigă la tată-su cu un glas milos:

— Tat', tat', aide ieși afară, să vezi lumea iară, zăconu s-a schimbat, tu să nu mai stai pitulat în pământ îngropat! Iote a venit și împăratul să te vadă cum ți-am păstrat capul!

Băiatul îl lo pe tat-su în gîrgă și mereu, mereu, din cracă-n creacă, pe grinda de caprin, pînă ce-l scoasă pe tată-su la lumina lu Dumnezeu afară! Cînd ieși bătrînu dete mîna cu chinez, cu voinicii și cu împăratul. Mult să minuna împăratul, de atîta groapă de lupi și cît poate omul să-ndure dintr-o prostie. Plecară toți în sat, rămasă băiatul năgrădit de împăratul cu o sumă de bani.

De-aci împăratul iar să dusă în Stambol, da bătrînu rămasă în casa lui; facu băiatu în sat o veselie, cu toată a lui familie. Atunci bătrînul zisă băiatului:

— Iote, copilu meu, visu care de multe ori l-ai visat; că-ți intra o negreață în gură și eu o suflam cu gura mea de spărgeam negureața și rămînea iar lumina. Lumina aia sînt eu cu învățătura ce ți-am dat să aduni grîu din mișină și furnigari. Cu vorba mea și cu mintea ta, tu mie mi-ai lungit zilili, da și io ție!

Împăratu dete vorbă în toată țara să nu mai să omoare nici un bătrîn, „că noi tineretea, trebuie să lom învățatură de la ai bătrîni”.

Trecu oțîră vreme, iacă visază împăratul, că în grădina lui, unde avea meri, peri, gutui și alții, s-a momit un iepure și a jupuit toț pomii. Cînd să pomeni împăratul din somn, porni să spună la împărătiță da îi veni o milă de grădina cu pomi și zisă:

— Să mergem să vedem grădina cum i-o fi jupuit iepurii pomii!

Împăratul dete vorbă la doi voinici să sprimească caicu, să înjuge calu al pistriț și să sui împăratul cu împărătița în caic și plecară să vadă bășteaua cu pomi. Mergînd pe drum, cînd la un pripor, cînd s-o ia în vale să împăru lu împăratu că un iepure șede între spițele la roată și împăratul să dete cam în dungă să vadă bine iepur'li și cade sub roata căruții, trecu roata piste gît și calu mi-l lovi cu picioru și muri deloc.

Mi-l lo împărătița mi-l pusă de aci în caic mi-l dusă pe mare acasă, mi-l îngropă ca pe toată lumea în pămînt.

De-atunci a rămas vorba: „Cine nu te știe, te vinde, da cine te știe, te cumpără”!

STAN LENEȘU

A fost un om tare leneș, de puțea pămîntul sub el. Toată ziua dormea și n-avea timp de vreo lucrare.

Într-o zi de vară, mort de plictiseală, Stan leneșu ia bîta în mînă și pleacă la baltă, ca să-i mai treacă de urît. Stă pe margine de baltă, cascade, sperie broaștele și cotrobăie în baltă cu bîta. Un drac ce trecea tocmai pe aci, îl văzu și-l întrebă:

— Ce lucrezi aci, frate Stane?

— Uite, fac o gaură-n baltă, că vreau s-o usc să puie lumea porumb să se arănească.

— Doamne, Stane, tu vrei să ne pierdem urma din baltă? Să rămîie apele fără noi și tainele adîncurilor? Îți dăm ce vrei numai aruncă bitu ăla blestemat.

— Nu se poate, eu sînt pus aici să sec balta.

Puiul de drac se sperie, se dădu în fundul bălții și povesti tartorelui iadului pățania cu bitu lui Stan cel leneș, care o să le usuce balta !

Dacă este așa, zise tartorele îngrijorat, să se suie un drac la Stan la marginea bălții și să se lupte cu el. Dintre păpuriș și trestii scoase capul un diavol urît, negru ca smoala cu ochii strălucitori ca doi cărbuni aprinși. Stan, cum îl văzu îi dete cu bitu-n cap.

— Frate Stane, eu am venit la tine pentru împăcare. Hai să facem pace. Iartă-ne și nu ne săca balta că ne mor copiii pe fund fără apă.

— Nu e cu putință, răspunse Stan. Eu am poruncă și trebuie s-o duc la bun sfîrșit ca orice oștean al lui Dumnezeu.

— Atunci, dacă ești al dracului, hai să ne luptăm.

— Hai, zise Stan leneșu !

— Cum? zise dracul.

— Să ne luăm la întrecere. Cine fuge mai repede, ăla ciștigă. Dar mai întii și-ntii, să te întreci cu copilul meu cel mai mic.

Plecară ei să urce un deal. Stan rostogoli un bolovan pe coastă și sări un iepure speriat prin tufiș.

— Uite, copilul meu, fugi după el și dacă-l prinzi vă las balta să vă broscăiți cît vreți ! Dracu fugi după el de se prăpădi prin mărăcini și nu prinsă iepurele.

Se-ntoarsă ostenit la Stan și-i grăi, abia trăgîndu-și sufletul:

— Bre, Stane, cu adevărat copilul tău e mai iute la fugă decît mine ! Ce ne facem, Stane, ce ne facem fără baltă ! Așteaptă oțiră să merg să-i spun și tartorelui iadului că altfel mă frige de viu în cazan.

Se duse puiul de drac la stăpînul diavolilor și se plînsese:

— Tată, ne lasă Stan săraci ! Ne ia balta ! M-a întrecut copilul lui la fugă !

— Bine, tăiculiță, de aia te-am hrănit eu cu boraci și vîrcolaci ca să te întrecă un Stan zis leneșu ? Las' că-ți arăt eu ție ! Și-i trase o scărmăneală bună, de se clătina talpa iadului !

Trimise atunci la Stan un drac mare și bine legat la oase și la șale. Stan se așeză de lene cu picioarele în baltă și dă-i cu bita scormonind în apă la întîmplare.

— Ieși împielîțatul ăsta și zise:

— Nană Stane, lasă-ne bre să trăim și noi că n-o fi vreo procopseală pentru tine dacă ne seci balta.

— Nu se poate ! V-am mai spus-o o dată, mutați-vă în altă baltă, în altă țară, treaba voastră, mie îmi trebuie balta, că n-am unde să înfig plugul să-mi arănesc copiii.

— Bine, dacă-i așa, hai să ne luptăm ! La luptă dreaptă ! Care pe care-l doboară !

— Ha ! ha ! ha ! ha ! ce-mi auziră urechile. Eu cu deștiu-al mic vă trîntesc pe toți. Să luptați voi întii cu fiul meu, care doarme de căldură într-o vizuină, că nu-i place prea mult zăpuc.

Merse dracul la vizuină, intră cîțiva pași și ursul îl luă în brațe de-i frînse oasele. Dracul tipă ca din gură de șarpe, dar abia cînd veni Stan la gura vizuinii și strigă la urs să-l ierte, scăpă ca prin urechile acului cu viață. Cînd

se pomeni tartorele dracilor cu fiu-su abia tirindu-se, zise către adunarea drăcească:

— Fraților, cu adevărat Stan leneșu ne pierde urma de pe fața pământului. Trebuie să mă duc eu să lupt cu el, că altfel nu rămîne picior de drac ! Își luă furca-n dinți și plecă pe sub apă drept la Stan, care dormea.

— Ai, bre Stane, scoală-te ! Ce ai, bre, cu noi de te împiedici de noi și nu ne dai pace să trăim și noi cum om putea în baltă.

— De, bre tartore, așa am fost eu blestemat să mă lupt cu voi și să vă jupoi de vii.

— Aoleu, frate Stane, nu ne prăpădi de tot și începu tartorele să tremure și să plîngă.

— Bine, uite, ne luăm la întrecere, care va blestema mai bine ăla să câștige. Zis și făcut !

Stan leneșu îl întrebă cum vrea să-l blesteme, cu blestem de cruce bărbătească ori femeiască.

— Păi de, păcatele mele, Stane, numai blestem muieresc să n-aud că mă tolesc din călcîie. Și vru să fugă tartorele iadului de blestemul muieresc. Stan însă nu-l lăsă, îl prinse de coadă și dă-i și dă-i cu un driglete de scărmanat cîneapă, pînă îl facu lac de sînge.

— Destul, Stane, că o să rămîie osul și pielea pe mine; mai bine ține aici doi saci cu galbeni și hai acasă la tine să-i ducem.

— Nu sînt eu halos după banii voștri, dar dacă-i aveți, prind bine la cei ce n-au. Și plecară la casa lui Stan din umbră-n umbră, că pe Stan leneșu îl apucaseră nădușelile de zăpuc ce era.

— Stane, vād că mergi greu, sui-te-n spinarea mea și să zburăm, frate, că-mi plîng copiii de foame și mă grăbesc pomină mare.

Se urcă în spinarea dracului și zburară ca gîndul pînă la poarta lui Stan.

— Asta e casa ta ?

— Asta !

— Păi, bine dar de ce e căzută de un corn și toată este descutrupită. N-ai țigla să o cutropi ?

— Măre, am eu cu ce s-o cutrop, însă eu am lăsat-o așa ca s-o cutrop cu piele de drac.

Dracu, cînd auzi, îl lepădă de pe spinare cu cei doi saci de aur și se facu nevăzut. Stan rămase încrumenit cînd se văzu în bătătură cu atîta bănet. Și se gîndea ce-o să facă cu ei ?

Tartorele iadului, fugind, se opri la o margine de pădure să se hodinească puțin. O vulpe sări de pe cîrtog și drept la el.

— Ce e cu tine, drace așa împelitat, ajuns în pădure cînd locul tău este-n baltă ?

— Uite, cumătră vulpe, am dat de mare necaz, Stan cu bîtu lui îmi uscă balta și-mi pierde neamul. Ne prăpădește Stan și ne sărăcește. Doi saci de aur i-am dat și tot ne jupoaie de ne lasă numai cu osu și pielea pe noi.

— Hai îndărăt, că Stan e leneș și prost. Pe toți v-a păcălit. Eu în fiecare zi îi fur cîte-o găină și i-o jumol aici în crîngul ăsta. Hai înapoi să-i cerem banii.

— Mă tem de el și de bîtu ăla fermecat să nu ne mai facă vreo poznă. Zău că nu m-aș duce !

— Bine, vād că nu te țin curelele; ți-a intrat frica-n oase de la Stan leneșu. Uite, mie nici că-mi pasă de bîta lui. Te leg cu o frînghie de mine și să mergem să ne răzbunăm.

Cînd ajunseră lingă gard, Stan se trezi de cearta lor. Vulpea zicea:

— Sări tu gardu-ntîi!

— Ba sări tu, zise tartorele!

Cum se sculă Stan din somn de la nukul cu umbră deasă, ridică o măciucă zicînd către ei:

— A-ha!! așa ne-a fost vorba, în fiecare zi mi-ai adus legați doi draci și-acum mi-aduci numai unul? Lasă că-ți arăt eu! Și fugi după vulpe cu măciuca gata s-o omoare.

Dracul a crezut că vulpea e vorbită cu Stan să-i facă de petrecanie și înspăimîntat de Stan, o luă tîrăiș pe vulpe pînă la baltă de o prăpădi, iar el intră în talpa iadului și se ascunse acolo pentru vecie, că nici azi n-a mai ieșit de frică la lumina zilei.

GINGĂRAȘUL

A fost odată un copil orfan și ce să facă bunicii lui ca să-și agonisească pîinea cea de toate zilele, l-a dat argat la stăpîn de mic mititel, sărmanul de el!

Mai întîi stăpînul l-a sculat dis-de-dimineață îndată ce ziua și-a arătat fața, pe cînd somnul e mai dulce, zicîndu-i:

— Scoală-te, măi copile, că somnul cu moartea frați gemeni s-au născut! iată-ți săcuiul cu merinde și du-te să paști boii pe cîmpul cu florile, pînă nu se varsă zorile!

Bietul copil s-a sucit, s-a răsucit, s-a șters la ochi și neavînd ce face a plecat cu vitele stăpînului la pășune.

La poalele unui munte, pe o pajiște frumoasă cu flori, s-a oprit cu plăvanii flămînzi să-i pască. Păsările ciripeau, izvoarele murmurau, iar brazii se clătinau de adierea vîntului, care purta sunetul gingărașului hăăăt, departe peste creștetul codrilor.

Ce să facă acum, ca să doarmă liniștit și să nu se audă gingărașul de la gîtul boilor? Să ia gingărașul și săcuiul cu merinde și să-i atîrne de creanga unui pîn verde stolos, la umbra căruia adormi dus, ca să-și încheie somnul cel dulce întrerupt de către stăpîn.

Cînd s-a deșteptat copilul, pinul crescuse copac mare și înalt, iar săcuiul cu gingărașul atîrnau sus de tot, unde numai păsările cerului mai puteau să zboare. Văzînd el că se lasă seara, a plecat la stăpîn să-i ducă vitele plîngînd și suspinînd după săcui și mai ales după gingărașul cel frumos.

Ajuns acasă, stăpînul a început să-l mustre cu vorbe urite:

— Unde-i gingărașul, prostule?

— Mi l-a furat pinul din pădure! răspunse copilul suspinînd.

— Să te duci înapoi și din pămînt, din mormînt, să-mi aduci gingărașul, că altfel te vînd lupilor din pădure să te mănince de viu, auzi?

— Am să mă duc, zise plîngînd.

S-a întors el din cale și a pornit-o spre desișuri ca să ceară pinului gingărașul. O porni iarăși plîngînd și suspinînd, blestemîndu-și soarta și zodia în care s-a născut. Noaptea era neagră că-ți dădeai cu degetele-n ochi. Mergînd el așa, un iepuraș rămas orfan îl văzu trist și speriat și pentru a-i da curaj, ridică lăbuțele zicîndu-i:

— Măi copile, parcă sîntem frați, totuna de triști și necăjiți. Unde ai plecat în toiu! noptii?

— Să cer pinului gingărașul că mă omoară stăpînul !

— Biiine ! eu am să te duc la pin. Și l-a luat pe copil iepurașul de mînuță ducîndu-se într-acolo de unde iepurașul auzea ecoul gingărașului legănat de vînt, ciulind din cînd în cînd, urechile.

Cînd au ajuns la tulpina pinului, iepurașul l-a sfatuit să lase pinul să doarmă, că noaptea pămîntul, apele și codrii toți dorm. Mai bine la ziuă să-i ceară gingărașul, să nu-i tulbure somnul. Așa adormi el cu iepurașul la tulpina pinului, visîndu-se iarăși cu gingărașul la gîtul vitelor și cu stăpînul voios.

După ce s-au revărsat zorile, niște veverițe n-au de lucru și tot certîndu-se pe un simbure de nucă, căzu nuca pe nasul copilului și astfel se sculă speriat din legănatul viselor frumoase.

Privi spre vîrfurile pinului, ce i se părea că dă mîna cu cerul, apoi, adunîndu-și puterile, zise:

— Pinule, frumosule, îndoaie-ți cetina-n jos,

Să-mi iau gingăraș frumos !

— Nu-ți dau nici un gingăraș

Pofta-n cui tu să ți-o pui,

Gingărașul este-al meu

Dăruit de Dumnezeu !

Și cînd vîntul mi-o bătea,

Gingărașul mi-o cînta !

Și-o să-mi cînte el domol,

O s-adune păsări, stol !

Copilul auzind asemenea cuvinte, ceru poruncitor gingărașul:

— Pinule, te mai rog, o dată, dă-mi gingărașul meu !

— Nu ți-l dau, ce nu-nțelegi odată?

— Bineee ! o să-ți pară rău, am să merg la lemnar să-i cer baltia și am să te tai !

— Fă ce poțtești, dar copacul cu rădăcini adînci nu se teme de furtună !

Atunci băiatul își luă iepurele și se duse la lemnar să-i ceară baltia. Cînd acolo, baltia uitată jos !

— Baltie, te rog, vino cu mine să tai pinu să-mi iau gingărașul !

— Nu pot, puiule, că e copac verde-n floare și de lemne verzi mi se rupe coada de lemn uscat și pot fi blestemată căci:

Copacul cînd cade,

ramură verde

nu se mai vede,

iar suspinul lui s-aude departe !

— Dacă-i așa, am să strig focul să-ți ardă coada.

— Du-te, că nu-mi pasă de un țînc ca tine !

S-a dus apoi la foc și i-a zis:

— Focule, focule, vreau să te rog, să mergi cu mine să arzi coada de la baltie, că nu vrea să taie pinul care mi-a furat gingărașul. Iar focul i-a răspuns:

— Măi băiete, tu ești tare nemîntos, oare tu nu știi că focul ce se aprinde prin mărăcini uscați arde și pe cei verzi ?

— Nu e nimic, să ardă tot, numai gingărașul să-l duc stăpînului.

— Bine tu nu știi de la părinții tăi, cum că fratele nostru-i codru săracul ? El ne-a ținut și lungit veacul !

— Nu știu, n-am avut părinți !

— Să știi că dacă ard baltia, vede Muma Pădurii, vine și-mi face lemne uscate, de prăpădesc pământul cu focul, pe cînd așa ard pe loc innăbușit și nimănui rău nu fac.

— O să-ți pară rău, focule, ai să vezi că am să mă duc să strig riul și am să te sting de o să te prăpădesc pe vecie.

— Mă țincule, tu să-nveți una bună de la foc și să ții minte că focu ce nu te supără, nicicum să-l zgîndări, fiindcă așa este:

Foc după foc vine,
iar răul după rău !

— Ba eu mă duc să chem valea să te stingă.

A coborît într-o vale, a pus mîna pîlnie la gură și a strigat:

— Vale cu apă curgătoare, hai cu mine-n deal să stingi focul că n-a vrut să meargă să ardă coada la baltie, care n-a vrut să taie pinul cel blestemat ce mi-a furat gingărașul cel frumos și care a rămas alinat sus pe o creangă.

— Măi băiețele, cu cap cu demințele. Te văd cu căciulă pe cap, de semeni a bărbat. Ce naiba, ai cap, doar n-ai cumva păsat ! Să știi și tu că apa trebuie să vie la matca ei, iar omul la teapa lui. Unde ai văzut tu vale cu rîu să curgă în deal ?

— Nu știu, știu că trebuie să-i duc stăpînului gingărașul, că altfel e vai de steaua mea !

— Mai bine curg la vale, că văd că m-ai oprit din cale, că surdului în zadar îi cînti a jale !

— Biiineee, riule, dacă nu-ți este milă de mine, am să chem boul să te bea, să te soarbă, să-ți rămînă pietrele și să plîngă vadurile.

Și a plecat să cate boul ca să sece riul !

— Boule, tu ești mare, tu ești tare, ajută-mă pe mine că sînt mic și plăpînd, hai cu mine în grabă: să bei riul ca să sece; că n-a vrut să curgă din vale-n deal să stingă focul. Iar focul și el e vinovat să știi că n-a vrut să ardă coada baltiei, iar baltia s-a temut să taie pinul din munte ce nu vrea să-mi dea gingărașul și mi-l ține pe creanga lui să-l legene vîntul și să le cînte codrilor în loc să stea la gîtul boilor stăpînului meu.

— Nici eu nu pot să sec riul, fiindcă nu am așa putere, mai bine beau apă de izvor că e mai limpede.

— Aaaa ! va să zică și tu, boule, ești împotrivă ! Am să chem lupul din pădure să-ți facă pielea ferfelită și să te mănince !

Supărat a plecat și a găsit lupul:

— Lupule, hai cu mine să mininci boul, care n-a vrut să meargă să bea riul din vale să-l sece, care n-a vrut să curgă-n deal să stingă focul, care n-a vrut nici el să ardă coada de la baltie, care n-a vrut să meargă să taie pinul cel blestemat, căci mi-a furat gingărașul și-l ține atîrnat pe o creangă să-l legene vîntul să cînte codrilor și cerbilor, iar pe mine stăpînul m-a alungat din vina lui și zbenguiesc zadarnic pe aici.

— Nu pot, frate, că sînt bătrîn și-mi stric și dinții ce-i mai am ! Nu vezi că am năpîrlit și îmbătrînit, încît și șoriceii se joacă pe spinarea mea !

— Of ! ce lume, zamă de prune ! rămi atunci flămînd și să te văd cînd mi-oi vedea ceafa ! Dar pină una alta, chem vînătorul și-o să-ți vină el de hac ! Se grăbi și găsi pe o cale, pe cărare, un vînător voinic.

— Vînătorule, hai să împuști un lup rîios, bătrîn și leneș care n-a vrut să meargă să mănince boul, iar boul n-a vrut nici el să bea riul să-l sece dintr-o sorbitură, că și riul n-a vrut la rîndul lui să curgă-n deal, să stingă focul cel

păcătos, iar focul și mai și putea să ardă coada de la baltie, parcă cine știe ce pierdea și n-a vrut nici el. Iar baltia să știi că nici ea n-a vrut să taie pinul din tulpină, iar pinul n-a vrut să dezlege gingărașul de creanga de sus și să mi-l dea să-l duc stăpînului! Stă vezi atîrnat și-l bate ziua toate vînturile, iar pe mine gîndurile și nu-i e de vreun folos, deși cîntă mult milos!

— Nu pot! nu pot! i-a răspuns vîntorul. Mai bine vinez un pui de iepure, decît să umblu după piei de lup năpîrlite.

— Dacă nu vrei să știi că merg să chem șocitele să vină să-ți roadă urechile să rămii ciul, că așa-ți trebuie ciul să fii toată viața și mincinos.

— Degeaba, că șoarecele a mîncat anaforă și s-a făcut liliac, în zadar îl cați!

Copilul, în fuga mare, merse la moară să cheme șocitele zicîndu-i:

— Șoricelule, tu care ești în stare să rozi încetul, cu-ncetul odgonul de la corabie, ca s-o zvîrle valurile pe mal, hai cu mine la vîntor să-i mînci urechile, fiindcă n-a vrut să meargă să-l împuște pe lup, iar lupul n-a voit să mînce boul, boul n-a voit să bea rîul, rîul n-a vrut să curgă la deal să stingă focul, focul n-a vrut să ardă coada baltiei, baltia n-a vrut să taie pinul și pinul n-a vrut să-mi dea gingărașul, ce l-am atîrnat pe creangă.

— Nu pot, îmi pare rău, vîntorul are ținte pe talpă și-mi strivește coada, iar cu un voinic așa fricos, nu e de glumit! Mai bine vin la moară

Să rod sacul cu făină

și podul cu slănină!

— Ahaaaa! nici tu nu mă ajuți! Stai, jiganie spurcată, că-ți vin eu de hac! Am să chem mița să te mînce de viu.

— Să dea domnul, zise șocitele, să te duci la:

Pisica ce tot lingînd pila,

Și-a pilit limba.

Și miniat peste fire, găsi mița pîndind la un mușuroi:

— Pisicuțo, frumușico, draga mea, sînt năcăjit mica mea!

— De ce?

— Ți-am găsit un șoricel să-l mănînci de mititel, fă-te că te joci cu el! Și n-apucă să mai rostească încă o vorbă că pisica flămîndă precum era zise:

— Unde-i acel îngerăș, mîncă-l-aș de purcelaș! și țopa, țopa, după șoricel! Șoricelul dacă văzu că gluma pisicii poate aduce moartea șoarecilor, fugi după vîntor, vîntorul cu pușca la ochi după lup, lupul speriat și schiop după bou, bou alergă după rîu cu gura căscată să-l bea dintr-o sorbitură, rîul se-ntoarse de-a-ndoaselea după foc, focul speriat după coada baltiei s-o prefacă-n scrum, iar baltia văzînd că din glumă s-a făcut ceartă fugi și ea în jurul pinului gata să-l taie.

Și s-a speriat pinul, a început să tremure și-a aplecat vîrful, iar copilul și-a dezlegat gingărașul de pe ramură și-a plecat bucuros cu iepurașul zburînd de bucurie să-l dea stăpînului.

MOȘUL, BABA ȘI GĂINA

A fost odată un moș și o babă, care aveau o găină la casa lor. Găina a început să ouă.

Cînd moșul și baba se duseră să ia oul, ia-l de unde nu-i? Se gîndesc ei și socotesc, cine să fi luat oul? Azi așa, mîine așa, ouăle nu erau nicăieri!

Ce se gîndește moșul, să stea la pîndă. S-a așezat moșul la pîndă și mare i-a fost mirarea, cînd vede că oul o ia la goană către marginea satului. Fuge oul, dar fuge și moșul după el pînă ce-l prinde aproape de o pădure. Cînd îl prinde, zice oul către moș, fiindcă era năzdrăvan, ca și găina care-l ouase.

— Lasă-mă, moșule, că-ți voi fi de folos.

Auzind moșul o așa mare minune că un ou să vorbească, mai de frică, mai de-a vedea ce-o mai fi, îi dete drumul. Oul o ia din nou la goană, și moșul după el. În drum se întîlnește cu un rac. Racul îl întreabă:

— Un' te duci, oule?

Oul îi răspunde:

— Iacătă la bine, hai și tu cu mine !

Și plecară amîndoi mai departe și cu moșul după ei, care obosit de atîta alergătură, rămase mult în urmă.

Mai departe se întîlnesc cu un șoarec, care-i întreabă:

— Unde te duci, oule?

Oul îi răspunde:

— Ia, la bine, hai și tu cu mine !

Și plecară mai departe citeștrei, pînă stătură de vorbă, moșul îi ajunse și se lua și el după ei. În drum se întîlnesc cu o pisică.

Pisica-i întreabă:

— Un' te duci tu, oule?

Oul îi răspunde:

— Ia, la bine ! Hai și tu cu mine !

Și plecară toți patru cu moșul după ei, care rămăsese iar în urmă. Mergînd ei, se întîlnesc cu un cocoș. Cocoșul întreabă pe ou :

— Unde te duci, oule?

Oul îi răspunde:

— Ia, la bine ! Hai și tu cu mine !

Și plecară acum toți cinci, mai departe. Mergînd ei așa întîlniră în cale din urmă un țap. Țapul îl întreabă pe ou, fiindcă el mergea în capul tuturor.

— Unde te duci, oule, cu alaiul ăsta după tine?

Oul răspunde:

— Iacă, la bine ! Hai și tu cu mine !

Și plecară mai departe toți șase ! Alergînd așa ajunseră în pădure și după ce merșeră, ce merșeră prin pădure, ajunseră la o casă. Intrară înăuntru. Atunci oul spuse către ortacii lui:

— Tu, racule, să te ascunzi în apa din lighean. Tu, cocoșule, sui-te sus pe sobă. Tu, șoarecule, să te ascunzi în butoară. Tu, pisică, să te ascunzi în sobă. Tu, țapule, să te ascunzi între uși. Casa este a unui hoț. Cînd vine hoțul, să săriți toți pe el !

Și iată că tocmai veni hoțul ! El vrea să facă focul. Pisica din cuptorul cu cenușă a sărit pe hoț de l-a zgîriat și i-a dat cu cenușă-n ochi. Hoțul merge să se spele-n ligheanul cu apă și racul îl apucă de nas. Șoarecul sare din butoară și-l zgîrie și el. Cocoșul sare de pe sobă și-l ciugulește în cap. Hoțul vrea să iasă afară, dar țapul dă cu capul în hoț și-l doboară. Atunci hoțul se scoală, sare pe geam și fuge de frică, așa că nici n-a mai dat pe acasă de atunci.

Veni moșul după ei și-i găsi, tocmai strîngeau bogățiile hoțului pe care le dădură moșului. Se duseră acasă la moșu și de atunci moșu și baba au trăit bine, dacă n-or mai fi trăind și azi.

TAINA MUIERII

Odată, ar fi fost o muiere care rămasă văduvă și cu un copil. Bărbatul ei s-a dus în lume să argătască, fiindcă eria sărac și întorcându-să acasă, într-o pădure l-a ocolit lupii și l-au mîncat cu cal cu tot.

Muierea, văduvă și cu copil, a început să cerșească, ba de la unu, ba de la altul, cite un blid de faină, că de avută ce eria îi jucau șocîții pe vatră.

În sat, pe copil îl batjocoreau firtații lui fîncă n-avea tată și muma lui eria văduvă. După ce a crescut și s-a făcut și el gogea mare băiețandru de se prindea în oră fetili, de el nu se prindeau și fugeau de el ca dracul de tămîie ! Într-o zi se întoarce el supărat de la joc, da la deal de drum auzi un glas :

— Scapă-mă de la moarte că-ți dau un galbin ! Privi el și văzu un șarpe peste care se rostogolise un bolovan. Alergă și pe-a fuga dete piatra la o parte, iar șarpele abia luă valea încolăcindu-se de durere. Da în locul de unde plecasă lăsă un galben. Băiatul luă banul și-l dusă la mumă-sa, care se bucură, că i să lumina fața la vederea aurului.

— Mă Gheorghe, ăsta e nărocul tău, ia să te uiți și miine că șerpele este ursoaica ta a bună.

— Mi-e frică să nu mă muște !

— Nu te teme, că șerpele te mușcă numai cînd îl calci pe coadă.

Băiatul să dusă iar acolo și iar auzi șerpele vătîndu-să. Din nou loă di pe el plocia de piatră și șarpele răsucindu-se se dusă prin tufișuri, lăsînd acuma trei galbini. Luă iel banii și fuga la mumă-sa.

— Ți-am spus eu că șerpele ieste nărocul tău ?

— Am să mă duc și miine.

— Du-te, muică, și ai grije să nu-ți fure hoții banii !

A treia zi, auzi iar un glas răgușit de șarpe.

— Fuga, băiete, fuga că-mi curmă viața arșinul ăsta.

Alergă băiatul, să opinti, fără să poată urni din loc piatra ! Mai încercă și cînd colo găsi sub pliocie șerpele mort ; cînd colo, sub piatră, o grămadă de galbini. Umplu băiatul sinul cu galbini, îi pusă și-n poala cămășii și se-ncură pînă acasă. Cînd îl văzu mumă-sa să leșine de bucurie !

Ce să facă acuma cu șerpele ? L-au luat, i-au făcut o lacră mică, l-au stropit cu apă de busuioc și l-au îngropat în fața ferestrii lingă zidul cășii. Au trecut cîțiva ani și din acel șerpe a răsărit un pom de aur, care creștea și rodea galbini, în loc de poame.

Băiatul să face mare și-i vine vremea și lui de însurat. Ce eria să facă, trebuia să se căpătuiască și el, că-i venisă vremea și-i ardeau tălpile. Da s-a însurat cu una care nu eria nici bogată, da nici săracă !

Oamenii din sat scuturau toamna din pomi : mere, pere, nuci, da Gheorghe scutura numai galbini.

— Mă Gheorghe, spune-mi și mie de ce pomul ăsta rodește galbini, îl întreba în toată ziua muierea lui !

— Muiere, dacă-ți povestesc, sîntem pierduți ! M-am belstemat să nu spun nimic !

— Spune-mi mie că știu eu să-mi țin gura ; nu sînt eu muierea ta ?

— Știi ce e ? Nu-ți spun nici mort.

— Dacă nu-mi spui, eu am să mor, pentrucă tu n-ai credință în muierea ta cu care te-ai cununat.

— Muieră, înțelege că nu-ți pot spune, că va fi atunci rău de noi !
— Eu care-mpart și binele și răul cu tine, drept este să știu și eu tot ce știi și tu !

— Muieră, să știi și tu în viață trei lucruri să nu faci: întâi, să nu iai copil de suflă, doi, să nu dai împrumut și trei să nu-i spui taina muierii !

— Muicăăă ! dacă baș zici așa am să mă culc, să bolesc și să mă prăpădesc, să scăpați de mine o păcătoasă și se culcă să moară. Boli ea o zi, două, boli luni, boli pînă la nouă; văzînd el cum se pălește muieră lui și să văită, cum își cheamă moartea să o ia, omul ei să ducă la ea și de mila ei îi spusă taina !

Atunci muieră își veni în fire, alergă bucuroasă pe bătătură și se miră cum de s-au îmbogățit !

Odată, trec pe acolo doi boieri, vin de la agelîc; cerură ei să-i primească să conăcească. Ea de miloasă îi primi, da noaptea unul dintre ei zise:

— Auzi, muieră, dacă-mi spui cum de ați ajuns să aveți pom de aur îmi las boieria și te fac cucoană vestită-n țară.

Muieră, tot muieră, poale lungi și minte scurtă, îi spusă boierului toată taina. Sara, cînd veni omul ei de la țarină, de la lucru, găsi pomul de aur pălit și uscat. Atunci pricepu că muieră n-a fost cinstită și că de aci înainte nu mai are noroc, că i-a luat norocul muieră și l-a vîndut străinilor. El își luă lumea-n cap:

— Unde pleci, mă omule ?

— Mă duc și eu une a dus mutul iapa, că și așa de aci înainte nu mai am pomul de aur și nici muieră. S-a uscat pomul, s-a dus și cu cîntea ta. Dus a fost, că îndărăt nu s-a mai întors.

POVESTE CU UN OM SĂRAC ȘI UNU BOGAT

A fost un om bogat, a avut cincizeci de cai, da al sărac a avut un cal și ala chior de oichii amîndoi. Omul al bogat în toată ziua mîna caii în baltă să pască iarba verde, da și al sărac mîna și el calul al chior să pască în baltă. Iarbă verde pascînd toți caii în toată ziua, pîndariu găsește calul al chior în stricăciune și-l mină în sat. Ama într-o zi de vară omul sărac păzînd care îi mîna calul în stricăciune, șezînd pitulat în paporă păzînd calul, iacă din baltă un iepure, țop într-o parte pingă calul al chior, țop în partea lantă pingă cal și spămîntă calul și s-a dus în stricăciune, da caii bogatului stau pe loc în baltă și pasc iarba verde.

Săracul ce să facă, să gîndește cum să-l prindă iepuru; mereu, mereu, făcu ce făcu și prinsă iepurii de picior, aci pe loc, da din iepure să făcu om și cînd să-l bată pe omul prefăcut din iepure zisă:

— Stai, nu mă bate, că eu sînt nărocul l-al bogat om care-i păzesc caii iou.

— Da de al meu năroc știi unde este ?

Omul prins spusă:

— Știu, nărocul tău s-a îngrășat, nu-l ține nici scaunul; dacă vrei să mergi cu mine, să vezi și să te învăț ce să-i faci. Să nu-l bați, numai două palme să-i tragi. Nărocul o să zică mai dă-i o dată, da tu să zici așa: o dată am dat, o dată m-am făcut.

Omul al sărac întrebă norocul:

— De ce mie nu-mi ajuți da m-ai sărăcit și am răms cu un cal chior. Norocul a spus săracului:

— Ia calul al chior și du-te la piaț și cere cît vrei tu. Săracul spune:

— Care-mi dă mie bani cît io cer pe calul meu chior? Nima nu-i da nimic pe el. Nărocul spune așa:

— Vino la piaț, că eu vin cu cumpărătoriu, îl îndemn io pe el și-ți poate cumpăra calul și-ți dă bani cît ceri tu. Săracul puțin zăbovi, în piaț, iacă vine cumpărătoriu și întreabă pe săracul:

— Vinzi calul? Săracul:

— Vînd.

— Cît ceri pe iel? Săracul a spus cît vrea cumpărătoriu și scoate banii și-i dă la sărac pe calul al chior. Și lo calul al chior și cumpărătoriu plecă. Da norocul săracului spusă așa:

— Ai loat bani pe calul al chior, du-te și cumpără două vaci slabe că de, ale grasă dacă iai pe vară ie zăpuc mare și nu-ți țin la lucru. Pe urmă la aștia vorbe norocul spusă săracului: Pe vară pune porumb pe deal că are să fie plointe și a să faci porumb, de anul alălant pune porumb pe vale, că o să fie secetă și iar faci bucate. De aci înainte a pornit să să îmbogățască săracul.

UN OM DE PE LUMEA LANTĂ

A fost un om nelucrător, da voia să cam înșele. Într-o zi de vară, să duce la o babă de turc bogat, unde durmea la umbră și hoguea trece la apă cu calu. Zice omu din gură:

— Bună ziua, măi turcoaico, dă-mi un pahar de apă ca să beau și să odinesc cătăva că-s mort de ostănit.

— Dar de une vii așa de năcăjit, măi domnule.

— Păi vin di pe lumea lantă!

— Ahaa, da l-oi fi văzut pe copilu meu?

— Pă cum nu l-am văzut cînd sînt cu el într-un pat.

Întrebă turcoaica:

— Dar ce face, face bine, are de toate?

— Are de toate decît n-are bani de tutun, da ie destulat de tot de la voi, decît cere bani de tutun.

— A, bre, stai ca să-i dau și io vrun ban să-i dai.

Bircăia poznariu lu aga la chesao de galbini și-i da ca să aibă de lungă vreme.

Cînd venea bărbatu la bătrînă și la apă zicea:

— Ce, care a fost acolo?

— Măi bărbate, păi a venit un călător de pe la copilu nostru și i-am dat punga de bani, fiincă mai are de toate, decît s-a plîns că n-are de tutun bani și i-am dat să aibă de toată vremea lui.

Turcu vedea că a greșit baba lui și mai de grabă după el cu calu cînd vedea leneșu, să-i zicem dînsu că o să-l ajungă aga, să bagă într-o moară. Zice la morari:

— Fugi, măi, că iote turcu te omoară c-ai făcut făina mare. Na hainele mele și dă-mi pe ale tele, să nu te cunoască.

Morariu face de nevoie, că vedea că ie în scurt. Dar dinsul se umplea de făină pe el și să facea baș ca morariu. Când ajungea aga, l-întreba:

— Unde e dus omu ăla?

— Nu-l vezi cum fuge pe coastă, ia mai de grabă să-l ajungi.

Iar zicea turcu:

— Păzam calu meu pînă l-ajung de grabă. Turcu cam burtos, pe la calea jumătate ajungea morariu! Dar dinsu încăleca calu și mai la opinte fugea. Zice turcu:

— Adu banii că te-am prins.

Iar zicea morariu:

— Ce bani sînt aia, că eu sînt morari! Haha, ha, văzu că e păcălit, degrabă alergă la moară, ama calu nu e!

Atunci de grabă ostănită, voi să să ducă la babă:

— Babo, ce-ai făcut, ai luat banii? Nu, babo, tu i-ai dat banii de tutun, dar eu calul, ca să nu meargă pe picioare băiatul nostru.

CATRINA A LENEȘĂ

A fost odată un om și avea o singură fată, cam prostuță și o chema Catrina. Da era și leneșă din cale afară. I-a venit timpul să se mărite. S-a măritat, a luat un băiat sărac pe care-l chema Vlad, sau Glad. Cît au trăit părinții fetii, Vlad a dus-o bine fiindcă o ajutau părinții. După ce i-au murit părinții, au rămas amîndoi, Catrina și cu Vlad.

În vro zi s-a dus Vlad la lucru, la plug. El i-a spus Catrinii:

— Catrino, să vii cu demîncarea la mine, în Dealu Mare.

Ea, după ce a plecat Vlad, a spălat căldarea și a făcut focul să facă mămăligă, da ce s-a gîndit ea? Pînă va fierbe mămăliga, să frigă și cîrnatul. Cînd mai pe urmă și-a adus aminte să scoată și vin pentru Vlad al ei și a lăsat cîrnatul pe foc. Scoțînd vin și-a adus aminte că este cîrnatul pe foc și poate-l ia te po-meni Grivei!

A lăsat slăvina deschisă să cure vinul și-a dat fuga să ia cîrnatul. Cînd colo, vine Grivei ia cîrnatul și fuge cu el pe mîidan.

Ea se-ncură după el să-l prindă să-i ia cîrnatul, da vinul cură. Grivei s-a băgat subt pătul, da ea după el și cum fugea tot rupea din el pînă l-a min-cat pe tot.

Cînd intră în casă vinul cursese tot, mămăliga vai de ea arsă, ce să facă săraca de ea? Zice:

— Vai de mine, Vlad al meu mă omoară cînd o vedea!

Avea un sac de făină, a luat sacul și a cutrupit vinul risipind faina să nu se mai vadă.

Da-și aduce aminte de Vlad că suferă de foame. Da au avut și ei un copil, copilu a murit și l-a-ngropat în coșere subt ieslea boilor. Cînd a venit Vlad, a întebat-o:

— Catrino, unde e copilul?

— A murit, l-am îngropat subt ieslea boilor. El fiind om la ea în casă, ca băiat sărac n-avea ce să facă!

A doua, a treia zi, s-a dus să-l dezgroape și să-și vadă copilul da n-a nimerit să sape decît alături și a dat pieste un ulcior cu galbeni. Cînd vine sara Vlad, îi arată:

— Uite, Vlade, eu nu găsii copilul, da găsii un ulcior și i l-a arătat. Ce sint astea, Vladule?

— Aaa, mare lucru, niște melcișori, punei-i în pod.

Și ea i-a pus în pod. A doua, a treia zi trec țigăncile, rudăresele lăiațale cu oale, străichini, linguri, să le vîndă.

— Ai, fă, la oale și străichini!

— Nu, iau, fă, că mă omoară Vlad, dacă dau faină. Da pe melcișori dați?

— Adu, fă, melcișorii să-i vedem!

— Catrina le-a adus melcișorii, ulciorul plin cu galbini.

— Bine, îți dăm toate oalele, dă-ne melcișorii. Și i-au dat. Ele au luat banii și au tuns-o. Da ea ce-a făcut? A împodobit ogeacul, polița și cuiele cu oale și pe urmă ce a mai rămas a pus pe gard în pari pînă a terminat oalele. Sara cînd a venit Vlad, a văzut măidanul, gardurile pline cu oale, a zis:

— Ei, iar a mai făcut nebuna ceva!

— Catrino, ce-ai făcut, fă, cu oalele?

— A Vlade, nimica, mă, n-am dat faină, am dat melcișorii.

— Pe toți, fă?

— Pe toți!

— Aoleu, dumnezăii mătii! A înjurat-o, a bătut-o, a chinuit-o și a plecat în lumea albă. Merge el cît merge și dă peste un bărbat, cura apa. de pe el și el arunca nuci cu furca-n pod. Da nucile nu le putea arunca, să năcăjea și să omoara degeaba. Și el l-a întrebat:

— Ce faci, omule?

— Mă muncesc să arunc nucile-n pod.

— Cum o să le arunci, omu lui Dumnezeu, cu furca.

— Ai o banită?

— Am.

— Adu banița. I-a adus banița, a umplut-o cu nuci și a suit-o-n pod.

— Bă, frățioare, bine că veniși că eu nu le mai furșeam.

I-a mulțămît omul și el a pornit mai departe; merge el, merge și dă piste un altul; făcuse un car în casă, îl înjghebasă și să căznea să-l scoată afară pe ușă. Luasă topoarale să fărime păretele și să scoată carul.

— Ce faceți, măi, cu topoarale?

— Să fărămăm păretele, ca să scoatem carul.

— Măi oameni, nu așa, desfaceți o roată pe urmă alta, pe rînd, pe rînd și afară, iar îl înjghebați la loc!

I-au mulțămît lui Vlad că n-au spart casa și plecă el mai departe. Găsi pe unul care făcuse un bordei în pămînt și ținea un sac deschis, îl închidea, îl deschidea, în bordei și tot așa.

— Ce faci, mă omule?

— Iacă, mă, am făcut un bordei și nu pot să bag lumina-n ei, și iote mă căznesc s-o bag cu sacul.

— Mă, nu așa, ia dă toporul încoa'! A spart în bordei și a făcut un geam și a intrat lumina.

— Măi frățioare, bine că veniși, că toată viața nu puteam băga lumina în bordei.

A plecat Vlad mai departe. Dă peste o nuntă, ajunge ginerile cu mireasa la bordei: ginerile mai mic, dar mireasa mai înaltă. Când să intre în bordei mireasa nu putea că mergea dreaptă și să lovea cu pieptul în ușă, că eria făcută pe măsura ălor mici.

— Nuntașii zic:

— Ei vezi, a zis Dumnezeu să avem și noi om înalt în casă, da să-i tăiem picioarele ca să intre-n casă! Da el văzînd, a sărit:

— Stați, bre, ce faceți?

— Îi tăiem picioarile ca să intre-n casă. Păi dacă nu intră-n casă?!

Vlad a luat-o de cap, a aplecat-o și de cîteva ori a băgat-o și a scos-o din bordei, pînă s-a obișnuit.

Atuncea Vlad s-a întors înapoi la Catrina lui, bucuros că a dat peste alți oameni mai proști ca ea. Și atuncea a zis:

— Catrino, acuma du-te la cîmp la secerat. Ea s-a bucurat.

— Mă duc, Vlade, mă duc. Ajunsă acolo, a luat mîncare la ea.

— Ce să fac eu acuși, zicea în sinea ei; întîi să secer, ori să mîncînc? Ia să mîncînc întîi. Pe urmă după ce a mîncat a zis:

— Ce să fac eu să secer, or să dorm o țîră?

— Ia să dorm!

A durmit la aer curat și s-a sculat sara. Vlad a pus cuiul la casă și s-a culcat. Ea vine și bate:

— Cioc, cioc, cioc!

— Cine e?

— Eu, Vlade, Catrina!

— Păi Catrina e acasă, s-a culcat. Ce cați așa tîrziu?

— Dă-mi, Vladule, că eu sînt Catrina!

— Nu frate, nu, Catrina e acasă culcată!

Și ea pe urmă a zis:

— Dacă s-a culcat Catrina în casă, eu cine sînt? Poate eu nu sînt Catrina!

Pe urmă i-a venit lui Vlad milă de ea și i-a dat drumul în casă, de au rămas amîndoi pe vecie împreună.

POVESTEA LU CHELU CU A TAINII

A fost doi frați care crescuseră amîndoi la o mamă și un tată. Pe vremea aia cînd să însurară, voiau multe povești și s-aude vorba de l-ai bătrîni din vreme de demult, că cineva, bun bătrîn a povestit că omul care e însemnat de la Dumnezeu nu e norocos și bun de trai.

Într-o casă de oameni, frații să duceau pe la ori, nunți, veselii, și porniră să întrebe moșii ai bătrîni, pe ce să cunoaște omul al însemnat? Aci pe loc, să ivi un om, cam puțin învățat și spusă la astă întrebare:

— Omul al însemnat are sîmnul așa: e chel în cap, altu e ciung, altu e schiop, ori e chior, or e făcut pe dos din doi frați.

Așa la unu îi dăruie Dumnezeu doi copii: al dintîi fu chel pe cap, ca o troacă albă în grădină, da al de doi, cînd să făcu n-avu nici un sîmnel pe el. Copiii creștea mult bine, ama chelu ieria mult neîntăles, aspru la vorbă. Omu pusă gîndu pe-al mic copil să-l oprească la el, da pe Chelu să-l dea ginere în casă, om în casă.

În satu ăla eria un om cu o muieră, care n-aveau copii la tinerețea lor; omu ce n-a avut copii, veni la omu ce avu doi copii și-i ceru un copil, să-i dea de suflet și-i dete pe Chelu. Da Chelu fu băiat de însurat și să-nsură, lo o fată săracă, o chema Taina. Trăiau Taina cu Chelu tare amărît și greu, n-avea nima-n sat năcazurile lor. Taina ie fată săracă n-are încotro, îi dete Dumnezeu rod și făcu un copil. Taina zice lu Chelu să să ducă cu o troacă la popa să facă molivdă. Chelu porni să blăstăme, să înjure că nu-i trebuie lui molivdă, în casa lui. Taina dete furiș o troacă de apă la altă muieră, să dusă la popa, îi făcu molivda și-i pusă numele la copil în molivda Umcea.

Taina așa a zis că un copil are și s-a greșit și cu troaca și botezu lu popa, că nu-i plăcea numele.

Da Chelu-i zice:

— Bre, lasă copilul, nu-l mai boteza, că-i zicem noi Tufică, cînd a fugi pin tufă după capre, lasă fire-ai a dracului copilul și nu mai crede în popi.

— Chelule, zisă muieră, să botezăm copilul că-l mănîncă lupu, îl ia o boală și moare nebotezat copilul.

Nu-l lăsa să boteze copilul că-i eria frică să nu să uite popa la ea că e muieră frumoasă, da Chelu nu credea în Dumnezeu.

Să ducea el cu gălețile la apă în marginea satului, mergea ghebejit numai să nu-i iese muieră la fîntînă s-o vadă oamenii pe drum. Nici la oră-n sat n-o lăsa, așa că rămasă copilul nebotezat și-i ziseră Tufică.

Tufică-ncoa', Tufică-ncolo, pînă ce ajunsă copilul de vreo trei anișori. Venisă o primăvară timpurie, zburau ciocirliile în cer, iar Chelu cu Taina pe deal la arat; el ține coarnele plugului, ea cu vacile de coarne și ară, ară pînă sara, da au uitat de Tufică. Cînd colo, Tufică a intrat în tufă, s-a pierdut în pădure și a dat peste el un lup, i-a spart burta și l-a mîncat. Cînd a venit muieră din pădure, i-a adus în poala opregului oasăli bietului Tufică, erau încă calde, ieșeau aburii.

Cînd a văzut Chelu, s-a pus cu oticu pe muieră și a omorît-o în bățai:

— Na, na, să ai grije de copil, să nu te mai gîndești la Dumnezeu și la botezuri, să mă pui pe cheltuială.

— Lasă, mă Chelule, că poate așa i-o fi fost lui scris, să-l mănînce-n tufă lupii pentru că l-ai botezat fără popă, Tufică. Chelu cum o auzi se mînie foc:

— Aaa ! cum tu încă mai crezi în prostiile popilor și ale balelor? Se pusă cu oticu pe biata Taina îl făcu capul duminat cu oticu și o aruncă în tufă s-o mănînce lupii. Lo oasăli copilului și le îngropă în capul locului; pînă la anul cresc acolo un cireș mîndru, copiii cînd treceau cu vitele vara mîncău cireșe din cireșu lui Chelu, și spunea că din oasăli lui Tufică a crescut cireșu.

Da de Chelu iar nu s-a ales nimic, că într-o iarnă mergînd după lemne la pădure, l-au încolțit lupii și l-au mîncat. De aia muieră cu om rău petrece ca vulpea în pustiu.

NEGEL IENICERU

Era o fâmeie văduvă care avea o fată și un băiat: băiatul eria mai mare și fata mai mică, de doi ani.

Veniră turcii și-l luară pe băiat la birul singelui, să-l facă ienicer. Mumă-sa plîngea și amărîtă cum eria, cînd a crescut fata mai mare, i-a povestit cum

I-au luat turcii pe fratele ei să-l facă ienicer. Da frati-su avea un negel în creștetu capului. Muri mumă-sa și pe fată o luară niște unchi și o crescură.

Crescu ea gogea mare, da băiatul a crescut și el mare și a ajuns birnicul împăratului și țara turcească l-a trimis în Țara Românească să strângă banii de pe tribut pentru sultan. Da el a tras la o casă de români; avea însă obiceiul turcesc, ca în fiecare sără să-i dea mîncare și cîte-o fată mare de petrecere. A cerut el să-i aducă omul și fata. Dar în sat nu eria nima, toți fugiseră pin păduri și nima nu-și da fata! Se gîndiră ei moșnegii satului s-o dea pe fata aia săracă. Fata s-a dus, n-are încotro. Da cînd a văzut-o el a zis:

— Amărîta asta de ce-o fi venit? Cine te-a trimis, fată, să vii?

— Păi chinejii satului, ei nu m-au lăsat.

— Tată ai?

— N-am tată!

— Mumă ai?

— N-am mumă, a murit și ea plinge.

— Da cum a murit?

— Muma a murit; da ea plinge cu hohote.

— Da frați ai avut?

— Muma spunea că am avut și eu un frate și l-au luat turcii ieniceri și spunea muma că l-a chemat Negel, fiică avea un negel în creștetul capului.

Atunci el și-a dat seama că despre el era vorba și a zis:

— Fată, uită-te în capul meu și vezi că eu am un negel în cap.

Fata s-a zăuitat și a văzut, era fratele ei!

A chemat el pe unchii care au dat-o pe fată să petreacă împreună cu ea și le-a spus cine este el. I-a muștrat, iar ei i-a dat bani, a înzestrat-o ca să se mărite în Țara Românească, iar el ca ienicer s-a dus la sultan să-i ducă birurile.

POVESTE DESPRE UN PESCAR DUPĂ PEȘTE

A fost un om care s-a zănimat în toată ziua după pește. Într-o zi, s-a dus pe margine la o apă să prindă pește și mergînd pe marginea apei, prinzînd pește, vede o vidră ieșind afară din apă. Pescarul s-a gîndit s-o prindă. Vidra ce să facă? Se duce el acasă și ia o păreche de fteară și le pune în urma vidrei în marginea apii și dimineța pescariul se scoală și să duce să vadă ftearali ce a prins. Cînd veni la fteară, ftearali închisă. În sara alantă, pescarul iară le așeză, doar acum vo prindea. Cînd fu în vărsatul zorilor, omul să scoală de noapte, iar să duce să vadă ftearali, ce a prins și văzu iară ftearali închisă. În sara a de trii, omul să rășește, iară le așeză bine frumos și să rășește să le păzască, care-i deschide ftearali! Pînă acum a de trii ori; omul să sui într-un lemn stolos și păzăște ftearali. La mijlocul nopții aude din lemn o gură mare de oameni. Vorbînd ei, venînd drept cătră ftearali lui, cînd oamenii ajunsă la ftearali, unu din oameni zisă la ailanți așa:

— Stați că, colea în drumul nostru unu a pus ftearali în poteca noastră. Ța ce a zis stați în loc, să duce la fteara pescariului și a ridicat cracu în sus și beși: pîrț în fteară. Ftearali să închisă. Da oamenii ce a stat în loc, zice:

— Nu închidea ftearali omului, lasă să prindă și el ceva, o fi vun sărac, să să arănească și el. Oamenii care stau în loc, dracii apoi îi spusă l-al ce beși

în fteară, așa să știe omul care a pus ftearări să facă un butuc de lemn păducel negru și să-l pună sub fteară să vezi cum te prinde în fteară pe tine.

Dracul spune:

— Da ce să-mi facă, dacă mă prinde?

— O să te bată o dată.

— Dacă dă în mine, io rabd, da de-o da de două ori, moare el. Ama să știe a dat să dea, ama io îl rog să dea încodată, omul să zică.

— Odată m-am făcut!

Omul asculta din lemn cum spusă dracul ca să poată să-l prindă pe ăl care închide frearări.

Omul să dusă acasă, făcu butuc de păducel negru și plecă la reca să pună ftearări. Pusă ftearări, pusă butucul de păducel pe pământ așeză ftearări pe butuc și să sui iar în lemn să păzască iel ftearări.

Șezind în lemn omul, iacă iar vin dracii gomoind drept în cătră fteară, cînd ajunsă la fteară, iară dracul să alege din ailanț și vine să închidă iară ftearări, ridică cracu mult sus, beși: pîrț! în fteară, ftearări sare în sus și-l apucă pe dracul de picior. Ailanți draci văzură cum îl prinsă ftearări pe alesu de picior. Omul care păzea din lemn tot vede și aude ce zic ailanț draci. Dracii zice l-al prins de picior:

— Șezi tu aicea, da noi ne ducem, ce ai cătat ți-ai găsit.

Omul care păza ftearări să coborî din lemn și cu un toporaș făcu la lumina zilei un bun ciomag și veni la fteară. Da în fteară șede prins un drac mare, gras și fumează tutun. Omul veni mult aproape cu ciomagu. Dracul să umflă, știe ce-l adastă. Omul ridică odată sus ciomagul, de-te o dată tare în dracul; da dracul mai adăsta să mai dea o dată, ama omul știa, nu mai da. Dracul zice:

— Mai dă-i o dată.

Omul zice:

— Am dat o dată, că odată m-am făcut!

Dracul, care fu prins de picior, după ce n-a dat de două ori omul în el, dracul plesni în fteară, să facu tot cenușă și omu lo toată cenușa și o împărți, că e bună de leac. Omul luă ftearări și plecă acasă cu ele.

FRAȚI DE CRUCE

Cîndva, de demult un cioban și o ciobăniță s-au suit cu oile la munte și s-au pierdut unul de altul. La o vreme amînată, după ce crescură mai gata de căsătorit, dete Dumnezeu că se-ntîlniră.

Mare le-a fost bucuria găsîndu-se după ani de zile cutreierînd cu turmele pe plaiuri nevăzute și neștiute. Și iacă-asa, într-o zi cu soare, ce le năzări prin minte.

Să facă nunta pe vîrfurile muntelui, brazii și paltinii să le fie nuntașii, iar stelele cerului făcliile. Apoi se jurară pe sfînta lună că se vor purta cu credință unul față de altul, iar de va muri unul din ei și va uidi altul, să nu calce jurămîntul, ca om supus păcatelor, să se îngroape deodată, viul cu mortul! Fiecare sărută pămîntul și cuțitul, apoi își jurară credință. Mai la urmă păstorița mai neîncrezătoare îi zise bărbatului său.

— Ascultă, mă omule, dar dacă unul dintre noi va greși mînat de diavol, și făcînd păcat va călca jurămîntul, cum să fie pedepsit?

— Să fie pedepsit de Dumnezeu, zise omul.

— Eu zic să nu fie pedepsit de Dumnezeu și vezi tu muntele acela ce-și înalță piscul spre bolta cerească, de acolo din vîrf să se arunce singur, ori silit în prăpastie, iar carnea să i-o mănînce vulturii.

— Bine, muiere, dacă tu așa dorești, așa să fie de la mine și de la Dumnezeu și plecară în neștire cu turmele de oi pe steiuri de piatră și codri fără margini.

Într-o noapte ieși Maica Precista în cale spunîndu-i ciobăniței să meargă pe diră de lună și stele pînă iese la lumină. Merșeră ei ce merșeră și într-o zi cu soare detersă de lume și lumină, iar mai la urmă și de satul lor.

Părinții le făcură nuntă mare și frumoasă de se duse vestea peste dealuri și văi. De bucurie că cei pierduți și socotiți ca morți pentru totdeauna, au înviat. Nunta a ținut o lună și încă o săptămînă și mai o zi. Tot natu-i ferică că se iubesc și au turme de mioare ca nimeni alții.

Pe la o vreme în ciobăniță dete o boală grea care o doborî și în scurtă vreme muri. Bietul bărbat degeaba se bătea cu pumnii în cap și își jumulea părul că muierea lui murise pentru totdeauna.

Lumea sta cernită din creștet pînă-n glezne. Se ceru lemnarilor să facă leagănul mai lat, ca să aibe și el loc, că așa s-au jurat ei cînd i-a cununat brazii și paltinii din munte, iar jurămîntul pentru el este lege.

Mamă-sa, tată-su și neamurile toate în zadar încercau să-l oprească de la acest pas necugetat, ce îl făcea să moară cu zile. Dar nu era chip nimeni să-l înduplece de la horărirea luată căci jurămîntul fiind sfînt pînă la urmă duce tot la moarte. De ce n-ar muri deodată decît mai tîrziu, își da el cu planurile leșinat pe trupul rece al iubitei soții.

Părinții se sfătuiră cu groparii și lemnarii să-i lase o deschizătură iar prin inima unui soc să-i vie de afară aer și să asculte strejerii dacă țipă și cere ajutor.

În chipul ăsta cei mai înțelepți socoteau să-l scape de la o picire sigură. Și așa se culcă păstorul viu lingă păstorita moartă, gata să moară de viu, precum le-a fost jurămîntul. Tată-su pusă un ulei ca să aibe cu socul răsufătoare.

Groparii traseră pămîntul, iar păstorul care-și iubea ca un nebun soția adormi dus lingă ea în fundul pămîntului.

Lingă groapă rămaseră străjerii să tragă deloc pămîntul de pe cioban că știau că e înmormîntat de viu. Da el în groapă o ia pe soția sa în brață și adoarme dus. Ea moartă, și el viu.

Peste noapte Dumnezeu de sus privește pe pămînt și vede toată lumea la rostul ei, numai un om viu stă în mormînt cu soția moartă în brață și plînge și suspină de ți se rupe inima nu alta! Ce să facă el acum? Așa ceva nu mai văzuse! I se făcu milă și scoborî jos pe pămînt. Băiatul adormit precum era, visa că a venit la el un moș cu barba albă pînă-n briu și l-a-ntrebat ce caută el în groapă cu moarta? Iar el i-a povestit moșului că s-au luat din dragoste și s-au jurat așa să facă, precum el vede, căci unul fără altul nu pot trăi.

Atunci moșul i-ar fi zis:

— Bine, măi băiete, dacă ai tu atîta credință în muierea ta, eu am s-o scol și pe ea din mormînt, ca să vezi și tu vreodată ce credință are și ea în tine.

Mai apoi, moșu i-a scris pe marginea leagănului o scrisoare pe care a împăturit-o-n patru, apoi i-a dat un amnar, o cremene și o lumină zicîndu-i:

— De îndată ce te vei deștepta din acest vis aprinzi lumina, să citești de trei ori scrisoarea, mai la urmă șoptind: amin ! amin ! amin !

În clipa aia, moșul îi trage o palmă zdravănă băiatului și moartei, își ia zborul și pleacă în cer.

Băiatul, când se vede cu lumina aprinsă în groapă zbieră ca din gură de șarpe, mai tare ca la caprele răsfirate pe ogașe gata să sperie pe soția sa mult iubită.

Străjerii, cum îl aud, trag pământul în grabă mare, îl dezgroapă și vreau să-l ia acasă, însă el rămîne lângă soția sa, așa cum s-a jurat tînguindu-se peste trupul ei rece ca gheața.

Cînd bagă mîna-n sîn dă de o carte, un amnar și o lumină. Își aminti de vorbele moșului spuse în vis. Aprinse cu amnarul iasca și lumina, iar mai apoi începu să citească din cartea lăsată. După ce citi de trei ori, nevastă-sa se sculă. Mare le fu bucuria tinerilor și Dumnezeu din cer își șterse lacrimile.

Însă la coliba părintească nu era chip să se mai întoarcă.

Pentru cei ai casei și lume, ei erau morți și astfel o porniră în lume să-și găsească norocul. Așa merse ră ei zile și săptămîni pînă ce ajunseră într-o cetate mare cu ziduri înalte albe și scăldate în razele soarelui. Aici este frumos și aici este de trăit îi zise muiera păstorului. Se opriră deci aci, ostăniți și sleiți de vlagă, gîndindu-se de ce lucru să se apuce pentru a putea trăi. Nu le-a trebuit multă chibzuință că s-au apucat și au deschis în mijlocul orașului o cafenea.

La cafenea, ca la orice birt: vine lume de tot neamul, bea vin, rachiu, or cafea și fie cu treabă, fie fără treabă, praful cafenelei este călcat mai des decît al bisericii.

Trecuse gogea vreme cînd negustorul nostru porni prin sate după tocmit beutură, iar pe muieră a lăsat-o acasă.

Merse el după butii de rachiu și se cam zăbovi. Dar muiera lui glumeață din fire s-a luat cu un ofițir tînăr și frumos și s-au iubit. Și așa ea în cîteva zile dete cîntec pe rușine. Ofițirul începu să umble cu momele împănindu-i capul cu fel de fel de lucruri rele și viclene.

Ca să rămînă cu ofițirul, îi toarnă otravă în paharul cu vin și-l omoară pe bărbatul ei cel bun și credincios care se îngropase de viu pentru dragostea ce i-o purta.

Ea luă banii toți strînși de omul ei cu trudă mare și plecă în lume cu ibomnicul, iar soțul îi rămase trîntit jos cu spume la gură.

Da-n vremea aia s-a potrivit să treacă un cioban cu oile pe alături de cetate și ce-i dă lui în gînd să se uite pe fereastră în cafenea. Cînd colo, mirare mare, negustorul trăgea să moară otrăvit. Ce să facă acum? Mulse lapte de la mioarele sale și-i slobozi cu sila pe gură pînă ce l-a-nviat pe bietul și nefericitul negustor.

Cînd a văzut el una ca asta, nu i-a venit să creadă că timpul pe toate le schimbă în lume și se schimbă și iubita lui nevastă. Dar cum fiecare este stăpîn pe capul lui, iar lume este multă, însă oameni sînt puțini, se gîndi că nu se cade pentru un purece să arunci pătura pe foc. Omul să aibe răbdare, că tot ce face timpul tot el este și cel ce desface.

Așa s-a-ntîmplat că de data asta văzîndu-se cu capul pe umeri, și-a luat lumea-n cap punîndu-și în sîn cartea, amnarul, iasca, cremenea și lumina, așa cum îl sfătuisse Dumnezeu în vis. Merse el cît merse și osteni. În cale îl ajunse un soldat:

— Bună calea, măi frățioare ! îi zise ostașul.

— Mulțumesc dumitale! răspunse nefericitul om, care-i povesti trista întâmplare cu muiera lui mergînd împreună.

Și cum tot pătitul este priceput, pe toți îi asculta și pe puțini îi credea. Așa se petrecură lucrurile mergînd el cu ostașul în lume să-și găsească un căpătîi. Din vorbă-n vorbă, băga el de seamă că soldatul era om de omenie și cumsecade.

L-a mirat că acest soldat pe unde trece nu lasă urme pîrjolind pămîntul ce nu este al său, față de alții, ci era cumpănit, om judecat și cu scaun la cap, de aceea își puse în gînd să se facă frate de cruce cu ostașul.

Soldatul scoase spada, tăie în cruce pe brațul său și al fratelui său, supseră sîngele unul de la altul, apoi își jurară credință pînă la moarte. De acum omul avea în ostaș ortac și aștepta de la el să-i vadă patimile de ostaș ca unui adevărat frate de cruce păstrător de jurămint ori așteptător de moarte.

Merseră ei din cazarmă-n cazarmă, din oraș în oraș, pînă aflară unde este ofițerul care i-a furat nevasta și cerură să fie primiți amîndoi în oastea împărătească; lucru zis și făcut.

Ce să facă însă plotonierul cu ei în front, că nu se pricepeau nici la teorie, nici la minuițul spației și scutului cum era pe acea vreme îndepărtată; să-i dea pe amîndoi ordonanță la vreun ofițir blestemat.

Ofițirul care-i luase muiera îl ceru chiar pe acest nou ostaș intrat volintir, fiindcă i se părea că este mai zburdat, curat și mai scuturat. Dar muiera lui nu l-a cunoscut, măcar că o sluja din zori pînă-n scăpătat de soare.

Cînd colo, într-o sară ce-i veni muierii pe chelie, să-l pună pe ostaș s-o spele pe picioare. Spălînd-o el pe picioare, nu știu cum se face că-i cade căciula jos și ofițereasa care-l asemuia cu fostul ei bărbat, numai că nu leșină de frică văzînd dovada că bănuiala ei se adeverise. Ce să-i facă ea acum? Să-l omoare, ori să-l bage la robie pe veșnicie, numai să scape de el. Căteaua vărsa venin și turba de minie neștiînd cum să-i facă facerea curmîndu-i firul vieții.

Avînd ea și o fetișcană în casă își facu planul s-o omoare zicînd gendarilor că soldatul a ucis-o de gelos ce era. Și cum era slabă de minte, nu stătu mult pe gînduri și într-o noapte îi fură pe cînd dormea sabia din teacă, tăind-o la gît pe tinăra fetiță. După o așa de mare ispravă îi puse în teacă sabia și se prefăcu vicleana că doarme. Dimineața ea răsculă mahalaua tînguindu-se că tilharii i-au ucis fata din casă de au lăsat-o săracă.

Gendarii îi găsiră sabia ostașului minjită cu sînge, îl legară-n lanțuri și zdup cu el la temnița cea neagră.

Bietul om stă în apă pînă-n briu, cu broaște și șerpi, flămînd și biciuit numai să recunoască fapta ce o făcuse. Da el ținea una și bună că n-a omorît fata. Călăii însă îl cercetau și-l răsucea, doar, doar o spune adevărul. Mai la urmă judecata era făcută să fie spînzurat, să-l vadă lumea și țara ca nimeni să nu mai facă ce-a făcut el. Și așa bietul om își aștepta osînda cea nedreaptă ferecat cu lanțuri tari ca să nu mai scape cu viață.

Mai întîi fu dus să-și sape singur groapa, iar mai apoi în mijlocul orașului i s-a ridicat spînzurătoarea. Mulțimea îl privea îngrozită, îl scuipa și-l blestema pentru fărădelegile sale.

Veni un călugăr bărbos cu o carte-n mînă să-i cetească rugăciuni înainte de moarte, însă el nu primi, că cică zor nevoie, el are un frate ostaș de la care vrea să-și ceară iertare și să-și ia ca toată lumea rămas bun, înainte de a pleca pe cea lume.

Gendarii nu vrură, dar auzînd împăratul, porunci să fie adus numaidecît fratele său și să-și facă după obiceiul strămoșesc iertăciune.

Cum îl văzu fratele său de cruce, începu a plinge și a-și frînge mîinile de mila lui.

— Nu plinge, măi frate-meu, că și așa nu-mi ajută la nimic lacrămile tale. Numai tu să afli de la mine că eu mor nevinovat. Na cartea asta, amnarul, iasca și lumina pe care mi le-a dat moșu ăla, știi tu cînd ți-am povestit!

— Am priceput tot, frate-meu și cred că o să ne vedem în curînd, a zis fratele său de cruce ștergîndu-și lacrămile și țucîndu-l pentru cea din urmă oară. Gendarii și călăii l-au împins în mulțume, iar pe frate-su l-au spînzurat în amiaza mare. Noaptea s-au dus și l-au îngropat ca pe un hoit de cal la o margine de drum, fără pic de cruce la cap, căci nu i se cuvine tilharului după legea pămîntului, ziceau mai marii preoților.

Ostașul însă la mijlocul nopții s-a dus de l-a dezgropat, a aprins cu amnarul iasca și lumina, apoi i-a citit din acea carte sfîntă de trei ori și fratele său de cruce s-a pomenit din morți. Și-a luat îndărăt cartea, amnarul, iasca și lumina și s-au despărțit.

Dar nefericitul om i-a spus fratelui său de cruce că are să-i scrie și o să-l cate, numai că de răutatea lumii trebuie să plece undeva departe, unde-o da peste oameni, iar nu peste gloată fără minte și judecată.

Și dus a fost. A colindat el în lungi și-n curmeziș cetăți, orașe și sate, dar nicăieri nu și-a găsit un căpătii. Cînd mai la urmă află că de curînd murise singura fecioară a împăratului. Vracii și doctorii chemați din toate colțurile lumii n-au avut ce-i face așa că la palatele mari împărătești era multă tînguire, bocete și tristețe. Ce să facă el acum? Să bată la porțile împărătești ca să-l primească cîstitul de-mpărat. Abia l-a primit bietul împărat, care auzind despre spusele sale, l-a crezut că este ori vreunul care umblă cu înșelătorii ori că are în față vrun nebun. Dar el nu s-a lăsat pînă ce noaptea pe furiș a dezgropat-o pe fiica-mpăratului în timp ce străjile plecaseră după beutură și citind din acea carte frumoasă de trei ori, fata împăratului a înviat!

Cînd i-a călcat pragul împăratului cu fică-sa de mîină, sărmanul tată și mamă, înnebuniți de durere era cit pe-acî să le crape fierea-n ei de bucurie.

— Ce ceri, băiete, să ți să facă aia ți se va da și face.

— Să-mi dai pe fiică-ta să-mi fie soție, căci așa a fost scris ca un om de rînd, rupt și gol, alungat de mulțimea cea nejudecată, să-ți fie mărite-mpărate ginere.

După asta s-a făcut o nuntă mare și frumoasă, iar el în loc de țoale plugărești căpătă țoale-mpărătești.

Împărații care veniră din toate colțurile pămîntului se împotrîviră zicînd că nu se face un împărat să-și dea fata după un cioban nătîng, căci n-o să fie uns de Dumnezeu în domnie după moartea-mpăratului. Însă bătrînul împărat îi liniști spunîndu-le că se cuvine să-și dea fiica după un înțelept, căci înțeleptul biruiește cu tăcerea pe orice nebun și tot înțeleptul la norod multă liniște și pace aduce, pe cînd cel lipsit de minte numai tulburare și necazuri.

Și așa plecară toți împărații de la nuntă cu buzele umflate, iar tinerii plecară prin împărăție să se plimbe și să-și cunoască orașele și oamenii de omenie.

Au pus ei la trăsură opt telegari albi ca spuma de mare și au luat țara în lungiș da și-n curmeziș pînă ce au dat de orașul unde era nevasta lui cea necredincioasă cu oșîfiru. Dar în oraș vîlvă mare că se aștepta împăratul cel mic și că era ziua de osîndit la moarte a fratelui de cruce al micului împărat. Ce se mai întîmplase? Fratele său de cruce află chiar din gura lui nevastă-sa că ea

a tăiat-o pe slujitoare, ca să scape de bărbatul ei, crezînd că acesta va iubi-o și-l va necinști și pe ofițir. El s-a dus la marele judecător să-i spună despre omor, dar în loc să i se facă dreptate, judecătorii și gendarii îl găsiră după spusele ofițerului că este trădător, dînd dușmanului secrete despre oștirea împărătească cu care se afla în stare de război.

În zadar se ruga el să fie crezut că nu e spion, că nu e trădător și că dimpotrivă ofițerul și amanta lui sînt necinștiți ca și cei ce cred în minciunile lor, că nici în ruptul capului un ostaș nu avea crezămînt la stăpînire nici cît negru sub unghie. De aceea, i se ridica spînzurătoarea.

Cînd tocmai să-i puie ștreangul la gît călăul ostașului sosi împăratul cu împărăteasa cea tînără.

— Stați, fraților ! zise tînărul împărat, că e cu judecata nu e cu lopata. Cînd privi mai cu luare-aminte îl recunosc pe fratele său de cruce întrebîndu-l dacă se simte vinovat. Dar ostașul îi povesti întreaga întîmplare cu farădelegile de la casa ofițerului unde el ajunsese ordonanță.

Atunci tînărul împărat îl chemă pe ofițir, zicîndu-i:

— Căpitane, e vinovat ostașul tău ?

— E vinovat, mărite împărate, e trădător de țară, e spion !

— Să știi că dacă e nevinovat după ce-l veți spînzura eu am să citesc dintr-o carte și va învia, iar în locul lui în ștreang vei sta dumneata cel care-l învinuiești. Deci judecă bine dacă vrei să nu mori, căci cine e nevinovat va învia.

— Slăvite împărate, el este un mare vinovat, ar merita să i se taie capul cu satîrul și a i se arunca la ciîni. Este cel mai mare dușman al patriei și al neamului.

Atunci împăratul făcu semn să-și facă treburile călăii și judecătorii cei cinstiți și drepti pînă ce fratele său de cruce fu înălțat în ștreang măcar că striga că este nevinovat. După ce muri îl puseră în leagăn bun pentru înmormîntare.

Împăratul aprinsă lumina și-i ceti la cap de trei ori acea rugăciune făcătoare de minuni și ostașul se ridică din coșciug. Lumea rămase uluită și înmărmurită ca în fața unei minuni nemaivăzute. Împăratul se apropie de ostaș, spunîndu-i:

— Măi firtate, eu sînt fratele tău de cruce, iată-mă acuma ajuns ca împărat în împărăția mea ! Am plecat în lume precum ne-a fost vorba să te caut și iacă am dat de tine chiar în ceasul cel bun. Acum a venit vremea să-i judecăm noi pe adevărații vinovați care nu trebuie iertați nici de către împărați.

Apoi se adreseă mulțimii, cerîndu-i să-l cheme pe ofițir să puie capul în ștreang, fiindcă cel nevinovat a înviat.

— Ei, ce zici, căpitane, vezi că omul curat și nevinovat a înviat iar cel spurcat și taler cu două fețe singur și-a săpat groapa ? Iată că vremea scoate la iveală și arată lumii minciunile. Acum răsună glasul norodului care vine cu înversunare nebiruită și putere neîntîlnită și cere moarte pentru tine și judecătorii nedrepți și fățarnici.

Un bătrîn cu barba pînă-n glezne ingenunche în fața împăratului și sărutîndu-i picioarele îi zise:

— Mărite împărate,
Mare luate.
Să fii blind la toate,
Pînă und' se poate,
Da l-ai răi dă moarte !

Împăratul se ridică în șeaua calului scoase sabia și porunci oștirii să-i puie în ștreanguri pe judecătorii necinstiți și ofițerul mincinos. Mulțimea privea la toate astea cu groază și cu mulțumire. Dar când vru să plece, căci orice târg se sparge și tot începutul are și sfârșitul, ceru poporului să mai stea că mai este o judecată. Poporul privi nedumerit și năuc. În mijlocul pieței fosta lui soție își ștergea lacrimile sub picioarele ofițerului care atârna-n ștreang.

El o chemă pe sărmana femeie spunându-i cuvinte de îmbărbătare, apoi o-ntrebă dacă nu cumva are și ea pe suflet vreun mare păcat și n-a călcat vreun jurămint. Muiera înfipse capul în pământ rușinată, spunind că n-are nimic pe suflet.

— Bine, dacă nu-ți amintești de jurămintul dat față de bărbatul tău care s-a îngropat de viu o dată cu tine și care te-a-nviat din morți, eu am să-ți amintesc de toate, zise împăratul. Și-i arătă semnul săbiei din creștet amintindu-i de omorul slujnicei. După asta ea a început să plîngă, cerindu-și iertare, că așa sînt oamenii supuși păcatelor.

Însă împăratul i-a amintit că ea a cerut ca cel ce va călca jurămintul să se arunce în prăpastie din piscul muntelui cu vîrful înfipt în cer. Împăratul i-a arătat piscul, ea s-a urcat ajutată de ostași, iar din vîrful cerului s-a prăbușit în prăpastie, vulturii sfîșiindu-i resturile rămase din trupul ei cel blestemat.

Și întorcîndu-se împăratul către norod, povesti trista întîmplare, iar mai apoi zicîndu-le:

— Luați aminte că frați sîntem și se cuvine să tragem învățătura că numai acel om găsește mai bine și mai frumos, care apără pe cel nevinovat, iar credința voastră să n-o dați orișicui, să cumpăniți mai întîi și să n-o dați porcilor, precum eu am facut la tinerețele mele. Dar fiindcă-i anevoie a cunoaște ce altul gîndește, omul să judece cu capul și nu cu inima.

De-aci plecă împăratul cu soția sa, fratele de cruce, urmat de norodul fericit și mulțumit că au dat peste un împărat drept și înțelept.

Și așa veni vremea de se adeveri că omul are mai multă credință și virtute decît muiera, căci:

Fetița frumoasă,
Ce cînta pe față,
Cu ieduțu-n brață,
Lîngă căprăreață;
N-avu jurămint
Și nici crezămînt !

MOARA LU ȘEBAN

Trăiau odată într-un sat depărtat trei frați, care rămaseră de timpuriu săraci, fără mumă și fără tată. Se gîndiră ei, se suciră, ce să facă, ce să dreagă, ca să-și afle piinea pentru gură și să trăiască și ei ca toată lumea. Atunci cel mai mare dintre frați zise:

— O să ne ducem la lucru, unde vom putea și unde vom nimerea. Plecară toți trei și ajunseră în valea Căligioaiei la Orman Gripa. Fratele cel mai mare zise la cel mijlocari:

„Ce să-l mai ducem cu noi și pe cel mic ! Nu vezi că nu putem găsi de lucru pentru noi, dar mi-te de el ? Mai bine să-l lăsăm adormit în pădure și să fugim”.

Cel mic, cum se sculă, se sperie căci se văzu singur fără frați pe lângă el. După ce plinse, plinse amar, o porni în jos și ajunse la Moara lui Șeban. Cum intră în moară, întineric beznă. Nu era nici o vietate, în afară de un cocoș pripășit prin astă moară părăsită. Ca să nu-i fie frică, intră în coșul morii și adormi.

Peste noapte se abate din cale o vulpe, un lup și o ursoaică, intră în moară și stau la taifas. Stau ciuci pe coadă și se năcăjeau ce isprăvi au mai făcut fiecare. Mai întâi vorbi vulpea:

— He-heee ! suratorilor, eu dau tîrcoale pe lângă garduri și mînc la puici timpurii. Atunci lupul, flămînd, se sculă zicînd:

— Dacă e așa plec la bilincu de oi al lui Lugopci să mînc o oaie stearpă și grasă.

Auzindu-l ursoanea, îi zise:

— He-hee ! și eu mă duc la un iavore mare, în cîmpul de la Voinița, să mînc miere cît pot. Cînd se crăpă de ziua, se auziră în depărtare cîntînd cocoșii. Vulpea, lupul și ursoaica fugiră care-ncotro după treburile lor, iar în moară rămase feciorul și cocoșul. Cocoșul, nedumerit, l-întrebă pe fecior:

— Tiii, un ficior aici ! Ce cauți, copile, în moara părăsită, unde numai dracii își fac noaptea culcuș ? Atunci ficiorul răspunse:

— Uite, eram trei frați și în timpul nopții fugiră, iar pe mine mă lăsară adormit în pădure. Ce era să fac ! Să vin să mă adăpostesc în moară.

— Ficiorule, este-n pod un tăgîrcioc plin cu bani pitulat de hoți. Du-te ia sacul de poli și mergi la bilincu Lugopci și cere-i să-l junghie pe Chisem berbecul, să-i iei măduva din cap și să mergi cu ea la fata împăratului s-o lecuiești de crastă. Copilul luă paralele și fugi la bilincu Lugopci, zicînd către păcurari:

— Vreau să fiu oaspe la voi în astă-sară !

— Bine, rămii ! Și rămase la bilincu. Sara se strînsesă păcurarii pe lângă foc și fiecare începu să pricăjească cum se pricepe și cum îl taie capul.

Coapseră pîine în cuptor, apoi păcurarul cel mare îi pofti la masă.

— Veniți să mîncăți ! Avem caș, lapte, urdă și pîine, începeți de cinați.

— Nu, eu nu cinez ! zise feciorul. Vă dau o sută de galbeni să-l junghieați pe berbecul Chisem.

Atunci păcurarii căzură pe gînduri și se mirară ce vrea copilul cu berbecul lor cel mai gras și bun Chisem ! După ce se chibzuiră, zise fratele cel mare:

— Ți si fațim fratre, slă junghiem berbețili ca să luăm parali ceste ? Atunci ceilalți frați răspunseră:

— Tunți slă junghiem !

Ficiorul le dădu suta de poli de aur, păcurarii tăiară pe Chisem si-l fiarsă. Copilul frînse capul la berbec, scoase măduva și zise:

— Hai, picurari, mîncăți acuma ! Eu plec că am treabă. Și se duse el la fata împăratului. Cînd la poarta împăratului, văzu mare înghesuială de ichimi, unii intrau, alții ieșeau, ca s-o vindece numai pe fată de crastă și nu puteau. Întrebă el pe slujitorii din fața porților:

— Ce-i aicea ? Văd lume care intră și iese, se duc și vin, dar toți triști.

— Fata împăratului e bolnavă de crastă, îi răspunse un slujitor.

— Ce nu mă vor pe mine, să mă duc eu s-o văd ?

Merseră slujitorii de-i spuseră împăratului ce vrea ficiorul.

— Să între și el ! Destui au intrat și nimic n-au făcut; poate că el va face vreo minune. Ficiorul intră în odaie, văzu fata, scoase măduva, o unse pe cap și pe unde avea crastă.

Dimineața cum se sculă fata, era sănătoasă. Fata sări-n sus ca iedul de bucurie și merse la scaunul lui tată-su de aur pe care ședea, zicindu-i:

— Tată, eu feciorul acesta voi să-l iau de bărbat. Atunci împăratul se miră și se gândi ce să facă? Cum o să dea el fata după un copil sărac?

— Fato, da ista-i ficior sărman, din popor, iar tu ești de viță împărătească.

— Dacă-i sărman din popor, eu îl vreau de bărbat !

Împăratul n-avu ce să facă și mărită fata după feciorul sărman. Pe urmă-l întrebă pe ginere:

— Hei, ficior, ce bacșiș poștești, că-mi lecuiși fata? Atunci copilul zise:

— Eu voi civa, să-mi faci un han în campu di Voinița lângă un iavure mare și să dau bacșiș la lumea nevoiașă. Să vină lumea să mănînce, să bea și să doarmă și nimic să nu plătească.

— Bine, fațim și asta ! răspunse împăratul mulțumit.

Și-i ridică un han frumos, unde lumea venea, mîncă, bea, dormea și fugea, fără să dea o para din buzunar. Atunci, auziră și frații lui că la cîmpul de la Voinița se mănîncă, se bea și se doarme de-a ficea.

— Ai, să ni duțim și noi ! ziseră ei.

Și se sculară și se duseră la acel loc minunat cu lume multă, necăjită și veselă că aici toate pe degeaba se primesc. Feciorul, văzu cum vin pe drum doi oameni și le porunci la izuichiori:

— Ceia doi oameni, cari vin slă dați să mănă, bea și doarmă, iar cîn'să fugă să-i puneți în odaie și închideți, ei să vină să plongă la mine.

Izuichiorii așa făcură precum li se poruncise. Le aduseră mîncare, băutură și-i închiseră în odaie. Văzînd ei că nu este cu dreptate, se plinseră la izuichiori:

— Toată lumea vine, mîncă, bea, fuge și nu plătește și numai pe noi ne închideți?

— Să-i spunem la cirbăgoaia, să vedem ce zice? Se duseră la stăpîn și-i spuseră că cei doi călători plîng că numai pe ei îi țin închiși în odaie.

— Să vie la mine-n odaie ! zise feciorul și izuichiorii îi aduseră pe cei doi oameni.

— Di unde iț?

— Noi im din Macedonia. Eram trei frați, unu era mic și nu puteam să-l luăm cu noi. L-am părăsit în valea Călăgioaiei și nu știm ce si faci-

— Eu sîm frate cela mic ! Ei atuncia se mirară, de unde atîta bogăție pe capul lui.

— Nu trebuie să știți ! Le răspunse fratele cel mic. Stați, mîncăți, beți cît vreți și să ghiți lângă mine.

Însă dracu bagă colacu. Degeaba-și ține capul în poalele mă-si, că tot răstoarnă carele cu coada. Așa și ei, nici una, nici alta, să afle cum s-a îmbogățit frate-su:

— Nu, nu rămînem ! Vrem să ne spui stina di unde fise- și tu vuția cesta, ca și noi voem.

— Nu poci, nu poci, că e rău de voi a spune adevărul.

— De nu spui, noi te omorîm pe tine, ziseră cei doi frați mai mari.

— La moara lui Șeban le aflai parali. De vreți duceți-vă să dați de rău. Cei doi frați se sculară și se duseră la moara lui Șeban. Intrară în moară și ubidiră ca să afle banii și să se îmbogățească ca și fratele cel mic. Rămaseră acolo să doarmă peste noapte. Peste noapte veni iar lișița, lupul și ursoaica și începură să se plîngă că nu mai găsesc de mîncare.

Lupul o întrebă pe lișiță:

— Cum o duci cu puichili?

— Cînd era cocotu pi grindă, o duceam bine. Mîncam puichili, iar acuma na aflu nimica. Leagă conii de pi mini di mi rup!

— Dar tu, lupule?

— Eu tare rău! zise lupul. Caum stătea Chisem berbece la bilioncu Lugopci oi sterpe mîncam. Iar acum m-am învățat cu traiul rău și zic că o duc bine.

— Dar tu, ursoane, cum trăiești? o întrebă lupul.

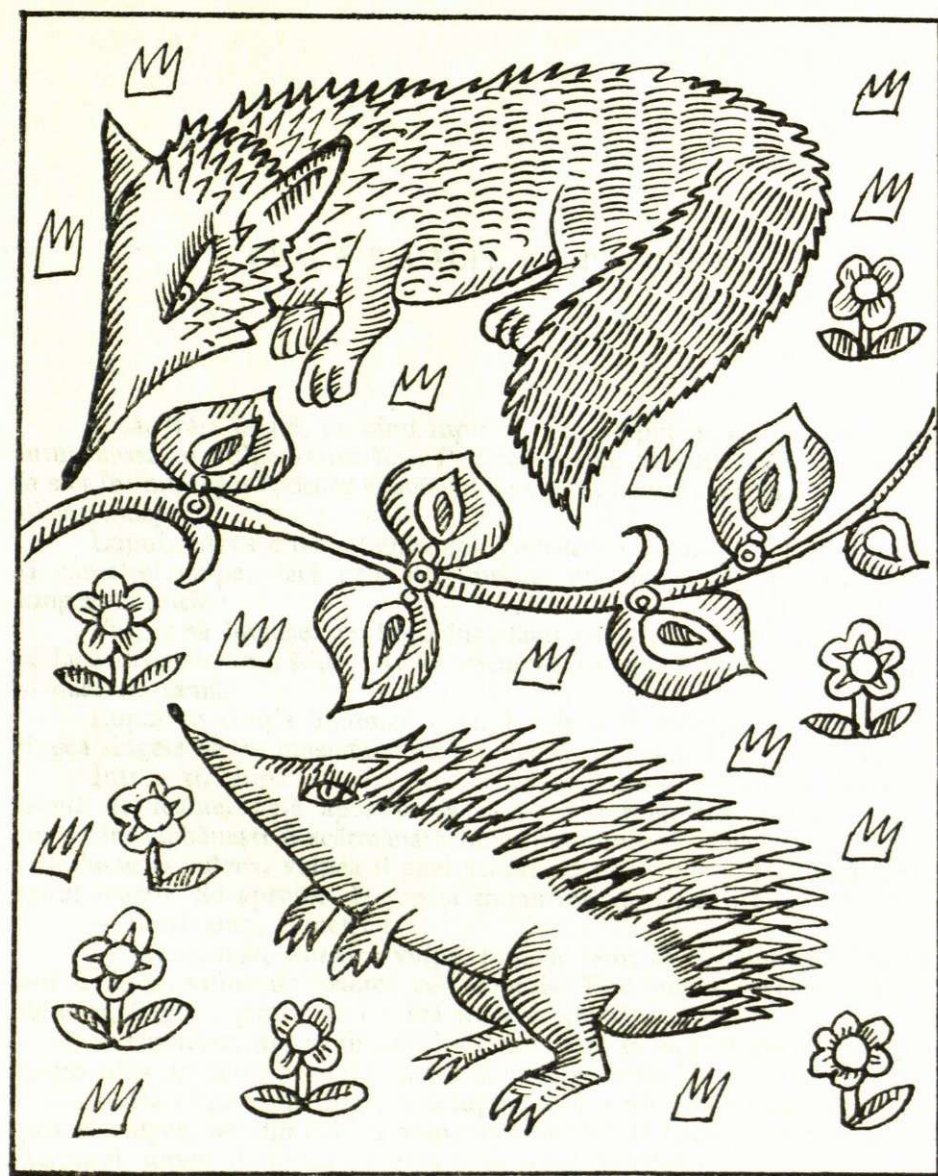
— Pînă nu era hanul de la Iavoru din Voinița, mîncam niare, ponă mi săturam și cuma di nouă ani caut și nu mai găsesc hrană.

— Suratelor, zise vulpea: voi nu știți că dracu zace-n inima prostului! Să știți că-n seara aceea, cineva a ascultat și de atunci nu mai pică puichili dulci. Ia să ubidim noi nu ne ascultă și acum cineva! Și plecară să caute prin colțuri, prin pod și prin coș. Cînd în coș, ursoaica puse laba pe ei și zise:

— Stați, suratelor, că aflai cine ascultă! Se năpustiră peste cei doi frați sălbăticiunile de-i mîncară, se săturară și veseliră nevoie mare, că așa a fost de cînd lumea:

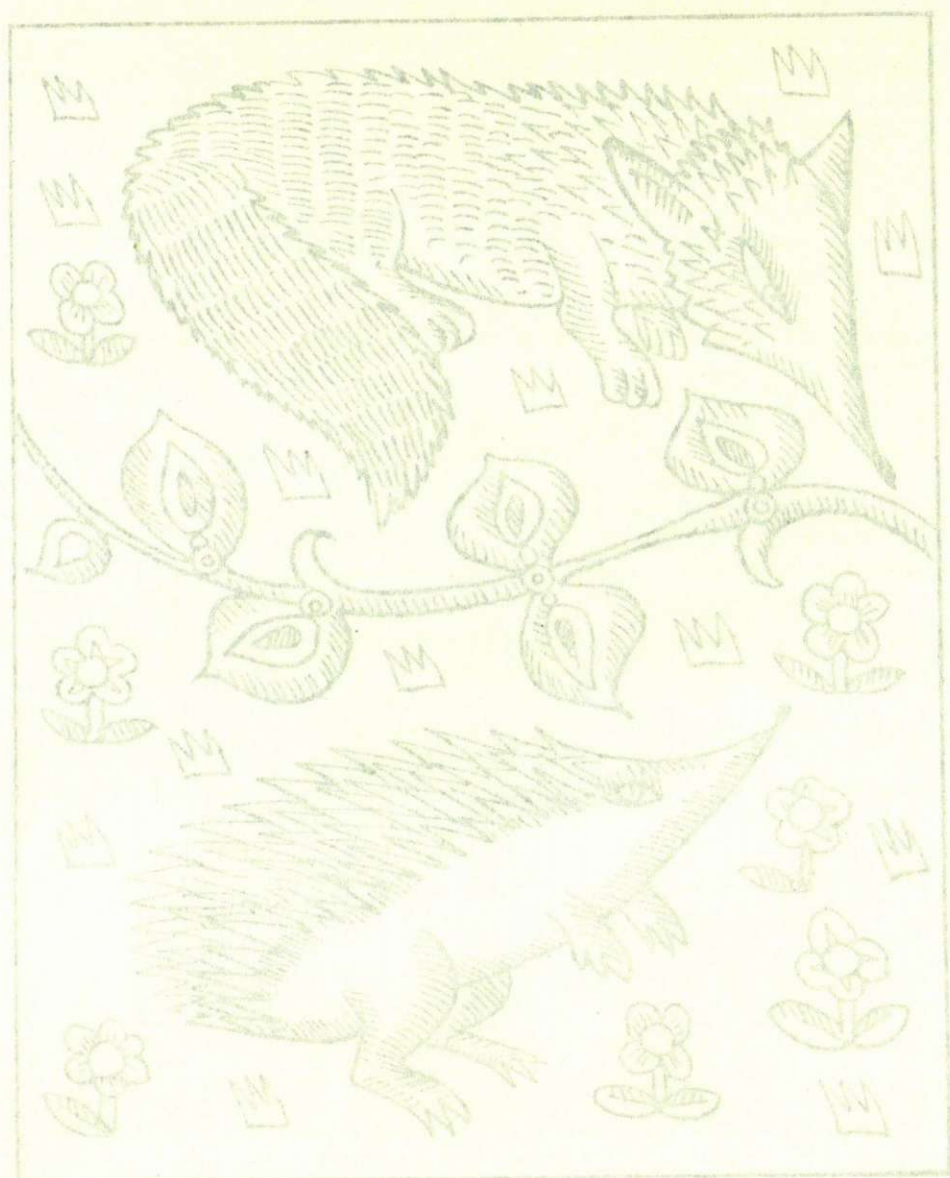
Cine e cu mîna lungă
Pierde și ce are-n pungă!

ВЕРНИ СМІТИ ДО
1 БЕРУНА С-ВІД 31.08.00

III

BASME DESPRE ANIMALE

III
BASME DESPRE ANIMAL

CUM A PĂCĂLIT VULPEA LUPUL

Cică, trăia odată, pe cînd lupii ai albi, stăpîni peste o pădure mare și întunecoasă, o vulpe și un lup. Pe acea vreme vietățile sălbatice se adunau la sfat în luminișul codrilor și stăteau de vorbă, făcînd planuri cui să-i mănînce pielea, noaptea.

Lupul, mîncase toate lighioanele codrilor și cît pe-aci eria să-i vie de hac și cumetrei vulpe, dacă prin istețimea ei nu cuteza să-l păcălească și să-și lungească zilele!

Vulpea să lingusea pe lingă lup, lăudîndu-l că este ală voinică, fioroasă și face dreptate în pădure; adică mănîncă ce apucă fără de nici o judecată și dare de samă.

Lupul se simția îngîmfat și cînd vulpea îi îndruga verzi și uscate, își lingea singele de pe mustață și da din coadă în semn de prietenie cu vulpea.

Într-o zi, după o iarnă grea, cînd încă nu-și schimbase părul, lupul, lihnit de foame, abia apucase să iese din birlog, vru să fure o oaie, însă niște cîni ciobănești îl scărmănară bine, jumulindu-i o parte din piele. Abia tîrîndu-se la culcuș, vulpea îl auzi schîncînd prin tufani și văitîndu-se ca pe patul morții. Se apropie de lup și tremurînd de frică îi zise:

— Bună ziua, cumetre!

— Mulțămesc, cumătră vulpe, bine-ai venit la birlogul meu. Și fu gata s-o sfîșie pe vulpe de foamea ce-l chinuia. Dar vulpea, șireată cum este de felul ei, îi ghici gîndul și i-o luă înainte zicînd:

— Cumetre, am auzit că ai căzut la pat și tare m-am întristat, de aia ți-am adus un cotoi de găină să-ți mai vină puterile la loc.

— Dă-l încoa mai fuga, zise lupul, apoi o privi înduioșat de grija ce i-o poartă vulpea, iar din ochi îi scăpărau schintei de foame, încît pe loc înghiți hartanul, jupuît de carne cu băgare de samă de cumătră.

— Cumetre, am venit și cu o veste bună și vreau să-ți îndulcesc inima. Ascultă, îți spun o taină mare. Desară este nuntă la un om bogat în sat și eu vreau cu vicleșugurile mele în timp ce joacă ora să le mîncăm toate șomoldoacele din stome. Știi, eu am văzut că au tăiat numai boboci de-ai grași, așa cum îți place. Lupului îi lăasă gura apă, apoi cu o labă se șterse pe la bot și răspunse:

— Dacă e vorba de boboci grași, hai să ne grăbim, că vezi soarele este la scăpătat! Abia acuma îmi dau sama cît de bună ești cu mine, am să-ți port toată viața recunoștință, și-mi voi înfige colții în orice vrăjmaș care nu-ți va da pace! Tu-mi ești o adevărată prietenă.

— Să mergem, cumetre, și să fii cu băgare de samă să faci tot ce voi zice eu că doar mă știi cât de pricepută sînt în vicleșuguri și înșelătorii.
Și ca doi frați de cruce, lupul și vulpea o porniră:

Pitiș, pitiș,
Din tufiș,
Prin aluniș,
De ajunseră-n Corniș !
Cînd pe furiș,
Cînd pe ocoliș,
Cam pe-nserat
Ajunseră-n sat !

Se strecurară pe lingă garduri, prin grădini, coșeri, babe și muieri și ajunseră la casa cu nunta. Cine-i vedea, credea că sînt cîni și nu-i alunga.

Se pitulară prin spatele casei și poposiră lingă un șopron. Se auzea cîntecul lăutarilor și îi îmbia un miros de carne de oaie și purcel fript.

Săriră pe șopronul scund și de aci hop, sus pe casă. Acuma erau aproape de coșul casei pe care se ridicau spre cer mirosurile ispititoare de bunătați.

— Știi ce e, cumetre, zise vulpea, acum este timpul să vedem ce să petrece în ogeacul casei. Hai să privim jos prin coșul casei, că-mi vine să leșin din miroasele fripturilor și este vremea să ne cam grăbim.

Lupul, cum auzi, zis și făcut se lipi de coșul casei simțind tot mai bine mirosul de berbece și perișoare. Să lingea pe bot și-i curgeau balele, că-i lăsa gura apă, apoi zise către vulpe:

— Cumătră, te rog, să ne grăbim oțiră că simt cum mă apucă ametelele și vreau să mă văd odată sătul !

— Bine frate, ai puțină răbdare numai așează-te proptă și ține-te bine de coșul casei să văd eu unde joacă hora și precum e rînduită mîncarea ?

Lupul cuprinse cu labelle dinainte coșul, iar vulpea i se sui în cercă și privi în jos. Pe lingă foc, erau așezate numai oale cu carne, iar ora se juca de scăpărau schinteii din opincile nuntașilor.

— Cumetre, e minune mare pe lingă foc, numai stome cu carne de oi și berbeci, care mai pline, care mai goale și în vatra focului un purcel.

— Dă-te puțin mai jos, cumetre lup, să vedem ieste vrun cocoș în oală ?

Lupul se lăsă puțin în jos cu labelle și căzu peste oale, stomele ale mari să răsturnară, nuntașii se sprijiniră de spaimă care încotro gîndeau că a început să ploaie cu lupi. Vulpea dacă a văzut s-a lăsat încet în jos, a înșfăcat o găină din tipsie și dusă a fost în tufă. După ce a mîncat găina, s-a șters pe bot cu lăbuța și s-a dus la cumătrul lup:

— Bine, cumetre, să poate una ca asta, să mă lași singură să mă bat cu o nuntă întreagă ? Vezi, ieu te-am așteptat că poate aimîndoi dam o raită pin oalele și stomele nuntașilor. Hei, ce păcat că te-ai grăbit și ai luat-o la sănătoasa în vizurină.

— Nu știu, cumătră vulpe, eu zic așa că mi s-a părut că eu am alunecat pe coș în oalele cu perișoare și nu tu m-ai împins.

— Doamne ferește, la ce te poți gîndi; nu e păcat de Dumnezeu să crezi că eu sînt în stare de o așa mîrșevie ? Eu care mă gîndeam să pornim și noi ca boierii la agelic să ne ierte și nouă Dumnezeu păcatele ! Să nu mai spui una ca asta că mă arunc în văgăuna asta de-mi fac de cap !

— Doamne, cumătră, așa mi-a venit mie pe limbă, da jur că n-am să mai cred că ești șireată ca alelante vulpicele. O să facem minuni pe socacele astea după iezi și găini.

CAPRA ȘI LUPUL

Cică odată un lup s-a abătut pe lângă o tîrlă și văzînd niște capre grămădite culcate, s-a repezit la una din margine.

Capra, speriată, ca să scape, a zis lupului:

— Lupule, uită-te ce slabă sînt, numai osul și pielea pe mine! Lasă-mă pînă la toamnă să trăiesc și să mă hrănesc bine, cînd mă voi îngrășa, atunci să vii să te sature din carnea și blana mea. La aceste vorbe lupul rămase pe gînduri și văzînd capra cu oasele ieșite de slabă ce era, îi zise:

— Bine, căpriță, dar cum am să pot eu afla că tu ești aceea cu care ne-am înțeles!

— Să mă strigi tare pe nume: „Păsărica”!

— Bine, dar să nu uiți cum te cheamă și plecă lupul mulțumit că la toamnă va avea ceva gras de mîncat.

Veni timpul și se apropie de cîrdul de capre, care dormeau în tîrla lor. Lupul strigă:

— „Păsărico”, ieși grăsuțo să te mînc,

Că eu, dragă, lupul sînt!

Capra care se furișase în mijlocul celorlalte capre, după pățania din vară îi răspunsă:

— Păsărica mi-a zburat,

Iar lupul s-a săturat:

Să nu strig acu ciobanu,

Să te-omoare cu toiagu?!

Lupu, auzînd acestea de frica ciobanului și de minie că a fost păcălit de capră, pusă coada-ntr-o picioare și își văzu de meserie în codru, lăsînd caprele-n pace.

STAN FLUERĂTORUL

A fost odată un pescar pe care-l chema Stan Fluierătorul, ce făcea negoț cu pește. Într-o zi, mergînd el cu o căruță de pește la tîrg, în drum a văzut o vulpe moartă. Își zise:

— Ce mai blană am să fac nevestii din tine, vulpe. O ia și o aruncă în căruță. Pe drum, vulpea care se prefăcuse moartă, a aruncat tot peștele pe drum, apoi a sărit din căruță, l-a adunat și dusă a fost în vizurina ei!

Cînd Stan ajunge la tîrg, ia peștele de unde nu-i. Nici pește, nici vulpe.

Și-a închipuit că vulpea i-a făcut-o! Ca să se răzbune pe vulpe, a pregătut un ospăț mare, cu toate bunătățile și a chemat la ospăț pe urs, pe lup,

pe iepure și pe vulpe. Înainte, omul nostru așternuse pe jos foi de lipan și a întins masa.

După ce ursul, lupul, iepurele și vulpea au venit, i-a ospătat bine și apoi i-a poftit să se culce. Înainte de culcare a făcut cu ei un legământ.

Cel care peste noapte va murdări covoarele, va fi vai de pielea lui, va face blană din ea.

După ce au adormit, fiindcă erau și puțin chercheliți, Stan Fluierătorul, ca să-și răzbune pe vulpe, a făcut terci din tărițe de grâu și a turnat pe covor la fiecare la fund, iar la vulpe i-a legat de coadă un mestecău. Când s-a trezit întâi ursul, a zis către lup:

— Frate lup, eu am murdărit covorul!

Lupul s-a pipăit și el la fund și a zis:

— Și eu, frate ursule!

Atunci lupul întrebă:

— Dar tu, frate urechilă, ce ai făcut?

Urechilă spuse:

— Și eu, frate lupule, am murdărit covorul și m-am murdărit și pe mine.

Atunci iepurele a zis și el către vulpe:

— Dar tu, cumătră vulpe, ce-ai făcut?

Vulpea s-a pipăit și ea la fund și a zis:

— Ei, eu m-am murdărit și am murdărit covorul, și mațu mi-a ieșit!

Atunci, ei au zis:

— Hai să fugim să nu ne vadă Stan, că ne ia pielea și ne-o face cojoc.

Când s-au sculat să fugă, Stan Fluierătorul îi simți, fiindcă nu dormise și stătuse la pîndă.

Când au luat-o la fugă, Stan pune mîna pe vulpe care nu putea fugi din pricina mestecăului; pe care Stan o jupui și pielea o făcu blană, așa cum spusese când o găsisese pe drum.

ARICIUL ȘI VULPEA

Odată, pe culmea unui deal acoperit cu vîi și păduri de stejar, trăia un arici, cuminte și sficios, care-și vedea de treburile lui, pitulat pe după tufșuri, pîndind vreun șarpe să-i sucească capul și era micuț cît un ghem, că n-ai fi dat doi bani pe el.

Ceilalți arici se mai adunau la sfat, se mai certau pentru cîte o ghindă, da ăsta sta deoparte și privea ca un filozof fără să zică o vorbă.

Într-un tufș din apropiere, puiașă o vulpe vreo cinci pui. Aricii dădură veste peste plai și prin văi și se ospătară cu puii vulpii în timp ce ea ținea cu tot dinadinsul să-i vie la un cocoș țanțos de prin țarini de hac. Când veni vulpea cu cocoșul, ia puii de unde nu-s! Îi mîncară o droaie de arici, nebulnatici și îndrăzneți de mama focului!

Vulpea s-așeză pe coadă în fața cîrtogului și de mila puilor să pusă pe plîns, chemînd toate alele pădurii să vie să vadă năpasta și să se ospăteze la pomana pe care o făcea pentru sufletul puișorilor ei.

Și, în cîteva clipe, în luminișul pădurii veniră la casa vulpii: lupi, urși, vulturi, arici și alte jivine sălbatice.

— Vai, suratelor, v-am chemat să vă ospătați la pomana puișorilor mei. I-o fi mâncat și pe ei vreunul din vecinii mei! Săracii de ei, nu-mi pare rău decât de pielea lor că putea vrui om sărac, mine-poimîne să-și facă vrui cojoc, da încolo nici nu-mi pasă de ei! Bine a făcut cine i-a mâncat, că de nenumărate ori le-am spus: stați mă dolofanilor pe lângă cirtog, puneți-vă lacăt la gură și nu chirăiți când trece vreo ală strină prin tufa! Mai ogoiți-vă, mă neastîmpăraților, că văd că ați căpătat aripi și ați prins gust la carnea de găină? De aia zic, iar să-i mulțămesc cumetrei sau cumetrelor care le-a venit de hac și m-au scăpat de pîrliții ăia de copii. Păi cum să nu li să-ntimple, fă, rău, când o luaseră razna prin crînguri lacomi după orătării!

Dacă aș ști cine le-a făcut de petrecanie, le-aș da cocoșul ăsta întreg să-l îmbuce!

Aricii, cum auziră, dădură cu bita-n baltă, încît toți se repeziră la vulpe spunîndu-i:

— Cumătră, eu am mâncat jumătate dintr-un puișor de vulpe.

— Ție îți dau din cocoș zise vulpea.

— Eu am mâncat unul întreg, zise altul.

— Îți dau cel mai mare ciolan, să știi!

— Ba eu am mâncat din toți cîte ceva, crezînd c-oi da peste vreunul să nu-i pută carnea.

— Ție îți dau întregul cocoș.

— Suratelor, zise vulpea, dați-mi voie dacă-i așa să facem o horă zdra-vănă și să ne veselim, că am mare bucurie și fericire, fiindcă vecinii mei aricii mi-au făcut un bine, cum nu se poate bănuî. Și în loc să plîngem, să ne veselim. Hai să-i dăm drumul la un șir să se cutremure pămîntul! Și unde începură să cînte păsările, greierii, broaștele să ție isonul, iar veverițele spînzurate pe crengi se înginau de se înveselea toată pădurea și săreau schintei din picioarele urșilor, lupilor, iepurilor și ălorlalți viezuri. Da printre ei tanțoși dărimau pămîntul sub picioare aricii, amestecați printre jivine. Da focul să-ncintă și cum săreau așa în neștire, mai călcău pe cîte un arici. Ariciul zicea: Chiuu! Da lupul ori ursul offff! fiindcă din picior îi cura sînge. La un timp vulpea se văzu jucînd singură fiindcă toate alele își sugeau sîngele ce le cura din labe, iar aricii să văitau de spinare. Toți se văitau care pe unde putea, numai șireata vulpe rîdea pe sub mustață.

— Vai, dragii mei, nu vă plîngeți, nu vă olicăiți, nu vă tăvăliți și mai bine să vă duceți fiecare la birlogul vostru și cînd o să ne simțim bine, iar am să vă chem eu și atunci o să facem un zaiafet să se ducă pomina peste nouă țări și mări. Da să rămînă numai aricii, că-i văd tare zbîrlîți și supărați și aș avea dorința să le mai înveslesc inima.

— La bună vedere, cumătră, ziseră alele pădurii și se afundară în codri, lingîndu-și labele pline de sînge.

— Să veniți cu voie bună, suratelor și s-aveți cale ușoară zise vulpea.

Aricii se îngrămădiră pe lângă vulpe dornici să se ospăteze cu vulpea din ciolanele cocoșului pe care vulpea îl ținea în gură. Apoi prefăcută le zise:

— Aricilor și aricioaicilor, ia întindeți fa un dans colea pe iarbă verde și ca să ne înveselim să ne jucăm de-a pitișul. Eu mă duc după un tîrșog, chem pe unul din voi, îl pitul și cînd l-oi chema pe-al doilea, el vine să-l cate. Dacă-l găsește primește un șomoldoc mare din cocoș, dacă nu-l găsește, primește răbdări prăjite.

— Biine ! biine ! hai să începem jocul ziseră într-un glas aricii. Numai unul sta deoparte tăcut și morăcănos. Jocul începu. Vulpea se pitulă după un tufan de un stat de om și zise:

Arici pogonici,
Vino, frate,-aici,
Treci-n ascunziș,
Mergi rostogoliș,
Te plimbi p-ici,
Pin aluniș;
Să crape de ciudă
Cin' nu-ți dă de urmă,
Dar care v-a da,
Cocoș va mânca !

Un arici mai iut' și îndrăzneț: țîști ! țîști ! și ajunse la vulpe. Vulpea îi zise: fă-te că te chirăi, o dată de două ori, da nu cere ajutor și pierde-te printre tufe. Atunci vulpea apuca pe arici de cap îi zdrobi creierii și-l aruncă mort într-un tîrșog.

Pe urmă chemă pe-al doilea arici din nou zise:

Airici pogonici,
Iar dă-te pitiș,
Colea în tufiș,
Pe frate-tu găși !

Ariciul, cum venea, vulpea îl apuca de cap, țipa o dată, da cu el de copac și-l arunca mort în tufă, lingîndu-se de sînge că aricii o înțerau cit puteau pînă-i omora.

Așa-i omori vulpea pe toți aricii, de mai rămăsese doi arici. Un arici și o aricioaică. Ariciul mai cuminte îi zise lui sora-sa: fă, fetișo, nu avea încredere în vulpe, bag de seamă că toți am tăbărit la vulpe ca furnicile la stejar și pot să-ți jur că după cum nu vei găsi iepuri în biserică, nici pe frățiorii noștri n-ai să-i mai găsești în viață. Tu nu vezi că asta este o vulpe bătrînă unsă cu toate unsorile ? Apoi vorba aia, de mincinoasă ce este:

Purecele cînd i-o place,
Cît un elefant mi-l face.

Păcat că voi credeți în vicleniile ei și pe toți o să vă potcovească de o s-o pomeniți pe lumea ailaltă !

În timpul ăsta vulpea strigă aricioaica. Ea merse cu băgare de seamă și cînd fu gata vulpea s-o prindă de cap, aricioaica pac- și trase capacul de țepi peste ea. Vulpea, minioasă, îi da ocol și nu mai știa ce viclenii să mai scornească să-nșele ariciul. Întoarse spatele, ridică coada și-i dădu drumu la apă caldă pe aricioaică. Aricioaica, răbda apa caldă și sărată, însă nu se lăsă ! Dacă văzu că n-are ce-i face împinse gogoloiul de arici pe coastă-n vale într-un pîriu, aici aricioaica simțind cum se duce pe gîrlă, vru să-și vadă moartea cu ochii, și cum scoase capul de la adăpost, vulpea, haț ! și-i zdrobi capul sărmanei. Pe urmă, se duse și la cel din urmă arici, începînd a striga:

— Măi arici, pogonici,
Vino, tîrșiș, grăpiș,
Uitați frații toți aici,
Pitulați prin tufiș !

Iar ariciul cel mărunțel și cuminte îi răspunse:

— Vulpe, ești mare vicleană,
De n-ai pe lume samă;
Cu mine ai greșit-o,
Nășica ți-ai găsit-o.
Cînd ciinii veghează,
Lupii nu cutează,
Vezi-ți de găinării,
Și lasă-mă-n pustii.

Da vulpea dacă văzu că are de-a face cu un arici pe care nu-l poate înșela, rinji către arici și începu să îndruge cai verzi pe pereți. Da din tot ce spunea, ariciul nimic nu credea, pe o ureche îi intra și pe alta îi ieșea.

Ariciul, văzînd că vulpea se străduiește pe ocolite să-l înșele, zise:

— Cumătră, lasă-te păgubașă, că niciodată n-ai să poți să faci din cal măgar.

— Ai dreptate, cumătră, văd că de aici înainte cu dumneata n-o să mai fac eu boi bălțați și deși boul cu bivolul nu se potrivesc la jug, eu îți cricesc să fim prieteni!

— Mie îmi place să fiu prietenă cu toate alele, în afară de cele lacome. Dar dacă zici, hai să fim, răspunse ariciul.

— Drept mulțămire, eu te poftesc să mîncăm struguri abia pîrguiți în via unui popă colea pe creștetul dealului.

— Merg cu tine, cumătră, cu învoială ca să nu mai încerci să mă potcovești. Și plecară la vie.

Mergînd așa pe drum, vulpea înainte și ariciul pe urmă, vulpea întrebă pe arici:

— Ariciule, văd că te tragi la urmă, fugi de mine ca dracul de tămîie, spune-mi drept cîte minciuni știi tu?

— Iar umbli cu șoalda. Păi știu numai trei. Da tu cîte știi?

— Eu știu atîtea că ai umple un car, o traistă și un sac și tot nu ar fi adunate laolaltă toate.

— Ei, păi de aia ești meșteră să tragi sforile.

— Iar tu cu trei minciuni ai să mori de foame, asta s-o știi de la mine, că lumea trăiește din minciuni. Eu sînt gata să-ți vînd cîteva minciuni.

— Tacă-ți gaița, cumătră, degeaba-mi descîinți, că eu mă mulțumesc cu ce am învățat de la părinții mei, n-am trebuință de învățătură de la străini. Știu că tu în găina vecinului vezi o curcă. Mai bine să mergem la via popii.

— Să mergem, cumătră, dacă n-avem altceva de făcut și au trecut prin țarină oprindu-se în marginea viei. În capătul ei era un alîngari cu boji și ierburi. Vulpea pitiș înainta, iar ariciul urmînd-o încet, încetișor. Mîncară ei bine la vială, braojhină, fița oii, coarnă, tămîioasă și alte soiuri de struguri de li se umflase burta ca cimpoiul.

Cînd să plece, vulpea căzu jos într-o fîntină. Se uită în sus la arici plîngînd și rugîndu-l:

— Ariciule, spune-mi o minciună și scapă-mă de la moarte. Că mă omoară popa.

— Nu pot, cumătră, ca dacă-ți spun o minciună, mai rămîn cu doică și atunci ce mă fac, nu am decît să mor dacă-n lumea asta nu se poate trăi

decît din minciună. Tu ştii destule, scoate una din carul tău şi scapă-ţi blana de la argăsală.

— Cumătre, nu e vreme de glumă, îţi cer numa o minciună să-mi spui şi ca o roabă te-oi asculta toată viaţa, numai scapă-mă din mîinile popii.

— Prefa-te că eşti moartă. Popa o să te vadă aşa cum miroşi ca dracu, o să te arunce afară din groapă, atunci tu s-o iei fuga prin aluniş, pînă-n vîrfurile din grindis.

Cînd veni popa, privi în fîntină şi văzu vulpea moartă. Se scoborî la ea şi după ce o măsură cu luare-aminte, îşi dădu seama că e moartă, o luă de picioarele de dinapoi şi o aruncă de-azvîrlita afară, zicînd:

— Ei cumătră, ţi-am făcut facerea, vezi aşa e cînd taica popa veghează, nimenea nu cutează! O să fac un cojoc pentru coana preoteasă să se mire întreg satul! Dar cînd ajunse la baza fîntinii, văzu vulpea cum se grăbeşte spre pădure.

Aaa, vicleano, bată-te Dumnezeu, mă înşelaşi! Îmi cazi tu al'dată la mînă. De vie am să te jupoi, că-mi prăpădişi averea, păcătoaso.

Al'dată, iar vine vulpea cu ariciul să mînce struguri pe ales. Mîncară ce mîncară şi cînd să plece, ghinionul vulpei să cadă iar într-o capcană făcută anume de popă.

— Aoleo, cumătre m-am dus pe apa sîmbetei, de-acum nu mai am scăpare, mai spune-mi o minciună că mor aici cu zile şi e păcat, că nimănui nici cel mai mic rău n-am făcut.

— Nu pot, cumătră, că mai rămîn cu o singură minciună şi cu asta n-am să pot trăi o viaţă întreagă. Da nu fi zgîrcită dezleagă disagii tăi cu minciuni şi scapă-te de la greaua osîndă.

— Ajută-mă, cumetre arici, că ce-mi vei cere aceea îţi voi dărui. Spune-mi încă o minciună şi scapă-mă te rog!

— Bagă de seamă, de data asta popa n-are să te arunce afară. Te prefaci că eşti moartă. Popa are să-ţi lege picioarele. Te va duce acasă şi te va arunca într-o sobă, unde copiii îţi vor dezlega picioarele. Tu să fugi, nu prin faţă, ci prin sobele din dos, că are nişte cătele afurisite şi te jumol de piele. Şi abia sfîrşi vorba şi taica popa fu la gura groapei. Cînd o văzu, îşi mîngîie barba de bucurie.

— Păcătoaso, tot am pus eu mîna pe tine. Vezi dacă umbli la secerat pe unde n-ai semănat! De-acum nu mai scapi, că o să te leg eu zdravăn. N-o să-ţi mai meargă cu înşelătoriile. Îţi pun eu pielea la murat!

După ce-i legă picioarele, o aruncă afară, o luă pe băţ şi o dusă acasă la preoteasă. O aruncă jos pe podea. Toţi se bucurau mîngîindu-i blana. Copiii însă n-au de lucru, îi dezleagă nojiţa şi vulpea fişti, peste fereastră la sănătoasa prin garduri şi ogrăzi, urmărită de o grămadă de cîini de asurzise mahlaua cu lătratul.

Pînă aci îi merseseră vulpii toate ca pe sfoară. Da băgă de seamă ariciul că vulpea eria cu ochii în patru şi tăcea ca un tăciune cutrupit cu cenuşe în vatra focului. Nu-i scotea cu cleştele o vorbă din gură.

Veni iar vremea să plece la via popii. O luară domol pe cărare şi se ospătară cu luare-aminte. Cînd să plece, al naibii ghinion, căzu în fîntină sărmanul arici.

— Cumătră vulpe, de două ori te-am scăpat de la moarte spunîndu-ţi două din cele trei minciuni cu care trăiesc pe lume. A venit rîndul să-mi spui

și tu o minciună ca să mă scapi de la hapsinul de popă, care îndată ce mă va vedea îmi va da cu parul în cap, făcându-mă una cu pământul.

— Lasă, cumetre arici, că mai ai o minciună și o să scapi cu aia.

— Bine, cumătră, dar cu ce voi trăi pe urmă, când fără minciună zici că nu se poate trăi?

— Ei lasă, să ajungi tu acolo, că te descurci tu, așa-i spuse vulpea.

— Te lăudai că toată viața ai să mă ascuți ca o roabă și acum nu-ți pică o lacrimă pentru viața mea!

— Cumătre, nu-ți pierde firea, că toate de sus sînt lăsate, că nu e varză să nu se roază. Toți la urma urmei o să pierim.

În acest timp se auzea popa înjurînd și biestemînd că iar ariciul și vulpea l-a păgubit.

Atunci ariciului îi trece prin minte ca un fulger a treia minciună și zice cumetrei:

— Apleacă-te, scumpa mea, să ne sărutăm și să facem iertăciunea, ca să mor cu inima împăcată că nu ești supărată pe mine. Vulpea, aplecîndu-se să fie sărutată, răspunse:

— Rămii cu bine, cumătre, și pe lumea cealaltă să-ți fie calea cutrupită cu flori și struguri din via popii.

În clipa aia, ariciu prefăcîndu-se c-o sărută, o apucă pe vulpe de bot cu dinții și vulpea de durere sări în sus, din fugă dîndu-l pe taica popa cu cracii-n sus. Taica popa buimăcit crezu că vulpea îi fură de-acum strugurii cu coșulețul.

— A, fa, căta! Pînă ieri mă furai de una, da acuși îmi cari strugurii cu tîrna. Vulpea, neputîndu-i răspunde îi răspunde ariciul din fugă:

— Ei, taică popo, cînd pe lup de gît l-apucă, iar pe porc de bot, nu mai are scăpare.

STĂPÎNUL ZGÎRCIT ȘI MĂGARUL

Cică a fost odată un stăpîn zgîrcit, care avea un măgar.

Stăpînul mergea cu măgarul la tîrg cîrîndu-și în fiecare zi mărfurile și avea mari foloase de pe urma dobitocului.

Cînd ajungea acasă, măgarul îi cerea stăpînului să-i dea oțîră demîncare, că nu mai poate de foame.

Stăpînul, care ținea cu orice chip a se îmbogăți de pe spinarea măgarului, nu-i da nici zob și nici fîn, și ținea măgarul numai cu paie, astea fiind mai ieftine.

Măgarul, care simțea că i se apropie sfîrșitul, slăbindu-i puterile, își rugă stăpînul să-i dea și fîn, nu numai paie, dacă dorește să-i mai fie de folos.

Auzind stăpînul acestea, se gîndi să meargă la oraș și să cumpere măgarului ochelari de culoare verde. Și de aci înainte ori de cite ori îi da măgarului paie, îi așeza cu luare-ăminte ochelarii, iar măgarul mîncă cu poftă cînd vedea că stăpînul îi da fîn.

Cînd intra stăpînul în grajd, își îmbia animalul, zicîndu-i:

— Măgarule, mîncă fîn,

De la bunul tău stăpîn !
Silindu-și măgarul la poveri grele, sărmanul dobitoc își lăsă odată stăpînul chiar la mijlocul drumului cu marfă, căzu jos și muri.
Îl plinse atunci stăpînul, dar ce folos că-i rămăseseră clăile de fîn neîn-cepute, că măgarul nu mai era chip de înviat.
Și așa pieri și ăst măgar, ca și alți mulți măgari, care cred în spusele stăpînului și nu știu că cel ce ascultă la minciunile stăpînului, e ca cel ce paște la vinturi.

ÎNȚELEPCIUNEA URSULUI

Undeva, într-un sat departe la munte, trăia un meșter lemnar. Cum era de felul lui sărac, se hrănea din ce câștiga cu chisăru, cu toporul și cu firizul, era azi aici, mâine colea. Lucra din sat în sat și era mulțumit de cele ce agonisea. Sara se-ntorcea să doarmă la casa lui. Odată, pe cînd se-ntorcea el să doarmă, venind de la lucru, îi ieșiră-nainte o grămadă de lupi. Lupii adunați în haită, urlau de înfiorau pămîntul ! Lemnarul cum zări lupii, de frică fugi și se urcă într-un copac mare stufos. Ca maistor ce era, avea la el fel de fel de fterotenii: chisăr, firiz, bardă și altele. Lupii lihniiți de foame cum îl văd se reped la el, dar n-au ce-i face decît să dea ocol copacului.

Omul, de frică, dete să se suie mai sus pe virf, să fie mai sigur că acolo nu-l ajung lupii, așa își făcu el socoteala. Cum încercă să urce mai sus, simți că cineva îl împinge cu palma-n cap să stea pe loc. Mirat și speriat privi-n sus să vadă ce este. Cînd colo, în copac, deasupra de el, un urs mare cît un bivol ! Cum privea ursul, ursul îi punea mîna-n cap și-l îndesa-n jos ! Lupii tot căutau pe sub copaci să dea de om să-l mănînce, dar nu-l găseau. Cînd îl văzură, sus, buluc pe lingă copac. El iar se uita la urs, ursul din nou îl îndesa-n jos să nu se miște, ca să plece lupii.

Și cum sta așa, nu știa ce să facă să scape cu viață. Greu la deal, și greu la vale. Sta aci ca-ntre ciocan și nicovală. Dacă scapă de la lupi, nu scapă de la urs ! Se gîndea el. Iar privește-n sus, doar s-o urca ursul mai sus, dar ursul nu vrea și-l îndesă iar cu laba-n jos.

La urma urmelor puse mîna pe firiz și tăia creanga pe care ședea ursul speriat de lupi. Cum începu să rișciie, ursul pricepu gîndul necurat al omului și-l îndesă-ncet cu laba să-și bage mințile-n cap. În om însă a puiat diavolul, el tot rișcăie-nainte cu fereștrăul pînă ce căzu ursul jos în mijlocul lupilor. Lupii se năpustiră pe el și-l sfîșiară-n bucăți. Dar dacă se săturară, trăgeau nădejde că și la om o să-i spargă foalele și o să se-nfrupte și din carnea lui. Lupii își făcură artag sub copac și rămaseră aci zile și nopți. Omul mîncă scoarța de pe copac parcă era iepure și ca prin minune trecu un călător cu ciini și armă pe lingă copac. De foame și de sete, abia-i putu cere ajutor. Călătorul, după ce ascultă întîmplarea, îl muștră zicîndu-i:

— Omule, la nevoie și fiarele se-mprietenesc cu omul ca să scape cu viață. Ursul este un animal cuminte și aici mai înțelept ca omul s-a dovedit.

Dacă ascultai de urs, lupii plecau și voi vă vedeati de treabă. Așa, dacă nu treceam pe aici, îți rămîneau oasele înșirate prin acest copac. De aia, altă dată să nu mai umbli cu capu-n sac.

IV
SNOAVE

IV
MILKING

PĂCALĂ ȘI TAICA POPA

Au fost trei frați surumași într-un cătun și nu aveau nici de mîncare, nici de purtare.

Cel mai mare zise către frații cei mici:

— Fraților, să ne ducem și să ubidim de lucru că leșinăm de foame și murim de frig în ciolanele goale.

— Bine, să ne grăbim, ziseră ceilalți doi.

Își luară traista și ciomăgu și fiecare o apucă pe unde le tăie capul.

Cel mare merse, merse și ajunsese la un cătun și dete de un popă.

— Ce ubidești, feciorule, prin cătunul nostru?

— De lucru, răspunse băiatul.

— Dar stii să pastii oi?

— Știu!

— Atunci să ne ogodim și cît ceri?

— Eu nu mă tocmesc, ci mă bag argat pe degeaba.

— Cum pe gratis?

— Da, pe gratis! Numai una să ne învoim, cine se imserină să-i scoatem o talpă de opincă din spate, fără supărare.

Așa se învoiră și dimineața, popa-l sculă cu noaptea-n cap, zicîndu-i:

— Hai, feciorule, că turma e mare și zbiară oile de foame. Scoate oile din țarc și să le duci cîntîndu-le și jucîndu-le în virful muntelui.

— Am să le duc, părinte, răspunse feciorul, să le satur!

Ajunse cu turma în munte, le închise în strungă și le frînse cîte un picior la fiecare, lăsîndu-le să șchioapete. Se apucă să mănince mămăligă cu brînză și ceapă după care se culcă la umbra bradului. Cînd se lăsă seara, luă oile și le mîină la popa acasă. Cînd îl văzu popa cu oile flămînde și șchioapete se răsti la slugă, de parcă intraseră toți dracii în el.

— De ce șchioapătă oile, băiete? De aia te hrănesc și îmbrac să mă sărăcești? Și începu popa să se vaite și să ofteze de ciudă și mîhnire mare. Dar feciorul, văzîndu-l așa-i zise:

— Cum, părinte, te înveninași pe mine? Nu dumneata ai zis să merg cu oile jucînd și cîntînd? Iată, toate oile joacă-n trei picioare. Nu-ți place?

— Ba-mi place, cum să nu!

Ce se vorbi el cu preoteasa să nu-l mai trimită cu oile, ci cu porcii.

În zori îl sculă iar:

— Deșteaptă-te, feciorule, că azi ai să te duci să paști porcii la munte la jir și la ghindă și rîzînd să aduci porcii acasă că nu-ți mai dau mîncare.

Cum ajunsă în munte, închisă porcii într-o peșteră, se puse pe mîncare de coricove și se odihni la umbră. Cînd se sculă luă cuțitul și tăie gingia de jos de la fiecare porc, făcu o friptură și se sătură.

Mergînd el spre cătun cu porcii, lumea se crucea și se mira cum se face că toți porcii merg rîzînd. Cînd la poartă-l aștepta popa. Văzîndu-și porcii-i zise:

— Ce le făcuși, măi băiete, de-i cîsnoviși, și-i cebăluși ca dracu.

— Așa cum ați poruncit, părinte, am sosit cu porcii rîzînd!

— Of! of! of! mă bagi de viu în pămînt!

— Cum sfinția-ta, te înveninași?

— Da de unde! Nu e nici o supărare, îi răspunse prefăcut popa.

Se duse în casă la preteasă vătîndu-se:

— Vai de mine, muiere, ce ne facem? Țsta nu numai că tunde, vorba aia oaia, dar îi ia și pielea! Ne-am dus pe copcă, să știi!

— Asta-ai vrut-o tu, omule, de-ai suit pe dracu pe casă.

Stau în loc și mă gîndesc cum o s-o mai nimeresc!

— Hai să-i scriem o scrisoare să plece, să fugă din casa noastră. Și-i scrie așa:

— Scriu la tine,

Vai de mine!

Cînd îi vedea slova mea,

Să fugi încotro-i putea!

Fecioru-i scrise și el pe ușe:

— Ușa-i a mea,

Casa-i a ta!

Pleacă sfinția-ta,

Că e vai de steaua ta!

Dacă văzură, ce văzură, se hotărîră să-și ia lumea-n cap și să plece din casă!

— Să plecăm, popo, că parcă ai avut mintea-n călcîie cînd l-ai luat slugă pe Păcală. Mă prostule, tu nu vezi că ăsta te scapă din foc și te bagă-n lac?!

— Atunci să fugim, preteasă, să scăpăm măcar nejuruiți de vii.

Își adunară toate boarfele în doi saci mari și la cîntatul cocoșilor fugiră cu voia lui Dumnezeu, unde-o da sorocu și norocu. Păcală auzi tot ce pregăteau pe sub ascuns stăpînii și înainte de cîntatul cocoșilor aruncă părțile afară și intră el în sac. Cum cîntară cocoșii, ridicară sacii pe măgar și se duseră în lume.

— Iacă, mă popo, ce-mi făcuși, plecarăm de la moară la rîșniță; se vede c-o să-ți fie de cap.

— Mai lasă-te de blesteme, că dăm la belele, preteasă, îi zise popa. Mai bine roagă-te lui Dumnezeu pentru oricine, să-ți dea și ție bine! Dar preteasa da tot înainte cu ocări și sudalme de înnebuni pe popa. Și așa mergînd în neștire deteră de un păcurar cu o turmă mare de oi și niște cîini răi.

Cîinii, cînd văzură măgarul, se luară după el. Măgarul se sperie de cîini și o luă la fugă pînă se răsturnă samarul de pe el de să dusă de-a berbeleacul la vale.

Pe Păcală, mai de voie, mai de nevoie, îl podidi lipsa și din sac începu să curgă unt.

Cînd văzu preoteasa curgînd unt din sac, îi zise:

„Cinge barba, părinte, că s-a spart oala de unt și nu mai rămîne”. Popa întinsă barba și o muie cu unt:

După o așa nefericită întîmplare, iar cu sămarul sus pe măgar și zi-i înainte! Lui Păcală îi veniră alte nevoi și începu să vorbească singur ca nebunii:

Părinte, părinte!
Cu un pic de minte!
Mult e pîn' la rai,
Lungă-i calea, vai!
Dar pînă la iad,
E numai un gard!
Și ala-i tot spart,
Hai acolo-ndat!

Cînd auzi popa asemenea cuvinte, crezu că e vreun sfînt care-l cunoaște și i-a intrat în sac! Își netezi barba, grăindu-i:

— Cum este, doamne sfîntule, acolo?

— Un sfînt sfîntuleț,

Din fire glumeț!

Popa, cînd auzi, opri măgarul și coborî samarul. Cînd dezlegă sacul văzu capul lui Păcală și căzu jos leșinat:

— Vai, vai, vai!

După cine dai!
După necuratu,
Și după spurcatu!

— Cum părinte, te înveninași?

— Aaaa! cum o să mă supăr, feciorule, abia am așteptat să te văd! Și după asta iar se împăcară!

Popa se sfătui cu preoteasa să-i facă de petrecanie noaptea. Merseară ei pe inserat și se culcară pe margine de rîu cu preoteasa la mijloc, așa cum se înțeleseseră.

Peste noapte se sculă Păcală, puse preoteasa la margine, iar el se culcă la mijloc. Cînd se deșteptă popa o picni pe preoteasă; preoteasa-l picni pe Păcală care se rostogoli-n apă și se-necă!

Bucuros popa că a scăpat de dracu, o mișcă pe nevastă, zicîndu-i:

— Hai, preoteasă, scoală-te să fugim, că ne scăparăm de dracu, de porcu ăla de Păcală! Atunci Păcală grăi mulțămît:

— Cum, părinte, ce vorbă e asta?

— Aoleu, preoteasa mea! și zdup după ea, de-i rămasă pe deasupra numai potcapul.

Păcală de pe țarm îl privea, supărat că nu i-a tăiat plotoage de opinci de pe spinare și mîngîind urechile măgarului, zise cu glas tare să-nțeleagă și asinul:

„Hehei! dacă ar ști omul, să creadă în Dumnezeu, dar nici pe dracu să nu-l uite!”

PĂCALĂ ȘI POPA

Odată Păcală s-a lăsat de lene și de flămînd ce era a pornit-o în lume să se bage argat la vreun bogătaş. Merge el pe un colnic și se întîlnește așa din întîmplare cu un popă.

— Sărut mîna, taică popo !

— Să-mi fii sănătos, băiete, da încotro ?

— Merg în lume, poate găsesc un popă cu inimă să mă ia argat !

— Cum te cheamă, măi băiete ?

— Nu știu, dar de cînd m-am pomenit, lumea-mi zice Păcală.

— Cum, tu ești Păcală ? Tu ești ăla care ai păcălit toată prostimea și vrei și pe mine ? Mi-a spus mie coana preoteasă să mă feresc de Păcală, doar n-or fi intrat diavolii-n mine să-mi iai mințile și să te iau argat la curtea mea. Du-te, băiete, sănătos, că deși am nevoie de argat, pe Păcală n-am să-l iau nici în ruptul capului.

Păcală știe pe ce cale merge taica popa, îi taie calea și iar îi iese înainte.

— Sărut mîna cea sfîntă, taică popo, iată că iar ne întîlnirăm.

— 'Tu, bîtu-l-ar crucea, iar mi-a ieșit în cale ! Fugi, măi băiete, fugi, că nu te iau, cu tu ești piaza rea.

— Bine, părinte, eu mă duc, dar vă spun că altă slugă n-ai să găsești.

Popa plecă înainte. Păcală, hoț de felul lui, îi taie calea și iar îi iese înainte.

— Bună ziua, taică popo, iată că iar ni se întretăiară drumurile. Oricum dai nu scapi de mine și gata !

— Așa este, băiețș, de dracu și de femeie nu se poate feri omul, că odată și odată tot îi taie calea.

Apoi dacă pe unde merg tot de Păcală dau, n-am ce face ! Ce mi-o fi scris, în frunte mi-o fi pus ! Te iau argat că n-am încotro și gata. S-au tocmnit și s-au întors amîndoi voioși acasă.

A doua zi, popa i-a spus că-l știe din fire poznaș și ar vrea să se facă om și să se lase de drăcii :

— Măi băiete, spre binele tău, ca să nu te bată Dumnezeu și să te procopsești, lasă-te de drăcovenii. Mă, stii cum esti tu ?

— Nu !

— Ești ca diavolul care-și ține capul în poalele mîi-si și cu coada răstoarnă carăle oamenilor cu bunătăți pe șusele.

— Vai de mine părinte ! Nu mă crede chiar așa ! N-oi fi eu călugăre, dar nici ușă de biserică nu-s ! Ai să vezi că slugă ca taica popa nimeni n-are-n sat.

Plecară cu ziua-n cap la lucru. Păcală leneș de felul lui, să crape de ciudă nu alta. Popa dă cu sapa de două ori, Păcală dă cu sapa o dată ; doar nu e moșia lui ! Știe el ce face ! Se așează să facă prînzul țigănesc ; popa ia de două ori și Păcală ia o dată. Păcală mănîncă un ou, popa ia două ouă. Păcală rămase flămînd, își ia inima-n dinți și-i zice-n față popii :

— Taică popo, oare este frumos să iei dumneata de două ori, iar eu o dată ? Dumneata să iei două ouă, iar eu un singur ou ?

— Vezi, taică Păcală, iei cu lingura, precum dai cu sapa. Eu am numărat de cîte ori ai dat cu sapa și atîtea linguri ți-am dat.

Apoi s-a așezat la umbră să puie capul pe o brazdă să se odihnească oleacă. Acum Păcală doarme de două ori, iar popa o dată.

Vine popa la Păcală și-l roagă să se scoale.

— Hai, bre taică, scoală-te că ne-apucă sara cu locul nesăpat !

— Mă scol, taică părinte, dacă-mi dai desară două ouă, să mă satur și eu.

— Desară te duci și-i ceri două ouă preotesii, auzi !

— Aud și mă scol la treabă, ca să vedeți că nu sint leneș și prost precum par !

Dă el cît dă în pămînt cu sapa și spre seară îi cere voie popii să se repeadă la preoteasă să ceară cele două ouă.

Se coboară în sat și-i cere preotesii cele două iepe să se ducă la tîrg cu ele să le vîndă.

Preotesii nu-i vine să creadă de cele ce aude și ca să se adeverească, se suie-n geamlîc și strigă tare la popa care săpa pe coastă:

— Taică popo, ascultă ! Să i le dau pe amîndouă ?

— Amîndouă, amîndouă !

— O fi înnebunit popa, alta n-am ce zice ! Să vîndă el iepele acum în toiul lucrului de vară. Îi dădu iepele, Păcală, încălecă pe una și dus a fost, unde a dus, vorba aia, mutul iapa !

Sara cînd află popa că a fost păcălit, ia un cal și fugi după el spre tîrg. Dar ia-l de unde nu e !

Pe drum Păcală cu două iepe se întîlnește cu un țigan.

— Ce ești, arămilă, așa tuciuriu, îl întrebă Păcală.

— Îți dau tot ovăsu din traistă să-l dai la cai dacă-mi dai o culoare albă.

— Bine, frate, fie ! Dă-mi ovăsul ! Ia ovăsul și-i dă la cai. Iar pe țigan se apucă să-l frece pe față cu o gresie de-i luă un rînd de piele. După aceea el se urcă pe iapă, iar pe țigan îl trimite să se uite în oglinda unui izvor să se vadă cît e de frumos.

Cînd se uită și se vede tot jupuit și jumulit mai rău decît o găină, scoase cuțitul să-i verse mațale; însă Păcală o luase de mult la sănătoasa.

Pe drum se întîlnește cu un țăran care mergea tot la tîrg cu o fucie plină cu răchiu vechi.

— Cît cei pe fucia asta, muntene ?

— Cît ne ogodim ! zise negustorul.

— Să-i vedem gustul !

— Poftim tegliciu și trage o înghițitură.

— Lasă, negustorule, că o-ncerc pe la slăvină. Mă pricep eu !

El scoate cepu, acesta-i cade jos, țuica se varsă și pină să găsească omul cepul, butoiășul era gol !

Cînd se vede cu o așa pagubă, încălecă și fuge. Lîngă o baltă vede fugind din urmă trei inși după el.

El leagă iepele într-o pădure și coboară de se nămolește ca porcul pe haine și pe față, așa că nimeni nu-l mai cunoștea că el este Păcală.

Iese-n marginea satului și se vaită că l-au jefuit hoții și l-au aruncat în baltă. Toți cei trei, popa, arămiul și negustoru de răchiuri îl dăruiesc cu cîte ceva și-l blestemă toți pe Păcală. Dar vorba aceea, păcatele-s pe oameni și nu pe buturugi !

Negustorul cu tuciuriul se duc înainte spre tîrg să-l prindă pe Păcală, iar taica popa rămîne cu el să-i dea o mîină de ajutor, ca orice creștin.

— Știi ce e, taică popo, hoții ăștia o să ne fure tot; cum au tunat în sat, i-am văzut cum ne prăpădesc. Mai bine dă-mi odăjdiiile și ține țoalile mele, ca să-i văd eu cine sint tîlharii ăștia care ne lasă sāraci ! Schimbă țoalile cu odăjdiiile și aleargă în sat.

Cînd în sat, o molimă dăduse în porci și-n vaci de mureau pe capete. Păcală fuge-n sat și cere să bată primarul toba că are să spună o vorbă mare ! Se adună tot satul și cască gura la Păcală.

— Fraților, știți voi de ce a dat boala în găini, porci și-n vaci ?

— Nu, nu știm !

— Ei bine, eu știu ! Și dacă mă ascultați scăpați vitele de moarte și noi de sărăcie. Mă auziți !

— Auzim, auzim, grăiră oamenii, cu fețele pălite de soare și de necaz.

— Dracul din baltă v-a adus boala-n sat. Mergeți cu topoare, cu chisăre cu măciuci și înecați-l că de la el vi se trag toate ponoasele.

Oamenii, turbați de minie, pun mîna care pe ce apucă și drept la baltă se opresc.

Taica popa cum îi vede, bucuros că îi vin în ajutor să-i prindă pe hoți le zise din baltă :

— Încolo sînt hoții, încolo !

— Ba încoace sînt hoții ! zise gloata nebună. Îl bătură bine și-l înecară în mocirla din marginea satului de se duse pomina.

PĂCALĂ ȘI HOȚII

După ce i-au murit părinții lui Păcală și drept moștenire i-au lăsat o curea de pămînt în cioacă și o capră, toată lumea din sat îl pismuia socotindu-l om cu stare și avere. Nu da o dată cu sapa-n țarină și cu capra se plimba prin tîrguri ca vodă prin lobodă, pînă ce începură sătenii a-l pizmui și a-i zice pe față :

— Măi Păcală, tot ești singur cuc, dă-ne cureaua de pămînt și capra și noi te ținem pe fășui și mălai, fără să ridici un pai de jos toată viața ! Păcală se chizni oleacă și le răspunse :

— Oameni buni, văd că vă doare inima după mine și-mi vreți binele, vă fac poftele și plăcerile, vă dau cureaua de pămînt și capra, iar eu o să colind din ușă-n ușă, ca la niște frați. Zis și făcut ! Îi luară pămîntul și capra și-l puseră la mîncare de post nu numai miercurea și vinerea, ci în fiecare zi. Și dă-i cu ceapă, dă-i cu urzici, dă-i cu varză acră, dă-i cu ardei iute, dă-i cu prune crude, dă-i cu păsat nesărat, pînă ajunsă Păcală slab ca un țîr, galben ca ceara, tocmai bun să nu mai intre-n iarnă și să-l ducă drept la gropniță.

Într-o zi, oamenii își puseră-n gînd să-i facă vînt din sat ! Îl chemă chinezu zicîndu-i :

— Băiete, ajunge, satu nu te mai ține pe bere și pe mîncare ; pune brîncă și muncește dacă vrei să ai în traistă. De mine ia sapa, de nu o să paști troscol pe uliți !

— Bine, dar era înțelegerea altfel zise Păcală.

— Altfel, altfel, dar nu vezi că țarina ta nu dă pic de rod ! Că a copt-o soarele și e tare ca tuci ?

— Dar cu capra, ce faceți ?

— O s-o tăiem pe Cîrnelegi.

— Și o să-mi dați pielea ?

— N-o să-ți dăm pielea că e bună de obiele, dar o să-ți dăm douăzeci și două de șiruri de căcărezi, fatate de capra ta, să le vinzi și ce-oi ciștiga al tău să fie cu alal.

— Bine, fac așa cum poștește primăria, numai să nu vă supărați că n-am ce să vă mai dau, că n-am altă avere că v-aș da-o și pe aia.

— De bună seamă că bucurie n-avem de pe urma ta, dar o s-o înghițim în sec, doar ne mîncași un an mălaiul degeaba.

Păcală-și luă traista-n băț și pălăria așteptînd mărgелеle. A doua zi, dis-diminează cine bate-n stîlpul cocioabei? Oamenii din sat cu cele douăzeci și două de șiruri de mărgеле. Pe fiecare ață erau înșirate cite treizeci și trei de gologii de căcărezi de capra lui.

— Ține, măi Păcală, vinde mărgелеle dacă vrei să prinzi osînză-n satu ăsta.

— Mulțămesc, fraților, și Dumnezeu să vă ajute precum vă e gîndul. Își luă mărgелеle-n băț și plecă fluierînd să le vîndă la tîrg. În marginea orașului, într-o mahala, îl oprește un moșneag cu barba albă și desculț, zicîndu-i:

— Bună ziua, băiete, încotro cu marfa?

— Iaca la tîrg, mi le-a dat dom' primar să fac parale pe ele!

— Și cum te cheamă?

— Păcală!

— A, tu ești ăla ce păcălești și pe cei bogați și pe-ai săraci?

— Eu, moșnege, mai fac și eu cite una vrută și nevrută.

— Vîno și trage la mine să cinezi și să te ospătez pe doi bani.

— Vîno, că și așa a-nserat!

Și a intrat în casa moșneagului. Moșneagul, noaptea îi ia mărgелеle și le bagă într-o căldare cu aur topit. Cînd se scoală el dimineța cu noaptea-n cap, nu bagă de samă strălucirea mărgелелor, le înșiră pe băț și plecă fluierînd de parcă toată lumea era a lui. Ajunge în fața palatului pașei, îl vede pașa cu mărgелеle strălucind pe băț, și-l strigă:

— Hei, tu ăla-ntr-o ureche, ia vîno-n palat!

— Care eu?

— Tu, nătăfleată, doar nu eu?

Și se sui, îi luă pașa mărgелеle, le-ntoarsă pe față, le-ntoarsă pe dos, zicîndu-i:

— Bună marfă, bre! Cît ceri?

— Cît vrea boieru?

— Poftim o pungă cu treizeci de taleri de aur, ești mulțumit?

— Mulțumit, boierule! Aruncă punga-n sîn și se opri drept la un pitar să-și cumpere simit. Își cumpără cioareci de dimic, pălărie giubea și un măgar. Se-ntoarsă-n sat să le mulțumească locuitorilor că au avut inimă bună. Trage la primărie și zice:

— Chinezule, mare mulțămire pentru mărgеле! Uite o pungă cu treizeci de taleri dobîndii de la pașa! Dacă le vindeam împăratului, eram pricopsit pe viață! Primarul căscă ochii mari, gata să leșine de ciudă!

Cînd auziră sătenii pe ce chilipir te poți îmbogăți, în frunte cu primarul o luară razna după gogoloaie de capră, de oaie și de iepuri. Le înșirară pe ață, se urcară pe măgari și înainte de cîntatul cocoșilor, plecară în cetate de rămase satul pustiu numai cu Păcală. Cînd se sculă Păcală, satul mort! Își luă măgarul și plecă iar la oraș, că i se bătea ochiul drept. Îngroapă banii și apucă pe alt drum. Merge el cît merge, cînd la o fîntînă dă măgarul să bea apă. Acolo o păpușă uitată pe o piatră. Căscă ochii mari, poate vede

picioar de om. Dar nu e țipenie de om; pădure, pădure și iar pădure! Pe jos însă vede urme. Ha, ha! zice el, va să zică o femeie cu o fetiță, pe o măgăriță chială! Unde s-o fi dus în cea pustie și nu-și mai bătu capu îndreptându-se către oraș să-și cumpere un fluier.

Cînd la marginea cetății, pașa însoțit de ostași și ceași aleargă cu gurile căscate, toți vineți de supărare. Și cum îl zăriră, îl opriră:

— Măi băiete, cine ești?

— Sînt Păcală, boierule! Nu mă cunoști?

— Am dat de belea, băiete!

— Ce belea, boierule?

— Mi-a furat cadina jumătate din mărețele tale.

— Și cu fetița?

— Da și cu fetița! Da ce tu le-ai văzut?

— Nu, boierule!

— Bă le-ai văzut, nu mă face prost!?

— Erau pe măgăriță oarbă, iar fetița cu păpușa?

— Baș cum zici. Tu le-ai văzut numai glumești?

— Să nu mă mișc din loc dacă le-am văzut.

— Atunci de unde știi?

— Ghicesc!

— Puneți mîna pe el și puneți-l la răcoare pînă spune!

— Pun ceașii mîna pe Păcală și drept la închisoare cu el.

Vine pașa oftînd și înjurînd!

— Măi Păcală, spune măi cum de zăriși cadina?

— Zău, boierule, n-am zărit-o, dar după semne, așa este cum spun.

— Și ncotro a luat-o, băiete?

— Hai să-ți arăt! Îl scoasă pe Păcală de la răcoare, îi dădu cal și sabie și hai la locul cu pricina! Ajung la fîntînă, Păcală zice:

— Vedeți urmele de copil și de femeie pe nisip?

— Văd!

— Vedeți păpușa uitată?

— Văd!

— E semn că avem de-a face cu o mamă și o fetiță!

— Dar de unde știi că e măgăriță și nu e măgar? De unde știi că e șchioapă și oarbă cînd nu le-ai văzut? Și merșeră mai departe.

— Vedeți boierule! Aici măgărița s-a dat în poiană, uite era șchioapă de piciorul drept că urma e mai adîncă și înșurubată. Și mai vedeți că a păscut pe dreapta că pe stînga era oarbă.

— Așa este întocmai! Se gîndi pașa, ăsta este cel mai mare înțelept din împărăție. Dacă îmi găsesc muieră, îl iau la palat. Merșeră ei o zi, merșeră două și a treia zi urmele măgăriței o luară în pădure. Și după urme se duseră și intrară într-o peșteră unde se ascundeau niște hoți vestiți, mari lotri. Hoții cum îi văzură puseră mîna pe ei, îi legară burdof și dă-i cu ei la ispiteală și descoseală unde tîn comorile și bogățiile.

— Pe cine căutați în țara hoților, zise starostele lotrilor.

— Caut muieră! zise pașa.

— Ce-ai cu muieră?

— Mi-e dragă ca ochii din cap și am o fată cu ea!

I-o aduseră-n față. Cadina cît îl văzu pe pașa îi căzu în genunchi sărutîndu-i carîmbul cizmei numai să nu-i taie capul și s-o ierte c-a fugit.

- Asta e Emina ! Emina ! Vă dau ce vreți numai dati-mi-o !
- Ne-a mai dat unșpe șiruri de mărgel de aur, dumneata ce ne mai dai ?
- Vă mai dau și eu unșpe, zise Păcală, numai dați-ne cocoana.
- Bine, vă dăm, numai că vreau în mină mărgelile de aur !

Dar acu, e acu, cine să se ducă să ia mărgelile ? Să se ducă Păcală, ia mărgelile și pe-aci ți-e valea ! Să se ducă roaba la fel ; singurul om de cuvînt răminea tot pașa. Se duse pașa să aducă mărgelile ! Cînd la întoarcere o să-l aștepte hoții pe pașă, o să-i ia mărgelile ca și cînd ei sînt alți hoți și o să-i zică să se ducă sănătos. Ajunge pașa gol pușcă, fără țeale, fără bani, fără mărgel, plînge și se vaită degeaba. Ajunge la hoți și le zice :

— Oameni buni, cum să vă zic ! Pe drum m-au prins hoții, m-au dezbrăcat, mi-au luat portofelul și unșpe șiruri de mărgel de aur ! M-au lăsat sărac și n-am alte mărgel. Fie-vă milă, dați-ne drumu ca să vă ajute Alah și să facem pace, să nu pun potere după voi !

— He, he, dăm și noi drumu, cum dai și dumneata la cei ce putrezesc în cetate și vreau dreptate !

— E drept ce ziceți, acu văd eu cît prețuiește libertatea, dar ce să mai fac ? Dacă-mi dați drumu, fac dreptate !

— Măria-ta, zise Păcală, știi ce e ? Scrie aici la ceauși să deschidă ușile închisorilor și eu în trei zile aduc douăzeci și două de șiruri de mărgel. Numai frații hoți să aibă și ei inimă largă.

— Avem, cum să nu, ziseră hoții, dar dacă în trei zile nu ne aduci mărgelile, te punem în țepă domle Păcală, așa să știi !

— Înțeles, fraților, înțeles, Păcală nu e primar să n-aibă cuvînt !

Și a plecat de a dat drumu pușcărișilor de la închisoare mai întii. Pe urmă iar s-a dus în sat a scos un pol de aur și l-a dat primarului :

— Domnule primar, uite polu, dă-mi încă douăzeci și două de șiruri de mărgel să fac negoț, să ne-mbogățim, să ne pricopsim !

— Măi băiete, cine să ți le înșiruie că toți sînt cu oasele rupte. Cică ne batem joc de orașeni cu asemenea mărgel și ne-au lăsat leșinați după ce-au văzut marfa.

— Dați-mi ce vă cer și o să vedeți ce bani fac eu !

Trase el puiul de soma și la cîntatul cocoșilor cu mărgelile pe băț drept la oraș s-a dus. Da primarul după el să vadă ce face ? Înseră și iar îi ieși un moșneag înainte :

— N-ai nevoie de conăcit că se lasă seara, nepoate, și eu am odăile mele și-ți cer doi bănuți !

— Ba cum să nu, moșule !

— Măi, tu ești Păcală ?

— Eu !

— De cînd te caută feciorii mei, că iacă i-ai sărăcit, le-ai suflat aurul !

— Moșule, unde e căldarea cu aurul topit să-ți pun aurul îndărăt. Moșul deschisă ușa unei odăi :

— Uite, astă e ! Păcală aruncă cele douăzeci și două de șiruri de mărgel în căldare.

— Acum soma ușor, zise el, și să nu fie cu supărare. Adormi bătrînul, dar Păcală, toată noaptea trage cu ochiul la odaie. Se sculă tiptil, tiptil, scoate cu o nua șirurile de mărgel le așează pe bățul de aur și cu noaptea-n cap se urcă pe cal și drept la peștera hoților.

— Poftim șirurile de mărgel. Numără ei și cînd colo lipsește un șir.

— Blestematul ! zise Păcală, stiu unde e, dar n-o să vă puneți mintea cu un șir de mărgelile ! Dați drumu pașei, cadînei și fetei. Dacă nu vă blestem de ajungeți săraci lipiți pămîntului.

— Nu vă slobozim decît dacă puneți aici și pe-al douăzeci și doilea șir. Uite ce e ! Dacă în trei zile nu vii, îi tăiem capul pașei, cocoanei și copilei pentru un șir. Du-te și adu-l de unde știi.

Încălecă Păcală și dus a fost. Bate la ușa moșneagului suspinînd :

— Moșule, am avut și eu un șir de mărgelile păstrat din moși strămoși și cînd am vărsat aurul în căldare mi-a căzut din nebăgare de seamă ! Mîine am nuntă și n-am ce să-i atîrn de gît miresei. Am căzut la necaz !

— Doamne sfinte, dar cum ai putut face una ca asta băiete, zise moșneagul ! Bagă mîna și scoate-ți mărgelile.

Păcală, de bucurie băgă mîna dreaptă și scoasă mărgelile. Cînd o scoasă, mîna strălucea ca soarele. O șterse, o frecă, dar de degeaba, mîna era de aur. Ajunse la hoți. Hoții pe el să le dea mărgelile că de nu, îl taie ! Le dădu mărgelile și vrea să plece. Cînd colo, un hoț văzu mîna la lumina lămpii că are mîna de aur ! Își ziseră ei : ăsta are putini și hîrdaie de aur ; hai pe el să-l jumulim pînă spune tot.

Îi dădură drumul pașei, cadînei și copilei. Pe el îl înhățăra.

— Să spui Păcală, cine are atîta aur de se scaldă-n el. El tace și nu zice cîrc. O să-l puie la cazne, dar degeaba. Mai marele hoților, un bărbos cu ochi de jeregai îl strînsă de chică mișcîndu-i falcile din loc.

— Ce crezi, măi Păcală, că ne duci pe noi ? Să ne duci acolo unde este comoara și liber ești pe vecie din partea noastră.

— Apoi ce să fac, cinstiți hoți, dacă n-am încotro ! Să mergem, ca la noapte să ajungem la comoară. Încălecară toți hoții și la marginea cetății bate Păcală la o poartă. Iese un moșneag cu barba albă, lovindu-i genunchii :

— Ce e, băiete ?

— Băteam să-nțrebăm de conăceală, că uite venim de la drum lung greu și tare sîntem osteniți. Moșul îi privește mîna, Păcală face cu ochiul să vadă bărbosii din tufă, înțelege și răspunde :

— Sînt om sărac, dar un blid de faină l-om împărți frățește și tot bine fi-va !

Intrară la moșneag și așteptară să adoarmă. Intrară pitiș, pitiș, pitiș, se spălară în căldarea cu aur topit și înainte de cîntatul cocoșilor plecară.

Cînd se făcu ziuă, cei cincizeci de hoți erau negri, la față negri ca dracu din baltă, parcă ar fi fost spoți cu păcură. Numai ochii le strălucea în scăfîrlie că le mai rămăsese pușin suflet nepătat.

PĂCALĂ CU PURCELU

Se zice că Păcală de leneș ce era se simțea bine și așa. Nu era el să se scoale și să-i cadă oalele din poală. De aceea într-o zi sta într-un foișor moștenit, tocmai la catul de sus, respirînd aerul curat al dimineții, fără să se sinchi-sească de ceilalți plugari care forfoteau după treburi.

Vecinul său fiindcă era o duminică frumoasă, tocmai grija un purcel în obor și-l stropea cu mujdei de usturoi rostogolindu-l în frigare. Mirosul

pătrundea prin crăpăturile ferestrelor la Păcală care dormea somnul cel mai dulce de dimineață. Cu un furcer împinsă geamul să intre mirosul. Purcelul tocmai se copsese și din pielea rumenă ca racul, se suiau spre Păcală aburii dulci, de-i lăsa gura apă.

Ca să-l îmbie vecinul să coboare să guste pentru sufletul lui și sufletul morților, îl taie-n bucăți și-l puse-n tipsii mari gata de ospăț.

Mirosul și mai și, îl îmbiau să se scoale. Și Păcală își luă inima-n dinți și se sculă de pe priciul de lemn. Privi-n jos adulmecînd mirosul ce se urca spre cer în valuri, valuri, de s-ar fi scoborît pe scara cerului și sfinții la un asemenea ospăț. Vecinul său zărindu-l la fereastră-l chemă:

— Hai, măi frate Păcală, doboară-te jos să vezi ce gustos este! Păcală se gîndi, se răsînd și văzînd cîte scări are de scoborît răspunse:

— Lasă, frate-meu, că mă satur și de miros!

CUM A VÎNDUT PĂCALĂ VACA

Păcală și cu frate-său Tindală au moștenit, după moartea părinților, o vacă. Își fac ei socoteala, o întorc și pe față și pe dos, cum să împartă vaca. S-o taie, nu puteau; s-o țină unul, nu voia celălalt. Ce facură, ce nu făcură și-au zis, să ducă vaca la marginea satului și cînd s-o întoarce acasă, la cine a trăgea vaca a lui să fie. Zis și făcut.

Tindală, ca om mai chibzuit în treburile gospodărești, era mai înstărit și avea și un grajd frumos. Se pune el și-l curăță, îl mătură ca vaca cînd l-a vedea să vină la el.

Păcală sta și se gîndea ce să facă? El avea un grajd neîngrijit ca un bordei acoperit cu pămînt pe care crescuse iarbă.

Cînd vaca intră în curte trasă drept la grajdul lui Păcală și începu să pască iarba de pe bordei. De bucurie, Păcală zise către frate-său Tindală:

— Frate Tindală, vaca mă iubește mai mult pe mine.

Frate-su, cum era hapsin, nu se lăsă și se rugă de Păcală să vîndă vaca și să împartă banii și fiecare din partea lui să-și cumpere cîte o capră și așa să aibă pace bună între ei. Păcală se învoi pentru că avea inimă miloasă. Luă vaca și plecă cu ea la tîrg s-o vîndă.

Mergînd el la tîrg, trecu printr-o pădure cu vaca după el legată cu o funie, aude o cincheză cum cînta prin pomi: cing, cing, cing. Păcală crezu că-l roagă să-i dea vaca pe cinci galbeni. El îi răspunse:

— Nu vreau cinci, dacă vrei șase, bine, dacă nu, eu mă duc mai departe. Merse mai înainte și auzi o cioară care croncănea: gaaa! gaaa! gaaa! Cum o auzi Păcală se apropie cu vaca, crezînd că cioara îi zice:

— Dă-o-ncoa, dă-o-ncoa!

Atunci Păcală întrebă:

— Da cîți galbeni îmi dai pe ea?

Vîntul, cum sufla prin crengile copacilor, iată că foșnetul crengilor unui copac, care era uscat, scîrțiau de vînt și faceau „scîrț, scîrț”, crezu că spune șasă, șasă galbeni. Atunci mai auzi și o cioară care croncăni, gaaa! gaaa! Crezu că cioara îi spuse, ca să lase vaca pe un găvan de galbeni. Ce i se păru lui Păcală că foșnetul frunzelor îi spunea, că să vină peste trei zile că-i dă banii.

Legă el vaca de copacul uscat și plecă acasă. Cînd îl vede nevasta lui și cu frate-său Tîndală, îl întrebă dacă a vîndut vaca.

Păcală le spune toată tîrăsenia că a vîndut-o unui copac uscat că i-a făgăduit un găvan de galbeni și că mîine îi dă banii și că a lăsat-o legată de copacul uscat. Cînd au auzit de o așa ispravă, l-au gonit înapoi să ia vaca c-o mînină lupii.

Mersă Păcală înapoi, dar nu mai găsi vaca, o mîncară lupii ! Ceru banii de la copac, dar copacu nu-i răspunsă nimic. Se mai rugă, se mai supără, dar copacul nimic !

Cum Păcală avea toporul cu el, și supărat pe copac, îl lovi cu atîta putere cu toporul, încît copacul găunos și putred cum era se crăpă și căzu din el o grămadă de galbeni de aur.

Păcală îi zise copacului:

— Ei ! acumă de ce îmi dai atît de mulți. Mie îmi trebuie numai un găvan plin, mai mulți nu-ți iau, fiindcă așa ne-am înțeles. Umplu o căciulă de galbeni și plecă cu ei acasă. Cînd îl văzu nevastă-sa și cu frate-său Tîndală, cu atîția galbeni de mulți să mirară de el și-l întrebă:

— Cum de ai luat atîția bani pe vacă ?

Păcală zisă:

— Păi de bună voie i-am cerut copacului, ceea ce vorbisăm, și dacă îl văzui că tace și nu voia să-mi răspundă îl lovii cu toporu și el de frică îmi dete o grămadă de galbeni, da eu nu vrui să iau decît ce am vorbit. Pe ailanți îi lăsaî la el.

Cînd auziră și isprava asta, îl luară pe Păcală să meargă cu ei înapoi, fiindcă priceuseră cum sta treaba. Ajunseră la copacul uscat, de unde mai ridicară un sac de galbeni și se întoarseră acasă să-i împărțească. Cum ei nu puteau să numere atît de mulți bani, îl trimiseră pe Păcală să ceară o baniță de la popa: că era vecin cu ei, dar să nu-i spună că măsoară bani, ci să-i spună că au de împărțit niște mei. Păcală plecă să ceară banița de la popa și în loc să zică că le trebuie să măsoare mei, el zise:

— Taică popă, venii să-mi dai banița dumitale că avem de împărțit niște mei-bani.

Popa se uită la el a mirare puțin și apoi îi dete banița. Cum era noaptea, popa zise preotesii lui:

— Eu mă duc să văd la alde Păcală ce fac ei acum noaptea cu banița, ce măsoară, și ce vorbă fu aia a lui Păcală de zise: că măsoară mei-bani ? Plecă popa, intră în ogradă și se uită pe fereastră și îi văzu cum împărțeau galbeni cu banița. Păcală îl văzu pe popa la fereastră, ieși numaidecît afară și îl lovi cu un resteu în cap și-l omorî pe loc și veni iar în casă. Frate-său Tîndală îl întrebă:

— Ce facuși, Păcală, îl omorîși pe taica popa ? Să-l iei cum oi ști și să-l ascunzi unde-oi ști că o să ne mînină turma.

Păcală îl luă și îl duse la ușa unui cîrciumar, îl răzîmă cu fața pe ușa și porni să strige la cîrciumar care durmea:

— Dă-mi rachiu că mor, dă-mi rachiu că mor, dă-mi repede că mor. Și Păcală fugi.

Cîrciumarul se trezi din somn și pînă să se îmbrace, trecu o vreme. Veni și deschise ușa și popa răzîmat mort căzu peste cîrciumar. Cîrciumarul fugi înapoi la nevastă-sa și îi spusă cum că a fost popa și iată că nu putui să ies repede la cerința lui, muri și căzu peste mine.

— Ce ne facem, zise femeia.

Ea spuse bărbatului:

— Să-l iei, bărbate, și să-l duci unde știi tu că turma ne mănîncă.

Circiumarul l-a luat și știind că Păcală e prost, și i l-a aruncat pe popa mort în curte.

Cînd Păcală vede la ziuă că popa a venit iar, l-a luat și l-a pus într-o barcă pe Dunăre și a împins-o pe apă cu popa în ea. S-a depărtat barca pe sforu apei și Păcală a fugit.

Trecu pe-acolo un grănicer și-l vede pe popa cu barca că trecuse linia din mijlocul Dunării către Rumania îl somă pe popa să tragă barca la mal crezînd că e un dezertor. Strigă, fluieră, trage cu pușca pe deasupra popii, iar popa nici nu se sinchisea. Grăniceru dacă văzu trase drept în popă și cum gloantele îl lovi, popa căzu în barcă și să dusă cu barcă cu tot, așa că scăpară de turmă și Păcală și circiumarul și satu de un popă hapticăgiu, că cică popa ăsta era un lacom că la o pomană mîncase un curcan.

GHICITOAREA SAU TREI FRAȚI

Au fost trei frați; după moartea tatălui a luat cîte un bou moștenire. Cel mai mic a luat boul mai slab. Ce s-a gîndit el, că e greu de ținut boul, l-a tăiat și s-a dus la islaz cu pielea boului în cap.

Au venit ciorile și s-au pus pe piele, el a scos mîna și a apucat o cioară de picior, a venit cu ea acasă și a băgat-o-n traistă și a plecat cu ea într-o comună. S-a dus la un om, omul era la plug, numai muierea eria acasă. Da nevasta a avut gagici. Face o turtă de pine și o suie-n grindă, cu rachiu, vin, pe care le suie-n pod, da el să face că nu vede, n-aude! Frige găina, o suie-n pod s-o mănînce desară cu gagicii, da omul ei la plug!

Iacă vine omul ei de la plug și zice: da el întrebă:

— Mă nene, mă lași să dorm la noapte la dumneata că sînt drumuit?

— Da cu ce umbli pe-aici, măi băiete?

— Cu o ghicitoare!

— Ia mă să-mi ghicești și mie!

— A da, ce să-ți vadă dumitale, ești un om bogat, ai de toate, ce să-ți mai vadă?

— Te rog eu să-mi ghicești și mie!

Bagă el mîna-n traistă, strînge cioara de gît, da cioara zice:

— Caaar!

— Ce zice, taică?

— O găină friptă-n pod și o turtă de pine.

— Ia mai dă-î taică să mai spună.

Iar băgă mîna-n traistă, da gărăvana zice:

— Caaaar!

— Ce spune, taică?

— Ai vin și rachiu suit în pod!

Cînd se suie-n pod găsește vinul, rachiuul, și găina friptă.

— Te rog, omule, îmi dai mie ghicitoarea asta? Îți umplu traista cu bani.

— O dau.

I-a dat găravana și a plecat acasă cu o traistă plină cu bani. Cum ajunge acasă aruncă traista cu bani pe pat. Întreabă frații:

— Ce făcuși mă, ce e cu-atîția bani?

— Am vîndut pielea la boul al slab.

— Mulți bani ai luat, mă!

Să duc și ei la cășile lor, își taie boii să ia bani mulți. Se duc la oraș, dar nima nu le dă decît cîțiva crăițari. Vin ei acasă năcăjiți, că nu pot lua bani pe pei. Își bat ei joc de el și se murdăresc pe lingă casa lui.

Adună el murdăria aia și o pune într-o putinică pînă a umplut putinica. A luat-o în spinare și-a plecat cu ea într-un sat. S-a brodit la un popă!

— Ce ai, bre taică, în putinică?

— Bani împăratești să-i schimb! Mă lași, părinte, să dorm la noapte la dumneata?

— Da de ce nu!

S-a culcat și a pus putinica la capul lui. Popa a adormit cu copiii cu tot, da el s-a sculat a luat putinica și s-a dus și a spălat-o la un rîu și a venit și-a pus-o iar la el la cap. Cînd s-a sculat el dimineața, el hoț, zice:

— Unde e banii mei, că sînt slugă împăratească, sînt bani împăratești! Mă duc la împărăție să spun.

— Nu, mă taică, să nu te duci la străjeri că mi-e rușine că sînt popă.

Atunci popa-i umple putinica de bani și cînd ajunge acasă, aruncă putinica-n casă. Alergară frații.

— Ce este, mă, cu atîția bani?

— Am vîndut murdăria făcută de voi pe lingă casa mea.

Se duc ei acasă, umplu o putinică s-o vîndă, să ia bani mulți. A umplut putinica și-a plecat la oraș. Strigă ei în piață:

— Căcătoarie de vînzare, căcătoarie de vînzare!

S-a dus unul să cumpere, cînd desface putina nu poți sta de miros!

— Fugi, măi frate-meu, de spal-o că te mîncă pușcăria, că asta nu să vinde la oraș?

Au venit iar acasă supărați, că frate-său are bani și ei n-au!

Îl iau pe frate-su cel prost și-l leagă-ntr-un sac, îl duc să-l înece, i-a dat brînci cu sacu în apă. Da sacu n-a căzut în apă, ci la marginea apei. A venit un văcar și un porcar și-l întreabă:

— Ce stai, mă, băgat în sac?

— Nu vreau să mă bag primar!

— Ieși, mă, tu să intru eu, că eu vreau!

A ieșit el și i-a băgat pe amîndoi și le-a dat drumul pe apă. A luat porcii și vacile și s-a dus acasă cu ele. A umplut măidanul de vaci și de porci. Vin frații și-l întreabă:

— Ce e, mă, cu atîtea vite și cu vaci și cu porci?

— În fundul Dunării e plin de vaci și de porci, acolo unde voi m-ați aruncat.

— Aide, mă, să ne băgăm și noi în fundul Dunării după porci și vaci.

— Aidați să mergem cu fâmei și copii să aducem turme de porci și de vaci, aidați cu toții.

Au sărit toți în apă, da o muiere a rămas afară. La unu i-a ieșit căciula afară. Da nevasta-i zice:

— La fund, mă, fire-ai al dracului, că să-mbogăți frați-tu! Și a sărit și ea piste căciulă și s-a înecat și ea și a rămas cel mai mic stăpîn și piste cășile lor.

PROSTIA OMENEASCĂ

Un țigan a văzut un om cu un iepure-n brață și-l întrebă cum a făcut cum s-a-ntîmplat de a prins iepurele.

Ce-i trăsni prin minte omului, hai să-i tragă o păcăleală zdravănă țiganului și-l povățui astfel:

— Să faci o mămăligă maaare, să te duci la poteca-ngustă din tufă, să te-ntorci cu fundu-n sus și cu capu-n jos. Să lipești mămăliga de bucele fundului și cum o veni iepuru să mince, tu ȧac ! cu picioarele, le apropii și prinzi iepurele ca-ntr-un laț.

De aci încolo ai să te sature de ciorbă de iepure și de bulmaci. Cînd a auzit n-a mai putut de drag că o să prindă iepurele !

Să dusă să facă o mămăligă mare, se așeză la poteca-ngustă de la tufele mari cu picioarele-n sus, lipi mămăliga de buci și așteptă să vină iepurele. Stătu el, stătu, dar nici un iepure nu venea să cadă-n cursă.

Deodată veni o ală de urs cît un vițel de mare și se așeză lîngă el. Dar țiganul de-l zări, tot se cufuri rugîndu-l:

— Aoooleu, mînca-ȧi-aș laba, măcar uită-te-ncolo să nu mă vezi pînă o iau p-ici la sînătoasa.

Și se uită ursu-n altă parte, iar el o încinse la fugă, de parcă mînca foc. Tot fugind prin pădure se-ntîlnește cu un iepure speriat, față-n față.

— Păzea, naică, că vine ursul și ne prăpădește. El fuge și iepurele fuge, pînă ce căzu într-un ogaș peste un cirtog cu pui de iepuri.

— Leleee, bre, mult am mai fugit, de ajunsei la capătul pămîntului, ca să prind un pui de iepure.

PĂȦANIA LU TAICA POPA

Ca-n toate satele, trăia odată într-un sat un popă, bun de haz și de petreceri ca toată lumea. În satul ăla, unde ședea popa, sta și o tînră nevastă măritată de toamna, frumoasă, s-o bei într-un pahar cu apă ! Aproape de casa popii se afla o fîntînă lină, cu apă puțină la care venea și tinerica să ia apă.

Azi așa, mîine așa, nevastica-i cade la inimă lui taica popa și de acinainte, cum altă treabă n-avea, îi sta-n cale și cu vorbe dulci o amăgea și o petrecea.

Nevasta n-are și ea de lucru și-i povestește de fiecare dată bărbatului tot ce-i îndruga sfinȧia-sa. Altădată în capătul zorilor taica popa hai și el cu ulciorul la apă. Zărește pe frumoasa nevestică, își face cruce ca să aibă curaj și-i zice:

— Hei cu taica, prea ești frumoasă, de mi se rupe inima de tine, vîzîndu-te descultă făr' de papuci. La aste vorbe, nevasta răspunde:

— Nu e nimic, taică popo, lui bărbatul meu și așa-i place de mine.

— Ba zău, tăicuță, o să-ȧi ocolesc calea și poteceaua, că mă bagi în boală și cad în vreun păcat, de nu-mi mai văd vindecul !

— Vai de mine, sfinȧia-ta, să nu faci una ca asta !

Femeia, cum ajunsă acasă povesti bărbatului. Bărbatul, înghiȧi-n sec și-o sfătui astfel:

— Altă dată, spune-i că eu sînt dus la moară, iar el să vie cu un purcel fript și cu papuci să dovedească că-i plăci !

Nevasta luă gălețile și fugi la apă. Sfinția-sa o așteptă și iarăși începu să-i grăia scă că e ruptă din soare și cite și mai cite cuvinte-ncîntătoare. Muierca, dacă-l văzu așa perpelit de tot după ea, zise:

— Sfinția-ta, dacă nu-i păcat, vino diseară pe la mine că bărbatul mi-e plecat la moară.

— Bine, taică, tăiculiță am să vin cu un purcel fript și cu papuci potriviți pentru piciorușele tale frumoase.

Bărbatul nevastii aflînd cum stă taina, se facu că se duce la moară. Înjugă boii și plecă.

Popa, cum ajunsă acasă, taie purcelul și-l fripsă. Preoteasa, văzîndu-l, îl întrebă:

— Măi taică popă, ce te apucă să tai purcelul la scăpătat de soare ?

— Muierca, taci din gură, nu te-oi apuca să-i arzi dracului tămîie să ne afle lumea și satul. Tu ține-ți gura, că e tărășenie mare, a venit vlădica și i-a crăpat opinca văzînd că nici o față sfințită nu-l învrednicește cu bunătăți. Așa că eu mă duc călare, că nu-s popă ca oricare !

Cum să fripsă purcelul, îl găti, îl înveli, umplu birlicul cu vin, pusă papucii-n sîn, se sui pe iapa chioară și hai la vlădica cu daruri. Cînd la ogrăzile din marginea satului se-ntoarsă-ndărăt la frumoasa nevestică. Legă iapa de stoborii de la gard și tună la nevistica cu traista plină.

Pusără masa să bea și să se veselească. Mînca popa și cînta și de drag nu mai putea. Dar de cînd lumea, joaca rupe cojoaca și după rîs, vine și plîns.

Cum era petrecerea-n toi iacă și bărbatul ei dejugă boii.

— Vai de mine, ce ne facem ? strigă speriată nevistica. Hai să te ascund în soba de la deal unde învîrtește calul la rîșniță să măcine făină. Îl dusă acolo și ca să nu-l bănuiască bărbatul, îl înjugă la rîșniță să-nvîrtească în locul calului, pînă s-o culca omu-su.

Popa dete drumul la cal în grajd, își puse frîul peste piept și porni să-nvîrtească rîșnița să facă mălai.

Bărbatul, care le știa pe toate, bătu la ușă și cu mare greutate i se deschise. Intră-n sobă și cînd colo, pe masă un purcel fript și rumen ca fragile de primăvară.

— Ce-i cu purcelul ăsta fript pe masa mea ?

— E purcelul nostru, bărbate, eu știam că vii ostenit de la moară și de aia tăiai și fripsei purcelul.

— Bine, bre muierca, nu putuși să tai și tu o găină ori un cocoș dar tu tăiași bunătate de purcel de mă sărăciși !

Se puseră la masă pe loc și mîncară, ca-n zi de sărbătoare. Mînca bărbatu și bea, dară popa învîrtea. Se sucea, se învîrtea, dar boabele nu isprăvea, toate apele-l prididea. Doar cum era el să isprăvească-ntr-o noapte zece băniți de porumb ? Cal să fie și tot n-ar isprăvi, darmite popă !

Popa-nvîrtea, cît învîrtea, iar dacă ostenea se mai oprea și el că doar om eria. Atunci bărbatul grăia către nevastă:

— Fa nevastă, unde-i toporu, să merg să omor calul ăla, c-auzi cum stă rîșnița ? Muierca speriată-i grăi:

— Lasă, măi bărbate, nu omorî bunătate de cal, că o fi ostănit și el, de-atîta învîrtitură, de-aseară pîn' la cocoși.

Popa cum auzea gura bărbatului și mai iute învîrtea și sudorile-i curgea. Cătră crăpatul de ziuă adormi bărbatul și furși popa de rișnit tot porumbul.

Muierea se făcu că bărbatul său nu știe nimica, se furișă în odaia cu rișnița, deshămă pe taica popa de la rișniță și-i zise:

— Taică popă, încet, încet, pe lingă zid, să nu te simtă ciinii cu bărbatu meu, că pe-amîndoi ne omoară. Popa fără nici o vorbă ieși și fugi acasă, rupt și ostenit ca vai de el. Preoteasa, cum îl zări îi grăi:

— Cum petrecuși sfinția-ta pe la vlădica?

— Măre bine!

— Cum bine?

— Așa e vlădica, vine să dezbrace un sfînt și să-l îmbrace pe altul. Și cum grăi, deloc adormi, ca pus de pe lume, parcă trăsese-n plug.

Pe la amiază bătu aringu, se sculă și popa, cucăind și blestemînd ceasul rău. Se așeză pe scări privind cu capu-n pămînt. Nu mai vedea muierile frumoase trecînd la apă.

Preoteasa-l mină la treabă:

— Hai, măi popo, ce stai trist posomorît și cucăi ca o găină căpiată, că doar nu te-o fi pus astă-noapte vlădica să-i ari țarina.

— Măre, vezi-ți de treabă, cît ți-e spinarea zdravănă! îi zise sfinția-sa.

Popa stă și se gîndește cum o să mănînce boabe fierte, că a venit apa mare și a-necat moara. De știa, că-i așa, pentru el măcina.

Sta pe scări și scrișnea din dinți. Tocmai atunci trece pe drum iar la apă nevasta cea frumoasă.

— Sărut mîna, sfinția-ta, iată ce nevastă frumoasă, cu cosiță de-a aleasă, cu vednițe-n cobeliță, haide-n jos pe potecuță!

— Măre, vezi-ți de drum de cale că n-am treabă cu nimeni!

— Părinte, sfinția-ta, cum așa ne fu vorba, te schimbi ca zilele din Făurar?

— Măre, mergi fă, bată-te Dumnezeu pe drumu-ți la apă și nu te mai lega de moși bătrîni. Ori ce, furșirăți făina aia ce v-o măcinai astă-noapte? Mîncă-o-ați cu cerga-n cap și cu noduri în gît!

S-adunară oamenii pe la cîrciumă; se vaită fiecare că n-au mălai, că moara e-necată. Numai omul cu muiera frumoasă n-are nici o grije, că are făină de mălai pînă la Ispas.

Ortacii îl întrebă, cum să facă și ei să scape de așa mare grije și să nu le moară copiii de foame. Iar el în glumă, mai fără de glumă, le zise:

— Cine n-are făină, să-l tocmească pe taica popa să-i rișnească, că el rișnește cu mălaiul lui.

De atunci, se duse vorba asta ca vîntul, iar popa rămase bosumflat și supărat, ca văcarul pe sat, iar lumea anevoie-și pune lacăt la gură.

CEI TREI POPI

A fost odată într-un sat trei popi și în acel sat un om avea nevastă frumoasă și cum ea se ducea la fîntînă să ia apă, ca s-o aducă acasă pentru beut, iote că într-o zi o vede unul dintre acei popi pe la cînd loa apă. Și îi zice popa:

— Of! tăicuță, ce frumoasă ești! Nu vrei să-ți fiu desară un musafir?

Ea nu i-a răspuns, a tăcut, da cînd s-a dus acasă i-a spus lu bărbatu-su și omu ei i-a spus:

— Fă, muier, cînd te-o mai întreba așa taica popa, tu să-l poștești să vie la noi și să-i spui că eu sînt plecat departe la moară.

Apoi, și ceilalți doi popi o văzură la apă și tot ca și cel dintîi îi zisă: Așa că ea îi pofti într-o sară pe toți trii, dar le spusă la fiecare aparte, la ce ceas să vie, în așa fel ca să ajungă la jumătate de ceas depărtare unul de altul. Le spusă ea că omul ei e plecat departe la moară și nu vine decît peste patru zile. Să bucurară popii auzind că vine omul muierii tîrziu acasă. Da popii între ei nu să știau și păstrau fiecare taina ca nu cumva să afle niscaiva șarlatani.

Într-o sară bate unul dintre ei la ușa muierii, da omul ei păzea de sus din podul cășii, privind pe gaura podului și cum bătă popa la ușă, îi deșchisă ușa și-l pofti să se așeze la masă; da ea se prefăcea că are de aranjat prin casă. Iată că aude din nou că bate la ușă altcineva. Popa cînd auzi zisă:

— Da cine-o fi la ceasu ăsta?

— 'ai, părinte, s-a-ntors bărbatul meu! Da el s-a topit de frică.

— Taică, da unde să mă pitul acum? Muieria îl ia frumos și-l duboară jos în pimniță unde eria un dulap mare de tot și-l așeză într-un colț pe întuneric. Să dusă la ușă, deschisă la al doilea popă și facu și cu el la fel. Cînd veni al treilea, atunci se dete omul ei jos din pod și să dusă și bătă el în ușă.

— Vai, taică, da cine-o mai fi?

Să făcu ea că să uită la ușă și zise speriată:

— Părinte, părinte, s-a zis cu noi, a venit bărbatul meu!

Cînd auzi o rugă să-l ascundă undeva și l-a băgat și pe el lîngă ceilanți doi, da fiecare popă într-un colț.

Acum spusă bărbatul muierii să-i fiarbă un cazan cu apă fiartă că vrea să spele magazia și dulapul din pimniță; vrea el să stirpească purecii, să așteaptă lucrători la culesul viilor și trebuie să aibă unde să-i culce. Zis și făcut. Muieria fiarsă apa în clocot, omul ei lo apa într-o polomeacă mai mică și aruncă pe fiecare cite o polomeacă.

Popii, ce să facă? Răbdau din răspuseri opăreala și nu ziceau cîrc. Pe urmă pusă bărbatul mîna pe unul, îl chemă pe un vecin de-al lui cam într-o ureche, un țigan voinic și prostănac și zisă:

— Mă Stancule, am un șarlatan de popă, a venit în lipsa mea în casă ca să-și bată joc de muieria mea, te rog să mergi și să-i faci mă de petrecanie și ce mi-oi cere ți-oi da. S-a învoit țiganul și s-a și dus acolo, a luat pe unul dintre ei, da pe ailalți doi nu i-a văzut. Îl dusă pe popă lîngă un lac, îl sugrumă și-l aruncă în lac. Să-ntoarsă la rumân să-i ceară plata.

— Ce făcuși, mă Stancule? Țiganul zisă:

— L-am pierdut de pe lume, jupîne, și-l aruncai în lac.

Da rumînu-i zice:

— Cum de l-ai omorît, cînd iote-l a venit îndărăt!

Îl văzu țiganul și se miră, pusă mîna pe el și mai cu supărare îl duce și-i face și ăstuia de petrecanie și iar să-ntoarsă să ceară dreptul lui.

Cînd îl vade omul, îi zice supărat:

— Ce dracu, măi Stancule, popa ăsta își bate joc de tine, că iată tu-l aruncași în lac, dar el pe altă cale veni înapoi.

Cînd să duce țiganul și-l vede, îl prinde de beregată, se duce cu el, îi zdrobește capul și-l aruncă iar în lac și zice:

— Na, acuma să te vedem dacă mai vii îndărăt !

Și plecă să-și ia leafa și-i dete rumănu cît să tomnise și plecă țiganul acasă la el. Dar, mergînd el spre casă bucuros de afacere, se-ntîlnește cu un alt popă care venea călare pe un măgari. Țiganul crezu că iar a înviat popa pe care-l aruncasă-n lac și cum să apropie de popă îl și pocni cu toporu-n cap și-l dubări di pe măgari. Zise țiganul atunci:

— Na, ieu de trii ori te omor și tu de trii ori înviezi, apoi dacă o să mai vii și acuma ești un adevărat drac.

A dat fuga Stanciu la rumân și supărat i-a spus întîmplarea și spusă că dacă o mai veni popa înapoi, e dracu gol și nu mai are ce-i face !

Romănu a priceput cum stă treaba, s-a dus de i-a spus lu nevasta lui:

— Ce ne facem, noi nevastă, că Stanciu l-a omorît și pe părintele Sofronie care se-ntorcea din satul vecin. Era plecat să cetească de tămăduirea boalelor găinilor, că el e popă cu leac la boale de orătănii, și Stanciu ne lasă și fără de el.

Cum auzi nevasta lui că l-a omorît și pe ăla, și că ea îl știa că are leac la cetanii de boale de găini, s-a pornit să se vaite și să-i zică:

— Vai, bărbate, taica popa Sofronie ne-a scăpat de la moarte acum o lună cocoșul al mare și știi că nu ceru mult pintru asta; numai opt ouă de gîscă, șase chile de brînză de capră și numai trii chile de răchiu din butoiul de dud. Da ne scăpă cocoșul de la moarte.

De aci încolo, muierile se învățară minte și nu mai spuseră oamenilor toate nimicurile.

ALT ȘARLATAN DE POPĂ

Într-un sat eria un popă dat dracului de șarlatan și el spovedea la bise-rică numai muierile tinere. Că nu știu de unde i se dusesse lui renumele, că cîcă este spovedania la el cea mai primită de Dumnezeu. Cînd venea ziua cînd să spovedea nevestele, să grămădeau care mai de care să le spovedească. E, ce făcea șarlatanul? Cum intra la el o fâmie tină și frumoasă și care lui îi plăcea, el avea șmecherie cu care pune la încercare muierile tinere, care aveau priceperea slabă.

Și iată care era șmecheria lui? Pusă jos în fața lui o cămașă albă și lungă întinsă pe podea la picioarile lui, acolo în altar și cum intra vro muieră ca să spovedească, el îi spunea:

— Ridică cămașa, tată !

Cum fâmeile sînt sficioase, alteia îi venea să ridice cămașa, da alta, de zăpăcită, credea că trebuie să-și ridice cămașa ei, de la poale-n sus. Așa o fi rînduiala la spovedanie, credeau ele. Așa își bătea el joc de ele.

Dar dacă se-ntîmpla să fie vrana cîstită și cu coraj, îl înfruntau pe popă:

— Vai, părinte, da n-o fi păcat tocmai sfinția-ta să zici așa vorbă, ca să-mi ridic eu cămașa?

— Bată-te Dumnezeu de proastă, să nu-ți fie frică în acest lăcaș sfînt să te gîndești la lucruri diavolești ! Te încarci de păcate muieră, că ieu ți-am spus

să ridici cămașa asta de jos, ca să nu calci pe ea, că e cămașa unui bolnav, care am sfințit-o, ca el cînd o îmbrăca-o să să tămăduiască de boală. Nu ți-e ție rușine și frică de fețele sfinților bisericești să crezi așa ceva?

Cu astfel de cuvinte el o încredința că el a avut cu totul alt gînd, așa că muierea pleca rușinată și el îi mai da cite trei închinăciuni să le facă ca să-i ierte Dumnezeu păcatele ce le făcuse cu gîndul. Da cu ale proaste făcea așa cum vrea el, îi mergea treaba de minune. Ba nu i-a mers mult, că într-o zi, veni la el un băiat tînăr, frumos și voinic, îmbrăcat în chip de fămeie. Își mînjisă mîinile cu clei și cu smoală, că aflușă de popă ce făcea, da asta eria cu multe sute de ani în urmă. Intră și el să se spovedească. Și cum îl vede popa îi zisă:

— Ridică cămașa, tată! Crezu că e o nevastă. Voinicul își ridică cămașa și cum eria gol că nu avea izmene, pe popă îl luă groaza și-i zisă voinicului:

— Dă drumul jos la cămașă, blestematule, că eu îți spusai să ridici cămașa aia de jos, nu s-o ridici pe a ta, blăstămat ce ești!

Băiatul să făcu că-i cere iertăciune, lăsă în jos cămașa și se lăsă spre popa să-i facă o plecăciune de iertăciune și cum îi erau mîinile mînjite cu smoală și clei, îl apucă de barbă și se prefăcu că-l pupă de drag, da barba lui să năclăi toată cu clei și cu smoală, i să ascușisă ca un fus, popa i-a cerut iertare și a plecat acasă.

Atunci a intrat o babă și cînd l-a văzut așa de cebăluit și urît, a crezut că e dracu-n biserică, a ieșit afară și a început să zbiere, că a pingărit dracul biserică. Cînd a venit lumea, în loc de drac, popa jumulit și prăpădit ca să se învețe muierile mințe.

ȚIGANUL PĂCĂLIT

A fost odată un țigan cam într-o ureche, a luat el toporu și-a plecat la pădure să taie lemne. Cînd acolo, în loc să taie lemne din jos de la tulpină, el s-a supt în vîrf, îl aplecă și-l tăie. Așa era el sărmanu, facea lucrurile pe dos, fiind tare inimos, ca acela ce făcea din zile de sărbătoare zile de lucru, iar din zile de lucru zile de sărbătoare.

Tocmai atunci trecea un român cu caru la loc de semănat. Cînd l-a văzut ce lucrează, nu-l răbdă inima să tacă și-i dădu o povață:

— Ai, măi țigane, nu vezi că nu lucră bine și ai să cază!

— Aoleu, de unde știi, doar nu ești tu Dumnezeu să le știi pe toate? Ia spune ce are să se mai întîmple?

Omău dacă-l văzu de tot șuchiat a plecat pe drum la vale. Dar țiganul după el și nu se lasă zicîndu-i:

— Stai, omule, fii bun că tu ești Dumnezeu, numai atîta îți cer să-mi spui, cînd am să mor?

Romănul dacă-l văzu că se leagănă de prostie, îi zise:

— Pune omău lui Dumnezeu un sac plin cu nisip pe iapă și mîn-o pe deal în sus. Dacă iapa o face de trei ori pîrți te-ai dus; de nu, ai scăpat.

— Îți mulțămesc, bunule om și așa am să fac precum mi-ai spus.

Umple un sac cu nisip și-l așează pe iapă. Apucă iapa de dîrlogi și hai cu ea să urce un deal înalt și pietros.

Sacu-i greu, drumu-i cu ghionțane și cu pietre, iapa abia se suia încît obosită trase o dată un vînt. Țiganul, cînd aude, îngălbeni și zice către iapă:

— Ține-o Alba pe ailaltă mînca-ți-aș pe aia, nu mă lăsa să mor !

Mai făcu iapa cîtiva pași și mai făcu o dată pîrț. Cînd auzi țiganul că i se apropie sorocul, că doar una mai era; începu să sărute fundul iepii și s-o roage:

— Him ! him ! mînca-ți-aș de tot pe asta, ține-o Alba, nu mă lăsa, că ajunsăi să-mi atîrne sufletul de un pîrț de-al tău. Și așa tot o ruga pe iapă și o mîngîia, ba-i da din traistă și cite un codricel de mălai. Iapa minca și se opintea înainte cu sacul de nisip pe spinare gata-gata să se prăvălească și să se stîrpească.

Mai merseră ei cităva, dar iapa încordată, pîrți !

Țiganul auzind hotărîrea dumnezeiască, se culcă jos și rămase nemișcat, spunînd:

— Uite, fraților, ce-mi fu scris să mor dintr-un pîrț de mîrtoagă, dacă știam luam pe fulgerătură o iapă grasă de om bogat. Și așa rămase el mort în margine de ogaș !

Trece pe cale, pe cărare un românaș călare și-l vede pe țigan lungit pe dîlmă:

— Scoală-te, frățioare, că niște răufăcători îți găuriră sacul cu făină și pînă-n deal ți se golește de măciniș și fundul iepii se golește de pîrțială. În zadar îi vorbește, că țiganul e mort. Călătorul îl îmboldește iar:

— Nu poci, bre creștine, tu nu vezi că eu sînt mort. Așa am fost sorocit de pîrțul iepii și aici mi-e locul pe vecie !

Cînd l-a văzut călătorul că-i lipsește o doagă, s-a pus cu măciuca pe el și dă-i și dă-i, pînă l-a răzbit pe mort și a luat-o la fugă. El fugea pe jos, iar călătorul călare pînă ce se încurcă într-o mulțime de lume ce mergea cu un mort la groapă.

Văzîndu-i el pe ăștia toți proști, le zice:

— Stați, bre oameni buni, ce vă grăbiți, ce vă zoriți să băgați omul de viu în pămînt. Păi și au am fost mort dar m-a sculat omu ăla călători ! Ce credeți, o bătaie soră cu moartea sperie moartea și fuge, iar bietul românaș înviază ! Se urcă el în car și se puse să-l bată pe mort și-l sucește, și-l învîrtește ca pe tingire l-a călit și l-a spoit pînă ce deodată mortul cască ochii mari speriați către țigan înjurîndu-l și apucîndu-l de la cheotoarea cămășii:

— Ce ai cu mine, mă arămiule, tuciuriule, n-ai știut că ce dai cu împrumut ? Și s-a sculat cu adevărat mortul, s-a pus pe țigan de l-a bătut măr, lăsîndu-l mai mult mort decît viu.

Oamenii văzîndu-l că e mort, l-au pus în sicriu lingă groapă pînă vin otoritățile cu gendarii să-l vadă.

Dimineața următoare, vine plotonierul la cercetări, îl mușcă pe țigan și țiganul deschide ochii.

— Cine te-a omorît, băiete ! îl întreabă răstit otoritatea ?

— Iapa, cînd a tras al treilea pîrț, dom'le plotonier mînca-ți-aș turu.

— Fugi, bă, că tu nu ești zdravăn ! Ți-au plecat mințile pe vilcele !

— Zău că iapa, domnule plotonier !

Plotonierul i-a tras vreo două, iar țiganul a rupt-o peste groapă, cu cioarecii plini. Scoboară pe o ulicioară într-un cătun de munte și vede că niște oameni tăiau un porc și-l pîrleau de păr:

— Dumnezeu să-l ierte, oameni buni !

- Pe cine zici?
- Pe porc să-l ierte!
- Cine?
- Dumnezeu! da cine?

Țăranii dacă-l zăriră smintit, se puseră cu niște pîrmaci pe țigan de-l lăsară leșinat și cu balegă-n cioareci. Cînd se dezmetici din bătaia primită zise:

— Aoleo, aoleo, ce mai pîrdalnică luai, să-mi ajungă vreo cinci ai. Dar cum era să zic, măi românico? îi întreabă pe țărani!

— Să fi zis: să-l mîncăți sănătoși!

— Ahaaaa, bine că știu! Și a plecat de-aci țiganul mulțămît că a învățat ceva nou. Cînd colo, într-un sat dă de un popă la vale de casă, se da ca omul în poiană, cu cinci cîini la spatele lui inghesuind și mirînd.

Cum îl văzu, îl luă gura pe dinainte și-i dădu binețe din vărsat de zori că cică ziua bună de dimineață se cunoaște:

— Să-l mînînci sănătos, taică pope!

— Pe cine, creștine?

— Peece, ăla ce-l mînîncă cîinii părinte!

— Aaaa, ticălosule, așa batjocorești tu o față preoțească?!

Și sumute popa cîinii pe țigan. Țiganul fugi și cîinii după țigan, pînă ajunge la un bunar.

Niște oameni văzîndu-l încolțit de cîini, strigară:

— Sări în puț, băiete, pitulă-te, că te mînîncă cîinii, nu te lăsa!

Țiganul, cum auzi, sări-n puț să se pitule și unde a sărit n-a mai ieșit.

CADIU ȘI FEMEIA

Trăia odată un agă și un cadiu vestit pin nedreptățile ce le făcea. Se zicea despre cadiu că judeca și pedepsele le da după cum era ploconu ce i se aducea.

Merge aga la el și zice:

— Cadiule, spune ce părere ai, se cade ca bărbatul să asculte de femeie?

— Nu se cade, ago, dacă e bărbat, bărbat să fie!

— Atunci bine am făcut eu că n-am ascultat de nevastă și nu ți-am adus tipsia cu un ied fript și l-am mîncat eu?!

— Ba nu, atunci cînd muierea dă sfaturi înțelepte ca acestea, este bine s-o și ascuți!

LĂCOMIA ȘI PROSTIA

Într-un sat oarecare au trăit doi oameni de soiul acesta lacomi. Se cunoșteau ei din vedere, dar, cum s-ar zice năravurile lor nu și le cunoșteau mai de aproape.

Și într-o bună zi, ei au plecat la oraș ca să-și vîndă fiecare cîte ceva, ce aveau, bineînțeles acasă, și în dreptul mărții vîndute să-și ia fiecare cîte altceva, de ce avea nevoie.

Așa de exemplu, unul s-a dus cu o traistă de nuci la piață spre a-și cumpăra, cu banii luați de pe nuci, zăitîn, iar celălalt, cu o traistă de mere, spre a-și cumpăra brînză.

Au stat ei cît au stat în piață, dar spre marea lor mirare, nimeni n-a avut nevoie de mărfurile lor. Rămînîd singuri, pînă la urmă, cînd să plece acasă, ei s-au apropiat unul de celălalt și atunci au început să se vaiete, blestemînd pe oamenii care au fost în ziua aceea în piață și pe care ei nu i-au întrebă cîți bani le fac căciulile.

Așadar ei rămăseseră cu fructele nevîndute și se mirau ce o să zică femeile lor acum acasă cînd îi vor vedea că s-au întors așa cum au plecat, adică au venit fără lucrurile ce le trebuiau lor în casă.

Și după oleacă de gîndire, unul din ei dădu drumul la o vorbă așa cum la necaz trîntește o vorbă, ca oiștea în gard, cum s-ar zice în limba populară.

— Măi Ioane, zise el, hai să schimbăm și noi mărfurile noastre, ca să ne amăgim soțiile, că tot avem și noi ceva.

— Măi Stane, răspunsă ălălant, nu e rău treaba asta ca să scăpăm de gura lor, că știi cum sînt ele, dar vezi că merele mele atîrnă mai greu decît nucile tale, apoi, chiar dacă am purcede la schimbul ăsta, noi însă, tot fără mărfurile trebuitoare nouă ne întorcem acasă.

— Bine, înțeleg că merele tale sînt mai grele, eu am să-ți mai dau acasă ca un adaos, cinci lei și pace, numai și numai să părem și noi în fața lor că tot am făcut ceva să nu ne întorcem acasă ca niște proști.

Și atunci, al doilea dădu mîna către consăteanul lui și apoi se învoiră și plecară amîndoi bucuroși acasă, fiind siguri că n-au să fie certați de neveste !

Cînd ajunseră acasă și dădură în primire trăistile soțiilor lor rostogolindu-le jos, spre marea lor mirare constatară că trăistile erau numai pe jumătate umplute cu poame, iar restul cu alte lucruri netrebuincioase. Așa, de exemplu, traista cu nuci, a avut dedesubtul nucilor frunze de nuc uscate, iar traista cu mere a avut dedesubt pietre.

Ambele femei i-au făcut, fiecare în parte pe frumoșii lor soți cu ou și cu oțet, dar ei au tăcut chitic și nu și-au zis unul altuia nici o vorbă urită pentru că n-au fost cinstiți !

După trecerea cîtorva zile, cel care a fost cu merele s-a dus la cel care a fost cu nucile și i-a cerut diferența de 5 lei, cît s-au tocmit ei.

— Da, am să-ți dau cei cinci lei a răspuns cel cu nucile, dar nu-i am acuș și îți voi da datoria după o lună de zile.

— Bine, măi frățioare, se învoi cel care primise nucile.

Datornicul însă nu s-a achitat de datoria lui nici după încheierea lunei și după o chibzuială mai lungă, pusă la cale un vicleșug.

Adică, dacă e vorba de o înșelăciune, de ce să n-o pună la cale, că doar el n-a săpat pe merele care mi le-a dat, își zise el în cele din urmă, și se hotărî să nu-i dea nici un ban.

Cu două zile înainte de ziua plății datoriei, el se prefăcu mort și soția lui îl dusă în biserica veche din sat, rămasă de mult ruinată și ea îl anunță pe celălalt să vină acolo să-l vadă că e mort.

În prima noapte cînd se așezase el mort într-un ungher al bisericii ruinate, pe la mijlocul nopții veniră niște hoți spre a lăsa o comoară acolo, cu

gîndul ca s-o ridice noaptea. A doua noapte cînd s-a dus cel cu merele în biserica ruinată spre a-și vedea datornicul mort, iată că datornicul lui era viu și număra galbenii ce-i găsisese el lăsați de hoți în noaptea precedentă.

— Iată aci două grămezi, rosti mortul, alege-ți una din ele.

— Cu cea mai mare plăcere, răspunsă mirat, și după ce își umplu buzunarele hainelor și pantalonilor el ceru de la fostul lui datornic, datoria de cinci lei, diferența aceea de la schimbul celor două trăiști cu nuci și mere.

— Cum, oare nu ești tu mulțumit că datorită mie ai tu acum în loc de cinci lei, o traistă de galbeni, se răsti cel care găsisese comoara hoților.

— Da, ai dreptate că în locul celor cinci lei acum eu mi-am umplut buzunarele hainelor și pantalonilor cu galbeni, dar tu nu ajungeai să ai galbenii ăștia dacă nu-mi datorai cei cinci lei, deci nu amesteca datoria cu norocul ce ți l-a adus această datorie către mine!

— Bine, bine, dar eu în clipa asta n-am nici un ban asupra mea afară de galbenii ăștia din fața mea, se înfurie pretinsul mort.

— Nu este nimica, pentru cei cinci lei, tu acum dă-mi un galben și atunci între noi va fi pace și se repezi spre a-i lua un galben din grămada lui.

— Nu, nu-ți dau nici un galben, și pace, se înfurie încă mai virtos norocosul găsit al comorii și-l pocni cu un pumn în față!

— Lacomule păcătos, strigă tare în noaptea aceea în biserica ruinată, alălant.

Atunci se iscă o bătaie de toată frumusețea și în timpul acesta, în toiul încăierării lor apărură și hoții, cei care lăsaseră comoara, îi luară de guler pe amîndoi și îi aruncară afară din biserică ca pe niște zdrențe murdare, după ce le luară toți galbenii.

Și iată cum lăcomia a dus pe cei doi la prostie, cum pentru cinci lei, ei au scăpat o întreagă comoară din miinile lor ca niște proști.

ȚIGANUL ȘI COLIVA

I-a murit într-o vară tatăl țiganului.

Se duse el la popă și zise:

— Taică popo, mi-a murit tetea ! Ce să mă fac ?

— Să-i faci o colivă și să-i dai un colac de pomană.

— Să-i fac, părinte, să-i fac o colivă pescărească de raci, să se ducă pomena pe lumea ailantă.

A pus țiganul racii într-un coș și s-a dus cu ei la biserică. Acolo i-a așezat pe-o tavă.

Cînd a început popa să citească coliva, racii au pornit să dea-ndărăt de au umplut biserica ca furnicile.

Babele, moșii și mulțimea a bufnit în ris. Popa și sfinții de pe pereți s-au uitat urît și s-au supărat.

Atunci popa și-a luat inima-n dinți și i-a zis-o de-a dreptul țiganului:

— Taică, asta nu e colivă de raci,

Asta e colivă de draci !

DOUĂ SURDE

- Unde te duci, daică Floare?
 - Mă duc la Nică cu demincare!
 - Daică Floare, tu ești surdă?
 - Nu e lapte și e urdă!
 - Daică Floare, tu ești slută?
 - Domnu, maică, îți ajută!
- Dacă-ai fi vreun om bun
Ți-ai lega căluțu-n drum,
De un pai și de-un gutui,
Și m-ai ține pe gurgui!

TURCUL ȘI MUNTEANUL

Odată pe bătrîneață pe cînd stăpîneau turcii tot pămîntul, se găsi din întîmplare un turc arînd pe lingă un pod.

Chiar atunci cobora pe aci de la munte un păcurar voinic și imos cu doi cai, amîndoi încărcăți cu bunătați de tirguială. Cum ajunsă munteanu la pod, turcu îl văzu și vru să-și bată joc de el.

— Cea, cea, Sara, cea că tu înțelegi dacă ești cal, căci ai minte-n cap, iar stăpînul tău n-are minte de doi bani, zise turcu.

Ciobanul, cum auzi vorbele de ocară își puse-n gînd să-și bată joc de turc. Cum ajunsă la capul podului, căzu de pe cal, văicărîndu-se:

— Au, Doamne, ce să mă fac, ce să mă fac, nu mai pot!

— Ai bre, ce e cu tine, că mai adineaurea erai întreg. Scoală-te, fiule, și treci că ți se duseră caili. Atunci munteanul îi spuse:

— Nu cutez, ago, nu cutez să trec peste podu ăsta!

— Lasă, sinco, treci fără frică, nu-l vezi destul de lat și țăpăn. Nu vezi că peste el trec căruțe încărcate, cară cu lemne și cu mare greutate, iar tu să te temi să treci? Însă munteanul nu vrea să treacă-n ruptul capului. El se tot văita și zbiera ca o vită lovită de durere.

— Ai, bre sinco, ce-mi dai baș dacă ți-e frică să te trec eu în spinare pe șelile mele.

— Da ce ceri, ago, de la mine?

— Să-mi dai 12 lei.

— Bine, uite că vreau. Întoarce spatele. Turcu întoarsă spinarea și ciobanul i se urcă în gîrgă, trecîndu-l peste pod în cealaltă parte. Cum îl lăsă jos, munteanul începu să se pipăie, prin sîn și prin buzunar. Apoi supărat îi zise turcului:

— Vai săracu de mine, ago, ce-o să mă fac că n-am nici un ban.

Turcu se necăji foc auzînd că-i lipsesc cei 12 lei.

— Cum să n-ai, mă porcule!

— Uite așa, ago, Alah să mă bată dacă am o para chioară.

— Bine, măi rumâne, de ce nu-mi spusăși asta dincolo, că nu te mai luam în spinare, tu aici îmi spui? Haide șezi iar pe spatele mele să te duc îndărăt de unde te-am luat.

Munteanul se-ncălecă pe turc, iar turcu trecu îndărăt la capul podului, de unde-l luase. Cum ajunsă aci, necăjit dete cu el de pământ zicînd:

— Porcule, păcătosule, uite aici rămîi să mori dacă n-ai bani să-mi plătești! Iar turcu se duse la el în țarină să are cu boii.

Pe neașteptate însă, păcurarul de la munte sare drept în picioare și pleacă peste pod pînă-l trecu frumușel dincolo.

Turcu îl văzu și-l întrebă:

— Ai bre ghiaure, bătute-ar Alah, cum putuși acuși să treci și mai adineauri te făceai mort.

— Hehei, bre ago, vezi că boii tăi au mai multă minte decît tine, iar tu baș că n-ai nimic, decît zamă de varză-n cap în loc de creier. Te călării de două ori ca pe un mînz fără minte. De aia să nu-l mai batjocorești pe cioban și să cați iepuri în biserică, că niciodată nu știi de unde sare iepurele. Ai crezut că ai găsit gîscă de jumulit, dar vezi că ți-a zburat gîsca din frigare și te jumulii eu pe tine.

MĂGARUL CU DOI STĂPÎNI

Au fost doi frați care au moștenit de la tatăl lor un măgar. Tatăl, înainte de a-și da sfîrșitul, le-a spus că fiind un singur măgar întreaga lui avere, să-l aibă fiecare cu schimbul. Cînd unul, cînd altul și să-l îngrijească ca pe ochii din cap ca să se hrănească și ei cu el, cum și tată-su s-a hrănit.

Și așa a început măgarul să fie slugă la doi stăpîni. O zi căra tovarul la unul, iar în cealaltă zi la celălalt.

Măgarul era pus la munci grele, folosindu-l fiecare cît mai mult, fără să i se dea nici zob și nici un fel de mîncare de către vreunul dintre frați.

Munca și ostenea măgarul în zadar, că nici un stăpîn nu-l hrănea, fiecare nădăjduind că de hrănit îl va hrăni celălalt.

Și cînd se poticnea măgarul cu ochii holbați de foame și burta lipită de spate, fiecare stăpîn îi cînta ăst cîntec îmbărbătîndu-l de zor:

Hi, la deal, și hi, la vale,
Că n-am să-ți dau demîncare!
Mîine fratele-i stăpîn,
El ți-o da ovăz și fîn!

Azi așa, mîine-așa, le muri băieților măgarul și cei doi frați rămaseră săraci, plîngîndu-și fără folos dobitocul, căci cine se zgîrcește și mai mult se păgubește!

BOIERUL ȘI SLUGILE

Cică un boier avea multe slugi pe care le silea la munca cîmpului și văzînd ele că stăpînul o să le puie pielea-n pod, într-o zi și-au luat rămas bun și au plecat în lume, să-și caze un alt stăpîn mai bun și mai cu frică de Dumnezeu.

Așa a rămas boierul cu holdele-nțelenite și vitele flămînde și setoase. Ce să facă el? Să dea sfoară-n țară că este în căutare de argați. Și s-au adunat

la conacul boierului o mulțime de oameni săraci și flămânzi. Dar printre ei era unul mai vorbăreț și tuciuriu. Ca să le încerce vrednicia, stăpînul lua dimineața un codru mare de mălai și întreba:

— Cine vrea codrul ăsta de mălai?

— Eu, zicea mai întîi argatul tuciuriu. Și i-l dă. Într-o altă zi iar întreabă:

— Cine vrea bucata asta de pîne?

— Eu, boierule, răspunde mai întîi tot sluga cea tuciurie și iar lua codrul de pîne!

Altă dată întreba stăpînul:

— Cine vrea piciorul ăsta de curcan? Și tot el se-nghesuia și era cel dintîi care primea bunătațile de la stăpîn! Odată, a luat boierul o sapă și a arătat-o slugilor zicînd:

— Cine vrea sapa asta să meargă la prășit?

Atunci argatul cel tuciuriu a zis:

— Mai luați, măi fraților și voi, că eu destul am luat.

Așa stăpînul și-a încercat vrednicia argaților.

ION ȘI PEȘTELE

A fost un prostănac mare, care s-a dus la pescuit.

— Ce faci, Ioane? îl întreabă un călător care mergea la tîrg.

— Iată, prind pește!

— Cum prinzi?

— Cu căciula!

— Nu căciula, măi băiete! Lasă-ți barbă lungă și ai să prinzi știuci și raci să te sature!

Își lăsă barbă mare și merse de-o băgă în Timoc.

Cum afundă bine barba în apă, vine o știucă și-l prinde de barbă. El trage-n sus, ea trage-n jos. Dacă văzu că nu e glumă cu știuca, îi zise:

— Știuculița maichii dragă,

Dă-i drumu de barbă,

Că mă jur că nu te tai,

Noaptea pe mălai!

Auzindu-l știuca, îi răspunse:

— Du-te, mă pescare,

Că prostia din născare

Are leac prin luminare!

BA E TUNSĂ, BA E RASĂ!

A fost un om și o muiere care nu se înțelegeau. Muierea l-a călcat pe om pe picior în biserică la cununie și ținea în ruptul capului bărbatul să zică tot ce zice ea.

Îl ținea pe bietul om sub papuc! pînă la o vreme cînd omul nu o mai putea răbda și-i dete un top de bătaie, de rămase bărbat ca toți bărbații. De

acum încolo, avea el judecata lui și părerea lui așa că nu se mai gîndea muierea pentru el. Într-o zi, se întorc de la loc acasă și văd o livadă cosită frumos.

Bărbatul zise:

— E cosită de parcă e rasă !

— Ba e cosită, de parcă e tunsă !

— Cum, bre muiere, asta e tunsă ?

— E tunsă, bărbate, tu nu vezi ?

O bătu bine crezînd că o să zică precum era livada.

— Ai bre, mai e tunsă ?

— E tunsă așa cum spun eu !

— Te duc la Timoc să te-nec, bată-te Dumnezeu de păcătoasă, dacă nu spui că e rasă !

— Ba e tunsă ! Ba e tunsă ! Așa să știi ! Și să crăpi de necaz !

O luă omul și o duse la iazul morii s-o-nece.

— Te înec, Mărie, mai bine zi că-i rasă !

— Ba e tunsă !

O afundă-n apă pînă la briu.

— Cum e cătălina, fă, e tunsă ?

— Da, e tunsă.

— Bine, atunci te-nec !

O scufundă-n Timoc pînă la umeri.

— Mărie, gîndește-te bine că n-o fi cătălina tunsă !

— Ba e tunsă, bărbate, e tunsă cu foarfeca !

— Atunci te-nec, să scap de dracu !

O scufundă pînă la gură.

— Zi fă, că-i rasă !

— Ba e tunsă !

— E, păi acuș chiar că n-ai scăpare ! Te-nec și ce-o fi să fie !

O scufundă pînă-i trecu apa peste cap și muierea scoase mîna afară și nemaiputînd rosti o vorbă, arătă cu două degete cum taie foarfecele. Așa că tot tunsă rămase după dînsa, chiar și cînd o înecă de-a binelea.

De aceea, de femeie citeodată fuge și dracu, ca să nu-l scoată dator !

VĂCARU ȘI TURCU

Păzea odată un văcar vacile la un boier turc. Văcarul avea și el pe lîngă vacile turcului o văcușoară cu lapte. El păștea vacile de-a-mpreună pe livezi și toate mergeau bine pînă la locul unde se încurcau.

Într-o zi, vaca văcarului se repede la vaca boierului și-o împunge. Văcarul se spămîntă. Ce-o să facă ? O să-l omoare turcul și gata, se gîndi el. Cînd intră cu vacile-n obor își luă inima-n dinți să-i spuie boierului întîmplarea și să-i vadă mintea și dreptatea ce e în stare s-o facă.

— Boierule, zise el, știți ce s-a întîmplat ?

— Nu !

— O vacă de-a dumneavoastră a împuns vaca mea.

— Da bine, băiete, cine le-a mînat și cine le-a lăsat să-și facă de cap și să se împungă ? Nu tu ești ăla plătit să le păzești ?

— Ba eu, zise văcarul !
 — Ce să-i faci, vacile n-au minte, se duc de-a valma singure și se borîșcăie. Ce să-i faci, sînt vite fără minte !
 — Și dacă-mi moare vaca, ce-mi dai, efendi ?
 — Ce să-ți dau, băiete ! Ți-am spus, vacile sînt vaci și pentru ele nu pot să dau socoteală.
 — Ascultă, efendi, vaca mea a împuns pe vaca ta !
 — Ce e ?
 — Vaca mea a împuns vaca ta !
 — Nu se poate !
 — I-a scos mațele, auzi ?
 — Stai să mă uit în Coran să văd ce zice legea !
 — Nu te mai uita, efendi, că atunci cînd era vorba de vaca mea, nu mai era lege și împăratul nu a făcut lege numai pentru vaca ta. Împăratul a făcut o singură lege și dreptate pentru toate vacile.
 Efendi rămase cu buzele umflate, la dreapta gîndire a văcarului.

CE DORESC COPIII

Pe o pajiște acoperită cu flori și izvoare, patru copii pășteau porcii și stînd la umbra unui stejar bătrîn, vorbeau și se jucau între ei.

Cum se jucau, făceau o larmă de vuiau văile; unul dintre ei mai isteț, îl întrebă pe un altul, zicîndu-i:

— Frățioare, ce ai face tu dacă-i ajunge-mpărat ?

— Multe aș face de aș ajunge numai ! Dar pe una n-aș uita-o pentru nimic în lume !

— Și anume ce ai face, hai spune odată ?

— Păi ce aș face ? Aș porunci să mi se aducă un car cu loitre plin cu pleavă și toată ziua m-aș plimba cu carul pin sat șezînd pe pleavă moale și m-aș uita la voi cum vă jucați în țărîină, dar nu v-aș primi. Așa m-aș trăgea singur ca un împărat, iar voi ați crăpa de ciudă !

Atunci îl întrebă pe cel de-al doilea:

— Ce-ai face tu, dacă ai fi împărat ?

— A, eu n-aș fi prost să mă plimb toată ziua, și aș dormi sub o salcie pe iarbă verde lingă izvor, iar pe voi v-aș pune să-mi păziți porcii și să feriiți noroiul unde se-nămolesc să nu se strice.

Văzînd că a mai rămas al treilea, de curios, îl întrebă și pe acesta:

— Spune și tu, frățioare, ce-ai face, dacă ai ajunge împărat ?

— Eu drept să vă spun, aș mîncă numai simit și măduva de la ceapă, iar vouă v-aș da cojile să nu ziceți că nu vă sînt prieten bun.

După ce toți trei au spus ce dorințe mari și-ar îndeplini, veni rîndul ca și aceștia să-l întrebe pe-al patrulea. Atunci ei dornici și nerăbdători de a cunoaște ce minune ar face prietenul lor, îl întrebară:

— Acum este rîndul tău, ia să vedem ce ai face tu, dacă ai ajunge împărat ?

— Ce să mai fac, dacă voi ați ales tot ce-a fost mai bun !

Și cei trei prieteni visară mulțumiți, că au fost deștepți și au știut ce s-aleagă !

DOI MINCINOȘI

Cică odată se-ntîlnesc doi mincinoși. Unul era tăbăcar și altul bărbier. Unul dintr-un sat, ălălalt din alt sat.

Iată tăbăcarul la bărbier, mirosind a piele și mortăciune.

— Ai auzit, maistore, noutatea, zise bărbierul, în satul nostru a răsărit un fir de dovlete care și-a-ntins vrejul pînă-n virful dealului deasupra satului vostru. Și dovletele a crescut atît de mare, încît încap în el toți plugarii satului cu vite, cu căței, cu purcei și cu tot ce vrei !

— Și cu măgari, bre ? îl întrebă tăbăcarul.

— Și cu ! răspunse bărbierul.

— Bine, da de unde pasc vitele iarna acolo, bre ?

— Ei ! ăsta să fie tot necazul ; mănîncă și ei fîn, doar în dovlete se fac clăi de fîn, pătuege, clăi de paie și cîte altele !

— Dar oamenii cu ce se arănesc, maistore ?

— Cu semințe, frate. O sămînță de dovlete este mare cît un ban. De ne pică la fiecare cîte două semințe ne-am procopsit.

— Bre, alal să vă fie ! Ce noroc a dat peste voi.

— Aa, da stai că nu s-a terminat ! Se șoptește prin sat că răufăcătorii au de gînd să dea dovletele de-a berbeleacul peste satul vostru și atunci va fi vai de voi ! Din casele voastre și averea voastră praful se va alege, cînd s-o rostogoli dovletele mare cît un deal.

— A, bre și asta se șoptește prin satul vostru ? întrebă tăbăcarul.

— Fără glumă, cică de nu crezi, privește dovletele în capul dealului și vezi-l cît e de mare, abia acum cînd a legat, dar la toamnă ! ?

Da-n capul dealului se vedea ceva rotund și mare ; nu era altceva decît o claie mare de fîn chitită de niște cosași pe un virf de deal. Văzînd el dovletele se sperie și zise bărbierului :

— Maistore, maistore, ce păcate vom avea noi să tragem, ca să ajungem striviți de un dovlete ! Păi dacă ne omoară toate vitele, li se pierde ruda și eu ce mai tăbăcesc ?

— Ba eu zic, adăugă bărbierul, să-ți scoți pieile din pămînt de unde le ai și să vă mutați satul în altă parte.

— Zău că-ți mulțămesc că ne-ai dat gîndu-al bun ca mare pacoste s-abătea peste capul nostru.

Și de frică și-ngrijorare uită omul să se mai tundă și se-ntoarse-n satul său povestindu-le sătenilor întîmplarea cea tristă și ce-i aștepta la toamnă.

— Vai de capul nostru ! Începură muierile și babele să-și dea cu pumnii-n cap, ne face piftii pe toți.

— Și n-avem scăpare decît să ne mutăm satul de aici că vedeți cît a crescut dovletele ! Numai coada poate să-i ajungă de cinci ori cît biserica și prăpădul e mare !

Un om ceva mai cuminte intră-n vorbă zicîndu-le :

— Ba eu îmi dau cu credința că e bine să ne depărtăm mult cu satul de părțile astea. Ar putea, bre, așa cît este de mare să sudoame pămîntul cu totul, ce credeți, e mare greumînt, fraților !

Și se pregătiră oamenii să-și mute satul, așezîndu-i vatra cu mult mai departe, că să nu se simtă zguduitura cînd se va rostogoli dovletele.

Auzînd bărbierul cele ce se-ntîmplă în satul vecin, se-ntristă și merse să le spună să-și vadă de treabă că e numai o glumă.

Dar cum bătrînii îl cunoșteau pe bărbier că este un mincinos, nu-l crezură, încît își dărimară casele, luară stîlpii și vitele, pornind să-și aleagă un nou sat.

Trecînd bărbierul pe lingă tăbăcar, acesta-i dăte un cojoc de bucurie că a fost bun la inimă și a dat în vileag taina ce-i putea curma zilele. El luă cojocul și mergînd pe lingă țaranii necăjiți cu cojocul cel nou, aceștia-l întrebă:

— De unde ai cojocul?

— De la tăbăcar, mi l-a dăruit în semn de recunoștință, că eu am fost singurul dintr-un sat care i-am descoperit taina, pe care alții o ascundeau. Nu m-a răbdă inima să nu v-o spun.

— Atunci ține și de la mine un miel ! zise un țăran.

— Și de la mine un purcel, zise altul.

— Iar de la mine un vițel.

Și adună bărbierul o cireadă de viței, o turmă de porci și o turmă de miei, de intră cu ele-n sat.

COPILUL PROSTUȚ

Um om avea un băiat cam slab de cap. I-a venit și lui vremea de însurat ca la orice flăcău.

Părinții au plecat să-l însoare în alt sat, să-l bage-n casă la o fată cu căpătii și avere frumoasă. S-au dus la fată în pețit cu purcel fript și lăutari și-au început să se tocmească ce-i dă la fată. Tatăl fetii voia să-și mărite fata, iar muma nici în ruțul capului, fiindcă era prea tinără. După multă băutură se apucară la taină, glume și cîte ce.

Fata sta și gătea la bucătărie. Băiatul s-a dus și el să stea de vorbă cu ea.

Fata a pus sare în mîncare și s-a dus pe afară. El n-are de lucru și vrea să mai puie un pumn de sare în oale. Băga mîinile amîndouă într-o oală cu sare și încercă să le scoată. Cînd colo, ce să vezi? Mîinile nu le mai poate scoate ! Trage-n sus, trage-n jos, însă nici vorbă să le mai scoată.

Cum se-ntoarce fata, el bagă oala între picioare. Fata îl cheamă la masă, însă el stă cu oala ascunsă între picioare de rușine.

— Nu-mi este foame ! răspunde flăcăul și rămînea supărat cu oala între picioare.

— Ce ai, taică, de stai supărat ? Îl întrebă tată-su. Poate nu-ți place de fată ? Spune drept să știi !

— Nu, tăicuțule, îmi place de fată însă m-a apucat o durere de mațe și de aia stau ghebejit pînă mă fac bine.

Tată-su îl lăsa în pace și ei își văzură înainte de chef.

Tatăl fetii ieși afară și se opri sub streășină cînd tocmai cădea afară un potop de ploaie.

Băiatul pe prispa casei nu știu cum face că sparge oala plină cu sare și oala cade cu totu-n capul socrului. Socrul se miră cum plouă de sus cu oale și cu sare și se scarpină la cucuiele din cap.

Se duce-n casă și se jură c-a-nnebunit Dumnezeu. Să ploaie el cu oale sparte și cu sare ? Toți rîd, văzîndu-l plin de sare și cu capul spart, numai gînele cu mîinile slobode mîncă de zor.

Atunci muierea lui, de supărare iar îl blestemă:

— Măi bărbate, ți-am spus eu că o să te trăsnească Dumnezeu că măriți fata prea crudă și nu m-ai crezut? Bine ți-a făcut și mai bine ți-ar face dacă te-ar trăsni de tot, să te-nveți minte.

Bărbatul auzind-o blestemînd, s-a repezit la ea i-a tras o bătaie bună și astfel s-a spart logodna și petrecerea.

SURZII

Un om bătrîn își făcea gardul pe lingă casă. Un cioban supărat trece pe drum dis-de-dimineață, care pierduse oile.

— Moșule, n-ai văzut oile mele? îl întrebă ciobanul.

Moșu puse palma căuc la ureche că n-auzea bine și-i răspunse:

— Acia, numai pină acolo fac gardul.

— Într-acolo!

— Da acolo! întări hotărît moșneagul.

Ciobanul care era surd, crezu că într-acolo au luat-o oile și porni în grabă spre locul arătat.

Cînd colo, găsi oile. Bucuros, păstorul se întoarce cu turma de oi la moșneag zicîndu-i:

— Ține, moșule, un berbecu cu cornele frînte că mi-ai arătat oile pierdute!

Moșu îl privi înciudat și-i grăi:

— Îți jur pe bătrînețea mea că nu i-am frînt eu coarnele.

Neînțelegîndu-se ei, trece cu coafele la apă o fată și aia surdă.

Ciobanu-i spune la fată că de bucurie vrea să-i dăruie moșului un berbecu cu cornele rupte, fiindcă i-a arătat unde sînt ascunse oile pierdute.

Fata la acestea răspunde:

— Nu vă pot lua pe amîndoi de bărbați. Pot să-l iau numai pe unul. Certîndu-se cîteșitrei, trece pe cărare un popă surd, călare pe o iapă.

Păstorul, văzîndu-l pe taica popa, se gîndi că el are să-i scoată din incurcătură.

— Sărut mîna, părintele, spune-i moșului, că-i dăruie berbecul pentru bunătatea lui, că mi-a arătat oile pierdute.

— Taică, îți jur pe sfînta lăturghie, că iapa nu e din furat, am găsit-o fară stăpîn pe islaz și cînd am încălecat-o a vrut să fugă cu mine, să mă facă rob la turci.

Și a-nceput o ceartă mare între ei. Moșul că n-a frînt coarnele berbecului, fata că nu-l poate lua de bărbat decît pe unul, popa că n-a furat iapa și e lucru găsit, încît s-a strîns tot satul la învălmășeală și chinezul satului i-a chemat să dea socoteală!

Fiecare vorbea pe altă limbă și zarva ieși și mai mare.

— Eu nu-am frînt coarnele la berbec, zise moșneagul.

— Ba eu nu mă pot mărita după mai mulți bărbați, adăuga fata.

— Eu, domnule primar, vă jur că n-am furat iapa, am găsit iapa.

Cînd a văzut primarul că o să-l zăpăcească și pe el de cap și că n-o să ajungă cu ei la nici un căpătîi, i-a dat afară să se înțeleagă ei cum vor putea.

Surzii însă nu s-au înțeles și se spune că și azi se mai ceartă încă.

FEMEIA LENESĂ

A fost odată ca niciodată că dacă n-ar fi, nu s-ar povesti; a fost o femeie foarte leneșă. Bărbatul umbla la cîmp și cînd venea sara nu găsea făcută mîncarea. El o întrebă:

— Bine fa muiere, ce ai făcut tu azi de n-ai făcut mîncare? Femeia totdeauna îi răspundea:

— Uite, măi bărbate, toată ziua am tors lînă.

A doua zi la fel. A treia zi la fel. Și a ținut-o așa în șir luni și ani că a tors lînă. Bărbatul supărat că tot cu lînă și scoate fire. Bine femeie, unde-ți sînt fusele cu lînă?

Atunci femeia care avea o puțină în casă acoperită cu țoale, le dete la o parte și începu să-i arate același fus pe care îl scotea, și-l băga din nou în puțină. Bărbatul aproape obosise uitîndu-se cum îi arată la fuse cu lînă toarsă și-i zise:

— Ajunge fă nevastă și ai obosit arătîndu-mi la fuse cu lînă toarsă.

Atunci femeia văzînd că pe om l-a dus cum a vrut ea, îi zise: Acum măi bărbate te duci în pădure și-mi tai rășchitor că n-am pe ce să le dăpân.

Omul a plecat în pădure bucuros că s-a isprăvit cu torsul lînii, cu securea în spate să taie rășchitor. Femeia hoată foc o luă pe altă parte și ajunse mai întîi în pădure și se urcă într-un pom stufos să nu fie văzută.

Cînd omul ajunsă în pădure, umblă încoace, umblă încolo după rășchitor, ajunsă sub pomul stufos unde era nevasta lui ascunsă, care începu să strige:

Cine taie rășchitoare, nevasta-i moare!

Cine taie rășchitoare, nevasta-i moare.

Omul nevastii se opri și ascultă și iar aude:

Cine taie rășchitoare, nevasta-i moare!

Cine taie rășchitoare, nevasta-i moare.

Văzînd omul o așa mare minune zisă că asta-i numai un sămn, se lasă de rășchitor și pleacă acasă. Cînd a ajuns acasă îi povesti nevastii minunea lui Dumnezeu că numai el putea fi, și-i spuse:

— Mi-a fost frică, nevastă, că ai să mori și pierd bunătate de nevastă și n-am mai tăiat rășchitor. Mai bine lasă fusele acelea nedepănate și numai tu să fii sănătoasă, fiindcă, ca tine alta nu mai găsesc.

ALMEȘ BALMEȘ

A fost odată un tuciuriu și s-a dus de-a rucelea pe la nașu-su. Nașul era tocmai la masă și mîncă dintr-un purcel fript și dintr-un blid cu almeș-balmeș.

— Fine, șezi să mîncăm oleacă că poate-i fi flămînd.

— A, da de unde, chiar acum mă sculai de la masă.

Nașul, văzîndu-l astfel, nu l-a mai rugat și a mîncat singur mai departe.

— Nasule, mai zi o dată!

— Ce să zic, fine?

— Ce-ai zis mai înainte.

Nașul s-a făcut că nu-nțelege, a ridicat masa și s-a culcat. S-a culcat și finu. Sta el să adoarmă, însă mațele i se certau de foame și ghiorțăiau. Apoi își lovi ochii cu pumnii că nu se închid, nu adorm. Nașu auzea și simțea toate astea și de aceea îl întrebă:

— Ce s-aude, fine-n burta ta?

— Iacă nimic! Vi se pare, nasule!

— De ce-ți dai cu pumnii-n cap atunci?

— Să fugă mintea la burtă să tacă, nasule, că de flămînde se ceartă între ele.

Nașul zimbi pe sub mustață și se făcu că sforăie.

De aci se sculară și plecară la lucru. Finului îi tot lăsa gura apă și se tot gîndea ce mîncare bună a scăpat.

— Hai, nasule, cum îi zice la mîncarea aia de asară?

— Almeș-balmeș!

Finul plecă acasă și în gîndul lui ca să nu uite zicea: almeș-balmeș! almeș-balmeș! ce bună mîncare!

Ajunse la o baltă vru s-o treacă. Apa era cam mare, ridică izmenele pînă la genunchi și pași înainte, uitîndu-se la rațe și rățoi cum se afundă cu capul după peștișori. Tot privind la rațe, uită de almeș-balmeș. Se necăji foc și începu să caute cuvîntul în baltă. Apoi zise:

— Uite, măă, căzu cuvîntu-n baltă și nu-l mai gășesc.

Se-ntoarse-ndărăt, poate-l găsește, însă almeș-balmeș nicăieri! Nu-i mai venea în minte și pace! Căzuse la fund, se gîndea el în mintea lui. Porni să-njure și să se aplece luînd cu pumnul apă dintr-o parte și mutînd-o în alta ca pe niște felii. Intrară-n baltă niște porci și el îi dudăi mai departe să nu-i găsească almeș-balmeșul și să i-l mănînce.

Niște oameni lucrători trecură pe-acolo, îl văzură căutînd disperat și-l întrebă:

— Ce cauți, măi Romică?

— Iată un lucru mare!

— Spune-ne și nouă, ce lucru?

— E lucru meu și nu vă pasă vouă de el!

Lucrătorii crezură că poate e vorba de vreo pungă cu bani și săriră îmbrăcați în baltă s-o cate. Cătară fundul bălții de-a rîndul, se bălăciră prin ea mai rău decît porcii și nu găsiră nimic. Scoaseră și rățoi din baltă temîndu-se să nu înghită cumva comoara. Mai la urmă osteniră și oamenii ăștia. Unul dintre ei supărat își stoarse Țoalele de apă și zise suduînd:

— Măi oameni buni, hai să mergem, fir-al dracului de tuciuriu, că făcurăm balta almeș-balmeș și nu găsirăm nimica.

— Aoleu, mînca-v-aș, am găsit-o!

— Ce ai găsit mă?

— Aia ce-ați zis. Almeș-balmeș!

Plugarii crezură că-și bate joc de ei și-i traseră o bătaie bună de-i frinseră oasele și plecară cu buzele umflate.

El rămase în marginea bălții să-și atirne Țoalele pe mărăcini, să le usuce.

Tocmai atunci treceau pe-acolo niște vînători. El n-are de lucru și-i întrebă:

— Unde vă duceți, fîrtați?

— Ha-ha! Îți bați joc de noi?! Trebuia să zice: noroc! noroc, la vinat! Și-i traseră și ei o bătaie bună.

Plecă el scîrîind din temelii după atîta jumuleală și se întîlni cu o sumedenie de lume ce se bocea și ducea la groapă un mort. El trecu pe lîngă mort grăind:

— Hai noroc ! noroc, la vînătoare !

Oamenii lăsară jos năsălia puseră mina pe el și-i frinseră oasele.

— Dar bine, măi fraților, cum trebuia să zic ?

— Dumnezeu să-i ierte păcatele !

— Așa o să zic de-aici încolo, negustorilor, grăi finul și plecă văitîndu-se de spinare pe drum la vale.

Cînd colo, drăcia dracului ! În fața lui tocmai ieșea din biserică mireasa cu mirele și cîntau bandele de lăutari de se cutremurau copacii.

El trece pe lîngă mireasă și zice:

— Dumnezeu să-i ierte păcatele !

— Ce păcate, bre ! zise unul dintre nuntași. Și se puse golănimea pe el de-l tăvăli și zminti în bătaie.

— Aoleu, nu mai dați, zise el și mai bine învățați-mă cum trebuie să zic, mîncă-v-aș !

— Să zici: ura să ne trăiască !

— Mulțămesc, așa am să zic și a plecat mai departe.

Trece pe lîngă băătura unui om care tocmai își pîrlea porcul de curînd junghiat.

— Ura ! să ne trăiască, să ne trăiască !

— Cine să ne trăiască, omule ?

— Porcul, dar cine ? zise finul. Se puse și măcelarul pe el de-i frămîntă la pumni pînă-l ameți-n bătai. După aia se sculă leșinat și grăi:

— Stai, măi omule, ai milă de mine și nu mă bate, mai bine spune-mi cum să zic :

— Să-l mănînci sănătos și să umpli toate vasele și oalele !

Plecă și de aci bătut și văzu după o casă un om care tocmai se pitise și se „da în poiană” ca orice om cu nevoile sale. El n-are de lucru și zice:

— Să-ți umpli toate oalele și vasele fîrtate și să-l mînci sănătos !

Se scoală omul supărat și fugi după el de-i trase o bătaie soră cu moartea.

— Dar bine, măi vecine, cum era să-i zic ?

— Pute vecine, pute !

— Bine, așa am să zic de-aci-nainte și plecă.

Cînd ajunse la un pîrîu două fete se spălau pe picioare și se pieptăneau. El iar nu-și ține gura și le zice:

— Pute, surată, pute !

— Ce pute, mă, fir-ai al dracului cu mîta care te-a făcut ! Și-l frinseră-n bătai cu cobilițele.

— Bine, suratelor, dar cum era bine să zic ?

— Să zici: ce frumoase sînteți și ce pieptănătură mîndră aveți !

Merse el spre casă și văzu două muieri care se băteau și-și smulgeau pletele.

— Vai ce pieptănătură frumoasă și ce mîndre sînteți !

Ele uitară de bătaie, crezură că le batjocorește și săriră de-i jumuliră părul din cap. Scăpă ca prin minune din ghearele muierilor și se opri drept în ușa cortului:

— Ha auzi, fa muiere, să-mi faci mîncare din aia ca la nașu.

— Cum ca la nașu, omule ?

— Știi tu, din aia, ca la nașu !
— Nu știu, măi omule, spune tu cum îi zice, cum este că eu nu sint ghicitoare ?

El se puse pe muiere și o călcă-n picioare de-o lăsă lată, gata să-și dea sufletul.

Copiii plingeau și se rugau :

— Stai, tătucă, nu mai da în mămuca, nu vezi că-i facuși capul almeș-balmeș !

— Aha ! va să zică voi ați știut de mîncare și ați ascuns-o ? N-ați spus ce mîncare e, ca să nu-mi facă mie pofta să mă satur și eu odată ca nașu de almeș-balmeș ? Vă arăt eu vouă ! Luă un vâtrai în mînă și le frînse oasele la bieții copii, de se duse pomina !

ÎNȚELEPCIUNEA BĂTRÎNEȚII

A fost odată un moș și o babă și au avut o vacă. A plecat moșu cu vaca la piață s-o vîndă. Cînd acolo dă lumea buluc pe lingă văcuță care, mai de care, să facă tîrgul cu moșu. Mai la urmă au venit la moș trei frați negustori.

— Cîți lei ceri pe ea, moșule ?

— Cinci sute de lei !

— Toate sint bune, moșule și la locul lor, numai să te duci acasă să-i tai coarnele că ne-mpunge copiii și să vii, să iei paralele.

Moșul plecă acasă îngrijorat și tăie coarnele la vacă.

Într-o sîmbăta plecă iar cu vaca la tîrg s-o vîndă. Cei trei frați sint gata să-i dea punga cu bani moșului, dar îi mai cer ceva moșului :

— Să-i tai coada, moșule și apoi ai banii.

— Bine, măi băiete, numai să nu vă bateți joc de marfa mea !

— Nici vorbă, moșule ! Vaca are coada prea lungă de doboară ulcica cu fasui de la foc. Așa că ascultă-ne și să facem apoi tîrgul.

Merse moșul acasă și tăie coada vacii.

În sîmbăta viitoare iar veni cu vaca la piață. Cei trei frați veniră la moș și iar îi găsiră nod în papură.

— Moșule, toate sint bune, numai să-i tai și picioarele !

A plecat moșul plîngînd și văietîndu-se la babă și i-a tăiat vacii picioarele ! Cum i-au tăiat picioarele vaca a căzut și-a murit.

— Ei, babo, ne înșelără negustorii ăia ! Mari coțcari trebuie să fie, numai lasă că-i învăț eu minte.

— O să-i înveți pe naiba, că iată cu mintea ta de prostănac rămăserăm săraci lipiți pămîntului.

Ce să facă acum moșul ? Luă măgarul sîmbăta viitoare și plecă cu el la tîrg. Acolo îi băgă măgarului bani în fund și așteptă cumpărătorii.

Veniră iar cei trei negustori.

— Cît ceri moșule, pe măgar ?

— Trei sute de lei.

— Prea mult, moșule !

— Măgarul meu face bani și nu e măgar ca toți măgarii ! Iată-l, priviți-l cum îi pică lei din fund.

Îl priviră negustorii cu mirare și ziseră: iată că este adevărat, un măgar minune, în foale cu fabrică de bani ! Moșul luă trei sute de lei, îi pusă la chimir și pe-aci ți-e calea. Dar negustorii alergară după el, întrebându-l:

— Hei, moșule, ce-i dai de mincare la măgar ?

— Îl închid în hambarul cu grîu pînă se satură.

Cei trei frați bucușori de o așa pricopseală, plecară acasă, închiseră măgarul în hambarul cu grîu și se culcară.

Dis-de-dimineață cel mai mic și mai grijuliu se duse la hambar să vadă măgarul și să aducă banii în baniță. Cînd acolo i se pare pe gaura cheii că strălucește hambarul de lei. Vrea să deschidă ușa, însă ușa este înțepenită și nu poate.

— Mumă, strigă băiatul, vino fuga că a umplut măgarul hambarul cu bani și nu-l pot deschide !

Se scoală frații cu urdorele la ocnă, sparg ușa, și cînd colo în mijloc zăcea măgarul mort, umflat ca o beșică de porc.

— Haa, fata lui de moș; și-i traseră o înjurătură. Să ne păcălească el pe noi un boșorog ? Las' că-i arătăm noi lui ! Fuga drept la bordeiul moșului.

— Bine, moșule, se poate să ne batjocorești pe noi și să ne iei de-a fiecea atîta bănet ?

— Vedeți-vă, copii de treabă, că nu orice muscă face miere ! N-ați știut voi cum să-l arăniți și greșeala voastră n-o s-o plătesc eu un om curat la suflet !

Numai aveți puțină răbdare că trebuie să trimit demîncare la săpători că este aproape prînzul.

Moșul avea un iepure năzdrăvan, îl chemă, îi pusă desagii de o parte și de alta pe spinare și-i zise:

— Așa, taică, acumă du-te la oameni cu merindele că abia te așteaptă ! Iepurele își luă povara și plecă pe grinduri drept la lucrătorii moșului.

Văzînd ei iepurele, au uitat de toate și de măgar. Și zor nevoie să cum-pere iepurele.

— Cît ceri pe iepure, moșule ?

— Nu-l vînd, că ăsta ascultă de baba mea !

— Ba nu, moșule, ține aici două sute de lei și dă-ne nouă iepurele.

— Mi se rupe inima după iepure, dar dacă dați îndoit prețul, vi-l dau și o să aveți o fală cu el în lume de o să se ducă vestea.

— Bine, moșule, ține banii și dă-ne iepurele.

Așa negoțul s-a făcut și cei trei frați au pus iepurele-n sac și au plecat bucușori de ispravă.

A doua zi, au luat iepurele, au pus de o parte și de alta oalele cu mincare și ulciorul cu apă și i-au dat drumul pe o potecuță să meargă la lucrătorii ce-i aveau în țarină cu prînzul. Cum i-au dat drumul iepurelui, acesta a sărit, oalele s-au rostogolit și s-au spart, cîinii au dat năvală la ciolanele de pui, iar lui în tufă i-a fost calea, pînă ce și-a pierdut urma.

Cei trei frați rămaseră tare supărați, înjurîndu-l și ocărîndu-l pe moșul ce-i păcălise.

— Asta este iar o păcăleală, trasă cu virf și îndesat, însă i-o plătim noi moșului !

— Să mergem la moș să-l omorîm și gata, după atîta batjocură ! Ne-am făcut de rîs și n-avem altă scăpare, zise unul dintre frați.

— Să mergem îndată și să-i facem de petrecanie, că acest moș poznaș ne aduce la sapă de lemn, dacă ne mai tînguim cu el.

Porniră către satul moșneagului, suduîndu-l de sfinți și de părinți.

Moșul, cum îi văzu că vin din depărtare a scos în bățatură o vadră cu vin și baba a început să cînte.

Cînd au tunat ei înfuriați înăuntru cu topoarele în mină, l-au văzut pe moș cîntînd dintr-un fluier fermecat. Cînta moșul atît de frumos și de duios, că ori toate se opreau în loc, ori toate se dădeau peste cap și se rostogoleau de bucurie. Chiar atunci juca baba de prăpădea pămîntul. Pe lîngă babă juca o purcică, o găină, o miță și o căpriță. Atît cît mai aveau și ei pe sufletul lor.

Moșul îi dădea de zor înainte, încît începură și cei trei frați porniți pe omor, să joace de le scăpărau tălpile. Cînd încetă moșul, ei erau sleiți de puteri încît căzură jos mai mult morți decît vii. După ce-și veniră-n fire, le veni graiul, rugîndu-l pe moșneag:

— Măi moșule, am venit la tine cu gînduri întunecate să te tăiem pe tocător și să te facem bucături, bucături pentru cîni, că tare ești ștregar și ne-ai prăpădit cu păcălelile. În schimb îți cerem să ne vinzi fluierul.

— Nu pot, copii! E singura mea avere și singura mea mîngîiere.

— Te rugăm, moșule, uite în genunchi, vinde-l! Spune hai cît ceri pe fluier?

— Să fie voia dumneavoastră, iată îl vînd cu o mie de lei!

— E mult, moșule! E tare mult! Două perechi de boi, ce crezi?

— Nu e mult, taică! Așt fluier e fermecat, cînd suflă în el, glasul lui este atît de frumos, că ies și șerpilor din pămînt să joace. Jigăniile de pe pămînt joacă și uită de foame și de sete. E mare lucru să ai un asemenea fluier cu glas atît de vesel în el.

Dacă vi s-a lăsat inima la fluierul meu, dați-mi acum numai 500 lei și restul viu eu să-l iau. Însă vă cer să faceți o probă cu el mai întîi.

— Adică ce probă? întrebare cei trei frați.

— Să vă suiți toți trei muierile în pod, să le puneți la gît mărgelile și șiruri de ardei iute uscat și să porniți să cîntați.

Dacă vor începe să chiuie și să joace, înseamnă că fluierul este bun și că nu ne-am păcălit. Dacă muierile vor începe să strănute și să vă drăcuie făcîndu-vă nebuni, e semn că fluierul meu s-a stricat și că v-am păcălit fără să vreau. Atunci să veniți să mi-l dați și eu să vă dau îndărăt punga cu cinci sute de lei.

Frații alergară acasă cu sufletul la gură, urcară în grabă muierile-n pod, le împodobiră cu șiruri de ardei la gît, le traseră și o chelfăneală bună că virădăiau și nu se supuneau de afurisite ce erau și începură apoi să sufle ei în fluier. Cum porniră să cînte, podul începu să se legene — și cutremure, iar muierile să chiuie și strănute de iuțea ardeiului. Jucară muierile pînă căzură cu pod cu tot în capul bărbaților și muriră.

Atunci abia, își dădură seama că moșul îi păcălise și îndirjiți la culme, puseră mîna pe topoare și alergară drept la bordeiul moșului, cu o falcă-n cer și cu alta în pămînt să-l facă bucăți.

Moșul i-a zărit din departe, a rîs pe sub mustață și a zis:

— Veniți, negustorilor, veniți! Veniți la taica mai iute că am o măciucă noduroasă, plînge-n pod că n-are și ea pe ale cui șale să le măsoare.

Și asta era adevărat! Moșneagul avea o măciucă fermecată dăruită de un sfînt odată, cînd se preumbla pe pămînt. Văzîndu-l cît este de sărac și prăpădit l-a înzestrat cu te miri ce, cu fluier, minte și măciucă, doar i-o prinde bine la bătrînețe și se vede că i-a prins.

Cum au tunat pe uşe negustorii cu singele înfierbîntat de ură, învîrtind securile, moşul a zis:

— Măciucă, pe ei, taică, nu-i lăsa, frînge-le oasele pînă nu-mi pun cinci sute de lei pe masă, banii de pe vacă.

Măciuca sări pe negustori şi dă-i şi dă-i, şi dă-i şi dă-i! Pînă-i omori de tot! Atunci moşul văzînd că nu pun banii, iar porunci să le mai măsoare citeva. Îi măciucă pînă ce lăsară banii pe masă şi plecară cu spinările şi oasele frînte, de se duse pomina de isteţimea şi păcăleala moşului.

POPA ŞI HAIDUCII

A fost odată nouă haiduci care trăiau la munte în pădure ca lupul la tulpina tufanului. Cu bărbile pînă-n călcîie şi cu ochi ageri şi pistoale cu cremene, gata să fie descărcate în trecători şi să-i despoaie de averi.

Ce să facă ei la adinci bătrîneţe, ca să nu meargă-n iad singuri, hai să-şi facă planul să aducă în ceata lor un popă să le fie harambaşa.

O luară ei pe cale, pe cărare şi dau de un popă călare la drumu al mare.

— Bună calea, părinţele!

— Mulţam tale, haiducele!

— Părinte, sfinţia-ta, dă-te frate-n haiducie,

Ca să scapi de-a boierie!

Şi te facem harambaşe,

N-are potera ce-ţi face!

Şi se face popa haiduc! Stau ei cît stau în pădure flămînzi căci posteşte robul lui Dumnezeu cînd n-are ce mîncă.

De la o vreme îi veni poftă popii de carne. Hai să coboare-n vale la turmele de mioare să frigă un miel în frigare. După ce băură bine şi mîncară, dormiră cu capul pe piatră la umbra bradului şi aşa deodată ce-i năzări unuia prin cap să-i puie cînstea sfinţiei-sale la probă.

— Părinte, şi aşa de acuma aţi intrat cu noi în tovărăşie, iată că a venit vremea să furăm zece oi şi să le împărţiţi la zece haiduci.

— Bine, tăiculiţă, furaţi-le de la cei avuţi, ca să fim iertaţi de psaltire şi de Dumnezeu! Şi aşa furară haiducii de la un cioban din apropiere zece oi spătoase şi lînoase.

Toţi se-nvoiră să le-mpartă popa harambaşa după dreptatea popească.

Furară hoştii oile şi le aduseră la popă să le împartă.

— Hai, părinte, nu-i păcat

Că-i lucru din furat?

— Nu-i păcat, măi tovarăşi, păcat e ce iasă din gură, nu ce bagi în gură, că ce bagi tot mai iese, dar cuvîntul rău, îndărăt nu se mai întoarce. Mai bine să ne ferim de birt decît de hoşt, că pe scara birtului scoboară oamenii în iad, dar din furt nici un păcat nu e că şi boierul şi ciociul fură şi apoi se dau de păgubaşi!

Şi aşa, ascultîndu-l pe popă, toţi îl credeau că va împărţi pe dreptate oile.

După asta popa porni împărţeala. Popa era singur şi el luă nouă oi pînă îşi facu cu totul zece oi. Haiducii erau cu toţii nouă şi cu o oaie, face iar zece. Haiducii priveau şi se cruceau, iar popa le zicea:

— Aşa e, tăiculiță,
Eu cite unul,
Da vouă cu pumnul !
Iar haiducii mirați, iar îi grăiră:
— Bine mai zici, părințele:

Bogăția trece dealul,
Noi rămînem cu amarul !
Bodaprosti,
Popa Costi
Bună fată ne-ai mai dat,
Pîn-acasă a și fătat !

ȚIGANUL ȘI CATÎRUL

Trecea odată un român pe drum cu carul plin cu dovleci. Mergînd el așa agale cu boulenii lui, se întîlnește-n cale cu un tucuriu.

— Ce e ăștia, bre ?
— Ouă, tu nu vezi ! zise rumînu.
— Cum ouă sînt astea, așa mari !
— Ouă, nenicule, ouă mari, toată ziua, ouă !
— Ai, baș ouă de pasăre sînt ? !
— Nu sînt de pasăre, sînt de catîr, ouă talienești !
— E mare lucru, zău că n-am văzut și n-am crezut că sînt ouă talienești cît gogolia capului. De unde o fi văzut catîrii să clocească gogea ouă cît ticva de mari.

— Măi băiete, tu n-ai văzut, dar acum ai să vezi și ai să crezi !
— Spune-mi, măi nene, și cum clocește catîroaica ?
— Dacă vrei să știi, iei un ou mai mare din ăștia roșii, îl bagi în bălegar de iapă și la zece stămîni iese catîru mic mititel cît iepurele.
— Apoi dacă e așa, barem vinde-mi și mie un ou talienesc.
— Ți-aș vinde, frate-meu că la tîrg mă duc eu, însă poate ți se vor părea scumpi !

— Păi bine, cîți bani să coste ?
— Doi lei de argint oul mare, un leu de argint oul mic.
— Ali e scump foc, bre ! Unde s-a văzut oul cu doi lei, cînd cu doi lei îi cumperi un dirmon cu faină. Și așa se tocmiră țigănește, da se plăti omeneste.
Pe doi lei de argint luă dovleacul mere, bucuros și falos că peste zece stămîni va ieși mînzul din el.

Tocmai mergea el bucuros coborînd pe o coastă cu dovleacul pe umere, ținîndu-l strîns de coada plină cu ghimpi.

Și gîndindu-se el cum o să se fudulească pe catîr în văzul fetelor și nevestelor ieșite pe ulicioare, hop ! se împiedică și căzu. Dovleacu se duse la naiba de-a berbeleacul rostogolindu-se la vale printr-o tăietură cu tufșuri.

Cînd s-a sculat țiganul, l-a văzut lovindu-se de un tufan și făcîndu-se bucățele.

Un iepure care-și avea pe-aci cîrtogul s-a speriat luînd-o la fugă iute, de parcă-l lătrau din urmă niște copoi.

— Stai, bre, stai ! Striga țiganul cît îl ținea gura, însă minzul ieșit din ou de timpuriu s-a pierdut prin tufișuri speriat ca vai de el.

— Lele, bre ! afurisit minz, cît e de mic și ce mai fuge, darmita să fi crescut și mai tare, ar fi fugit ca gîndul și ca vîntul.

BAI GIORA ȘI FLUIERUL

Odată Bai Giora a plecat cu fratele său în lume să se pricopsească, căutînd să găsească undeva de lucru. Pe drum dau ei și de o piatră de moară, găurită la mijloc ca toate pietrele de moară. Bai Giora îndată ce o vede îi zice fratelui său:

— Acesta e inelul bunicii !

— Nu e de loc inelul bunicii, ci o piatră de moară, îi răspunse fratele său.

— Pe cine vrei tu să-l faci prost, ori ai orbul găinilor, de nu vezi bine ? Și-i dădu el mai departe cu gura, făcîndu-l pînă la urmă și pe fratele său să creadă că este inelul bunicii ! Venise seara și ei încă își faceau socoteala, cum să ducă acasă inelul găsit. După multă chibzuință se hotărîră a se urca cu piatra de moară într-un plop, temîndu-se că hoții i-ar putea prinde și fura inelul bunicii. De aceea cu mare greutate se suiră în plop. Într-un tîrziu sub plop poposi o caravană de negustori. Inelul lui Giora îi era tot mai greu și la o vreme îi spuse fratelui că n-are ce se face măcar de-l fură negustorii, însă el nu mai are putere să-l țină și trebuie să-l scape jos.

— Omule ! tu nu vezi oameni, o să-i omori ?

— Are grijă Dumnezeu de ei de mai au zile și lasă piatra de moară să cadă.

Negustorii auzind trosnetul crengilor ce se rupeau, o luară la sănătoasa, gîndindu-se că Dumnezeu din cer îi bate cu pietre de păcătoși ce sînt pentru înșelarea oamenilor și lipsa la cîntar ce o iau. Marfa o lăsară sub plop, mulțumiți că au scăpat cu viață. La ziuă, Bai Giora împărți cu fratele său marfa. El luă trei saci de tămîie, iar fratele, aurul, pietre scumpe și mătășurile. Merse el cît merse cu sacii de tămîie și ajunsese în vîrfurile unui munte, frînt de osteneală. S-apucă el aci și făcu un foc mare golind sacii cu tămîie pe jar. Fumul se ridică sus, sus, la cer. Tocmai atunci pe Dumnezeu îl dureau măselele de se văita și văicărea fără folos. Nici cele mai învățate babe aflate prin rai nu-l puteau ajuta cu nimic. Însă fumul cum se înălță spre cer, Dumnezeu puse fața în fumul de tămîie și-i trecură durerile, parcă i-ar fi luat vrăjitoarele cu mîna.

Se miră și Dumnezeu de puterea tămîiei și de înțelepciunea pămînteanului, încît repede scara cerului pînă la pămînt și coborî să-i mulțumească și să-l dăruiască.

— Omule, iaca eu sînt Dumnezeu și fiindcă m-ai vindecat de durere de măsele, am coborît să te dăruiesc și să-ți mulțumesc pentru binele ce mi l-ai făcut ! Și-i arătă fel de fel de pietre scumpe, aur și îmbrăcăminte strălucitoare. Bai Giora le privi pe toate însă își puse ochii pe un fluier.

— Îmi aleg fluierul ăsta, răspunse Bai Giora și rămase cu fluierul, apoi își căută de drum după o slușbă.

Bătu el încă multe căi, pînă ce un popă îi primi să-i păzească oile, împreună cu o altă slugă. Bai Giora rămăsese bucuros. Toată ziua el cînta din fluiet și dormea, iar tovarășul său, se ostenea prin mărăcini și tufșuri, întorcîndu-se cu oile care erau blestamate rău, neavînd ce paște. Le domoli pe un singur loc și fugeau ca niște capre după ierburi. Deodată merge și Bai Giora să le întoarcă și se supără pe ele încît le lovește cu securea omorîndu-le. Se sperie atunci tovarășul său, zicîndu-i:

— Hai să ascundem oile în vale-n ogaș să nu ne vadă popa, și îndată pitulară ei oile moarte acolo. Bai Giora ducînd iute două iar prietenul său cite una. Seara stau ei la masă, iar popa îi servește cu țuică. Lui Bai Giora îi dă un pahar, iar celeilalte slugi două pahare. Atunci Bai Giora supărat, zise către popă:

— Părinte, ceea ce faci mata, nu e drept, lui îi dai două țuici, iar mie numai una. Cum vine asta, eu duc două oi în spate și beau un pahar, în timp ce el duce numai una și bea cite două pahare.

— Cum bre, voi mi-ați omorît oile?

— Nici vorbă, părinte!

Și taica popa fugi la tîrlă să-și numere oile. Cînd văzu tîrla goală, leșină de necaz. Și-l dete pe Bai Giora în judecată, încît îl aruncă pe acesta la grea osîndă în închisoare. Se împrieteni cu el un paznic al închisorii și într-o zi se prefăcu că-și dă sufletul. Chemă el pe paznic, spunîndu-i în taină.

— După ce mor eu, tu să te folosești de toate bogățiile mele. Să mergi în pădurea cutare și de la rădăcina lui vei putea dezgropa două vase cu poli de aur, furați de mine cît am fost în haiducie de la turci — negustori bogăți.

— Da cum recunosc copacul? îl rugă să-i spună întemnițatul, însă acestuia Dumnezeu îi luă glasul, numai ochii rămînîndu-i, înainte de a-și da obștescul sfîrșit. Și așa nu apucă să-i poată spune locul unde era comoara ascunsă. Însă nici Bai Giora nu muri! După cîteva zile se înzdrăveni. În zadar încerca acum paznicul închisorii, a-l ruga să-i spuie locul unde se află ascunsă comoara, că nu-i spunea nici în ruptul capului. Într-o noapte îi spuse el paznicului:

— Dacă vrei să fugim de aici împreună, ai jumătate din comoară și ajungi om pricopsit pentru toată viața încît nu vei avea nevoie să ridici de jos nici un pai.

— Asta nu se poate! Mă mănîncă pușcăria, n-oi fi nebun.

— Mai gîndește-te, și nu da cu piciorul la noroc.

— Ridică-ți gîndul de la așa ceva și mai bine taci, îi răspunse paznicul foarte hotărît.

Dar dorința de a avea comoară îl rodea la inimă pe paznic, și într-o noapte îi spuse lui Bai Giora că s-a hotărît să fugă împreună și să-i dea comoara. Se pregătiră ei și fugiră. Lui Bai Giora fiindu-i milă de poarta închisorii, ca nu cumva și alții să o tulească, o scoase din țîțini și luînd-o pe spate porni după paznic prin întuneric.

Ajunseră ei într-o pădure. Ce să facă ei aici ca să nu-i mănînce fiarele sălbatice? Se suiră într-un copac! Cum erau însă să se urce ei cu poarta închisorii? Giora se necăjea cu poarta!

— Hai, bre! suie-te odată, îi zise paznicul.

— Cum o să mă sui, bre, tu nu vezi că nu pot sui poarta închisorii?

— Ce poartă? Care poartă?

— Poarta închisorii, iacă am adus-o cu noi, că poate ne folosește la ceva.

— Chiar poarta închisorii ai luat-o, nebunule !

— Ce te miri așa, că doar nu e vreun lucru mare ! ?

Paznicul închisorii cînd auzi aceste vorbe, îl lăsară picioarele, că era gata-gata să cadă din copac, nu pentru poarta închisorii, ci pentru că a pornit-o la drum cu un prost. Și pentru că se apucase să joace în horă, trebuia să joace pînă la capăt. Urcară ei în copac și poarta închisorii și se culcară pe ea. Treceau pe sub ei jivine sălbătice, dar lor nici că le păsa. La o vreme poposiră sub ei niște hoți care după ce-și numărară desagiile cu aur furat, legară caii și începură să frigă pe frigare un ied. Cum se ridica mirosul de friptură la Bai Giora îi lăsa gura apă, și-și făcea fel de fel de planuri, cum să ajungă la ied. Cînd fu iedul gata fript și bun pentru mîncare, spune prietenului său: — Frate ! eu nu mai pot de foame, simt că ușa închisorii îmi scapă din mîini și în același timp o și împinse cu latul peste hoți. Țștia cînd văzură ușa închisorii prăvălindu-se peste ei o recunoscără și fugiră care încotro, ca dracul de tîmîie. Apoi se adunară într-o altă pădure, tăinuindu-se:

— Asta este o minune dumnezeiască. A dat Domnu cu ușa-n noi în semn că ne urmăresc puterile, zise unul ce le era harambașa !

— Să fugim departe să nu ne dea de urmă, răspunseră ceilalți și părăsiră comorile furate.

Bai Giora cu paznicul închisorii coborîră din copac și fiecare la treaba lui. Paznicul luă caii pe care stăteau desagiile doldora cu bănet și pietre scumpe, iar Bai Giora, rămase pe poarta închisorii mîncînd friptură.

La ziua cînd trecură pe aci puterile le povesti cum hoții au spart închi-soarea și au fugit cu toții, iar pe el l-au prins aici frigînd iedul și după ce l-au bătut bine, i-au mîncat iedul și au fugit. De aci Bai Giora, tot sărac a plecat în lume și-și caută de lucru.

BAI GIORA ȘI CIZMA

Odată a trecut armata împărătească pe lîngă vreun sat și un ostaș a aruncat o cizmă ruptă și prăfuită. Oamenii care-n viața lor nu văzuseră cizmă și pri-vind-o cu frică, unul mai deștept le zise:

— Bre ! uitați-vă, ăsta e un oarecare tun și se temură oamenii să se apropie de cizmă. Un altul și mai deștept își dădu altă părere.

— Ascultă, bre, da proști mai sînteți, hai să mergem noi la Bai Giora, care e un om învățat, căci multe a învățat de cînd e Novac. Numai el ne va putea spune adevărul ! Așezară ei cizma la loc cu doi pîndași s-o păzească și în grabă plecară la Bai Giora. Rugat el de ăștia, hai să se smintească pînă în cel ogaș să-și dea cu părerea ce minune fi-va acolo !

Ajunși la fața locului, mare le fu mirarea sătenilor văzîndu-l pe Bai Giora că ia cizma, se uită în ea, nu vede nimic, și toate ca toate, dar are curajul să bage mina-n cizmă ! Apoi uitîndu-se la confrății săi, le zise cu dispreț:

— Tiii ! bre, da proști mai sînteți, cum o să fie ăsta tun ? Voi nu vedeți că n-are în el nici ghiulea și nici prau nu miroase. Țșta-i toc de tîrnăcoș, nătărăilor, așa să știți. Și astfel țșaranii îl crezură și-i mulțămiră pentru dezle-garea tainei.

BAI GANEA CLOCEȘTE

A găsit Bai Ganea vreun stăpîn bun și a intrat slugă la acesta. Și l-a lăsat stăpînul să deretice prin curte. El a văzut în fundul grajdului o gîscă clo-cind. Alungă gîsca și se așează pe clocit. Vine gîsca să se așeze pe cuib, da el cu pliscul întins zise:

— Giss ! Giss și gîsca fugi speriată.

Iacă vine și stăpînul și-l strigă de departe:

— Bai Ganea ! Deschide porțile să intru cu lubenițele !

— Nu pot că am treabă, nu mă sminti.

— Ce treabă ai, bre ?

— Nu pot, nu pot, stăpîne, că-mi răcesc ouăle !

— Ce, bre ! Tu ești nebun de-a binelea ?

— Iacă ouăle de gîscă, îi răspunsese Bai Ganea.

Stăpînul intră cu carul, dezlegă boii, și fuga la grajd să-l vadă pe Bai Ganea ce face ? Cînd intră, văzu minunea, Bai Ganea clocea stînd în tîrna giștii.

Atunci stăpînul luă un par și cînd îl măsură pe spinarea lui Bai Ganea, acesta fugi cu cioarecii plini de gălbenuș, țipînd:

Stăpîne, stăpîne !

Mă bați ca pe un cine,

Cînd eu îți muncesc

Și ouă-ți clocesc ?

NASTRATIN HOGEA

Nastratin Hogeă ședea ca pe ghimpi atunci cînd nu putea face o poznă.

Ce-i trăsni prin minte într-o zi ? Să-și ia toiagul și măgarul și piș-piș, ajunsese în oraș la o prăvălie. Da prăvăliile tocmai se închiseră. Își legă măgarul de un mărăcine apoi se duse la ușa prăvăliei. Scoase el pila și începu să taie lacătul în văzul lumii. Mai tăia, mai trăgea din lulea și se mai odihnea, în timp ce lumea se înghesuia care mai de care să vadă isprava lui Hogeă. Iar cînd tăia, sta cu spatele să nu-l vadă lumea. Unul trecu și-l întrebă:

— Ai, bre Hogeă, ce faci aici ?

— Iacă mă trudesc să fac o muzicuță, dar afurisită că nu poate să cînte acuma pentru mine în lume. N-are, bre, glas de loc ! Stătu omul și se gîndi ce vrea Hogeă să spună cu aste vorbe, apoi zise:

— Ai, bre Hogeă, dacă muzica ta n-are glas, de ce te trudești degeaba ? Hogeă zise:

— Știi ce ? Mai lesne-i a întreba, decît a răspunde, însă ascultă, omul după grai și clopotul după sunet se cunoaște, dar muzicuța mea este fără glas, mine în zori îi vine glasul și toată lumea o s-o asculte.

Călătorul își luă toiagul vîzîndu-și de drum, ca și ceilalți, care pînă aci se îngrămădiseră ca babele la pomană. Și toți se gîndeau ce a vrut să spună

Hogea despre muzica lui ce va avea glas numai la răsăritul soarelui, însă nimeni nu înțelegea nimic din spusele lui Hogeia !

Încă din revărsat de zori se îngrămădi mulțime de oameni în fața dughe-
nii. Larmă, vaiete, plinsete, că se spărsese astă-noapte dugheana și toată marfa
negustorilor au luat-o hoții, dar iată și Hogeia trăgându-și măgarul după el trece
pe acolo ! Străjile împărătești, hop pe el și cu măgar cu tot îl aruncară în
temniță. Veni ziua judecății. Fu scos din închisoare și dus în piața cea mare
unde gemea cetatea de forfotă și omenire.

— Să dai socoteală norodului de paguba ce ai făcut-o, Hogeia, ai spart
dugheana negustorului, ai sărăcit omul, ștreangul te așteaptă, îi zice răstit
împăratul.

— Mărite împărate, vorba e că pe toți să-i ascuți, dar pe puțini să-i
crezi, că din tot ce îndrugă lumea, înțelept este a alege ce-i bun și drept.
Descurcă-ți îndoiala, dacă vrei să afli adevărul !

— Bine, da ce-i cu lauda ta de ieri în zi luminată de Alah când în zori
muzica ta va cînta în dugheana negustorului, îi mai zise împăratul îngîmfat
de pe jețul său de aur.

— Apoi de, împărate, eu știu una și bună, că lauda mincinosului e bucu-
ria nebunului. Eu m-am lăudat, nebun a fost cine m-a crezut ? Ia întreabă noro-
dul ăsta care dintre ei m-a văzut dincolo de pragul dughenii negustorului,
atunci merg la ștreang cu măgar cu tot.

— Nu l-am văzut ! Nu l-am văzut ! răspunse într-un glas mulțimea.

Văzînd împăratul că n-are ce-i face, luă măgarul de la negustor care
fusesse dat ca zălog pentru marfa furată și-l dădu lui Nastratin Hogeia.

El își luă animalul și plecă prin piață cîntînd un cîntec dulce, frumos,
părăsînd astfel pentru totdeauna cetatea împărătească.

Hogea oare muzica lui ce va avea o influență asupra
un întregă nație din spatele lui Hogea!

[illegible]

V

LEGENDE

LEONARD

OMUL ÎNSURAT CU O PIATRĂ

A fost odată un om și o muiere. Muierea era cuminte, iar omul era rău fiindcă își vinduse sufletul necuratului.

Cînd i-a rămas muierea grea, o bătea cu piciorul în foale să-i omoare copilul. Copilul plîngea și tremura în pîntecele ei. Așa a pățit cu ăst bețiv toată viața.

Și după ce a născut pe cei trei copii, tot timpul o bătea și o înjura, încît biata femeie s-a dus la o vrăjitoare să-i facă măghii și să scape de chinuri.

Copiii cum au prins puțin cheag în vine și-au luat lumea-n cap că aveau odihna vîntului și casa melcului, trăind istoviți pe lume cine știe pe unde!

Dacă a văzut ea că nu este cu puțință să scape de astfel de cine de om, s-a dus la groapa lui mumă-sa noaptea și i-a spus ce are pe suflet! Mumă-sa însă nu i-a răspuns nimic. Adormind pe groapă un înger îi grăi:

— Mergi la pîrîul de la Vracna că ți se face un pod de oase de oameni peste apă. Treci peste pod și stai jos acolo și sub trei stele roagă-te pînă ți se va face inima de piatră. Atunci el are să vie să te roage să vii acasă, iar tu n-ai să-l mai bagi în seamă. Și va plînge el amar la picioarele tale și acolo se va topi de păcatele grele ce le poartă și se va face pămînt.

Muierea plînsese acolo, trecu podul de oase, se așeză pe o piatră și se rugă de cînd se aprinseră stelele pînă se stinseră și apărură luceafărul. Pînă la ziuă ea plînsese atît de mult încît din lacrimile ei se făcu o stană de piatră. Ea rămase o piatră frumoasă și din ochii ei curgeau două vine de apă, și acestea erau lacrimile pentru copiii săi pierduți în lume.

Veni o ciumă în lume care seceră mii de vieți și cine venea să bea din lacrimile ei se făcea bine. Veni vremea să vie și omul ei. Dar el cum bău tot mai rău i se făcu. Începu să curgă carnea de pe el de ajunsese os și piele. Află din lume că ea este muierea lui. Căzu la picioarele ei și îi ceru iertare. Ea însă rămasă rece și nepăsătoare de lacrimile sale.

Se duse la o mănăstire și ceru să se facă călugăr. Dar de rău ce era nici aci nu l-au primit. Iarba se usca pe unde călca și casele în care intra se aprindeau.

... Pădurile tremurau de groază și pîraiele se uscau de o asemenea spurcăciune de om. Așa își puse în gînd să se însoare pe veci cu această stană de piatră ce lacrima.

Dacă văzu ce văzu, se duse la muierea lui, se legă cu o frînghie de piatră și sărutîndu-i picioarele o rugă zi și noapte să-i ierte păcatele ca să poată muri. Ea îl simțea și-l vedea, însă nu-l ierta.

Treceau bărbați, femei și copii, peste podul cu minunea și se mira de unde atâtea lacrimi, de unde atîta blestem?

Atîția ani a plîns el legat de picioarele ei pînă ce s-a topit de lacrimile sale de foc și s-a făcut din coastele lui la picioarele ei o piatră neagră care zace bătută de ploi și arsă de soare.

De atunci șuieratul vîntului trece prin pieptul ei rece și ochii i se topesc mereu de dorul copiilor pierduți pentru totdeauna.

Călătorii se opresc, scot pălăria și se închină la piatra cu care s-a însurat pe veci omul cel rău.

ALEXANDRU MACEDON

A trăit odată, într-o țară frumoasă și însořită, bogată și mare, un împărat, Darie-împărat. Darie era un împărat vestit. Se bătuse cu mulți regi și împărați și pe toți îi jefuise de bani și-i omorise în lupte. La bătrînețe își dădu seama că tot ce a făcut el are să se prăpădească că n-are un urmaș pe lume viteaz ca el. De aceea, s-a apucat să învețe vrăjitoria și cititul în stele. Ca să-și citească viitorul prin semne și să-și vadă norocul, a făcut el într-o zi o armată de ostași din ceară și a zis: dacă se topesc în șapte zile, pierd împărăția, un împărat are să mă învingă. Așa s-a și întîmplat. Ostașii s-au topit, iar el s-a întristat și a căzut pe gînduri.

Ce să facă de-aci înainte? Își rade barba, mustățile și se rade și pe cap. Apoi îl pune pe un pictor de-i face chipul așa ras și chel, apoi își pune în gînd să plece în lume. Înainte de a pleca, lasă la palat o scrisoare pe masă zicînd:

—Plec bătrîn de 60 de ani și mă voi întoarce pe acest scaun, tînăr, de 25 ani.

Din ziua aceea, plecat a fost și nimeni din împărăție nu i-a dat de urmă pînă la moarte. Mai marii împărăției, n-au încotro, îl socotesc mort, îi pun pomană, îi ridică monument și-i pun scrisoarea-n ramă pe masa de lucru. Plecînd el în lume, trece mări și țări pînă ce ajunge la un împărat, Filip din Macedonia.

Filip, chiar atunci pornea cu oastea la război peste mări. El avea o împărăteasă frumoasă și tînără care nu făcea copii.

—Te las, scumpa mea împărăteasă, fără copii și tot fără copii doresc să te găsesc. Altfel, îți tai capul. Și a plecat la luptă. Împăratul Darie s-a gîndit să se dea drept doftor știe tot și vrăjitor. A închiriat în oraș o casă și pe zid a pus o firmă. I s-a dus curînd vestea că bătrînul ăsta are leacuri pentru muierile care nu pot să facă copii. Argatele de la palat trec prin oraș, văd firma, află și spun tot împărătesii. Olimpiada, îl cheamă pe Darie negreșit la palat s-o vadă că va fi plătit bine. El cum o vede pe împărăteasă așa frumoasă, îi spune că într-un an o va face să aibă copil. În anume zile el se ducea la palat cu leacuri de beut. Pe urmă au mîncat împreună, iar el s-a prefăcut în vultur, a zburat deasupra palatului, apoi s-a coborît în palatul împărătesei și iar s-a făcut om.

—După nouă luni, i-a zis el, ai să mă chemi la botez!

—Ce bine ar fi, a zis împărăteasa bucuroasă și Darie a plecat la casa lui.

Împărăteasa rămăsese grea, asta o știa el, însă voia să aibă un băiat frumos și înțelept. Trei luni a stat cu ochii la stele să vadă apare dintre ele

un luceafăr sau nu. După trei luni a ieșit dintre stele un luceafăr. A știut că va avea un fecior.

Fericit s-a dus la Olimpiada și i-a spus că va avea un fecior și că dorința lui este să-l boteze Alexandru. Cum a născut, a botezat copilul Alexandru și s-a făcut mare veselie la palat.

Împăratul Filip se afla încă pe cîmpul de bătaie. În noaptea cînd s-a născut copilul, a visat că a venit un vultur și a ouat un ou în poala lui. Oul a alunecat jos și s-a spart puțin. Din ou a ieșit un pui de șarpe. Puiul s-a învățat puțin, a dat să intre îndărăt și ostenit a murit. A chemat vraci și cititori în stele să-i tîlmăcească visul. Un ichim învățat i-a dezlegat visul, zicîndu-i:

— Înălțate împărate, vei avea un fecior frumos, care va da ocol lumii, da-ndărăt în țara lui n-are să se mai întoarcă. La puțin timp i-a sosit vestea că are moștenitor și-l cheamă Alexandru Macedon. Mînios, Filip împăratul a lăsat războaiele și s-a întors în Macedonia cu oștirile. Împăratul a scos sabia, gata-gata să-i fulgere capul. Împărăteasa s-a speriat.

— Să-mi spui cu cine ai făcut băiatul?

— Cu un vultur. El mi-a adus într-un pahar apa fermecată. Cum am băut-o, am rămas grea.

— Unde este vulturul?

— Vulturul a zburat de atunci.

Împăratul n-are ce se face și moare de supărare. Alexandru însă crește, minue arcul, sabia și scutul. Darie îl învață cite-n soare și-n stele. Este fecior chipeș, curajos și înțelept. Nu-i plăceau vrăjitoriile și cititul în stele. De aceea, se răstrea la Darie să-l lase cu stele și luceferi și să-l învețe ce e pe pămînt. În zadar se plîngea la maică-sa că-l plictisește Darie că ea ținea cu tot dinadinsul ca fiul ei să ajungă împărat vestit.

Se supără odată Alexandru pe Darie și-i zice:

— Moșule, dacă ești așa de învățat și știi cite-n lună și-n stele spune-mi cînd ai să mori?

— Știu atît că are să mă omoare un copil de-al meu!

— Apoi, cu adevărat că ești nebun de-a binelea! Cum o să te omoare fiul dumitale, cînd nici n-ai fii! Și supărat, l-a luat pe Darie și l-a aruncat jos din foșorul unde învăța. Darie, înainte de a muri, a mai putut să-i spuie:

— Vezi, n-ai crezut că o să mă omoare un fiu de-al meu, acum să știi că moare Darie împăratul, tatăl tău! Supărat, a alergat la mumă-sa întrebînd-o dacă este adevărat. Împărăteasa i-a adevărit și i-au făcut o înmormîntare împărătească. Cum s-a făcut fecior gata de însurat, a încălecat calul, a încins sabia și în fruntea oștirii a pornit să puie stăpînire pe întreaga omenire. În fața lui se plecau împărați și împărătese și nu era rege ca să nu i se închine. Așa ajunse Alexandru stăpînul lumii și puse stăpînire și pe țara lui Darie-împăratul.

Văzu în palatul său poleit cu aur și înalt pînă-n slăvile cerului portretul lui Darie și abia atunci și-a dat seama că el este cu adevărat fiul acestuia. Apoi a găsit scrisoarea în care zicea că pleacă de șaiszeci de ani și se va întoarce de douăzeci și cinci de ani. A plîns că și-a omorît tatăl, dar repede a uitat și a poruncit oștirii să pornească înainte spre capătul lumii.

După ce a pus stăpînire pe întreaga lume, a zis să meargă cu oștirea la rai, să-l robească și pe asta; în calea lui se luptă cu păduri cu picioare, cu nori de lăcuste și nori de păsări, cu cîrduri de lei și tigri și turme sfîrșite de elefanți. Dar pe unde mergea lăsa pîrjol și moarte. În cale i s-a înălțat pietre scrise

pe care el citea, că oastea lui trebuie să meargă tot înainte și niciodată îndărăt. Dar el îi mințea pe generali și ostași. Așa ajunge el pînă la rai. Bate cu cizma în poarta raiului și iese Sfîntul Petru.

— Ce e, băiete?

— Vreau să intru cu oastea mea în rai. Destul am luptat, destul am stăpînit!

— Nu se poate! Mai sînt două țări pe lume nestăpînite de tine. Du-te de pune stăpînire și pe acelea, apoi îți deschid larg porțile cerului. El mai avea o țară în răsărit și alta în apus de subjugat și putea intra cu oștirea să pue stăpînire pe rai. Se întoarce de aci cu oștirile spre apus. Trece ape mari și se strecoară printre niște munți înalți și fioroși.

Pe poalele munților se văd oștiri multe cu sulii pînă la cer și oameni cu ochiul în frunte, căpcăunii. Se spăimîntă oștirea lui Alexandru văzîndu-i. Apoi începură să strige din munți căpcăunii:

— Alexandre, pe toți i-ai bătut, însă pe noi nu, că noi purtăm în mațe mărgăritare.

S-a supărat Alexandru Macedon pe ei, s-a întors cu armata și crac din ei n-a mai rămas. De atunci au pierit de pe fața pămîntului căpcăunii. De aici ajunge la un oraș mare și frumos de unde pornea scara cerului. Orașul era plin de fete și femei frumoase, care știau să cînte și să joace frumos.

Ei au încărcat mii de cămile cu aur, purpură, pietre scumpe și tămîie și au vrut să plece. Dar mii de fete frumoase le-au ieșit în piață cu flori și ulcioare de vin. Și le-au zis ele:

— Vrem să ne mărităm cu ostașii macedoneni, iar tu, înălțate împărate, să o iei de soție pe împărăteasă și se porniră zece mii de nunți cu cîntece, joc, beutură și mîncare, cum nu s-a mai văzut pe lume.

Ostașii și generalii s-au pus pe trai bun și pe dragoste. Au uitat de războaie și vărsare de sînge. Între ei au început certurile. Care să fie stăpîn peste atîtea împărății. Mai marii oștirilor nu s-au mulțumit cu împărțeala făcută de împărat. Erau doi generali frați de o mumă, care-i cereau ei să fie împărați peste Macedonia. El nu cădea la învoială, dorea ca Macedonia să-i rămîie lui și Olimpiadei, mamei sale. După atîta chef, se întăritară și mai mult capii oștirii pînă ce-l otrăviră pe marele împărat la o petrecere într-o mare mănăstire unde se vindeau și măritau fetele.

Soția lui Alexandru, văzîndu-l că o să moară, ca să mai trăiască pînă vine Olimpiada să-l vadă, a înjunghiat calul și l-a băgat încă viu în foalele calului său. Dar n-a apucat să vie mumă-sa că Alexandru împăratul și-a dat sufletul.

Cînd a sosit împărăteasa Olimpiada și l-a văzut pe tînărul împărat mort în foalele calului său, care l-a dus la biruință, l-a plîns pe Alexandru și la înmormîntare așa i-a blestemat oștirea și generalii:

— Voi macedoneni, v-ați otrăvit împăratul! Blestemați să fiți de mine și de Dumnezeu. Niciodată să nu mai aveți de aci înainte împărăție, în casele voastre să se facă sălașul ariciului și mătura prăpădului să măture putregaiul din voi și blestemățiile voastre.

Din blestemul ei s-a dărimat acel oraș, a pornit potopul și Macedonia niciodată n-a mai avut împărat, alegîndu-se praful și pulberea de ea. Așa s-a întîmplat totdeauna, pentru că:

Blestemul de mumă,
Ca gheara de ciumă!

SOLOMON ÎMPĂRATUL

A fost odată un pescar sărac. Într-o zi de Paști a luat năvodul și a plecat la pescuit. Trase o dată și nu pică nimic, mai aruncă o dată și iar nimic. Măi, ce ghinion în ziua de Paști, să n-avem o bucătură să mințim foamea în ziua de Paști, se gândi bietul pescar. Aruncă a treia oară năvodul și de greu ce era nu-l mai putea scoate deasupra apei. A dat Dumnezeu să mă procopsesc în ziua de Paști, se gândi el și se opinti să scoată năvodul. Când scoase afară năvodul, în loc de pește o stomă grea. E plină cu aur, își făcea el planul și-i mulțumi lui Dumnezeu pentru bunătate.

Desfăcu oala ca să scoată comoara și când colo, din oală ieși un fum negru care se ridică drept către cer. Fumul se prefăcu într-un nor întunecat, apoi din cer coborî un balaur cu douăsprezece capete care-l îngroziră.

— Omule, acum că m-ai scos de la odihnă afară și m-ai scăpat de la blestem, spune-mi ce alegi: să te fac bucațele pentru copiii mei, să te înghit sau să te înec în mijlocul mării, ca să se hrănească din carnea ta peștii, că destul te-ai hrănit tu cu carnea lor.

Omul amorți de frică și nu putut să scoată o vorbă. La urmă se dezmetici și zise:

— Balaure, sînt om sărac cu o gloată de copii flămînzi pe vatră, nu mă omori, ca poate-ți voi fi cîndva și eu de vreun ajutor.

— Ce dacă ești sărac, nu face nimic! Am să-ți mănînc și copiii să nu mai ai nici o grijă. Dacă nu crezi că eu am fost fumul acela iar am să mă prefac în fum și am să intru în oală. Așa și făcu. Se aruncă în slăvile cerului și se lăsă în jos o dîră neagră ca de smoală înghesuindu-se în oală. Pescarul ce se gândi? Luă capacul, închise bine oala și o mai legă bine la gură să nu mai iese balaurul afara. Apoi, a pus piciorul pe oală și i-a grăit pescarul de data aceasta:

— He, he, gîndeai c-ai să trăiești bine, și acum e vai de tine!

Apoi suflatul diavolului ascuns în stomă începu să-i spuie din fir în păr povestea lui:

— Eu sînt fratele lui Solomon-împărat. Ca să nu-i iau împărăția cu vraci și măghii m-au adormit și blestemat să-mi fac veacul în stoma asta pe fundul mării. Stau aici de mii de ani ghemuit și-nghesuit; de-abia îmi duc sufletul. M-am jurat că dacă mă va găsi vreun pescar după o sută de ani și are să mă scape de la chinuri, am să-l fac om bogat să mă pomenească. A trecut o sută de ani și nici un pescar n-a dat peste mine. Dacă au trecut o sută de ani mi-am pus în gînd să stau pe fundul mării încă o sută de ani și cine mă va găsi peste două sute de ani să-l fac împărat vestit. După două sute de ani am zis: pentru că nu a dat nimeni peste mine pînă acum, am să-l omor pe întîiul om ce mă va scoate la lumină, să mă răzbun pe pescarii ăi bătrîni care m-au ocolit cu năvoadele. Am numărat anii pînă la o mie și de aci înainte n-am mai numărat. Am adunat atîta răutate în vasul ăsta că aș fi vrut să înghit toată suflarea omenească. Acum că sînt în mîna ta, un nemernic, fa ce vrei cu mine, însă ține minte că îți jur, că dacă mă scoți de aci și-mi dai viață, te fac om, te procopsesc de ai să mă ții minte toată viața.

— Diavole, fac și năzbitia asta. Ce am de pierdut? Sînt un pescar sărac și dacă mă mănînci scap de nevoi.

— Dă-mi drumul, pescarule, că îți jur pe toți dracii din împărăția apelor, că te fac om bogat. Arunci și-a luat inima-n dinți și i-a dat drumul. Cum a

ridicat capacul din vas, a ieșit de data asta un om negru cu coarne și coadă lungă de-i tîrîia pe jos, măturînd cărările. I-a zis atunci pescarului să ia năvodul și să dea cu el într-o baltă să prindă numai doi pești. Unul verde și altul roșu, să-i puie în sticlă și să-i ducă împăratului că va primi pe ei o pungă plină cu galbeni. Zis și făcut ! Merse, aruncă năvodul și prinse doi pești atît de frumoși, încît străluceau ca soarele de pe cer. Se opri drept la porțile împărăției, dîndu-i peștii împăratului. S-a bucurat împăratul ca un copil de frumusețea peștilor și drept răsplată i-a dat o pungă cu aur. A mulțumit împăratului și s-a dus de unde plecase. De îndată împăratul și poruncește argaților să curețe peștii de solzi de aur și să-i frigă ca să-i mănînce că doar-doar va întineri.

Fripseră ei peștii și-i puseră într-o cutie pe poliță. Cum i-a pus acolo s-a crăpat zidul palatului, a zburat un vultur cu ciocul de fier și le-a zis peștilor :

— Mai stați în blid cîțva timp și apoi știți voi porunca mea. Peștii cum au auzit pasărea vorbind au ridicat capetele și au sărit din cutie drept în cenușă și de aci încolo și-au pierdut urma. Slugile s-au speriat de cele ce văzuseră și alergară de-i povestiră împăratului întîmplarea. Împăratul nu i-a crezut și a poruncit să-i arunce în temniță pe toți, pe vecie. În zadar s-au blestemat, s-au jurat bieții oameni că împăratul nu i-a crezut.

Pescarul prinsese gust la galbeni și din nou aruncă năvodul și pescui de data asta doi pești de aur, unul albastru și altul galben. Iar se grăbi la împărat însă de data asta împăratul îl omeni cu două pungi de galbeni. Împăratul porunci să-i frigă peștii și să-i așeze pe poliță. Servitorii cu mare durere în suflet pîrporiră peștii și-i așezară într-o cutie pe poliță, precum i se poruncise. Din nou crăpă zidul, coborî vulturul și peștii zburară în vatra focului pierzîndu-se în cenușă. Împăratul îi trimise la închisoare și pe bucătarii ăștia. Nu-i credea pe cuvînt. Că așa sînt împărății și stăpînii. Cred că toți oamenii din lume sînt hoți și nedrepti ca și ei. Pescarul din nou aruncă năvodul și iar prinde doi peștișori de aur, unul verde și altul roșu. Îi vinde împăratului și primește pe ei trei pungi pline cu aur.

Își pune în gînd împăratul să nu se mai lase păcălit și merse chiar el cu bucătarii să-i curețe, să-i pîrporească și să-i frigă. Dar lucrurile se petrecură la fel. Cum începură să sfîrîie pe jar peștii se despică un zid și intră un arap cu buza cît un ficat. Le porunci ceva și se făcu nevăzut. Atunci abia împăratul își dăte seama că înfundase închisorile cu oameni nevinovați și porunci să deschidă ușile închisorilor să iese lumea la lumina lui Dumnezeu. Se supără însă foc pe acel pescar. Intră pe gînduri că este vreun vrăjitor care l-a păcălit. Trimise ostași să-l caute și să i-l aducă teafăr, nelegat, neferecat.

■ Sosi pescarul și-l întrebă răstit împăratul:

— De unde ai prins peștii?

— Din baltă !

— Care baltă ?

— O baltă !

— S-o vedem !

— S-o vedeți, măria-ta ! Numai să aveți voia ! Porunci să se aducă oștirea călare și porniră spre lac. Se așeză tabăra pe lîngă lac și se întinseră corturile. Se lăsă noaptea. Împăratul zări undeva departe o rază de lumină. Arde de nerăbdare și se duce să vadă ce este acolo de strălucește așa ? Cînd se apropie, ce credeți că era ? Un palat de marmură albă, strălucitor ca soarele. Intră înăuntru. Sălile însă erau toate goale. Strigă o dată în sala tronului împăratului:

— E cineva aici? și-i răspunse:

— E cineva aici? Tot ce striga, cineva îi întorcea glasul îndărăt încît speriat plecă. La pivniță auzi un scîncet de om, apoi vaiete îngrozitoare. Se repezi într-acolo. Acolo ce să vezi? Un om pe un pat acoperit cu o pătură țipă ca din gură de șarpe.

Împăratul îl rugă să-i spuie ce are, de ce se vaită, ce-l doare? Însă omul de ce-l întreba, tot mai grozav țipa și se zvîrcolea, ca peștele pe uscat. După ce a ostenit de-a-binelea i-a povestit împăratului cine este el, apoi i-a zis:

— Ridică pătura să vezi minunea, minunilor. Împăratul ridică pătura și văzu un om, de la buric în jos de marmură și în sus din carne vie.

— Împărăteasa mea a fost ruptă din soare de frumoasă. Zmeii i-au dat tîrcoale. Eu pe toți i-am omorît. Unul mi-a scăpat. De aceea s-a îndrăgostit păcătoasa și m-a fermecat făcîndu-mă jumătate cu suflet, jumătate din piatră. Iar în locul unde este lacul a fost marele oraș al împărăției mele. Din vrăjile și măghiile ei, tot s-a scufundat și tot s-a prefăcut acolo jos în stei de piatră, oameni și vieți. Aici acum este Țara fermecată, rămasă de la Solomon împăratul. Ascultați cum vorbesc între ei copacii și priviți stîncile pe munți cum se lovesc cap în cap, de parcă ar avea suflet și ar vrea să spuie ceva! Cine știe ce oameni or fi fost pietrele acelea și copacii aceia. De milă a zis ea, pe mine m-a lăsat să fiu jumătate de om.

După ce a povestit necazurile sale a plecat să-l cate pe zmeu acolo unde-i spusese jumătatea de om. Întreaga oștire s-a înarmat gata de luptă și s-a pus undeva departe la pîndă să prindă zmeul.

Au găsit urme adînci și mari în piatră, copaci doborîți pe unde își croia drum pînă ce au dat de viziunea zmeului. Acolo l-au ciormănit și aruncat la cîni, iar pe împărăteasa trădătoare au dus-o la soțul ei. Cum l-au omorît pe zmeu, orașul lui Solomon a ieșit din baltă cu oameni cu tot și toate vietățile prefăcute în stei de piatră au înviat.

Era un oraș din piatră și marmură strălucitor ca aurul. Oamenii cînd s-au trezit după acel somn de mii de ani, au zis: ce somn dulce și lung a fost. Pe împărăteasă și slugile necredincioase le-au chemat la judecată dreaptă și pe toți i-au înecat în mare să li se piardă urma trădătorilor.

Iar pescarul încălecă pe-o roată
Și se-mbogăți deodată!

ÎMPĂRATUL TRAIAN TRECE-N ȚARĂ

De mult trăia un împărat letinesc, mare și viteaz, care se numea Traian. Lîngă Dunăre pe dealurile Prahovei avea palate-nalte din marmoră care străluceau în lumina soarelui și un oraș numit Deci. Da-n țară, dincolo de Dunăre, era alt împărat țărean și acela viteaz silă mare. Împăratul Traian se gîndi ce să facă să treacă dincolo și să pună stăpînire pe țară și pe bogățiile ei, că aflase că acolo este un munte de aur. Adună toți ostașii și robii din împărăție și la Porțile de Fier făcu un ostrov, un pod de lemn ca să treacă Dunărea. Țăranii îi lăsară să facă podul și într-o noapte îl unseră cu catran și-i puseră foc. Ardea

podul de se lumina pământul pînă sus în munți, iar inima împăratului fierbea de minie. S-a mîniat așa de rău, că s-a jurat pe calul său că nu va lăsa piatră din orașele împăratului țărean și că prin tăișul săbiei va trece și mic și mare. Oricît ar fi fost el de vestit și tare, peste Dunăre nu poți trece cu oastea ușor ! Se gîndi atunci să facă pod de piatră și cărămidă.

Mii și mii de robi fură rînduiți de la Dunăre pînă-n munți și cărau pietre din mînă-n mînă, pînă ce ajungeau la Dunărea cea lată. Pe unii îi puse să facă cărămidă, iar pe alții să care lemne din munte. Mai la urmă făcu bălți întregi de var și munți de grinzi. Într-o vară începură maistorii să-i pună picioarele podului. Podul avea în apă douăsprezece picioare din piatră și cărămidă iară în sus din lemn. Ce zidea ziua, noaptea se surpa. Împăratul supărat i-a omorît pe acești maistori, socotindu-i de rea credință. A căutat atunci de-a lungul și de-a latul lumii, alți maistori și mai pricepuți, departe spre soare răsare. Dar și la aștia, ce se zidea ziua, noaptea se surpa. Căpetenia maistorilor chemă la el atunci un vrăjitor și-l întrebă ce să facă ca să-și scape capul.

Vrăjitorul îi spuse că la noapte-n vis i se va spune ce să facă. Cînd se face noapte adormi îngîndurat de griji maistorul și visă că dacă nu va aduna din toată împărăția ouă de găină și nu le va amesteca cu var podul nu va putea sta în fața valurilor Dunării.

Dete atunci împăratul poruncă în toată împărăția să aducă tot natul cîte o tîrnă de ouă și lumea aduse. Cine era prins că mănîncă un ou și nu-l dă împăratului era osîndit la robie veșnică. Lumea de frică lucra și da tot ce avea, numai să facă voia împăratului.

Așa se înălță podul cel mare și măreț care se mai vede bine și astăzi între satul Costol de lingă Cladova și orașul Drobeta-Turnu Severin din țară. Ajunse vremea ca să treacă împăratul cu armia întregă podul dîncolo. Înainte de a trece au fost petreceri și jocuri de n-avea loc să stea om, lingă om pe cîmpia Cladovei. După ce s-au veselit, în capul armatei a trecut împăratul Traian iar după el rînduiți ca la paradă ghegeneralii, muzica cînta și Traian zîmbea de fericire pășind voios în fruntea oștirii latine, călare.

Da țărani, noaptea, s-au suit pe stîlpii picioarelor podului cu uleiuri de albine și tîrne de curpini pline cu șerpi veninoși. Cînd împăratul a ajuns la mijlocul podului, neștiind ce este frica de moarte s-au ridicat și-au aruncat între picioarele cailor uleiurile de albine și tîrnele cu vipere.

Caii au călcat pe uleiuri și pe tîrne, le-au sfărîmat și pe oșteni au început să-i muște albinele și șerpilor. Mulți ghegeneralii și oșteni de-ai împăratului Traian și-ar fi pierdut viața dacă împăratului nu i-ar fi pierit calul și n-ar fi strigat să se oprească pe loc armata și să nu se miște pînă nu se liniștesc albinele, iar pe șerpi să-i omoare. Atunci el a țipat atît de tare că din gură i-a podidit sîngele pe Țoalele împărătești. Calul i-a murit pînă la capul podului din mușcătura de șarpe, iar el s-a umflat ca niște foale de capră de veninul albinelor. Împăratul Traian, după îndrăzneala țărenilor, fu turbat de minie. Și după cum e vorba: din inima rea, tot gîndul rău pornește, a dat poruncă să nu lase vietate omenească pe pămîntul țărenilor, să treacă prin foc și sabie tot ce vor întîlni în sate și orașe, să nu rămînă picior de om și orașele să le are cu plugul.

Apoi a început bătălia în care țărenii se luptară ca niște lei, însă puțin la număr au pierit cu împărat cu tot, iar țara le-a fost răpită de împăratul letinesc.

PRINȚESA DE LA GAMZA

Apoi a trăit pe aici pe valea Timocului pe vremuri niscăi împărați mari letinești din care se spune că ne tragem și noi rumânii, pe care bulgarii și sîrbii ne porecesc „vlasii”, deși nouă nu ne place. Acum una e de știut; ne place or nu, sintem „vlahi” și de asta nu scăpăm, baș dacă ei nu ne mai spun rumâni.

Moșul meu care avea 98 de ai, mergea încă cu oile sus pe la cetate la Gamzigrad, mă loa cu el și-mi povestea că pe aici erau numai cetăți și ziduri înalte de cinci metre. Pe zidurile astea coborau mițelele împăratului în jos la Timoc și de aici pînă la cetatea din Costol de pe Timocul al mare, unde se vede și azi altă cetate. Împăratu vara cobora la scăldat acolo pe scări de marmură. Cetatea se vede din voz cînd mergi de la Zăiceri la Nigotin, se lasă pră stînga.

Moșul meu a fost în patru băta, două cu turcu și două cu bulgarii, zicea el că n-a văzut pe unde a colindat cetate mai mare și mai mîndră ca asta de la Gamzigrad.

El mi-a povăstuit că cică împăratul avea trii fete mari, trii prințese: pe Claudia, Vida și cea mai mică era Gamza. Asta era a mai mîndră și afurisită. Le-a venit lor vremea de măritat și fiecare a vrut aici la Gamzigrad, la care unii îi zic Aureliana, poate după numele împăratului letinesc. Eu am văzut mulți călători cătînd aur și cioburi pe aici, da fiecare știa ceva, crîmpeie din povestea cu prințesele. Se zice că împăratul Aurelian s-a miniat pe ele și le-a dat poruncă să se ducă fiecare la o depărtare de o sută de kilometre de cetate și la un semn să pornească să mîne fiecare cite un cîrd de giște mare de o sută giște la fiecare. Gamza pe care o știa mai arțăgoasă și mai isteată a plecat de la Cladova fiincă o chema pe ea Claudia. Vida a pornit de la Dii sau Vida — Vidin, iar a treia fată mai cuminte a plecat dinspre Niș, că o chema Naisa. Naisa și Vida au mînat giștele cum au putut și ele prin glionțane, pin mărăcini, așa cum să mînă de greu giștele, că tot natu știe cît de ale dracului sint giștele la mînat; fiecare aleargă care-ncotro. Numai Gamza a socotit că ia o să-l păcălească pe tată-su și cu un tînăr ghineral pe care-l voia, a tomnit niște țigani, a prins giștele, le-a infundat în saci și țigani pe bani le-au dus în spinare.

Da împăratul a trimis în calea lor iscoade, oameni prefăcuți că merg cu negustoria te miri unde și dau pe la Grămada la izvoarele Timocului de prințesa de la Gamza.

— Bună ziua, negustorilor, zic ei, oamenii împăratului, poliția.

— Mulțam dumneavoastră! au răspuns ei, prințesa și tînărul ei băiat care o ogodise.

— Da unde mergeți cu negustoria?

— La Dii, la Dii!

— Da ce-aveți în saci, ce marfă?

— Mai nimic, niște grîu, niște mei!

Da giștele deodată: „ghi, ghi, ghi, ghi!” și i-a dat de rușine!

I-a legat pe amîndoi și i-a aruncat în fundul pămîntului să moară de foame amîndoi. Da pivnița cetății era mare și lumea pe atunci nu era așa de afurisită că acum, mai făcea și bine la om. Un soldat de pin părțile noastre care-i păzea le-a dat paie să doarmă pe ele, le-a abătut un pîriu, o vînă de apă

ca să nu moară de sete și în fiecare zi le-a dat din mîncarea soldaților un blid de linte plin.

Tărășenia asta a ținut cam douăzeci de ani de zile. Fata a născut acolo în fundul pămîntului un fecior tare mîndru și numai soldații știau că fata împăratului trăiește, da el credea că a murit de mult !

Acum s-a întîmplat că fel de fel de nații de venetici au trecut peste Țara Rumânească și peste Dunăre la noi dincoace și sălbaticii ăștia călări, cu săbii și cuțite-n dinți au făcut praf și pulbere peste tot; n-a rămas piatră pe piatră, tot au făcut una cu pămîntul.

Atunci împăratul a căzut bolnav și a zis să-i ia locul unul care este mai voinic și cutezător decît iel, care să apere țara de sălbătici. Soldații i-au cricit împăratului că ei au un gheeneral mare singurul care poate să-i oprească pe dușmani, ama e închis de douăzeci de ani.

— Să-l sloboziți, să-l aduceți la mine să-i dau sabia de împărat și să-mi ia locul că eu nu mai pot de bătrîn.

L-au scos pe general, pe prințesa de la Gamza și pe nepotul său. Atunci împăratul i-a chemat la el pe soldații care l-au păcălit și n-au ascultat ca să-i omoare, le-a dat moșii și pe toți i-a făcut cu cinuri mari de ghinerali. S-a bucurat împăratul și cu toții au pornit la Dunăre, unde s-a dat bătălia și i-a bătut pe năvălitorii aduși pe locurile noastre de vînturile sălbatice din Asia. Așa a scăpat țara de vinituri și nemernicie, săraca fată, pe care a chemat-o prințesa de la Gamza, care-i poartă numele cetății și azi.

ÎMPĂRATUL CONSTANTIN CEL MARE

A fost odată un împărat mare și bun care a trăit și s-a născut la Baia Nișului, aproape de Timoc. Avea orașe mari și frumoase și împărăție mare. El s-a mutat cu oștirea și împărăteasa la Bosfor și a făcut acolo un oraș mîndru și mare care-i poartă numele și azi. Turcii și alte nații au rîvnit la împărăția lui care cuprindea munții cu cîmpiile pînă dincolo de Dunăre și au trecut de s-au luptat în cîmpia cu lileci, într-o strîmtoare. Aci el și armata lui a pierit, iar oasele lor au fost duse de ape și nimicite. Așa căzută creștinii în robia turcească cu orașul cel mare în care însuși împăratul zidise o biserică pe buricul pămîntului, numită Sfînta Sofia. Sultanul cum a descălecat de pe cal a tras drept la închisoare. A rupt zăvoarele, lăsînd oamenii să plece acasă slobozi. Bucuratu-s-au pușcăriașii și sărutatu-i-au picioarele. Mai la urmă a ieșit din închisoare și un patriarh bătrîn cu o barbă albă ce mătura pămîntul, de lungă ce era. În mînă purta un baston de argint cu cap de șarpe. Împăratul s-a-nchinat și l-a-ntrebat:

— Bătrîne patriarh, spune-mi cu mîna la piept, ce vină ți-a găsit împăratul Constantin de te-a aruncat de viu în groapă?

— Mărite sultane, în fiecare an, împăratul Constantin venea la Sfînta Sofia cu mama sa Elena. Ea intra în biserică așa cum intră toată lumea, iar el grăbit cum era, stătea călare pe un armăsar negru și asculta liturghia din ușă. La urmă trebuia să mergem să-i dăm de pe scări anafora, în loc să i-o dăm din altar. Atunci eu i-am spus cu gînd curat și fără răutate: „Măria-ta, prea măreț te ții de tainele Domnului și cu fudulia asta mă tem că ai să te pierzi și pe tine

și împărăția. Trebuie să te rogi ca toată lumea, să te vadă norodul că ești aproape de sufletul lui să nu-l privești nici pe el și nici pe Dumnezeu din scări, călare și cu mâna pe sabie. Numai așa are să-ți ajute Dumnezeu !” Pentru asemenea îndrăzneală m-a aruncat în închisoare, în groapa cu șerpi, broaște și năpîrci. Dar proorocirea mea s-a adevărit. Iată că eu ies să văd din nou soarele lui Dumnezeu, iar el cine știe !

— E mort în bătălie împăratul vostru ! Alah l-a pedepsit, precum nedrept a fost și cu un sfînt ca dumneata. Dar acum, îți cer numai atît să te gîndești două săptămîni și să-mi spui cit o să stăpînească steaua turcească lumea ?

— Să mă uit în cărțile bătrîne, în zodii și în stele și am să spun.

— Dacă nu-mi spui adevărul, în timpul ce ți l-am rînduit, unde-ți stau picioarele, acolo îți va sta și capul ! A plecat patriarhul cu inima închisă de supărare gîndindu-se ce prezicere ar putea face unui împărat fără ca să nu-și piardă zilele. Trecură cele două săptămîni și merse la sultan mîhnit spunîndu-i adevărul, ca un om cîstit ce era :

— Măria-ta, am răsfoit cărțile vechi și n-am găsit nimic despre turci. Mai dați-mi păsuire încă două săptămîni, că în stele n-am putut citi că timpul ăsta e întunecat, iar mințile și cerul atîrnă cu nori negri și grei, pe fața pămîntului.

— Ai încă două săptămîni fără drept la o altă păsuire și cum am mai zis, capul va sta la picioarele tale, dacă nu vei spune adevărul ! Patriarhul îi mulțămii și plecă îngrijorat.

Mergînd așa prin Constantinopole cu capul plecat plin de gînduri și necazuri, iată vede lume multă înghesuindu-se la judecătorie. Se făcea o judecată !

Ahaa ! își zise în sinea sa patriarhul ! Ia să văd eu o judecată turcească, este dreaptă, ori nedreaptă, căci aici este semnul puterii și înțelepciunii unei împărății.

Intră în înghesuială să vadă pe cadiu cum împarte dreptatea. Ce se întîmplase ? Un om chemase în judecată pe un altul pentru că acesta cumpărase din tîrg un vițel furat. Păgubașul veni cu martori și dovedi că vițelul este al său. Dovada era și semnul de la o ureche.

Pe de altă parte, cumpărătorul, tot cu martori, dovedi că a dat două lire de aur, avînd pe o parte capul lui Constantin cel Mare și pe alta jumătate, semiluna turcească, cu o stea.

Judecătorul i-a crezut pe amîndoi ! Dar cum să facă dreptatea ? Căci oricum ar fi făcut, unul ar fi fost nemulțumit ! Și o dată cu cel nemulțumit erau la fel și cei ce căscau gura și auzeau cum face turcul dreptate ! Atunci judecătorul s-a sculat și a hotărît așa :

— Dumneata, cel care ai crescut vițelul poftim ia-ți vițelul, că este al dumitale !

Iar dumneata, cel care de bună credință ai cumpărat vițelul de la un hoț, pe care străjile împovărate nu l-au văzut și nici găsit, poftim acest bilet și mergi la visteria țării, să ți se dea îndărăt cele două lire cu care ai fost păgubit. Patriarhul s-a mirat foarte, văzînd o astfel de judecată, i s-a înseninat fața de bucurie și s-a dus drept la sultan să-i spuie proorocirea sa :

— Măria-ta, am aflat adevărul !

— Cum ?

— Am fost la o judecată turcească și am credința că o să stăpîniți lumea, pînă n-o fîta catîrul.

— De unde știi ?

— Din semne și cititul stelelor ! Un împărat care are puțină glagorie-n cap nu-și bagă supușii care-i dau povește bune la închisoare ? Nu se mînie pe ei ! Nu dă cu barda-n cer, făcîndu-i pe supuși să trăiască în teamă de ziua de mîine, călătorind pe ape tulburi. Voi turcii știți să faceți dreptate și n-o aruncați în sac cum se aruncă funia cea strîmbă ! A voastră va fi împărăția, atîta timp cît va fi dreptatea pentru toate noroadele supuse, de către oștirea măriei-tale.

— Dar cînd o să fete catirul ? Întrebă nedumerit încă o dată, împăratul turcilor.

— Catirul are să fete numai atunci cînd dreptatea va fi legată la ochi, iar pe adevăr îl vor minca porcii.

CRALEVICIU MARCU ȘI MIRCEA CEL MARE

Se vorbește că turcul după bătaia de la Cosovo a robit pe sîrbi și pe voievozii lor și i-ar fi îndatorat ca alături de ei să lupte, ca să mai robească și alte țări creștine.

Peste armia sîrbească era căpătenie Craleviciu Marcu, vestit pentru vitejia lui.

Și-a venit timpul ca împăratul turcesc Baiazid să-l cheme cu toată sîrbimea lui să treacă în țară și să-l bată pe împăratul rumânesc Mircea cel Mare.

A trecut Dunărea în țară cită frunză și iarba de turci și de sîrbi și pe a cîmpie l-ar fi atacat hoșește pe Mircea, măcar că el le trimisese vorbă printr-un sol ca să se întoarcă în țara lor că el vrea să trăiască în pace cu toți vecinii. Turcul, încăpățînat a venit să-l ia fără de veste, dar Dumnezeu nu i-a ajutat. Craleviciu Marcu a mers și el de-a-mpreună cu armia turcească, însă n-a vroit să lupte împotriva rumânilor creștini ca și ei, sau valahilor cum le ziceau sîrbii.

Mircea însă era un mare viteaz. El și-a rînduit oastea așa de frumos și de bine că în bătaie turci și sîrbi, abia au mai scăpat în parte cu viață și au fugit peste Dunăre, mulți înecîndu-se cu cai cu tot.

Se spune că Craleviciu Marcu ar fi fugit și a trecut Dunărea aproape de gura Timocului, oprindu-și tabăra lîngă cîmpia Negotinului. Mircea cel viteaz a trecut după turci și i-a lovit din nou pe o vale cam nămolosă între satul Geanova și Coroglași, la locul ce se cheamă Rovine. Aci, Mircea miniat pe Craleviciu Marcu că trădează legea creștină, ajutîndu-i pe turci, a tras sabia și l-a rănit de moarte pe viteazul Marcu, spunîndu-i :

— Nu ți-am trimis vorbă, mă Marcule, să te lepezi de păgîni ? De ce dai sabia în mîna vrăjmașului mă, na, acum să mă ții minte !

— Taie-mă, vestite împărate,

Că cine se vinde așa pate !

Craleviciu Marcu mai fusese lovit o dată și în bătaia din țară ; aici Mircea îl răni cu paloșul și-i tăie mîna dreaptă de la trup. Craleviciu Marcu a trebuit să închine steagul împăratului rumânesc și turcii cu sîrbii din cei ce au mai rămas au fugit trecînd peste « Podul Roman » Timocul de s-au dus către Niș și Țarigrad.

Bătrîni povestesc că Mircea ar fi lăsat doftori la căpătiul lui Marcu ca să-l zviduiască și călugări care să-i citească. Oamenii de prin sate l-au dus cu

carul în biserica din Geanova unde popii i-au făcut slujbă și el s-a spovedit și a cerut iertare pentru păcatele ce le facuse. Apoi aci a și fost înmormîntat. Ai bătrîni mai vorbesc că după ce a fost așa de greu ciopîrțit de Mircea, ar fi cerut să-l ducă în munții Miroci ca să moară acolo și vulturii să-i mănînce carnea. Oamenii l-ar fi dus și ar fi murit cînd a ajuns la culă. Atunci s-au întors cu el mort și l-au înmormîntat în biserica din Geanova. Românovlahii l-au plîns ca pe un om viteaz nevinovat.

Despre biserica în care a fost Marcu înmormîntat se spune că a zburat aci într-o noapte din Țara Românească.

Cînd au scoborît oamenii cu mortul în vale pe drumul de către Caragloși, au văzut o biserică nouă, pe care bag seama împăratul Mircea a zidit-o pentru sufletele creștinilor rumâni și sirbi morți aci la Rovine.

Unii zic că nu i-a fost lesne lui Mircea să facă biserica asta. Mai la-nceput el a pus temeliiile pe dealul Gevzinului. Ama ce se zidea ziua, noaptea cădea. Atunci se povestește că asta a fost de minia lui Dumnezeu că l-a ucis pe Craleviciu Marcu cel viteaz.

Atunci abia ar fi zidit-o pe locurile de azi unde se mai văd zidurile de piatră pînă aproape de acoperiș și cu morminte cu pietre șterse de vreme. Aci a adunat toți morții și i-a îngropat creștinește și după aia și-a luat armia și a plecat în țară.

Mircea stăpînește-n pace,
Că n-are turcu ce-i face.
Povestire rumânească
Pe veci să se pomenească
La buni frați ca dumneavoastră.

MARCU CRĂIȘOR

Marcu Crăișoru a fost un copil sărac, ce trăia într-un sat uitat de Dumnezeu. Cum era orfan de părinți, trăia din mila sătenilor. Fiecare îi da puțin de-ale gurii sau de-ale încălțării; țoale și altele. Casă n-avea și se mulțumea cu un bordei în pămînt în care nu pătrundea nici lumina soarelui. Vara pe timpul secerișului, fiind încă copil crud, oamenii îl trimiteau la apă de izvor, avînd grijă să-l bată mai întîi ca să nu spargă ulciorul. Și toată ziua sărmanul copilaș le căra apă cu ulciorul secerătorilor, neștiind ce este odihna. După ce trecea secerișul, îl trimeteau să le păzească porcii, oile sau caprele. Toate aceste treburi Marcu le făcea, dar cu multă osteneală, așa a crescut el pînă ajunse la 12 ani, tot în bătai și-n ceartă cu lumea din sat pe care oricît de mult i-a slugărit nu s-au arătat nicicînd mulțumiți. Într-o vară a dat Dumnezeu un belșug mare, grîul fiind înalt ca trestia cu spicul înalt și lung de se mirau oamenii ce noroc s-a abătut pe capul lor. Căldurile însă erau mari și Marcu avea și mai mult de alergat pentru a-i sluji pe secerători.

Oamenii lucrau pînă la prînzul mare, prînzeau a doua oară și se duceau să se odihnească, iar copilul alerga fuga să le aducă apă. Cum ajunse el la izvor, s-a așezat pe piatra fîntîinii și a început să-și plîngă soarta crudă. Dar deodată dintr-un frunziș auzi un ciripit de pasăre, apoi mai mulți pui ciripind disperați. Lăsă ulciorul și alergă în grabă acolo. Cînd văzu se îngrozii. Un

șarpe mare sta cu capul întins, gata să înghită niște puișori de vultur, îndată luă o piatră și-l nimeri pe balaur, doborându-l colac la pământ, apoi cu niște bolovani îi zdrobi capul, scăpînd puișorii de la moarte.

După această ispravă auzi un glas omenesc care-i grăi:

— Marcule, îți mulțămesc că ne-ai scăpat de la moarte. Sîntem puii a trei Somodive, iar mamele noastre te vor răsplăti pentru acest bine, dacă vei ține să le aștepți pînă ce se-ntorc de la vînătoare. Pentru că mamele noastre sînt zîne de felul lor, ascunde-te în tufișul de alături, că vom avea grijă să le domolim și să le chemăm.

El se ascunse în tufiș, și tăcu chitic. Se auzi filfîitul aripilor și mamele veniră la cuib.

— Aci se simte carne de om, spune una răstit.

— O să povestim acum cum ne-a scăpat din gura șarpelui un copil, ziseră într-un glas puii și le povesti din fir în păr, întîmplarea. Somodivele, deși erau furioase, scoțînd mînerul de aur se liniștiră cînd își văzură toți puișorii teferi și-l strigară să iasă copilul din tufe.

— Ieși, băiete, că nu te mîncăm, vrem să te dăruim, vezi dacă bine faci, bine găsești.

— Mulțămesc Somodivelor, eu sînt copil sărac, fără mamă și fără tată, nu simt nevoia să am aur, pietre scumpe, adică niscaiva bogății, mie îmi lipsește puterea să mă apăr de cei ce mă batjocoresc și mă umilesc. Dați-mi dacă puteți putere să mă apăr de cei tari.

— Dacă vrei putere mare, suie-te la noi și sugi din pieptul Somodivei și-ți vor veni puteri nevăzute și neîntîlnite. Marcu se sui acolo și a supt de la prima Somodivă de cîteva ori. După aceea aceasta i-a spus.

— Vezi acel pietroi mare cît un cal, încearcă să-l ridici. Merse acolo Marcu să-și încerce puterile și simte cum crește, se-nalță puteri nevăzute-n vine. Încearcă pietroiul și abia îl ridică pînă la genunchi. Atunci Somodiva cea mijlocie îl chemă să sugă și de la ea. Marcu supse și de la aceasta și iar simte cum i se îndoiau puterile și creștea înalt și spătos. Cînd încercă piatra o ridică pînă la piept, însă oricît încerca, mai sus nu putea.

L-a chemat și Somodiva cea mai mică să sugă, și Marcu a supt și de la ea cu poftă. Copilul crescuse deodată mai mare ca un bărbat vinjos și puternic. Cînd încercă acum puterile ridică piatra deasupra capului, ca și cum ar fi ridicat o băncioară de grîu, apoi o aruncă departe.

— Marcule, de-acum ți s-a-mplinit dorința, du-te sănătos în lume că nici un voinic nu ți se va putea împotrivi. Apoi zînele își luară zborul spre cer, iar Marcu se-ntoarse la secerătorii obosiți și morți de sete. Cum îl văzură veniră cu toții pe el să-l lovească. Marcu nu se mai sperie de ei. Se umflă o dată în piept și cînd suflă îi trînti pe toți la pământ. Secerătorii speriați de o așa putere, lăsară seceri și coase și fugiră de frică care-ncotro către sat. Marcu nevrînd a-și petrece viața cu oamenii ce-l jigniseră și-l îmbrînciseră își luă desaga căutîndu-și norocul în lume. Pornind el în căutare de lucru, poposește într-un sat mare și bate la poarta unui boier, întrebîndu-l:

— Boierule, nu ai nevoie de un om să-ți muncească?

— Ba am, cît îmi ceri?

— Mai nimica, boierule cît vei socoti dumneata ! Dar la ce să-ți muncesc ?

— Iacă am o curătură și vreau să-mi scoți buturugile ca să pun vie. Locul e cam mare, de cinci ori pe zi îi dai ocol cu calul. În două săptămîni să-mi termini treaba și să vii să-ți dau simbria, zise stăpînul.

Înțelegerea se făcu și Marcu porni îndată la buturugi. El nu se mai folosi de tîrnăcop, ci cum punea mîinile, trăgea o dată și le scotea cu rădăcini cu tot ca pe sfeclă. La ora prînzului gătasă treaba fără a simți pic de osteneală. La prînz veni stăpînul și-i aduse merinde, jumătate de oaie friptă, două plîni cît roata carului și o oală de ciorbă cît un cazan. Mîncă Marcu pînă se sătură bine și se dete de-a ranga, culcîndu-se sub un pâr mare rotat lîngă o pădure. Trece lumea pe lîngă argatul boierului și se mira de cele ce vedea. Cînd trăgea Marcu aerul în piept, vîrfurile părului se apleca pînă aproape de nasul lui, cînd da aerul afară, adică răsuflea, părul se îndoaia în cealaltă parte către pămînt ca și copacii din marginea pădurii.

Călătorii nu înțelegeau taina asta, ei credeau că bate aci vreun vînt necurat cînd spre dreapta, cînd spre stînga și de teamă să îndepărtau în grabă de acest loc. Veni și stăpînul să vadă isprava slugii; adică a muncit ceva, sau i-a mîncat ciorba și oaia degeaba? Cînd își azvîrli privirea peste moșie, toate buturugile erau scoase și făcute grămezi înalte cît niște pătuegi de tulei. Ce-o mai fi și asta? Își zise boierul în gînd, să scoată buturugi în jumătate de zi cît mi-ar fi scos tot satul într-o zi. Căzu pe gînduri boierul și merse să-și vadă sluga.

Strigă la el tare să se scoale, dar Marcu nu-l auzi. Îl zgîrie pe picioare cu un mărăcine, însă acesta nu simți. Luă un pietroi cît capul și-l lovi în coastă și abia atuncea se mișcă zicînd:

— Ce s-a întîmplat, jupîne? Aaaaaaaa! și cînd căscă o dată îl aruncă pe stăpîn la pămînt!

— Văd că nu ești mulțămît, boierule, de munca mea!

— Ba sînt, Marcule! răspunse boierul, care abia se putea scula de jos, însă nu mai am ce să-ți dau să mai lucrezi, îți plătesc simbria ca pentru două săptămîni și du-te sănătos, găsește-ți și alți stăpîni cu averi mai mari decît ale mele.

Marcu neavînd pentru ce să se supere, se sculă, își numără bănușii, îi așeză la șerpar și luîndu-și rămas bun de la boier, dus a fost.

POVESTE DESPRE BABA NOVAC DIN VREMEA TURCULUI

Ar fi fost odată în vremea turcului, cînd muierile răsuceau mina copilului, or piciorul, or îi scotea un oichi, ca să rămînă chior, or îl țineau pitulați pînă pînă ca să nu fie trecuți la tefter și la răboj, ca să le pună dări de se îngropaseră bieții rumâni în bordeie, în peșteri, fugeau prin munți, se pitulau acolo, trăiau ca vitele în colibe și sălașe, da orce greutate le venea nu se dezlipeau de pămîntu lor.

Unu dintre ăștia a fost și un haiduc Baba Novac dintr-un ostrov pe Dunăre la Poarta, or, Portița cum ziceau ungurii, da azi îi zic sîrbește Poreci. Baba Novac luptasă la Dunăre, Cladova, pe Timoc și la Dii cu turcu și cu taifa lui de haiduci. Odată l-au prins turcii și l-au dus la Dii, i-au smuls barba, dinții și măsălele, lăsîndu-l să putrezească de viu în cetate unde sta pașa de la Vidin.

Aude odată pașa că el este mare vrăjitor, că-i poate ghici în palmă cîți ani mai are de văcuit și dacă iapa lui face mînz, or iapă!

Să uită el în palma pașei și vede că are să moară în două luni de zile și așa să și întâmplă, moare pașa și el dă de dracu! De unde să știe el una ca asta. Îl iau și-l duc la Blocu Kapia la spînzurătoare să-l vadă toți rumânii și bulgarii cînd vin la tîrg. Așează ștreangul și călăul, gelatul potrivește curmeiul la gît. Da Baba Novac tot glumeț, cînd sta pe un butuc gata să-i ia sufletul, s-apleacă la ureichea gelatului și-i zice:

— Am uitat să-i spun ceva lui efendi pașa și-mi pare rău să rămînă comoara fără să știe împăratul de la Țaligrad de ea. Cheamă-l pe pașe, gelatul?

— Ce zice, bre, ce comoară bre?

— Numai cheamă-l că eu știu.

Se repede gelatul cu gura căscată tremurînd să-i spună pașei și-i spune ce eria de spus. Cînd aude de comoară turcu, uită de ștreang și-l cheamă pe Baba Novac la el:

— Pe ce juri tu că ai comoară ascunsă, hoțule, haiducule!?

— Jur pe mînză din burta iepii!

— Dacă n-o fi mînză și o fi mînz?

— Să-mi tăiați capu aici pe butuc!

Porunci pașa și deschisă cu cuțitu un colgiu burta iepii și cînd colo eria bas așa o mînză!...

Să dusă iel cu pașa de la Casa Rea, între fagi, azi îi zice Zlocutea, intră iel în peșteră și scoasă o parte din comoară și i-o dădu pașii.

Pașa să lo cu mirare, ăsta trebuie să aibă și alte comori, trebuie să fie mare prooroc și așa să dusă vestea la Stambul, la sultan și la pașa de la Beligrad. Cînd auzi pașa de la Beligrad, îl chemă acolo în cetate la Kalemegdan și-l pusă pe mincare bună, pe trai bun, să vadă el dacă ăsta ieste un prooroc or este vrun hoțoman viclean.

— Băiete, cu mine să vorbești slobod, să-mi spui tot ce dorești și tot ce poștește sultanu. Dacă o să fie mulțămît de tine, fac eu ceva și pe drum, pe-aci ți-e tufa. Vreau să vorbim drept să te socoti că și tu ești pașă la Dii, la Cladova, la Ada Kalé, unde vrei tu. Uite tu, ce ziceți la Foccea al bătrîn, de profețiile lui? Ai auzit de ele, nu?

— Am auzit, pe moșu Focceanu l-am cunoscut, dar cred că așa va fi împărăția turcească va pieri pentrucă nu este dreaptă, este numai pentru turci mumă, iar pentru creștini, pentru noi ghiaurii, ciumă?

— De ce zici una ca asta, nu ți-e frică de mine?

— Ați zis că sîntem bărăbări?

— Bine, atunci spune!

— Ați încălecat o parte din lume, tot Balcanu și ați vrea să-i încălecați și stăpîniți și dincolo de Dunăre, pe unguri, nemți, rumâni.

— Cum am încălecat-o?

— Ați făcut din neamul vostru un neam de războinici, vîrsători de sînge, pustiitori de sate, orașe, ieniceri, soldați și bașbuzuci, hapsini, lacomi după înavușire, care ne batjocoresc fetele, nurorile și muierile, care ne iau și cămașa de pe noi și ne lasă în fundul gol.

A făcut sultanul kanun, ca să ne omorîm cîinii, să ne puteți cotrobăi pin bordeie, să dați pin păduri gropile în care ne ascundem bucatele; că ne-ați cerut bucate cît nu facem și pe deasupra să ne omorîm bătrînii, că nu mai pot munci pentru împărăția turcească. De aia cei mai mulți haiduci au peste 60 de ani și nu e sat, colibă, cătun să n-aibă taifa lui. Toată partea asta

a Dunării, Timocului și Diiului, toată Sîrbia, pînă dincolo de Drina e plină de haiducime, toți vă urăsc, toți vă vreau pieirea.

— Da și noi vă urim pe voi și ce ne puteți face?

— Acum nimic, dar va veni vremea cînd veți merge în șalvari peteciți și o să ne cerșiți un codricel de mălai!

Cel mai mare rău pentru turc nu este că vă urim, lucru ce se știe de toată lumea. Nu poți să-l iubești pe un stăpîn rău, prost, lacom, îngimfat războinic, șiret, care nu muncește nimic, taie frunză la cîini și numai dă porunci la alții să muncească pentru ei că ne țin în turmă, legați în lanțuri, pe urmă toată împărăția sultanului este o închisoare a creștinătății. Nenorocul vostru este că noi atît vă urim, încît la fiecare rugăciune pe care o spunem la trezire și la culcare către Dumnezeu nostru, îl rugăm să se aleagă praful și pulberea de turc și o să vedeți că așa este. Nu mă rog numai eu, toți creștinii ne rugăm, milioane de suflete, de oameni desculți și flămînzi, de pe care voi luați șapte piei.

— Crezi că Alahul vostru ascultă de voi?

— Ascultă, pentru că sîntem săraci, mulți, curați, lucrători, nu mințim ca turcul și nici nu tăiem capete nevinovate, nu lom bucătura de mălai de la gura copiilor. Au mai fost împărații șirete, lacome de pămînt și avutul altuia, de munca altuia și toate au pierit! Și turcul are să piară!

— Vorbești așa, măi Novace, că nu ne cunoști puterea.

— Ba vă cunosc puterea! Tocmai aici este că o împărăție mare și tare nu se teme de suspuii ei, are milă de ei și nu-i batjocorește, îi socoate oameni, nu vite, nu gunoaie! Eu am căzut prizonier odată la Ada Kale în cetate și m-ați dus legat cu ghiulele la picioare și la mîni de cîte cînzeci de chile și împreună cu cînsprece ortaci de-ai mei m-ați pus să săpăm într-o stîncă, un stei de piatră sec, plin de șerpi, să scoatem apă. Am săpat cînsprece ani și toți ortacii mei au murit numai ieu și încă unu am ajuns să scoatem apă din piatră, că la nouă metăre am dat de apă și atunci am scris pe piatră „turcilor, păgînilor, apă aveți, suflet n-aveți”!

— Bine, omule, tu știi cum e legea noastră, aspră și dușmană a creștinilor!

— Tocmai asta vă duce la pierzanie, pașo, ura asta pe care v-o dă în bisericile voastre legea voastră. Voi nu visați decît să jefuiți, să puneți mîna pe munca altuia, casa altuia, să-i dați foc ălui care spune o vorbă urită despre nația cu fes roșu, de aia n-aveți noroc. Pînă și soarele, luna, pădurile, apele sînt cu noi și împotriva voastră, pentru că vreți mai mult decît vă este capul, mintea care vă lipsește.

— Dacă eu să zicem că te înțeleg și aș vrea să fiu de partea ta, știi că mă oprește Alah, credința noastră!

— Știu, pentru că voi trăiți din ură, în loc să puneți colo brinca la sapă și lopată, să munciți barabar cu noi, fie vlahi cum ne ziceți, fie sîrbi, or bulgari. Unde s-a mai pomenit ca leneșii, putorile, trîntorii să trăiască bine, ca în rai, numai pentru că au săbii, soldați și fac războaie, ca să aducă pustiu și moarte pe pămînt!? De aia zic eu că vi s-a scurtat veacul și puțin mai aveți pînă vă dați sufletul!

— Și ce-ai crede că ne-ar putea pe noi ajuta?

— Să nu mai încălecați lumea să-i mîncăți bucătura de la gură, să nu-i luați copiii ieniceri, să ne lăsați slobozi să muncim, că toți sîntem trecători pe pămîntul ăsta, nima, nici sultanul nu-l moștenește. Voi azi ați pus o dare,

mîne alta, ne-ați încărcat tot mai greu; ați ajuns să ne vindeți cărămida de pe casă, trestia de pe bordeie, ați dat năvală în sate cu ceauși, colgii, spahii, ne-ați lăsat satele pustii de au crescut tufanii și bolbotinele pe drumuri, că nu să mai cunosc locurile unde au fost sate, cătune.

Cînd eriam copil a venit la moșu meu tefterdarul, birnicul și i-a zis:

— Moșule, îți dau trii zile să găsești talerii, să-i scoți din pămînt, ai pe un an douăzeci de taleri, dai cîte trei-patru pe trei luni.

Moșu-meu a făcut ce-a făcut și i-a dat trei taleri, a făcut semn în răboj; a trecut timpul și n-a mai dat, că n-a avut de unde. Pe douăsprece luni dacă nu dădea talerii, îi trecea în răboj încă zece, pe an treizeci, de parcă ar fi făcuți banii la moara dracilor.

Birnicul eria tot unul dintr-ai noștri, om fără suflet, nu avea leafa, leafa lui venea din sărăcia noastră. Atunci tata ce să facă, i-a zis lui moșu și cu pîrintele Martin ne-am dus în tufă, de mic m-am făcut haiduc. Cine n-a avut bani de bir s-a făcut haiduc sau comiți.

Turcii adunau banii, îi puneau în disagi, în zobelniță de pîr de capră, cu cîte două tovaruri, or pe mîgari și de la Beligrad și di la Cladova, pînă la Dii, pînă la Vidin pe jos, or cu caiul pe Dunăre.

Noi ai din tufă, „tufarii”, cînd plecau cu haznaua la Șucri-pașa, or la Alia Ciocolia, le ieșeam înainte, îi legam și le loam tot. Dacă erau mulți turci, duceam adevărată bătaie cu ei, pe viață și pe moarte, pe urmă ne duceam și dam banii îndărăt la oameni.

Unii de-ai noștri au zis să nu-i omorîm pe turci că sînt și ei oameni și numai i-am scopit și le-am dat drumul, că dacă ar fi toți cei răi scopiți, nu s-ar mai face lume cu oameni mînioși, ai dracului. Alții s-au pus și le-a scris pe piele cu fierul roșu.

Sînt multe locuri unde am ascuns comori, am făcut planul pe piei de capră și le-am păstrat la briu, ori pitulate unde știm noi.

— Ce să facem să nu fugă lumea în tufă, să nu fie haiduci?

— Să-i dați slobozenie la toată lumea, să nu mai puneți biruri și să nu mai fiți mînioși. Atunci o să ne rugăm pentru sănătatea stăpînului.

— Crezi că este cu putință să nu fim mînioși, să nu mai fim răi?

— Cred că nu este cu putință, nici o împărăție nedreaptă și necinstită nu să poate fără vîrsare de sînge, prostie și visuri copilărești.

— Sultanii noștri știu ce fac, așa e firea noastră și n-avem scăpare cum n-are vulpea de năravul ei.

— De aia zice lumea că sînteți pierduți, că firea voastră, năravurile vă vor duce la îngropăciune.

— Auzi, o să vă punem la cazne, o să vă lom cărămida de pe casă, n-o să vă lăsăm un bob de fîsui, de linte, de grîu.

— Eu spun că o să pierdeți, toată lumea spune și toată lumea de astăzi e făcută din prooroci.

— Cu ce dovedești că sîntem pe ducă, că o să pierdem!?

— Aduceți de la împărat o tîpsie albă de sticlă, puneți tîpsia în fundul pușului roman de la Kalemegdan, din Beligrad.

— Am eu tîpsia!

— Coboriți jos în fundul fîntîinii, umpleți-o cu apă și suiți-vă sus pe scări. Pe urmă o să priviți voi turcii în tîpsie și o să privesc și eu și o să vedeți că voi sînteți fără cap, iar eu cu cap.

Cînd s-au uitat turcii pe rînd în tîpsie s-au văzut fără de cap, o umbră fără cap, nîma nu vedea capul, decît umerii și s-au mirat ei de ce turcii se văd fără cap, iar cînd s-a uitat Baba Novac el s-a văzut cu cap ! Ce minune o mai fi și asta ? se gîndiră turcii. Să nu fie ăsta vrînjitor. Aduseră cîțiva sîrbi și-i văzură și pe ei cu cap, da turcii tot fără cap ! Să gîndiră iei că poate așa sînt oamenii în Balcani, fără cap ? Alții că numai oamenii răi să văd în oglindă fără cap și cîte alte păreri.

Atunci cîțiva turci ziseră către pașă:

— Să știți că gheaurul știe ceva, o să pierdem noi, n-o să mai stăpînim lumea.

— Hai să începem să facem dreptate, să dăm slobozenie peste tot, să-i chemăm pe chinejii vlahi, sîrbi, bulgari și oricare și să le spunem că vrea sultanul, că uite vrea sultanul să fie creștinii stăpîni, să conducă ei cum vreau, să așeze ei birurile, să vină lumea din tufă, da să-i zicem „cest” la ofițerii turci, să ne ploconim la ei.

Așa începu cu un nou zăcon și cînd întîlneau sîrbii mai ales cîte un turc îi dau o palmă !

— Ia veniți încoace să-ți dau o palmă !

— De ce dai, zice turcul.

— De aia că noi sîntem mai iuți, mîncăm mult iute, nu sîntem făcuți din mămăligă. Du-te dă-mă-n judecată ?

Se plîng ofițerii turci la sultan, la pașă, cum de se poate să-i bată un neam ce le este ca și rob. Atunci îl cheamă sultanul pe unul Miloș al sîrbilor și-i spune, îi dă ordin, năregenie.

— Ce, mă, ai bătut ofițerii mei ?

— I-am bătut ! răspunsă.

— Pentru ce i-ai bătut ?

— Nu m-au salutat, nu mă respectă ; da nu-mi e de mine, da am aici în pozănari fotografuleul, portretul sultanului meu ! Mîne ăștia n-o să mai asculte de nîma ! Soldatu e dracu gol, ba încă și mai al dracului cu un lat de palmă.

— Atunci dă-le bătaie !

De-atunci au prins turcii frică de Miloș, da și de sîrbi ; pe urmă s-a ridicat Haiduc Velcu, Stoian Abraș, din Bucopcea, voivoda Pavel Matei din Melnița, rumâni sau vlahi de-ai noștri și cu Singelici, mare viteaz sîrb și i-a tăiat pe turci pe podul de la Ciupria pe Morava și de pe Timoc de s-a dus pomina și s-a adevărit prorocirea vlahului nostru timocean Baba Novac, din Homole.

— *Alfred, 1844, 1845, 1846, 1847, 1848, 1849, 1850, 1851, 1852, 1853, 1854, 1855, 1856, 1857, 1858, 1859, 1860, 1861, 1862, 1863, 1864, 1865, 1866, 1867, 1868, 1869, 1870, 1871, 1872, 1873, 1874, 1875, 1876, 1877, 1878, 1879, 1880, 1881, 1882, 1883, 1884, 1885, 1886, 1887, 1888, 1889, 1890, 1891, 1892, 1893, 1894, 1895, 1896, 1897, 1898, 1899, 1900, 1901, 1902, 1903, 1904, 1905, 1906, 1907, 1908, 1909, 1910, 1911, 1912, 1913, 1914, 1915, 1916, 1917, 1918, 1919, 1920, 1921, 1922, 1923, 1924, 1925, 1926, 1927, 1928, 1929, 1930, 1931, 1932, 1933, 1934, 1935, 1936, 1937, 1938, 1939, 1940, 1941, 1942, 1943, 1944, 1945, 1946, 1947, 1948, 1949, 1950, 1951, 1952, 1953, 1954, 1955, 1956, 1957, 1958, 1959, 1960, 1961, 1962, 1963, 1964, 1965, 1966, 1967, 1968, 1969, 1970, 1971, 1972, 1973, 1974, 1975, 1976, 1977, 1978, 1979, 1980, 1981, 1982, 1983, 1984, 1985, 1986, 1987, 1988, 1989, 1990, 1991, 1992, 1993, 1994, 1995, 1996, 1997, 1998, 1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005, 2006, 2007, 2008, 2009, 2010, 2011, 2012, 2013, 2014, 2015, 2016, 2017, 2018, 2019, 2020, 2021, 2022, 2023, 2024, 2025, 2026, 2027, 2028, 2029, 2030, 2031, 2032, 2033, 2034, 2035, 2036, 2037, 2038, 2039, 2040, 2041, 2042, 2043, 2044, 2045, 2046, 2047, 2048, 2049, 2050, 2051, 2052, 2053, 2054, 2055, 2056, 2057, 2058, 2059, 2060, 2061, 2062, 2063, 2064, 2065, 2066, 2067, 2068, 2069, 2070, 2071, 2072, 2073, 2074, 2075, 2076, 2077, 2078, 2079, 2080, 2081, 2082, 2083, 2084, 2085, 2086, 2087, 2088, 2089, 2090, 2091, 2092, 2093, 2094, 2095, 2096, 2097, 2098, 2099, 2100, 2101, 2102, 2103, 2104, 2105, 2106, 2107, 2108, 2109, 2110, 2111, 2112, 2113, 2114, 2115, 2116, 2117, 2118, 2119, 2120, 2121, 2122, 2123, 2124, 2125, 2126, 2127, 2128, 2129, 2130, 2131, 2132, 2133, 2134, 2135, 2136, 2137, 2138, 2139, 2140, 2141, 2142, 2143, 2144, 2145, 2146, 2147, 2148, 2149, 2150, 2151, 2152, 2153, 2154, 2155, 2156, 2157, 2158, 2159, 2160, 2161, 2162, 2163, 2164, 2165, 2166, 2167, 2168, 2169, 2170, 2171, 2172, 2173, 2174, 2175, 2176, 2177, 2178, 2179, 2180, 2181, 2182, 2183, 2184, 2185, 2186, 2187, 2188, 2189, 2190, 2191, 2192, 2193, 2194, 2195, 2196, 2197, 2198, 2199, 2200, 2201, 2202, 2203, 2204, 2205, 2206, 2207, 2208, 2209, 2210, 2211, 2212, 2213, 2214, 2215, 2216, 2217, 2218, 2219, 2220, 2221, 2222, 2223, 2224, 2225, 2226, 2227, 2228, 2229, 2230, 2231, 2232, 2233, 2234, 2235, 2236, 2237, 2238, 2239, 2240, 2241, 2242, 2243, 2244, 2245, 2246, 2247, 2248, 2249, 2250, 2251, 2252, 2253, 2254, 2255, 2256, 2257, 2258, 2259, 2260, 2261, 2262, 2263, 2264, 2265, 2266, 2267, 2268, 2269, 2270, 2271, 2272, 2273, 2274, 2275, 2276, 2277, 2278, 2279, 2280, 2281, 2282, 2283, 2284, 2285, 2286, 2287, 2288, 2289, 2290, 2291, 2292, 2293, 2294, 2295, 2296, 2297, 2298, 2299, 2300, 2301, 2302, 2303, 2304, 2305, 2306, 2307, 2308, 2309, 2310, 2311, 2312, 2313, 2314, 2315, 2316, 2317, 2318, 2319, 2320, 2321, 2322, 2323, 2324, 2325, 2326, 2327, 2328, 2329, 2330, 2331, 2332, 2333, 2334, 2335, 2336, 2337, 2338, 2339, 2340, 2341, 2342, 2343, 2344, 2345, 2346, 2347, 2348, 2349, 2350, 2351, 2352, 2353, 2354, 2355, 2356, 2357, 2358, 2359, 2360, 2361, 2362, 2363, 2364, 2365, 2366, 2367, 2368, 2369, 2370, 2371, 2372, 2373, 2374, 2375, 2376, 2377, 2378, 2379, 2380, 2381, 2382, 2383, 2384, 2385, 2386, 2387, 2388, 2389, 2390, 2391, 2392, 2393, 2394, 2395, 2396, 2397, 2398, 2399, 2400, 2401, 2402, 2403, 2404, 2405, 2406, 2407, 2408, 2409, 2410, 2411, 2412, 2413, 2414, 2415, 2416, 2417, 2418, 2419, 2420, 2421, 2422, 2423, 2424, 2425, 2426, 2427, 2428, 2429, 2430, 2431, 2432, 2433, 2434, 2435, 2436, 2437, 2438, 2439, 2440, 2441, 2442, 2443, 2444, 2445, 2446, 2447, 2448, 2449, 2450, 2451, 2452, 2453, 2454, 2455, 2456, 2457, 2458, 2459, 2460, 2461, 2462, 2463, 2464, 2465, 2466, 2467, 2468, 2469, 2470, 2471, 2472, 2473, 2474, 2475, 2476, 2477, 2478, 2479, 2480, 2481, 2482, 2483, 2484, 2485, 2486, 2487, 2488, 2489, 2490, 2491, 2492, 2493, 2494, 2495, 2496, 2497, 2498, 2499, 2500, 2501, 2502, 2503, 2504, 2505, 2506, 2507, 2508, 2509, 2510, 2511, 2512, 2513, 2514, 2515, 2516, 2517, 2518, 2519, 2520, 2521, 2522, 2523, 2524,*

ANEXE

ANEXE

ANEXA A

1. Povești, snoave, legende

PĂCALĂ

A fost vrun uoim, Pacală l-a kemat — s-a dus la popă, a slujit la popă. Slujășce iel la popă, slujășce și, așa șiade cu uoiili toată dzîva — n-are iel se-să-facă — dar a vazut la popă că are popa vrun kies mare di tamîne, plin. Iel atuns-ia kies-ăla di tamîne di la popă, Pacală. Ia kiesu di tamîne ș-s-duse cu uoiile — ș-aprinde iel, diă odată, fase focu, și toarnă tamîn-aia toată-n-foc și arde tamîn-aia toată-n foc, că iel paziășce uoiile. Dumnezău vine și traze, traze, traze miros — il doare măsava pri Dumnedzău — traze, traze, miros — ola di tamîne și-i triese lu Dumnedzău la masavă — și si duse la iel:

— Bre, copile, scă, s-ai pus tu-n foc-osta?

Scă:

— Am pus tamîne, luvai di la popă.

— Multă?

Scă:

— Am pus un kies.

— Si mierz tu cu mine, scă, si-ț placeșc-io ție la casa mie.

— E, scă, a cum si mierg, a-se fac cu uoiil-eșca — mi să duc uoiile, ise, mă omoare popa?

— Nu ci cieme că nu să măi mută iele d-ais uoiili dzac la umbră, vara.

Iel ia și si duse, și-dușe cu Dumnedzău și Dumnedzău să-i placască, dabome. Ali iel, cînd si duse cu Dumnedzău pră vrun cuneric vede niscar carăbi toace cacace di găiin.

— E, scă, tu miie asta să-mi dai, si-m placeșc — samo carabil-eșca.

— Măre să-ț dau alce carăbi — dică nu si mîn sluzili si-spiele aiășca carăbi. Pice tu aiășca si le iai, toace cacace dă gaiin și nu-s bune? Îț dau carăbi noi io ție.

— Ma nu-m triăbuie — aiășca — dică-m dai aiășca, bine, dică nu — nu-m iau nimic, nu iau io altăse. E, bun:

— Pă si mîn sluzili si le spiele că toace-s imaloasă, toace-s cacace di gaiin, batrine.

— Nu-m triăbe — miie aiășca-m triăbe așa cum is iele — nu-li măi cat-io măi bune.

E, bun:

— Ți le dau. Dabogda, cînd vi drumăii cu iele și cînd vi dzise-tu — care gude ce v-audî pră cine, să zoase: și uoi, și vas, și pors, și gaiin, se gude jivo-tiie viie pri pomînt va fi, tot si zoase: și sfiet, și care gude ce v-audî, și uoi, și vas și tot.

Cînd iel ia și-sî duse. Cînd sî duse, uoiili dzac-colo. Iel porneșce s-dică-n carăbil-ela și dzise, și dzise, și dzise și uoiil-ela zoacă, și zoacă, și zoacă păn sara. Cînd cată Pacală sara-uoili flamînde moarce, toată dziua-a-zucat, n-a măi pascut iele niscum. Se să facă iel. Le mîn-acas flamînde, le cam mînă iel can-însarat pri iele — flamînde uoiili — popa nu vede. Iel atunsa-n-alalată dzi iș fase iel o țavă dă soc, mare, și le dzise și iele zoacă — cîti-i dziua zoacă. Cînd sara iel la toace le suflă cu țava-n cur și iele toace-s satule — le mîn-acas satule uoiili. Cînd triese cita vrieme — uoiili slabiăsc. Cată popa-n strungă: nu-s kikiriedză niscum. Să duse la popadiie:

— Doamne, popadiio, dar se ie asta — uoiili noastre cînd vin sara nu vin flamînde dar iș slabe. Du-ce-n strungă să vied dar-au iele o kikiriadză — kikiriadză nu măi au iele, nu să măi cacă iele, scă, mora nu măi pasc — se fase Pacală cu iele?!

Scă:

— Du-ce di vied.

Cînd iel ia și să duse, s-duse iel pră cîmp — Pacală dzise-n-carăbi. Il vede pri iel Pacală ali nu vede popa cî l-a vazdut Pacală și ia să dzică-n-carăbi și dzise, și dzise, și dzise. Ali iel, cînd Pacală-l paziășce, iel taman s-a dus prîntu iel după vrun spine și iel să prinde a-zuca-asiia — nis nu poace si să ducă prîntu iel că zoacă la spinil-ela cu pantaloanili dazlegace, tot să-nspina — și zoacă, și zoacă, și zoacă, și zoacă:

— O, Pacală, sică, stăi numă si-m leg pantaloanili că tot ma-nspina.

Tase cita Pacală a uoiili zoacă.

— Păi, se, dă-un-ți-s cariăbil-eșca?

— Pa, scă, l-am aflat.

— Pă cum l-ai aflat tu si zoase așa tot — pă se fac uoiil-eșca?

— Păi-etă zoacă.

— Pă di se n-au iele kikiriedză?

— Pă n-au kikiriedză că nu pasc — io mă viaslesc, cita dzic în cariăbi, iele zoacă și nu pasc, n-au cînd să pască.

— Să tas, scă, numă pănă mă dăpărt di tine — ma duc acas!

Scă:

— Tac.

S-dapartă popa di la iel încolo, s-duse — scapă popa acas și nu zoase păn-acas.

S-duse-acas, (dar are copil mic), s-duse-acas, scă:

— Popadiio, cînd vi-audi pră Pacală că viște-astară dzicînd în carăbi — tu zos.

— Ba io, scă, nu zoc, io după Pacală să zoc? Cînd aud pri Pacală că dzise-n-carăbi:

— Măre vi să zos!

— Măre nu zoc io!

— Măre vi să zos!

— Măre nu zoc io! Numă tu ia sama dă copil: io mă sui în pod și-m leg d-un pisor piva, di-unu si-m leg maiu — și io cu aiăla nu pot si zoc.

— Măre las țe că vi să zos tu, vi să cad d-asiia!

— Ma nu zoc io.

Ia și lasă copilu pri popă și cînd potrivieșce cî vin uoiili, sara, s-duse-n pod: iș lagă maiu di-un pisor și piva d-alălalt, le lagă ia bițe a nu pune iăla, calpacu, la pod numă ia-șă că nu-azunze ia siia. Si duse ia încolo prîn pod și

șăde ia-n pod. Îl-aude pri iel, vine sara: uoiili zoacă, care gude l-aud pri iel că dzise-n carăbi — tot zoacă. Uoiili vin zucind pră drum, mierz, zoacă uoiili, toț zoacă — ia s-apucă prin pod, și ia. Acu iăla, popa, nu mariește ci-i zos, zoacă zos, ali ia zoacă în pod a-ie legată cu iăla la pisoare: tupa-tupa, tupa-tupa, tupa-tupa, tupa-tupa — azunze la ocna podului, cade zos, s-omoare toată, moare popadiia.

— Alălă, Pacală! ma zatriș.

— Dî se c-am zatriț io? Do n-am minat-o io si zoase, pice io-am minat-o si zoase;

Să duse popa pringă ia — a murit, popadiia-a-murit, caki — udește copil-ola mikicel.

Îi fac iei s-o-ngroape.

— Pacală!

— Se?

— Traze(după se-o scot moartă), traze uș-asta, sică, după cine și nu-m-udască barim ușa dașkisă!

Iel ia ușa-n șăle și pornește după popă. Iei merg — iel mierz și iel. Popa mierz-naince: să plinze după popadiia lui, saracu. Cînd cată napoi — Pacală mierz după iei cu-ușa-n șăle:

— O, Pacală, se lucrî tu?!

— Pa tu ai dzis s-o trag după mine ma io n-o pos s-o trag după mine ma o luvai în șăle.

— Ma zatriș tu pră mine duce - du ușa ci io-am dzis numa s-o-nkidz tu.

— A-dă-se n-ai dzis tu s-o-nkidz, m-ai dzis s-o trag după mine — io cum s-o trag io, am luvat-o-n-șăle.

Să duc iei, dă-ngroapă popadiia.

Vin iei acas. Cînd vin iei acas — copil-ola, saracu, s-a cacat.

— Du-ce, Pacală, si cistășc copil-osta, siruie copil-osta.

Iel si duse și taie copilu și s-duse la bunari, și-l spală ca lumna, frumos, și-l alină-n gard.

— Pacală, unde-copilu?

Scă:

— Iă-l în-gard si stoarse.

— Alălă! tu, scă, l-ai taiat!

Scă:

— Pă tu ai dzis si-l sirui — io l-am siruiit — iă-l în gard si stoarse.

— Alălă-lălă! m-ai zatriț dî copil — ee, Pacală-Pacală, baș ma do zatriș dî tot!

Îngroapă copil-ola, fase cu iel, tot cistit — îl îngroapă.

Mine-dzi:

— Si-ce-dus după lemne, si-mi-adus lemne ci triăbe si dau stamîna lu popadiie.

— S-ma duc.

A-vut doi boi — prinde boii la car și s-duse iel. Azunze-n padure — iel taie lemne, boii lingă iel. Vine-un lup:

— Io si-ț manînc un bou.

— Tu manîncă bouu și io-ce prind la car.

— Măre si-ț manînc bouu.

— Ma io ce prind la car, a tu manîncă-l.

Ia lupu și manîncă bouu. Iel prinde lupu și-l prinde cu-alalalt bou la car. Vine dracu:

— Io să-ț iau o siviie.

— Tu iai siviia, ma tu ai să țin cu deistu păn-acas, pănă unde duc-io lemne la popă.

— Io să-ț iau siviia.

— Ia-o, brate, (a tot d-aia parce se-ie lupu și dracu).

— Măre io să-ț iau-o siviie.

— Ia-o, brate, ali tu ai să țin cu deiscili.

Iel-ii scoace siviia și-Pacală-l prinde și-l pune cu deistu colo — nu cucadă s-sloboadă. Încarcă caru di lemne, s-duse acas, azunze iel acas:

— Tata-popa, tata-popa, dașkide capiia c-etă vin cu lemne.

Cînd vede popa:

— Alălă! s-ai facut — adus ais și dracu și mi-adus și lupu și-ma-do-manise.

— Nu ci ceme, cîn nu m-a mîncat prî mine prî padure, nu ce manîncă iei pră cine ais-în sat.

Azunze-n obor cu lemnul-ela, sloboade lupu, îi diă drumu, să duse lupu, dracu-ș scoace deistu di la siviie:

— Du-ce și tu, scă, acu du-ce c-acu nu-m trăbuiit voi miie. Udeșce Pacală. Do-diă iel poman-aia, se fase.

Cînd mă triese cita vrieme, s-obavieșce ratu, și vină-n rat. Riātuie toț — îi vine lu popă s-ducă-n rat a Pacală udeșce. Atunsa popa citrî Pacală:

— A, Pacală, vrei tu s-ci dus în locu meu în rat?

— Vrieu, brate. Numă si-m dai cita slanină, si-m dai fanină, si-m dai brîndză, si-m dai cigana, si-m dai caldaria di coleșă și si-m dai prî Bielca s-o calariesc, că cum s-mă duc-io-așa, io ma duc cu Bielca.

Îi diă popa prî Bielca și-i diă fanina, îi diă slanina, îi diă brîndza, îi diă tot — îl tramiece, s-duse Pacală. Iei riātuie-n-colo — iel s-a pus la marzina lu rat, a facut focu, a pus în cigane, a pus caldaria di coleșă — Bielca lingă iel. Iei, dabome, bat cu plumbii: fiu, fiu!

— Măre, lasați-vă, bre, nu-m împlareț caldaria dă kikiriedză, și cigana, bre, că v-omor, bre!

Iei riātuie — pîce iei la iăla să-să obrātuie, la un uom — iei riātuie-ncolo.

— Măre, lasați-vă, bre, nu-m împlareț, bre, caldaria și cigana, bre, di kikiriedză!

Iel a pus în cigane, taman a pus fanină-n- caldare, îi fierbe coleșă, cigana i-să frize — a Bielca lingă iel.

— Măre, lasați-vă, bre!

Ma care-l aude prî iel se iel spune în-urma lu rat — iăia riātuie oameni, plumbii mierg. Iel prinde prî Bielca di coadă: n-are altă se, n-are bîț, n-are toică, n-are nimic cu se-s-s-bată iel — prinde prî Bielca s-apucă cu Bielca, c-o mină di cras, c-o mină di coadă, și si pune prî iei — îi cmoare toț. S-întoarce colo și-fase coleșă. Bielca, a omorît și pră Bielca, tot — ratu-a sfîrșit, pune prî Bielca moartă lingă iel și-fase coleș-aia și manîncă iel, manîncă iel și să duse, s-întoarce napoi.

Cînd, si duse iel, si pitulă dă popă și-s duse-n ștală și pune iap-aia-n ștală, și-i pune propte, și-i pune fîn dinaince, o pune cu gura-n fin — a ia moartă, numă-se oasili — pune cu gura-n fin și-i fase cita loc cu mîna și — și-duse-n sobă:

— Tata-pope, tata-pope.

— Ai venit?!

— Am venit.

— Gata ratu?!

— Io gatai ratu și vinii.

Cînd:

— A unde Bielca?

— Îa-o-n ștală, du-ce ce iviește pri-la-ia.

Ia, si duse popa:

— Bielca, moia, Bielca, moia, — o pipilește că, dabome, a fost-în rat:

— Bielca, moia, gde si bila? — încoas-încolo și Bielca cade prî iel și omoare pră popă — s-udește Pacală di gazdă.

Danica Mihajlovic (Dănița lu Il'ia), 59 ani, Rakova Bara (Ricobara), 15.3.1970.

Culegător: Ratimir Marcovic

POVASTA CU GÎSCARIȚA

A luvat un copil, dabome, s-a-nsurat, a luvat o fată cu doauă stîaște-n frunce — frumoasă fat-aia. Și traiește ia cita și fase o fată iar cu doauă stîaște-n frunce și moare — și udește uom-ola văduvon. Și ia cînd moare, ia-l procletîește prî iel: proclet să fiie dacă nu va luva fată, fată-mujere, se v-afla — iar cu doauă stîaște-n frunce (numă fata ieț a fost cu doauă stîaște-n frunce). Atuns ia moare, iel udește.

Iel îmblă-îmblă, îmblă-îmblă, îmblă-îmblă — patru an a-mblat lumia și pomîntu: așa fată n-a măi-aflat, nis fată, nis mujere, nis nimic — nu-ie așa. Iel si-ntoarse-acas — să ia fata:

— Fata miș, scă, io nu afiu — s-c-iau pră cine.

— Ee, tato, nu măi mîerg-îo, scă, păn pomîntu.

Si-duse la vro babă fata și spune lu babă:

— Mamă, mamă, scă, iacă și iacă se dișe tat mișu, scă, mi rușine si-ț spun, iacă și iacă se dișe iel: că iel a-mblat, a-mblat, a-mblat și fată n-a măi aflat. Și, scă, mă-ia prî mine.

— Fata miș, scă, nu-će duse că-ie pacat! Numă si-l min tu prî iel să-ț facă țoafe di îrcē si-nkîeșe-ntr-o gîjă di nucă — pă si-će dus după iel.

S-duse acas fata:

— Tato, scă, să-m fas tu mișe țoafe di îrcē si-nkîeșe-ntr-o gîjă dă nucă pă si vin după cine, scă — așa nu vreu.

Si-duse iel, îmblă, îi fase iel țoafil-ēfa — înkîapă într-o gîjă di nucă, țoafe di îrcē.

Iar si duse scă:

— Mamă, mamă, pîce nu mi-a facut iel!

— Si-ț spun, scă, să-ț facă țoafe di sfilă s-înkîeșe-ntr-o gîjă dă nucă si să-ț ia un înel d-arzint: cînd ci-vi duse la cununișe si-l primeneșc cu iel, si n-avîeș pacace ci-ți parince.

I-să-duse iel, îi fase — îmblă-îmblă, fase țoafil-ēfa di sfilă, îi cumpără înel-ola. Cînd si duse iar la babă:

— Mamă, mamă, scă, pîce nu mi-a facut iel miș.

— S-ce dus acas, scă, și si ȝai ȝoalili dă ȝrce, și si ȝai ȝoalili dă matasă, di sxilă, se ȝ-a facut tati-tu, și si-ȝ ȝai inelu și si-le baz toace după briu. Si-mbras ȝoalili di ȝrce și si-ce dus unde vi audi dă numili lu ȝar, si-ce dus la ȝar să slu-ȝasc a di tati-tu si fuz — si nu-ci dus după ȝel c-aȝ pacace ci-ti tată.

Ia ȝa și si duse. Ia acas si duse merecuȝ și-s scoace ȝoalil-ȝla și-li bagă după briu — afe di ȝrce le-mbracă, afe dă matasă le bagă după briu, și inelu, și si duse. Mȝerze-mȝerze, mȝerze-mȝerze, mȝerze mȝerze — azunze ȝa la ȝar. Taman copilu lu ȝar (a fost bekȝar) ȝiade pr-asia.

— Bună diva copile !

— Bine bog s-azuce, fată, se caȝ tu ? (A ȝa și-a pitulat, nu i-să viăd stiălii-ȝla) — Se caȝ tu ? scă.

— Cat să sluȝasc la voi că pri nima pri pomint n-am — n-am se si maninc, se si port, n-am parinȝ, parinȝ mȝ-a murit, am udit singură, n-am pră nima, Aȝ puca la voi si sluȝasc di si-mă ranesc, si mă-nbrac ?

— Pă, scă, nu șciu, nu pot că, ȝo, slugă la vas avem, la uoi avem, la pors avem, la cai avem — tu, scă, nu-ȝeș di cai.

— Ma nu mi-s ȝo dă cai. Pă dar ȝișcil-ȝșca ! niscar ȝisc imblă pr-asi, pringă dvoru lu tar !

Sca :

— D-a-ȝășca n-avem.

— Du-ce-ntrabă pri tati-tu va puca si fiu la ȝișcil-ȝșca, numă si-ma ranesc cita — lasă-mă și di-nbracamint ma si-ma ranesc, n-am se si maninc. S-duse la tati-su :

— Tato, scă, ȝest-o fată etă a vinit : goală, saracă, n-are mumă, n-are tată, n-are pră nima — vriȝe să vină la noi slugă — n-are se si manise, scă, a intrăbat di noi și-a venit la noi — ȝa-o afară, s-o luvăm, sică, la ȝișc.

— ȝa-o, brate ! Du-ce ȝa-o, scă ! La-să vină-ncoas si manise, s-ducă cu ȝișcili, s-pască ȝișcili. Si-duse ȝel afară :

— Fată, scă, aȝdi si manis și, a diș tata, să fiȝ la noi, si păzășc ȝișcili.

— Să fiu, brate !

S-duse ȝa manincă, ȝi dau ȝeȝ dimincare, manincă. ȝi diă ȝișcili, le pa-ziășce. ȝi diă cita stan, asi unde si doarmă ȝa. Ia tot cu ȝoalil-ȝla di ȝrce — imblă tot cu ȝoalil-ȝla di ȝrce.

Cind, vine o zavȝecină. Al copilu lu ȝar tot cată, tot ȝiade pringă ȝa, s-invircășce tot pringă ȝa — ȝe frumoasă ȝa bine. Cată ȝel, i drag lui dă ȝa, ȝiade ȝel cu ȝa. Cind vine zavȝecina — ȝa cu ȝișcili, dabome, a prindit și-a sloboȝit ȝișcili. Cind, să-nskimbă ȝeȝ să pleşe, plăcă ȝeȝ la zoc. Să duc ȝeȝ, trȝec pringă fată :

— Aȝdi, sică, ȝiscariȝo, ȝise copilu lu ȝar ! ȝaru cu ȝariȝa mȝerze naince a ȝa-n-urmă, copilu a udit : — Aȝde, ȝiscariȝo, la zoc !

— Ee, nu mȝerg-ȝo că n-am-ȝo ȝoale și nu-m las-ȝo miȝe ȝișcili, să mȝerg-ȝo la zoc. Si-duc ȝeȝ.

Ee, trȝec ȝeȝ cita și-ȝa scoace ȝoalil-ȝla, a ȝeȝ, di matasă și să-nskimbă frumos, și si piȝpcină și s-ogodeșce, și spală stiălii-ȝla — nu-ȝe frumoasă cita, ma ca soarili. Și ȝișcili-nkide și-si ȝa după ȝeȝ. Și-ȝ azunze, și-ȝ intrȝese, s-duse la zoc. Cum si duse, ȝa uodma si prinde-n-zoc și zoacă. Zoacă-zoacă, zoacă-zoacă.

Copilu-lu ȝar (cind azung ȝeă și cind cată pristi) zoc — ȝa ȝe măȝ frumoasă-n zoc odma si duse lingă ȝa, si prinde-n zoc și zoacă. Zoacă-zoacă, zoacă-zoacă. Cind potrivȝeșce-ȝa ci ȝeȝ vine vriȝemȝa si pleşe, ȝa-l-lasă și să duse ȝa, și ȝoalil-

ela-ale frumoasă le bagă-n gij-aja dă nucă și iăla le scoace, ale dă irce, și le-mbracă, și si-sperligiadă ia, iș traze piăru pri stălii-ela di nu să viăd — sloboade gișcili și pașce gișcili. Cînd copilu țarului trișe prîngă ia:

— Aida, scă, giscarițo, mină-le că s-a fi sturat și ieșe dă dăsnăț. Scă:

— Aide.

Iăia iar mîerg naince, țaru cu țarița.

— E, sică, se vadui — io o fată frumoasă — baș ca cînd iș tu.

— Ee, da-un-să fiu-jo, și si prinde-a plînze: cînd r-aș fi fost-jo nis n-aș fi azuns jo si-ț pazăsc ție gișcili ma m-aș fi dus-jo d-ais.

— Diș că dică dișăi, nu ce mîncaș. Aidi. S-duse mină... gișcili-nkid.

Ali, copilu lu țar si gîndeșce: dar măi afla-va ieș fat-aja vr-undiva, va măi veda-o ieș vr-undiva o n-o măi vișde nisunde — se va fase?

Cînd, mîne-di iar așa. Ieș iar si sprimăsc, si duc — ia iar cu gișcili, iar copilu lu țar o kiamă — ma un-si-s-ducă ia, nu să duse ia. Ieș se duc, mîerg naince, trișc ieș cita. Ee, si duse ia și-nkide gișcili — si spală, să piepcină si si-nskimbă, iar in-ala ci n-are ia-alce țoale, tot in-aiăla. Să spală și să-nskimbă, și să piepcină, s-ogodeșce frumos, și să duse, și i-azunze și-i întrișe, și-să duse — cum si duse, si prinde-n zoc și zoacă. Copilu lu țar si duse, cînd si duse colo — cum cată pristi zoc, iar o vișde. Uodma si duse lingă ia, să prinde-n zoc și zoacă și zoacă, și ia și ieș, zoacă-zoacă. Ia cată la soare. Cînd vișde ia ci-i vrișmă si plășe acas, cînd ia șcișe, in aja vrișme — si nu plășe iș nainca ieș — ia fuga, si dasprinde din zoc și s-duse acas. Iș bagă iar iăla țoale in gijă dă nucă, dar pră iăla le-nbracă, ale dă irce, și le culupieșce, le bagă-n pungă și sloboade gișcili, pașce gișcili. Cînd vine iar, trișce copilu lu țar:

— Aide, giscarițo, mină-le că gișcil-eșca s-a fi sturat.

— Păi s-a fi și sturat, sică, di dăsnăț (dar ia atuns le sloboade ma — așa-ic vorba). Cînd, cată ieș:

— O, Doamne, Doamne, giscarițo, se ieștă o fată frumoasă. Ma se ieștă o fată frumoasă, baș ca cine, baș ca cine.

— Pă va fi sfjet, va sâmana. A-dă-un să fiu jo cînd jo cu gișcil-eșca unde mă duc, se țoale am dă să mă duc.

— Pă jo, diș, dică dișăi — io am diș dar nu baș șciu, ma așa samănă fat-aja. Cînd si-duse, mină gișcil-ela-le-nkide — s-duse copilu lu țar. Ali-i grijă lui di fat-aja. Tot-iș gîndu lui di fat-aja, tot-iș grijă lui di fat-aja. Cînd, mîne-di, a treia di, ia iar așa, ieș si duc:

— Aida, giscarițo, mîerz la zoc.

— E, jo-să mîerg? Se si fac jo cu gișcil-eșca, jo am țoale ca voi? Iș baș zoc dă mine.

— Că jo nu-m bat ma dic așa. Iar trișc ieș și să duc. E, lasă ia cita, să măi dapartă-ic, s-ntoarșe ia, și ieș să dapartă bine, n-o viăd, și ia-nkide gișcili și-s duse acas: și-să-piepcină, și-să-spală — șimăi frumoasă stălii-ela unde l-a spalat toace trei dișe — s-a-nskimbat, le spală, să spală pră uoki s-nskimbă și ia inelu-n-deișt și să duse. Să duse, iar i-azunze și-i întrișe, trișce prîngă ieș și cum să duse si prinde-n zoc. Și-zoacă, și-zoacă. Atuns copilu țarului cum si duse, o vișde. Iar si duse lingă ia, să prinde-n zoc:

— Bine, fată, scă, da-unde-ș-tu, cum si ce măi afli jo pri cine?

— Ee, scă, nu mă măi afli tu pră mine niscînd că jo unde săd nima nu mă măi afli ma aiță inel-osta păi mă-vi-afla vrodată pră inel dacă-ț va fi tiș baș si ma caș-tu. Ș-așa și si duse, si pierde. Lelé, cînd cată copilu, ia s-a dus, s-a perdut — nu-ic. Ali si sikirieșce ieș — n-o măi vișde ieș, scă. Are inelu

iei ma unde, se şciie să facă cu inel-ola — si cace la iel, dar se să facă cu iel altă-se — da unde şciie iel s-ducă, unde şciie s-o afle. Ia si duse acas, si das-poaie, ş-bagă Țoalil-ela, iar le culupișce acolo, ş-ale dă irce le-mbracă, și iș traze piaru pristi stiăliș-ela, ş-sloboade gișcili ş-șiade cu gișcili. Iei vin, iar țaru cu țarița triec naince.

— Aide gișcarițo, mină gișcil-ela !

— Aide. Mină-ia giștil-ela acas, le-nkide.

Ali copilu țarului să-mbolnavișce di para riăuu lui fat-aia: că n-o măi află, n-o măi vjede iel. S-imbolnavișce, dase iel vro doavă dife, nu manincă nimic pri pomint. Il imbiie țaru — á ! nu manincă iel — i grijă lui di fat-aia, îi para riău di fat-aia. N-o află. Š-ar minca iel, si manise cita lapce di oaie. Naredesce sluzili, s-ducă sluzili, si-i mulgă lapce. Ii mulg sluzili lapce, il striăcură iei, il fierb — ali dise citri sluz iel:

— Să nu lăsat gișcarița si s-aproapiie di lapcil-ela si-i pișe vrun piăr dă irce asiia-n lapcil-ela. Ia bagă si sama că iei mulg uoifi — spun iei, să vor-băsc iei pr-asiia.

— Cind viț dimica, scă, si-m dat cită și miie, si dimic cita și io, să roagă ia dă iei, să roagă. Iei îi dau — pune ia cita pine asiia. Ia pune cita pine asiia, dar a măi avut ia și-măi un inel, doauă inele. Și ia inelu și-i pune asi in lapcil-ela. A primenit inefili cu copilu lu țar. Scă, pră inel-osta n-am afla vrodată. Š-duc sluzil-ela colo lapcil-ela. Manincă iel cita, märe că diă-iel, aude că țacăie-se-țacăie-n cineri-ola. Măi diă-odată ş-scoace inelu. Atuns iel kiamă sluzili. Scă:

— Să-m spuneț voi miie care a dimicat in lapcil-ela. Iăla că a dimicat iăla, iăla că iăla, să cem.

Scă:

— Nu vă cemjareț niscum ma ma spuneț-s-apropiijat gișcarița di lapcil-esta ?

Scă:

— Ia baș s-a rugat dă noi și noi i-am dat, și ia a dimicat, și-a-picat vrun piăr ş-tu n-omorj.

— Nu-vă cemjareț, duseți-vă voi, n-aveț voi nimica — samo ia să vină-ncoasa dar voi, scă, nu-m trăbuif miie nimica. Duseți-vă voi la lucru vostru, unde triăbuie să vă duseț, cu stoacă. Vine gișcarița. Scă:

— Bine, a tiău ie inelu, inelu-osta tu l-ai pus ? Scă:

— Io.

— Pă dar pice nu ce-ntrăb-jo pri cine și ce kjem la zoc ş-tu nu vriiei să mjerz.

— E, scă, nu cuced-jo si mjerz așa.

— Pă dar vreț tu, scă, să mjerz după mine ?

— Pă, scă, dar vriieu.

— Aide si-c-acei cum ai fost in sara dintin. S-aceie ia, si spală, s-aceie — tot in-aiăla Țoale.

— Aș să ce-nskimbi cum ai fost in sara dă mijloc. S-aceie ia, si spală, s-inskimbă — cum a fost in sara dă mijloc.

— Aide cum ai fost asară. S-inskimbă ia, si spală, s-aceie cum a fost in sara dă-pră-urmă — și uodma udeșce la copilu lu țar. A udit țarița din gișcarița — ia-a fost gișcariță — fata. Etă-ț !

Danica Mihajlović (Dănita lu Il'ia), 59 ani, Rakova Bara (Ricobara), 9.2.1970.

Culegător: Ratomir Marcovici.

POVASTA CU SÎNTOADIRI

A fost vr̃un uom și s-a-nsurat și-i moare muier̃ia — ș-udeșce iel vădu-voñ. Aide atuns și s-insoare și ia muier̃e cu-o fată — o fată iel a-vut, o fată a luvat, muier̃ia iar cu o fată. Cînd, muier̃ia o mrziășce — mrziășce fat-aia dar pr-a ieî o voieșce, o urziășce-mrziășce dar pr-a ieî o voieșce. Vin sîntoadirii. . . Vin sîntoadiri ș-aî s-o mîne la moară, s-o mîne noapca la moară — să ieșă, s-omoară sîntoadirii. Atuns a-mblat sîntoadiri, vrodată a-mblat ieî pră cai.

Cînd si duse ia la moară, plăcă taman cînd zavîrne soarifi. Cocoșu:

— Cucurigu ! mîerg și io.

— Aide cu mine dă soîje. Mîtu:

— Miau ! mîerg și io.

— Aide cu mine dă soîje că n-am pră nima a mă duc la moară. Să dușe.

Cînd să duse la moară, cocoșu-i spune:

— Tu, scă, acuma (cocoșu o-nvață, a vorbit cocoșu) se-gode ieî ce va năradi, tu să nu măî gindeșc si ieș afară, noi tot-îț spunem — îi spune cocoșu. Trișe cita vrișme (a nu-i noapca prea mare pră sîntoadiri) — vin sîntoadirii.

— Ieș, fată, si zucăm !

— N-am rokișe (aia n-are aîină albă) — n-am aîină d-aîe albe di si ieș si zucăm. Să duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s. Îmblă ieî, vin — îi aduc aîină albă:

— Ieș, fată, si zucăm !

— N-am taliri. Să duc ieî. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s — iacătă-i vin, îi aduc taliri:

— Ieș fată, și zucăm !

— N-am țapieî, c-aș ieși ma fri-di țapieî io nu pot si zoc. Si-duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, îmblă-îmblă, îmblă-îmblă — iacătă-i vin, i-aduc țapieî:

— Ieș, fată, si zucăm !

— Nu pos si ieș că taman acuma mî-s fată mare: n-am, im-triabe o sută di cirpe, cînd ma marit. Si-duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s — iacătă-i vin, i-aduc, îi lapădă cirpîi:

— Ieș, fată, să zucăm !

— Nu pos că-m triabe o sută dă peșkire di nuntă — im triabe mișe di nuntă — nu pos io si ieș. Să duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s — vin, îi aduc o sută di peșkire:

— Ieș, fată, si zucăm !

— Nu pos si ieș că n-am brăsiri, triabe să grăbăsc să lucru, n-am brășiei dă nuntă — in-triabe sindăs dă frimbîi dă brăsiri, triabe si diaruî — n-am. Si duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s — iacătă-i vin, îi lapădă sindăs dă frimbii dă brăsiri:

— Ieș, fată, si zucăm !

— Nu pos si ieș ci n-am, im triăbușe sindăs di iastuse⁹⁰ si-m diaruî nunta că io mi-s fată mare. Să duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s — iacătă-i vin, îi aduc, lapădă sindăs di iastuse, vîgu:

— Ieș, fată, si zucăm !

— Nu pos si ieș că-m triabe sindăs dă parîeki di sirîepi cusuț, toț făr-buîț⁹¹ și cusuț — im triabe că si-m diaruî nunta, si-m diaruî nașu. (o tot o-nvață cocoșu).

Să duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s — iacătă-î vin, î lapadă sindăs di parjeki di şirjepi:

— Ieş, fată, si zucăm!

— Nu pos si iesz că-m triăbe sins strane, s-am strane — nu poş-jo -aşa că-n triăbe să mă culc.

Ieşi si duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s — iacă-tă-î vin, î aduc şinş strane, lapadă:

— Ieş, fată, si zucăm!

— Nu pos si iesz că-n triăbe şasă cilimuri (cocoşu o-nvaţă), in-triăbe şasă cilimuri — cînd m-ai marita-mă s-am s-incarc cosija dă dirză

Să duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s — iacătă-î vin, î aduc şasă cilimuri impu-jaće dă nu-măi pot fi di mîndre, le lapadă:

— Ieş, fată, si zucăm!

— Nu poş si-ies si zucăm că n-am, in-triăbe orman (nu-i dise şifoneri numă orman, atunsa-aşa a fost), n-am orman să-m pun Țoalili — mi-le ma-nîncă irȚi ais in moară c-aişi-s boabe, nu-s Țoale.

Si duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s — iacătă-î vin, aduc ormanu, il lapadă:

— Ieş, fată si, zucăm!

— Nu pos si iesz că acuma taman mi-am pus slamjēcili că-m triăbe mije slamjēc că-să-mă marit.

Să duc. Nu-s-nu-s, nu-s-nu-s, nu-s-nu-s. Cînd ieşi vin cu slamjēcili, lapadă slamjēcili, sins slamjēc — şi ieşi lapadă sins slamjēc şi cocoşu:

— Cucurigu! Cîntă dă-ncolô, şi miȚu:

— Mjau, mjau! şi ia baće vatraju — şi ieşi să duc. Cîta şi să fase diva.

Cînd, si fase diva, tramjēc-ia după tată-su, să vină tati-su cu loȚtrili — să-î ducă Țoalili di-la moară. Iş fase racunu maşcoaȚi -s-aia — ma şe Țoale aiăfa să ducă!

— He! — ia să ride, iş baće zoc cătră uom:

— Du-ce, ia-Ț Țoalili lu fată c-a lucrat fat-astănoapce la moară, si-ce dus si-î adus Țoalili cu loȚtrili — să ride ia.

Cînd, iăla ia prinde vaşili la car, şi pune loȚtrili-n car şi-s-duce, s-duşe ieş la moară. Cînd — fata, istină, scoaće, scoaće, scoaće, tot şe-gode i-a tribujit ieşi di dar. Incarcă caru, pune şifonerju şi-s-duc acas — pune masi-tişu — şi fanină a-facut.

— Alălă-lălă! fata mije, alălă! — şe nu-će duşş tu: s-će-dus astară, fata mije, să-Ț fas şi tu.

— Si-mă duc, mumo, cum să nu-mă duc!

Cînd sara prinde murgu — mină fata ieşi şi-măi insarat dicît pră-aia să-î aducă, să-ş facă măi mulće Țoale.

MiȚu:

— Mjau! mjerz şi-jo.

— He, iş, rr, pişu-ce — tu să mjerz cu mine că sigur no tu o-să-m fas Țoale mije, tu să-m fas Țoale!

Cocoşu:

— Cucurigu! mjerz şi-jo.

— He! tu si mjerz cu mine, tu să-m fas niscar Țoale, dar cum, tu si mjerz, la şe si mjerz tu! Udeşce şi cocoşu şi miȚu. Ia nu le ia că, vjeȚ, ie cu mumă — nu să ceme ia di nima, s-ducă şi-s facă Țoale ia cum a facut aia într-o noapće.

S-duse ia la moară, sloboade moara, maşină — ieşi vin:

— Ieș, fată, și zucăm !

Ia ieșă. Ieși o-mor și-i alină toace mațili zos după fusu lu moară a pră
ia o pun lingă mișnic și-o belesc din dinț — îi cască gura, și-i belesc dinti,
ș-o lasă și-s-duc.

Cînd si duse mumî-sa (isto ia dimiņața caru cu lojtrili) — s-dușe
s-aducă daru lu fată di-la moară.

— Alălă ! — țucu-će di fată, cum ce rid-tu ! Ho, țucu-ce ! cum ce rid-tu,
mora ț-a-mplut iăia — și-măi mulce ai facut dicit aja, dîc ai crsit măi mulće.

Cînd să duse coló — ieși după fusu lu moară i-a-nșirat mațili și pri ia a
pus-o lingă mișnic și i-a cascăt gura i-a belit dinți și stîq lingă mișnic moartă.

— Alălă ! să cîntă, s-omoare mașci-sa toată că i-a omorît fata sîntoadiri.

Danica Mihajlovic, (Danîța lu Ilîia), 59 ani, Rakova Bara (Ricobara), 9.2.1970.

Culegător: Ratomir Marcovici.

POVASTA CU BOBU

A pus un uom mult bob, un moș, ș-a viñit iepuru și-i manîncă bob-ola
— a răsărit bobu și iepuru-l manîncă. Și dișe moșu:

— Copile, dă-m bitu și dudii iepuru din bob !

Copilu dișe:

— Noavă an di-cînd nu manînc-jo lapce.

S-duse la vacă:

— Vaco, dă-m cita lapce ! Lapciîi s-dau la copil, copilu si-m de bitu
— s-dudii iepuru din bob.

Vaca dișe:

— Noavă an di-cînd nu manînc-jo fin.

S-duse la clanije:

— Clanijo, dă-m cita fin ! Finu si dau la vacă, vaca să-m de lapce, lapciîi
s-dau la copil, copilu si-m de bitu — s-dudii iepuru din bob.

Clanija dișe:

— Noavă an di cînd ma manîncă pră mine îrți.

Si duse la miț:

— Mițo, du-ce la claniij aja, prinde îrți ! Claniija si-m de fin, finu s-dau
la vacă, vaca si-m de lapce, lapciîi si dau la copil, copilu si-m de bitu—s-dudii
iepuru din bob.

Mița dișe:

— Noavă an di-cînd nu manînc-jo slanină.

S-dușe la scroafă:

— Scroafo, dă-m cita slănină ! Slanina si dau la miț, mițu să prindă
îrcîli, claniija si-m de fin, finu si dau la vacă, vaca diă lapce, lapciîi si-dau la
copil, copilu si-m de bitu — s-dudii iepuru din bob.

Scroafa dișe:

— Noavă an di cînd nu manînc-jo jîr. ¹⁰⁵

S-duse la fag:

— Faguțe, dă-m cita jîr ! Jîru si-dau la scroafă, scroafa si-m de slanină,
slanina-s-dau la miț, mițu să prindă îrcîli, claniija si-m de fin, fîcu si dau la
vacă, vaca-n diă lapce, lapciîi-s-dau la copil, copilu-n diă bitu — s-dudii
iepuru din bob.

Fagu dîse:

— Noavă an dî-cînd-n-am-îo ploaje.

S-duse la Dumnedău:

— Dumnedăule, dîi cita ploaje lu fagu-ola sî-m de cita jîr.

Dumnedău diă ploaie la fag, fagu diă jîr, jîru diă la scroafă, scroafa-i diă slanină, slanina diă la mîț, mîțu prinde îrcîlî, clanija î diă fin, finu diă la vacă, vaca-î diă lapce, lapcîlî diă lu copil, copilu-î diă bitu — dudîie îepuru dîn bob.

Danica Mihajlovic (Dănița lu Il'ia), 59 ani, Rakova Bara (Ricobara), 17.1.1970

Culegător: Ratomir Marcovici.

COLEȘÎȚĂ DÎ DUPĂ FAG

Scă, a pîecat vrîun uom și îe flămînd-flămînd, mîerze — nu-îe mîncare, godina riă, n-au se sî manîse sfîetu (naince vrîeme). Și îe mîerze-mîerze, mîerze-mîerze, ș-află un țigan c-a facut, țigan-ola, la vrîun fag cita coleșîță dî mîeî.

— E, se, furtace, se șîăd-tu aîis și manîs coleș-asta?!

— A, se se să fac?

— Du-ce, îa, după dung-aîa — îo-colo după dungă băuî și mîncăî la-o nuntă — m-a sturai — a tu șîăd la coleșîț-asta dă mîeî.

Atuns țiganu, fuga și sî duse și îel — lasă coleșîț-aîa asiîa și să duse. Rumănu cată numa cita, pănă sî duse țiganu, și s-întoarse la coleșîț-aîa și manîncă coleșîța dă mîeî.

Țiganu să duse — îmblă-îmblă, îmblă-îmblă, nu-îe nimic, caki nuntă — nu-îe nimica. Cînd s-întoarse:

— E, coleșîță dă mîeî — fiă bă! citrî mine sî-ce manînc îo pră cine! Coleșîță, îeș dî-după fag — fiă bă! citrî mine sî-ce manînc-îo prî cine cu drag.

Ali coleșîța nu-îe c-a mîncat-o uomu și s-a dus — a îel a udit, saracu, flămînd.

Dănița Mihajlovic (Dănița lu Il'ia), 59 ani, Rakova Bara (Ricobara), 15.3.1970.

Culegător: Ratomir Marcovici.

BABA MARTA CU COJOASIL'I

Baba Marta a fost muîere riă. Ia-vut noră: a mînat prî nori-sa sî spiîle lîna, s-ducă la ogaș s-o împedască — lîna năgră s-o facă albă dar a albă s-o facă năgră. Ia-tunsa s-a gîndit: bine că pr-a albă o fiărbuie ș-o fase năgră ali cum pr-a năgră s-o facă albă. Spală la lîna și să plînze că nu șciîe se să facă.

Atunsa vine vrîun pacurari cu uoîlî. I-aduse o kită dă mîcsă și una dă cocosăî, și-î spune:

— Nu-ce plînze tu, scă, soro, numă, scă, na îășca și sî-î dăî lu soacrî-ta — să-î spun c-a-nflurî mîcsa și cocosăî. Dar aîa a fost îî luna lu februar.

Ia îa florîl-îla și-s-duse la soacrî-sa. Cînd vîede soacrî-sa că a-nflurî florîl-îla, îa îut, s-a lasat dî lîn-aîa, s-o sfadască se n-a facut îa lîna albă năgră

și-a năgră albă, numă sprimișce badinili și pacurarii și cini și să-nbracă-n doavăspriăse cojoase, și ia capril'i și badinili cu ia și pacurarii cu flușere, cu topoară, s-ducă-n padure cu capril'i și darime mugur.

Cum s-a dus în padure și darime mugur dar odma s-a-nkis kiametu — ploaie cu navă. Ploaie și nînze: ia pină la prund udă un cojoc și-l labădă d-in-desară udă altu. Păcurarii cum a fost, sarasi, a darimat mugur, așa a-nfem-nit în Iemn — a-ngețat, li s-a slobodit sloj dă la nas în zos. A ia dișe:

— Darimat mugur la capre, se, se dișet în flușere — iș bace zoc di iej că dîc în flușer dar lor li s-a slobodit gîață di-la nas în zos.

Și tot așa a ținut doaspriăse dîle până a do-primenit toace cojoasili și după se s-a do-sfrșit ale doaspriăse dîle și pri ia a zatrit-o.

Codirca lu Ridomie lu Radu Breșcan
Kadivka Jankovic, 44 ani, Rakova Bara (Rîcobară), imprimat la Turija (Turia),
9.2.1970

Culegător: Ratomir Marcovici.

2. Proverbe și zicători

- Tot ie minșună.
- Care aleze, culeze.
- Nu ie bun cu riău, dar și măi riău fri dî riău.
- La puomu-al labdat nu ce duși cu trasta.
- Cum fași așa petreși.
- Niș prea-prea, niș măi-măi.
- Conacu ie di oamen facut.
- Măi bine un bribece-n mină decît dzăse pri gard.
- Mai bine soava decît nimic.
- Tot nату cu zănatu.
- Pră drumu-al dîn ocol măi iut azunz.
- Mîășură dă trei ori și taie odată.
- Dică c-ai prins în zoc-or zoacă, or nu ce niș prindje.
- Dîn foc măi udjeșcie soava, a dîn apă nu udjeșcie nimic.
- Cu untură și frundza dî fag ie bună.
- Dîva nu mince.
- Gîsca s-apl'acă și cînd trieșe prin capii mare.
- Apa ie măi dul'se dîn urma dă vacă.
- Purșielu-al rîpos manîncă para coaptă.
- Copilu si bace cînd pl'acă cu cîrsagu după apă, dar nu după șie l-a spart.
- Iepuru să-ntorșe la cîrtog.
- Pasăria să-ntorșie la cuib.
- La un car dă oale ie dastulă o toică bună.
- Care nu să bace cu vorba, nu să bace niși cu toica.
- Uomu cînd si nacă și dî pai si prindje.
- Uomu nu să măi satură.
- Mutu șciie toace lîmbili.
- Porcu-l tai a iel gîndjeșcie că-l scarpin.
- Dîn pomînt, am ieșit, în pomînt ne bagăm.
- Tot va fi, dar noi n-o să mai fim.

- Nevieștă cinere să cunosc pră port, fiecili pră brișoare, copiii pri fluierel'e, a oamiŃi pră bicisiele.
- Uomu ie ca uouu.
- Uomu ie ca frundza din l'emn.
- Ieșchiia nu siăre deparce dă tutuc.
- Fieru să bace până ie cald.
- Măi întin sări pă dzî op!
- Nu să duse la sireș după se a trecut sirieșifi.
- După-nviăt și dazviăt.
- Oaia aimană o mănîncă lupii.
- Nu ie foc fri di fum.
- Si ce păzăști dă uomu-al tăcut ca dă carbunifi-al potolit.
- S-a fost am vadzut-se va fi o să vedjem.
- Șe-s sins djedjice la mină și nu samănă unu la altu.
- Nu ie cum vrem noi numă cum ie scris. Frațe ie frace, dar brîndza pră baŃi.
- Șe-s doi frat pă nu samănă unu la altu.
- Ban la ban mierze.
- Nima nu scie tot.
- Nima n-a murit di foame.
- A trait traiu s-a mincat malaiu.
- Șe-ncun-dascun.
- Dracu nis nu ară, nis nu grapă numă impreună d-ai nebun.
- Sat di lupovi nu ie.
- Cu minsuna dică prîndz, nu sin.
- Sînataca ie măi scumpă pri pomînt.
- Cu lumna nu măi ieș la marzină.
- Oaia care nu-ș duse lîna, lupii o mănîncă.
- Lîna bună udjeșcie pri spiŃe.
- Dzîva si cunoșce pri dimiătă și praznicu pri șnișoară.
- Care nu si fase — nu moare.
- Uomu numa odată moare.
- Și samîŃa batrină răsîare.
- Nu ce-ncaldzășci la focu-al dă putregan.
- Triesnitu nu diă-n urdzis.
- Porcu măi întin rastoarnă valiăvu și după aia manîncă dă zos.
- Toată aia la vriemea iei.
- Nu ie cal fri di narav.
- Uomu dzișie ci fivada ie cosîță, a muierea ci ie tunsă.
- L'imba di la mumă nu să zauită.
- Mielu-al menit dică nu-l tai, îl mănîncă lupu.
- Uomu si plîndje di trei ori: după țîță, cînd vrunu îi fură fata și cînd ie batrin — după cineriață.
- Lupu nu diă la lup.
- Șoară lu soară nu scoațe uochii.
- MuroŃ pri muroŃ nu manîncă.
- Nu manîncă al mort pr-al viu.
- Gura miŃce, gura manîncă.
- Riăuu nu vine cu caru numă cu sasu.
- Cum ie parîncîfi, așa ie și copilu.
- Tot țiganu își falesce șocanu.

- Cum iezi, așa dezlez.
- Dacă nu-ie ploaie, ie bună și piatra.
- Îi dai un djedjit și-ț ia mîna-ntriagă.
- L'acu nu-ie cu sacu.
- Cum ț-așcern așa ce culs.
- Acuma aidusi nu-s în padure numă în cințalării.
- Berbiecu-al șut în omoare pr-al cornut.
- Tot natu traze carbuñ prî turta lui.
- Arceia trpieșce dă toace.
- Boii măi iut să satură cînd pasc prinș în zug.
- Tot uomu cu belaia lui.
- Cînili al flămînd manîncă și coricive.
- Îrciîi nu si ceme di mîțu-al frî-dî mustiață.
- Moara nu-ie moară dacă nu rașeșce doi-triei sobol.
- Tună ca paiu, iesă ca maiu.
- În vafe și baliga mierze.
- Di se ce păzășc nu scăpi.
- Brîndza batrină fase striăpid.
- Mîțu tot în pisoare pică.
- Șîărpili nu-s arată pisoarifi.
- Cînili care latră nu mușcă.
- Banu daschidje toace ușili.
- La morminț ie un uom măi puțin dăcît în sat.
- Ie riău ca piru.
- Grieu ca roata dă moară.
- Negru ca dracu-al nepomeñit.
- Își fase coadă, coada colac.
- Trieșe pră punca vasilor.
- Îș toacă din crienze, ca din crienze, din azvrlicîla.
- Ie lovit cu crianga di sireș.
- Ie lovit cu șiriepu.
- N-are un sirep.
- Pănă-i fu Oltu.
- A durmit (mîncat) la Garduleșc.
- A luvat-o la sănătoasa.
- Ca-n disaga țigănși.
- Una spune, alta gîndjeșcie.
- Dunăre năgră dă cucuruddz.
- Cucurudz ca Dunăria.
- Cînd moare gaina a măi dă pră urmă o iai și ocoleșc odatu cunericu, să nu măi moară, o pun pră cuneric.
- Cîț soara stîă-n par, atîț coarda pră sul.
- Cîț di daparce dai cu coleșîăriu, atîța rișcitoare țăș la dzi.
- Al urît nîș la moară nu prinde rînd.
- Al frumos cum si dușe toarnă-n coș.
- Mierze gura frî-dî iel.
- Măi lagă-ț cațava!
- Vorbieșcie ca moara.
- Gura-i mierze ca șocîtu.
- Mince dă svintă pomîntu (sparge, rupe pomîntu, stîă soariîi-n loc).

- Ci mince di ce vinde pri tarîță.
- Si rîndjesc ca la moară; ca cîni la catavă.
- Acolo'iestă și lapce dipasăre.
- Tu cu Bogosav ce prindz!
- Îl taie galet.
- A luvat muiere cu lapce.
- Sîare ca pascariu.
- Pine dă uom.
- Ca cînd ie uscat la civig.
- Ș-a frînt dalu-n vîru carului.
- Niși în pivă nu-l zgodjești.
- Și cu plugu, cu orașița c-am cătat și nu c-am aflat
- Ca mița udată (prîtită).
- La marzina pomîntului.
- L-a luvat Rusafili.
- Numa uos și piele.
- I s-a prins burta di șăle.
- Nu-l țîne curava.
- A dat un fier riăse prîn iel.
- I s-a pus negură la uochi.
- L-a batut ca pri tobă cațavă.
- Cît pun pr-o masavă.
- Cît baț cu prașna.
- Cît daț cu pîatra.
- Cît caț cu uochii.
- Cît scapiri cu amnariu.
- Vine ca mormîntu.
- Ie bun dj-adus moarca.
- A dat-o di pomană.
- Din doavă fase una.
- Să-nfoaie ca curcoñu.
- I-a dires djama.
- Iancu cu Brancu!
- Îi scapără uochii-n cap.
- Ie riă ca nopîrca.
- A pus-o di coleşă.
- A învățat s-a zuitat alți.
- Urîță ca Muma Padurii.
- Acolo undje să bat munți-n capice.
- S-a înflat ca cariăbili.
- Nu să ceme di uom mort.
- Să prindje ca scaieci di cîne.
- Din țîntari fase magari.
- Mierze cu capu-n pomînt.
- Mierze cu uochii pră sus.
- N-o să-i măi cînce cucu.
- A prins muta.
- A-nmarnurit (încremenit).
- O sută ș-o mic.

- Fură dă zatriește.
- A tunat în minca copilariască.
- N-am pazit noi vițaii (capriți).
- Nis piatră să nu-i dai dă pomană.
- A picat în laț.
- Placește rîsu d-astă-vară.
- I-a dat drumu.
- S-a dat pr-afară.
- Șciie cîce linguri are vrunu-n casă (se pune vrunu-n oală).
- Traiește ca mițu cu îrciți (ca mițu-n vatră, ca biza-n tobă).
- Traiește ca îrciți-n tarită.
- Îmblă după dracu.
- Frumos ca tras prin inel.
- Noatăie ca borțonu.
- Bun ca pînia caldă.
- Duvaneșcie ca smucu.
- Cu pumni după briu.
- Stîă ca govîia bula.
- Mierze ca fata mare.
- O să-i azuce sapa și lopata.
- Îl fură somnu.
- Ușor ca gîndu.
- Tașe și fase.
- Mierze ca oaia după lup.
- Ș-a pierdut moșu lula.
- Mușcă cu furișu.
- Urlă ca lupu-n padure.
- Mierze ca cînîfi-al turbat.
- Tot bagă-n sîn.
- Ie luvat dî dzîfe mari.
- Nis n-o luvai, nis n-o pușai.
- Mierze ca oaia capiată.
- Țaie turcu pîta!
- Îl întarcă prî vrunu.
- Nu ie cu toace zoiifi.
- Pune nus în pod cu furconu.
- Să suie-n pod să sară-n șoareși.
- L-a bagat în pomînt.
- Aduse apă cu sita.
- Si ridje ca mutu la lapce.
- Nu ie nîs dă dracu.
- Nu ie bun nis dă curiăfe.
- I-a vrdzît ițăfi.
- A luvat dî la uoi, dî la stîină.
- Nu-l prindz nis dă cap nis dă coadă.
- Rîă ca muma mașce.
- Vine vara cu sucala.
- Cu scîndura la budză.

- Dulce ca smochina.
- Știă ca cînîli cu coada întrî cras.
- Ploaie ca cu galata (pariece).
- Undje si fase apa sfriediil.
- Undje sacuria nu taie.
- Unde a dus mutu iapa și narodu chita.
- Cască din gură ca puiu dă cuc.
- Alavisos ca puiu dă cuc.
- Narodie chioară.
- Urită minsună.
- A plectat cu trasta mare în a mică.
- Nu minți pomîntul !
- L-a batut ca la sireș.
- Negru ca corcanu.
- Ba io din zos ba fel din sus.
- La cimpu-al roșu cînd va ova cocoșu.
- Cînd tinjala frundză vierdje și crășele muguriele.
- Macără dică ar cu pîrsu.
- Cînd a miers Dumnedzău prî pomînt.
- S-a-ngroșat gluma.
- Cînd va fi baba fată mare.
- I s-a facut nod în gușă.
- Iel ie prî cal.
- Ie c-un pișor în groapă.
- Puce dă bun.
- Ie pfin dă dras.
- Floare albă la urieche.
- Țipă ca șiârpiți-n foc.
- Fuze ca dracu di tamine.
- Nu sere malai (pîne).
- I-a dat prîstî tot.
- Iel n-are bot.
- I-a pus mîna-n cap.
- Puce ca cuibu dă pupădză.
- Îi faleșce vro doagă.
- La sfîntu așcaptă.
- Șciie nus în pod.
- S-a dus să nu să măi întoarcă.
- S-a dus să vină.
- Ie batrin (grieu) ca magariu lu Mitru Polic.
- I-a facut dă fasera.
- Mierze ca racu.
- Îi stîă minsuna-n viru nasului.
- Încă nispadusi nu i-a murit.
- L-a napraorat.
- Are mieră-n sin.
- Djireaptă ca funa-n trastă.
- Stau ca coarniți-n sac.

Culegător: Ratomir Marcovici,
com. Ricobara, între 1965—1970, Homole.

3. Sumiels (ghicitori) din Homole

- Am o mioriță cu mațifi pistriță. (*Pepele verde*).
- Strigă Stanca din crac, nu să ceme dă cini, numă să ceme dă galiini. (*Rîma*).
- Se nu stîă-n cun (*Uouu*).
- Stîă raia-n pariece (*Șiru dă piparcă*).
- Un toldiău riăse, Dunărisa triese. (*Șiărpili*).
- Am o vacă mare mare, cu țița-n spinare. (*Casa*).
- Am o vacă mare-mișcă mațifi-n ia. (*Casa cu gloacili*).
- Am o coșarică pîină dă cai-toț is cu codjiți dînafară (*Strachina cu l'ingurili*).
- Sus bat tobili, zos pică negură. (*Sita cerne fanină*).
- Îngîta, cotingîta, cotui cotorîngîta. (*Cintariu*).
- Am o găină cu minca-n coadă. (*Cintariu*).
- Dî la munce pîn' la punce tot diăle manunce. (*Furnisti*).
- Dî la noi pîn' la voi, tot capece dă uoi. (*Împrumuturli*).
- Nu ce culs, pîn' nu-l țiș. (*Ulciorul, crîsagu*).
- L'ipova pr-o lipova, frundză vierdje crîstula. (*Cinipa*).
- În pădure ma facuț, în pădure ma crescui, în sat m-adusără, calcatoaria satului mă pusără. (*Punca*).
- În pădure ma facuț, în pădure ma crescui, în sat m-adusără, și sorsei-m pusără. (*Cobilîța cu crîșeșil'i, cobilîța cu ulcioarele*).
- Se ie mai iut prî pomînt? (*Gîndu*).
- Undje ruian ruiește, iarba nu măi crîesce. (*Focu*).
- Tîcai, bîcai prî-sup stran. (*Foarfisil'i*).
- Dămîian cu palma-n cap. (*Mălaiu*).
- Dămîian cu alba-n cap. (*Tutucu cu nava, butucul cu neaua*).
- Un' ce dus tu drugă lungă?-Se ma-ntrăbi tu arsă-n cur? (*Galdaria cu pușca*).
- Am o sită pîină dă alun, samo o nucă-n mijloc. (*Luna cu stîl'i*).
- Patru fraț într-o chimieșă-mbracaț. (*Nuca*).
- Noavă fraț într-o chimieșă-mbracaț. (*Capașina dă ai usturoi*).
- În casa costanului, cuibu socrîdanului. (*Nasu întrî uochi*).
- În casa lu Stoican stîă un pui dă socrîdan. (*Buricu*).
- Am doavă boboloășă, cîț-godje le lapăd în sus, iel e tot atît să duc. (*Uochii-n cap*).
- Am doi bumbiț cîț-godje le dau, atîta să duc, otar nu măi au. (*Uochii*).
- Zoacă un iepuriel sup-un curpinel. (*Fusu cu caieru la furcă*).
- Ce ia dî falcă, și diă cu ține dî salcă. (*C'leşcii și masava*).
- O iai dî falcă și dai cu ia dî salcă. (*Puricu*).
- Supt o ridasină iestă-n codru dă slanină. (*Broasca*).
- Patru protpiț, doi beliț, doavă falastaniț și una aicaina (*Porca-scroafa, pișoare, uochii, urechi și coadă*).
- Am dzăse feciță, toațe dziășe-mbracațe-n casuliță (*Dziscil'i la mîină*).

Culese de prof. Ratomir Marcovici, din comuna Ricobara, Homole, între 1966—1970.

NUNTA LA ROMÂNII TIMOCENI (1921)¹

Să povestim despre nunțile care le făceam noi în anii copilăriei — 1921. Aproape toți băieții nu puteau să ia în căsătorie o fată pe care ei ar fi vrut-o, fără vrerea părinților lor, numai aceia dacă îngăduia. La fel și fetele nu puteau să se mărite cu cine i-ar fi fost lor drag, pentru că trebuia să îngăduie părinții lor.

Căsătoriile să făceau numai dacă li să potrivea starea lor materială, adică fata să aibă zestre bună, ca să ia băiat bun și cu avere. Asta eria știută că bogatul lua fată bogată și săracul lua fată săracă. Chiar dacă s-ar fi întâmplat ca cineva dintre flăcăii bogați să să fi iubit cu o fată mai săracă, părinții nu-i da voie s-o ia-n căsătorie și ieria foarte rău acest lucru, fiindcă pentru asta mulți dintre flăcăi și fete și-au pus cap zilelor.

Dacă părinții nu să ogodeau să ia fata, mai putea să fure fata, or, să fugă fata „om în casă” la fată și atunci părinții nu mai aveau încotro.

Da să vorbim de cei ce să potriveau într-un fel sau altul și cum începeau ei conversa cu părinții fetii pe care căzură de acord și cu băiatul s-o ia. Adică viitorul ginere cu părinții lui, fie că eria fata din altu sat, fie că eria din satul natal, pentru punerea la cale a căsătoriei începea în felul următor:

Întii să trimitea în pețitori din partea băiatului la părinții fetei, la care trebuiau să le ceară fata. Acești împețitori eriau rude ale flăcăului, fie bărbat sau femeie, da mai mult eriau femeile și să duceau două persoane, numite „împețitori”. Da ăștia înainte de a ajunge în casă la părinții fetii să mai abăteau pe la alți cunoscuți și ispiteau cum sînt părinții fetei, neamul lor, cum ie fata, adică dacă sînt oameni curați, cinstiți, sănătoși, dacă fata ie cuminte și harnică de lucru, vrenică și abia după aia intrau în casă la părinții fetii; citeodată ei erau pregătiți pentru asemenea oaspeți. Făcea dinainte curățenie prin curte și prin casă, în tot puneau orînduire să fie frumos. Îi poftea pe împețitori să stea pe scamne, după aia întrebau părinții fetii zicîndu-le: „Dumneavoastră întrebați-ne la ce ați venit?” „Păi de spuneți și dumneavoastră, de ce credeți că am venit?” Și atunci împețitorii le spunea: „Noi am venit să vă cerem fata, dacă vreți s-o dați în căsătorie cu ficiorul lui nea Mărin ori al lui unchiu Remu”. Ei spuneau numili de la care venisă și spuneau și numele flăcăului, sau dăna-cului, cum îi spune la Timoc. După asta răspundeau și părinții fetii, dacă fata eria gata pentru măritat și dacă le plăcuse familia, familia de la care venisă împețitorii și le spunea așa: „Păi fata are totul, îmbrăcăminte, zestre, tot ce-i

¹ (Povestită de Haralambie Anghelescu, comuna Gumătarș-reg. Dii-Vidin în Cusuul din Vale-Durostor, 1936)

trebuie fetei pentru măritiş. Da s-o întrebăm şi pe ea, ca să vedem ce zice?" Trimeteau părinţii ei pe cineva din familia ei, fie o soră mai mică, o cumnată, or leică, aşa cum îi zice la noi, de întreba fata, care acum pricepusă de ce venisă străinii în casa lor, că ia intrasă într-o altă cameră de alături a casei, or în casa bătrână de ruşine. Se prefăcea că are ceva de lucru că la cazu cînd o chema-o să fie aci. Şi asta să făcea ca să o vadă şi împeştitorii, ori împeştitoarele pe fată. Aşa că o scoteau tîrîş din casă, o chemau în faţa împeştitorilor, venia fata cam cu ruşine, alteori plîngînd şi să opria în faţa părinţilor ei, la care să uita întrebător, atunci părinţii îi puneau întrebarea, dacă ea cunoaşte băiatu şi să le dea fata răspuns dacă vrea să-l ia de bărbat, de om. Fata cînd auza să ruşina, roşea din creştet pînă-n tălpi şi da buzna afară pitulîndu-se prin alte odaie de ruşine. Răspunsul îl trimitea prin vro soră, leică, frate. Şi dacă răspunsul eria bun, atunci s-apucau împeştitoarele să laude băiatul şi pe părinţii lui, în aşa fel, ca şi cînd ar lăuda nişte negustori marfa ce o aveau de vînzare. După ce cădeau cu toţii la învoială, le puneau masă, se ospătau şi stabileau ziua la care să vie părinţii dănacului, ca să facă *tocmeala sau logodna*. În acea zi a logodnei veneau părinţii flăcăului şi cu alte neamuri, rudenii apropiate de-ale lor, cu purceii fripti în virful prăjinilor, ca nişte steaguri şi cu lăutarii porneau de noapte în satul vecin la părinţii fetei.

Părinţii fetei şi ei la fel chemau cîteva rude de-ale lor şi s-aşezau la masă. Deşi erau cu toţii pregătiţi cu tot felul de mîncăruri şi beuturi, nici nu beau, nici nu mîncau, pînă ce nu cădeau de acord, la tot ce cerusă unul altuia şi ce pretinsă fiecare. După ce cădeau la împăciuire, stabileau data nunţii şi ce zestre dă la fată, cîte dulumuri, or hectare de pămînt, cîte vaci, cîţi cai, cîţi bani şi alte lucruri muierestii. După asta dădeau mîna unul cu altul că logodna e ca şi făcută şi de aci înainte porneau să-şi zică unul altuia „cuscre”. După ce dădeau mîna, să vesăleau, mai cereau o vie două de la tatăl fetei dacă uita-sără, apoi chemau lăutarii să cînte. În timpul asta mireasa şi ginerile fusă în altă odaie, a fetei unde veneau şi cîteva „văruici” de ale ei, pe care le poftisă ea, da avia şi ginerile din partea lui unul sau doi ortaci, de sama lui.

După ce auzeau ei de înţălegerea, sau împăcarea părinţilor, a bătrînilor, începeau să se învesălească, să bea cîteun pahar cu vin, pe urmă venea cineva din partea părinţilor, îi chema la ei acolo, pe ginere şi pe mireasă, îi întrebau dacă să plac şi dacă au căzut de acord ca să se împreune pe viaţă. Dacă răspundeau că da, atuncea erau toţi bucuroşi, tinerii treceau pe rînd de le săruta mîna la toţi, iar tatăl fetei îi puneu în mîna un dar în bani, cît avea el putere şi bunăvoinţă. După aia, tinerii plecau în odaia lor, unde-i aşteptau ceilalţi prieteni şi văruici.

Mai ieşeau în maidan sau bătătură unde făceau hora şi să veseleau pînă tîrziu, pe urmă plecau acasă, însoţiţi de lăutari.

Pînă la ziua nunţii ginerile era dator să se ducă de trei ori la mireasă cu plocon, adică-i ducea o găină friptă, vin, miere, zahăr şi alte dulceaţi şi de-acolo nici el nu venea cu mîna goală. Da pe lîngă asta mireasa îi da una sau două trăşti cu pături, chilimuri să le ducă la el acasă înainte de nuntă, ca un fel de garanţie că se ţin de cuvînt.

Venea timpul nunţii, cam de joi-vineri începeau pregătirile, tomneau lăutarii, o taifă or două taife de lăutari, făceau cîteva cuptoare de pîne, tăiau o vacă, doi porci, păsări, pregăteau un butoi două cu vin din cel mai bun şi vechi, de cinci sute de chile, adunau cîteva stome, vro zece, oale mari de cite douăzeci de chile, tipsii de friptură, iar purceii se frigeau la proţap. Sa făceau

mari cheltueli și nuntașii nu dau nici o para tinerilor. Veneau la nuntă o parte din sat, câteva sute.

Sîmbăta sara să făcea horă la ginere în bătătură, jucau băieții și fetele, cam vreo două ceasuri. Ceilanți nuntași aveau grije să pregătească carăli să le împodobească, cam de pe la ora nouă sara. Dacă eria mireasa în alt sat, plecau cu carăle cu boi s-o ia. Boii, sau dacă erau căruțe, caii erau împodobiți cu flori, toată lumea cu chita la ureiche. Dacă eria nunta iarna să duceau cu sâniile. Cu sâniile treceau și Dunărea dacă eria înghețată de luau mireasa, fie din Calafat, Cetate, Gîrla, Maglavit, te miri de unde ! S-a-ntîmplat că s-a spart gheața și a pierit toți.

Stăroichea, sau *stîrceala*, era conducătorul nunții, el punea carăle, căruțele, sâniile pe rînd, întii carul din față cu bătrîni, al doilea car cu muierile, alt car cu tinerișul, alt car cu fetele mari, văruiile nedespărțite cum își zic ele. Trebuiau cam șapte-opt cară. Da un car eria împodobit și pregătit pentru mireasă și calabalicu ei, băgaju ei.

În carul miresii să suia nașa cu stăroichea sau stîrceala, ajutor de naș, da soții lor eriau în carăli la oameni. Așa că porneau spre satul în care eria mireasa la cinci-șasă kilometri, își luau cu ei vin mult, lăutarii, care și începeau să cînte din curtea ginerelui un mars, care să cîntă la noi cînd pleacă nunta să ia mireasa, cel mai bine îl cînta prietenul meu Nicola Vătiș din Virf, sat pe Timoc. Lăutarii cîntau pînă ajungeau în marginea satului. Dacă erau două orchestre, cîntau pe rînd, da la marginea satului tăceau și acolo urcau și ei în car.

Acasă la ginere rămîneau doar „ajutătorii”, care pregăteau fripturile și serveau la masă, muierile, bătrîni, copiii. Le lăsau și lor lăutari, tot dintre cei mai bătrîni să le cînte, le cîntau cîntece bătrînești de masă, și heri de joc, jucau în casă la ogiac, în tindă și pe mădan, cam pînă pe la ora două noaptea, apoi să culcau, ca să fie odihniți, pentru a doua zi, cînd vine mireasa.

Acum, cei plecați la mireasă ajungeau, din marginea satului ei, lăutarii începeau să cînte, pînă ajungeau în curtea miresii. Tinerișul din cară strigau cît îi ținea gura: ura ! ura ! Ura, mai aveau și un steag alb într-o păleată pe care-l purta un dănac frumos.

Uitasăm să spun că ginerile mai poftea din partea lui pe cei mai apropiați ortaci, prieteni, fîrtați. Ei nu veneau în car, ci călări pe cai, alegeau cei mai frumoși cai din grajdurile lor și lor li să spunea „colăceri”. Colăcerii ăștia erau în număr de zece-doispe și plecau și ei la mireasă, odată cu carăle, după ce ieșeau din sat, porneau cu caii în fuga mare, ajungeau înainte la mireasă, ei dădeau de știre că vin carăle, vine nunta; în fruntea lor călărea ginerile. Dacă întilneau în cale pe cineva, îl îmbiau cu plosca cu vin. Pe atunci flăcăii toți aveau pistoale și cai, dacă nu erau noi, erau vechi turcești cu capsă, or, cu cremene. Cum intrau în curtea miresii slobozeau focuri din pistol, așa vesteau că vine nunta. Erau sate care aveau ghiulele, un fel de tunuri făcute de ei pentruca să tragă la nunți, și la Iordănit.

Mireasa le ieșea înainte cu văruiile ei, îi invita în casă, în odaia ei unde o adăstau și alte fete și flăcăi. Se distrau acolo toți pînă soseau carăle cu nuntașii.

Iată că soseau și carăle înșiruite, împodobite, cu boii mari, cu coarne mari, toți împodobiți. Lăutarii miresii ieșeau afară din curte și-i primeau pe nuntași cu cîntece vesele de se ducea pomina. După ce ocoleau curtea de câteva ori cu un danț, două, caii îi duceau în grajduri, iar la boi le da fîn or, coceni

să mănince, toți în coșeri sau grajduri. Aci rămăneau toată ziua și noaptea, jucau și să veselău la mireasă pînă dimineața. Cam pe la ora nouă-zece plecau la ginere cu mireasa. Acum înainte de plecare trei-patru flăcăi frumoși și frunțași din satul miresii intrau în casă la masă unde eria nașul ginerelui și tatăl ginerelui și le cereau „*fetia fetii, adică vadra*”, îi obligau să le plătească în bani fetia fetii după datină. Tocmeala cu acel socru și naș era anevoioasă, ei cereau mult, socru da puțin, cîteodată ajungeau la ceartă și dacă nu se pogodeau, flăcăii ieșeau afară și opreau mireasa să iese din bătătură, pînă ce ei nu-și luau dreptul lor. Cîteodată pentru asta ajungeau la încăierare și taberele se băteau între ele, asta se întîmpla nu odată, ci de cele mai multe ori.

În cele din urmă, după ce se ajungea la o înțelegere, ca să se respecte datina, și se linișteau toți, porniau să cînte lăutarii o horă bătrîneasă. O parte din lăutari cîntau cîntecul de „*învelire a miresii*”, o premeneau, în timp ce ea plîngea că pleacă din casa ei părintească. În jurul ei erau numai femei și fete, vărucile ei și ele cu lacrimi în oichi. Toți plîngeau, plîngeau și părinții fetii și rudele, ca după mort. Altele făceau glume, rîdeau doar le-o face inima bună. Unele cărau bagajul, sau dota miresii în cară, perini, căpătie, chilimuri, cergi. Chilimurile erau umplute cu paie de grîu, unele erau lungi de cîte 1,25 metri la 1,50 metri, le puneau în car peste *lacră*, unde ținea mireasa Țoalele ei de sus, adică de sărbătoare, costumele naționale. Erau atîtea lucruri, atîtea pături că se legau loitrele cu o funie pe de-asupra să nu cadă. După ce toate erau la rînd, ginerile să ducea și o lua pe mireasă de mină și o scotea afară din casă, ea mai mult plîngînd, alteori rîzînd. Ei îi eria și drag de omul ei, dar îi eria și milă de părinții ei, frații, surori. Da lăutarii ca să nu mai plîngă, ridicau lăutele la înălțimea capului, toboșeriu da și el cu maiul cît mai tare și cîntau de uitai de toate.

Ginerele aducea mireasa la carul pregătit pentru ea, cu lacra ei, și s-așeza pe un capăt al lacrii. Cîțiva flăcăi trăgeau cu pistoalele semn că nunta e pregătită și poate pleca.

Mireasa purta pe cap un fel de *capelă, coroană*, din bobeci de flori cumpărate di la Dii (Vidin) di la ovrei. Corcana miresii era înaltă de zece-cinșpe centimetri, cu un val alb pus pe cap, prins cu ace de păr, iar coroana peste val. Fetele se așezau de o parte și de alta a loitrelor, iar mireasa la mijloc sta înțotonată pe ladă.

Ginerelui i să punea după grumaz o pînză albă țăsută de mireasă în războiul ei, eria pînză, cam de două cămăși lungi și i să punea tot după gît și ștergare frumoase de borangic, din mătăsă țărănească, țăsută tot de mireasă în războiul ei și cîte o batistă albă, de care era prins cu ac busuioc și cimișir telurit cu tel auriu. El să suia pe calul alb, și la plecare din curtea miresii venea muma miresii îl apleca de cap, îl săruta și-i rupea chetoarea de la guleru cămășii cu care eria îmbrăcat. Ginerile mergea în urma carului miresii, mergea încet în apropiere, în timp ce colăcerii încurau caii în toate părțile prin sat, pînă pleca nunta cu mireasa. Mergeau cu lăutarii pînă ieșeau din sat, cîntînd și nuntașii jucîn și chiuînd.

Lăutarii sînt împodobîți și ei la lăute și clănarete, cu ștergare puse după gît și cîte o batistă albă legată de vioară, or de clănăret. La marginea satului nu mai cîntă și să suie și ei în carul în care sînt oamenii. Cîteodată ginerile mai pornește și el să încure calul cu ceilalți colăceri, pe urmă iar vine după carul miresii s-o păzască. Cînd ajungea nunta la jumătate de cale dintre cele două sate pornea să dea drumul la cai din toate puterile că se pierdeau în nori

de praf, ca să vestească în sat că vine nunta și care colăceri ajungea întâi în curtea nunții, i să dădea urciorul plin cu țiucă, eria o cinste pentru el să fie primul. La al doilea călăreț care ajungea în curte i să dădea plosca plină cu vin și fiecare să fâlea cu ce au primit ei, da la al treilea colăcer îi da o pine, era cel mai mic grad.

Ginerele își lua locul iar în urma miresii după car și intra în sat în spatele miresii și așa intrau chiuind și jucând în sat.

La fiecare car eria pus la jugul boilor o găină și un ștergar, era darul celui care mergea cu carul cu boi și-i ținea de căpestre.

Colăcerii se mai întorceau spre carăle de nuntă și intrau și ei în sat odată cu nunta. Când intrau în sat cu nunta, dacă popa făcea slujba românește și nu-i era frică de gendari, că nici copiii la școală n-aveau voie să învețe și să vorbească românește, că dracu-i lua! atunci mergeau drept la biserică. Se dădea jos mai întâi mireasa din car ajutată de nașă și de stăroiche, sau stîrceală. De acolo de jos o lua de mînă nașa și cu un fecior al stăroichii între 7—14 ani, care se chema „*cumnat de mînă*” nașul îl lua pe ginere de mînă. Acum să apropia de mireasă și ginerele o lua pe mireasă de mînă și cu toții așa intrau la cununie în biserică.

La ieșirea din biserică stîrceala aruncă dintr-un ciur făină de orz, mei, peste capul miresii, ginerelui, nașului, asta o făceau ca să aibă tinerii sămînță de copii.

De-aci să suiau iar cu toții în cară și veneau cu lăutarii cîntînd în curtea nunții. Aci să dau jos din cară; mireasa era primită de soacră cu o masă rotundă de-ale scunde cu scamnuri împrejur și ele mici ca pe vremuri. Măsuța eria plină cu toate mîncărurile, dulciuri, cîte și mai cîte. O puneau jos așa cum eria încărcată și o lua soacra pe mireasă și ocolea măsuța de trei ori și la fiecare ocolitură o opria cîte odată și o săruta pe mireasă, de trei ori o săruta. Pe măsuță ardea o luminare înfiptă într-un somon de pine; acum soacra, mireasa, ginerele, cumnatul de mînă, nașa și cu nașul, puneau mîna pe măsuță și o duceau în odaia ginerelui, o puneau jos și-l puneau pe ginere și mireasă să mănînce singuri. Pe vremuri se spune că-i puneau să mănînce stînd pe un mărăcine, și dacă le plăcea, însemna că se vor bucura de viață fericită împreună. Ei nu aveau voie în ziua aceea de duminică să mănînce nimic, decît după cununie. După ce mîncau ei amîndoi, vărucile veneau de scoteau mireasa în horă. Atunci se cînta „*hora miresii*”, horă care dăinuie din moși-strămoși acolo la noi în Timoc, ce i s-a zis cîndva Dacia Aureliană.

Da am uitat să vă spun că atunci cînd păseau pragul casei cei doi însurați, îi înjuga la un jug în locul boilor, băiatul la dreapta, mireasa la stînga și li se puneau răsteul, așa îi trăgea muma ginerelui în casă, pe urmă îi dejuă.

Dar în alte sate timocene este altfel, soacra ia un friu de cal, îl prinde pe ginere și mireasă de peste grumaji și-i trage peste prag în casă. Ei trag afară din casă, da soacra în casă și prin asta soacra vrea să le arate că frîul este în mîna ei de aci înainte; de aci nici un drac nu le poate strica căsnicia, de aceea nici nu s-au văzut la noi divorțuri.

Dacă soacra vrea să aibă nepoți o bagă pe mireasă în casă, pune pe vatra focului un fedeleș și-i zice stai aici să-mi faci nepoți. Iar dacă vrea fete o pune pe un vas de lemn, însă asta se întîmplă rar, toți vreau băeți, fetele sînt socotote pacoste pe capul celor mai săraci.

Tot așa învelirea miresii se face în curte pe grăpă; nașa îi ia valul, sovonul și-i învește capul cu o basma albă sau galbenă și-i face otuz, semn că nu mai este fată. La românii munteni, din Carpații timoceni, mireasa a doua zi se bagă în podrum lângă butoaiele cu vin și-i taie coada. Mai peste tot a doua zi miresele se îmbracă ca și văruicile ei în costum național, țărănesc care seamănă întrucîtva cu cel oltenesc, iar la munte cu cel bănățenesc.

După amiază se dau darurile, în anumite sate joacă hora cu cîte o făclie aprinsă în mină, largesc hora să fie mare cît este curtea, hora asta se zice că le aduce noroc.

Uite că uitai să vă spun că în noaptea nunții după mijlocul nopții, cînd ceilalți rămîn să asculte cîntece bătrînești și să chefuiască o muieră mai în vîrstă din familie, cu om, deci să nu fie văduvă, ia mireasa de mină o duce în odaia ei, îl duce și pe ginere și le așează patul să se culce. Dimineța se duce la ei și cere cămașa miresii s-o arate nuntașilor să-i vadă fecioria și cîntea. Muieră coboară în curtea din casă cu un ciur în cap împodobit cu flori și în care se află cămașa miresii plină de sînge. Atunci de bucurie se aprinde în mijlocul măidanului un foc mare, se trage cu pușca, or cu ghiulele și se joacă în jurul focului, băieții făcînd strigături: / Hai la horă să jucăm / Fata să ne-o mărităm; / Fata ni s-a măritat / Și-a luat un băiat / Am făcut nuntă cîstită / Ca să fie pomenită / Mireasa ieși curată / Cum mă-sa-a făcut-o fată / Ai la oră să jucăm / Și rachiul roș să bem !. De aia noaptea asta ai bătrîni o numesc „noaptea rachiului roșu”, după ce vestea cea bună s-a auzit se dă nuntașilor rachiul roșu să bea.

Rachierii sînt ortacii sau fîrtații ginerelei, care agață cămașa într-un ciomag și merg cu hora și tinerii la casa miresei să vadă părinții ei ce fată cuminte a avut. După ce le cîntă și aci lăutarii și mănîncă în curtea părintească a miresii, aceasta merge cu lăutarii la fîntîna din mijlocul satului și-i aduce părinților două găleți cu apă proaspătă. De acia pleacă cu lăutarii la casa nașilor și acolo altă masă, beutură, chiote de bucurie, de acie iar se întorc la casa miresii, ca să fie dăruți rachierii cu cîte o găină vie, iar la git cu cîte un șir de ardei roșu, cu cîte o funie de usturoi, o funie cu linguri legate de o păleată. Unul dintre ei se îmbracă în costum muieresc, se maschează, pune găina în vîrfurile prăjinii și joacă cu hora înainte făcînd zgoande, strigînd frînturile frumoase, ca să-i facă pe nuntași bucuroși, în timp ce lumea se miră și caută să-l identifice, să-i afle numele.

La românii de peste Timoc de la munte din Sirbie, nașul îi face miresei un sovon, un fel de ciapsă cusută cu bani de argint și usturoi. Sovonul ăsta se poartă pe cap de mireasă de simbătă seara pînă duminică, după ce s-a cununat fie la biserică, fie la unul dintre cei mai bătrîni, fără primărie, fără popă. În tot timpul acesta mireasa n-are voie să ridice capul din pămînt. Dacă dau de vrun popă care le face cununia pe furiș în limba noastră, atunci de la biserică pînă la casa mirelui nașa aruncă după ei cu sare, orz și struguri uscați. Cum intră-n casă mama ginerelei îi așează pe vatra focului pe niște scamne păcurărești, le pune la fiecare cîte un copil în brață și le spune să se uite pe coșul casei ca să aibă copii frumoși și sănătoși.

Cînd s-a încheiat nunta la vlahii sau rumânii munteni de peste Timoc, ies toți nuntașii afară din sat, tinerii iau cu ei un așternut de astrucat, o traistă cu pîne și o ploscă cu vin. Se duc lângă o pădure, nașul îndoaie o creangă dintr-un copac (stejar, gorun), leagă sovonul de creacă, atunci ginerele și mireasa ingenunche, nașul le dă aci în fața muntelui și a soarelui iertăciunea,

se împacă cu ei și dă drumul la creanga îndoită care o desovenește pe mireasă și o face femeie. Nașa ia acum sovonul de pe ramură și-l leagă de pălăria ginelei sau de căciula, căreia ei îi zic clăbăț.

De aci se întorc acasă, așează mireasa pe un gros de tocat lemne, nașa mai pune pe gros o șea, așează mireasa acolo și-i face conciu, aici iar se face iertăciunea, sărută mîna nașilor. De aci, nașul ia o strămurare și împingîndu-i din spate spre ușa casei le poruncește: „hăis, ginere și cea, mireasă”, ajunși pe prag, nașul pune strămurarea jos, ia traista și plosca cu vin și împreună cu o pușcă le dă mirelui, ca să fie haiduc ca în Homole să se apere de dușmani, de aci tinerii iau traistă, plosca și pușca și se duc sus la munte la sălaș, la colibă și de aci singuri se descurcă ei, uneori se mai întorc odată la nuntă după ce au văzut vitele.

Și la noi în sat la Gumătarș și alte sate de pe lingă Dii și Timoc, stăroi-chea merge încet în spatele miresei, și în timp ce joacă hora, ia dintr-o sită boabe de mîei și de orz, pe care le aruncă în urmele tinerilor, și asta de trei ori, pînă hora dă ocol curții părintești a ginereului. Pe urmă iar intră în casă să asculte cîntece de masă bătrînești și să se veselească.

Căsătoriile nu se făceau la primărie, că n-avea încredere în primari și slujbași, mai ales militari, care-i persecutau. Tinerii își jurau credință pe vecie, și dacă omul pleca să zicem la lucru în vreo fabrică în America, or la vreun boier pe moșie în Rumania unde rămîneau, cei din fabrici cite zece ani, muierea îi aștepta și nu s-a pomenit să-și părăsească feciorii sau bărbatul. Mai toți aveau de la șapte pînă la paispe copii.

Așa eria lumea atunci proastă, nu știa carte și nu eria stricată, că n-avea mulți stăpîni. Nunțile de aceea țineau pînă miercuri, la cei săraci pînă marți. Lumea trăia fericită de se pomeneste și acuma.

Text cules de Cristea Sandu Timoc.

STÂNCUȚA SAU URSITORILE

baladă

Lină verde trei măslina
 I-ascultați, lume, la mine,
 Lină verde de-o lalea,
 Să v-o cînt pe Stăncuța,
 Da Stăncuța ce-mi făcea?
 Fată mare că-mi era,
 Și la vară că-mi fetea
 Dară toamna cînd sosea,
 Stăncuța ce îmi făcea?
 Un băiețel că-mi venea,
 Pe Stăncuța logodea!...
 Nuntă mare îmi făcea,
 Cum face toată lumea.
 Așa bine-mi petrecea,
 Dar Stăncuța ce-mi făcea?
 Pîn' la anu grea pleca,
 Și-un copil că îmi năștea.
 Da de-ndată ce-l năștea,
 Copilul se prăpădea.
 Cu altul grea rămînea,
 Pân' la anul mi-l purta,
 Si la anul mi-l năștea;
 De la loc cum mi-l năștea
 Nici trei zile nu-mplinea,
 Iar copilul îi murea!...
 Dar Stăncuța, ce-mi făcea?
 Făcea unul, făcea doi,
 Făcea copii pîn' la opt.
 Cu-al de nouă grea-mi pleca,
 Pân' la anu mi-l năștea.
 Cînd copilul mi-l năștea,
 Și trei zile se-mplinea,
 Stăncuța pe strat ședea.
 Lină verde de-o lalea,
 Iacă sara să-nsera,
 De pe strat mi să scula,

Trei turte de pine făcea,
 Și masa mi-o întindea;
 Cîrpă albă peste masă,
 Trei stebles de busuioc, —
 Iubește copii cu foc, —
 Și un troc cu apă rece,
 Așa lucru-și isprăvește.
 Iar pe strat mi s-așeza,
 Lîngă copil să culca,
 Mîna sub cap îi punca,
 Țîțșoara-n gură-i da,
 Da pe ea somnu-o fura.
 Cu copil la piept uidea,
 Dar omu-su ce-mi făcea?
 El în gînduri că intra,
 Toată noaptea nu-mi dormea...
 Lină verde trei grante,
 Doamne, la mijloc de noapte,
 Baș cu sudor'li de moarte.
 Ursător'li îmi veniră,
 La soba mare intrară,
 Ocol mesii că deteră;
 Dar ursoaica a mai mare,
 Busuiocu-n mîină-l lua
 Și-n trochiță mi-l muia,
 Cu apă rece stropea,
 Da Stăncuța îmi durmea.
 Iar ursoaica cea mai mare,
 La capul copilului să trăgea,
 Și ceva bolborosea.
 A mijlocașe la buric,
 De-a mai mică la picioare.
 Iar ursoaica cea mai mare,
 Deștiu-n sticlă mi-l băga,
 Pe copil mi-l miruia
 Și din gură-așa-mi vorbea:

— Voi, surorile mele,
 Iubite cu dor și jele,
 Ai copilul să-l ursăm,
 Și acuși cu noi să-l luăm.
 Mijlocașa-așa-mi vorbea.
 — Ai copilul să-l ursăm,
 Copilașu să trăiască,
 Vacul să și-o vâcuiască,
 Cînșpe ai cînd s-o-mplinea,
 Tum-te-atunci s-o cununa.
 Atunci copilul să-l luăm,
 Toată nunta s-o stricăm,
 Inima să le-o rupem ! . . .
 Dară ursoaica-a mai mică,
 Bat-o Maica Precista
 Și Sînta Duminica
 Și ziulica de mîne
 Cu toate zilele bune.
 Că nu-mi vorbea nici un bine:
 — Surorilor, ursitorilor,
 Zînilor, visătorilor,
 Las' copilul să trăiască,
 Vacul să și-l vâcuiască;
 De la optșpe ai de zile,
 Să se-ntîmple o minune:
 Cu mumă-sa s-o-nsura,
 Baș cu ea s-o cununa,
 Să se ducă pomina
 Piste toată lumea !
 Numa-atîta că-l ursară
 Și cocoșii îmi cîntară,
 Da ursoaicele-mi plecară.
 Da tată-su de-auza,
 Toată noaptea nu-mi dormea.
 Lină verde de-o leaça,
 Iacă zor'li se vărsa,
 Soarele că-mi răsărea;
 El din țoale se scula.
 La nevastă-i povestea:
 — Bre babă, nevasta mea,
 Mînca-ți-aș gurița ta,
 Tu as'noapte mi-ai dormit,
 Dară eu mi-am cucăit.
 Geaba noi că ne-am trudit,
 Copilașu l-am făcut
 Pe noi să ne îngrijească
 La vreme de bătrîneață;
 La vreme de slăbiciune,
 La timpul de iertăciune . . .
 Da știi, soață, da nu știi.

As'noapte pe cînd dormii,
 Lină verde trei granate.
 Doamne, la mijloc de noapte
 Cu florili de moarte,
 Ursitoarele-mi veniră,
 Ușile că-mi scîrțiră,
 Zinile ce mai făcură?
 Cînd în sobă se treziră,
 Ocol mesii îmi dădură;
 Dară sora cea mai mare,
 Busuiocu-n mînă-l luară,
 Și-n trochiță mi-l muia,
 Pe copilaș ea-l stropea,
 Dară stratu iar așa.
 Ursitorile ce-mi făcea?
 La copilaș să trăgea
 Și la cap i s-așeza,
 De-a mijlocea la buric,
 Fără să-i facă nimic,
 Dar ursoaica a mai mică,
 Dintre toate-mi mai voinică,
 Bat-o Maica Precista !
 Ea nimica nu-mi vorbea.
 Dar ursoaica a mai mare,
 Din guriță îmi grăiara:
 — Ai copilul să-l ursăm,
 Și acuși cu noi să-l luăm !
 Da a mijlocea vorbea,
 Din gură așa zicea.
 — Las' copilul să trăiască,
 Vacul să și-l vâcuiască,
 Au în lume să-mi trăiască
 Părinții să bulguiască.
 Și copilul mi-o creștea,
 De cînșpe ani mi s-o făcea.
 Da cînd o fi la-nsurat,
 La biserică în sat
 Cînd cu nunta mi-o pleca
 Și ei mi s-or cununa,
 Doamne, și s-o-mpreuna,
 Baș atunci copil să-l luăm,
 Toată nunta s-o stricăm,
 Inima să le-o săcăm !
 Dară zina cea mai mică,
 Degeaba e frumușică !
 Din gură așa grăia,
 Surorile o-asculta:
 — Las'copilul să-mi trăiască,
 Vacul să și-l vâcuiască ! . . .
 Da la optșpe anișori de zile,

Să-l rîndim ca să se-nsoare
 Și s-o ia pe mumă-sa.
 Cu mumă-sa-și facă casă,
 Baș cu ea să mi se cunune,
 Naș cu ea să-mpreune,
 Ducă-se pomina-n lume
 Să-mi ajungă c-un renume !
 Numa-atîta mi-l ursară...
 Iar cocoșii îmi cîntară,
 Ursoaicele îmi plecară,
 Aripioarele-aridicară,
 Și-nspre slăvi să înălțară.
 Ai copilașul să-l luăm,
 În ciutură să-l aruncăm,
 Doamne, să nu-l mai vedem,
 Nici un păcat nu făceam !...
 Da nevasta-așa-i zicea,
 Printre lacrimi îi vorbea.
 — Măi bărbate cununate,
 Facă-ți Domnu multă parte
 De mertic, de sănătate,
 Că zo nu le știi pe toate !
 Copilașul noi să-l luăm,
 În ciutură nu-l lăpădăm;
 Vrun păcat vom dobindea,
 Că lumea ne-o blăstăma.
 Doi butari noi să tocimim,
 Pe copil să-l primenim,
 În butoiaș să-l închidem,
 Tumba-n Dunăre-l împingem.
 Domnul aibe-n paza sa
 Dacă nu este cu mă-sa !
 Da bărbatul de-mi vedea.
 Doi maistori că îmi tocmea,
 Un butoiaș ei făcea,
 Butoiașul isprăvea,
 Dară neagră maică-sa,
 Milă de copil mi-avea,
 Cînd meșterii mi-i vedea,
 Copilașul mi-l punea,
 Țițisoară-n gură-i da,
 Copilașul sătura,
 Frumos mi-l înfășia,
 Copilașul închidea,
 Cercur'li mi le bătea
 Butoiașul mi-l lua,
 Și-n Dunăre-l lăpăda,
 Din gură așa-mi vorbea:
 — Du-te, să nu te mai văd,

Că în ursitori eu cred !
 Da mumă-sa zo-mi plîngea,
 Din inimă greu ofta.
 Îndărăt iar să-ntorceau,
 De copilaș nu grijeau,
 C-are mumă valurile,
 Dară, tată stelele !...
 Copilașul ce-mi făcea?
 Printre valuri îmi trecea
 Și mereu înainta,
 Apa lină se făcea.
 Copilul să deștepta,
 C-aștepta țiță să-i dea.
 Da el, sărac, făr'de mumă,
 Să-i dea lapte o păstrungă !
 Și-așa tare-mi chirăia,
 Năvodari să speria;
 Cu cîrligele-l prindea,
 Butoiașul fărîmară,
 Copilașul deșteptară;
 Iar începe de plîngea,
 Din mini, din picioare da,
 Că flămînd tare era, —
 Multe zile-a drumuit,
 Spre mare-a călătorit.
 Dar lor milă le venea
 Cînd copilul chirăia,
 Că era tare frumos,
 Ca un soare luminos !
 Năvodarii să vorbiră,
 Așa mi se sfătuiră:
 — Ai copilul noi să-l creștem,
 Că mult bine-o să petrecem,
 La vreme de slăbiciune,
 O s-avem copil pe lume,
 La vreme de bătrîneată,
 O să ne-ndulcească viață !
 Ei în sat să răpezea,
 O vacă cu lapte lua,
 Copilașul mi-l creștea,
 De cinșpe ani să făcea.
 Cînd anii să îplinea,
 Năvodarii s-aduna,
 Măre, cuvîntează-așa:
 — Vezi, copilul ne-a crescut,
 Ajunge de căs'torit,
 Da noi toți sîntem săraci,
 N-avem oi, nu avem vaci.
 Da copilul nost' să-mi pleacă,
 În lume să argățească.

Frumoși bani să dobîndească,
 Pe urmă să căsătorească,
 Bine-n lume să-mi trăiască!
 Două pini lui îi făcea,
 Pe copil mi-l petrecea,
 Da din gură îi vorbea:
 — Măi băiete dumneata,
 Ascultă povestea ta:
 Într-o joi de dimineată
 Ne lăsași inima arsă;
 Într-un butoiș țipai,
 Pe valuri zo-mi alunecai,
 Și-mi țipai, și-mi chirăiai,
 Lapte de mumă cereai.
 Peștii Dunării-auza,
 De tine ei să milea,
 Și cu botu te-mpingea,
 La năvoade te trăgea.
 Atunci noi ne-am repezit.
 Pe tine mi te-am trezit.
 Butoiul l-am desfăcut,
 Și pe urmă te-am crescut,
 Cu lapte de capră starpă,
 N-au dușmanii ce să-ți facă!
 De-acuși vremea ți-a venit,
 Anii ți s-au împlinit,
 Fiule, de căs'torit!
 Că noi sîntem năvodari,
 Să cătăm dup-ăi țipari,
 De răminem toți săraci,
 Făr' de boi și făr' de vaci.
 Du-te-n lume, fii argat,
 Da poartă-te ca bărbat!
 Bine-n lume să-mi trăiești,
 Iar pe noi, acuși, ne ierți...
 Da copilul ce-mi făcea?
 Lăcrămi fața-i podidea,
 Mina năvodarilor pupa
 Și pe cale că-mi pleca.
 Cale lungă să-i ajungă,
 Calea-i lungă far' de urmă.
 Și-mi mergea, și-mi drumuia,
 Numai pin pustiu trecea.
 Da cînd fu la scăpătat,
 Brodi-n margine de sat
 La o mîndră ceșmea,
 Apă rece ca că-mi bea,
 Inima să-și răcorească,
 De greu drum să hodinească.
 Da știi cum să potrivea?

Tăman și ta-su venea,
 Cu boii la apă rece,
 Da copilul sta să plece,
 Ta-su cu ulcioraș pe mîină
 Îl privea de la fîtină:
 — Măi băiete, cu taica
 Or dacă vrei, cu neica,
 De-unde vii și unde' te duci
 Și pe unde-ai s-o apuci?
 — Măi unchiule dumneata,
 Săruta-ți-aș eu dreapta,
 Că stătuși și mă-ntrebași
 Bună vorbă spune-ți-aș:
 În lumea albă am plecat,
 Vreau să mă bag argat,
 Puțini bani să-mi dobîndesc,
 Țoalile mi le cîrlesc,
 Opinci noi ca să-mi croiesc.
 Sînt, taică, copil sărac,
 Și-mi colind din sat în sat,
 Și n-am mumă mă mîngie,
 Da nici tată să mă ție,
 Și-mi colind flămînd și gol,
 Toate oasăle mă dor!
 Că patul mi-e iarba-n luncă,
 Da căpătîi piatra-n ciucă.
 Și așa cum el vorbea,
 Tatăl oichii lăcrăma,
 Da din gură-i cuvînta:
 — Măi băiete băiețele,
 Ești bătut de drumuri grele;
 N-ai nici mumă, n-ai nici tată,
 Săracu, ce crudă soartă!
 Cu nevasta mă vorbesc
 De argat eu te primesc,
 Numai via să-mi păzești,
 Pe mine mă pomenești.
 Numai-atîta că-mi vorbea,
 Tăman boii apă-mi bea,
 Merge ta-su înainte,
 Că e al său bun părinte.
 Cînd acasă-mi ajungea,
 Da nevasta de-l vedea,
 Voie bună îmi avea,
 De copil mult îi plăcea.
 Da bărbatu-su de vedea,
 El din gură-așa vorbea:
 — Bre, muiere nevestatea,
 Mîncă-ți-aș gurița ta,
 Copilu-i singur pe lume

N-are tată... n-are nume...
 De la noi așa să crească,
 Poate să și căs'torească,
 Și-o s-ajungă-un procopsit,
 Că buni părinți a găsit!
 De-aci taică-su mi-l lua,
 Dealur'le mi le suia,
 Unde bate soar'le tare
 Și-i dealul cu vale mare,
 Piste vie să-mi păzască,
 Răzăchia să le crească,
 Da-n toamnă să veselească,
 Cu vin bun să se gostească!
 Pe dealul cu vii și flori
 Argatu-și făcea foișori;
 Că viile le cuprindea
 Și mierlele le șuiera.
 Trei ai de zile se-mplinea,
 Da simbria nu-și primea,
 La optș'pe ani ajungea,
 Da-ntr-o sfântă duminică,
 Taică-su ce-mi făcea?
 Pușculița-n mină-și lua,
 Pe la vii mi se ducea,
 Cu argatu să vorbea:
 — Măi argate, dumneata,
 Pușculița-n mină-oi lua;
 Via să mi-o păzăști,
 De cinci ori s-o ocolești.
 Că din scăpătat de soare,
 Orișicare va intrare
 Tu pe loc l-oi împușca,
 Și sama la nima n-oi da!...
 Argățelu-mi rămânea,
 Din foișor îmi păzea;
 Tot mai mult să stăruia,
 Cini și păsări dudăia,
 Ziua, noaptea, el păzea,
 Pin' ce vîrsta se-mplinea.
 Baș la optș'pe ai de zile
 Ziua ursitorilor îmi vine...
 Da taică-su ce-mi făcea?
 El frumos mi se rădea,
 Mindru ca să-mprimenea,
 Pi la dugăi îmi pleca,
 Cu beutura să lua,
 Și-așa rău mi să-mbăta!...
 Pe drum lung că îmi pleca,
 Cind soarile după munte scăpăta.
 Cum la vie ajungea,

Pingă bușteni jos ședea,
 Pornea struguri de mînca,
 După ce să sătura,
 Strugurei el ș-alegea,
 Cum îi cerea inima.
 Țița oii culegea,
 Da viala iar așa!
 Lasă strugurașii albi,
 Și-mi alegea tot de-ai mari,
 Îmi aleasă și-mi culeasă,
 Numai mintea și-o uitasă!
 Da argatu de-mi vedea
 Că via i-o culegea,
 Tot de stăpîn să temea
 Și pușca o descărca,
 Pe ta-su mi-l prăpădea,
 Văi adinci bolborosa,
 Pămînt să cutremura!
 Da argatu de-mi vedea,
 Din oichi negri-mi lăcrăma,
 Și din gură să văita:
 — Sărăcuț de maica mea,
 Iaca, dedei de belea...
 Stăpînu mi-l împușcai,
 Da simbria n-o luai!
 Dacă-mi văzu ce văzu,
 La stăpînă să răpezi.
 Mi-o găsa pe bătătură,
 Urezînd, cîntînd din gură,
 Și-așa, plîngînd, suspînînd,
 Da din gură-așa spunînd:
 — Bre, dadă, stăpîna mea,
 Taci din gură nu rîdea,
 Pe stăpîn l-am împușcat
 Pe cînd soar'le-a scăpătat!
 Dară neagră maică-sa,
 Din oichi negri-mi lăcrăma.
 Pletele și le rupea,
 Da țoalele iar așa,
 Și-mi pornea și să cînta,
 Cu flori mîndre-l acoperea,
 În apă caldă-l scălda,
 De sînge mi-l curăța,
 Frumos, bine-l premenea,
 Și la drăgoi mi-l ducea;
 Da ea mi să jumulea,
 Cu pumnii-n cap se bătea!
 Cu pom mindru-l îngropa,
 Toată lumea mi-l jelea,
 El rămînea de putrezea,

Apoi lumea mi-l uita,
 Și nevasta iar așa...
 Că ce-i pasă de-âl ce moare,
 La cea ce viață-mi are!...
 Da muiera lui uidea,
 Toată ziua mi-l plingea,
 În lăcrămi mi se scălda,
 Da bărbatu-i putreza...
 Mi-l cînta, mi să văita,
 Da din gură-mi cuvînta:
 — Doamne, ce mare păcat,
 Să-mi rămîn făr' de bărbat!
 Dacă n-am avut noroc,
 Bine-ar fi să ard în foc,
 Or că apa să mă-nghită,
 Decît singură, părăsită...
 Dar copilul îmi sta trist,
 Și-l vedea pe ta-su-n vis —
 Zo-mi plingea și mi se căia
 Da ta-su din vis pierrea;
 Toată noaptea-l ispitea,
 Păsări via îi minca,
 Da-ntr-o zi de sărbătoare,
 O porni cu sluga-n cale,
 Și-așa frumos ce-i vorbea,
 Fiori de mi-l cuprindea:
 — Măi băiete, măi argat,
 M-ai lăsat făr' de bărbat,
 Da eu nu pot singurea,
 Mîncă-ți-aș gurița ta!...
 Din argat,
 Să-mi fii bărbat,
 Tu-mi cunoști conacele,
 Să le ții soroacele!
 — Da eu sînt un strin pe lume,
 Sînt songur și n-am nici nume,
 N-am nici mumă, n-am nici tată,
 Și-mi am inima de piatră.
 Eu trei ai v-am argătit,
 Da simbria n-am primit.
 Și-mi pornea să tînguia,
 Și iar cu vorba să lua.
 Azi glumea, mine-mi rîdea,
 Pînă mi să îndrăgea.
 Argat pe stăpină-o lua,
 Cu ea mi să cununa,
 De să dusă pomina!
 Lină verde peliniță,
 Dragostea de muichiliță,
 Cu fiul ei de la țită,

Să sărute în guriță!
 Cînd soarele-mi scăpăta,
 Stau pe pat și-mi povestea,
 Dară maică-sa-i zicea:
 Așa din gură-i vorbea:
 — Lină verde mândălac,
 Din argat îmi ești bărbat,
 Eu te rog ca să-mi grăiești,
 De trii ani îmi argăiești,
 Da nimica nu vorbești!
 Poveștește de-unde-mi ești,
 Spune-mi, daică, orice vești,
 De ai mumă, de ai tată,
 Că n-oi fi născut din piatră?!
 Da argatu să gîndea
 Și din inimă ofta,
 Apoi așa-i cuvînta:
 — Nu știu, dadă, de-unde sînt,
 De-unde sînt, unde-s născut,
 Dară știu că-ntr-un butoi,
 Mă aflară printr-o joi,
 Năvodarii, ceia pescarii,
 La coveiul Dunării,
 Unde-i o salcă culcată,
 Doarme cu burta pe apă!
 Și butoiul fărîmară,
 În butoi ei mă aflară,
 Și săraci precum îmi sînt,
 Îmi făcură legămînt,
 De mine să se-ngrijească,
 Cîns'pe ai ei să mă crească.
 — Lele muică, copilaș,
 Inimioara mi-o săcași!
 Bat-o Dumnezeu ursoaica,
 Că este ca o moroaică,
 Baș așa cum te-a ursat,
 Baș așa s-a și-ntîmplat...
 C-amîndoi noi ne-am luat,
 Și-ncă ne-am și cununat!
 Pe pămînt păcate grele,
 Muică, nima nu le spele.
 O să ducă pomina,
 Pin' la Maica Precista!!!...
 Muică, eu cînd te-am făcut,
 Numai trii zile mi-ai supt.
 Mumă-ta nu te-a scăldat,
 Da nici nu te-am botezat,
 Ursoaica rău te-a ursat,
 Să faci, muică, tu păcat!
 Ș-așa noaptea cum era, —

Stele pe ceri s-aprindea, —
Și goală, și despletită,
Nebună, fugea grăbită,
De pe-un dîmb mare sărea,
Dunărea mi-o înghițea,
Și copilul iar așa,

Numai luna și c-o stea,
Le-nțelegea durerea. . . .
Soar'le merge și apune,
Da Stăncuța tot să spune,
Istorie bătrînească,
Domnu ca să pomenească.

Inf. Sima Prunaru, com. Zlocutea.

Text cules in 1938 de Cristea Sandu Timoc.

ANEXA D*

TREI COPII SĂRACI

Trăiau, la o margine de țară, trei copii săraci, fără mamă și fără tată.

Într-o zi, au plecat ei în lume așa goi, desculți și flămânzi, să caute un stăpîn și să se pună toți trei slugi la el, ca să se poartă juca împreună. Merșeră ei cît merșeră și ajunseră la marginea pădurii. Se opriră puțin să se odihnească, apoi văzură o turturea și începură a se juca, spunînd unul altuia:

Turturică, turturea
Trece moșu pe colea,
Cu doi pui de turturea.
— Dă-mi-i mie, moșule!
— Nu ți-i dau, cocoșule!
— Da di ce, mă moșule,
Moșule, cocoșule!
De tu mie nu mi-oi da,
Eu pe tine te-oi tăia,
Bucături mi te-oi făcea,
Pe surcele te-oi frigea;
Cu dulceață te-oi mînca
Frate, de s-or pomenea.

Și tot rostind ei versurile astea cu privirea către turturică, văzură că turturica zbură prin desigurii, iar din copacul acela se scobori o pocitanie de om negru buzat, cu un corn negru-n cap și o gidă în mînă, da la coadă un alt cap ca de cîne avei. Se uită fioros la copii și-i întrebă răstit:

— Cine v-a învățat să călcați pe moșia mea, măi ticăloșilor?

— Nu sîntem ticăloși, sîntem și noi trei frați săraci, fără părinți, și mergem pe sub soare să cătăm un stăpîn ca să-i slujim cu credință, răspunse copilul cel mai mare.

— Vreți să fiți slugi la necuratul, la căpcăunul?

— Ne este totuna. Slugi la diavolul ori la boieri este același lucru. De muncit este și la unul și la altul.

— Bine, vă iau slugi la mine.

— Să fim împreună, stăpîne, că sîntem frați și eu sînt cel mai mic, și-mi este frică fără frățiorii mei.

— Pe toți trei vă iau.

* Aceste două texte au apărut mai întîi în vol. *Tinerețe fără bătrînțe și viață fără de moarte*, col. B.P.T., ESPLA, 1961.

— Da ce să lucrăm? întrebă copii.

— Nimica. Tot anul o să stați și o să dormiți, să vă jucați, faceți ce vreți voi, numai la căpătiul anului să-mi răspundeți la trii întrebări. Dacă nu veți răspunde, unde vă stau picioarele vă vor sta capetele.

Copiii statură puțin pe gânduri și, cum nici un bogătaş nu-i primisă să-i slujească, se-nvoiră. La anu, pe același loc, trebuiau să vie să-și primească simbria.

Vremea trecea și copiii hoinăreau din sat în sat, agonisind cu greu o bucătură, cîte o bucătură de pîne.

Căpătiul anului se apropia.

Fratele cel mic le spusă celorlalți doi:

— Hai să fugim de aici, că vine necuratul și ne omoară, că noi nu știm ce ne-ntreabă.

— Ba nu, noi doi rămînem aici. Vorba e vorbă și ce-o fi o fi. Și așa o să murim de foame. Mai bine să ne încercăm norocul cu căpcăunul, poate să-l păcălim.

Cei doi frați rămaseră, iar cel mai mic plecă să-și piardă urma în lume. Și merse el, merse, cînd colo, după trii zile și trii nopți de drumuire, căzu ostenit sub o salcie plîngătoare și adormi între ierburi și flori mirositoare.

Pe cînd copilul dormea dus, în salcie se suiră niște căpcăuni; salcia se scutură și începu să plîngă cu lăcrămi, ce cădeau ca niște stropi mari de ploaie pe fața copilului. Copilul se trezi și cînd își aruncă privirea în sus, fu gata să dea un țipăt de spaimă. Însă salcia vîzîndu-l cam fricos și prostuț, și mai tare plîngea ca să-l spele bine și să-și vină-n fire. Băiatul se liniști și privi în salcie cum pe trei creci stă cîte un căpcăun și numai cu un picior se țin și nu cad jos. El stă nemișcat, cu sufletul la gură.

Copiii necuratului s-apucară să vorbească fiecare lăudîndu-se care mai de care a făcut mai multă răutate și batjocură în lume.

Mai întîi vorbi cel mare:

— Iată ce minune am făcut: am închis izvoarele de apă din cutare țară și toată lumea o să piară de sete cu-mpărat cu tot.

— Da cum ai putea să dai drumul la o apă? întrebă ceilalți frați împelițați.

— La fîntîna din pădurea cu bujori este o salcă culcată cu burta pe apă. Lîngă ea, mai la deal, este un știubei, dacă se sapă, se dă de o lespedă mare de piatră. Dacă se scoate plocia apa iar izvorăște, se pornesc pîraiele și riurile în toată țara însăcetată!

Copilul sta în iarbă pitulat și numai băga-n cap tot ce auzea...

Cel mijlociu începu și el să se laude cu isprăvile făcute:

— Eu am dat fetii împăratului o boală grea să mă pomenească. Am umplut-o de buboai, că nu mai poate să șadă jos și nici să se vindece vreodată.

— Păi bine, dar cum s-ar putea ea vindeca de boala asta? întrebă ailanți căpcăuni.

— Ușor de tot. Să se scalde cu apă din frunze de rugi și să se afume cu tămîie.

Da copilul pitulat tot auzea și prindea vorbele necuratului.

Atunci, mai la urmă, rămase să vorbească căpcăunul cel mic, care-i avea pe copii în argăție. Și-ncepu să se laude și el cu minunile ce le-a făcut:

— Eu m-am întîlnit cu trii copii săraci și i-am luat argați. Dacă mi-or răspunde la trii întrebări bună plată le-oi da. De nu, capu le-oi tăia.

— Bine, da ce întrebări sînt alea așa de grele, de n-o să poată răspunde copilașii.?

— Întrebarea întâia:

De unde m-am născut?

Întrebarea a doua:

De unde am mîncat și cu ce am mîncat?

Întrebarea a triia:

De unde am beut apă?

— Și cum ar trebui să-ți răspundă ca să fie bine?

— La-ntia întrebare:

Din trupu lui mumă-ta.

La a doua:

Din capu lu mumă-ta și cu mîna lu mumă-ta.

La a triia:

Din apa cea vie.

Le veni ceasul și plecară bucuroși de blestemele și grozăviile făcute, căci s-a auzit cîntatul cocoșului sălbatic în munte și ei s-au grăbit să se ducă la casa lor, unde îi aștepta să le dea porunci tartorele căpcăunilor.

Copilul se sculă dis-de-dimineață, pe oichi negri se spală și cu roua dimineții de pe iarbă și flori, apoi merse îndărăt la cei doi frățiori, să le spuie cele auzite.

Frățiorul cel mare și mijlociu stăteau triști și se gîdeau că n-o să știe să răspundă, că o să-i înfigă în gidă și o să-i frigă pe frigare la foc de cătran, și nici n-o să se sature cu ei.

Mare însă le fu mirarea văzîndu-l pe fratele cel mic, venind vesel spre ei.

— Frățiorilor, nu vă temeți, am aflat taina toată. Știu întrebările și răspunsurile pe care necuratul vrea să le pună. Apoi, le povesti tot ce văzuse și auzise. Frații se bucurară și băgară pe ureche cele spuse. Pe urmă, începură să se joace nepăsători.

Mai trecură cîteva zile și s-apropie sorocul.

Se-implinea un an de slugărie la necuratul.

Iată că venea căpcăunul cu sacul cu bani, dar și cu sabia și gida, gata pregătite să le ia capul.

Întîi îi despărți unul de altul. Pe unul l-a suit într-un stejar, pe altul într-un cer, iar pe fratele cel mare l-a chemat mai departe la ispitit.

— Ia spune, băiete, că altfel te mănînc fript. De unde m-am născut?

— Din trupu lu mumă-ta.

— Da de unde am mîncat și cu ce am mîncat?

— Din capu mumii tale și cu mîna mumii tale.

— Și apă de unde am beut?

— Din apa cea vie ai beut.

— De unde știi să răspunzi așa de bine, mă pîrlitule?

— Din capu meu știu, adăugă fratele cel mare.

— Na-ți o desagă plină de poli de aur și du-te să nu te mai văd în oichi, iar căpcăunul rămase scîrțîind din dinți de necaz.

Copilul luă banii și plecă. După aceea, se dusă la fratele cel mijlociu și începu și pe ăsta să-l întrebe, aceleași întrebări pe care le pusese fratelui mai mare. Mijlocașul răspunsă foarte bine și căpcăunul rămase mirat, de unde este minunea asta, că niște fețe pămîntești să știe lucruri pe care numai el

și frații lui le știau. Îi dădu și lui o traistă de poli de aur și-i zise să plece mai repede, pînă nu-l lovește.

La urmă, merse copilul cel mai mic. Îi spusă să scoboare din copac și, stînd cu mîna pe sabie, îi pusă și lui întrebările. El răspunsă minunat de bine, încît necuratul fu gata să plesnească de ciudă. Văzînd că n-are ce face, îi dădu și lui o traistă plină cu poli de aur și plecă iute după frații lui.

Mai la vale, s-au întîlnit tustrii frați săraci și tare s-au bucurat că au scăpat cu viață și cu atîta bogăție. Da n-au stat mult de vorbă, că s-a auzit o ceartă mare la o casă din pădure, ridicată tocmai pe un stei de piatră.

Frățiorul cel mic a dat desagii celorlalți doi și el s-a întors să vadă ce este cu cearta aceea, într-o pădure unde nu este picior de om. S-a apropiat de ușă și a auzit bătăi și înjurături pin casă, între doi copii. El deschisă ușa și cînd colo, în față erau doi pui de căpcăuni, care se băteau și se certau pe avuția lu tată-su.

— Ce vă certați, băă, și nu trăiți ca frații?

— Cum o să trăim ca frații? Nă vezi că sîntem căpcăuni necurați, ne mîncăm frate pe frate și tată pe copii!?

— Și pentru ce vă certați?

— Tatăl nostru a murit acum, și-a tăiat beregata de minie, că n-a putut să-i înșele pe trii copii care au fost slugi la el. Ne certăm pe averea ce a rămas de la el. Pe nuiaua asta, pe fesul roșu și pe săcui ne certăm, că nu putem să le împărțim.

— Da la ce este bună nuiaua, măi băieți?

— Te aperi în lume cu ea. De vrea cineva să sară la tine, doar o ridici în sus și dușmanul se preface în stei de piatră.

Și copilul luă nuiaua să fie a lui.

— Dar fesul la ce vă trebuie?

— Fesul e și mai bun. Dacă vrei să te faci nevăzut, îl pui în cap și te faci o muscă, că nu te vede nimenea și poți totul să vezi și să auzi.

Copilul luă și fesul să fie al lui.

— Da la ce este bun săcuiul?

— Din săcui se bea și se mîncă, iar bunătățile nu se mai isprăvesc. Și copilul luă și săcuiul pe mînă și le zisă cu glas poruncitor:

— Ascultați, eu am să vă împart averea lăsată de răposatul vostru tată. Mergeți la copacul ăla mare și de acolo să vă luați la întrecere, fugind către mine. Cine o ajungea mai întîi, ale ăluia vor fi toate cele trei lucruri. Puii de necurați se depărtară, apoi se luară la întrecere. Cînd ajunseră lingă el, el ridică în sus nuiaua și căpcăunii se făcură două steiuri de piatră neagră ca noaptea. Vorba aia «cînd doi se ceartă, al treilea cîștigă». Ajunsă din urmă pe frații săi, duseră toate averile acasă la ei, o mai și împărțiră pe la ai săraci, apoi plecară în țara împăratului, unde secasă apa și lumea să prăpădea de sete.

Cum ajunsă acolo, se-nfățișă la-mpărat și-i spusă:

— Eu pot să dezleg izvoarele, să pun în mișcare apele și să scap de la moarte lumea și țara ta.

— Dacă ne dai apă, ne dai viață, iar eu îți dau împărăția mea și pe fiica mea să-ți fie mireasă. Copilul deși era mic, dar era priceput, mersă la salcie unde necuratul legase pe vecie izvoarele. Săpă, scoasă plocia de piatră și dete peste o vină de apă, care țîșni că era gata să-l aline de toarte cerului. Avu noroc că-și pusese fesul pe cap și se făcuse nevăzut, că altfel o pățea.

Împăratul și lumea din toată împărăția s-adunară să cadă la picioarele acestui copil năzdrăvan, cu puteri nevăzute. Poporul îngenunche și-i săruta mâna, iar el, pe care-l vedea că e mai răutăcios, ridica nuiaua și-l prefăcea în stei de piatră. Împăratul îi dădu fiica să-i fie mireasă. Dar el îl înfruntă spunându-i:

— Cum, împărate, o să mă însor eu mai întâi, când am doi frațiori mai mari? Iată, să-ți fie ginere și să te moștenească fratele meu mai mare și nu eu; vrei să am necaz mai la urmă cu ei? Și împăratul făcu o nuntă împărătească, iar fratele lui mai mare, lăpădă țoalele rupte, se-mbracă în cele de aur împărătești și fu încoronat ca împărat, și trăi fericit pînă la adinci bătrînețe.

Nu stătu nici aci mult, își luă fratele mijlociu și plecă în țara unde aflase că este o fată de împărat plină de bube, gata să moară. Urcă pe frate-său în spinare, iar el își pusă fesul pe cap și ca gîndul zbură pînă la fata-mpăratului.

În țara asta venisără toți vrăjitorii din apus și răsărit, fără ca să poată ajuta cu ceva pe fată. El cum ajunsă, spusă-mpăratului că o poate înzdrăveni. Împăratul văzîndu-i așa rupti și prăpădiți, crezu la început că sînt niscaiva înșelători și hoți, dar din desnădejde primi și încercarea acestor copii.

Copilul ceru să i se aducă un sac plin cu frunze de rugi și tămîie. Fiarsă bine frunzele și se scaldă fata cu apă din frunze de rugi, iar mai apoi se afumă cu frunze de tămîie. După puțină vreme, fata să-nzdrăveni. Împăratul îndată îi făgădui fata de soție și toată împărăția. Fiind cel mai mic, rugă pe împărat să-l ia ginere pe fratele mijlociu. Și iar altă nuntă, alte petreceri, alte încoronări de-mpărați, dar el nici o grijă n-avea. Umbla tot desculț și zdrențuros, așa cum era învățat și crescut, în sărăcie de cînd era mic.

Nu rămasă nici la fratele mijlociș și plecă în lume. Cînd vrea să meargă mai repede, pune pe cap fesul și ajungea o dată cu gîndul unde voia. Dacă-i era foame, băga mîna în săcui, lua de mîncă și bea și de nimeni nu se temea. Mergea așa din sat în sat și din țară-țară și da mîncare la cei săraci, că săcuiul lui era fără fund și unde întilnea pe stăpîni cu slugi și oameni răi, ridica nuiaua și-i prefăcea în stei de piatră, ca să-l pomenească cei necăjiți și robiți.

Colindînd în lung și-n lat pămîntul, văzu multe lucruri vrute și nevrute. Ba se sui și în cer, că doar nu era greu, dacă avea fesul cel roșu la îndemînă. N-avu de lucru și astupă toate găurelele de bolta cerului, pe unde curgea apa cînd ploua. Odată, cînd zbură spre zărilor albastre, ridică nuiaua și apa se prefăcu în pietricele de gheață, că fu gata-gata să omoare multe vietăți pe pămînt. Se plimbă el prin lună și prin stele, se luptă acolo cu oameni care aveau picioarele cît prăjinile, capul cît banița și mîinile cît rîșchitoarele. Cînd a vrut unul să surpe pe el un munte, copilul a ridicat nuiaua și omul se prefăcu într-un stei de piatră, căzîndu-i jos din mînă un glob de aur, pe care-l băgase-n săcui.

Trecuseră mii de ani de cînd el zbură ca gîndul din stea în stea și cînd simți că-i vine dor de frați și de pămînt, se lăsă ca gîndul în adîncurile văzduhului și porni în zdrențele lui vechi spre palatul frațiorilor.

Mergînd puțin cam îngîndurat, că i-a venit vremea de-nsurat și n-are nici un rost pe lume, băgă de seamă că pămîntul era copt și pîrjolit de arșița soarelui, că nu mai are pe el nici iarbă și nici viață. Toate pieriseră! Nu mai erau nici oameni și nici ierburi. Numai palatele de marmură ale fraților mai străluceau în bătaia fierbinte a soarelui. Nu-și putea da seama nici cînd au murit și nici unde sînt îngropați.

Soarele își aruncă razele dogoritoare din belșug, că era gata să-l topească, dacă nu-i trecea prin minte să-și pună fesul pe cap și să fugă la coadele mărilor, la marginea pământului, unde ar putea găsi o înghițitură de apă să se răcorească.

Cînd ajunsă acolo, găsi mările secate și în mijloc de mare mai rămăsese un pește mare, cu solzii de aur, și cap de femeie, care spunea că este Muma-Pământului.

Copilul beu din apa mării de-și potoli setea, iar Muma-Pământului îi spusă că dacă nu plouă într-o zi, două, are să sece și apa mării adunată într-o afundătură și cu asta viața pe pământ se sfîrșește, iar pe pământ nu vor fi decît vînturi sălbătice și nisipuri veșnice.

— Lasă să piară tot, să pieri și tu, Muma-Pământului, dacă n-am avut năroc să-mi găsesc vii frățiorii, zise copilul cel năzdrăvan.

— Dar de unde ai venit tu, copile, de nu ți-ai găsit frații?

— M-am abătut prin stele și am zăbovit prea mult căutîndu-mi pe acolo o mireasă pe plac.

— Dacă dai apă să răsară ierburile și să fie din nou viață în ape și pe pământ, eu îți dau mireasă pe Fiica-Pământului, care este mai frumoasă decît Zîna-Zinelor.

Băiatul își aminti greșeala ce o făcuse, dînd în băierile cerului cu nuiua prefacînd picăturile de apă în gheață.

Pusă fesul pe cap și să sui în creștetul cerului. Se uită bine și văzu toate găurelele pe unde trebuie să plouă, înfundate cu gheață. Dădu odată puternic cu nuiua, gheața căzu și ploaia începu să cadă pe pământ.

Dacă nu i-ar fi dat în gînd să-și puie fesul, ploaia l-ar fi strivit, azvîrlindu-l pe pământ. Ploua de parcă s-ar fi vărsat mările din cer. Din izbitura apei, i-a căzut însă din săcui globul de aur. Într-un tirziu, zburînd el în jos, spre pământul întunecat de apă, a văzut o flacără puternică care a luminat tot pământul.

Cînd ajunsă jos, găsi pământul înverzit, plin de ierburi și de vietăți. Găsi orașe și sate cu lume veselă care-și vedea de munca cîmpului sau pășunatul vitelor. Gîndi el: « Globul meu de aur o fi făcut viața pe pământ ! Poate l-o fi furat omul acela înalt cît casa din soare, că așa minune n-am mai văzut ! »

Merse la palatele fraților săi și-i găsi cu împărătesele și pruncii, petrecînd și veselindu-se, căci, după un somn greu și lung s-au sculat și iarăși sînt fericiți împreună cu tot poporul.

Cei doi frați împărați se întristară văzîndu-l așa singur, gol și desulț, numai cu o nuiă, un săcui și un fes. Încercară să-l însoare cu o fată bogată și să-l îmbrace în haine de mătase și de purpură, însă zadarnic, cînd n-ai pe cine. El se simțea mai bine în zdrențele lui. Își luă în curînd rămas bun și plecă la Muma-Pământului, la marginea mărilor, călătorind pe aripile vîntului cu fesul roșu pe cap.

Muma-Pământului cînd îl văzu, mare-i fu bucuria. Strigă o dată și toate vietățile mărilor se adunară ca să meargă s-o cate pe Zîna-Zinelor, fiica ei, ce plecase să se scalde în mările cele albastre de la miazăzi. Plecară în căutare peștii zburători pe deasupra iar în apă toate lighioanele mării scormoniră. Iată că fiica Mumii-Pământului își înștiințată și, punîndu-și aripi, zbură la palatul de cleștar unde era chemată. Toată curtea strălucea de bogăție și de frumusețe, numai copilul cel sărac sta cu genunchii jerpeliți, cu picioarele sîngerinde și cu pieptul gol, acoperit de cîteva petice ce abia se mai țineau.

Zîna-Pămîntului, cînd îl văzu așa de frumos și priceput se bucură. Ba, proasta de ea, se bucură și de felul cum era îmbrăcat, fiindcă nu văzuse voinici pînă atunci și nu-i păsa că este rupt. I se părea ei că poate așa trebuie să fie hainele la oameni.

Mumă-sa îi spusă că ar avea dorința să-i fie voinicul acesta ginere și ei să stăpînească aîmîndoi pămîntul, stelele și cerul. Zîna zîmbi de fericire și rușinoasă, dădu în semn de aprobare din cap.

Atunci se făcu o nuntă mare, la care au fost chemați nuntași toți împărații pămîntului, printre care se aflau și cei doi frați ai săi. Imbrăcat în aine de aur și purpură alături de frumoasa lui mireasă, el fu ales de ceilalți împărați stăpînul lor, și o ținură în veselie și petrecere, o lună și-o săptămînă, de cînd se punea luna de uidea ca secera.

Poate că or fi trăind și-acuma în pace și fericire stăpînind popoarele lumii, de n-o fi murit mai de mult, după cum n-am auzit.

Și mai dați cite-o para
Că vă spusăi povestea-asa,
De-ajunsărăm soarele,
Cu picioarele,
Iar luna,
Cu mîna.

Informator Pătru al lu Călin al lu Sandu (Petar Sandulovici), comuna Zlocutca (Casa Rea), jud. Craina-Margina, Serbia.

MOARTEA-NAȘE

Trăia de mult, undeva departe, într-o țară așezată la coadili mărilor spre soare-răsare, un copil sărac, rămas orfan de mumă și de tată. Fără nici un sprijin din partea rudelor, bietul copil, ca să se arănească, merse în argătie pe la unul, pe la altul, de-și agonisi un codru amar de mălai și ăinuțe pentru iernile geroase. Stăpînii îl băteau, copiii îl batjocoreau văzîndu-l gol, zdrențuros și desculț.

Alții îl porecleau și-i născopeau vorbe grele de ocară, care-i spintecau inima, iar din ochi îi izvorau lacrimi fierbinți, de-i ardeau obraji.

Cu cît creștea, cu atît stăpînul îl bătea mai mult și-i cerea să trudească cu sudori amare, din zori și pînă în amurg.

Copilul creștea, suferințele se întreau și greutatele sporeau. Cui să-i spună el durerile ce-i înăbușeau sufletul? Nimănui! Doar păsările cerului îi ascultau glasul său minunat, cînd prin codri, colindînd cu vitele, își astîmpăra dorul de mumă și de tată, povestind durerea sa în pustiu, codrilor și munților, cerului și apelor.

Cuminte cum era și muncitor, îndemînat la toate, fetele cînd îl vedeau, își dau coate. Era acum băiat mare, voinic și frumos. Pentru că era slugă și sărac, fetele se fereau să se prindă-n horă lîngă el, că de, le ride lumea! Lîngă el juca o singură fată și aceea săracă, dar pricepută și cuminte nevoie mare.

Nu trecu multă vreme și se căsători cu această fată. Sărmanul băiat era fericit alături de soția lui, cu care se înțelegea și la bine și la rău și vara

și iarna. După cităva vreme, căpătară și un prunc cu plete de aur, frumos de parcă era rupt din soare.

Plini de bucurie cum erau, începură să alerge prin sat, din om în om și din casă-n casă, să caute un naș care să le boteze copilul, precum cerea obiceiul. Dar cum era sărac de curgeau petecele după el, toți îl batjocoreau, îl înfruntau și nimeni nu se îndura să-i fie naș.

Deznădăjduit, într-o bună zi, își luă rămas bun de la soțioara lui și cu lacrimi în ochi, plecă să colinde lumea în lung și-n lat, cu gândul de a-și găsi norocul, adică nașul care să-i boteze copilul. Mergind așa prin lume, află o mulțime de oameni, care nu se-ndurară să-i asculte rugămintea, văzându-l așa de zdrențuros.

Dacă văzu ce văzu, își urmă calea la întâmplare, unde-o da sorocul și norocul. Nădăjduia că va da peste un om drept, care-i va fi naș. Colindând în neștire, bătut de vânturi, de ploi și arșiță, lihnit de foame și ostănit ajunsă la un rîu mare, ce-și mina valurile ca o vijelie la vale. Tăie un copac, îl trase în rîu și trecu pe celălalt tărîm. Merse în țara aceasta zile-ntregi însă nu dădu peste picior de om. Vedea numai pustiu, ierburi, nisipuri, șerpi și fiare sălbatice. Cu inima cît un purice, dar cu nădejdea în suflet, mergea tot înainte.

Iată că într-o zi, pe la chindia mare, se-ntîlni cu un om. Era îmbrăcat în aine cam neobișnuite și cu o barbă albă, ce-i ajungea la genunchi. Se dete-n vorbă cu moșu.

Moșu începu să-l ispitească:

— Ce vânturi te-a pus pe astfel de drumuri fără căpătîi, pe unde picior de om încă n-a îndrăznit să calce?

Omul nostru se uită cu băgare de seamă și nu văzu alte urme decît pe ale moșului. Lăsă capul în jos, apoi zise:

— Moșule, sînt om sărac, vin de la marginile lumii și caut un om drept care să-mi fie naș, ca să-mi boteze copilul, de curînd născut într-un bordei sărac.

— Cu voia ta, eu aș putea să-ți fiu naș, zise moșul:

Fruntea săracului să lumineze de bucurie, apoi zise:

— Dacă-i așa, atunci este drept să-ntreb pe cine am ales ca naș?

— Da — răspunse moșul — eu sînt Dumnezeu!

— Cum, dumneata ești Dumnezeu? O, ce nenorocire, zise săracul.

— De ce nenorocire, omule? Nu te bucuri că Dumnezeu ți-a ieșit în cale ca să te ajute?

— Nu mă bucur! Dacă ești Dumnezeu, atunci nu-mi ești naș, fiindcă dumneata nu ești om drept! Dacă ești Dumnezeu, pentru ce ai lăsat în lumea asta atîtea rele și pacoste? Pentru ce pe unii i-ai făcut bogați, da pe alții săraci lipiți pămîntului? Aaa... nu, nu, dumneata nu ești un om drept. Și unui cine i-ar fi milă de trupul meu, gol și plin de răni, de picioarele mele din care curge sînge, de inima mea plină de venin, da ție nu ți-e milă, cum nici la cei avuți nu le este milă de cei săraci.

Fără să-și fi luat nici bună ziua de la Dumnezeu plecă, cu sufletul îndurerat, mai departe.

În ziua următoare, se întîlni cu un alt moș, căruia-i povesti ca și lui Dumnezeu, rostul plecării sale-n lume. Bătrînul care-l ascultă cu luare aminte, îi răspunse:

— Aș putea să-ți fiu naș!...

— Toate sînt la locul lor, da eu n-aş vrea să fiu păcălit şi te-aş ruga să-mi spui cine eşti dumneata, adăugă săracul.

— Eu sînt Sfîntul Nicola, în toată lumea cunoscut.

— Sîntul Nicola? Păi nici dumneata nu eşti om drept. Oare aşa sînt oamini cei drepti? Spui că peştele e de post, dar din peşte cură sînge? Apoi bună ziua, nici cu dumneata nu fac nici un tirşag, pentrucă nu eşti om drept, precum nu este nici Dumnezeu.

Sfîntul Nicola rămasă cu privirea-ncremenită de îndrăzneala săracului, care-şi luă toiagul şi traista pe spinare şi-şi văzu de drum.

A treia zi se-nţilni cu un alt om în cale, care auzind plîngerea călătorului sărman, se învoi să-i fie naş.

Omul acesta era deosebit faţă de alţi oameni. Era un vlăjgan mare şi urît, faţa păroasă, ochii negri schinteietori, care te sfredeau cu privirea crudă ca de fiară sălbatică. Vorba lui era scurtă şi lovea ca o săgeată. Pe şoldul stîng atîrna o sabie mare îngrozitoare, pe care se prelingeau picături de sînge încă cald. Îl cuprinseseră fiorii privindu-l încă o dată din creştet pînă-n călcîie. Nu mai cuteza să spuie nici o vorbă. Stătu puţin ca să-i vină curaj. Ba să-l întrebe cine este? Îşi luă inima-n dinţi şi-i zise:

— Bine, nasule, drept ar fi să ştiu şi eu pe cine am ales să-mi fie naş? De aceea te-aş ruga, spune-mi cine eşti dumneata?

— Chipul meu şi sabia ar putea să te facă să ghiceşti. Sînt moartea!

— Dumneta moartea? zise tremurînd de frică săracul.

— Da, chiar eu, întări ea.

— Atunci să ştii că este bine! Mă învoiesc să-mi fii naşe, pentrucă eşti un om drept. Dumneta nu sprijini nici pe cel bogat, nici pe cel sărac. Mergi la fiecare şi fără îndurare curmi firul vieţii şi celor bogaţi şi fericiţi şi celor săraci şi oropsiţi. Apoi, mă bucur că am făcut o alegere bună, am avut mare noroc. Un lucru n-o să-ţi placă, fiindcă sînt sărac şi n-am nimic în afară de petecele de pe mine şi acest toiag.

— Tot una este pentru mine, avut ori neavut, tinăr ori bătrîn, sabia mea nu alege, cînd vine sorocul. Lasă tu sărăcia la o parte, că te avoi ajuta să ajungi om bogat, zisă moartea. După o cale lungă şi întoarsă, săracul ajunge cu naşul său la bordeiul unde muiera lui îl aştepta cu fiul său nebotezat.

Boteză naşul pruncul şi se făcu şi o mică veselie, la care ceilalţi oameni din sat nu veniră, din mîndrie în casa săracului.

Naşul îl îndemnă pe omul nostru să se facă vrăjitor dacă vrea să se îmbogăţească. El, care nu se pricepea în farmece şi descintece, cu părere de rău, nu putu face pe plac naşului.

Moartea însă nu se lăsă; începu să-l dăscălească, spunîndu-i că va fi de ajuns să aibe în mînă un troc, ori o cănuţă cu o stebă de busuioc, fiindcă va primi de la el puteri nevăzute. Va putea şti cine din cei bolnavi mai poate lungi firul vieţii şi cui i se curmă firul vieţii, privind locul unde se azeza ea cu sabia. Dacă o vedea la picioare, îi poate proroci că mai are de trăit şi că e scăpat, dar dacă o va vedea pe la capul bolnavului, atunci poate să spuie că totul este în zadar, că leacurile lui nu mai au nici o putere tămăduitoare.

Finul nu stătu mult pe gînduri şi s-apucă de colindat şi descîntat prin casele bolnavilor. Cu cît trecea timpul, cu atît devenea om de vază, mare filozof, vrăjitor şi cititor în stele. Îl căutau împăraţi şi regi, bogaţi şi săraci. Pe toţi îi vrăjea şi le descînta fără deosebire. Ajunsă om bogat, că nu mai avea ce să facă cu banii. După ce-şi adună comori însemnate de aur, către

bătrînețe, se lăsă de vrăjitorie, ducînd o viață liniștită lingă soția și fiul său, pe care-l însură cu o mireasă cuminte și frumoasă.

Trăi așa în liniște și-n pace, pînă ajunsă la adînci bătrînețe. Gîrbovit de ani și alb ca zăpada, se gîndi că de mulți ani nu-l mai văzuse pe nașul său și că s-ar cădea să-i mulțumească pentru binele ce i l-a făcut. După ce sosi, nașul rămasă cam mirat că i-a luat-o înainte, fiindcă el avea de gînd de mult să treacă pe la finu-su. Se gostiră pînă la un timp, cînd nașul, ca să-și arate bucuria față de fin, îl luă pe acesta de mînă, coborî niște scări pe furca pămîntului în jos, trecură pe sub mai multe tunele și ajunseră în inima pămîntului. În fața lor, se deschisă o boltă mare, luminată ca ziua, ca cerul cu stelele. Un om uriaș ținea pămîntul într-o furcă mare cu trei dinți și nici nu simțea greutatea. Omul sta nemișcat ca o stană de piatră și nu băga-n seamă pe nimeni. Așa primise poruncă de la stăpînul pămîntului; el să ție pămîntul în mîna lui, că așa i-a fost rînduit.

Pe bolta pămîntului erau aprinse nenumărate lumini, dintre care moșneagul luă seamă că unele s-aprind sub văzul lui, iar altele se sting.

Rămase mirat cînd văzu pe nașu-su cum stinse niște luminițe, iar pe altele, gata să se sfîrșească, le aprinde din altele stinse.

— Nașule, ce poate să însemne asta? În fundul pămîntului, unde-i noapte neagră ca moartea, ard lumini, din care tu pe unele le stingi, iar pe altele, gata să se stingă, le aprinzi. Nașul, grăbit nu răspundea nimic, necontenind să aprindă sau să stingă luminile.

Finul plin de nerăbdare, întrebă pe naș din nou, și de data asta îi răspunsă:

— Vezi, fiecare vietate de pe pămînt are aici cîte o lumină. Lumina fiecăruia arde pînă omului nu-i iese sufletul. Luminile ce au ars și s-au stins arzînd pînă la capăt, sînt oameni care au trăit pînă la adînci bătrînețe. Luminile care se sting, deși sînt abia începute sau pe jumătate arse, arată cîte zile a avut omul ori copilul ce i s-a curmat firul vieții mai devreme.

Ascultîndu-l pe naș, își dădu seama că este cu adevărat moartea și simți cum de spaimă îl sacă la ficăți.

— Nașule, dar eu, bunăoară, am pe-aici vreo lumină?

— Uite, chiar lumina asta din fața ta, care-și potolește încetișor pîlpăitul, este a dumitale, spuse nașul.

Moșneagul rămase uluit cum i se stinge lumina vieții și simți deodată cum se înăbușe și zise:

— Nașule, simt că mă înăbuș, nu mai pot sufla nașule, nu mă părăsi, ajută-mă să-mi văd copilul și soția!

Moșul se apropie de lumînarea sa și din lumina ei aprinsă un muc de lumînare, de cine știe cînd stins, și o înfipse în locul luminii ce se stinge. Atunci simți cum îi reveni puterile și glasul.

Nașul îl privi cu minie și-i zise:

— În lumea asta, în afară de tine, nimeni nu m-a înșelat, lungindu-și viața prin viclenie. Da să știi că peste zece ani, în aceeași zi, să fii acasă, că am să vin să-ți curm viața.

Și cu asta, nașul îl apucă de o mînă și ca o nălucă zbură cu moșneagul în sus, pe lingă furca pămîntului, și ieși la lumină. Se despărțiră mulțumiți și unul și altul; însă vremea trecea pe nesimțite. Într-o zi, iată-l pe naș, după cei zece ani, că-i deschide ușa casei.

— E, finule, acum a sosit ziua cea din urmă. Ia-ți rămas bun de la toate cele pămîntești, fă-ți iertăciune cu cei ce rămîn în viață, că de data asta nu mă mai poți înșela. Eu îndeplinesc porunca stăpînului meu, care nu iartă de moarte nici pe cel bogat, nici pe cel sărac. Pregătește-te dar!

Moșneagul, auzind cuvintele acestea, porni să plîngă ca un copil. În zadar îi curgeau lacrimile șiroaie peste obrajii zbîrciți, că moartea nu se-ndura.

— Te rog ca pe un naș ce-mi ești, mai lasă-mă trii zile să trăiesc, și-ți voi fi recunoscător.

— Apoi, deși cei mari s-ar putea mînia pe mine, îți mai dau îngăduință trii zile, însă atunci să fii pregătit aici, în casa ta de moarte.

— Mulțumesc din suflet, nașule, zise moșul, și se despărțiră cu gîndul să găsească alt mijloc să-și mai prelungească zilele.

Nu mai era de glumit cu moartea. Moșneagul în grabă își pregăti o pereche de desagi cu galbeni, îl alină pe cal și-i dădu drumul fără țintă. Merse nopți și zile și poposi lîngă poiana unor păduri fără căpătii. Își odihni calul și își făcu socotelile pe unde i-ar putea pierde moartea urmele, și o luă din nou la drum lung, fără pulbere.

Străbătu cîmpii, păduri, trecu ape și ajunse într-o pustietate. « Aici sînt scăpat zise el. Nu este picior de om și moartea caută locuri unde este lume »; se bucură moșneagul. Merse el așa o bucată de drum sub dogoarea unei călduri de cuptor. Era în amiază de zi. Îl prîdidi setea, că ar fi băut apă și din urma boului. Mergea în neștire, tot uitîndu-se-n urmă, să vadă dacă nu-l urmărește nașu-su. Se opri într-un tufiș unde era un izvor, și iute coborî să-și astîmpere setea.

Dar cum se aplecă să soarbă o înghițitură, în luciul apei, zări chipul nașului său și apa se opri-n gît.

— Așa ne-a fost vorba finule, să ne-nțîlmim aici?

— Iartă-mă, nașule, ce era să fac, care muritor din lumea asta n-ar fugi de moarte dacă-ar ști cînd îi vine? Îngînă cu glasul aproape stins. Și deși era setos, îl ridică de la izvor moartea și se pomeni cum îl duce de mînă pe alt drum.

— Nașule, noi mergem, da nu vezi că mi-am uitat calul, căciula și desagii cu aur? Lasă-mă să mă duc să-i iau cu mine. Și începu să se văicărească ca o muiere.

— N-aș vrea ca în ceasul ăsta să te superi pe mine, du-te și caută deși n-ai să mai găsești nimic. Du-te, dar!

Moșneagul plecă, caută în zadar, însă, mirarea lui, nu văzu nimic. Numai o grămadă de coțofene se băteau între ele și se certau pe căciula lui, de făceau o larmă parcă li s-ar fi întîmplat un lucru cine știe ce mare. Se-ntoarse la nașu-su și-l întrebă:

— Nașule, acum simt că sînt în mîinile tale, dacă vrei, spune-mi, de ce se bat și se ceartă coțofenele acelea pe căciula mea? Nu pot lua căciula din pricina lor; ce să fie oare asta?

— E, finule, nu sînt acelea coțofene, ci sînt muierile și soția ta, care se omoară plîngîndu-te că ai murit.

Inf. Traian Preda, 22 ani, comuna Bogovina, jud. Timoc, 1944.

INDICELE INFORMATORILOR ¹

1. Alexici Bojidar **, 30 ani, 1946, com. Stamnița, plasa Lescot (Leskovac) pe Mlava, jud. Pojarevaț: *Povestea lui Pipăruș Pătru* (tip. 315).
2. Anghelescu Haralambie *, 65 ani, 1969, com. Gumătarț, jud. Vidin, în prezent, Dudești-București: *Vulpea lui Rogojel* (tip. 545 B), *Cei trei popi*, *Alt șarlatan de popă*.
3. Babici Liuba **, 43 ani, 1946, com. Coroglași (Miloșevo), jud. Craina: *Păcală și popa*.
4. Babici Ruja **, 36 ani, 1965, com. Coroglași (Miloșevo), jud. Craina: *Ursitorile și lupul cu capul de fier* (tip. 934 B+315 B), *Omul însurat cu o piatră*.
5. Balanescovici Ilie **, 45 ani, 1978, com. Urovița, jud. Craina: *Muma Pădurii* (tip. 300).
6. Barbu Dumitru *, 65 ani, 1951, com. Puținei-Malovăț, jud. Mehedinți: *Boierul și slugile*.
7. Bărbulescu (Bărbulescovic) Panta ***, 1957, com. Coșova, jud. Vidin: *Robinson* (tip. 301+300+302 B).
8. Blaja Constantin Florică ***, 1970, com. Cutova, jud. Vidin: *Lăcomia și prostia*.
9. Bobrece Pascu **, 27 ani, 1938, com. Zlocutea (Alexandrovaț — Casa Rea), jud. Craina: *Două surde*.
10. Breazu Nița lu Sandu **, com. Zlocutea, jud. Craina: *Femeia leneșă*.
11. Breșchici Draghina **, 41 ani, 1946, com. Poana (Poljana), jud. Pojarevaț: *Floarea grădinarului* (tip. 306).
12. Bucan Ion **, 70 ani, 1945, com. Zlot, jud. Timoc: *Gopilul născut cu cartea-n mină* (tip. 401 B).
13. Burtan Pătru **, 72 ani, 1945, orașul Cladova, plasa Cheia (Ključ): *Stan Fluierătorul*.
14. Chirin Peni ***, 60 ani, com. Coilova: *Broasca-Roasca* (tip. 402).
15. Cilibon Rusen **, 57 ani, 1978, com. Zlocutea (Alexandrovaț — Casa Rea): *Merele de aur* (tip. 414 *).
16. Ciupercă Ion **, 87 ani, 1945, com. Podvrișca, plasa Cladova, jud. Craina: *Frați de cruce, Țiganul și catirul*.
17. Ciurel Dumitru **, 58 ani, 1945, com. Virbița Mare, plasa Cladova, jud. Craina: *Fata cea înțeleaptă* (tip. 875).
18. Corcodeș (Korkodelovic) Miloș **, 89 ani, com. Negotin, jud. Craina: *Fata babei* (tip. 480).
19. Coti Pătru **, 45 ani, 1939, com. Geanova (Dušanovac), jud. Craina: *Cei trei frați împărați* (tip. 567).
20. Crăineanov Ficu ***, 1937, com. Ginzova, jud. Vidin (Dii): *Fetele din moară* (tip. 312).
21. Dilibaltă Mitru Floarea **, 45 ani, 1938, com. Zlocutea (Alexandrovaț-Casa Rea), jud. Craina: *Dreptatea și Strîmbăteaa* (tip. 613).

¹ Informatorii notați cu un asterix sînt d.n. R.S. România, cei cu două, din R.S.F.I., cei cu trei, din R.P.B., cei cu patru, din Grecia.

22. Droaie **, Milorad a lu . . . , 80 ani, 1980, lăutar, com. Bordei: *Poveste despre Baba Novac din vremea turcului*.
23. Dumitru Ilie **, 45 ani, 1946, com. Virmnița, jud. Morava: *Copilul și fetița* (tip. 720).
24. Dumnezău Marin **, 45 ani, 1938, com. Zlocutea (Alexandrovaț — Casa Rea), jud. Craina: *Împăratul și tilharul* (tip. 929).
25. Florescu Floarea, 35 ani, 1945, com. Bregova, jud. Vidin: *Cele trei roade de aur* (tip. 408).
26. Găină (Gainovic) Gogă **, 35 ani, 1937, com. Zlocutea (Alexandrovaț — Casa Rea), jud. Craina: *Țiganul și coliva*.
27. Ganea Floarea ***, 18 ani, 1938, com. Deleina-Fundeni, jud. Vidin: *Fata cea răsfățată* (tip. 901 B *), *Marcu crăișor*.
28. Girzoi (Grzoivec) Slavko **, 40 ani, 1978, com. Isnovățal Mare (Vacșina), jud. Craina: *Om care știe graiul animalelor* (tip. 670).
29. Iacova Severina ***, 22 ani, 1958, com. Pocraina (Cumbair), jud. Vidin: *Dovletele* (tip. 425).
30. Iancovici Stoian **, 65 ani, 1946, com. Girliana, jud. Timoc: *Un ochi ride, altul plinge* (tip. 414 *), *Vaca neagră* (tip. 510+511), *Păcală și hoții*.
31. Iancu Maria **, 75 ani, 1945, com. Pirlita, jud. Timoc: *Copilul și dracul* (tip. 531+554).
32. Ilie Ion ** (Jovan Ilic), 75 ani, 1946, com. Brestovaț, jud. Timoc: *Împăratul fără copii* (tip. 314).
33. Iovan Ion **, 89 ani, com. Osmicea, jud. Timoc: *Cerbul de la baltă* (tip. 531).
34. Iovan Milan **, 60 ani, com. Mocrani: *Povestea țiganului* (tip. 400+707+425).
35. Lăpădat Maria **, 25 ani, 1938, com. Valea cu anini (Valakonje): *Dinu Făt-Frumos* (tip. 425).
36. Lăpădat Mlăden **, 67 ani, com. Zlocutea (Alexandrovaț — Casa Rea), jud. Craina: *Căpra și lupul*.
37. Lăutaru Ilie **, 29 ani, 1945, com. Laznița-Homole: *Moșul, baba și găina* (tip. 2022 B).
38. Lăutaru Ion ** (Lautarevic Iovan), 45 ani, 1948, com. Toromașta, jud. Craina: *Întelepciunea ursului*.
39. Lăutaru (Lautarevic) Stana **, 35 ani, 1938, com. Toromașta, jud. Craina: *Ursitorile* (tip. 930).
40. Liubomir Firu **, 39 ani, com. Grobovița, jud. Craina: *Prostu-mpărat*, (tip. 851 A).
41. Manca Dumitru ****, 65 ani, 1960, com. Lumnița, Meglenia-Salonic: *Împăratul cu doi feciori* (tip. 303+516), *Trei flăcăi săraci* (tip. 750), *Împăratul îngrijorat* (tip. 956 B), *Gingărașul* (tip. 2014), *Împăratul Constantin cel Mare*.
42. Marcu Ion **, 21 ani, 1945, com. Porodin, jud. Morava: *Măgarul cu doi stăpîni*.
43. Marian Liuba **, 80 ani, 1945, com. Iabucovaț, jud. Craina: *Pasărea Zambilă* (tip. 550 B *).
44. Marinescu Toma ***, 52 ani, 1962, com. Coșava, jud. Vidin: *Bai Giora și fluierul, Bai Giora și cizma*.
45. Marinovici Sava **, 1937, com. Negotin, jud. Craina: *Doctor bun* (tip. 566+301+566).
46. Marinăst Rada Gheorghiță *, 73 ani, 1968, com. Bregova, jud. Vidin, în prezent, în Peciu Nou, jud. Timiș: *Cum a păcălit vulpea lupul*.
47. Martin Bojidar **, 1945, com. Plamna (Plevna): *Împăratul hoț* (tip. 950).
48. Milutin Sandu **, 27 ani, 1945, com. Virmnița, jud. Pojarevaț: *Moșul și baba* (tip. 480), *Moșu și baba* (tip. 480).
49. Minoacă Găluță **, 55 ani, 1938, com. Zlocutea (Alexandrovaț — Casa Rea), jud. Craina: *Păcală cu purcelu*.
50. Moraru Ion (Morarevic Iovan) **, 79 ani, com. Rădoivăț, jud. Craina: *Prostul cu păsărica* (tip. 851 A).
51. Nicolici Ion **, 57 ani, 1945, com. Gamzigrad: *Prințesa de la Gamza*.
52. Niță (Nițici) Petcu **, 65 ani, 1978, com. Zlocutea, jud. Craina: *Poveste de o muiere cu un om* (tip. 332), *Povestea lu Pătru oțu* (tip. 756 B+756 C), *Poveste cu un om sărac și unu bogat*.
53. Păsui Petru **, 1945, com. Șevița, jud. Pojarevaț: *Mirtanul năzdrăvan* (tip. 545 B).

54. Peichi Petru **, 92 ani, 1945, com. Cămănița Mare, jud. Craina: *Binele și Răul* (tip. 910 + 613), *Popa și haiducii*.
55. Peniu Vasilca ***, 1935, com. Cusuul din Vale, jud. Durostor: *Ivanciu cel sărac* (tip. 910).
56. Petri Vlastimir **, 37 ani, 1945, com. Râșnaț (Rasanac), jud. Pojarevaț: *Ura omenească* (tip. 735A).
57. Petrișor Marian **, 52 ani, 1958, com. Leca, Cladova, jud. Craina: *Turcul și munteanul*.
58. Pirvu Stan (Prvulov Stan) ***, 35 ani, 1937, com. Coșava, jud. Vidin: *Ce doresc copiii*
59. Pop Dioca (Popovici Djoka), com. Iabucovăț, jud. Craina: *Pățania lu taica popa*.
60. Popescu Floranca ***, 72 ani, 1961, com. Coșava, jud. Vidin: *Petrișor cel iubit* (tip. 303 + 468 + 313 + 314), *Lupul* (tip. 550), *Ghiunea Ghiuzel sau Ghina cea frumoasă* (tip. 566), *Doi frați* (tip. 567), *Piaza rea* (tip. 947 F *), *Almeș-Balmeș, Solomon împăratul*.
61. Popovici Atanasie-Furnigă **, 60 ani, 1945, com. Geanova, jud. Craina: *Cralevișu Marcu și Mircea cel Mare*.
62. Prăgoi Dumitru **, 57 ani, 1945, com. Podvrișca, Cladova, jud. Craina: *Prostia omenească Țiganul păcălit*.
63. Preda Petre (Predici) **, 45 ani, 1947, com. Bogovina, jud. Timoc: *Pătru Făt-Frumos* (tip. 300 + 301), *Povestea cu poarca* (tip. 425).
64. Prunaru Dobriță ** (fiul celebrului lăutar Sima Prunaru), 48 ani, 1975, com. Zlocutea (Alexandrovăț-Casa Rea), jud. Craina: *Poveste de un moș cu o buturoagă* (tip. 563), *Poveste de băiatul milos* (tip. 981).
65. Raboveanu Florea (Rabovjanovic Flora) **, 76 ani, 1946, com. Zlocutea, jud. Craina: *Ba e tunsă, ba e rasă!*
66. Raboveanu Ion ** (zis Dobindă, zis Barac), 75 ani, 1973, com. Zlocutea, jud. Craina: *Măgarul cu doi stăpîni*.
67. Raboveanu Pavel (Raboveanov Pavle) ***, 1937, com. Rabova, jud. Vidin: *Trei ciobani* (tip. 539 + 465).
68. Rădiță Florică (Radicovic Cvetko) **, 35 ani, 1956, com. Zlocutea, jud. Craina: *Fiul vacii* (tip. 301), *Judecată dreaptă* (tip. 920 A), *Un om de pe lumea lantă, Ion și peștele, Văcaru și turcu, Înțelepciunea bătrîneții*.
69. Ristea Ion ***, 53 ani, 1953, com. Bîlîi, jud. Vidin: *Of!* (tip. 325), *Ariciul și vulpea*.
70. Sandu Dumitru (Sandulovic Dimitrie) **, 80 ani, 1937, com. Zlocutea, jud. Craina: *Mucea Căcișea* (tip. 675), *Un șoricel și un prichindel* (tip. 2024 A *).
71. Sandu Gherghina, ** 33 ani, com. Zlocutea, jud. Craina: *Trei fete mari în cinepă* (tip. 707 C *).
72. Sandu Ilie (Sandulovic Ilija) **, 33 ani, 1933, com. Zlocutea, jud. Craina: *Iovan Iorgovan* (tip. 300 + 303), *Snopul de nuiete* (tip. 910 F).
73. Sandu Ioana ***, 89 ani, 1938, com. Deleina-Fundeni, jud. Vidin: *Peștișorul roșu* (tip. 303 + 300).
74. Sandu Ioniță **, 42 ani, 1946, com. Zlocutea, jud. Craina: *Nastratin Hogeia*.
75. Sandu Pătruță **, 27 ani, 1937, com. Zlocutea, jud. Craina: *Pipilcuța* (tip. 510 + 511).
76. Sandu Petre Călin **, 55 ani, 1933, com. Zlocutea, jud. Craina: *Împăratul Traian cu urechi de țap* (tip. 782).
77. Sandu Ristea **, 55 ani, 1970, com. Zlocutea, jud. Craina: *Peștele de aur* (tip. 555).
78. Sandu Țană **, 66 ani, 1978, com. Zlocutea, jud. Craina: *Povestea lu Chelu cu a Tainii*.
79. Stani Meilă **, 35 ani, 1944, cărunul Ciuloame, plasa Cladova, jud. Craina: *Fata din dașin* (tip. 652 A).
80. Sirbul Antoniu **, 1945, com. Maidan Pec, jud. Pojarevaț, *Pielea de măgar* (tip. 510 B).
81. Stegaru M. load al lui D. o. l. e **, 76 ani, 1933, com. Bordeie, jud. Craina: *Andrei* (tip. 465 A), *Galbinu năzdrăvan* (tip. 539 *), *Mustăciosul* (tip. 650).
82. Tabacu Păun, 53 ani, 1945, satul Dealul Gol, plasa Cladova, jud. Craina: *Negel ienicerul*.
83. Tolcea Emilia *, 48 ani, 1967, jud. Timiș: *Giscărița* (tip. 510 B).

84. Trailovici Nicola **, 58 ani, com. Isănoaze, jud. Morava: *Băiatul fără noroc* (tip. 737 B *).
85. Țăranu Dumitru **, 25 ani, 1945, com. Virbița Mare, plasa Cladova, jud. Craina: *Doi feți logofeți* (tip. 707 C *).
86. Țăranu Florea ***, 92ani, 1963, com. Coșava, jud. Vidin: *Stăpînul zgîrcit și măgarul, Cadiu și femeia*.
87. Țăranu Ioana **, 1945, com. Virbița Mare, plasa Cladova, jud. Craina: *Taina muierii*.
88. Țiru Sofia ***, 50 ani, 1962, com. Coșava, jud. Vidin: *Catrina a leneșă, Ghicitoarea sau trei frați, Copilul prostuț, Femeia leneșă*.
89. Țuțu Ion **, 60 ani, 1945, com. Costol, plasa Cladova, jud. Craina: *Împăratul Traian trece-n țară*.
90. Vasilescu Stan **, 23 ani, 1938, com. Toromașta, jud. Craina: *Trei frați împărați* (tip. 500 A + 518 A * + 566).
91. Văduva Dobriță **, 39 ani, 1974, com. Zlocutea, jud. Craina: *Omul fără năroc* (tip. 947 + 737 B *).
92. Văduva Stancu **, 75 ani, 1945, com. Zocutea, jud. Craina: *Fiica florilor* (t.p. 403).
93. Văituș Nicola ***, lăutar, 62 ani, 1967, com. Virf, jud. Vidin: *Picată din cer* (tip. 470 C * + 707 C *).
94. Zloici Dionisie ****, 72 ani, 1960, com. Lumnița, Meglenia, Salonic, Grecia: *Cerbul fermecat* (tip. 315), *Geanfichia și cei nouă frați* (tip. 365 E), *Moara lui Șeban, Păcală și taica popa*.

CUPRINSUL

<i>Introducere</i>	V
<i>Notă asupra ediției</i>	XIX

POVEȘTI POPULARE ROMÂNEȘTI

I BASME FANTASTICE

Pătru Făt-Frumos	5
Iovan Iorgovan	9
Muma Pădurii	12
Fiul vacii	15
Robinson	17
Peștișorul roșu	20
Petrișor cel iubit	26
Împăratul cu doi feciori	28
Floarea grădinarului	31
Fetele din moară	33
Împăratul fără copii	34
Povestea lui Pipăruș Pătru	42
Cerbul fermecat	45
Of!	48
Poveste de o muiere cu un om	52
Geamfichia și cei nouă frați	54
Povestea țiganului	56
Copilul născut cu cartea-n mină	59
Broasca-Roasca	62
Fiiica florilor	64
Cele trei roade de aur	67
Merele de aur	68
Un ochi ride, altul plinge	70
Povestea cu poarca	72
Dovletele	73
Dinu Făt-Frumos	75
Andrei	77
Picată din cer	85

Fata babilii	88
Moșul și baba	91
Moșu și baba	95
Trei frați împărați	96
Pipilcuța	106
Vaca neagră	112
Pielea de măgar	114
Giscărița	116
Cerbul de la baltă	122
Copilul și dracul	129
Trei ciobani	134
Galbinu năzdrăvan	135
Vulpăa lu Rogojel	139
Mirtanul năzdrăvan	142
Lupul	145
Pasărea Zambilă	146
Peștele de aur	149
Poveste de un moș cu o buturoagă	151
Ghiunea Ghiuzel sau Ghina cea frumoasă	158
Doctor bun	159
Cei trei frați împărați	161
Doi frați	163
Dreptatea și Strîmbătatea	165
Mustăciosul	172
Fata din dafin	176
Omul care știe graiul animalelor	177
Mucea Căcicea	179
Un șoricel și un prichindel	180
Doi frați logofeți	182
Trei fete mari în cinepă	186
Copilul și fetița	189
Ura omenească	191
Băiatul fără noroc	192
Trei flăcăi săraci	194
Povestea lu Pătru oțu	196
Împăratul Traian cu urechi de țap	199

II BASME NUVELISTICE (ȘI ALTE BASME)

Prostu-mpărat	205
Prostu cu păsărica	209
Fata cea înțeleaptă	212
Fata cea răsfățată	214
Ivanciu cel sărac	216
Binele și Răul	217
Snopul de nuiete	220
Judecată dreaptă	224
Împăratul și tilharul	225
Ursitorile	226
Ursitorile și lupul cu capul de fier	230
Omul fără noroc	232

Piaza rea	237
Împăratul hoț	239
Împăratul îngrijorat	242
Poveste de băiatul milos	245
Stan leneșu	250
Gingărașul	253
Moșul, baba și găina	256
Taina muierii	258
Poveste cu un om sărac și unu bogat	259
Un om de pe lumea lantă	260
Catrina a leneșă	261
Povestea lu Chelu cu a Tainii	263
Negel ieniceru	264
Poveste despre un pescar după pește	265
Frați de cruce	266
Moara lu Șeban	272

III BASME DESPRE ANIMALE

Cum a păcălit vulpea lupul	279
Capra și lupul	281
Stan Fluierătorul	281
Ariciul și vulpea	282
Stăpinul zgircit și măgarul	287
Înțelepciunea ursului	288

IV SNOAVE

Păcală și taica popa	291
Păcală și popa	294
Păcală și hoții	296
Păcală cu purcelu	300
Cum a vindut Păcală vaca	301
Ghicitoarea sau trei frați	303
Prostia omenească	304
Pățania lu taica popa	305
Cei trei popi	307
Alt șarlatan de popă	309
Țiganul păcălit	310
Cadiu și femeia	312
Lăcomia și prostia	312
Țiganul și coliva	314
Două surde	315
Turcul și munteanu	315
Măgarul cu doi stăpini	316
Boierul și slugile	316
Ion și peștele	317
Ba e tunsă, ba e rasă !	317
Văcaru și turcu	318
Ce doresc copiii	319
Doi mincinoși	320

Copilul prostuț	321
Surzii	322
Femeia leneșă	323
Almeș-Balmeș	323
Înțelepciunea bătrâneții	326
Popa și haiducii	329
Țiganul și catitul	330
Bai Giora și fluierul	331
Bai Giora și cizma	333
Bai Ganea clocește	334
Nastratin Hogea	334

V LEGENDE

Omul însurat cu o piatră	339
Alexandru Macedon	340
Solomon împăratul	343
Împăratul Traian trece-n țară	345
Prințesa de la Gamza	347
Împăratul Constantin cel Mare	348
Grafeviču Marcu și Mircea cel Mare	350
Marcu craișor	351
Poveste despre Baba Novac din vremea turcului	353
Anexe	359
Indice al informatorilor	405

Lector: IOAN ȘERB
Tehnoredactor: VASILE CIUCA

BUN DE TIPAR: 20.05.1988
Coli. ed. 38,72 Coli tipar 27

Întreprinderea Poligrafică
„ARTA GRAFICĂ” București

